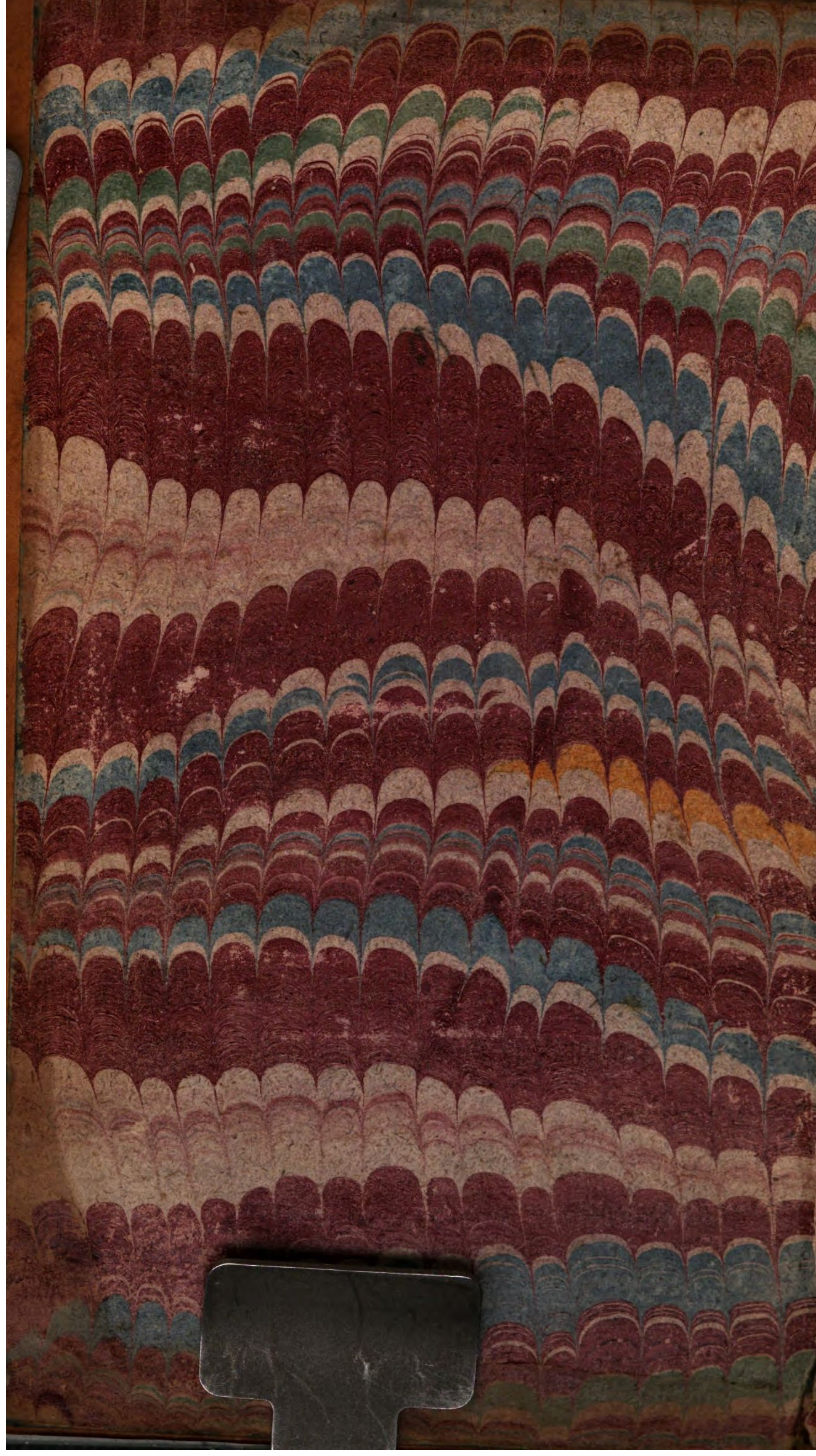

80 A. gr. b. 3579

Xenophon

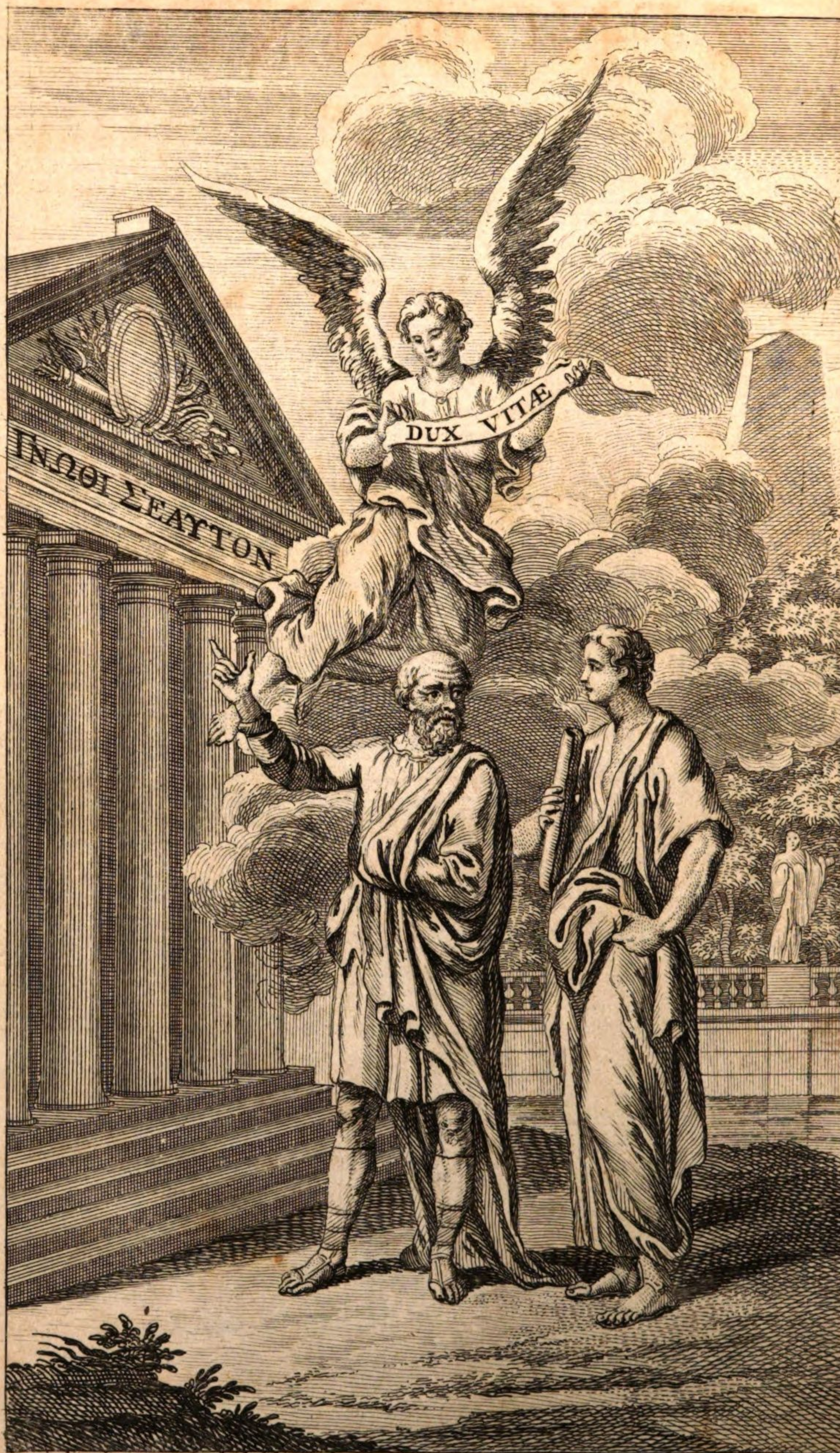
~~A. gr.~~

~~2950~~

F. 19.

Auct. Gr. Vet. 65.
Xenoph. Nr. 6.

po. 289.

B. Simpson inv.

J. Mynde sculps.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ
ΒΙΒΛΙΑ Δ'.

XENOPHONTIS
MEMORABILIU
SOCRATIS DICTORUM
LIBRI IV.

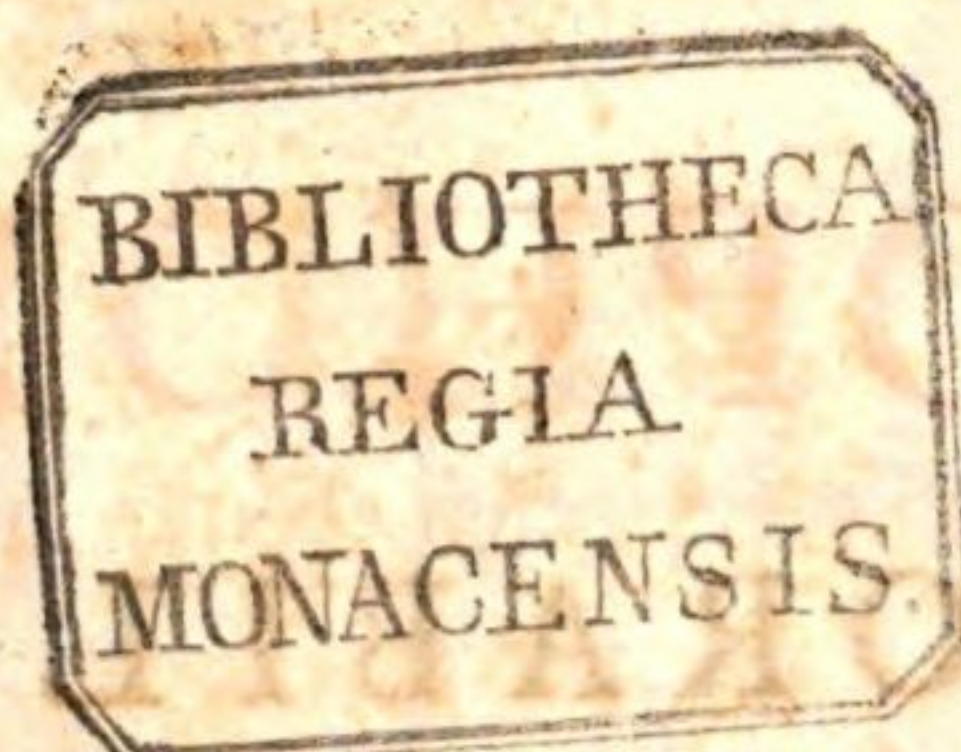
Cum Notis H. STEPHANI, LEUNCLAVII,
Æ. PORTI & ERNESTI.

Recensuit, suisque ANNOTATIONIBUS auxit
BOLTON SIMPSON, A. M.
è Coll. Reg. Oxon.

EDITIO SECUNDA.

— *Depascimur aurea DICTA,*
Aurea, perpetuâ semper dignissima vitâ.
Lucret. Lib. 3.

OXONI,
E THEATRO SHELDONIANO,
Impensis Jacobi Fletcher, Bibliopol. Oxon.
MDCCLXIX.

Imprimatur:

THEOPH. LEIGH,

Vice-Can. Oxon.

April. 20. 1741.

ORNATISSIMO

VIRO

D^{no}. JACOBO LOWTHER

De WHITEHAVEN

In AGRO CUMBRIENSI

BARONETTO.

NIHIL mihi accidere potuit optatiùs, VIR ORNATISSIME, quàm ut Xenophontem, summum philosophum, suavissimumque scriptorem in Tuam clientelam recipere digneris. Hanc mihi fanè fiduciam Tua in admittendis ad Te Popularibus Tuis fecit facilitas. Præterea quicquid *Reginensium* est nulli potiori jure quàm *Reginensi* offerri possit, qui in eâdem scilicet almâ Academia, in eodem pulcherrimo Musarum domicilio, communium *Nostratum* amore, primitias vitæ sapienter actæ feliciter exegisti.

Interea tamen haud humilem aliquem vel de plebe scriptorem exhibeo, sed mellis

OMISSIT A N O

Attici & leporis Socratici plenissimum, Græcique sermonis, sive elegantiam spectes, sive puritatem, cultorem longè felicissimum. Etenim summam navavi operam ut philosophum, non è Scholæ umbrâ, sed ex aulæ splendore prodeuntem, pudicum tamen & ingenuum, cunctisque simul artibus, seu ad pacem sive ab bellum pertinentibus, penitus imbutum, atque adeò nec Tuis auspiciis indignum, in medium proferrem. En igitur philosophum omnibus istis, quibus sapientissimi inclarescunt viri, virtutibus instructum: omnibus simul gratiis, quibus studium nostrum & amorem optimi conciliant, mirè exornatum! ---- Virum certè summum & eruditum, Te denique Patrono dignissimum!

Ne mireris, VIR ORNATISSIME, quòd Socrates Tuis in artes humaniores, quarum amœnitatibus Te non rarò oblectas, meritis incitatus, Tuum patrocinium vehementer exoptet. Quantum quippè fructûs & voluptatis Tibi olim attulit noster philosophus, tantum ei gratiæ jam referas & præfidii. Hoc à Te scilicet amor iste Tuus in rempublicam literariam efflagitat. Præ-

terea ecquem Socrate meliorem seu dicendi seu vivendi ducem deprehendimus? Mille vafer modis in mentem humanam Noster sese insinuat: In Adversarii pectus honesta ejus nunc furtim labitur oratio, nunc terfis ferit sententiis & uno quasi ictu frequenter impellit; gravitati tamen ejus philosophiæ tam suavis aspersa est urbanitas, ut quicunque Socraticum miratur ingenium, amet indolem necesse sit.

In Philosophi nostri præconia liberiùs expatiatur animus, quippè quòd mihi persuasissimum est, VIR ORNATISSIME, quòd me literarum laudes quàm Tuas attingentem lubentiùs tolerabis. Nobis tamen veniam posse dari confidimus, si nostris gratulemur Popularibus quòd Tuæ virtuti fortuna felicissima conjuncta est; quâ tandem ratione, Tu summam gloriam & voluptatem, Illi amplissimos fructus & commoda consequuntur: adeò ut cùm pleno ore sua exprimant gaudia, Tuas itidem laudes concelebrent necesse sit. Quùmque privato *Nostratium* commodo Tu sedulò invigilas, Patriæ etiam felicitati nemo certè utiliùs infervit. Tu enim, quadraginta plus annis, in Senatu per

totum orbem celeberrimo, per varios Rei-
publicæ fluctus, animum secundis dubiisque
temporibus erectum & intaminatum conser-
vasti : istam scilicet Senatoriam exornans
dignitatem, quâ omnes alii exornantur Viri.

Quàm jucundum mihi foret, VIR ORNA-
TISSIME, Tuis laudibus diutiùs immorari !
Sed modestiæ & voluntati Tuæ obsequen-
dum est. Precor itaque, ut eandem in vitâ
integritatem, in verbis fidem, in sermone
comitatem (quâ qui Te adeunt amplecti
soles) diutissimè excolere pergas : Istiusmodi
enim virtutes Viris probis & sapientibus, ut-
ut apud improbos vilescant, semper sunt
cordi curæque.

Sum,

VIR ORNATISSIME,

Tuæ Dignitatis

Cultor Humillimus

BOLTON SIMPSON.

P R Æ F A T I O

L E C T O R I.

HAUD opus est, Lector Benevole, Xenophon-
tis laudibus immorari, cujus copiam & ele-
gantiam verè Atticam nemo non sentit &
miratur. Quem enim, nisi in Re literariâ planè ru-
dem, styli Xenophontei iste nitor eximius, ista ve-
nusta Simplicitas non mirum in modum afficit? Adeò
clara est, adeò dilucida scribendi ratio, in hisce præ-
sertim suavissimis Socraticæ Sapientiæ Reliquiis, ut
Xenophontis voce Musæ loqui videantur. In quâ
sententiâ, non dubium mihi est, quin tota fuerit An-
tiquitas. Quid ego commemorem (inquit Fabius)
Xenophontis jucunditatem illam inaffectedatam, sed
quam nulla potest affectatio consequi? ut ipsæ finx-
isse sermonem Gratiæ videantur: & quod de Pericle
veteris Comædiæ testimonium est, in hunc transferri
justissimè possit, --- in labris ejus sedisse quandam
persuadendi Deam^a. --- Ad hocce opus aureum exor-
nandum, quibus ipse subsidiis usus sim, quidve at-
tulerim, paucis accipe.

Scias igitur id mihi potissimum fuisse in votis, ut
hunc libellum novo cultu, & uti spero, pulchriori,

quàm quo ante ornatus erat, exhiberem; seu textûs puritatem, seu typographiæ nitorem spectes. Quâ de causâ unam Editionem præcipuè secutus sum, illam scilicet, quam expolivit & castigavit, Vir Græcarum literarum peritissimus, JOANNES AUGUSTUS ERNESTUS. Qui quid in suâ editione ipse præstiterit hisce verbis nos edocet.

“Uti in recensendis his libris sumus editione Ste-
“phani priori; nam alteram, quod vehementer do-
“luimus, invenire tum non poteramus: deinde Leun-
“clavianâ, quæ apud Wechelos anno MDXCVI. pro-
“diit, à quâ Parisiensis anni MDCXXV. non dif-
“fert: Welfianâ præterea, & Caselianâ Memorabi-
“lium editione, quæ nullam interpretationem, nullas
“notas adjunctas habet. Funtinæ & Aldinæ varie-
“tates satis diligenter Stephanus & Leunclavius ad-
“notavère: Basileenses autem ex Aldinâ fluxère, nisi
“quod in iis ex ingenio quædam à Castellione, aliis-
“que fortassè, mutata esse intelleximus, tum, cum
“Gættingæ duas, quæ apud Cel. Gesnerum sunt, con-
“suleremus. Nam in eo loco V. C. de quo p. 83.
“diximus, utraque exhibet eam, quam is in Chresto-
“mathiâ Græcâ commemoravit lectionem, neque è Fun-
“tinâ, neque ex Aldinâ repetitam, neque è Codd.
“MSS. quorum nulla in præfationibus mentio. Wel-
“sianam Editionem satis vitiosam comperimus, & in
“eam non paucas lectiones de conjecturâ Leunclavii
“& Stephani, nullâ ratione redditâ, receptas esse. Vi-
“dimus etiam postea Xenophontem Halæ in Suevis

"editum cum Melanchth. præfatione: Sed ea editio
"tota è Basileensibus est adornata.

"Secuti ferè sumus lectionem vulgatam, nisi ubi
"aut veteres editiones, aut ipsa ratio ab eâ recedere
"cogebant. Neque vero quicquam mutavimus, nisi
"ratione in notis redditâ. Vulgatam sæpe vindi-
"cavimus & doctorum hominum conjecturas rejeci-
"mus: Varietates lectionum, quæ quidem dignæ vi-
"debantur, adjecimus, reliquæ notæ in illustrando
"auctore & explicando versantur."

Hanc Ernesti editionem ducem habui. Interpretatio-
nem præterea Leunclavii, à Cl. Wells castigatam, adjici-
endam curavi: in quâ periodi Leunclavianæ, nimium
profusæ, in arctius rediguntur: in quâ etiam verba pa-
ria paribus respondentia Auctoris sensum melius ac ple-
nius exprimunt; ideoque integræ Leunclavii interpre-
tationi anteferendam duxi. "Velim enim (ut verbis u-
"tar acutissimi^a Viri) interpretem fidum esse sed non sui
"ostentatorem, sit modò ejus dictio Latina, sint verba
"sensum Græci auctoris clarè brevitérque exprimen-
"tia, non quæro an Versio ornatum præ se ferat; ne-
"que enim legenda, sed consulenda est illa, ut de vi
"Græcorum verborum præsentis sit auxilio: de iis
"hîc versionibus Latinis intelligi velim, quæ unâ cum
"Græco auctoris textu imprimuntur".

Quod ad Annotationes attinet: Istas unde singu-
las mutuati sumus quæque pagina satis indicabit;

a Z. Pearcii, doctissimi Episcopi, in præfat. ad Longin.

nunquam enim ab alieni laboris fructu abhorrentes, læti avidique opes, aliorum studio & industriâ par-tas, in rem nostram tenuem præsertim convertimus. Quamplurimas novas observationes adjecimus, quarum nonnullas pro summâ humanitate suâ communi-cavit Vir candidissimus, SAMUEL ROLLESTON, Sa-risburiae Archidiaconus dignissimus. Reverendo etiam amicissimoque Viro, THOMÆ TROUGHEAR, S.T.P. & de Carisbrook in Insulâ Vectis Vicario, multum debemus.

Nihil aliud admonendum superest, Lector Bene-vole, nisi quodd Caputum, Verborum & Phrasium in-dices locupletissimos, ab Ernesto confectos, correctio-res in fine posui. Siquid demùm festinanti excide-rit, siquid oculo nimiam intensione defesso se aliquando subduxerit, benignè ignoscas, precor. Vale & fruire.

Oxonii, VII. Kal. Decem.

A. D. MDCCXLVIII.

**CHIONIS* Philosophi EPISTOLA,

Latinè ab H. STEPHANO reddita:

In quâ Quiddam memoratu dignissimum

De XENOPHONTE legitur.

CHION MATRIDI S. D.

MAGNAM habeo ventis gratiam, quòd nos detinuerint, & *Byzantii* commorari coegerint. Quamvis enim principio succenserem illis, (quippe qui properarem) postea tamen ob *Xenophontem*, *Socratis* familiarem, ibi vel diutiùs manere operæ pretium mihi visum est. Hic enim *Xenophon* ex eorum est numero, qui cum *Cyro* adversus *Artaxerxem* militaverunt. Ac primò quidem cum uno ex imperatoribus consuetudo illi erat, nulla nisi quæ militem decerent curanti, utpotè quem *Cyrus* in pretio haberet: sed cùm *Cyrus* primo prælio occubuiisset, & Græcorum imperatores infido foedere circumventi obtruncati fuissent, Is, cùm ob fortitudinem, tùm ob aliarum rerum

* Hic ille est Chion, Philosophus quidem, sed Martios tam gerens spiritus, qui *Clearchum*, *Heracleæ Ponticæ* crudelissimum Tyrannum, de medio sustulit.

peritiam creatus est imperator, quum Græci in eo maximam suæ salutis spem ponerent. Hæc autem eos frustrata non est: sed per mediam hostilem regionem manum parvam ducens, incolumem conservavit, quum quotidie juxta regii exercitus duces castra locaret. Admiratione igitur hæc quoque digna sunt, sed multo his admirabilius & majus est id cujus egomet nunc spectator fui. Græci enim, diuturnâ asperâque militiâ fatigati, nullamque aliam aditorum periculorum mercedem consequuti, quàm incolumitatem, quum *Byzantii* illos timidè recepissent, diripere urbem decreverunt: adeò ut magnæ repente *Byzantiis* concitæ sint turbæ. Quumque jam & externi milites arma caperent, & clasticum sonaret, clypeum lanceamque corripiciens, ad moenia contendit, ubi aliquot juvenum globum cernebam. Sed moenia præsidio muniri nihil proderat, quum hostes civitatem occuparent. Sperabamus tamen fore, si loci opportunitate superiores essemus, ut eorum impetum faciliùs populsaremus, aut saltem tardiùs mortem oppeteremus. Quum verò interim tumultuarentur Græci, Virum quendam conspeximus promissâ cæsarie, pulchrum aspectu, & magnam lenitatem præ se ferentem, qui per singulos eorum ordines discurrens, impetum cujusque comprimeret. (Hic autem erat XENOPHON.) Sed cum illi contrà eum hortarentur ut unus multis assentiretur, ac ipsorum tandem aliquando ærumnosæ duræque tempestati finem imponeret ----

“Pedem referte, ergô, inquit, & confilium eâ de
“re capite. Neque enim timendum est ne, dum
“consultabimus, hujus rei gerendæ occasio nobis
“elabatur; quippè quæ in noſtrâ ſita ſit poteſta-
“te.” Quod imperium, quùm ejus reverentiâ moti
detrectare noluiſſent, in medium ille prodiens ad-
mirabilem ad eos orationem habuit, ut exitus de-
claravit, (non enim à nobis clarè exaudiebatur:)
Nam eos qui paulò antè urbem diripere ſtatue-
rant, in foro intuebamur cum omni modeſtiâ vi-
ctum ſibi e mentes, non ſecùs ac reliquorum *By-
zantium* quemlibet, nihilque amplius illius ſcele-
rati & rapacis Martis ſpirantes. Hoc autem ſpe-
ctaculum ſpecimen nobis cùm prudentiæ, tùm e-
loquentiæ *Xenophontis* dabat. Equidem inſaluta-
tum eum præterire non ſuſtinui: præfertim cum
eodem, quo *Byzantios*, affeciſſet me beneficio:
(Nam propter ventos, abſque eo fuiſſet, me unâ
cum reliquis ſpoliari contigiſſet;) ſed mei noti-
tiam illi dedi. At ille & amicitiam quæ Tibi cum
Socrate intercedit, in memoriam redigere, & de
aliis etiam rebus, non ſanè militariter, ſed perhu-
manè ſermonem mecum conferre. Nunc autem
in *Thraciam* exercitum ducit: *Seuthes* enim, *Thra-
cum* rex, adverſus quosdam ex finitimis bellum
gerens, eos ad ſe accerſivit, ampla & integra ſti-
pendia pollicitus. Quam illi conditionem acce-
perunt. Neque enim inopes domum redire, ſed
aliquem ſuorum laborum fructum antequam eo-

rum exercitus dimittatur, percipere volunt. Tu
verò hoc Tibi persuade, me multò alacriùs *Athe-
nas* ad dandam philosophiæ operam navigaturum.
Meministi enim, Te subinde ad philosophiæ stu-
dium me hortante, & mira de iis qui in ullam ejus
partem incubuissent, prædicante, me, cum alioqui
tibi auscultarem, re unâ deterreri solitum. Nam ad
reliquas quidem virtutes provehere eos quorum a-
nimis insita esset, (siquidem non aliundè temperan-
tiam & justitiam quàm ex philosophiâ homines hau-
rire existimabam) sed eorum animos ad res gerendas
remissiores reddere videbatur, atque ita emollire,
ut nihil aliud quàm tranquillitatem peterent. Hoc
enim potissimùm in philosophis mihi commenda-
bas, quòd nullis negotiis impliciti, quietam, tran-
quillamque vitam degerent. Graviter igitur id fe-
rendum esse putabam, si postquam philosophiæ
studio me addixissem, futurum esset ut circà reli-
quas quidem res melior evaderem, sed non am-
plius magnanimus, nec miles esse, nec (si res ita
ferret) facinus forte præmioque dignum edere
possem: verùm his omnibus valedicturus essem,
philosophiâ delinitus, non secùs ac incantatione
quâdam, omnis egregii facinoris oblivionem ad-
ducente. At enim ignorabam meherculè, eos qui
philosophati sint ad fortitudinem quoque profe-
cisse: at vix tandem illud *Xenophontis* exemplo di-
dici, non quòd mecum sermonem eâ de re habue-
rit, sed quòd qualis esset suis ipse factis testatum

fecerit. Quùm enim studiosissimè *Socrati* operam dederit, salutis exercitiis & civitatibus ferendæ facultatem habet: adeò ut à philosophiâ nihil sibi vel amicis inutilior redditus sit. Quieta igitur vita est quidem ad consequendam fælicitatem aptior fortassè, sed ita tamen ut is qui rectè quietam vitam colere possit, ad res quasilibet gerendas idoneus futurus sit. Qui enim avaritiam & cupiditates cæterósque animi morbos superat, à quibus, illi etiam, qui hostes bello superant, vinci solent, major eo, qui rebus bellicis vacat, jure optimo censeatur. Spero igitur me quoque, postquam philosophatus fuero, non solùm in cæteris rebus præstantiorem futurum, sed & fortitudinis non minus habiturum, audaciæ quidem certè. Sed hâc de re nimio plura jam à nobis, quàm opus sit, dicta sunt. Scito autem me ad navigationem accingi, quòd venti facti sint magis secundi.

fecerit. Quam enim studiosissime deus operam
dedit, salus exercitibus & civibus terenda
facilitatem daret: adeo ut a philosophis nihil illi
vel amicis iustior restitueretur. Quia igitur vi-
ta est quidem ad consequendam felicitatem aptior
fortasse, sed ita tamen ut is qui recto quietam vi-
tam colere possit, ad rem quilibet gerendam ido-
neus formatus sit. Qui enim existimant & cupidita-
tes excelsas animi morbos impetere, & quibus
illi etiam dei hostes bello superant, vincti solent,
maiores eos, qui rebus bellicis tractant, iure optimo
censent. Spero igitur me quoque, postquam
philosophatus sum, non solum in ceteris rebus
prestantiorum futurum, sed & fortitudinis non
minus habendum, audacis quidem cetero. Sed hic
de re nimis plura iam a vobis, quam opus sit,
dicta sunt. Scio autem me ad navigationem ac-
tingi, quod vultis sciri sine magis secundi.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
 Ἰ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ
 ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Κ Ε Φ. α'.

ΠΟΛΛΑΚΙΣ ἐθαύμασα, πῶς ² ποτὲ λόγοις Ἀθη-
 ναῖς ἐπεισαν οἱ γραφάμενοι Σωκράτην, ὥς ἀξίος
 εἶναι θανάτου τῇ πόλει. ³ ἢ μὲν γὰρ γραφὴ καὶ αὐτῷ

XENOPHONTIS
 MEMORABILIMUM
 LIBER PRIMUS.

CAP. I.

*Socrates neque contemptor patriorum Deorum neque
 novorum auctor fuit.*

SÆPENUMERO miratus sum quibus tandem
 argumentis accusatores Socratis Atheniensibus
 persuaferint, eum de civitate mortem meruisse.
 Nam accusatio instituta adversus eum hujusce-

¹ Hi libri titulum ἀπομνημονεύματων Σωκράτους habent, quòd Socratis
 mores, ac vivendi ratio, cum iis, quæ ad familiares suos differere so-
 leret, in eis exponantur. Equidem hos ἀπομνημονεύματα, dixi memo-
 rabilium libros, quia sic loqui Xenophon consuevit: λόγος ἀπομνημονεύε-
 ται, vel ἔργον ἀπομνημονεύεται, dictum factumve memoratur. Leuncl.

² Cave putes otiosum esse πολέ. verte; quibus tandem argumentis.
 Sic infra sect. 2, & 20. πολὺν πολὲ τεκμηρίον. — ὅπως πολέ. &c. Ernest.

³ Γραφή accusatio seu actio est; hæc vox propriè ad judicia publica

¹ τοιάδε ἔς ἑω. ² Ἀδικεῖ Σωκράτης, οὐς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεός, ὃ νομίζων, ἕτερά δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσφέρειν. ἀδικεῖ δὲ, καὶ τὰς νέας ἀφαιρείων.

β'. Πρῶτον μὲν οὖν, ὥς ὃκ ἐνόμιζεν, οὐς ἡ πόλις νομίζει θεούς, ποίῳ ποτ' ἐχρήσαντο τεκμηρίῳ; θύων τε καὶ φανερός ἑω, πολλάκις μὲν οἴκοι, πολλάκις δὲ ὅπῃ τῶν κοινῶν τῇ πόλεως βασιλεὺς καὶ μαντικῇ χρώμενος ὅκ ἀφανὴς ἑω. διετεθύλλητο γάρ, ὥς φαίη Σωκράτης, τὸ δαιμόνιον ἑαυτῷ σημαίνειν. ὅθεν ³ δὴ καὶ μάλιστα μοι δοκῶσιν αὐτὸν αἰτιάσασθαι ⁴ καινὰ δαιμόνια εἰσφέρειν.

modi fere erat: Agit injuste Socrates, quod Deos non ducat, quos civitas ducit, alia vero nova numina introducat: præterea injuste agit, quod & adolescentes corrumpat.

2. Primum igitur, quod Deos non duceret, quos civitas ducit, quo tandem argumento sunt usi? Etenim palam sacrificabat, sæpe quidem domi, sæpe communibus in aris civitatis; nec divinatione clam utebatur. Erat enim pervulgatum, dicere Socratem, numen sibi hoc aut illud significare: ex quo certe vel maxime mihi videntur, de introductis novis numinibus illum accusasse.

spectat, & origo hæc est: qui accusabat, in scripto vel libello nomen ejus deferebat qui accusabatur, crimen ipsum, & ex quâ lege; subcribebatque libellum, quem judici erat daturus. In libello tali hæc de Socrate scripta — Ἀδικεῖ Σωκράτης, ὃς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεός &c. vide *Salmasium* de modo usur. p. 108. Inde φεύγειν γραφὴν de reo dicitur. *Memor.* lib. 4. cap. 4. §. 4. — Sic in φεύγων φόνος, φεύγων ἀνδροφονίας subintelligitur vox γραφὴν.

¹ Eleganter Græci verbo πρὸς exprimunt illud Latinorum *ferè*; neque δὲ planè abundat, *hujusmodi ferè erat.* Ernest.

² Ἀδικεῖ, *injustè agit*, i. e. impius est in Deos, & quâ ipsos gloriâ afficere debeat *Socrates*, eam ad *Idola sua* transfert. Licet in hac significatione rarò verbum occurrit, ita tamen usurpat *Apostolus.* *Rom.* c. 1. 18.

³ Ex quo certè vel maximè. de vi vocis δὴ vide *Demetrium Phaler.* sect. 55. s. Ernest.

⁴ In hisce verbis explicandis à communi Interpretum Sententiâ di-

γ'. Ὁ δὲ ὁδὸν καινότερον εἰσέφερε τῶν ἄλλων, ὅσοι μαν-
τικὴν νομίζοντες, οἰωνοῖς τε χρῶνται καὶ ῥήμασι καὶ συμβό-
λοις καὶ θυσίαις. ἑτοίτε γὰρ ὑπολαμβάνουσιν, ὅτι τὰς ὀρνι-
θας, ὁδὸν τὰς ἀπαντῶντας εἰδέναι τὰ συμφέροντα τοῖς μαν-
τευομένοις, ἀλλὰ τὰς θεοὺς διὰ τούτων αὐτὰ σημαίνειν· καί-
κεῖνος ὕψος ἐνόμιζεν.

3. At Socrates nihil magis novi introduxit, quam alii, qui divinationem esse statuentes, & auguriis & ominibus & prælagiis & sacrificiis utuntur: existimant enim illi nec aves, nec obviantes scire quid ex usu sit divinantibus, sed horum operâ Deos significare: quod etiam putabat Socrates.

scedit Vir quidam harum Rerum peritissimus. Ait enim, ἑτέρα δαιμό-
νια, καὶ καινὰ εἰσφέρειν, esse in genere noviter de rebus divinis philosophari,
novam de rebus divinis doctrinam invehere. Aliter verò sentit doctiss.
Schmidius. Ad Matt. 9. 33. observat, quòd Δαιμόνιον generatim notat
ens quodcunque divinum, speciatim duplicem habet significationem, &
tum Deum declarat, tum opus divinum, scil. Dæmonium Socratis & sig-
num istius Dæmonii; quod patet ex Arist. Rhet. lib. 2. c. 23. τὸ δαι-
μόνιον ὁδὸν ἐστίν, ἀλλ' ἢ θεός, ἢ θεῶν ἔργον. Iisdem ferè verbis usi sunt Athe-
nienſes cum Paulum accusarent Act. 17. 18. dicentes illum δαιμονίων ξέ-
νων καὶ ἀλλοτρίων, quòd Jesum & Resurrectionem eis annuntiaret. En tibi
hîc duo Dæmonia, quorum alterum Deus est, nempe Jesus; alterum
Dei opus, Resurrectio. vide doctiss. Raphaelii Annotat. Philol. p. 167.

1 Illustriss. Spanhem. in observationibus ad Julianum p. 97. ῥήμασι
vertit oraculis, ibique ostendit hoc in sensu vocem hanc aliquando usur-
pari: mallem vero cum Leunclavio ominibus interpretari. Hîc enim di-
versa sunt genera divinationum. Ex avibus auguria, οἰωνοῖς χρῶνται· ex
vocibus, seu verbis, seu dictis hominum omina, quæ est vox in hac re
propria. Nam secundum Festum omen quasi oremen, quia fit ab ore.
Vid. Cicer. Divinat. lib. 1. c. 45. Neque solum Deorum voces Pythago-
rei observitaverunt, sed etiam hominum (scil. τῶν ἀπαντῶντων, ut habet no-
ster hâc in §.) quæ vocant omina. Græci verò vocant ῥήμασι ἀπὸ τῶν ῥᾶ-
ναι. Sic auctor noster in Apol. §. 12. ῥήμασι ἀνθρώπων χρῶμεθα. Συμβόλοις
interpretari vellem conjecturis, quæ est vox in arte divinandi usitata;
spectat ad interpretes somniorum, ostentorum, portentorum, similium-
que; qui à Cicerone Conjectores appellantur, Div. lib. 1. c. 33. Quæ

δ'. Ἀλλ' οἱ μὲν πλείστοι φασὶν ὑπὸ τε τῶν ὀρνίθων καὶ τῶν ἀπαντώντων ἀποτρέπεσθαι τε καὶ προτρέπεσθαι. Σωκράτης δ' ὥσπερ ἐγίνωσκεν, ὅπως ἔλεγε. τὸ δαιμόνιον γὰρ ἔφη σημαίνειν, καὶ πολλοῖς τῶν ξυνόντων προηγόρευε, τὰ μὲν ποιεῖν, τὰ δὲ μὴ ποιεῖν, ὡς ὃ δαιμόνιον προσημαίνοντος. καὶ τοῖς μὲν πειθομένοις αὐτῷ συνέφερε, τοῖς δὲ μὴ πειθόμενοις μετέμελε.

ε'. Καίτοι τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν αὐτὸν βέλεσθαι μήτ' ἡλίθιον, μήτ' ἀλαζόνα, φαίνεσθαι τοῖς συνοῦσιν; ἐδόκει δ' ἂν ἀμφοτέρω τῶντα, εἰ προαγορεύων ὡς ὑπὸ θεοῦ φαινόμενα, καὶ ψευδόμενος ἐφαίνετο. δῆλον ὅτι, ὅτι οὐκ ἂν προέλεγεν εἰ μὴ ὁπίστευεν ἀληθεύσειν. ταῦτα δὲ τίς ἂν ἄλλω πιστεύσειεν ἢ θεῷ; πιστεύων δὲ θεοῖς, πῶς οὐκ εἰς θεὸν ἐνόμιζεν;

4. At vulgus quidem se ab avibus ac obviis vel dissuaderi vel persuaderi asserit. Socrates autem dicebat id quod & sentiebat. Aiebat enim numen omnia significare, multisque familiaribus prænunciabat, ut hæc facerent, omitterent illa, tanquam numine sibi ea prædicente. Et his qui ei parebant, conducebat, qui vero non, illos pœnitebat.

5. Quis vero non fateatur, noluisse Socratem vel stolidum vel arrogantem apud eos videri, qui consuetudine ipsius utebantur? Utrumque certe videbatur in eum cadere, si quid tanquam à Deo indicatum prænunciasset, ac palam mentitus esset. De quo patet eum nihil prædicturum fuisse, nisi vera se dicturum credidisset. Quis autem alteri fidem in his habeat, quam Deo? Jam qui Diis fidem habebat, quomodo Deos non esse putabat?

verò aut conjecturâ explicantur aut eventis animadversa & notata sunt, ea genera divinandi non naturalia, sed artificiosa dicuntur: in quo aruspices, augures, conjectoresque numerantur. ΟυσΙΑΣ hîc respicit ad Aruspicinam, seu Extispicinam.

ε'. Ἀλλὰ μὲν ἐποίει καὶ ταύτῃ περὶ τῶν ὀπιτηδείων. τὰ μὲν γὰρ ἀναγκαῖα συνέβλεπε καὶ περὶ τῶν, ὡς ἑνόμιζον ἄλλοι ἀνὴρ περὶ τῶν ἀδύλων, ὅπως ἀνὰ ἀποθήσοιτο, ² μαντοδομῶν ἐπεμπεύει, εἰ ποιητέα.

ζ'. Καὶ τῶν μέλλοντων οἴκοις τε καὶ πόλεις καλῶς ³ οἰκίζειν, μαντικῆς ἔφη προσδεῖσθαι. τεκτονικὸν μὲν γὰρ, ἢ χαλκῶτικόν, ἢ γεωργικόν, ἢ ἀνθρώπων ἀρχικόν, ἢ τῶν τοιούτων ἔργων ἕξεταστικόν, ἢ λογιστικόν, ἢ οἰκονομικόν, ἢ στρατηγικόν γενέσθαι, πάντα τὰ τοιαῦτα μαθήματα, καὶ ἀνθρώπου γνώμη αἰρετέα ἐνόμιζεν εἶναι.

6. Enimvero faciebat hæc quoque ad familiares. Res necessarias agere consulebat, quemadmodum ea fieri putarent optime: verum de iis quorum incertus esset eventus, oracula consultum mittebat suos, an suscipienda essent.

7. Addebat, eos, qui præclare domos & urbes administraturi essent, arte divinandi egere. Namque ut ædificandi, aut fabricandi, aut agrum colendi, aut hominibus imperandi, aut hujusmodi opera examinandi, aut rationes ineundi, aut rem domesticam administrandi, aut exercitum ducendi quis peritus evadat, hujusmodi omnia posse homines doctrinâ consequi, suoque arbitratu eligere dicebat.

1 Recepi lectionem, quam in margine *Leunclavius* habet & in ipsâ interpretatione secutus est. Vulgò ἐνόμιζεν: manifestè enim sensus postulat ἐνόμιζον. Alias res jubebat familiares suos facere ὡς ἐνόμιζον. α. π. alias vero μαντοδομῶν. *Ernest.*

2 Μαντοδομῶν *Leunclavius* vertit *Oracula consultum*, mallet *Deos consultum*. Nam μαντεύεσθαι est μαντικῇ χρῆσθαι. Sic in sect. 9. hujus capituli μαντοδομῶν, quod habet in initio, explicat in fine per διὰ μαντικῆς παρὰ τῶν θεῶν συνδυαζομένων. vid. lib. 1. c. 4. §. 15. & lib. 4. c. 3. §. 12.

3 Ita rescripti è margine *Leuncl.* sensu postulante, pro οἰκῆσιν. Nam οἰκεῖν non est ædificare, sed habitare. Sensus autem postulat, ædificare, extruere. Sæpe à librariis hæc duo verba confusa sunt, ut docet *Perizon.* ad *Ælian.* V. H. 8. 5. 13. 42. *Ernest.*

ή. Τὰ δὲ μέγιστα τῶν ἐν τούτοις, ἔφη, τοὺς θεοὺς ἐ-
 αὐτοῖς καταλείπεσθαι, ὧν ὁδὸν δῆλον εἶναι τοῖς ἀνθρώ-
 ποις. οὔτε γὰρ τῷ καλῶς ἀγρὸν φυτευσάμεν δῆλον, ὅστις
 καρπώσεται, οὔτε τῷ καλῶς οἰκίαν οἰκοδομυσάμεν δῆλον,
 ὅστις οἰκήσει, οὔτε τῷ στρατηγικῶ δῆλον, εἰ συμφέρει στρατη-
 γεῖν, οὔτε τῷ πολιτικῶ δῆλον, εἰ συμφέρει τῆς πόλεως
 περὶσταεῖν, οὔτε τῷ καλῶς γήμαντι, ἵνα εὐφραίνεται, δῆ-
 λον, εἰ ἀλλὰ ταύτῃ ἀνιάσεται, οὔτε τῷ δυνατοῦς ἐν τῇ
 πόλει κηδεστὰς λαβόντι δῆλον, εἰ ἀλλὰ τέτῃς τερήσεται τῇ
 πόλει.

θ'. Τὴς δὲ μηδὲν τῶν τοιούτων οἰομένους εἶναι δαιμόνιον,
 ἀλλὰ πάντα τῆς ἀνθρωπίνης γνώμης, δαιμονῶν ἔφη. δαι-
 μονῶν δὲ καὶ τὴς μαντευσόμενους, ἀπὸ τοῖς ἀνθρώποις ἔδωκεν

8. Quæ autem in his essent maxima, Deos sibi aiebat
 reservare, eorumque nihil hominibus certum esse. Nec
 enim constat ei qui agrum pulchre conserit, quisnam fru-
 ctum sit percepturus; nec qui pulchre domum ædificat,
 quis eam sit habitaturus; nec duci, an exercitum ducere
 expediat; nec perito rerum civilium, an ex usu futu-
 rum sit, ut civitati præsit; nec qui formosam ducit, ut
 lætetur, an propter hanc dolorem sensurus sit; nec qui
 potentes in civitate affines adeptus est, an propter hos
 civitate sit exulaturus.

9. Horum omnium si qui nihil ad numen referant, sed
 universa potius ad hominis consilium, furere dicebat. Iti-
 dem illos etiam aiebat furere, qui per divinationem ex-
 plorarent ea de quibus discernendis data est hominibus

1 De voce κηδεστῆς vide Spanhemium doctè differentem in observa-
 tionibus ad Juliani Orat. i. p. 287. Pro socero, pro genero, item pro
 adfini, vel cognato sumitur.

οἱ θεοὶ ¹ μαθῶσι λακύνειν οἶον, εἰ τις ἐπερωτῶη, πότερον
 ὀπιτάμενον ἢ νιοχέιν ὅτι ζεύγος λαβεῖν κρεῖττον, ἢ μὴ ὀπιτά-
 μενον· ἢ πότερον ὀπιτάμενον κυβερνᾶν ὅτι τ' ναῦν κρεῖττον λα-
 βεῖν, ἢ μὴ ὀπιτάμενον. ἢ ἀ ² ἔξεστιν ἀριθμισάντας ἢ μέλρῃσαν-
 τας ³ ἢ γήσαντας εἰδέναι, τὴς τὰ τοιαῦτα πρὸ τ' θεῶν πυνθα-
 νομένους ἀθέμιστα ποιεῖν ἠγάτο· ἔφη δὲ δεῖν, ἀ μὲν μαθόντας
 ποιεῖν ἔδωκαν οἱ θεοὶ, μανθάνειν· ἀ δὲ μὴ δῆλα τοῖς ἀνθρώ-

discentibus à Diis facultas: veluti si quis consulat, utrum
 moderandi currus peritum an imperitum præstet in vehi-
 culum recipere: vel gubernandi peritum in navem reci-
 pere præstet, an imperitum. Quæ item homines nume-
 rando, vel metiendo, vel ponderando scire possunt, ea qui
 à Diis quærent, nefarie ducebat agere: adeoque ne-
 cesse esse dicebat, ut quæ homines discendo cognita fa-
 cere Dii vellent, discantur: quæ vero sunt obscura ho-

¹ Semel hîc tirones monendi sunt, Græcos non solos accusativos, uti Latini ferè, nisi ubi Græcos imitantur, sed omnes casus jungere infinitivis, eum scilicet, in quo est subjectum, ad quod refertur. Vid. *Jensii Lect. Lucian.* 1. 7. sed pleni sunt Græci auctores exemplis. Hîc tamen mox est: ἀ μὲν μαθόντας ποιεῖν ἔδωκαν οἱ θεοὶ, pro μαθῶσιν, scilicet, quia dativus ἀνθρώποις non disertè præcessit. Exemplum sunt apud eundem *Jensium* l. c. *Ernest.*

² *Socrates* de dubio tantum Rerum eventu Vates aut Deos vult consuli; non verò de iis, quæ ratione, aut arte quâpiam sciri possunt. eandem vim ἐξὸν habet, 2 *Corinth.* 12. 4.

³ ἰσημι, appendo, pondero. Confer *Matt.* c. 26. 15. ἔσησαν αὐτῶν τρεῖς ἀργύρια. ubi *Vulgatus* vertit, constituerunt, sed rectiùs *Beza* habet, appenderunt. Confirmant enim hunc sensum LXX Interpretes, qui in hoc ipso æstimandi Salvatoris nostri negotio ἔσησαν posuerunt pro Hebræo יָשְׁמוּ appenderunt; eodem modo hoc verbum converterunt sæpiùs, ut *Jer.* 32. 9. 2 *Sam.* 14. 26. *Esd.* 8. 25. Noster in *Cyrop.* iisdem ferè verbis utitur, ἀειδ. καὶ μετ. καὶ ἰσάντες, ἐ ἀψύχοντες. ubi obiter notatum velim (quandoquidem Viros doctiss. *Wells* & *Hutchin.* fugisse videatur) pro ἀψύχοντες libenter legerim ἀψήχοντες, eos ut designet, qui pecuniam suam fricant, ut æruginem avertant. Quod & *T. Faber* valdè probat in notis ad *Tim. Luciani.*

ποις ὅτι, πειράσθαι ἀφ' αἰματικῆς πρὸς τῶν θεῶν πυν-
θάνεσθαι τοὺς θεοὺς γάρ, οἷς ἀν ὧσιν ἴλεω, σημαίνειν.

ι'. Ἀλλὰ μὴν ἐκείνός γε αἰεὶ μὲν ἦν ἐν τῷ φανερώ. παρῴτε
γὰρ εἰς τὰς πεμπάτας καὶ τὰ γυμνάσια ἦει, καὶ ἰ πληθύν-
σης ἀγορᾶς ἐκεῖ φανερός ἦν, καὶ τὸ λοιπὸν αἰεὶ τῆς ἡμέρας
ἦν, ὅπως πλείστοις μέλλοι συνέσεσθαι· καὶ ἔλεγε μὲν ὡς τὸ πολὺ,
τοῖς δὲ βυλομήδοις ἔξῃν ἀκρίβειαν.

ια'. Οὐδεὶς δὲ πρόπολε Σωκράτης ἔδεν ἀσεβῆς, ἔδεν ἀνό-
σιον, ἔτε παρὰ τὸν ὅσον εἶδεν, ἔτε λέγοντος ἤκουσεν. ἔδεν γὰρ πρὸς
τῆς τῶ πάντων φύσεως, ² ἢ περὶ τῶ ἄλλων οἱ πολλοί, διελέγετο,
σχεπτῶν, ὅπως ὁ καλόμενος ὑπὸ τῶ σοφιστῶν κόσμος ³ ἔφου, καὶ

minibus, in iis conandum ut per divinationem Dii consu-
lantur: nam significare Deos hæc illis, quibus sint propitii.

10. Erat autem Socrates semper in propatulo. Nam
mane ad loca deambulationibus & exercitiis destinata per-
gebat, & quum frequens erat forum, conspiciebatur in
publico, reliquumque diei degebat istic, ubi versaturus
inter plurimos esset: differebat autem plerumque, omni
vero volenti audire licebat.

11. Neque ullus unquam Socratem impiii quidquam
aut nefandi vel patrare vidit, vel audivit dicere. Nec
enim de rerum omnium naturâ sic differebat, uti com-
plures alii, nimirum considerans quo pacto is, qui à pro-
fessoribus sapientiæ mundus appellatur, ortus sit; quibus-

1 Tempus illud inter manè & meridiem, quo Homines in foro
conveniebant. vide *Perizon.* ad *Ælian.* 12. 30. *Græv. lect. Hes.* c. 10.
Ernest.

2 *Eusebius* post φύσεως habet ἢ περὶ τῶν ἄλλων, ὡς οἱ πολλοί διελ. *H.*
Steph.

3 *Exei* citat *Eusebius præpar. Evang.* 15. 62. & *Stobæus.* Si ἔφου ve-
rum est, respicitur ad somnia Philosophorum de Cosmogoniâ, scil. Ori-
gine mundi naturali, qualia sunt in *Epicureâ* philosophiâ, & hodiè à

τίσιν ἀνάγκαις ἕκαστα γίνεσθαι. Ἄλλὰ καὶ τὰς φροντίζον-
τας τὰ τοιαῦτα μωραίνοντάς ἐπεδείκνυεν.

16. Καὶ πρῶτον μὲν αὐτῶν ἐσκόπει, πότερά ποτε νο-
μίσαντες ἰκανῶς ἤδη τ' ἀνθρώπινα εἰδέναί, ἔρχονται ὅπῃ τὸ
ὡς τ' τοιούτων φροντίζεν, ἢ τὰ μὲν ἀνθρώπινα παρέντες, τὰ
δαιμόνια δὲ σκοπῶντες, ἠγῶνται τὰ προσήκοντα πράττειν.

17. Ἐθαύμαζε δὲ, εἰ μὴ φανερόν αὐτοῖς ὅτιν, ὅτι ταῦ-
τα οὐ δυνατὸν ὅτιν ἀνθρώποις εὐρεῖν. ἐπεὶ καὶ τὰς μέγι-
στον φρονούντας ὅπῃ τῶ ὡς τούτων λέγειν, οὐ ταυτὰ δοξά-
ζειν ἁλλήλοις, ἄλλὰ τοῖς μαινομένοις ὁμοίως διακείμενους πρὸς
ἁλλήλους.

18. Τῶν τε γὰρ μαινομένων τὰς μὲν οὐδὲ τὰ δευτέρως δε-

que de causis necessariis singulæ res cœlestes fiant. I-
mo eos qui his rebus occuparentur, fatuos esse demon-
strabat.

12. Ac primum de eis hoc considerabat, an quod rati
se humana jam satis intelligere, ad talia tractanda acce-
derent: an relictis rebus humanis, divinas contemplantes,
recte se agere putarent.

13. Mirabatur etiam quod non iis perspicuum esset,
homines hæc invenire non posse. Nec enim ii, qui plu-
rimum arrogant sibi, quod de his differere norint, idem
inter se sentiunt, sed furiosorum instar inter se compa-
rati sunt.

14. Nam qui furiosi sunt, partim quæ sunt terribilia,

*Burnetio & Whistono prolata sunt: Si autem ἔχει à Xenophontis manu
est, intelligendus est locus de disputationibus Philosophorum de ordine
corporum cœlestium, qualis illa Anaxagoræ fuit, cum diceret, unum-
quodque Corpus optimum locum in mundo tenere, item de naturâ U-
niversi & corporum cœlestium; utrumque convenit iis, quæ in sect. 14.
dicuntur. Ernest.*

διέναι, ¹ τὰς δὲ καὶ τὰ μὴ φοβερά φοβεῖσθαι· καὶ τοῖς μὲν ἔσθ' ἐν ὄχλῳ δοκεῖν αἰσχρὸν εἶναι λέγειν ἢ ποιεῖν ὅτιοῦν, τοῖς δὲ οὐκ ἔξιτητέον εἰς ἀνθρώπους ² εἶ) δοκεῖν· καὶ τὰς μὲν οὐθ' ἰερὸν, οὔτε βωμὸν, οὔτε ἄλλο τι θείων ³ ὅθεν τιμᾶν, τὰς δὲ καὶ λίθους καὶ ξύλα τὰ τυχόντα καὶ θηρία σέβεσθαι· τῶν τε καὶ τῆς πᾶν πάντων φύσεως μεμιμνώντων τοῖς μὲν δοκεῖν ⁴ ἐν μόνον τὸ ὄν εἶναι, τοῖς δ' ἀπειρα τὸ πολλοῦ· καὶ τοῖς μὲν αἰεὶ κινεῖσθαι πάντα, ⁵ τοῖς δ' ὅθεν ἂν ποτε κινήσῃ-

non metuunt; partim etiam non metuenda metuunt: itidem his non videri turpe esse, in turbâ quid vel dicere vel facere; aliis vero, ne exeundum quidem esse ad homines, videri: hos neque fanum, neque aram, neque rerum divinarum quidquam in honore habere; illos & lapides, & ligna quælibet, & belluas colere: itidem eorum, qui de rerum omnium naturâ sollicitè inquirent, aliis videri unum solum esse quod est, aliis vero numerò infinita: his omnia semper moveri; illis nihil unquam mo-

¹ Horat. Serm. 2. 3. de Furiosis.

— *Est genus unum*

Stultitiæ, nihilum metuenda timentis &c.

Cæterum in reliquis Editionibus interpunctio valdè diversa est, sæpè mediâ distinctione cum maximâ permutatâ. Comparantur Furiosi & Physici: τὸ τε γὰρ μαινόμενων — τὸ δὲ καὶ τὸ πάντων φύσεως. Ernest.

² Leunclavius habet in contextu ἐσθ', sed in margine ὅθεν, ex Eusebio & Stobæo. Nos posterius cum Wells secuti sumus. Et placebat sic H. Steph. vide ad c. 4. §. 9. not. 3. Ernest.

³ Xenophanis & discipulorum sententia. Cicer. disp. Acad. 4. 37. Stanleius Hist. Phil. p. 574.

⁴ Zenonis Eleatæ sententia, quæ ex opinione de æternâ & necessariâ existentia materiæ necessariâ quâdam consecutione efficitur; ut Zeno cæteris philosophis longè acutiùs, quid ex quoque consequatur, viderit. Nam si ab æterno, nullo auctore, materia est; est profectò necessaria: si necessaria est, immutabilis quoque fit, necesse est. Atqui nisi plumbei simus in physicis, concedamus necesse est, mutationis nullum genus in materiâ locum habere, nisi quam motus partium adfert.

ταῖς καὶ τοῖς μὲν πάντα γίνεσθαι τε καὶ ἀπολλύεσθαι¹, τοῖς δ' οὐτ' ἀνθρώποις ποτὲ οὐδέν, οὐτ' ἀπολλέεσθαι.

15. Ἐσκόπει δὲ καὶ αὐτὸς καὶ τὰδε· ἄρ' ὥσπερ οἱ τ' ἀνθρώποις μαθητόντες, ἡγῶνται τῶν, ὅ, τι ἀνθρώποις, ἑαυτοῖς τε καὶ τῶν ἄλλων, ὅτῳ ἀνθρώπων βέλωνται, ποιήσιν· οὕτω καὶ οἱ τὰ θεῖα ζητῶντες, νομίζουσιν, ἐπειδὴν γινώσκουσιν, αἷς ἀνάγκαις ἕκαστα γίνεσθαι, ποιήσιν, ὅταν βέλωνται, καὶ ἀνέμους, καὶ ὕδατα, καὶ ὥρας, καὶ ὅτῳ δ' ἀνθρώπων δέωνται τῶν τοιούτων· ἢ τοιούτο μὲν οὐδέν οὐδ' ἐλπίζουσιν, ἀρκεῖ δ' αὐτοῖς γινώσκοναι μόνον, ἢ τ' τοιούτων ἕκαστα γίνεσθαι. Περὶ μὲν οὖν τῶν ταῦτα θεωρηματοποιούντων τοιαῦτα ἔλεγεν.

veri: his omnia tum oriri, tum interire; illis, nihil unquam aut ortum, aut interire.

15. Præterea de his illud quoque considerabat, utrum, perinde ac illi, qui res humanas discunt, arbitrantur hoc quod didicere, tum sibi tum aliis, quibuscunque velint, se facere posse; sic & illi, qui res divinas inquirent, arbitrentur se, posteaquam cognoverint, quibus rationibus necessariis singula fiant, effecturos ubi velint, ventos, aquas, temporum vicissitudines, aliaque, si quo sit opus, his consimilia: an ejusmodi quiddam ne quidem sperent, satisque habeant scire tantum, quo pacto rerum hujusmodi singulæ fiant. De illis igitur, qui hæc tractarent, talia proferebat.

Non ergo cadit in æternam & necessariam materiam motus. Propterea ergo potius reprehendendus est Zeno, quòd, cum intelligeret, quàm absurda & sensibus repugnantia è placito de æternitate materiæ consequerentur, maluit tamen ea defendere, quàm æternitatem materiæ rejicere. En certissimum argumentum rationis humanæ in rebus divinis cœcutientis, nisi eam lux divina collustret! Ernest.

¹ Sententia Eleaticæ scholæ & Epicuræ. Cæterum secutus sum lectionem clar. Wells. In Leunclavianâ est ἀπολλέεσθαι. Ernest.

14'. Αὐτὸς δὲ ὡς ἂν ἀνθρωπείων αἰεὶ διελέγετο, σκοπῶν, τί εὐσεβές, τί ἀσεβές· τί καλόν, τί αἰσχρὸν· τί δίκαιον, τί ἀδίκον· τί² σωφροσύνη, τί μαγία· τί ἀνδρεία, τί δειλία· τί πόλις, τί πολιτικός· τί ἀρχὴ ἀνθρώπων, τί ἀρχικός ἀνθρώπων· καὶ ὡς τῶν ἄλλων, ἀ τὰς μὲν εἰδότες ἠγείτο καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς εἶναι, τὰς δὲ ἀγνοῦντας ἀνδραποδῶδεις ἀνδραποδῶδεις κεκλήσθαι.

15'. Ὅσα μὲν οὖν μὴ φανερὰ ἦν ὅπως ἐγίνωσκεν, ὅθεν θαυμαστὸν, ὥς τῶν ὡς αὐτὸς ὡς γινώσκων τὰς δικαίας· ὅσα δὲ πάντες ἤδεσαν, θαυμαστὸν, εἰ μὴ τῶν ἐνεθυμήθησαν.

16. Ipse de rebus humanis differebat semper, considerans quid pium esset, quid impium: quid honestum, quid turpe: quid justum, quid injustum: quid mentis sanitas, quid insania: quid fortitudo, quid ignavia: quid civitas, quid rerum civilium peritus: quid imperium in homines, quid hominibus imperandi peritus: itemque de rebus cæteris, quarum cognitione instructos arbitrabatur probos ac honestos viros esse: qui autem eas ignorarent, mancipia merito vocari.

17. Quapropter de quibus quid sentiret Socrates, non constabat, in iis de illo inique statuisset iudices, mirum non est. Quæ autem sciebant omnes, mirum est, quod ea animo non conciperent.

1 Vide Indicem.

2 Σωφροσύνη *Sanitas Animi* à *Cicéron*. dicitur, 2. *Tusc. Disp.* *Sapientia sanitas est animi*; opponiturque apud Latinos *dementia*; ut *Cestus* ait apud *Senecam* lib. 2. contr. 12. *Dementia res est sanitati contraria*. Apud Græcos (ut hîc) τῇ μαγίᾳ, id est, *furori* opponitur. Sic *Paulus Apost.* *Act.* 26. 25. Οὐ μαίνομαι — ἀλλ' ἀληθείας, καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθέγγομαι.

17. Βυλεύσας γάρ ποτε, καὶ τὸ βυλευτικὸν ὄρκον ὁμόσας, ἐν ᾧ ἦν, κατὰ τὰς νόμους βυλεύσειν, Ἐπιστάτης ἐν τῷ δήμῳ γενόμενος, ὁπιθυμήσαντος τῷ δήμῳ πρὸς τὰς νόμους ἐνέειν στρατηγὸς μὲν ψήφῳ, ² τὰς ἀμφὶ Θρασύλῳ καὶ Ερασινίδῳ,

18. Nam cum aliquando senator esset, ac sacramentum senatorium præstitisset, in quo hoc inferebatur, nempe ut secundum leges consilium agitare, præses populi factus, petente contra leges populo novem prætores, inter quos Thrasyllus & Erasimides erant, omnes uno calculo

1 Βυλεύσας, cum esset de senatu quingentorum. Ex eo senatu deligebantur sorte quinquaginta Prytanes, qui senatui præessent. Horum singulæ decuriæ imperabant hebdomadibus singulis; ita, ut forte ex eâ deligeretur, qui quemque diem imperaret. Atque is ἐπιστάτης dicebatur scil. ἐν τῷ δήμῳ vel ἐκκλησιῶν, quod concionibus populi præerat; qui autem in eâ decuriâ erant, πρόεδροι. vid. Harpocratio in πρόεδροι & ἐπιστάτης. *Illust. D. Potter. Archæol. Gr. 1. 18. Chishul. ad Psephisma Sigeorum p. 105. de βυλευτικῷ ὄρκῳ Petit. Legg. Attic. 3. 3. Ernest.*

2 Malè interpretes hæc: novem prætores, Thrasyli ac Erasimidæ collegas, reddiderunt. Alcibiadi cum summum imperium abrogatum esset, ei decem prætores pari imperio successerant. Hi cum rem malè gessissent, omnibus, præter Cononem, imperio abrogato, auctoribus Archedemo & Timocrate in vincula ducuntur. Jam cum de eorum poenâ ad populum ageretur, placuit ei, de eis simul ferri sententias, cum lex de singulis juberet. Noluit ἐπιστάτης Socrates ἐπιψηφίζειν, h. e. probare populi sententiam, quod erat Proëdri, ut ad Harpocrat. p. m. 74. docet Valesius, & quidem, ut ex hoc loco intelligitur, ἐπιστάτης. Sed inter hos novem duces erant Erasimides & Thrasyllus. vid. Xenoph. hist. Gr. p. 242. itaque verte: novem prætores, inter quos Thrasyllus & Erasimides erant. scil. T. & E. cum collegis. οἱ ἀμφὶ & πρὸς πᾶσι sæpe dicitur de personis singulis, vid. Græv. lect. Hesiod. c. 9. Sed propriè de eo, qui nominatur cum suis, cum comitibus. *Actor. 13. 13. οἱ πρὸς τὸν Παῦλον* sunt Barnabas, Paulus, & Joannes: sed quòd inter eos facilè princeps erat Paulus, certe de eo ibi imprimis commemoratur, ideo ipse potius nominatur, quàm Barnabas aut Joannes. Sic quoniam Erasimides primus accusatus, & in vincula ductus est, ut Xenophon tradit, & fortasse Thrasylo quoque aliquid præcipui in hac causâ accidit, ideo hi duo potius, quàm reliqui nominantur. Ernest.

ἀποκτεῖναι πάντας, ὅκ' ἠθέλησεν ἑπιψηφίσαι, ὀργιζομένους μὲν αὐτῷ τῷ δήμῳ, πολλῶν δὲ καὶ δυνάτων ἀπειλουμένων· ἅλ' αὖτε μὲν πλείον' ἐποίησατο εὐορκεῖν, ἢ χαλίσσασθαι τῷ δήμῳ πρὸς τὸ δίκαιον, καὶ φυλάξασθαι τὰς ἀπειλουύσας.

18'. Καὶ γὰρ ἑπιμελεῖσθαι θεοὺς ἐνόμιζεν ἀνθρώπων, οὐχ ὅν τρέπον οἱ πολλοὶ νομίζουσιν. ἔτοι μὲν γὰρ οἶοντα, τοὺς θεοὺς τὰ μὲν εἰδέναι, τὰ δὲ ὅκ' εἰδέναι. Σωκράτης δὲ πάντα μὲν ἠγείτο θεοὺς εἰδέναι, τὰ τε λεγόμενα καὶ γραπτόμενα, καὶ ² τὰ σιγῇ βουλευόμενα, πανταχοῦ δὲ πρῆναι, καὶ σημαίνειν τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῶν ἀνθρωπείων πάντων.

κ'. Θαυμάζω οὖν, ὅπως ποτὲ ἐπέσθῃ Αθηναῖοι, Σω-

morte multari, calculum suum noluit adjungere; quumque populus ei succenseret, multique potentes minarentur: nihilominus pluris fecit sancte jurare, quam gratificari populo contra jus & fas, aliorumque minas evitare.

19. Etenim Deos putabat hominum curam gerere, aliâ quâdam ratione, quam vulgo existimetur. Nam plerique putant Deos quædam scire, quædam nescire. Socrates autem arbitrabatur, Deos omnia quæ vel dicerentur vel agerentur, vel clam deliberarentur, scire: eosdem ubique adesse, ac de rebus humanis omnia hominibus significare.

20. Quamobrem mirari subit, quo tandem pacto per-

1 De voce ἐπιψηφίσαι vid. *Ernesti* notam ad lib. 4. c. 4. §. 2. ubi *Xenophon* de eâdem re loquens pro ἐπιψηφίζειν dicit ἐπιτρέπειν τῷ δήμῳ ψηφίσασθαι, populo suffragii ferendi potestatem dare.

2 Confer *Rom.* c. 2. 16. ubi Deus dicitur, κρυβεῖν τὰ κρυπτά τῷ ἀνθρώπῳ, scil. τὰ σιγῇ βεβηλωμένα.

κράτις δὲ τὴς θεῆς μὴ ὑπερφρονεῖν, ἢ ἀσεβὲς μὲν ὄντων
 ποτε δὲ τὴς θεῆς οὐτ' εἰπόντων οὐτε πράξαντων, τοιαῦτα
 δὲ καὶ λέγοντα καὶ πράττοντα δὲ θεῶν, οἷά τις ἀνὴρ καὶ
 λέγων καὶ πράτων, εἴη τε καὶ νομίζοιτο εὐσεβέστατος.

Κ Ε Φ. β'.

Θ Αυματόν δὲ φαίνεται μοι καὶ τὸ πεισθῆναι τινας, ὥς Σω-
 κράτης τὴς νέους διέφθειρει, ὅς, πρὸς τοῖς εἰρημένοις,
 πρῶτον μὲν ἀφροδισίων, καὶ γὰρ, πάντων ἀνθρώπων ἐγκρα-
 τέστατος ἦν· εἶτα πρὸς χειμῶνα καὶ θέρους, καὶ πάντας πόνας
 καρτερικώτατος· ἐπὶ δὲ πρὸς τῶν μετρίων δίδασκαί πεπαι-

suasi fuerint Athenienses, Socratem de rebus divinis non
 recte sentire, quum ille nihil unquam impii in Deos vel
 dixerit vel commiserit; sed potius sic & de iis locutus sit,
 & in eos se gesserit, ut si quis ea tum dicat tum faciat, sit
 ac putari debeat religiosissimus.

CAP. II.

Socrates non fuit corruptor Juventutis.

HOC quoque mirum mihi videtur, persuaderi quos-
 dam potuisse, quod Socrates adolescentulos corrup-
 peret, qui præter ea quæ dicta sunt, primo rerum vene-
 rearum, ac gulæ, supra omnes homines continentissimus
 erat: deinde hyemis, æstatis, laborum omnium tolerantis-
 simus: atque etiam sic ad mediocritatem institutus, ut

1 Verè ὅς modestè sentire. Huic verbo opponitur ὑπερφρονεῖν. Sic
 Noster de Agesilao, ὅτι ἀνθρώπων ὑπερφρονεῖ, ἀλλὰ θεοῖς χάριν ἔδει, non
 homines contemnebat, sed Diis habebat gratias. Confer Rom. 12. 3.

δευδύος οὕτως, ὥτε πάνυ μικρὰ κεκτημένῳ, πάνυ ῥα-
δίως ἔχειν ἄρκουῖν.

β'. Πῶς οὖν αὐτὸς ὢν τοιοῦτος, ἄλλας ἀνὴρ ἢ ἀσεβείς, ἢ
πρᾶνός, ἢ λήχνος, ἢ ἀφροδισίων ἀκρατεῖς, ἢ πρὸς τὸ
πονεῖν μαλακοὺς ἐποίησεν; Ἄλλ' ἐπαυσε μὲν τέτων πολλὰς,
ἀρετῆς ποιήσας ὀπιθυμεῖν, καὶ ἐλπίδας πρᾶγμῶν, ἀν' ἑαυτῶν
ὀπιμελῶνται, καλὰς καὶ ἀγαθοὺς ἑσέσθαι.

γ'. Καίτοι γὰρ ὅδ' ὅπως ὑπέχετο διδάσκαλος εἶναι
τέτθ', ἄλλὰ τῷ φανερῶς εἶ) τοιοῦτῳ ὢν, ἐλπίζειν ἐποίει
τὰς συνδιατρέβοντάς ἑαυτῷ, μιμηδύους ἐκείνων, τοιοῦσδε
γενήσεσθαι.

δ'. Ἀλλὰ μὴ καὶ τοῦ σώματος αὐτὸς τε ὅκ' ἡμέ-
λει, τοὺς δὲ ἀμελῶντας ὅκ' ἐπὶ ἡνείκε. τὸ μὲν οὖν ὡς

quum valde modicum possideret, facillime contentus iis
esset quæ sufficient.

2. Quo igitur pacto, quum talis esset ipse, reddidit
alios vel impios, vel legum violatores, vel luxuriosos, vel
in rebus venereis incontinentes, vel molles ad perferen-
dos labores? Imo vero multos ab his vitiis revocavit, ut-
que virtutis essent studiosi, perfecit: etiam injectâ spe,
futurum, ut si sui ipsorum curam gererent, in viros pro-
bos ac fortes evaderent.

3. Neque tamen unquam hæc se docere velle profite-
batur, sed quia constabat eum talem esse, in spem erige-
bat eos qui cum illo versabantur, futurum, ut si ipsum
imitarentur, & ipsi tales evaderent.

4. Nec corpus quidem ipse suum negligenter curabat,
ac si qui curarent negligenter, eos minime laudabat. Ita-

I Ἀρκῶνται videtur esse accus. plur. quæ sufficient. ἀσφαλῶς ἀρκῶνται
ἔχειν. lib. 2. c. 3. §. 2. Leuncl. vertit, quæ habebat.

οἰοῦντα ὑπερπονεῖν ἀπεδοκίμαζε, τὸ δὲ ὅσα ἡδέως ἡ ψυχὴ δέ-
χεται, ταῦτα ἰσχυρῶς ἐκπονεῖν ἐδοκίμαζε. ταῦτις γὰρ τὴν
ἔξιν ὑγεινὴν τε ἰσχυρῶς εἶ), καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν ἐκ
ἐμποδίζεν ἔφη.

ε'. Αλλ' ὅ μὴν ἰθρυπτικός γε, ὅδ' ἀλαζονικός ἦν, ὅτ' ἀμ-
περόνῃ, ὅθ' ὑποδέσει, ὅτε τῇ ἄλλῃ διαίτῃ. ὅ μὲν ὅδ' ἐρασι-
χρημάτων γε τὰς συνόντας ἐποίει· ἥ μὲν γὰρ ἄλλων ἐπιθυμιῶν
ἔπαυε, τὰς δὲ ἑαυτῷ ἐπιθυμουῦντας ἐκ ἐσπράττειτο χρήματα.

ζ'. Ἔστι δ' ἀπεχόμενος ἐνόμιζεν ἐλευθερίας ἐπιμε-
λεῖσθαι· τὰς δὲ λαμβάνοντας τῆς ὀμιλίας μισθὸν ἀνδραπο-
δισαῖς ἑαυτῶν ἀπαιτᾷ, ἀλλὰ τὸ ἀναγκαῖον αὐτοῖς εἶναι,
ἀφ' ἧς ὧν ἀν λάβοιεν τὸν μισθόν.

que improbabat, si quis nimio cibo refertus labores immo-
dicos suscipere, magisque probabat, si quod animus lu-
benter admisisset, id laborando conficeretur. Nam ejus-
modi habitum valetudini non parum conducere, ac animi
studium haudquaquam impedire aiebat.

5. Minime vero delicatus erat, aut ostentandi se cupi-
dus, siue vestitu, siue calceatu, seu reliquâ vitæ ratione:
nec avaros quidem efficiebat eos, qui cum ipso versaban-
tur; nam & aliis à libidinibus eos revocabat, & à studio-
sis sui, pecuniam non exigebat.

6. Quâ in re qui abstinentes se ostenderent, libertatem
colere judicabat; qui autem conversationis causâ merce-
dem caperent, suimet quosdam quasi plagiaros appella-
bat, propterea quod necessario differere cogerentur apud
eos à quibus mercedem acciperent.

1 De hac voce vide quæ habet *Spanhem.* ad *Juliani Orat.* p. 100.

2 *Leunclavius* in Interpretatione secutus est lectionem marginis,
ἀπεχόμενος nec malè. ἔστι, intellige, τὰ χρήματα πρᾶττειτο pro ἐσπράτ-
τειται. *Ernest.*

ζ'. Εθαύμαζε δὲ, εἰ τις ἀρετῇ ἐπαγγελλόμενος ἀργύ-
ριον περᾶναι, καὶ μὴ νομίζοι τὸ μέγιστον κέρδος ἔξειν, φί-
λον ἀγαθὸν κλησάμενος, ἀλλὰ φοβοῖτο, μὴ ὁ θρόνος κα-
λὸς καὶ γαλός, τὰ τὰ μέγιστα εὐεργετήσονται μὴ τῷ μεγί-
στῳ χάριν ἔχει.

η'. Σωκράτης δ' ἐπιηλείλατο μὲν ἑδρὴν πώπυλε τοιοῦτον ἑ-
δρῆν· ὁπίσθην δὲ τῶν ξυνόντων αὐτῷ τῆς ἀποδεξαμένης, ἀπερ
αὐτὸς ἐδοκίμαζεν, εἰς τὸ πάντα βίον ἑαυτῷ τε καὶ ἄλλοις φίλοις
ἀγαθὸς ἔσεσθαι. πῶς ἂν οὖν ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ ἀφαιρείει τὴν
νέαν, εἰ μὴ ἄρα ἢ τὴν ἀρετῆς ὁπιμέλεια ἀφαιροῖ ὅτι;

θ'. Ἀλλὰ νῆ Δία, ὁ κατήγερος ἔφη, ὡς ὁρᾷν ἐποίει
τῶν καθεστῶτων νόμων τοὺς συνόντας, λέγων ὡς μαρῶν εἶη,
τοὺς μὲν τῆς πόλεως ἄρχοντας ἀπὸ κυάμου ἱ καθίστα-

7. Mirum ipsi videbatur, eum qui virtutem profiteretur, pecuniam exigere, neque maximum lucrum ducere, quod egregium amicum sibi adjungeret; potius autem metuere, ne is qui probus & honestus vir factus esset, homini optime de se merito non etiam maximam gratiam haberet.

8. Socrates nemini unquam tale quid pollicebatur, sed futurum credebatur, ut qui de numero familiarium suorum amplexi fuissent ea quæ probabat ipse, toto vitæ tempore tum sibi tum aliis insignes amici essent. Quo igitur modo vir talis juvenes corrumpere, nisi forte virtutis studium corruptelam quis esse putat?

9. At profecto, dixit Accusator, familiares suos tales effecit, ut leges receptas contemnerent; quum diceret, stultorum esse hominum, magistratus civitatis à fabâ con-

1 Cum Magistratus forte eligerentur, fabis utebantur Athenienses. Unde *Thucydides* senatum Βελὴν ἀπὸ κυάμου, & Senatores Βελούπαις ἀπὸ κυάμου vocat. vide *Illust. D. Potter. Archæol. Gr. i. 18.*

αἷ, κυβερνήτῃ δὲ μηδένα θέλειν κεχρησθῆαι κυαμευτῶ, μηδὲ τέκτονι, μηδ' αὐλητῇ, μηδ' ἐπ' ἄλλα τοιαῦτα, ἀ πολλῶ ἐλάττωνας βλάβας ἀμαρτανόμους ποιεῖ τῶν περὶ τὴν πόλιν ἀμαρτανομούνων. τῆς δὲ τοιούτης λόγους ἐπαύρειν ἔφη, τῆς νέας καταφρονεῖν τῆς καθεστῶσης πολιτείας, καὶ ποιεῖν βιαίους.

ἰ. Εγὼ δ' οἶμαι τῆς φρόνησιν ἀσκουῦντας, καὶ νομίζοντας ἰσχυροὺς ἔσεσθαι τὰ συμφέροντα διδάσκειν τῆς πολιτείας, ἥκιστα γίνεσθαι βιαίους, εἰδότες ὅτι τῇ μὲν βίᾳ πύρρεισιν ἔχθραι καὶ κίνδυνοι, ἀλλὰ δὲ τῷ πείθειν ἀκινδυνῶς τε καὶ μετὰ φιλίας ἃ ταῦτα γίνεσθαι. οἱ μὲν γὰρ βιασθέντες, ὡς ἀφαιρεθέντες, μισοῦσιν· οἱ δὲ πεισθέντες, ὡς κεχαρισμένοι, φιλοῦσιν· ἔκοντες τῇ φρόνησιν ἀσκούντων τὸ βιάζεσθαι, ἀλλὰ τῶν ἰσχυρῶν ἀνευ γνώμης ἔχόντων τὰ τοιαῦτα πράττειν ἐστίν.

stitui; quando nemo fabario velit uti navium gubernatore, neque fabro, neque tibicine, neque aliis in rebus talibus, in quibus si erretur, multo minora detrimenta capiantur, quam si peccetur in republicâ. Tales ille sermones efferre juvenum animos aiebat, ut præsentem reipublicæ statum contemnerent, eosdemque violentos reddere.

10. Verum ego arbitror, eos qui prudentiam exercent, seque putant posse cives ea docere quæ expediant, minime violentos fieri; quippe qui sciant, cum violentiâ quidem inimicitias & pericula conjuncta esse, hæc autem posse fieri absque omni periculo, & cum amicitia, persuadendo: nam qui vi coguntur, ita oderunt, ut quibus aliquid ademptum sit: at qui persuadentur, quasi quibus grata res acciderit, etiam amant: quamobrem horum minime est, qui prudentiam exercent, vim inferre; sed illorum, qui vires habent absque consilio.

ια'. Αλλὰ μὴ καὶ συμμάχων ὁ μὲν βιάζεσθαι τολμήσῃ
 δέοιτ' ἀνὲρ ὅκ' ὀλίγων, ὁ δὲ πείθειν δυνάμενος, ἑδενός· καὶ
 γὰρ μόνος ἡγήετ' ἀνδύσασθαι πείθειν· καὶ φονεύειν δὲ τοῖς
 τοιούτοις ἥκιστα συμβαίνει. τίς γὰρ ἀποκλείναι τινα βέλοιτ' ἀν-
 μάλλον, ἢ ζῶντι πειθομένῳ χρῆσθαι;

ιβ'. Αλλ', ἔφη γὰρ ὁ κατήγορος, Σωκράτει ὁμιλητὰ
 δημοφύῳ Κριτίας τε καὶ Αλκιβιάδης, πλεῖστα κακὰ τῇ πό-
 λιν ἐποίησάντην. Κριτίας μὲν γὰρ τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ πάν-
 των πλεονεκτίσας τὸς τε καὶ βιαίτατος ἐγένετο. Αλκιβιάδης δὲ
 αὖτ' ἐν τῇ δημοκρατίᾳ πάντων ἀκρατέστατος, καὶ ὑβριστά-
 τος, καὶ βιαίτατος.

ιγ'. Εγὼ δ', εἰ μὲν τι κακὸν ἐκείνῳ πῶς πόλιν ἐποίησάν-
 τι, ὅκ' ἀπολογήσομαι· πῶς δὲ πρὸς Σωκράτῳ σωφ-
 ρίαν αὐτοῖν, ὡς ἐγένετο, διηγήσομαι.

ιδ'. Εἰ μέλλειν γὰρ δὴ πῶς ἄνδρε τέττω φύσει φιλοῦμαι τῷ

II. Præterea si quis violenter audeat agere, non pau-
 cis egebit sociis; qui vero persuadere potest, nullo: nam
 solum se putat ad persuadendum satis valere: quinetiam
 ejusmodi hominibus minime accidit ut quenquam occi-
 dant. Quis enim interficere velit aliquem potius, quam
 vivum obsequentem habere?

12. At vero, dicebat Accusator, usi consuetudine So-
 cratis Critias & Alcibiades, maximis malis civitatem af-
 fecerunt. Nam Critias quidem paucorum in dominatu
 longe omnium avarissimus & violentissimus fuit: Alcibia-
 des autem longe omnium in statu populari fuit intempe-
 rantissimus, & petulantissimus, & violentissimus.

13. Equidem, si quo damno civitatem hi duo affece-
 runt, non excusabo: quæ autem fuerit utriusque cum So-
 crate consuetudo, commemoraturus sum.

14. Fuerunt hi viri naturâ longe omnium Athenien-

πάντων Ἀθηναίων, βυλομύω τε πάντα δι' ἐαυτῆς περὶ-
 πασαι, καὶ πάντων ὀνομαστοτάτω γενέσθαι. ἤδεσαν δὲ, Σω-
 κράτῃ ἀπ' ἐλαχίστων μὲν χρημάτων αὐταρκέστατα ζῶν-
 τα, τῶν ἡδονῶν δὲ πασῶν ἐγκρατέστατον ὄντα, τοῖς δὲ ἀγα-
 λεγομύοις αὐτῷ πᾶσι χρώμενον ἐν τοῖς λόγοις, ὅπως
 βέλαιοτο.

ιε'. Ταῦτα δὲ ὁρῶντε, καὶ ὄντε οἷω παρείρησθαι, πότερ' ὅ-
 τις αὐτῷ φῆ τῷ βίου τῷ Σωκράτους ἑπιθυμήσαντε, καὶ τῆς
 σωφροσύνης, ἣν ἐκεῖνος εἶχεν, ὀρέξασθαι τῆς ὀμιλίας αὐτοῦ.
 ἢ νομίσαντε, εἰ ὀμιλησαίτῃ ἐκείνῳ, γενέσθαι ἀν' ἰχθυωτάτω
 λέγειν τε καὶ περὶ τῆς;

ις'. Εγὼ μὲν γὰρ ἡγῶμαι, θεὸς δίδοντας αὐτοῖν, ἢ ζῆν ὅλον
 τὸν βίον, ὥσπερ ζῶντα Σωκράτῃ ἐώρων, ἢ τεθνάναι, ἐλέσθαι
 ἀν' αὐτῷ μᾶλλον τεθνάναι. δῆλον δ' ἐγενέσθαι ὅτι ὧν ἐωρα-
 ξάτῃ. ὥς γὰρ τάχις κρείττονε τῶν συγγνομύων ἡγησά-

fium ambitiosissimi, & qui cuperent omnia per se geri,
 omniumque clarissimi evadere. Norunt autem, minimis
 facultatibus Socratem plane contentum vivere, cunctisque
 à voluptatibus se prorsus abstinere; denique illos, quibus-
 cum differeret, in colloquiis ita flectere, prout ipse vellet.

15. Quæ quum illi viderent, ac tales essent, quales
 fuisse ante referebamus, an quis dicat, eos cupidos vitæ,
 modestiæque Socraticæ, consuetudinem ipsius expetivisse:
 an potius quod existimarent, se, si cum ipso versarentur,
 futuros & ad dicendum, & ad gerendas res promptissi-
 mos?

16. Arbitror equidem, si Deus optionem utrique de-
 disset, ut vel totam vitam sic viverent, quemadmodum
 Socratem viderent vivere, vel morerentur, potius mor-
 tem fuisse electuros. Ex iis autem rebus, quas gessere,
 cogniti fuerunt. Nam ubi primum arbitrabantur, se con-

οὐκ εἶ), εὐθὺς ἀποπηδήσαντε Σωκράτης, ἐπὶ ἀπείτῳ τὰ πολιτικά, ὥνπερ ἕνεκα Σωκράτης ὠρεχθήτω.

ιζ'. Ἰσως οὖν εἴποι τις ἂν πρὸς ταῦτα, ὅτι χρὴ τὸν Σωκράτην, μὴ πρότερον τὰ πολιτικά διδάσκειν τῆς σωφρονέας, ἢ σωφρονεῖν. ἐγὼ δὲ πρὸς τῆτο μὲν οὐκ ἀντιλέγω πάντας δὲ τῆς διδάσκοντας ὁρῶ αὐτῆς δεικνύοντας τε τοῖς μαθηταῖς, ἢ περ αὐτοὶ ποιεῖσιν, ἀ διδάσκουσι, καὶ τῷ λόγῳ ἑποβιάζονται.

ιη'. Οἶδα δὲ καὶ Σωκράτην δεικνύοντα τοῖς ξυνοῖς ἑαυτὸν καλὸν καὶ γαθὸν ὄντα, καὶ ἀγαθὸν καὶ ἀλλοτρίαν ἀρετῆς, καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρωπίνων. οἶδα δὲ καὶ κείνῳ σωφρονεῖν, ἕως τε Σωκράτει σωφρονεῖν, καὶ φοβερὸν μὴ ζημιῶντο

discipulis præstantiores esse, statim à Socrate resilierunt, remque publicam gerendam susceperunt, cujus gratiâ Socratis studiosi fuerant.

17. Fortasse quis ad hæc responderit, debuisse Socratem, non prius familiares suos in rerum civilium scientiâ instituere, quàm modestiam illi didicissent. Ego vero nihil ad hoc contradico: video tamen omnes eos, qui docent, seipsos discipulis exhibere, quo pacto præstent ipsi, quod docent, atque etiam eos oratione impellere.

18. Novi Socratem quoque seipsum virum probum & bonum familiaribus suis exhibuisse, deque virtute ac rebus humanis cæteris, præclarissime differuisse. Necnon illos duos novi modeste se gessisse, quam quidem diu Socratis utebantur familiaritate; non quod vererentur ne

1 Λόγῳ ἐποβιάζειν, ut observat Wolfius in Cur. Philol. ad Matth. 14. 8. est verbis inducere ad aliquid faciendum, quod Latini dicunt *producere*. Filia Herodiadis dicitur ἐποβιάσασθαι ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, i. e. *edocta, instructa, instigata*. vulg. vertit *præmonita*.

ἢ παύσιντο ὑπὸ Σωκράτους, ἀλλ' οἰομύθω τότε, κρείττον ἐῖς
τὸ δρᾶν.

19. Ἰσως οὕτω εἴποιεν ἂν πολλοὶ τῶν φασκόντων φιλοσοφεῖν,
ὅτι οὐκ ἂν ποτε ὁ δίκαιος, ἄδικος γένοιτο, ὅδε ὁ σώφρων,
ὑβριστής· ὅδε ἄλλο ἕδεν ὧν μάθησίς ἐστιν, ὁ μαθὼν, ἀνεπι-
στήμων ἂν ποτε γένοιτο. ἐγὼ δὲ περὶ τούτων οὐχ οὕτω γι-
νώσκω. ὁρῶ γάρ, ὥσπερ τὰ τῶν σώματων ἔργα τὰς μὴ
τὰ σώματα ἀσκουῦντας ἔδυναμύς ποιεῖν, οὕτω καὶ τὰ
τῆς ψυχῆς ἔργα τὰς μὴ τὴν ψυχὴν ἀσκουῦντας ἔδυνα-
μύς. οὕτε γὰρ ἂν δεῖ δρᾶν, οὕτε ὧν δεῖ ἀπέχεσθαι,
διύσονται.

κ'. Διὸ καὶ τὰς υἱεὶς οἱ πατέρες, καὶ ὧσι σώφρονες,

à Socrate vel multarentur vel cæderentur; sed quod pu-
tarent id temporis, hoc sibi maxime ex usu esse.

19. Fortassis autem plerique illorum, qui philoso-
phari se profitentur, dixerint, justum hominem nun-
quam injustum fieri, neque ex modesto petulantem:
neque in quoquam illorum, quæ discendo percipiun-
tur, eum, qui didicit, indoctum posse fieri. Verum
ego de his non ita sentio. Video enim, perinde atque
corporis actiones ab iis suscipi non possunt, qui cor-
pora non exercent; sic etiam actiones animi non posse
ab iis perfici, qui animum non exercent. Nec enim
quæ oportet facere, nec à quibus oportet abstinere,
possunt.

20. Quamobrem & parentes filios suos, tametsi mo-

1 Hoc Verbum tribui possit hominibus, qui sapientiâ & virtutibus
se præstare & putant & profitentur. Confer Rom. 1. 22. φάσκοντες εἶναι
σοφοί, ἐμωράνθησαν.

2 Opponitur σώφρονι, nec immeritò. Vide vocis ejusdem usum, Rom.
1. 30.

εἰργασιν ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων ὅμως, ὥς τιμὴ μὲν τῶν χρηστῶν ὁμιλίαν ἀσκησιν οὔσαν τῆς ἀρετῆς, τιμὴ δὲ τῶν πονηρῶν, ² κατὰ λυσιν. μαρτυρεῖ δὲ καὶ τῶν ποιητῶν ὁ, τε λέγων,

³ Εὐθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' εὐθλα διδάσκει· ἦν δὲ κακοῖσι Συμμιχθῆς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἑόντα νόον.

καὶ ὁ λέγων,

Αὐτὰρ ἀνὴρ ἀγαθός, τότε μὲν κακός, ἄλλοτε δ' εὐθλός.

κα'. Καὶ γὰρ δὲ ⁴ μαρτυρῶ τέτοισι. ὁρῶ γὰρ, ὥσπερ τ' ἐν μέτρῳ πεποιημένων ἐπὶ τῆς μὴ μελετῶνται ὀπιλανθομομένης, ὅτε καὶ τ' διδασκαλικῶν λόγων τοῖς ἀμελεῦσι λήθην ἐγίγνωμένῃ. ὅταν δὲ τῶν νουθετικῶν λόγων ὀπιλάθῃται τις, ὀπιλέλῃται καὶ

deſti ſint, nihilominus ab improbis hominibus arceant; quippe quod bonorum conſuetudo, virtutis exercitatio ſit; malorum autem, ejuſdem exitium. Idem teſtatur Poëtarum ille, qui ait:

*Juſti juſta docent; ſed ſi verſaberis inter
Pravos, amittes quod tibi mentis adeſt.*

& qui ait:

Vir bonus interdum male, mox bene ſe gerit idem.

21. Equidem hæc ipſe teſtor. Video enim quod perinde ac illi, qui ſe non exercent, carminum certâ lege compoſitorum oblivifcuntur; ſic & præceptorum oblivio in iis naſcatur, qui negligentes ſunt. Quum autem aliquis bonorum præceptorum oblivifcitur, eorum etiam ob-

1 H. Steph. ex Stobæo malebat ὅμως poni ante εἰργασιν.

2 Quâ cum locutione Apoſtolicam illam conferre libet, 1 Cor. 15.

33. φθείρεσιν ἥτη χρηστὰ ὁμιλίαι κακῇ.

3 Theognis, ver. 35.

4 I. e. Teſtimonio meo hæc approbo. Verbum ſæpè ſignificat publicâ profeſſione quidpiam ita teſtari, ut non modò aſſentiaris, ſed laudes etiam, ac comprobes. Sic Luc. 4. 22. Confer etiam Heb. 10. 15. & Annot. Polyb. ad utrumque locum.

ὣν ἡ ψυχὴ πᾶσιν αἰσθηταῖς τῆς σωφροσύνης ἐπιθυμεῖ. τούτων δὲ ἐπιλατόμενον οὐδὲν θαυμαστὸν καὶ τῆς σωφροσύνης ἐπιλαθέσθαι.

κβ'. Οὐδὲ καὶ τὰς εἰς φιλοποσίαν πρᾶχθέναι, καὶ τὰς εἰς ἔρωτα, ² ἐκκυλισθέναι, ἥτιον δυναμένους τῶν τε δεόντων ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τῶν μὴ δεόντων ἀπέχεσθαι. πολλοὶ γὰρ καὶ χρημάτων δυνάμει φείδεσθαι, ὥρην ἔρᾶν, ἐρασθέντες οὐκέτι δύνανται καὶ τὰ χρήματα καταναλώσαντες, ὣν πρᾶσθαι ἀπείχοντο κερδῶν, αἰσχροὶ νομίζοντες ³ ἐῖ, τῶν οὐκ ἀπείχονται.

κγ'. Πῶς οὖν οὐκ ἐνδέχεται, σωφρονήσαντα πρᾶσθαι,

litus est, quibus dum afficitur animus, modestiam appetit. Eum vero qui horum obliviscitur, mirum non est, ipsius etiam oblivisci modestiæ.

22. Video etiam, illos qui ad potandi studium plus æquo provecti sunt, & ad amores effusi, minus posse & ea curare, quæ agenda sunt, & ab iis abstinere, quæ non sunt agenda. Nam multi, qui etiam pecuniis parcere prius poterant, quam amarent, in amorem prolapsi jam non amplius id possunt: absumptisque pecuniis, ab iis lucris, à quibus ante se continebant, quippe quæ turpia ducerent, abstinere nequeunt.

23. Cur igitur fieri non possit, ut qui ante modestus

1 Quorum Virtutum præcepta non recordemur, earum nos ipsarum capit oblivio. Idem perspicuè docet *Jacobus Apost.* c. 1. 25. ubi ἀκροατὴς ἐπιλησμονῆς rectè opponitur ποιητῇ ἔργων.

2 *Stephanus* in *Thef. Gr. L.* citat ἐκκυλισθέναι; quæ est *Stobæi* lectio. Eam prætulit etiam in Interpretatione *Leunclavius*, implicitos amoribus. Neque tamen ἐκκυλισθέναι absurdum est. Nam tu dicitur, implicari amoribus, sic etiam dicitur, dare se, dedere se amoribus, ad Libidines projectum esse. *Cicer. Verr.* 1. 1. ad audendum projectus. Quin mihi durius videtur, ἐκκυλισθῆναι εἰς ἔρωτας, quàm ἐκκυλισθῆναι εἰς &c. quod melius respondere τῇ πρᾶχθῆναι videtur. *Ernest.*

αὐτῆς μὴ σωφρονεῖν, καὶ δίκαια δυνήσθαι πράττειν, αὐτῆς ἀδυνατεῖν; πάντα μὲν ὅν ἐμοὶ γε δοκεῖ τὰ καλὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ ἀσκητὰ εἶναι, ὅχι ἥκιστα δὲ σωφροσύνη. ἐν τῷ γὰρ αὐτῷ σώματι συμπεφυδμένα τῇ ψυχῇ αἱ ἡδοναὶ¹ πείθουσιν αὐτὴν μὴ σωφρονεῖν, ἀλλὰ τὴν ταχίστην ἐαυταῖς τε καὶ σώματι χαίρειν.

καδ'. Καὶ Κριτίας δὲ, καὶ Ἀλκιβιάδης, ἕως μὲν Σωκράτει σωφροσύνη, ἐδυνάσθην, ἐκείνῳ χρωμένῳ συμμάχῳ, τῶν μὴ καλῶν ἐπιθυμιῶν κρατεῖν· ἐκείνῳ δ' ἀπαλαγέντε, Κριτίας μὲν φυχὴν εἰς Θετταλίαν, ἐκεῖ σὺν ἀνθρώποις ἀνομία· μᾶλλον ἢ δικαιοσύνη χρωμένοις. Ἀλκιβιάδης δ' αὖτε ἀφ' ἑαυτοῦ μὲν κάλλος ὑπὸ πολλῶν καὶ σεμνῶν γυναικῶν² θηρώμενος, ἀφ'

fuerit, deinde non sit modestus; & qui julte agere potuerit, deinde non possit? Equidem omnia bona & honesta comparari exercitatione posse statuo, nec minime quidem modestiam. Nam in eodem corpore voluptates animo insitæ persuadent ei, ne modeste se gerat, sed quam primum & ipsis & corpori gratificetur.

24. Quamobrem etiam Critias & Alcibiades, quamdiu cum Socrate versabantur, quod illum opitulatorem haberent, cupiditates inhonestas vincere poterant: verum posteaquam ab eo discessissent, Critias quidem, quum in Thessaliam fugâ se recepisset, consuetudine hominum istic utebatur, qui vitam facinorosam potius quàm justam agerent: Alcibiades autem, posteaquam eum, ob elegantiam formæ, multæ ac speciosæ mulieres venatæ essent, atque

¹ Exempli loco ponatur *Thalestris*, Amazonum Regina, quæ *Alexandro* ut sibi obtemperaret, persuasit. De quâ *Curtius* lib. 6. c. 5. *Acrior ad venerem feminae cupido, quàm Regis, ut paucos dies subsisteret, perpulit; 13 dies in obsequium desiderii ejus absumpti sunt.*

² *Phædr.* 4. 4. *Filia formosa & oculis venans viros.* Alcibiadis autem pulchritudo etiam proverbio Græcorum celebrata est: Κατ' Ἀλκιβιάδην ἡγίλλος. Forma ejus à *Petronio* celebratur, & à *Valerio Max.* lib. 7. c. 9.

δύαμιν δὲ τὴν ἐν τῇ πόλει, καὶ τοῖς συμμάχοις, ὑπὸ πολλῶν καὶ δυνατῶν¹ κολακεύειν ἀνθρώπων ἀφαιρουπτόμε-
νοι, ὑπὸ δὲ τοῦ δήμου τιμώμενοι, καὶ ῥαδίως παρ-
τεύων, ὥσπερ οἱ τῶν γυμνικῶν ἀγώνων ἀθληταὶ ῥαδίως παρ-
τεύοντες ἀμελοῦσι τῆς ἀσκήσεως, οὕτω καὶ κεῖνοι² ἡμέλη-
σεν αὐτοῖς.

κέ'. Τοιούτων δὲ συμβάντων αὐτοῖν, καὶ ὠγκωμδύω μὲν
ἔπει γένει, ἐπηρμένω δ' ἔπει πλῆτῳ, πεφουσημένω δ' ἔπει δυ-
νάμει, ἀφαιρουπμμένω δὲ ὑπὸ πολλῶν ἀνθρώπων, ἔπει
δὲ πᾶσι τούτοις διεφθαρμένω, καὶ πολὺν χρόνον² ἀπὸ
Σωκράτους γεγονότε, τί θαυμαστὸν, εἰ ὑπερηφάνω ἐγενέ-
σθαι;

κς'. Εἶτα, εἰ μὲν τι ἐπλημμελησάτιν, τέττε Σωκρά-

ipse propter potentiam, quam & in urbe & apud socios ob-
tinebat, à multis hominibus, iisdemque assentandi peritis,
dissolutior fieret, & à populo honorem ei habente cole-
retur, facileque primas obtineret; perinde ac athletæ,
qui gymnics in certaminibus facile primas adepti sunt,
exercitationem negligunt; sic & ipse seipsum neglexit.

25. Hujusmodi ergo res quum illis accidissent, quum
ob generis nobilitatem intumuisent, elati essent propter
opes, inflati propter potentiam, dissolutiores multorum
hominum operâ facti, & his adeo omnibus corrupti;
quum etiam longo tempore abfuissent à Socrate, quid
mirum erat, eos insolentes evasisse?

26. Deinde, si quid ab his peccatum est, ejus culpam

¹ Budæus malebat, κολακευόντων. Si vulgata rectè se habet, δυνατοὶ
sunt, qui usitatus δεινοὶ dicuntur. cf. iv, 2, 6. Ernest.

² Vide sis Nostri Cyrop. lib. 6. ubi *Araspas* Cyri sodalitis omninò
virtutem suam tribuit — Νῦν δὲ (inquit) ὥς σὺ σύμμαχον ἔλαβες, κρατεῖς ἢ
ἀγαθὴ (ψυχὴ) καὶ πᾶν πολὺν.

τίω ὁ κατήγορος αἰτιάται· ὅτι δὲ νέω ὄντε αὐτῷ (ἥνικα καὶ ἁγνομονεσάτω καὶ ἀκρατεσάτω εἰκὸς εἶναι,) Σωκράτης παρέχε σῶφρονε, ὁ δὲ ἐπαινῶ δοκεῖ τῷ κατηγόρῳ ἀξίος εἶναι; ὁ μὲν τὰ γε ἄλλα οὕτω κρίνεται.

κζ'. Τίς μὲν γὰρ αὐλητῆς, τίς δὲ καὶ κιθαριστῆς, τίς δὲ ἄλλος διδάσκαλος ἱκανὸς ποιήσας τὰς μαθητὰς, εἰάν τις ἄλλος ἐλθόντες χεῖρας φανῶσιν, αἰτίαν ἔχει τούτου; τίς δὲ πατήρ, εἰάν τις παῖς αὐτῷ συνδιατερίβων τῷ, σῶφρων ᾗ, ὑπερὸν δὲ ἄλλῳ τῷ συγγενόμενος, πονηρὸς γένηται, ἢ πρόσθεν αἰτιάται, ἢ ἄλλ' ὅπως ἂν παρὰ τῷ ὑτέρῳ χείρων φαίνηται, τοσούτῳ μᾶλλον ἐπαινῶ ἢ πρότερον; ἢ οἷγε² πατέρες αὐτοῖς συνόντες τοῖς υἱέσι, ἢ παίδων πλημμελόντων, ὅκ αἰτίαν ἔχουσιν, εἰάν αὐτοὶ σωφρονῶσιν.

accusator in Socratem confert: quod autem eos adhuc adolescentes, (quâ ætate consentaneum est, maxime contumaces & intemperantissimos fuisse,) Socrates modestos reddiderit, id nullâ dignum laude putat accusator? atqui eo modo de aliis non judicatur.

27. Quis tibicen, quis citharædus, quis magister alius, posteaquam discipulos idoneè satis instituit, si deinde ad alios profecti pejores evaserint, culpam ejus rei sustinet? Quis pater, si filius ejus cum aliquo vivens, modestus sit, deinde alterius usus consuetudine pravus efficiatur, priorem culpet; ac non tanto magis priorem laudet, quanto filius apud posteriorem pejor evadit? quin ne ipsi parentes quidem, quum filios secum habent, filiis delinquentibus culpam ullam merentur, modo ipsi modestè se gerant.

¹ Ἀγνομονεσάτω Leunclavius vertit *maximè contumaces*, mallet *imprudentes*, seu *imperitos*. Ἀγνώμων aliquando etiam pro *ingrato* sumitur.

² Γε non abundat. verte, *ipsi parentes, parentes adeò*. sed fortè legendum, ἢ οἷγε πατέρες αὐτοὶ &c. quod valdè arridet. Quem enim sensum habet, αὐτοῖς τοῖς υἱέσιν? Ernest.

κη'. Οὕτω δὲ καὶ Σωκράτῳ δίκαιον ἦν κρίνειν· εἰ μὲν αὐτὸς ἐποίει τί φαῦλον, εἰκότως ἂν ἐδόκει πονηρὸς εἶναι¹. εἰ δ' αὐτὸς σωφρονῶν διετέλει, πῶς ἂν δικαίως τῆς οὐκ ἐνέσης αὐτῷ κακίας αἰτίαν ἔχοι; Ἄλλ' εἰ καὶ μηδὲν αὐτὸς πονηρὸν ποίῳν, ἐκείνους φαῦλα πράττοντας ὁρῶν ἐπὶναι, δικαίως ἂν ἐπετιμᾶτο.

κθ'. Κριτίαν μὲν τοίνυν αἰσθανόμενος ἐρῶντα Εὐθυδήμην, καὶ πειρῶντα χρῆσθαι, καθάπερ οἱ πρὸς τὰ ἀφροδίσια τῶν σωμάτων σπυλαύοντες, ἀπέτρεπε, φάσκων ἀνελεύθερόν τε εἶναι¹ καὶ ὁ ὀρέπον ἀνδρὶ καλῷ καὶ γαθῷ, τὸν ἐράμενον, ὃ βέλεται πολλοῦ ἄξιος φαίνεσθαι, πρῶσαιτείν, ὥσπερ τῆς πτωχούς, ἰκετεύοντα καὶ δεόμενον πρῶσδοιῦναι, ἢ ταῦτα μηδενὸς ἀγαθοῦ.

λ'. Τῷ δὲ Κριτίᾳ τοῖς τοιούτοις ἔχ' ὑπακούοντι¹, ὅδε

28. Sic æquum erat etiam de Socrate iudicium fieri: si quid ipse rei turpis agebat, merito malus esse videbatur: at si constanter summam continentiam coluit, quā fieri potest, ut jure culpam ejus vitii sustineat, quod in ipso non erat? quin etiam, si, nihil ipse delinquens, illos tamen vitiosè se gerentes aspiciens, laudabat; jure scilicet reprehendebatur.

29. At vero quum Critiam Euthydemi amore captum, eoque, non aliter atque illi qui corporibus ad venerem abutuntur, frui velle animadverteret, dehortatus est; quum illiberale esse diceret, neque decorum viro probo & honesto, ab amato, apud quem esse magno velit in pretio, aliquid pauperum instar mendicare ac supplicare, darique sibi quidpiam petere, quod ne quidem bonum sit.

30. Quibus quum Critias non obediret, neque se averti

¹ Plenius dicitur, καὶ ταῦτα ποιεῖν ἀγαθὸν μηδενὸς ἐνεκεν. Ernest.

ἀποτρεπομένῃς, λέγεται τὸν Σωκράτην, ἄλλων τε πολλῶν παρόντων καὶ τῷ Εὐθυδήμῳ, εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ὀρθῶς πάσχειν ὁ Κριτίας, ἐπιθυμῶν Εὐθυδήμῳ προσκινᾶσθαι, ὥσπερ τὰ οὐκ ἴδια τοῖς λίθοις.

λα'. Εξ ὧν δὴ καὶ ἡ ἐμίσση ἡ Σωκράτην ὁ Κριτίας, ὥστε καὶ ὅτε τῶν τελευτῶντων ὧν νομοθέτης μετὰ Χαρικλέους ἐγένετο, ² ἀπεμνημόνευσεν αὐτῷ, καὶ ἐν τοῖς νόμοις ἔγραψε, λόγων τέχνῃ μὴ διδάσκειν, ἐπιπράττειν ἐκείνῳ, καὶ οὐκ ἔχων ὅπῃ ἐπιλάβοιτο, ἀλλὰ τὸ κοινῇ τοῖς φιλοσόφοις ὑπὸ τῶν πολλῶν ἐπιτιμώμενον ἐπιφέρειν αὐτῷ, καὶ ἀφαιρῶν πρὸς τὴν πολλῆς. ὅτε γὰρ ἔγωγε [ὅτε αὐτὸς] τῷ πώπῳ Σωκράτους ἤκουσα, ὅτ' ἄλλος φάσκοντος ἀκηκοέναι ἡθόμην. ἐδήλωσε δέ.

pateretur, dixisse Socratem perhibent, cum aliis multis praesentibus, tum Euthydemo, accidisse quiddam Critiae porcorum naturae consentaneum, qui concupiscat ad Euthydemum se adfricare, quemadmodum porcelli soleant ad saxa.

31. Quibus de causis usque adeo Socratem Critias ode-
rat, ut, quum Trigintavirum unus esset, & cum Charicle legum-lator factus esset, hoc ipsum in memoriam ei revo-
caret, atque in legibus perscripserit, tradi artem eloquen-
tiae non debere, Socrati nimirum obtrectans, & quum an-
fam reprehendendi non haberet, torquens in eum, &
apud multitudinem criminans id, quod vulgo in Philoso-
phis reprehenditur. Etenim ego de Socrate nunquam iple
tale aliquid audiui, neque de alio commemorante, quod
audierit, comperi. Sed (Critias) tamen hoc manifesto pro-
dedit.

1 Subaudiri debet ὅτως — ὅτως ἐμίσσει ὥστε &c. Sic in *Cyrop.* lib. 6. p. 536. *Εκείναι ἐπράχθη ὥστε σε ἐπαινεῖν; Illa sic sunt effecta, ut laudem apud se invenerint.* Ubi vide clariss. *Hutchins.*

2 In eodem sensu verbum est apud *Pausan.* in *Atticis.* c. 35.

λβ'. Επεὶ γὰρ οἱ τριάκοντα πολλὰς μὲν τῶν πολιτῶν καὶ
 ὅττις χεῖρους ἁπέκτεινον, πολλὰς δὲ πρῶτες ἀδι-
 κῆν, εἶπε πρὸς τὸν Σωκράτην, ὅτι θαυμαστὸν ὅτι οἱ δοκεῖ εἶναι, εἶπε
 γενόμενος βοῶν ἀγέλης νομεύς, καὶ τὰς βῆς ἐλάττους τε καὶ
 χεῖρους ποιῶν, μὴ ὁμολογήῃ κακὸς βουκόλος εἶναι· ἐπὶ δὲ
 θαυμαστότερον, εἶπε πρῶτος γενόμενος πόλεως, καὶ ποιῶν
 τὰς πολίτας ἐλάττους καὶ χεῖρους, μὴ αἰσχύνοιτο, μηδ' οἴοιτο
 κακὸς εἶναι πρῶτος τῆς πόλεως.

λγ'. Απαγγελλόμενος δὲ αὐτοῖς τὰτα, καλέσαντες ὁ, τὸν
 Κριτίας καὶ ὁ Χαρικλῆς τὸν Σωκράτην, τὸν τε νόμον ἐδεικ-
 νύτην αὐτῷ, καὶ τοῖς νέοις ἀπειπέτην μὴ ἀγασσέσθαι. ὁ δὲ
 Σωκράτης ἐπήρετο αὐτῶν, εἰ ἔξειν πυνθάνεσθαι, εἶπε ἀγνοοῖτο
 τὸ πρῶτον. ὁ δὲ φάτην.

32. Quippe quum Trigintaviri complures cives, eosque non infimos, interfecissent, multosque ad injuste agendum impellerent; dixit forte Socrates, mirum videri sibi, si bubulcus quispiam, qui vaccas cum pauciores tum deteriores reddat, non malum se bubulcum esse fateatur: sed hoc magis mirum, si quis præses civitatis factus, & cives pauciores deterioresque reddens, non erubescat, neque malum se civitatis præfectum esse putet.

33. Quod quum ad eos renunciatum esset, arcessito Socrati Critias & Charicles non solum legem ostendunt, verumetiam ne cum adolescentibus colloqueretur, interdiciunt. At Socrates interrogabat eos, ecquid in interdictis, quod non intelligeretur, quærere liceret. Adsentiunt illi.

1 De crudelitate XXX tyrannorum, imprimis Critiæ, cujus operâ & Theramenes interfectus est, vid. Xenoph. Hist. Gr. lib. 2. init. Ernest.

2 Ex emendatione H. Stephani, Leunclav. & Wells recepi pro vulg. col. Ernest.

3 Vir doctus in observation. Misc. Belg. tom. 3. p. 430. malebat, τὰ δ' ἐφάτην. Ernest.

λδ'. Εγὼ τοίνυν, ἔφη, παρεσκευάσμαι μὲν πείθεσθαι τοῖς νόμοις· ὅπως δὲ μὴ δι' ἀγνοίαν λάθω τι πᾶσι νομιμῶς, τὸ βέλομαι σαφῶς μαθεῖν παρ' ὑμῶν, πότερον τινὲς τῶν λόγων τέχνῃ σου τοῖς ὀρθῶς λεγομένοις εἶ) νομίζοντες, ἢ σου τοῖς μὴ ὀρθῶς, ἀπέχεσθαι κελεύετε αὐτῆς; εἰ μὲν γὰρ σου τοῖς ὀρθῶς, δῆλον ὅτι ἀφεκλίεον εἶη τὸ ὀρθῶς λέγειν· εἰ δὲ σου τοῖς μὴ ὀρθῶς, δῆλον ὅτι πειρατέον ὀρθῶς λέγειν.

λέ'. Καὶ ὁ Χαρικλῆς, ὀργισθεὶς αὐτῷ, ἐπειδὴν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀγνοεῖς, τάδε σοι εὐμαθέστερα ὄντα παραγροῦμεν, τοῖς νέοις ὅλως μὴ διαλέγεσθαι. καὶ ὁ Σωκράτης, ἵνα τοίνυν, ἔφη, μὴ ἀμφίβολον ᾖ, ὥς ἄλλο τι ποιῶ, ἢ τὰ προηγουμένα, ὀρίσατέ μοι, μέχρι πόσων ἐτῶν δεῖ νομίζειν νέους εἶ) τὸς ἀνθρώπους. Καὶ ὁ Χαρικλῆς, ὅσα περ, εἶπε, χρόνῳ βυλδύειν οὐκ ἔξεστι, ὥς οὐπω φρονίμοις ᾖσι· μηδὲ σὺ διαλέγου νεωτέροις τελέκοντα ἐτῶν.

34. Ego igitur, inquit, legibus quidem parere sum paratus, verum, ne per ignorationem inscius transgrediar, scire de vobis aperte volo, utrum hanc dicendi artem inter ea esse censeatis, quæ recte dicuntur, an quæ non recte, quum ab illâ abstinendum esse dicitis? Nam si inter illa quæ recte dicuntur, patet, à recte dicendo abstinendum esse: sin vero sit inter ea quæ non recte, patet conandum esse ut recte dicamus.

35. Tum excandescens Charicles, Quando, inquit, ignoras hoc Socrates, edicimus tibi quiddam intellectu facilius, cum juvenibus non omnino colloqui. Et Socrates, Itaque ne sit ambiguum, ait, an aliud faciam quàm præscriptum sit; definite mihi, ad quot usque annos existimandum sit, homines esse juvenes. Tum Charicles, Quousque, ait, senatoribus esse non licet, nimirum hominibus istis necdum prudentiam consequutis: nec tu cum iis colloquitor, qui annum trigesimum non attigere.

λζ'. Μηδ' ἂν τι ἄνωμα, ἔφη, ἢν πωλῇ νεώτερος τριά-
κοντα ἐτῶν, ἔρωμαι ὅποσ' πωλεῖ; ναὶ τὰ γε τοιαῦτα, ἔφη
Χαρικλῆς· Ἀλλά τοι σύ γε, ὦ Σώκρατες, εἰώθας, εἰδὼς πῶς
ἔχει τὰ πλείστα, ἐρωτᾷν· ταῦτα οὔ μὴ ἐρώτα. μηδ' ἀπο-
κρίνωμαι ὅν, ἔφη, ἂν τίς με ἐρωτῶν τάχα ἐξετάσῃ, ποῦ οἰκεῖ
Χαρικλῆς, ἢ ποῦ ἐστὶ Κριτίας; ναὶ τὰ γε τοιαῦτα, ἔφη ὁ
Χαρικλῆς.

λζ'. Ο δὲ Κριτίας, Ἀλλὰ πῶνδ' τοί σε ἀπέχεσθαι, ἔφη,
δέησθαι, ὦ Σώκρατες, τῶν σκυτέων, καὶ τῶν τεκτόνων, καὶ τῶν
χαλκέων. καὶ γὰρ οἶμαι αὐτὰς ἤδη κατατετρίφθαι ἀφ' ἀφρυλ-
λουμένης ὑπὸ σοῦ. Ὁκῶν, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τῶν ἐπο-
μνύων τέτοις, τῶν τε δικαίων, καὶ τῶν ἀσίων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν
δικαίων. ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Χαρικλῆς, καὶ τῶν βουκόλων
γε· εἰ δὲ μὴ, φυλάττου ὅπως μὴ καὶ σὺ ἐλάτῃς τὰς βούς
ποιήσης.

36. Ne tunc quidem (*Socrates*) inquit, siquid emam
ego, quod minor triginta annis vendit, quanti vendat, in-
terrogabo? Ea vero quærere licet, ait Charicles: sed so-
les tu, *Socrates*, interrogare, cum scias quomodo se ha-
beant plurima: itaque noli hæc quærere. Ergo non re-
spondebo, inquit, siquis ex me interrogando exquireret,
ubinam habitet Charicles, vel ubi sit Critias? Hujusmodi
vero licet respondeas, ait Charicles.

37. Critias autem, Ab iis abstinendum tibi est, *Socra-
tes*, inquit, nimirum à sutoribus, & fabris, & ærariis ar-
tificibus. Etenim arbitror illos jam confici obtusos lo-
quacitate tuâ. Ergo, subjecit *Socrates*, ab iis etiam absti-
nendum, quæ consequuntur; à justitiâ, pietate, & cæteris
rebus, quæ justæ sunt. Profecto, ait Charicles, etiam à
bubulcis: quod nisi feceris, cave ne & ipse vaccas pau-
ciores reddas.

λη'. Εἴθε καὶ δῆλον ἐγένετο, ὅτι, ἀπαγγελθέντος αὐτοῖς τῷ περὶ τῶν βοῶν λόγῳ, ὠρρίζοντο πρὸ Σωκράτει. οἷα μὲν οὖν ἡ συνοσία ἐγένετο Κριτία πρὸς Σωκράτην, καὶ ὡς εἶχον πρὸς ἀλλήλους, εἴρηται.

λθ'. Φαίην δ' ἂν ἔγωγε, μηδενὶ μηδεμίαν εἶ) παῖδουσιν πρὸς τῷ μὴ ἀρέσκοντος. Κριτίας δὲ καὶ Αλκιβιάδης οὐκ ἀρέσκοντες αὐτοῖς Σωκράτους ὠμιλησάτην, ὃν χρόνον ὠμιλείτην αὐτῷ, ἀλλ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὠρμηκότες πρὸς τὴν πόλεως· ἐπὶ γὰρ Σωκράτει συνόντες¹ ἔκ ἄλλοις ποῖ μάλλον ἐπεχείρουν διαλέγεσθαι, ἢ τοῖς μάλιστα πράττειν τὰ πολιτικά.

μ'. Λέγεται γὰρ, Αλκιβιάδην, πρὶν εἰκοσιν ἐτῶν εἶ), Περικλεῖ ὀπιπρόσω μὲν ὄντι ἑαυτοῦ, πρὸς τὴν δὲ τῆς πόλεως, τοιάδε διαλεχθῆναι περὶ νόμων·

38. Hinc autem constat, renunciato ad ipsos sermone de vaccis, eos Socrati succensuisse. Qualis itaque cum Socrate consuetudo fuerit Critiæ, & quomodo alter ad alterum se habuerit, dictum est.

39. Dixerim equidem, non posse ullum hominem ab ullo institui, qui non placeat. Critias autem & Alcibiades, versabantur illi quidem cum Socrate, qui eis non placebat, quamdiu ea consuetudo duravit; verum ita ut statim ab initio flagitarent civitati præesse. Nam quo tempore Socrati familiares erant, non cum aliis differere conabantur potius, quàm qui rempublicam imprimis tractarent.

40. Proditum est enim, Alcibiadem, priusquam viginti natus esset annos, cum Pericle tutore suo, civitatis præfide, de legibus talia differuisse:

¹ Non aliis ullis de Rebus. πς post adjectivum ferè habet vim intendendi. Sic sect. 42. ἔδεν π χαλεπῶ &c. cupis rem planè nihil Difficultatis habentem. Callim. H. in L. P. v. 77. διψάσας δ' ἄφατον π. v. 58. πκλύ π φίλκτο. Ern. Leunclavii tamen Versionem retinuimus.

μα'. Εἰπέ μοι, φάναί, ὦ Περικλείς, ἔχουσιν ἂν με διδάξαι, τί ὅστι νόμος; πάντως δήπου, φάναί τὸν Περικλέα. δίδαξον δὴ πρὸς τῶν θεῶν, φάναί τὸν Αλκιβιάδην· ὡς ἔγωγ' ἀκούων πινῶν ἐπαινημάτων, ὅτι νόμιμοι ἄνδρες εἰσιν, οἷμαι μὴ ἂν δικαίως τῶν τυχῶν τῷ ἐπαίνου, τὸν μὴ εἰδότα, τί ἐστὶ νόμος.

μβ'. Αλλ' ὅθεν τι χαλεποῦ πρᾶγματός ἐπιθυμεῖς, ὦ Αλκιβιάδη, φάναί τὸν Περικλέα, βουλόμενος γινῶναι τί ὅστι νόμος. πάντες γὰρ ὅτι νόμοι εἰσιν, οὓς τὸ πλῆθος συνηθὸν καὶ δοκιμάσαν ἔγραψε, φράζον, ἅ, τε δεῖ ποιεῖν, καὶ ἂ μή. πότερον δὲ τὰγαθὰ ἐνόμισαν δεῖν ποιεῖν, ἢ τὰ κακὰ; τὰγαθὰ νῆ Δία, φάναί, ὦ μειράκιον, τὰ δὲ κακὰ, ὄ.

μγ'. Εὰν δὲ μὴ πλῆθος, ἀλλ' (ὥσπερ ὅπου ὀλιγαρχία ἐστίν) ὀλίγοι συνηθόντες γράψωσιν, ὅ, τι χρὴ ποιεῖν, ταῦτα τί ὅστι; πάντα, φάναί, ὅσα δ' ἂν τὸ κρατὺν τῆς πόλεως,

41. Mi Pericles, ait, dicito mihi, possisne me, quid lex sit, docere? Omnino, inquit Pericles. Et Alcibiades: Ergo me, per Deos immortales, hoc doceto: quoniam ego laudari quosdam audiens quodd legum observantes sint, arbitror non jure tribui laudem hanc illi, qui, quid lex sit, ignoret.

42. Tu vero, mi Alcibiades, rem non difficilem flagitas, ait Pericles; qui cognoscere cupias, quid lex sit. Et enim omnes hæ leges sunt, quas in unum conveniens & consentiens vulgus conscripsit, declarans, quæ facienda sint, quæ non. Utrum autem ea facienda sanxerunt, quæ bona sunt, an quæ mala? Profecto bona, mi adolescens, ait Pericles, minimèque mala.

43. Jam si non vulgus, sed (ut à paucorum in dominatu fit) pauci quidam congressi, quid faciendum sit, conscripserint, ea quid sunt? Omnia, inquit, quæcunque pars

βασίλειον ἀπὸ τῆς πόλεως γράφῃ, νόμος καλεῖται. καὶ
 ἂν τύραννος οὖν κρατῇ τῆς πόλεως γράφῃ τοῖς πολίταις,
 ἀπὸ τῆς πόλεως, καὶ ταῦτα νόμος ἐστὶ; καὶ ὅσα τύραννος ἀρ-
 χων, φάται, γράφει, καὶ ταῦτα νόμος καλεῖται.

μδ'. Βία δὲ, φάται, καὶ ἀνομία τί ἐστίν, ὦ Περικλείης;
 ἂρ' ἔχ' ὅταν ὁ κρείττων τὸν ἥττω μὴ πείσας, ἀλλὰ βιασά-
 μενος ἀναγκάσῃ ποιεῖν, ὅ, τι ἂν αὐτῷ δοκῇ; ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ,
 φάται τὸν Περικλέα. καὶ ὅσα ἄρα τύραννος μὴ πείσας τῶν
 πολιτῶν ἀναγκάζει ποιεῖν γράφων, ἀνομία ἐστὶ; δοκεῖ μοι,
 φάται τὸν Περικλέα. ἡ ἀνατίθεμαι γὰρ τοι, ὅσα τύραννος
 μὴ πείσας γράφει, νόμον εἶναι.

μέ'. Ὅσα δὲ οἱ ὀλίγοι τῶν πολλῶν μὴ πείσαντες, ἀλλὰ

ea quæ summam in republicâ potentiam obtinet, habitâ
 de iis quæ agenda sint consultatione, scripserit, lex appel-
 lantur. Si ergo tyrannus etiam civitate potitus, quæ ci-
 vibus agenda sint, perscripserit, num & ea lex sunt? Ni-
 mirum, ait, quæcunque tyrannus imperans perscribit, ea
 quoque lex appellantur.

44. Quid autem, inquit (*Alcibiades*) vis est, & legum
 everfio, mi Pericles? an non quum fortior imbecillio-
 rem non persuadendo, sed vim adferendo, quodcunque
 sibi videatur, facere cogit? Ita mihi videtur, ait Peri-
 cles. Ergo quæcunque tyrannus non persuasis civibus
 perscribit, atque ut illi faciant, cogit, nonne legum sunt
 everfio? id mihi videtur, inquit Pericles: nam hoc re-
 tracto, nimirum legem esse, quæcunque tyrannus suis non
 persuasis scribat.

45. Quæ vero pauci, multitudine non persuasâ, sed

ἡ ἀνατίθεμαι, τὸ μετατίθεμαι, ἢ μετανοῶ, μεταβιβάζομαι, muto sen-
 tentiam, & retracto. vide Bud. Com. Ling. Græc. p. 504.

κρατούντες γράφουσι, πότερον βίαν φῶμεν, ἢ μὴ φῶμεν εἶναι; πάντα δοκεῖ, φάναί τὸν Περικλέα, ὅσα τις μὴ πείσας ἀναγκάζει πινὰ ποιεῖν, εἴτε γράφων, εἴτε μὴ, βία μάλλον ἢ νόμος εἶναι. καὶ ὅσα ἄρα τὸ πᾶν πλῆθος, κρατῶν τῶν τὰ χρήματα ἔχόντων, γράφει, μὴ πείσας, βία μάλλον ἢ νόμος ἀν εἶη;

μτ'. Μάλα τοι, φάναί τὸν Περικλέα, ὦ Αλκιβιάδη, καὶ ἡμεῖς¹ τηλικῶτοι ὄντες, δεινοὶ τὰ τοιαῦτα ἡμεῖς τοιαῦτα γὰρ καὶ ἐμελετῶμεν, καὶ ἐσοφίζόμεθα, οἷά τῳ καὶ σὺ νῦν ἐμοὶ δοκεῖς μελετᾶν. τὸν δὲ Αλκιβιάδην φάναί· εἶθε σοί, ὦ Περικλεῖς, τότε συνεγενόμην, ὅτε² δεινότατος σαυτοῦ ταῦτα ἦσθα.

rerum potientes scribunt, num vim esse, vel non, dicemus? Tum Pericles, Videntur, inquit, illa omnia, quæcunque non persuadendo quis cogit aliquem facere, sive scribat ea, sive non, vis potius esse, quàm lex. Ergo quæcunque plebs universa, iis superior qui locupletes sunt, non persuadendo scribit, vis erunt potius quàm lex?

46. Tum dixit Pericles: Nos etiam, mi Alcibiades, quum isthâc ætate essemus, peracres in hujusmodi rebus eramus; nam & meditabamur ejusmodi & argutabamur, qualia tu mihi nunc meditari videris. Subjecit Alcibiades, Utinam, mi Pericles, id temporis tecum essem versatus, quum teipsum in his rebus superabas.

¹ Pericles vult; quum esset eâ ætate, quâ tunc erat Alcibiades, juvenili scil. peritum se fuisse in ejusmodi rebus. De voce τηλικῶτος vide quæ scripsit Ex. Spanhem. ad Juliani Orat. I. p. 116.

² Græcismus egregius superlativi pro comparativo. Cum in hoc genere te ipse superares, cum studiosior esses, quàm in reliquâ vitâ fuisti, aut quàm nunc es. Ernest.

μζ'. Επεὶ τοίνυν τάχιστα τῷ πολιτῶν ἀνδρῶν ὑπέλα-
βον κρείττους εἶναι, Σωκράτει μὲν οὐκ ἐπὶ προσήεσαν· (εἴτε
γὰρ αὐτοῖς ἄλλως ἤρεσκεν· εἴτε προσέλθοιεν, ὑπὲρ ὧν
ἡμάρτανον ἐλεγχομένοι, ἤχθοντο) τὰ δὲ τῆς πόλεως ἑώρα-
τον, ὧν περ ἔνεκεν καὶ Σωκράτει προσῆλθον.

μη'. Ἀλλὰ Κρίτων τε Σωκράτους ἦν ὁμιλητής, καὶ Χαι-
ρεφῶν, καὶ Χαιρεκράτης, καὶ Σιμμίας, καὶ Κέβης, καὶ Φαίδων δὲ,
καὶ ἄλλοι, οἳ ἐκείνῳ συνῆσαν, ἔχοντα ἵνα δημογῶν καὶ δικανι-
κοὶ γένοιτο, ἀλλ' ἵνα καλοῖτε καὶ ἀγαθοὶ γινόμενοι, καὶ οἴκῳ,
καὶ οἰκέταις, καὶ οἰκείοις, καὶ φίλοις, καὶ πόλει, καὶ πολί-
ταις δυνάιντο καλῶς χρῆσθαι. καὶ τούτων οὐδεὶς, εἴτε νεώτερος
οὔτε πρεσβύτερος ὢν, οὔτ' ἐποίησε κανὸν οὐδέν, οὔτ' αἰτίαν
ἔχει.

μθ'. Ἀλλὰ Σωκράτης γ', ἔφη ὁ κατήγορος, τὰς πα-

47. Ubi primūm igitur se hi superiores esse arbitra-
bantur illis, qui rempublicam gerebant, non jam ad So-
cratem amplius accedebant, (quod is cæteroquin eis haud
placeret: & si accederent, reprehendi se propter ea in
quibus peccabant, graviter ferebant) sed reip. negotia ca-
pessēbant, quæ una causa fuerat, quamobrem ad Socra-
tem accesserant.

48. Crito autem, & Chærephon, & Chærecrates, &
Simmias, & Cebes, & Phædo, & alii plerique Socrati fa-
miliares erant, qui cum eo conversabantur, non ut ora-
tores vel causidici fierent; sed ut in viros probos & ho-
nestos evadentes, & domo, & domesticis, & propinquis,
& amicis, civitateque ac civibus suis quàm optime uti
possint. Quorum quidem nemo neque dum junior esset,
neque senior, mali quidpiam vel commisit, vel commisisse
culpatus fuit.

49. At enim Socrates, inquit accusator, patres con-

τέρως τροπηλακίζειν ἐδίδασκε, πείθων μὲ τὴς συνόντας αὐ-
τῷ, σοφωτέροις ποιεῖν τῶν πατέρων, φάσκων δὲ κατὰ νόμον
ἔχειναι πειθευοίαν ἐλόντι καὶ τὸν πατέρα δῆσαι, τεκμηρίῳ τέ-
τω χρώμεντο, ὥς τὸν ἀμαθέστερον ὑπὸ τῷ σοφωτέρῳ νόμι-
μον εἶναι δεδέσθαι.

ν'. Σωκράτης δὲ τὸν μὲν ἀμαθίας ἕνεκα δεσμεύοντα δι-
κασίῳσιν ἀν καὶ αὐτὸν ὤετο δεδέσθαι ὑπὸ τῶν ἑπιταμνίων,
ἀ μὴ αὐτὸς ἑπιταταίῃ καὶ τῶν τοιούτων ἕνεκα πολλάκις ἐσκό-
πει, τί ἀφαιρεί μαθίας ἀμαθία· καὶ τὴς μὲν μαινομένων
ὤετο συμφερόντως ἀν δεδέσθαι καὶ αὐτοῖς καὶ τοῖς φίλοις, τὴς
δὲ μὴ ἑπιταμνίους τὰ δέοντα, δικασίῳσιν ἀν μαθηάμεναι πρὸς
τῷ ἑπιταμνίων.

να'. Ἀλλὰ Σωκράτης γε, ἔφη ὁ κατήγορος, οὐ μόνον τὴς
πατέρας, ἀλλὰ καὶ τὴς ἄλλης συγγενεῖς ἐποίει ἐν ἀτιμίᾳ εἶναι
πρὸς τοῖς αὐτῷ συνῶσι, λέγων, ὥς οὕτω τὴς καίμνοντα, ὅτε

temnere docebat, dum persuaderet, se familiares suos pa-
tribus sapientiores effecturum; atque etiam diceret, lege
permisum esse, ut aliquis patrem convictum amentiae de-
vinciat, hoc argumento usus, quod imperitiorem à sapien-
tiore vinciri jus esset.

50. Imo vero Socrates, eum qui imperitiæ causâ quen-
quam ligasset, merito & ipsum vinciendum esse putabat
ab iis qui, quod ipse ignoraret, scirent: adeoque sæpenu-
mero propter hujusmodi, quid imperitia differat ab in-
fantiâ, dispiciebat: ac furiosos quidem vinciri cum suo &
amicorum emolumento, putabat; inscios vero illorum quæ
sciri oporteret, merito debere ab iis discere, qui scirent.

51. At Socrates, inquit accusator, non solum ut patres,
sed ut cæteri etiam cognati parvo in honore apud fami-
liares ipsius essent, effecit; dicebat enim, propinquos nec
illis esse usui, qui adversâ valetudine laborarent, nec illis,

τὰς διχαζομένους οἱ συγγενεῖς ὠφελεῖσιν, ἀλλὰ τὰς μὲν οἱ ἰα-
τροὶ, τὰς δὲ οἱ σιωδικεῖν ὀπισάμενοι.

νβ'. Εφη δὲ καὶ πρὸς τῶν φίλων αὐτὸν λέγειν, ὥς ὁδὸν
ὄφελος εὖναι εἶναι, εἰ μὴ καὶ ὠφελεῖν δυνησόνται· μόνους δὲ
φάσκειν αὐτὸν ἀξίους εἶναι τῆς εἰδότητος καὶ δέοντα, καὶ ἐρ-
μηνεύσαι δυναμένους· ἀναπείθοντα ἔν τῶν νέους αὐτὸν, ὥς αὐ-
τὸς εἴη σοφώτατός τε, καὶ ἄλλας ἱκανώτατος ποιῆσαι σοφούς,
οὕτω λαμπρύνειν τὰς αὐτῶ συνόντας, ὥστε μηδαμῶς πρὸς αὐ-
τοῖς τὰς ἄλλας εἶναι πρὸς ἑαυτὸν.

νγ'. Εγὼ δ' αὐτὸν οἶδα μὲν καὶ πρὸς πατέρων τε, καὶ τῶν
ἄλλων συγγενῶν τε, καὶ πρὸς φίλων ταῦτα λέγοντα· καὶ πρὸς
τέτοις γε, διότι τῆς ψυχῆς ὑξελοφύσεως, ἐν ᾗ ἡ μόνη γίνεται
φρόνησις, τὸ σῶμα τῷ οἰκειοτάτῃ ἀνθρώπου πρὸς ταχίστην
ὑξελέγκησιν ἀφανίσουσιν.

quorum de re in iudicio agitur; sed iis quidem prodesse
medicos, his vero quotquot patrocinari scirent.

52. Addebat etiam de amicis eum dicere, nihil esse
commodi si benevoli sint, nisi possint etiam prodesse. Eos
quoque solos dicere (*Socratem*) dignos honoribus esse, qui
quæ deceant sciant, & oratione possint explicare: qua-
propter ipsum persuadendo juvenibus se sapientissimum
esse, ac ad efficiendum alios sapientes maxime idoneum,
sic affectos erga se reddidisse familiares suos, ut nequa-
quam apud eos alii cuiusquam essent pretii, cum Socrate
comparati.

53. Ego vero memini eum de patribus, de propin-
quis cæteris, & de amicis hæc dicere; ac præter hæc,
quamobrem posteaquam migraverit anima, in quâ so-
lâ est prudentia, hominis etiam maximâ necessitudine
coniuncti corpus quamprimum elatum è conspectu au-
ferant.

18'. Ελεγε δὲ, ὅτι καὶ ζῶν ἕκαστος ἑαυτοῦ, ὃ πάντων μάλιστα φιλεῖ, τῷ σώματι ὃ, τι ἂν ἀχρεῖον ἢ καὶ ἀνωφελές, αὐτὸς τε ἀφαιρεῖ, καὶ ἄλλω¹ παρέχει· αὐτοὶ τε γὰρ αὐτῷ ὄνυχάς τε, καὶ τρίχας, καὶ τύλους ἀφαιροῦσι, καὶ τοῖς ἰατροῖς παρέχουσι μετὰ πόνων τε καὶ ἀλγηδόνων καὶ σποτέμνειν, καὶ σποκᾶειν, καὶ τὰς χεῖρας οἶοντα δεῖν αὐτοῖς καὶ μωθὸν πίνειν· καὶ τὸ σίαλον ἐκ τοῦ σώματος σποπύουσιν, ὡς δυνάμυται, πορρώτάτω, διότι ὠφελεῖ μὴ ὁδὲν αὐτὸς εἶναι, βλάπτει δὲ πολὺ μᾶλλον.

19'. Ταῦτα οὕτως ἔλεγεν, ὃ τὸν μὲν πατέρα ζῶντα κατὰ φύσιν διδάσκων, ἑαυτὸν δὲ κατὰτέμνει· ἀλλ' ἐπιδεικνύων, ὅτι τὸ ἄφρον, ἀτιμὸν ἐστὶ καὶ παρεκάλει ἐπιμελεῖσθαι τῷ ὡς φρονιμώτατον εἶναι, καὶ ὠφελιμώτατον, ὅπως, εἴαν τε ὑπὸ πα-

54. Dicebat etiam quemlibet, dum in vivis est, de corpore suo, quod omnium maximè diligit, quicquid otiosum & inutile sit, tum per se tollere, tum aliis tollendum præbere. Nam homines ipsi suos ungues, capillos, callos tollunt; eosdemque medicis cum molestiis ac doloribus amputandos deurendosque præbent, eaque de causâ putant ipsis etiam se mercedem debere solvere. Salivam quoque, quàm possunt, longissime ab ore exspuunt; quod dum ore continetur, non solum nihil profit, sed multo magis etiam noceat.

55. Hæc igitur dicebat (*Socrates*) non quidem docens, patrem vivum sepeliendum esse, ac seipsum in frustra concidendum; sed demonstrans, quòd quid insipiens, inglorium sit: Etiam hortabatur ut studeat quisque quàm prudentissimus fieri ac utilissimus: ut sive à pa-

¹ Intellige δὲ πρὸς ἑαυτὸν: ἀφαιρεῖν. Ernest.

πρὸς, εἴαν τε ὑπὸ ἀδελφοῦ, εἴαν τε ὑπὸ ἄλλου τινὸς βέ-
ληται τιμᾶσθαι, μὴ τῷ¹ οἰκεῖος εἶναι πιστεύων ἀμελῇ, ἀλ-
λὰ πειρᾶται, ὑφ' ὧν ἀν βούλοιτο τιμᾶσθαι, τέτοις ὠφέλι-
μος εἶναι.

ντ'. Εφη δ' αὐτὸν ὁ κατήγρορος καὶ τῶν εἰδοξοτάτων ποιη-
τῶν ἐκλεγμένον τὰ πονηρότατα, καὶ τέτοις μαρτυρίαις χρώ-
μενον, διδάσκειν τὰς συνόντας κακέργους εἶναι, καὶ τυραννικὰς²
Ἡσιόδου μὲν τὸ,

Εργον δ' ὅδ' ὄνειδος, ἀεργείη δ' ἐστ' ὄνειδος.

τῆτο δὴ λέγειν αὐτὸν, ὥς ὁ ποιητὴς κελεύει μηδενὸς ἔργου,
μήτε ἀδίκου, μήτε αἰοχρῶ ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ποιεῖν
ὅτι τῷ κέρδει.

tre quis, seu à fratre, seu alio quopiam honore adfici ve-
lit, non idcirco negligens sit quòd propinquum se cre-
dat, sed conetur, ut illis profit, à quibus honorem con-
sequi cupiat.

56. Præterea dicebat accusator (*Socratem*) feligentem de
Poëtis celeberrimis ea quæ essent pessima, eisque testimo-
niis utentem, docere familiares suos, ut facinorosi essent
ac tyrannici: Hesiodi quidem illud,

*Negotium nullum est opprobrium, otium autem opprobrium
est:*

Hoc illum sic exponere, quasi Poëta nullo jubeat ab opere,
nec injusto, nec turpi abstinere, sed quæstûs gratiâ, hæc
quoque facere.

¹ *Fretus propinquitate.* Nominativus οἰκεῖος pendet à πιστεύων. *Ernest.*

² *Erg. καὶ Ημερ. v. 311.*

³ Mirum est inter antiquos fuisse, qui hoc locum *Hesiodi* malè sunt interpretati, quasi οὐδὲν ad ἔργον referendum esset, cum ad ὄνειδος referri debeat. De hoc loco vide *Clericum & Heinsium* in notis suis ad *Hesiodum*.

νζ'. Σωκράτης δ' ἐπειδὴ ὁμολογήσαιτο, τὸ μὲν ἐργάτην εἶναι, ὠφελιμὸν τε ἀνθρώπῳ καὶ ἀγαθὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀργὸν, βλαβερόν τε καὶ κακόν, καὶ τὸ μὲν ἐργάζεσθαι ἀγαθόν, τὸ δὲ ἀργεῖν κακόν· τὸς μὲν ἀγαθόν τι ποιεῖντας ἐργάζεσθαι τε, ἔφη, καὶ ἐργάσαι ἀγαθὸς εἶναι· τὸς δὲ κυβεύοντας, ἢ τι ἄλλο πονηρὸν καὶ ὀπιζήμιον ποιεῖντας, ἀργὸς ἀπεκάλει· ἐκ δὲ τούτων ὁρθῶς ἀν' ἔχει τὸ,

Εργον δ' ὅθεν ὄνειδος, ἀεργεῖη δέ τ' ὄνειδος.

νη'. Τὸ δὲ Ἱ Ομήρου, ἔφη ὁ κατήγευς, πολλάκις αὐτὸν λέγειν, ὅτι Οδυσσεύς·

Οντινα μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἄνδρα κιχείη,

Τόνδ' ἀγορῶις ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε πρῶταίης·

Δαμόνι, ὃ σε ἔοικε κακὸν ὥς δειδίασσε.

57. At enim Socrates quum fateretur, ex usu hominis ac bonum esse, occupari labore; contraque, otiosum esse, noxium & malum: & operari, bonum; otiari, malum esse: quoscunque boni quid facere videret, eos operari dicebat, ac bonos esse operarios; qui vero talis luderent, vel aliud quidpiam pravi damnosique agerent, hos otiosos adpellabat. Quâ sententiâ recte se habet id,

Negotium nullum est opprobrium, otium autem opprobrium est.

58. Illud etiam Homeri dicebat accusator (Socratem) sæpenumero proferre, quod Ulysses,

Si regem, egregiumve virum deprenderit ullum,

Adstitit, & verbis sic hunc cohibebat amicis:

O felix, tibi non ignavi more timendum est;

1 Iliad. β'. v. 189. ad quem locum vid. longè omnium doctissimum Clarkium.

Αλλ' αὐτὸς τε χάριτος, καὶ ἄλλας ἰδρύε λαός.
 Οἱ δ' αὖ δῆμα τ' ἄνδρα ἴδοι, βοόωντά τ' ἐφεύρει,
 Τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν, ὁμοκλήσασκέ τε μύθῳ.
 Δαιμόνι', ἀτρέμας ἦτο, καὶ ἄλλων μῦθον ἄκχε,
 Οἱ σέο φέρτερός εἰσι· σὺ δ' ἀπλόλεμος καὶ ἀναλκας,
 Ουτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος, ὅτ' ἐνὶ βυλῇ.
 Ταῦτα δὴ αὐτὸν ἐξηγεῖσθαι, ὥς ὁ ποιητὴς ἐπαινοῖν παῖεσθαι
 τὸς δημότας καὶ πένητας.

νθ'. Σωκράτης δ' ὅταυτ' ἔλεγεν (καὶ γὰρ ἑαυτὸν ὅτω
 γ' εἰ ὥς το δεῖν παῖεσθαι) ἀλλ' ἔφη, δεῖν τὸς μήτε λόγῳ
 μήτε ἔργῳ ὠφελίμους ὄντας, μήτε στρατεύματι, μήτε πόλει,
 μήτε αὐτῷ τῷ δήμῳ, εἴ τι δέοι, βοηθεῖν ἰκανός, ἄλλως τ' εἰ
 πρὸς τῷ καὶ θρασυῖς ὡσι, πάντα πρόπον κωλύεσθαι, καὶ
 πάνυ πλῆστοι τυγχάνωσιν ὄντες.

ξ'. Ἀλλὰ Σωκράτης γε, τὰνδρυτῖα τούτων, φανερός ἦν

Tu sed eas, faciasque alios de plebe sedere.

At si quem è vulgo clamantem invenerit usquam,

Hunc sceptro ferit, & verbis non lenibus urget:

Tu vero, taceas, & Te melioribus aures

Præbe: nec belli arte potes, nec robore præstas;

Tu nec consilio quicquam, nec idoneus armis.

Hæc vero eum sic interpretari, quasi Poëta probaret, si
 plebeii pauperesque cæderentur.

59. At vero Socrates minimè ista dicebat, (nam illo
 pacto seipsum esse cædendum existimasset) sed necessariò
 dicebat, eos qui nec oratione nec facto utiles essent, ne-
 que vel exercitui, vel civitati, vel ipsi etiam populo, si
 opus fuerit, possent succurrere, præsertim si adhæc auda-
 ces essent, omni modo coërcendos esse, quamvis ditis-
 simi essent.

60. Erat certè Socrates è contrario palam popularis

καὶ δημοτικός καὶ φιλόανθρωπος ὢν. ὁ κείνος γὰρ πολλὰς ὅπι-
 θυμνταὶς καὶ ἄσους καὶ ξένους λαβὼν, ὁδὲνα πώποτε μισθὸν
 τῆς συκοφάνειας ἐπείξατο, ἀλλὰ πᾶσιν ἀφθόνως ἐπήρκει τῶν
 ἑαυτοῦ. ὧν τινες μικρὰ μέρη, παρ' ὁκείνου προΐκα λαβόντες,
 πολλοὺ τοῖς ἄλλοις ἐπώλου, καὶ ἔκ ἧσαν, ὥσπερ ὁ κείνος,
 δημοτικοί. τοῖς γὰρ μὴ ἔχουσι χρήματα δίδοναι, ἔκ ἧθελον
 ἐπαλέγεσθαι.

ξα'. Ἀλλὰ Σωκράτης γὰρ καὶ πρὸς τὰς ἄλλας ἀνθρώπους
 κόσμον τῇ πόλει παρέιχε πολλῷ μᾶλλον, ἢ Λίχας τῇ Λακε-
 δαιμονίῳ, ὅς ὀνομαστὸς ὅτι τὸ τῷ γέροντι. Λίχας μὲν γὰρ
 ταῖς γυμνοπαιδαῖς τὰς ὀπιδημουῦσας ἐν Λακεδαίμονι ξέ-

& humanus. Nam quum multos sui studiosos tum cives
 tum externos haberet, nullam unquam mercedem consue-
 tudinis exegit, sed omnibus abundè citraque invidiam sua
 communicabat: quorum exiguas quasdam partes nonnulli
 gratis ab eo consequuti, magno aliis vendebant, nec erant,
 ut ipse, populares: quippe cum iis, quibus ad largiendum
 pecunia deesset, differere nolebant.

61. Socrates autem huic civitati apud alios homines
 etiam multo majus ornamentum conciliabat, quàm Lichas
 Lacedæmoniorum urbi, qui eo nomine celeberrimus eva-
 sit. Nam ludis illis, qui à nudis exhibebantur, Lichas ho-
 spitibus Lacedæmonem peregrè venientibus, cœnam præ-

i Hujus λειτουργίας cum laude mentio fit apud *Plutarch.* in *παροι-
 γιλμ. πολιτ.* p. 823. ed. *Wechel.* Γυμνοπαιδαῖα autem ludus fuit Spar-
 tanus, imprimis solemnis, quo pueri nudi saltabant. Vid. *Pausan.* lib.
 3. c. 11. *Lucianum* de saltatione, & ibi *Grævium*, & qui ab eo citan-
 tur. Scripsi autem γυμνοπαιδαῖς non γυμνοπαιδείαις, ut est in vulg.
 Nam in optimis *Thucydidis*, *Luciani*, *Plutarchi*, *Pausaniæ* editionibus
 est ι, non ει. quin *Suidas* distinguit inter γυμνοπαιδείαν & γυμνοπαιδίαν,
 ita, ut illa sit *palæstra*, in quâ *Lycurgus* jussit nudos exerceri pueros,
 hæc autem *saltatio* nudorum puerorum. *Ernest.*

νοὺς ἐδείπνιζε· Σωκράτης δὲ ἀπὸ παντὸς τοῦ βίου τὰ
ἑαυτοῦ διαπορῶν, τὰ μέγιστα πάντα, τὰς βυλομύθους ὠφέλεις·
βελτίους γὰρ ποίων τὰς συγίγνωμύους ἀπέπεμπεν.

ξβ'. Εμοὶ μὲν δὴ Σωκράτης, τοιοῦτος ὢν, ἐδόκει τιμῆς ἀξίος
εἶναι τῇ πόλει μάλλον, ἢ θανάτου· καὶ κατὰ τὰς νόμους δὲ σκοπτῶν
ἀνὴρ τις, τῶν εὐργιῶν. Κατὰ γὰρ τὰς νόμους, εἴαν τις φαρμακὸς γέ-
νηται κλέπτων, ἢ λωποδυτῶν, ἢ βαλορυπιοτομῶν, ἢ τοιχορυ-
χῶν, ἢ ἀνδραποδιζόμενος, ἢ ἱεροσυλῶν, τῶν τοιούτων θάνατος ὅστις ἢ
ζημία· ὢν ὁ καὶνός πάντων ἀνθρώπων πλεῖστον ἀπείχει.

ξγ'. Ἀλλὰ μὲν τῇ πόλει γε ὅτε πολέμου κακῶς συμ-
βάντων, οὔτε γάσεως, οὔτε προδοσίας, οὔτε ἄλλης κακοῦ
οὐδενὸς πώποτε αὐτῇ ἐγένετο· οὐδὲ μὲν ἰδίᾳ γε οὐδένα

bere solebat: Socrates autem, quum per omnem vitam
impenderet sua, plurimum omnibus non nolentibus pro-
derat: Etenim eos qui ad ipsum accedebant, reddebat
meliores, ac deinde dimittebat.

62. Quamobrem mihi sanè Socrates, qui talis esset, po-
tius honorem de republica, quàm mortem meruisse vide-
batur: atque si leges etiam aliquis consideret, hoc ipsum
inveniet. Nam secundum leges, si quis furari, vel gra-
sando vestes auferre, vel crumenas incidere, vel parietes
perfodere, vel plagium vel sacrilegium committere palam
deprehendatur, morte multatur: à quibus flagitiis hic
longissimè supra mortales omnes aberat.

63. Neque vero civitati belli alicujus malè cedentis,
neque seditionis, neque proditionis, neque ullius unquam
mali alterius auctor exstitit. Immo ne privatim quidem

1 *Parietes perfodere* dicunt propriè Latini. *Græci* verò Synecdo-
chicâ hâc locutione delectantur. Sic *Matth.* 24. 43. *ὅτι ἂν εἶασι δια-
βρυγῆναι τὴν οἰκίαν αὐτῶν.*

πώποτε ἀνθρώπων οὔτε ἀγαθῶν ἀπετέρησεν, οὔτε κακοῖς
 δειβάλει· ἀλλ' οὐδ' αἰτίαν τῶν εἰρημύων ὁδενὸς πώποτ'
 ἔχε.

ξδ'. Πῶς οὖν ἐνοχρὸς ἀν εἶη τῇ γραφῇ, ὅς ἀντὶ μὲν τῶ
 μὴ νομίζειν θεὸς, (ὥς ἐν τῇ γραφῇ ἐγγεγραπτό,) φορερὸς ἦν
 θεραπεύων τὰς θεὰς μάλιστα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων· ἀντὶ τε
 τῶ διαφθείρειν τὰς νέους, (ὃ δὴ ὁ γραψάμενος αὐτὸν ἠπιάτο,)
 φορερὸς ἦν, τῶν στυόντων τὰς πονηρὰς ὀπιθυμίας ἔχοντα,
 τῶν μὲν παύων, τῆς δὲ καλλίστης καὶ μεγαλοπρεπεστάτης
 ἀρετῆς, ἥ πόλεις τε καὶ οἴκους εὖ οἰκῶσι, ποροτρέπων ὀπιθυ-
 μείν; ταῦτα δὲ πράττων, πῶς ὁ μεγάλῃς ἀξίος ἦν τιμῆς
 τῇ πόλει;

ullum hominem unquam vel bonis privavit, vel in mala
 conjecit: adeoque nullius horum, quæ diximus, culpam
 unquam sustinuit.

64. Quo igitur pacto ille accusationi obnoxius esset,
 qui pro eo, quòd Deos esse non putaret, quemadmodum
 in *actiōe* perscriptum erat, palam se Deos colere studio-
 sius quam homines cæteri, declarabat: ac pro eo, quod
 juvenes corrumpere, quando & hoc ei crimen *Actor* im-
 pingebat, palam eos ex familiaribus, qui pravis libidini-
 bus flagrarent, ab iisdem cessare faciebat, ac ipsos ad pul-
 cherrimæ splendidissimæque virtutis, quâ tam civitates
 quam familias bene administrant, amorem incitabat? At-
 que hæc quum faceret, quo pacto de civitate honorem non
 meruit maximum?

Κ Ε Φ. γ'.

ΩΣ δὲ δὴ καὶ ὠφελεῖν ἐδόκει μοι τῆς ξυνόψεως, τὰ μὲν ἔργῳ
 δεικνύων ἑαυτὸν οἷός ἦν, τὰ δὲ καὶ ἀναγγελλόμενος,
 ἡ τέτων δὴ γράψω ὅποσα ἂν διαμνημονεύσω. τὰ μὲν τοίνυν
 πρὸς τῆς θεῆς φανερὰς ἦν καὶ ποιῶν καὶ λέγων, ἢ περ ἡ
 Πυθία ἀποκρίνεται τοῖς ἐρωτῶσι, πῶς δὲ ποιεῖν ἢ πρὸς θυ-
 σίας, ἢ πρὸς πορνέων θεραπείας, ἢ πρὸς ἄλλου τινὸς ἢ τοιού-
 των. ἥ τε γὰρ Πυθία νόμῳ πόλεως ἀναρρεῖ ποιουῦντας εὐσεβῶς
 ἂν ποιεῖν. Σωκράτης τε οὕτω καὶ αὐτὸς ἐποίει, καὶ τοῖς ἄλ-
 λοις παρήνει· τῆς δὲ ἄλλως πως ποιουῦντας πειτέρους καὶ
 ματαίους ἐνόμιζεν εἶναι.

C A P. III.

Qualis est verbis est factis totâque vitâ Socrates fuerit.

QUO autem modo mihi visus sit familiaribus suis pro-
 desse, partim operibus demonstrans, qualis esset,
 partim colloquiis usus, horum conscribam quæcunque me-
 minero. Itaque divinis in rebus constabat eum & facere
 & loqui eo modo, quo Pythia respondet consulentibus,
 quid faciendum sit, vel de sacrificiis, vel de cultu maio-
 rum, vel de aliâ re quâpiam, quæ hujus sit generis. Nam
 Pythia respondet oraculo, piè facturos, si ex instituto ci-
 vitatis hæc agant. At Socrates ita & ipse faciebat, & alios
 facere cohortabatur; eosque, qui aliter faciebant, super-
 stitiosos & vanos esse censebat.

I *Ανακόλαστον* est in his verbis. Nam *τέτων* non respondet τῷ ὡς, cui tamen respondere debebat, sed potius refertur ad τὰ μὲν — τὰ δέ.— Familiaris sanè *Xenophontis* est hujusmodi sermonis ἀναγγελία, quam temerè quidam in sacris scripturis damnârunt. *Αποκ. 2. 26.* & alibi sæpè. *Ernest. & Hutch.*

β'. Καὶ εὐχετο δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς ἀπλῶς τὰ γὰρ δι-
δόναι, ὥς ¹ τοὺς θεοὺς κάλλιστα εἰδότες, ὅποια ἀγαθὰ ἔστι·
τοὺς δὲ εὐχόμενους χρυσίον, ἢ ἀργύριον, ἢ τυραννίδα, ἢ ἄλλο
τι τῶν τοιούτων, ὅθεν ἀφ' ὧν οὐνόμειεν εὐχεσθαι, ἢ εἰ κυ-
βείαν, ἢ μάχην, ἢ ἄλλο τι εὐχίντο τῶν φανερώς ἀδήλων,
ὅπως ἀποβήσοιτο.

γ'. Οὐσίας δὲ θύων ² μικρὰς ἀπὸ μικρῶν, ὅθεν ἠγείτο
μεῖναι ³ ἀπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων ⁴ πολλὰ καὶ μεγάλα
θύοντων. οὔτε γὰρ τοῖς θεοῖς ἔφη καλῶς ἔχειν, εἰ ταῖς με-

2. Precabatur etiam Deos simpliciter, ut bona largi-
rentur, tanquam Diī optimè scirent, cujuscmodi res essent
bonæ. At qui aurum, vel argentum, vel tyrannidem, vel
aliquid aliud hujuscmodi à Diis peterent, non dissimile
quid petere putabat, quàm si aleam, vel prælium, vel quid
aliud earum rerum peterent, quæ omnino sunt obscuræ,
cujuscmodi sunt eventum habituræ.

3. Quumque de facultatibus exiguis exigua sacra fa-
ceret, nihilo se putabat minus præstare, quàm ii qui de
multis & magnis opibus multas & magnas hostias cæde-
rent. Etenim neque decere Deos hoc aiebat, ut magnis

¹ Pro τῶν θεῶν εἰδότες. Semel hīc tironum causā dixisse sufficiet,
Atticos non solum genitivis consequentiæ uti, sed etiam nominativis,
dativis, & accusativis; in quo ferè casum substantivi, aut vim verbi
præcedentis respiciunt. Hīc sunt accusativi, quia præcedit accusativus
θεοὺς. de nominativis agit Küsterus ad Aristoph. Plutum p. 6. b. de no-
minativis, dativis & accus. vid. Sylburg. ad Pausan. p. 930. 931. cel.
Dukeri Ind. rerum in notis ad Thucyd. ut alios prætermittam. Ernest.

² Eandem sententiam confirmat, & pauperis viduæ exemplo illustrat
ipse Christus, Marc. 12. 43.

³ Pro πολλὰς &c. Solenne est Græcis negligere genus præcedentis
substantivi, & neutrum ponere, ut intelligatur χεῖμα, ἔργον. Latini quæ
res aut quod scil. negotium ponunt post nomina formarum, tanquam, pe-
cuniam, pulchritudinem. vid. infra ad lib. 2. c. 3. §. 1. Ernest.

γάλας θυσίαις μάλλον, ἢ ταῖς μικραῖς ἔχειον, (πολλάκις γὰρ αὐτοῖς τὰ πρὸς τῶν πονηρῶν μάλλον, ἢ τὰ πρὸς τῶν χρηστῶν εἶναι κεχαισμένα) οὐτ' αὖ τοῖς ἀνθρώποις ἀξίον εἶναι ζῆν, εἰ τὰ πρὸς τῶν πονηρῶν μάλλον ἦν κεχαισμένα τοῖς θεοῖς, ἢ τὰ πρὸς τῶν χρηστῶν. ἄλλ' ἐνόμιζε τοὺς θεοὺς ταῖς¹ πρὸς τῶν εὐσεβεστάτων τιμαῖς μάλα χαίρειν· ἐπαινέτης δ' ἦν καὶ τὸ ἔπος τὸνδε,

² Καθδύαμιν δ' ἔρδειν ἱερ' ἀθανάτοισι θεοῖσι·
καὶ πρὸς φίλους δέ, καὶ ξένους, καὶ πρὸς τινὲς ἄλλω δίαίταν
καλὴν ἔφη πρὸς αἰνέσιν εἶναι τινὲς καθδύαμιν ἔρδειν.

δ'. Εἰ δέ τι δόξειεν αὐτῷ σημαίνεσθαι πρὸς θεῶν, ἥτιον

potius quàm exiguis sacrificiis gauderent, (sic enim eis improborum sacrificia sæpius essent grata, quàm bonorum) neque vitam mortalibus optandam esse, si sacrificia scelerum Diis essent acceptiora, quàm bonorum. Nimirum existimabat Deos imprimis honoribus gaudere, qui ab hominibus maximè religiosis oblatis essent: laudabat & hoc carmen,

Sacra Diis, quantum potes, immortalibus offer:
& aiebat hanc admonitionem, ut pro viribus agamus, ad amicos, ad hospites, ad reliquam vitæ rationem, præclaram esse.

4. Quod siquid divinitus ei significari visum esset, dif-

¹ *Cultus Deorum est optimus, idemque castissimus (inquit Cicero) atque sanctissimus, plenissimusque Pietatis, ut eos semper purâ, integrâ & incorruptâ & mente & voce veneremur. De Nat. Deorum lib. 2. Cui sententiam Poetæ libet adjungere; Pers. Sat. 2.*

*Compositum jus, fasque animo; sanctosque recessus
Mentis, & incoctum generoso pectus honesto,
Hæc cedo, ut admoveam templis, & farre litabo.*

² *Hesiod. Eργ. καὶ Ἡμ. v. 336.*

ἀν' ἐπείαθ' παρὰ τὰ σημαίνοντα ποιῆσαι, ἢ εἴ τις αὐτὸν ἐπει-
θεν ὁδοῦ λαβεῖν ἡγεμόνα τυφλόν, καὶ μὴ εἰδότα τὴν ὁδόν, ἀντὶ
βλέποντος καὶ εἰδότος. καὶ τῶν ἄλλων δὲ μωρίαν κατη-
γόρει, οἵτινες ὡς τὰ ὡς τὰ θεῶν σημαίνοντα ποιῶσι π,
φυλατόμενοι τὴν ὡς τοῖς ἀνθρώποις ἀδοξίαν· αὐτοὶ δὲ
πάντ' ² ἀνθρώπινα ὑπερεώρα πρὸς τὴν ὡς τὰ θεῶν συμ-
βουλίαν.

ε'. Διαίτη δὲ τὴν τε ψυχὴν ἐπαίδουσε καὶ τὸ σῶ-
μα, ἢ χρώμενος ἂν τις, εἰ μὴ τι δαιμόνιον εἴη, θαρρά-
λέως καὶ ἀσφαλῶς ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ ὅτε ἂν ἀπορήσειε τοσαύ-
της δαπάνης. οὕτω γὰρ εὐτελής ἦν, ὥς ὅτε οἶδ' εἴ τις ὅπως
ἀν' ὀλίγα ἐργάζοιτο, ὥστε μὴ λαμβάνειν τὰ Σωκράτης ἀρκούν-
τα. σίτω μὲν γὰρ τοσούτω ἐχρῆτο, ὅσον ἡδέως ἦοιτο· καὶ ὅτι ³ τέ-

facilius persuaderi potuisset, ut præter significata faceret,
quàm si quis ei suavisset, ut cæcum & ignarum viæ ducem
pro vidente & gnaro acciperet. Alios etiam stultitiæ ac-
cusabat, qui, præter illa quæ à Diis significata essent, ali-
quid facerent, caventes malam apud homines existimatio-
nem: interim ipse *res humanas omnes* præ divinis consiliis
aspernabatur.

5. Corpus & animam eâ vivendi ratione castigabat,
quâ si quis utatur, nisi Deo secus videatur, & confi-
denter & securè possit degere, nec tanto carere sum-
ptu. Nam adeo frugalis erat, ut haud sciam, num
quis lucrum tam exiguum labore suo facere possit, quod
non alendo Socrati sufficeret. Quippe cibi tantum su-
mebat, quantum jucundè comederet; & ad eum sic

¹ Simili comparatione utitur ipse Christus, *Matth.* 15. 14.

² Vide Indicem.

³ Magis placet ἐπὶ τῷτο quàm ἐπὶ τῷτω. Sed magis etiam placeret
ἐπὶ τῷτων, quàm ἐπὶ τῷτο. *H. Steph.*

τῷ οὕτως παρεσκόλασμένος ἦεν, ὥστε τιτὸν ὀπιθυμία τῷ σίτῃ ὄψον αὐτῷ εἶναι. ποτὸν δὲ πᾶν ἡδὺ ἦν αὐτῷ, ἀλλὰ τὸ μὴ πίνειν, εἰ μὴ διψῶν.

5'. Εἰ δὲ ποτε κληθεὶς ἐθελήσειεν ὅτι δειπνὸν ἐλθεῖν, ὁ τοῖς πλείστοις ἐργαζόμενον ὅσιν, ὥστε φυλάττειν τὸ ὑπὲρ τῆς χειρὸς ἐμπίπλασθαι, τῷ ῥαδίως πάνυ ἐφυλάττετο. τοῖς δὲ μὴ δυναμένοις τῷ ποιεῖν, συνεβόλανε φυλάττειν τὰ πείθοντα μὴ πεινῶντας ἐσθίειν, μηδὲ διψῶντας πίνειν. καὶ γὰρ τὰ λυμαινόμενα γαστέρας, καὶ κεφαλὰς, καὶ ψυχὰς, ταῦτ' ἔφη εἶναι.

6'. Οἷός δ' ἔφη ὀπισκώπιων καὶ τιτὸν Κίρκην ὅς ποιεῖν, τοιούτοις πολλοῖς δειπνίζουσιν. τὸν δὲ Οδυσσεῖα Ἑρμῶς τε ὑποδημοσύνη, καὶ αὐτὸν ἐγχεατῇ ὄντα, καὶ ἀποχόμῃον

paratus accedebat, ut appetitus ei cibi esset obsonium. Etiam quivis potus ei gratus erat, propterea quod non biberet, nisi sitiret.

6. Si vero nonnunquam invitatus ad coenam vellet accedere, tum id, quod difficillimum est plurimis, cavere scilicet, ne se repleant ulterius quàm commodum sit, ipse perquam facile cavebat. Illis autem, qui hoc facere non possent, auctor erat, ab iis ut sibi caverent, quæ suadent non esurientes edere, & non sitientes bibere. Hæc enim illa esse dicebat, quæ & ventribus, & capitibus, & animis exitio sint.

7. Arbitrari autem se jocosè dicebat, Circem ex hominibus fecisse sues, quòd multis talibus eos in coenis exciperet: Ulyssēm verò partim Mercurii monitu, partim quòd ipse temperans esset, seque cohibere pos-

1 Fabula est apud Homer. Odyss. x'.

2 Suâ sponte, etiam si non moneretur à Mercurio. Sic etiam Latini. Terent. Andr. 1. 2. 22. animus ipse ægrotus, h. e. suâ sponte ad vitia proclivis, etiam sine magistro improbo. Ernest.

¹ τῷ ὡς τὸν χειρὸν τῶν τοιούτων ² ἀπιδῶ, ἀλλὰ ταῦτα
ὅδε θυμέσται ὦν. τοιαῦτα μὲν δὲ τούτων ἐπαιζει, ἅμα σπου-
δαίων.

ἢ. ³ Αφροδισίων δὲ, παρῆναι τῷ χαλῶν ἰσχυρῶς ἀπέχεσθαι
ὃς δὲ, ἔφη, ῥαδίον εἶναι τῷ τοιούτων ἀπιδόμενον ⁴ σωφρονεῖν. Ἀλλὰ
καὶ Κριτόβουλον ποιεῖ τὸν Κρίτωνος πυθόμενον, ὅτι ἐφίλησε

set, quo minus intempestivè hujusmodi attingeret, idcirco
non factum fuisse suum. Atqui hujusmodi de his seriò
simul ac joco proferebat.

8. Quod res venereas attinet, monebat, ut à formo-
sis summoperè abstinereetur: nec enim esse dicebat fa-
cile, ut ejusmodi attingendo, continenter quis se gereret.
Quinimo cum aliquando audiisset, quod Critobulus Cri-

¹ Non dubitavi in contextu ponere è conjecturâ Stephani τῷ, cum
ἀποσχόμενον genitivum requirat. vulg. τό. Ernest.

² Απιδῶ de cibo capiendo, vel de manûs prehensione Coloss. 2. 21.
dicitur.

³ Intell. δὲ. quod ad res venereas attinet. vid. initium ult. §. hujus
capitis.

⁴ Prudenti esse animo, vel continenter, vel modestè se gerere. (vid.
lib. 1. c. 2. §. 23. & lib. 3. c. 10. §. 5.) Prudentia & Pudicitia à
Græcis uno eodemque vocabulo (σωφροσύνη) designantur. Sic ἀφρονέστερος
dicitur demens, immodestus — ἀφρονέστερος ποιεῖντας πὰς γυναῖκας. Xenoph.
Cyrop. lib. 3. Ubi doctiss. Hutchins. vocem ἀφρονέστερος interpretatur
per immodestiores, in venerem procliviores. Hanc interpretationem Eu-
ripidis auctoritate confirmat Portus, qui Veneris nomen Αφροδίτην ἀπὸ
τῆς ἀφροσύνης, i. e. à dementiâ, deducit. vid. Troad. v. 989. Prætereâ
in alio loco Euripidis, Impudicitia vocatur μωρία, stultitia. Hippol. v.
644. confer etiam similem Aristophanis locutionem, apud quem πὰς
ἀφροδισίας dicuntur πὰς ἀνόνται.

Ὅντις τ' ἀπέχει, καὶ γυναικῶν, καὶ ἄλλων Ἀνοήτων. Νεφ. v. 416.
Sic etiam apud Latinos. Bacch. Plauti Aët. 1. sc. 1. v. 22.

Egemet, apud me siquid stultè facere cupias, prohibeam.

In eodem sensu Stultitia in sacris Scripturis usurpatur. Εποίησεν ἀφρο-
σύνην ἐν ὑοῖς Ισραήλ. Deutron. c. 22. v. 21. vide doctiss. Merrick in
Tryphiod.

τὸν Ἀλκιβιάδου υἱὸν καλὸν ὄντα, παρόντος τῷ Κριτοβύλου ἤρετό Ζενοφῶντα·

9. Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ζενοφῶν, ὃ σὺ Κριτόβουλον εἰνόμιζες εἶναι τῶν σωφρονικῶν ἀνθρώπων μᾶλλον, ἢ τῶν ¹ θρασέων, καὶ τῶν ὀρονητικῶν μᾶλλον, ἢ τῶν ἀνόητων τε καὶ ῥιψοκινδύνων; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Ζενοφῶν. νῦν τοίνυν νόμιζε αὐτὸν θερμωρότατον εἶναι, καὶ ² λεωρρότατον· ὅτος καὶ εἰς μαχαίρας ³ κυβισθήσειε, καὶ εἰς πῦρ ἄλλοιτο.

1. Καὶ τί δὴ, ἔφη ὁ Ζενοφῶν, ἰδὼν ποιουῦτα, ταῦτα κατέγνωκας αὐτῷ; ὃ γὰρ ὅτος, ἔφη, ἐτόλμησε τῷ Ἀλκιβιάδῃ υἱὸν φιληῆσαι, ὄντα εὐωροσωπότατον καὶ ὠραίοτατον; Ἄλλ' εἰ μὲν τοι,

tonis filius, Alcibiadis filium perquam elegantem osculatus esset, Xenophontem, præsente Critobulo, interrogabat:

9. Dic mihi, mi Xenophon, non tu Critobulum existimabas potius eorum ex hominum esse numero, qui continenter se gerunt, quàm audacium; providumque potius quàm amentem ac temerarium? omnino, inquit Xenophon. Nunc igitur eum velim existimes fervidissimum in agendo esse, ac audacissimum; ita ut se vel in enses præcipitem dare, vel in ignem insilire audeat.

10. Et quidnam, subjecit Xenophon, committentem vidisti, quòd ita de ipso statuis? Annon hic ille est, ait, qui filium Alcibiadis, vultu elegantissimo præditum, ac pulcherrimum osculari ausus est? Enimvero si tale quid,

¹ Vulgò ἐρασῶν. Θρασέων erat in margine *Leunclavii*, quod est sequentibus accommodatius. Nulla enim mentio ἐρασῶν, sed tantum audacis & temerarii: ἐρασῶν est interpretamentum. Nempe *Critobulus* à *Socrate* appellabatur ἡραυός, quia amabat puerum, eumque osculatus erat. *Ernest*.

² Λεωρῶν. habet *Pollux*; sed & apud *Æschylum* est λεωρῶν.

³ Vide Indicem.

ἔφη ὁ Ξενοφῶν, τοιοῦτόν ἐστι τὸ ριψοκίνδυνον ἔργον, καὶ ἐγὼ δε-
κῶ μοι τὸν κίνδυνον τῆτον ὑπομείναι.

ια'. Ω τλήμων, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τί ἄρ' οἶε παθεῖν
καλὸν φιλήσας; ἄρ' ἔκ ἀν αὐτίκα μάλα δῖλος ἀντ' ἐλευ-
θέρῳ εἶναι; πολλὰ δὲ δαπανᾶν εἰς βλαβεράς ἡδονάς; πολ-
λὴν δὲ ἀσχολίαν ἔχειν τῷ ἐπιμεληθῆναι πινος καλῶ καὶ γα-
ροῦ; ἀπουδάζειν δὲ ἀναγκασθῆναι ἐφ' οἷς ἔδ' ἀν μαινόμενος
ἀπουδάσει;

ιβ'. Ω Ηράκλεις, ἔφη Ξενοφῶν, ὡς δεινὴ πῖνα λέγεις
δυῶαμιν τῷ φιλήματος εἶναι. καὶ τῆτο, ἔφη ὁ Σωκράτης,
θαυμάζεις; οὐκ οἶσθα, ἔφη, ὅτι τὰ φαλάγγια, ἔδ' ἡμια-
βολιαῖα τὸ μέγεθος ὄντα, πρὸς αὐτὰ μόνον τὰ τόματι,
ταῖς τε ὀδύσας ἐπιτείνει τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τῷ φρονεῖν
ἐξίστησι; ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ξενοφῶν· οἴησι γὰρ πὶ τὰ φα-
λάγγια καὶ τὸ δῆγμα.

inquit Xenophon, temerarium facinus est, etiam ipse vi-
deor id adire periculi posse.

11. Miserum te, ait Socrates, quid eventurum tibi exi-
stimas, si formosum osculeris? annon subitò pro libero
servus esses? non multa in voluptates noxias impenderes?
non occupatus esses, quo minus honestæ alicui præclaræ-
que rei operam dares? non in ea cogereris incumbere,
quæ ne furiosus quidem curaverit?

12. Acrem tu mehercules, inquit Xenophon, inesse
vim dicis osculo. Hocce, inquit Socrates, tibi mirum
est? an nescis phalangia quæ vix oboli dimidii magnitu-
dinem æquant, tantum ori applicata, doloribus homines
conficere, & mentis alienationem inducere? Ita est pro-
fectò, ait Xenophon: nam phalangia morfu ipso quiddam
infigunt.

γ'. Ω μωρὲ, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὴς δὲ καλῆς ἔκ οἷοι φι-
λῶνται, ἐνιέναι τι, ὅ, τι ἔσθ' ὁρᾷς; ἔκ οἷοι ὅτι τῆτο τὸ θη-
εῖον, ὃ καλῶσι καλὸν καὶ ὠραῖον, τοσούτῳ δεινότερόν ἐστι τῷ φα-
λαγγίῳ, ὅσῳ ἐκείνα μὴ ἀφάμενα, τῆτο δὲ ἔδ' ἀπλόμενον, ἐάν
τις αὐτὸ θεᾷ, ἐνίησιν τε καὶ πάνυ πόρρωθεν τοῖσιν, ὥστε μαί-
νεσθαι ποιῶν; ἴσως δὲ καὶ οἱ Ἔρωτες² τοξόται διὰ τῆτο κα-
λοῦνται, ὅτι καὶ πόρρωθεν οἱ καλοὶ τήρώσκειν. Ἀλλὰ συμβε-
λδύω σοι, ὦ Ξενοφῶν, ὅπουτ' ἂν ἴδῃς πινὰ καλὸν, φύγειν τρο-
τροπάδην. σοὶ δὲ, ὦ Κριτόβουλε, συμβελδύω ἀπενιαυτίσαι·
μόλις γὰρ ἂν ἴσως ἐν τοσούτῳ χρόνῳ τὸ δῆγμα³ ὑγιὲς θύοιο.

13. O stulte, ait Socrates, annon existimas formosos osculando quiddam infigere, quod tu non videas? an ne-
fcis, id animal, quod appellant pulchrum ac formosum,
eo phalangiis esse acrius, quòd illa quidem tangendo, hoc
verò ne quidem tangens, si modò spectetur, infigat etiam
longo ex intervallo aliquid ejusmodi, quod insanire fa-
ciat? Fortassis etiam Amores hâc ipsâ de causâ sagittarii
dicuntur, quòd qui formosi sunt etiam longo ex intervallo
vulnus infligant. Quamobrem, mi Xenophon, tibi confulo,
ut ubi formosum videris, averso vultu fugias. Tibi verò,
mi Critobule, hoc do consilii, ut anno toto peregrineris;
nam vix fortasse tantum intra spatium ex hoc morfu con-
valueris.

1 ὅ σὺ ἐ conjecturâ Steph.

2 Me miserum! certas habuit puer ille Sagittas,

Uror, ἔ in vacuo pectore regnat Amor. Ovid. Am. lib. 1. E. 1.

— Quâ pereas Sagittâ. Hor. lib. 1. Od. 27.

Amores forsitan ex cruciatu non malè Sagittarii denominantur. Simi-
lem locutionem apud Ezekiel. invenimus, c. 5. 16. Βολίδας τῆς λιμῆς,
Sagittas Famis. Quæ verba quibusdam Interpretibus cruciatus famis
designare videntur.

3 Stobæus ὑγιὲς γένοιτο, sed vulgata est elegantior. ὑγιὲς τὸ δῆγμα est
ὑγιὲς ἐκ τῆς δῆγματός.

ιδ'. Οὕτω δὴ καὶ ἡ ἀφροδισιάζειν τὰς μὴ ἀσφαλῶς ἔχον-
τας πρὸς ἀφροδίσια ὥετο χρῆναι πρὸς τοιαῦτα, οἷα, μὴ
πάνυ μὲν δεομένην τῷ σώματι, ὅκιναν πρὸς δέξασθαι ἢ
ψυχῇ· δεομένης δὲ, ὅκιναν πρὸς ἀνάγκη παρῆναι. αὐτὸς δὲ
πρὸς ταῦτα φανερόν ἦν οὕτω παρεσκευασμένον, ὥστε ῥᾶον
ἀπέχεσθαι τῶν καλλίστων καὶ ὡραιότατων, ἢ οἱ ἄλλοι τῶν αἰσχί-
νων καὶ ἀωροτάτων.

ιε'. Περὶ μὲν δὴ βρώσεως, καὶ πόσεως, καὶ ἀφροδισίων, ἔγωγε
κατεσκευασμένος ἦν, καὶ ὥετο ὅθεν ἂν ἦτον ἀρκούντως ἡδε-
σθαι τῶν πολλὰ ἐπὶ τέτοις τραυματιανομένων, λυπεῖσθαι
δὲ πολὺ ἔλαττον.

14. Sic nimirum (*Socrates*) eos rebus uti venereis, qui
adversus talia muniti non essent, oportere putabat; cu-
jusmodi animus non expeteret, si corpus illis non admo-
dum egeret; sin egeret, negotia non facerent. Atque
ipsum constabat adversus talia aded paratum fuisse, ut fa-
cilis ab elegantissimis ac formosissimis abstinere, quàm
cæteri à turpissimis maximèque deformibus.

15. Quod igitur cibum, potum, & res venereas atti-
net, ita se comparaverat, ac se nihil quidem minus ad sa-
tietatem delectari putabat, quàm qui in iis laborarent, ac
multò minus dolere.

1 *Leunclavius* maluit ἀφοδιάζειν, quamvis (ut fatetur ipse) vocabu-
lum illud nusquam reperiatur. Αφοδιάζειν, ait, est secedere & respon-
dit præcedenti ἀπενιωτίσθαι, *Anni spatium abesse*. Ordo constructionis
est; ὥετο, χρῆναι τὰς μ. α. π. τ. α. ἔχοντας, ἀφροδισιάζειν πρὸς τοιαῦτα.
putabat eos, qui se non possent à Venere abstinere, eo genere Veneris
uti oportere, quod non magnopere appeteret animus, nisi corpus vehe-
menter postularet &c. *Ernest*.

Κ Ε Φ. Δ'.

ΕΙ δέ πινες Σωκράτῳ νομίζουσιν (ὥς ἔνιοι γράφουσί τε καὶ λέγουσι περὶ αὐτοῦ τεκμαιρόμενοι) περστρέφασθαι μὲν ἀνθρώπους ἐπ' ἀρετῇ κρείττον γιγνόμεναι, παραγαγεῖν δ' ἐπ' αὐτῇ ὅχ' ἱκανόν, σκεψάμενοι, μὴ μόνον ἀ' ὁ κείνος κολασηεῖς ἕνεκα τῶς πάντ' οἰομένης εἰδέναι ἐρωτῆς ἡλεγχῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀ' λέγων συνημέρουε τοῖς συνδιατρέψασιν, δοκιμαζόντων, εἰ ἱκανὸς ἦν βελτίους ποιεῖν τῶς συνόντας.

β'. Λέξω δὲ πρῶτον, ἃ ποτε αὐτοῦ ἤκουσα περὶ τῶ δαιμονίου ἀφ' αὐτοῦ πρὸς Αἰσχύνημον τὸν Μικρὸν Ὀπικαλούμενον. καθάμαθ' ὃ αὐτὸν ἔτε θύοντα τοῖς θεοῖς ἰ μὴ-

CAP. IV.

Socrates Deos esse demonstrat.

QUOD siqui Socratem putant, (ut & scribunt nonnulli de eo, & loquuntur, quibusdam argumentis inducti,) fuisse quidem excellentissimum ad impellendos homines ad virtutem, verum eò deducere non potuisse, ut in eā profectus aliquos facerent; illi velim non solum confiderent, quæ coërcendi causa de iis interrogata, qui omnia scire se putabant, refellebat; sed etiam ea, quæ quotidie cum familiaribus differebat; atque ita, periculum faciant, potueritne suos familiares meliores reddere.

2. Dicam autem primum, quæ aliquando ex ipso audiui, referente de Deo ad Aristodemum, cognomento *Parvum*. Hunc enim quum accepisset, neque Diis sacrifi-

† Pro μηχανώμενον Leunclavius conjicit legendum, ἔτε εὐχόμενον. Si μηχανώμενον est à Xenophonte, sensus hic est; animadvertit Socrates Aristodemum, (si quid moliretur,) non ut cæteros, Deos sacrificiis placare, aut divinatione uti, ut, quem eventum res sit habitura, cognosceret. Intell. π. Ernest.

χρῶμα, οὔτε μαντικῇ χρῶμα, ἀλλὰ καὶ τῶν ποιόντων
ταῦτα καὶ ἀγαλῶντα· εἶπέ μοι, ἔφη, ὦ Αἰσχύνη, ἔστιν ὅς
τινας ἀνθρώπων ¹ τεθαύμακας ὅτι σοφία; ἔγωγ', ἔφη.

γ'. Καὶ ὅς, λέξον ἡμῖν, ἔφη, τὰ ὀνόματα αὐτῶν. ὅτι
μὲν τοίνυν Ἐπῶν ποιήσῃ Ὅμηρον ἔγωγε μάλιστα τεθαύμακα,
ὅτι δὲ Διθυράμβῳ ² Μελανιππίδην, ὅτι δὲ Τραγῳδίᾳ ³ Σο-
φοκλέα, ὅτι δὲ Ἀνδριόποιοιᾳ Πολύκλειτον, ὅτι δὲ Ζωγρα-
φίᾳ Ζεῦξιν.

δ'. Πότερά σοι δοκοῦσιν οἱ ἀπεργαζόμενοι εἰδῶλα ἄφρο-

care aliquid molientem, neque divinatione uti, adeoque
ridere omnes qui hæc facerent: Dic mihi, ait, Aristo-
deme, suntne homines aliqui, quos sapientiæ nomine sis
admiratus? Equidem, ait.

3. Dicit nobis, inquit (*Socrates*) eorum nomina. Equi-
dem (*respondit is*) Homerum in pangendis carminibus Epi-
cis admiratus sum maximè, in Dithyrambo, Melanippi-
dem, in Tragœdiâ, Sophoclem, in Statuariâ, Polycle-
tum, in Picturâ, Zeuxin.

4. Utri verò (*inquit Socrates*) videntur tibi digni esse

¹ Observent tirones genuinam vim *perfecti*: miratus es ὅς adhuc
miraris; neque enim desierat Homerum mirari, nec reliquos, quos in-
frâ nominat. Sic Chryses apud Homer. Iliad. α'. 37. ad Apollinem. ὅς
χρύσις ἀμφιθέσσης, i. e. tuitus es ὅς adhuc tueris, scil. tueri soles.
Sic apud Virgilium, Æn. 2. 12. Quamquam animus meminisse horret,
luctuque refugit. Ubi rectè constat temporum ratio; quoniam is qui
animum refugisse dicat, tam de præsentī tempore loquitur, quàm qui
refugere dixerit: sic vocabula ista, ædificatum est, cœnavit, τεθαύμακεν,
& similia, tam præsens exhibent tempus rei perfectæ; quàm illa, ædi-
ficatur, cœnat, θαυμάζει, & similia, præsens exhibent tempus rei imper-
fectæ. Vid. acutissimum, doctissimumque Clarkium ad Homer. Ernest.

² Melanippides Melius, Critonis filius. Vixit Olymp. 65. Ernest.

³ Scilicet quod minus tumidus esset Æschylo, & sublimior Euripide.
etiam Cicero Sophoclem Tragicorum principem facit in oratore. c. 1.
Ernest.

νά τε καὶ ἀκίνητα, ἀξιοθαυματοτερεῖ εἶναι, ἢ οἱ ζῶα ἐμ-
 φρονά τε καὶ ἐνεργά; πολὺ, νῆ Δία, οἱ ζῶα, εἴπερ γε
 μὴ τύχῃ τι, ἀλλὰ ὑπὸ γνώμης ταῦτα ¹ γένηται. Ἣ
 δὲ ἀτεκμάρτως ἐχόντων, ὅτου ἐνεχά' ὅτι, καὶ τῶν φανερώς
 ἐπ' ὠφελείᾳ ὄντων, πότῃ τύχης καὶ πότῃ γνώμης
 ἔργα κρίνεις; ὡρέπῃ μὲν τὰ ἐπ' ὠφελείᾳ γινόμενα γνώμης
 εἶ) ἔργα.

ε'. Οὐκ ἔν δοκᾷ σοι ² ὁ ἔξ ἀρχῆς ποιῶν ἀνθρώπους, ἐπ' ὠφε-
 λείᾳ προθεῖναι αὐτοῖς, δι' ὧν αἰοθάνονται, ἕκαστα, ὀφθαλ-
 μὸς μὲν, ὥσθ' ὁρᾶν τὰ ὀρατὰ, ὠτα δὲ, ἕσ' ἀκέειν τὰ ἀκυστά;
 ὁσμήν γε μὴν, εἰ μὴ ῥίνες ³ προσετέθησαν, τί ἂν ἡμῶν ὄφε-

majori admiratione: num qui simulacra mentis & motûs expertia perficiunt, an qui animalia mente & efficacitate prædita? Multò magis profectò miror auctores anima-
 lium, si quidem ea non fortuitò, sed certo judicio con-
 filioque, facta sint. Utra verò vel casûs, vel consilii
 judicas esse opera: num ea, de quibus assequi conje-
 ctura non licet, quânam de causâ facta sint; an quæ ma-
 nifestò sunt ad utilitatem aliquam relata? Nimirum ea
 profecta esse à consilio convenit opera, quæ utilitatis
 causâ fiunt.

5. Annon igitur tibi videtur is, qui ab initio fecit ho-
 mines, utilitatis causâ eis addidisse, per quæ sensu perci-
 perent singula: nimirum oculos, ut ea cernerent, quæ
 cerni possunt: aures, ut audirent, quæ audiri possunt?
 Odorum certe, si nares additæ non fuissent, quis nobis

¹ Γένηται est è conjecturâ Stephani. Antea in vulg. erat γέννηται.

² Articulum ὁ, quem recepi, manifestè requirit Græci sermonis ra-
 tio. Ernest.

³ Secutus sum cum Cl. Wells lectionem, quæ est in margine Leuncl.
 è conjecturâ Stephani, nam in textu est προτετέθησαν. Ernest.

λος ἦν; τίς δ' ἂν αἰσθητὴς ἦν γλυκέων, καὶ δριμέων, καὶ πάντων τῶν ἀπὸ σώματος ἡδέων, εἰ μὴ γλῶττα τῶν γλώμων ἐνεργάσθῃ;

ε'. Πρὸς δὲ τούτοις, ὃ δοκεῖ σοι καὶ τὸ δὲ τεχνολογίας ἔργον εἰσφέρειν, τὸ, ἐπεὶ ἀσθενὴς μὲν ὅτιν ἢ ὄψις, βλεφάροις αὐτῷ ἑστῶσαι, ἀ, ὅταν μὲν αὐτῇ χρῆσθαι τι δεῖ, ἀναπετάννυται, ἐν δὲ τῷ ὕπνῳ ³ συγκαλείεται; ὥς δ' ἂν μηδὲ ἄνεμοι βλάπτωσιν, ⁴ ἡθμὸν βλεφαρίδας ἐμφῦσαι, ὀφρῦσί τε ἀπογειῶσαι τὰ

exstitisset usus? Quinam sensus fuisset rerum dulcium, & acrium, & suavium illarum omnium, quæ ore percipiuntur, si non lingua in nobis fuisset indita, quæ harum est exploratrix?

6. Præterea non tibi videtur hoc quoque putandum esse Providentiæ opus, quòd quum visus imbecillis sit, palpebris hic quasi foribus muniretur, quæ, ubi visu opus est, aperiuntur; obrepente somno, clauduntur? Ut autem ne venti quidem nocerent, cilia quasi cribrum à naturâ adderentur; ac superciliis, quasi quibusdam suggrun-

1 Prætuli vulgatæ, ἔργον, conjecturam Leunclavii, ἔργον. Mox sec. 7. εἰσφέρειν ταῦτα — τεχνολογία. item, εἰσφέρει μηχανήμασι. Ernest.

2 ἑστῶσαι & sequentes aoristi activi habent vim passivam. Cujus enallages exempla apud Aristophanem, Thucydidem aliosque passim occurrunt. de verbo ἀπογειῶσαι vid. Victor. Var. Lect. 24. 16. Ernest.

3 Munitæ sunt Palpebræ tanquam vallo pilorum, quibus ὅτε apertis oculis, siquid incideret, repelleretur; ὅτε somno conniventibus, cum oculis ad cernendum non egeremus, ut qui, tanquam involuti, quiescerent. Cicero de N. D. lib. 2. §. 57.

4 ἡθμὸς est colum, cujus in conviviiis divitum erat usus ad percolandum vinum & frigidam ἐκ nive factam. Scripsimus autem in primâ literâ asperum spiritum, non lenem, ut vulgò fit, auctore Stephano. Nam disertè Apollonii Scholiastes, ἡθμὸς δασυώετα, & in antiquissimâ Inscriptione Sigeâ est ΗΕΘΜΟΣ. vid. Chishul. ad Inscript. Sig. p. 37. 76. 77. Cæterum frustra hanc vocem sollicitat Victorius, l. c. & δειν-
ον aut simile verbum reponi vult, quod munitionis genus significaret, quando Cicero de Nat. D. II, 57. qui ad hunc locum respexisse vide-

Ἐπεὶ τῶν ὀμμάτων, ὥς μὴδ' ὁ ἔκ τ' κεφαλῆς ἰδρὼς κα-
 κουργῇ· τὸ δὲ, τιμὴ ἀκοῇ δέχεσθαι μὲν πάσας φωνὰς, ἐμ-
 πίπλασθαι δὲ μήποτε· καὶ τὰς μὲν πρὸ οὐδὲν ὁδόν τι πᾶσι
 ζώοις οἷος τέμνειν εἶναι, τὰς δὲ γρυφίους, οἷος πρὸς τῶν
 δεξαμένων λεαίνειν· καὶ τόμα μὲν, δι' ἧς, ὧν ὅππῃ τὰ ζῶα,
 εἰσπέμπεται, πλησίον ὀφθαλμοῦ καὶ ῥινῶν καταθεῖναι· ἐπεὶ
 δὲ τὰ ἀποχωρεῦντα δυσχερῆ, ἀποτρέψαι τὰς τῶν ὀχετῶν,
 καὶ ἀπενεγκεῖν, ἢ δυνατὸν πρὸς τῶν αἰσθήσεων·
 ταῦτα ἔγωγε φρονητικῶς πεπραγμένα, ἀπορεῖς, πότερος τύ-
 χης ἢ γνώμης ἔργα ὄντι;

Ζ'. Οὐ, μὰ τὸν Δί', ἔφη, ἀλλ' οὕτω γε σκοποῦμένῳ
 πάντα ἔοικε ταῦτα σοφοῦ πινθ' δημιουργοῦ καὶ φιλοζώου

diis, quæ supra oculos sunt, tegerentur; ut ne quidem
 fudor de capite manans eos læderet. Quod item auditus
 voces omnes excipiat, nunquam tamen repleatur: quod
 dentes anteriores universis animalibus dati sint velut ad
 secandum, molares verò ad comminuendum, quæ ab iis
 acceperint: quod os, per quod immittuntur in animalia,
 quæcunque ab iis appetuntur, propè ab oculis & naribus
 collocaretur: quumque molesta sint quæ excernuntur, ca-
 nales horum averterentur, ut quàm remotissimè ab ipsis sen-
 sibus averterentur: hæc igitur tam providè facta, fortui-
 tane opera sint, an à consilio profecta, dubitas?

7. Minimè profectò, inquit, sed mihi sic ea consideranti,
 sapientis cujusdam opificis, & animantium studiosi artifi-

tur, pilorum vallum dixit. Nam pili illi quidem præstant *valli* usum,
 sed etiam *coli*, quòd, si quid incidit, propter densitatem retinent. Quæ
 autem necessitas est credendi, *Ciceronem* verbum *Xenophontis* exprimere
 voluisse, qui nec ἀπογειώσκει nec alia omnia expressit? *Ernest.*

1 Conf. *Ciceron.* de Nat. D. II. 56. & *Ambros.* Hexaëm. lib. 6. c. 9.
 n. 72. Decorè Creator noster ductus reliquiarum à vultu hominis avertit,
 nè, dum alvum purgamus, inquinaremus aspectum.

τεχνήματα. τὸ δὲ, ἐμφύσαι μὲν ἔρωτα ἢ τεκνοποιίας, ἐμφύσαι δὲ ταῖς γειναμδύαις ἔρωτα τοῦ ἐκτρέφειν, τοῖς δὲ τραφεῖσι μέγιστον μὲν πόθον τῷ ζῆν, μέγιστον δὲ φόβον τῷ θανάτῳ· ἀμέλει καὶ ταῦτα ἔοικε μηχανήμασί τινος (ζῶα εἰ) βυλδυσσάμεν.

ἦ. Σὺ δὲ σαυτὸν φρόνιμόν τι δοκεῖς ἔχειν; ἐρώτα γού, καὶ ἀποκρινούμαι. ἄλλοθι δὲ οὐδαμοῦ ὁδὸν οἶμι φρόνιμον εἶναι; καὶ ταῦτα εἰδὼς, ὅτι γῆς τε μικρὸν μέρος ἐν τῷ σώματι, πολλῆς οὐσης, ἔχεις, καὶ ὑγρὸν βραχὺ, πολλοῦ ὄντος, καὶ τῶν ἄλλων δήπου μεγάλων ὄντων ἐκάστου μικρὸν μέρος λαβόντι τὸ σῶμα συνήρμοσά σοι. νῦν δὲ μόνον ἄρα οὐδαμοῦ ὄντά σε εὐτυχῶς ἢ πῶς δοκεῖς συναρπάσαι; καὶ

cium præ se ferre videntur. Jam quodd cupiditatem procreandæ sobolis indiderit, ac matribus cupiditatem educandi, educatis maximum vitæ desiderium, maximumque mortis metum: nimirum hæc quoque videntur illius esse artificii consentanea, qui, ut essent animalia, certo consilio constituerit.

8. Tu verò non teipsum aliquid habere prudentiæ putas? Interroga me, ac respondebo. An verò nusquam alibi quicquam esse putas prudentiæ? præsertim quum scias, quodd exiguam terræ partem habeas in corpore, quum ea magna sit: quodd parum habeas humoris, quum humor multus sit: itemque de singulis rebus cæteris, quæ magnæ sunt, exiguam partem quum accepisses, ita deinde corpus tuum compactum fuit. Mentem verò, quæ sola nusquam est, quodammodo feliciterprehendisse te putas? atque

1 Celeberrimus *Davisius* ad *Ciceron*. Nat. Deor. lib. 2. c. 6. pro πῶς legit πόθεν. Et tamen ex ipsâ hominum solertiâ esse aliquam mentem, ἢ eam quidem acriorem ἢ divinam, existimare debemus. UNDE enim hanc homo adripuit? ut ait apud *Xenoph.* *Socrates*. Hunc etiam locum affert *Sext. Empir.* & in ejus libro scribebatur πόθεν.

τάδε ὑπερμεγέθη καὶ πλῆθος ἀπειρα, δι' ἀφροσύνην πινὰ ὥς οἷε εὐτάκτως ἔχειν;

9. Μὰ Δί', ἔφη. ὃ γὰρ ὁρᾷ τὸς¹ κυρίως, ὥσπερ τῶν ἐνθάδε γινομένων τὸς δημιουργός. ὃ δὲ γὰρ τιτὼ ἑαυτῷ σύ γε ψυχὴν ὁρᾷς, ἢ τῷ σώματι κυρία εἶναι ὥστε κατὰ γὰρ τὸτο ἔξετί σοι λέγειν, ὅτι² οὐδὲν γνώμη, ἀλλὰ τύχη πάντα πράττεις.

10. Καὶ ὁ Αἰσώδημος, ὅτοι, ἔφη, ἐγὼ, ὦ Σώκρατες, ὑποφράω τὸ δαιμόνιον, ἀλλ'³ ἐκείνο μεγαλοπρεπέτερον ἡγήμαι, ἢ ὥς τῆς ἐμῆς θεραπείας προσδεῖσθαι. Ὁδκούῃ, ἔφη, ὅσῳ μεγαλοπρεπέτερον ἀξιοῖ σε θεραπεύειν, τοσούτῳ μᾶλλον τιμητέον αὐτό.

hæc amplissima, numeroque infinita, per dementiam quandam in hunc ordinem esse redacta putas?

9. Ita profectò, inquit (*Aristodemus*.) Nam auctores non video, sicut earum rerum opifices cerno, quæ heic fiunt. Nimirum tu ne tui quidem ipsius animam cernis, quæ rerum in corpore potitur: ideòque, si ita velis, licet tibi dicere, nihil te iudicio tuo facere, sed omnia fortuitò.

10. Tum *Aristodemus*, Ego, mi *Socrates*, inquit, Numen non sperno, sed arbitror id esse magnificentius, quàm ut cultu meo indigeat. Immò, ait (*Socrates*), quanto magnificentius tui curam habere dignatur, tanto magis honore vult abs te affici.

¹ Scil. τῷ κόσμῳ. auctores & dominos mundi.

² Vulgò οὐδέ. opponuntur manifeste οὐδὲν & πάντε. Sic legendum suspicabatur etiam *Cel. Gesnerus* in *Chrest. Græc.* p. 103. οὐδέ & ὁδὲν confundi ostendit *Canterus* de rat. emend. Gr. p. 37. *Ernest*.

³ *Stephanus* habet ἐκείνον. nam (ut observat) tolerari potest ἐκείνον licet referatur ad Δαιμόνιον, quod est neutrius generis: ac defendit exemplo *Homeri*, φίλε τέκνον, dicentis. Ubi etiam annotant *Scholiasæ*, Atticum esse φίλε τέκνον pro φίλον τέκνον.

ια'. Εὖ ἴσθι, ἔφη, ὅτι εἰ νομίζοιμι θεὸς ἀνθρώπων τι φροντίζειν, οὐκ ἂν ἀμελοῖν αὐτῷ. ἔπειτ' οὐκ οἶε φροντίζειν, οἱ πρῶτον μὲν μόνον τῷ ζῶον ἀνθρώπων ὀρθὸν ἀνέστησαν, (ἡ δὲ ὀρθότης καὶ πρὸ ὁρᾶν πλεῖον ποιεῖ δυνάσθαι, καὶ τὰ ὑπερθεῖν μᾶλλον θεᾶσθαι, καὶ ἥτιον κακοπαθεῖν,) καὶ ὄψιν, καὶ ἀκοὴν, καὶ τόμα ἐνεποίησαν; ἔπειτα τοῖς μὲν ἄλλοις ἐρπετοῖς πόδας ἔδωκαν, οἱ τὸ πορεύεσθαι μόνον παρέχουσιν· ἀνθρώπῳ δὲ καὶ χεῖρας προσέθεσαν, αἱ τὰ πλεῖστα, οἷς εὐδαιμονέστεροι ἐκείνων ἐσμέν, ἐξεργάζονται;

ιβ'. Καὶ μὴ γλῶττιαν γε πάντων τῷ ζῶον ἔχόντων, μόνῳ τι τῷ ἀνθρώπῳ ἐποίησαν οἷαν, ἄλλοτε ἄλλαχῇ φαύσσαν τῷ τόματος, ἀρθροῦν τε τι τῷ φωνίῳ, καὶ σημαίνειν πάντα ἄλλήλοις, ἃ βυλόμεθα; ² τὸ δὲ, καὶ τὰς τῶν ἀφροδισίων

II. Equidem, inquit (*Aristodemus*), scire te volo, non me Deos neglecturum, si putarem eos res humanas curare. Tu ergo curare ipsos res nostras non arbitraris, quum primò inter animalia cætera solum illi hominem erectum esse voluerint, (& habet hoc erecta figura, ut prospici longiùs possit, & rectiùs superna spectari, & ut minus lædamur,) atque etiam visum, auditum, os addiderint? Deinde cæteris quidem, quæ humi repant, pedes dederunt, qui solum hoc eis præbent, ut incedere possint: homini verò etiam manus addiderunt, quæ plurima perficiunt, ob quæ cæteris illis beatiore sumus?

12. Linguam verò quum animalia cuncta habeant, solum humanam ejusmodi condiderunt, ut, ore aliàs alibi contacto, vocem quasi articulet, omniaque significet, quæcunque significare nobis inter nos libeat? Jam quod rei

¹ Conf. *Cicer.* de Nat. D. 2. 57. ad quem locum vid. Cl. *Davisi*um.

² *Stephanus* malebat hæc interrogativè legi, & intelligi, πόσον ἐστὶ vel simile quid. *Leuncl.* τί δὲ sc. ἐστὶ. Est ἀγκυραστής orationis, cujus generis

ἡδονὰς τοῖς μὲν ἄλλοις ζώοις δοῦναι, περιτρίβαντα τῷ ἔτιος
χρόνῳ, ἡμῖν δὲ συνεχῶς μέχρι γήρως ταύτας παρέχειν ;

ιγ'. Οὐ τοίνυν μόνον ἤρκεσε τῷ θεῷ τῷ σώματι ὀπιμελη-
θῆναι, ἀλλ' (ὅπερ μέγιστον ὅστις) καὶ τὴν ψυχὴν κατετίθει
τῷ ἀνθρώπῳ ἐνέφυσεν. τίς γὰρ ἄλλα ζώου ψυχὴ περιτρίβεται
μὲν θεῶν, τῶν τὰ μέγιστα καὶ κάλλιστα συνταξάντων, ἢ ἀθη-
ταί ὅτι εἰσὶ ; τί δὲ φύλον ἄλλο, ἢ ἄνθρωποι, θεὸς θεραπεύει ;
ποία δὲ ψυχὴ τῆς ἀνθρωπίνης ἰσχυρότερα περιτρίβεται,
ἢ λιμὸν, ἢ δίψαν, ἢ ψύχην, ἢ θάλαπην, ἢ νόσοις ὀπικουρήσει,
ἢ ῥώμην ἀσκήσει, ἢ πρὸς μάθῃσιν ἐκπονῇσει, ἢ ὅσα ἀν' ἀκρόσῃ,
ἢ ἰδίῃ, ἢ μάθῃ, ἰσχυρότερα ὅστις ἀφ' ἑαυτῆς ;

ιδ'. Οὐ γὰρ πάντῃ σοι κατὰ δῆλον, ὅτι περιτρίβεται τὰ ἄλλα
ζῶα, ὥσπερ θεοὶ, ἄνθρωποι βιοτεύουσιν, φύσιν καὶ τῷ σώματι

venereæ voluptates animalibus cæteris ita dederint, ut
certum anni tempus eis præscripserint, quum nobis ad
senectutem usque has continuò suppeditent ?

13. Neque tamen satis hoc Deo fuit, ut corporis cu-
ram haberet: sed (quod maximum est) etiam præstantis-
simam animam hominis naturæ dedit. Nam cujus alte-
rius animalis anima deprehendit primum de Diis, qui
hæc amplissima longéque pulcherrima construxerunt, eos
esse? Quod item aliud genus, præter homines, Deos co-
lit? Quænam alia anima humanam superat in præcaven-
dâ fame, siti, frigoribus, caloribus, vel in medendo mor-
bis, vel exercendo robore, vel ampliori doctrinâ compa-
randâ, vel in eorum memoriâ retinendâ, quæcunque vel
audierit, vel viderit, vel didicerit ?

14. An enim planè tibi manifestum non est, homines
inter animalia cætera quasi Deos quosdam vivere, longè

multa apud optimos auctores, sed imprimis apud *Xenophontem* frequen-
tia exempla sunt, notante etiam Cl. *Hemsterhuisio* ad *Lucian.* p. 66. In-
tellige è superioribus, ὅτι οἱ αἱ περιτρίβεται ἑαυτῶν εἶναι ; *Ernest.*

καὶ τῇ ψυχῇ κρατιτεύοντες; ὅτε γὰρ βοὸς ἀν' ἔχων σῶμα,
 ἀνθρώπου δὲ γνώμῳ, ἠδύνατ' ἀν' ὑπάγειν, ἀ' ἐβόλετο· ὅθ'
 ὅσα χεῖρας ἔχῃ, ἀφρονα δ' ἐστὶ, πλεόν οὐδ' ἐν ἔχῃ. σὺ δὲ
 ἀμφοτέρων τῶν πλείστου ἀξίων τετυχηκώς, οὐκ οἶε σὺ θεὸς
 ὀπιμελείσθαι; ἄλλ' ὅταν¹ τί ποιήσῃσι, νομιεῖς αὐτὰς σοὶ
 φροντίζειν;

ιε'. Οταν πέμπωσιν, ὥσπερ² σὺ φῆς πέμπειν αὐτὰς, συμ-
 βόλους, ὅ, τι χρὴ ποιεῖν καὶ μὴ ποιεῖν. ὅταν δὲ Ἀθηναίοις, ἔφη,
 πωπυθανομύθοις τι ἀφ' ἀμαντικῆς φεράζωσιν, ἢ καὶ σοὶ δοκεῖς
 φεράζειν αὐτὰς; ἢ δ' ὅταν τοῖς Ἕλλησι τέρατα πέμποντες ὁρο-
 σημαίνωσιν, ἢ δ' ὅταν πᾶσιν ἀνθρώποις; ἄλλὰ μόνον σε ἵξαι-
 ρόντες ἐν ἀμελείᾳ κατὰτίθενται;

ab ipsâ naturâ tum corpore tum animâ cæteris præstantes?
 Nec enim si bovis haberet corpus, mentem autem homi-
 nis, facere, quæ voluisset, potuisset: nec illa, quæ manus
 quidem habent, sed mente carent, cæteris præstant. Tu
 verò, quum utrumque pretii longè maximi consequutus
 sis, non curare te Deos arbitraris? At quidnam ubi fe-
 cerint, curam eos habere tui putabis?

15. Quum miserint, (*inquit Aristodemus,*) quemadmo-
 dum tu dicis eos mittere, consiliarios eorum quæ vel agen-
 da, vel non agenda sint. Verum ubi quid Atheniensibus,
 subjecit (*Socrates,*) per divinationem consulentibus respon-
 dent, annon tibi quoque respondere putas? Non quum
 cæteris Græcis, quum hominibus universis portenta mit-
 tunt, quibus aliquid ante denuntiant? Te scilicet solum
 eximentes, extra curam suam collocant?

1 Τὶ ἡ. 1. eximiam vim habet: Si quid Dii illustre fecerint, ex quo
 intelligi posset, Deos esse. Stephanus τὶ scribendum censet, hoc sensu,
 quid facientibus Diis credes &c. sed quid fiet particulæ ὅταν & quam vim
 habebit? Ernest.

2 Stephanus malebat σοὶ quod est in vulgatis nonnullis. Ernest.

15'. Οἷε δ' ἂν, τὰς θεὰς τοῖς ἀνθρώποις δοῖαν ἐμφῦσαι, ὥς ἰκανοὶ εἴσιν εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν, εἰ μὴ δυνατοὶ ᾔσαν; καὶ ἀνθρώπους ἕξαπατωμένους τὸν πάντα χρόνον ὑδέποτ' ἂν αἰσθάνεσθαι; ἔχ' ὁρᾷς, ὅτι τὰ πολυχροنیώτα καὶ σοφώτατα τῶν ἀνθρωπίνων, πόλεις καὶ ἔθνη, θεοσεβέστατά 'βῆι, καὶ αἱ φρονιμώταται ἡλικία, θεῶν ὀπιμελέσταται;

15'. Ω γὰρ θε, ἔφη, κατάμαθε, ὅτι καὶ ὁ σὸς νοῦς ἐνὼν τὸ σὸν σῶμα, ὅπως βέλεται, μετὰ χειρὶζεται. οἶεσθαι οὖν χρὴ καὶ τὴν ἐν παντὶ φρόνησιν τὰ πάντα, ὅπως ἂν αὐτῇ ἡδὺ ᾖ, οὕτω τίθεσθαι καὶ μὴ τὸ σὸν μὲν ὄμμα δυνάεσθαι ὅτι πολλὰ γάρδια ἕξι κινεῖσθαι, τὸν δὲ τῷ θεῷ ὀφθαλμὸν ἀδυνάτον εἶ) ἅμα πάντα ὁρᾶν· μηδὲ τὴν σὺ μὲν ψυχῇ καὶ πᾶσι

16. Num arbitraris Deos hominibus opinionem indituros fuisse, quod & beneficiis & pœnis adficere possint, si non reverà id possent? Et homines arbitraris perpetuò deceptos horum nihil unquam sensisse? Non vides, quod quæ inter res humanas & antiquitatis & sapientiæ principatum tenent, nimirum urbes & nationes, divino cultui sint addictissimæ; quodque hominum ætates prudentissimæ res divinas maximè curent?

17. Disce, inquit, ô bone vir, etiam mentem tuam, dum inest corpori, ex arbitratu suo corpus gubernare. Quamobrem existimandum est, illam quoque sapientiam, quæ est in hoc universo, sic omnia regere, quemadmodum ipsi gratum est: non oculum tuum ad multa usque stadia pertingere posse, & non posse Dei oculum, simul omnia intueri: neque animum tuum tam de rebus, quæ hîc ac-

1 Apud majores tanta Religionis (inquit Cicero) vis fuit, ut quidam Imperatores etiam seipsos Diis immortalibus, capite velato, verbis certis, pro Republicâ devoverunt. N. D. lib. 2.

τῶν ἐνθάδε καὶ πρὸς τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν Σικελίᾳ δυνάσταις
φροντίζειν, πῶς δὲ τῷ θεῷ φρονήσῃ μὴ ἰχθυῶν εἶ) ἅμα πάν-
των ὑπηρετεῖν.

ιη'. Ἦν μέντοι, ὥσπερ ἄνθρωπος θεραπεύων γινώσκεις τὴν
ἀντιθεραπεύειν ἐθέλοντα, καὶ χαριζόμενος τὴν ἀντιχαιζομένην,
καὶ συμβιβάζόμενος καταμανθάνεις τὴν φρονίμην· οὕτω καὶ
τῶν θεῶν πείραν λαμβάνης θεραπεύων, εἴπῃ σοι θελήσῃ πρὸς
τῶν ἀδελφῶν ἀνθρώποις συμβιβάζειν, γνώσῃ τὸ θεῖον, ὅτι το-
σοῦτον καὶ τοιοῦτόν ἐστιν, ὥστ' ἅμα πάντα ὁρᾶν, καὶ πάντα
ἀκρίβειαν, καὶ ¹ πανήλαστον παρεῖναι, καὶ ἅμα πάντων ὑπηρετεῖ-
ν ² αὐτὴς.

ιθ'. Εμοὶ μὲν ταῦτα λέγων ὁ μόνον τὴν συνόντα ἐδόκει

cidunt, quàm de illis, quæ in Ægypto, & Siciliâ, cogi-
tare posse; & non posse Dei sapientiam simul omnia curâ
suâ complecti.

18. Enimvero si, quemadmodum animadvertis, dum
homines colis, qui te vicissim colere velint; ac dum gra-
tificaris, qui vicissim velint gratificari; dum consulis alios,
quinam prudentes sint perspicis: eodem modo Deos
etiam colendo periculum feceris, an quid tibi velint iis
de rebus, quæ hominibus obscuræ sunt, consulere; tum
verò intelliges Numen tantum ac tale esse, ut omnia pa-
riter videat, & audiat omnia, & ubique adsit, & pariter
omnium curam gerat.

19. Hæc quum diceret (*Socrates*,) non mihi tantum in

¹ Sic noster *Cyrop.* lib. 2. Πάντη γὰρ πάντα τοῖς θεοῖς ὑποχρᾶται &c. Con-
fer etiam *Psal.* 139. v. 7.

² Repete δὲ πρὸς κρινοῦ — θεοὺς ex τὸ θεῖον. Sic *Thucyd.* II. 47. νόσος
— λεγόμενον scil. νόσημα. ad q. 1. vid. Schol. & *Cel. Dukerum. Pau-
san.* II. 8. πρὸς λαζώντες Ἀχαιῶν στρατιάν καὶ Ἀργεῖον ἡγεμόνα ἐπ' αὐτῷ sc.
στρατῷ. *Ernest.*

ποιεῖν, ὅποτε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὁρῶντο, ἀπέχεσθαι τῶν ἀνο-
σίων τε, καὶ ἀδίκων καὶ αἰσχρῶν, ἀλλὰ καὶ ὅποτε ἐν ἐρημίᾳ
εἴεν· ἐπεὶ περ ἡγήσαντο μηδὲν ἄν ποτε, ὧν δρᾶται, θεὸς
ἀγλαθεῖν.

Κ Ε Φ. ε'.

ΕΙ δὲ ἴδῃ καὶ Εὐχεστία καλὸν τε καὶ ἀγαθὸν ἀνδρὶ κτῆμά
ᾧ ἐστιν, ὅπισκεψώμεθα, εἴ τι παρβίβαζε, λέγων εἰς² τοιαύ-
τῳ τοιάδε· ὦ ἄνδρες, εἰ, πολέμου ἡμῖν θυομένου, βουλοί-
μεθα ἐλέσθαι ἄνδρα, ὑφ' οὗ μάλιστα ἂν αὐτοὶ μὲν σωζοίμεθα,
τὰς δὲ πολέμους χειροίμεθα, ἅρ' ὄντιν' ἂν αἰσθανοίμεθα ἢ τῷ
γαστρὸς, ἢ οἴνῳ, ἢ ἀφροδισίων, ἢ πόνῳ, ἢ ὕπνῳ, τῶτον αἰροίμεθα;

familiaribus suis efficere videbatur, ut quoties ab homini-
bus conspicerentur, à rebus impiis, injustis, turpibus absti-
nerent, sed etiam quoties in solitudine degerent: quippe
qui existimarent, nihil unquam eorum quæ agerent, oc-
cultum esse Diis posse.

C A P. V.

Temperantiæ Laus.

QUOD si etiam Continentia possessio quædam bona &
præclara est homini, dispiciamus, an aliquid profi-
ceret, ita de eâ differens: Si bello nobis indicto, viri, ali-
quem vellemus eligere, per quem nos maximè salutem con-
sequi, atque hostes in potestatem nostram redigi cupere-
mus; num aliquem legeremus, qui & à gulâ, & à vino & à
rebus venereis, & à labore, & à somno vinci se pateretur?

¹ Δὴ h. l. δεινότητι quandam habet. Si vero est temperantia bonum,
ut est certè magnum.

² Steph. malebat è Stobæo, ταύτῳ. rectè. Syllaba τοι est è sequente
voce τοιάδε. Ernest.

καὶ πῶς μὲν οἰηθείημεν τὸν τοιοῦτον ἢ ἡμᾶς σῶσαι, ἢ τὰς πολέμους κρατῆσαι;

β'. Εἰ δ' ὅτι τελευτῇ τῷ βίου θρόνοι βουλοίμεθα τῷ ὀπιτρίψαι, ἢ παῖδας ἀρρενας παιδεῦσαι, ἢ θυγατέρας παρθένοισι ἀγαφυλάξαι, ἢ χρήματα ἀσπῶσαι, ἢ ἀξίόπιστον εἰς ταῦθ' ἡγησόμεθα τὸν ἀκρατῆ; δούλω δ' ἀκρατεῖ ὀπιτρίψαιμεν ἂν, ἢ βοσκήματα, ἢ ταμῆα, ἢ ἔργων ὀπίστασιν; διάκονον δὲ καὶ ἀγροαστὴν τοιοῦτον ἐθέλήσαιμεν ἂν περιελαβεῖν; Ἀλλὰ μὴν εἰ γε μηδὲ δούλον ἀκρατῆ δεξαίμεθ' ἂν, πῶς οὐκ ἄξιον αὐτόν¹ γε φυλάξασθαι τοιοῦτον θρόνον;

γ'. Καὶ γὰρ ὅχι, ὥσπερ οἱ πλεονέκται τῶν ἄλλων ἀφαιρούμενοι χρήματα, ἑαυτοὺς δοκῶσι πλετίζειν, οὕτως ὁ ἀκρατὴς τοῖς μὲν ἄλλοις βλαβερός, ἑαυτῷ δ' ὠφέλιμος,

Et quānam statuere possemus, ejusmodi hominem vel salutis nostræ consulere, vel victoriā de hostibus potiri posse?

2. Itidem si vitæ fine nobis imminente, committere vellemus alicui vel liberos mares erudiendos, vel filias virgines custodiendas, vel servandam pecuniam; num hominem intemperantem in his fide dignum esse putaremus? Et servo intemperanti num vel pecora, vel penum, vel ut operi præesset, committeremus? Num ministrum, & obsonatorem ejusmodi, vel gratis accipere vellemus? Enimvero si ne servum quidem intemperantem accepturi simus, quī non operæ pretium sit cavere ne quis ipse talis fiat?

3. Etenim non ita, quemadmodum avari homines, qui, dum aliis pecunias auferunt, seipsos videntur collocupletare; sic & intemperans aliis quidem nocet, sibi verò ipsi pro-

¹ Observent tirones, particulam γε post ὁ, ὅς, ἐγὼ, σὺ, αὐτός, ἐκείνῳ, αὐτῷ &c. non abundare, sed vim aliquam & ἐμφασιν afferre. Ernest.

ἄλλὰ κακῶς μὲν τῶν ἄλλων, ἑαυτοῦ δὲ πολὺ κακωρότερος·
¹ εἴγε κακωρότατόν ἐστι, μὴ μόνον τῶν ² οἴκων τὸν ἑαυτοῦ φθεί-
 ρειν, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα, καὶ τὴν ψυχὴν.

δ'. Εἰν οὐσίᾳ δὲ τίς ἂν ἡορθεῖν τῷ τοιούτῳ, ὃν εἰδείη τῷ
 ὄψῳ τε καὶ τῷ οἴνῳ χαίροντα μᾶλλον ἢ τοῖς φίλοις, καὶ τὰς
 πόρναις ἀγαπῶντα μᾶλλον ἢ τὰς ἐταίρους; ἀρεὰ γὰρ οὐ χρὴ
 πάντα ἄνδρα ἡγιστάμενον τὴν ἐγκράτειαν ἀρετῆς εἶναι κρηπίδα,
 ταύτῃ περὶ τὴν ψυχὴν κατασκυβάσασθαι;

ε'. Τίς γὰρ ἄνευ ταύτης ἢ μάθοι τι ἂν ἀγαθόν, ἢ με-
 λετήσκειν ἀξιολόγως; ἢ τίς οὐκ ἂν ταῖς ἡδοναῖς δουλεύων,
 αἰσχρῶς ἀφαιτεθείη καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν; ἐμοὶ μὲν
 δοκεῖ, ³ καὶ τὴν Ἥραν, ἐλευθέρῳ μὲν ἄνδρὶ εὐκτόν εἶναι, μὴ

dest; sed ut alios detrimento adficit, ita seipsum multo
 magis lædit: si quidem longè perniciosissimum est, non
 modò domum suam destrui, sed etiam corpus & ani-
 mam.

4. Cæterùm in consuetudine familiari quis ejusmodi
 homine delectetur, quem & de obsonio, & de vino ma-
 jorem sciat voluptatem capere, quàm ex amicis; magis-
 que scorta diligere, quàm focios? Nonne quemvis homi-
 nem, qui nôrit temperantiam virtutis esse fundamentum,
 hanc primùm in animo suo parare decet?

5. Quis enim absque hâc vel rectè boni aliquid discat,
 vel exercitatione consequatur? Quis voluptatibus serviens
 non turpiter tum corpore tum animo affectus sit? Equi-
 dem ita profectò statuo, homini libero optandum esse, ut

¹ Si quidem perniciosissimum est, ut nemo dubitat.

² Οἶκον scil. facultates. Sic apud Homerum οἶκον κατέδειν. & Mem.
 lib. 3. 6. 14. οἶκος familia interpretatur.

³ Eâdem jurandi formulâ usus est Xenophon Κύρηναιδ. lib. 1. c. 11.
 ubi malè Hutchinson substituit καὶ τὸν Δία. quæ de Junone ibi dicuntur,

τυχεῖν δ' ἄλου τοῖς τε, δ' ἄλ' οὐκ ἔστιν αὖτε ταῖς τοιαύταις ἡδοναῖς
 ἵκετεύειν τὰς θεάς, δεσποτῶν ἀγαθῶν τυχεῖν· οὕτω γὰρ ἀν-
 μόνον ὁ τοιοῦτος ² σωθείη.

ε'. Τοιαῦτα δ' ἐλέγων, ἐπὶ ἐγκρατέτερον τοῖς ἔργοις ἢ τοῖς
 λόγοις ἑαυτὸν ἐπεδείκνυεν. ὃ γὰρ μόνον τῶν ἀφ' ἧς σώματος
 ἡδονῶν ἐκρέαται, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀφ' ἧς χρημάτων νομίζων

hujusmodi servum non consequatur; atque illi, qui vo-
 luptatibus ejusmodi servit, Deos esse obsecrandos, ut do-
 minos bonos nansciscatur: nam hoc modo tantum vir ta-
 lis salvus esse possit.

6. Hæc quum ita diceret, longè se temperantiorē ipsâ
 re, quàm oratione, demonstrabat. Quippe non solum iis
 voluptatibus superior erat, quæ corpore percipiuntur,
 sed etiam eâ, quæ ex opibus: existimabat enim, illum,

per quam apud Latinos Mulieres jurant (vid. Intt. ad *Petron.* c. 25.)
 ἀπεσοδιόνουσαι sunt. Non jurat *Socrates*, aut ibi *Cyrus* per *Junonem*, ut
 Mulieres, quæ per eam, ut per Genium suum viri, jurabant, sed per
Junonem Deam, Reginamque Deorum. Quod in Codice *Bodl.* est ἡ
 Δία, nihil prodest viro clar. Lex est Critica eaque certissima, quæ è
 duabus lectionibus minus usitatam jubet præferre. Cæterum, cum *Vir*
cl. Cyrop. ederet, fugiebat eum hic locus & alii. v. lib. 3. 10, 9. & 11.
 5. hæcenus *Ernestus*. Verum *Forsterus*, qui 5 *Platonis* Dialogos ele-
 ganti formâ nuperrimè *Oxonix* edidit, *Hutchinsonum* tuetur, quòd (ut
 ait) *nullum Numen apud Persas habuit Juno*. vide eum in *Notis* p. 344.
 Ego putarem *Xenophontem* Deam *Mythram* aut *Mylittam*, quam *Baby-*
lonii & *Persæ* coluerunt, Græco more *Hegem* five *Junonem* vocasse, sed
 hoc eruditis disputandum relinquo. vide doctiss. *Ramsay de Theol.*
Ethn. passim.

1 Intell. *χρη*, quod quodammodo latet in *εὐκτὸν εἶναι*. apud *Stobæum*
 est *ικετεύειν*. *Ernest*.

2 Dignum notatu est quod *σώζεσθαι* à *Socratis* discipulis dicuntur, qui
 liberantur à vitiis, incommodisque, quæ vitam vitiis inquinatam co-
 mitantur. *Cebes* in *Tabulâ de Genio* ait; *δεικνύει πολλὰν ὁδὸν αὐτὰς θεῖ Βα-*
δίζειν ἐς σωζέσθαι μέλλουσιν ἐν τῷ βίῳ. vide *Clerici Sylv. Philol.* c. 8. Inde
ἀπολλύμενος est vir perditus vel sceleratus.

τὸν ὧς τῷ τυχόντι χρήματα λαμβάνοντα, δεσπότην ἑαυ-
τῷ καθιστάναι, καὶ δαλεύειν δαλείαν ὁδεμίας ἥτην αἰσχρὰν.

Κ Ε Φ. ε'.

ΑΞιον δ' αὐτῷ, καὶ ἂν πρὸς Αντιφῶντα τὸν ἰσοφιστὴν διε-
λέχθῃ, μὴ ὧσαλιπεῖν. ὁ γὰρ Αντιφῶν ποτὲ βυλόμενος
τῆς συνουσίας αὐτῷ παρελεύσθῃ, πρὸς τὸν Σωκράτην,
παρόντων αὐτῶν, ἔλεξε ταύτῃ·

β'. Ω Σώκρατες, ἐγὼ μὲν ὅμιλον τῆς φιλοσοφίας εὖ-

qui abs quovis pecuniam acciperet, dominum sibi consti-
tuere, ac servitutem fervire quâvis aliâ turpiorem.

CAP. VI.

Socratis cum Antiphonte Sophistâ disputatio.

Fuerit autem operæ pretium, ne illa quidem præterire;
quæ cum Antiphonte Sapientiæ Professore differuit.
Antipho enim, quum aliquando familiares (*Socratis*) ab eo
vellet abducere, ad Socratem accedens, ipsis etiam præ-
sentibus, hæc usus est oratione:

2. Arbitrabar ego, Socrates, eos, qui philosopharentur,

1 Intellige *Rhamnusium* illum, à quo omnes excellentes Oratores,
Rhamnusii dicti, teste *Suidâ*. de eo vide copiosissimè agentem *Fabric.*
Bibl. Gr. 2, 26. *Sophistæ* Nomen (verba sunt *Hutchin.* in *Κρυπ.* p. 134.)
honorificum antiquis Temporibus Dignationisque plenum fuisse plurium
Auctorum testimonio constat. Hoc nomine non ii tantum potiti sunt,
qui eximii in dicendo erant, sed ex Philosophis, qui facundè animi
sensa exprimerent. *Laërtius* p. 9. οἱ σοφοὶ (inquit) καὶ σοφιστὰὶ ἐκαλεῖντο.
Quarum prior Appellatio, ex *Casauboni* sententiâ, sapientiæ habitum
inhærentem notat; posterior munus docendi, quod olim functi sunt
plerique Sapientium. Vide *Philost.* de *Vitis Sophistarum*.

δαιμονετέροισι χρῆναι γίγνεσθαι· σὺ δέ μοι δοκεῖς τὰναντία τῇ
σοφίᾳ ἀπολελαυκέναι. ζῆς γούν οὕτως, ὥς ὅδ' ἂν εἰς δ' ὅ-
λθ' ὑπὸ δεσπότῃ διαιτῶμενος μένειε. σιτία τε σιτῇ, καὶ
ποτὰ πίνεις τὰ φαυλότατα, καὶ ἱμάτιον ἡμφίεσαι ὃ μόνον φαῦ-
λον, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ θέρους τε καὶ χειμῶν¹, ἂνυπόδητός τε
καὶ ² ἀχίτων² ἀγατελεῖς.

γ'. Καὶ μὴν χρήματά γε ὃ λαμβάνεις, ἃ καὶ κτωμένους
εὐφραίνει, καὶ κεκτημένους ἐλευθεριώτερόν τε καὶ ἥδιον ποιεῖ
ζῆν. εἰ οὖν, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἔργων οἱ διδάσκαλοι τῆς
μαθητῶν, μιμητὰς ἑαυτῶν ἀποδεικνύουσιν, οὕτω καὶ σὺ τῆς

feliciores fieri oportere: at tu mihi videris contrariā
quādam ratione fructum ex sapientiā tuā percepisse.
Sic enim vivis, quo pacto si vel quivis servus sub do-
mino victitaret, non maneret. Uteris cibo potuque vi-
lissimo, neque tantum veste vili, sed eadem quoque per
æstatem & hyemem indueris, & semper calceis tunicā-
que cares.

3. Præterea pecuniam non accipis, quæ & comparan-
tibus est voluptati, & iis qui jam compararunt, liberalius
jucundiúsque vivendi causam præbet. Quamobrem, si,
quemadmodum reliquorum studiorum magistri discipulos
suos imitatores sui efficiunt, tales tu quoque familiares

¹ More Philosophorum & omninò severiorum Hominum, quamvis illustrium & beatorum. vid. *Kuster.* ad *Aristoph.* Nub. v. 103. *Salmas.* ad *Tertullian.* de pallio. p. 416. *Ernest.*

² Hoc quoque severioris Hominis indicium, ut multiplicatæ Tunicæ molliorum. Itaque Cynici sine tunicā pallium gestabant, imitati *Socratem*. Unde apud *Lucian.* *Lycinus* Cynico, ita ut hîc *Antiphan* *Socrati* objicit: ἀχίτων εἶ, καὶ ἀνυπόδητῆς. Quod tamen non ita accipiendum, quasi nudum corpus velarint pallio, sed quod *Interulam* tantum *Tunicam* habebant, (ὑπενδύτην) non autem *superariam* (ἐπενδύτην) quam κατ' ἐξοχὴν *tunicam* vocabant Veteres, & qui eam non habebant ἀχίτωνας, ut docuit multis *Salmasius* l. c. p. 70. s. 410. s. *Ernest.*

συνόντας ἀφαιρήσεις, νόμιζε κακοδαιμονίας διδάσκαλόν
εἶναι.

δ'. Καὶ ὁ Σωκράτης πρὸς ταῦτα εἶπεν· δοκεῖς μοι, ἔφη,
ὦ Αντιφῶν, ὑπειληφέναι με ἔτως ἀνιερῶς ζῆν, ὥτε πέπει-
σμαι, σὲ μᾶλλον σποθάνειν ἢ ἐλέεσθαι, ἢ ζῆν ὡς ἐγώ. ἴθι
οὔν, ὅπισκεψόμεθα, τί χαλεπὸν ἡσθῆσαι τῷ ἐμῷ βίῃ.

ε'. ¹ Πότερον, ὅτι τοῖς μὲν λαμβάνουσιν ἀργύριον ἀναγκασίον
ἐστὶν ἀπεργάζεσθαι τῷτο, ² ἐφ' ᾧ ἂν μισθὸν λαμβάνωσιν· ἐμοὶ
δὲ μὴ λαμβάνοντι ἐκ ἀνάγκης ἀφαιλέγεσθαι, ᾧ ἂν μὴ βάλω-
μαι; ἢ τὸ δίκαιόν μιν φαυλίζεις, ὥς ἦπλον μὲν ὑγιεινὰ ἐσθίοντος
ἐμῷ ἢ σοῦ, ἦπλον δὲ ἰσχυρὸν παρέχοντα; ἢ ὥς χαλεπώτερα πορί-

tuos reddes; putare debes, infelicitatis te magistrum
esse.

4. Ad ea Socrates: suspicari mihi videris, inquit, An-
tipho, tam ærumnosam me vitam degere, ut equidem
persuasus sim, malle te mori, quàm meo more vivere.
Age igitur, dispiciamus quid in meâ vitâ acerbi depre-
henderis.

5. An quod necesse sit, eos, qui pecuniam accipiunt,
hoc ipsum præstare, cujus causâ mercedem accipiunt;
quum mihi mercedem nullam accipienti necesse non sit
ad eum differere, quem nolim? An vilem victum esse
meum putas, qui minùs salubribus vescar, ac tu, quæque
minus roboris suppeditent? An quod ea comparatu dif-

¹ Sed ὁ ἴσθι illum, quem nominavi (Gorgiam) ὁ ἄλλος Sophistas, ut
è Platone intelligi potest, lufos videmus à Socrate. Is enim percontando,
atque interrogando elicere solebat opiniones quibuscum differebat, ut ad ea,
quæ ii respondissent, siquid videretur, diceret. Cicer. de finibus lib. 2.
n. 2.

² Quamplurima hujusce Constructionis cum dativo occurrunt Ex-
empla. Herod. habet Πυθόμενοι ἐπ' οἷς ἦλθον. Sciscitati quâ de Causâ ad-
venissent. Sic Matth. 26. 50. Ἐπεῖγε, ἐφ' ᾧ πάρεαι;

σαῦς τὰ ἐμὰ ἀγαθήματα τῶν σῶν, ἀλλὰ τὸ σπουδιώτερά τε καὶ πολυτελέστερα εἶ); ἢ ὥς ἡδίω σοί, ἢ σὺ πρὸς σκευάσει, ὅλῃα, ἢ ἐμοὶ λέγω; ἔκ οἶοι, ὅτι ὁ μὲν ἡδιστα ἐσθίων, ἡκιστα ὄψα δεῖται· ὁ δὲ ἡδιστα πίνων, ἡκιστα τῷ μὴ παρόντος ἐπιθυμῇ ποιεῖ;

ε'. Τὰ γὰρ μὴν ἱμάτια οἶοι ὅτι οἱ μεταβαλλόμενοι, φύχαι καὶ θάλποις ἕνεκα μεταβάλλονται, καὶ ὑποδήματα ὑποδύονται, ὅπως μὴ ἀλλὰ τὰ λυπούντα τὰς πόδας κωλύονται πορεύεσθαι· ἡδὴ οὖν ποτὲ ἦσθαι ἐμὲ ἢ ἀλλὰ φύχαι μᾶλλον τὰ ἔνδον μένοντα, ἢ ἀλλὰ θάλπος μαχόμενον τῷ πρὸς σκιᾷ, ἢ διὰ τὸ ἀλγεῖν τὰς πόδας ἢ βαδίζοντα, ὅπως ἂν βέλωμαι;

ζ'. Οὐκ οἶοι, ὅτι οἱ φύσιν ἀσθενέστατοι τῷ σώματι, μελετήσαντες, τῷ ἰσχυροτάτων ἀμελησάντων κρείττες τε γίγνονται, ὥς

ficiliora putas esse, quibus ego vescor, quàm quibus tu vesceris, quod & rariora sint, & majoris pretii? An ea, quæ tu paras, tibi jucundiora esse dicam, quàm mihi? Num ignoras, quòd qui suavissimè vescitur, minimè indigeat obsonio; qui summâ cum voluptate bibit, minimè potum absentem desideret?

6. Vestes quidem qui commutant, frigoris eas æstûsque causâ commutare nôsti, & calceis pedes muniunt, ne propter illa, quæ pedes lædunt, iter facere prohibeantur: Tu verò an unquam sensisti me vel propter frigus magis quàm aliquis alius domi manere, vel propter æstum cum aliquo de umbrâ pugnare, vel propter pedum dolorem non pergere, quo velim?

7. An nescis, eos qui à naturâ sunt corporibus maximè imbecillis præditi, posteaquam se exercuerint, in iis ad quæ se exercuerint, robustissimos quosque, qui exercitationes

ἀ μελετῶσι, καὶ ῥᾶον αὐτὰ φέρουσιν; ἐμὲ δὲ ἄρα, ὅκ οἶε
τῷ σώματι αἰεὶ τὰ στυγερὰ καὶ μελετῶντα καρτερεῖν, πάν-
τα ῥᾶον φέρειν σοὶ μὴ μελετῶντι;

ἦ. Τὸ δὲ μὴ δουλεύειν γὰρ, μηδ' ὑπνῶ, καὶ λαγνεία,
οἶε τι ἄλλο αἰσιώτερον εἶναι, ἢ τὸ ἔτερος ἔχειν τέτων ἡδίων, ἀ
οὐ μόνον ἐν χρεία ὄντα εὐφραίνει, ἀλλὰ καὶ ἐλπίδας παρέ-
χοντα ὠφελήσκειν αἰεὶ; καὶ μὴν τὸ γὰρ οἶδα, ὅτι οἱ μὲν
οἰόμενοι μηδὲν εὖ πράττειν οὐκ εὐφραίνονται· οἱ δ' ἡγέμενοι
καλῶς πράττειν ἑαυτοῖς ἢ γεωργίαν, ἢ ναυκληρίαν, ἢ ἄλλ'
ὅ, τι ἂν τυγχάνωσιν ἐργαζόμενοι, ὡς εὖ πράττοντες εὐφραίν-
ονται.

θ'. Οἶε οὖν ἀπὸ πάντων τέτων τοσαύτῃ ἡδονῇ εἶναι,
ὅσῃ ἀπὸ τῆς ἑαυτὸν τε ἡγείας βελτίῳ γίγνεσθαι, καὶ φίλους
ἀμείνους κτᾶσθαι; ἐγὼ τοίνυν ἀγατελῶς ταῦτα νομίζων. ἐὰν

neglexerint, ita superare, ut ea facilius ferant? Me verò
non putas corpus meum exercendo consuefacere, ut, quæ-
cunque semper acciderint, patienter ferat; ideoquæ cun-
cta me facilius perferre, quàm te, qui te non exerces?

8. An verò causam tu aliam veriore esse putas, quòd
gulæ, somno, lasciviæ non servo; quàm quòd his alia
quædam habeo suaviora, quæ non solum in necessitate con-
stitutum exhilarant, verùm etiam hoc ipso, quòd commo-
di perpetui spem faciant? Præterea scis, eos homines qui
nihil prosperè sibi successurum existimant, non esse lætos:
quum illi, qui præclarè sibi vel agriculturam, vel navicu-
latoriam, vel quid aliud, quo occupati sunt, succedere pu-
tant, quasi qui rebus utantur prosperis, voluptatem ca-
piant.

9. Tunc verò de his omnibus tantum voluptatis per-
cipi putas, quantum ex eo, quod aliquis seipsum me-
liorem reddi putat, & amicos meliores consequi?
quod equidem nunquam non de me statuo. Jam si

δὲ ¹ δὴ φίλος ἢ πόλιν ὠφελεῖν δέη, ποτέρῳ ἢ πλείων χολὴ
 τούτων ὀπιμελεῖσθαι, τῷ, ὥς ἐγὼ νῦν, ἢ τῷ, ὥς σὺ μακαί-
 ρεις, ἀφαιτωμύω; φρατεύοιτο δὲ πότερος ἀνὴρ ῥᾶον, ὁ μὴ δυ-
 νάμενος ἄνευ πολυτελεῖς διαίτης ζῆν, ἢ ὃ ² τὸ παρὲν ἀρκοίη;
 ἐκπολιορκηθεῖη δὲ πότερος ἀνὴρ θᾶττον, ὁ τῶν χαλεπωτάτων
³ δειόμηνος μᾶλλον, ἢ ὁ τοῖς ῥάστοις ⁴ ῥάσως ἐντυγχάνειν ἀρ-
 κύντως χρώμενος;

ἰ. Εοικας, ὦ Αντιφῶν, τῇ εὐδαιμονίᾳ ⁵ οἰομύω περὶ τὴν καὶ
 πολυτέλειαν ⁶ εἶ). ἐγὼ δὲ νομίζω τὸ μὴ μηδενὸς δέεσθαι, θεῖον
⁷ εἶ), τὸ δὲ ὥς ἐλαχίστων, ἐγγυτάτω τῷ θεῷ καὶ τὸ μὴ θεῖον,
 κράτιστον, τὸ δὲ ἐγγυτάτω τῷ θεῷ, ἐγγυτάτω τῷ κρατίστου.

vel amici juvandi sint, vel ipsa civitas, cuinam plus otii fue-
 rit ad ea procuranda? eine, qui, ut ego, victitat; an qui
 illo modo, quem tu prædicas? Uter facilius militiam per-
 ferat? Isne, qui nequit absque sumptuoso victu vivere, an
 cui satis est id quod adest? Uter citius expugnabitur? Isne,
 qui quod inventu difficillimum sit requirit; an qui eorum
 usu, quæ facillimè obvia sunt, abundè contentus est?

10. Videris, Antipho, felicitatem deliciis ac sumptuoso
 apparatu metiri: Ego verò arbitror, nullâ re indigere, di-
 vinum esse; quam paucissimis, proximum Dei naturæ: ac
 divinum quidem quod sit, præstantissimum esse; quod au-
 tem divino proximum, id etiam præstantissimo proximum
 esse.

¹ Vid. suprâ ad C. 5. §. 1.

² Similis Locutio occurrit in Epist. ad Hebr. c. 13. v. 5. ἀρκέμενοι
 τοῖς πνεύματι. Confer etiam quod Curtius de Macedonum frugalitate
 lib. 1. 3, 15. Et ne Auri (inquit Charidemus) argentique studio teneri
 putes, adhuc illa Disciplina paupertate Magistrâ stetit. Fatigatis hu-
 mus cubile est, cibus, quem occupant, satiat.

³ Var. Lect. χαλεπωτάτων εὐρεῖν τι δειόμηνος, ἢ ὁ &c.

⁴ ῥάσως Cel. Gesnero suspectum est. Ernest.

⁵ Εοικας οἰομένῳ. h. e. νομίζεις.

ια'. Πάλιν δέ ποτε ὁ Αντιφῶν ἀγλαρόμηνθη τῷ Σωκράτει εἶπεν· ὦ Σώκρατες, ἐγὼ τοι σὲ μὲν δίκαιον νομίζω, σοφὸν δὲ οὐδ' ὁπωσιουῦ· δοκεῖς δέ μοι καὶ αὐτὸς τὸτο γνῶσκειν· ὅθεν γ' οὔτις σιωσίας ἀργύριον περάτῃ. καὶ τοι τότ' γε ἱμάτιον, ἢ τὴν οἰκίαν, ἢ ἄλλό τι, ὧν κέκτησαι, νομίζων ἀργυρίου ἀξίον εἶναι, ὅθεν δὲ ἂν ² μὴ ὅτι περὶ χα δόξης, ἀλλ' ὅδ' ἐλατρίον τῆς ³ ἀξίας λαβών.

ιβ'. Δῆλον δὴ, ὅτι εἰ καὶ τὴν σιωσίαν ὧν τινὸς ἀξίαν εἶ, καὶ ταύτης ἂν ὅκ ἐλατρίον τῆς ἀξίας ἀργύριον ἐπράτῃ. ⁴ δίκαιος μὲν οὔτις ἂν εἴη, ὅτι οὐκ ἔξαπατᾷς ὅτι πλεονεξία· σοφὸς δὲ οὐκ ἂν, μηδενὸς γε ἀξία ὅτι δάμνηται.

11. Rursus idem Antipho differens aliquando cum Socrate, ait: Justum equidem esse te judico, mi Socrates, verum ne tantillum quidem sapientem: quod etiam ipse mihi non videris ignorare. Nam à nemine mercedem exiges eo nomine quòd tecum versetur. Atqui si hancce vestem, vel domum, vel aliud quiddam, quod in bonis tuis est, pretio dignum esse putares; non dicam gratis, sed ne minori quidem accepto pretio, quàm quanti ea res esset, dares.

12. Itaque patet te, si existimares ullius esse pretii doctrinam tuam, ex dignitate ejus pecuniam exacturum. Sis ergo fanè justus, quòd ob avaritiam neminem decipis: nequaquam verò sapiens, quum nullius pretii sint ea, quæ nòsti.

1 Hancce vestem. vid. suprà ad c. 5. sect. 2.

2 Μὴ ὅτι vel ὅκ ὅτι. non modo non gratis dares, sed non &c. Dion. Halicarn. lib. 2. c. 18. Μύθεος ὅκ ὅτι θεῶν, ἀλλ' ὅδ' ἀνθρώπων ἀγαθῶν ἀξίως. non modo non Diis, sed non hominibus. Intell. λέγω.

3 Subintelligitur πμῆς, quod pretium significat. Sic Κυρξ Παυδ. lib. 2. Εδοξε δ' ἔν κτ' τὴν ἀξίαν ἐκδοσον πμῶας. Sic Mem. lib. 2. c. 5. §. 2. Αξία τῶν φίλων, ὥσπερ τῶν οἰκετῶν. Sic in ἐξ ἴσης supple πμῆς æquo pretio, unde ἰσοπμία. vide Lamb. Bos. Ellips. Græc. v. πμή.

4 Non tantum Hebræi, sed etiam Græci justum appellant eum præcipiente, qui Injuriis abstinet. Sic Noster de Agesilao p. 533. τῷ μὲν δι-

17. Ο δὲ Σωκράτης πρὸς ταῦτα εἶπεν· ὦ Αντιφῶν, πρὸς ἡμῖν νομίζεται, τὴν ὥραν καὶ τὴν σοφίαν, ὁμοίως μὲν καλὸν, ὁμοίως δὲ αἰσχρὸν, ἀφ' ἑκαστοῦ εἶναι. τὴν τε γὰρ ὥραν εἰ μὲν τις ἀργυρίου πωλῇ τῷ βυλομυῖω, πόρνον αὐτὸν ἀποκαλοῦσιν· εἰ δέ τις, ὃν ἀν γινώσκῃ καλῶν τε καὶ κακῶν ἐραστὴν ὄντα, τῷτον φίλον ἐαυτῷ ποιῇται, σώφρονα νομίζομεν. καὶ τὴν σοφίαν ὡσαύτως τὸς μὲν ἀργυρίου τῷ βυλομυῖω πωλόντας, σοφιστὰς, ὥσπερ πόρνοισι, ἀποκαλοῦσιν· ὅστις δὲ, ὃν ἀν γινώσκῃ εὐφυῆ ὄντα, διδάσκων ὅ, τι ἀν ἔχῃ ἀγαθόν, φίλον ποιῇται, τῷτον νομίζομεν, ἀ τῷ καλῷ καὶ κακῷ πολίτην προσήκει, ταῦτα ποιῆναι.

13. Ad ea respondit Socrates: Apud nos, Antipho, existimatur eodem modo posse aliquem & formâ, & sapientiâ, vel honestè, vel turpiter uti. Nam quum aliquis formam pecuniâ cuivis prostituit, scortatorem appellant: si quis autem, quemcunque intellexerit rerum honestarum & bonarum amatorem esse, amicum sibi adjungat, hunc modestum ducimus. Itidem qui sapientiam pro pecuniâ cuivis prostituunt, sophistas, quasi scortatores, vocant: quicunque verd illum, quem, bonâ esse indole animadvertat, quicquid boni scit docens, amicum facit; hunc facere putamus, quod civem honestum ac probum decet.

καὶ αὐτὸν ἀρετὴν ἡγούμενος τὸ εἶναι πρὸς ἀλλότρια, Homini justo satis esse duceret ab alienis abstinere. Cicero ad Atticum Epist. 17. l. 9. Justitiam & Abstemiam tanquam synonyma conjungit; Hanc gloriam Justitiæ & Abstemitiæ fore illustriorem spero, si cito decesserimus. Illustris etiam locus est in Offic. lib. 3. ubi distinguit inter Justum & bonum Virum. Confer etiam Rom. 5. 7.

1 Posse aliquem non minus sapientiâ quam formâ benè & malè uti. καλὸν & αἰσχρὸν adverbialiter ponuntur, more Attico. Ernest.

2 Secutus sum Cl. Wells. Nec displicebat Stephano. Vulg. καλὸν τε καὶ κακόν. Ernest.

ιδ'. Εγὼ δ' οὖν καὶ αὐτὸς, ὥς Αντιφῶν, ὡςπερ ἄλλός τις, ἢ ἵππῳ ἀγαθῷ, ἢ κυνὶ, ἢ ὄρνιθι ἡδέεται, οὕτω καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἡδόμεναι φίλοις ἀγαθοῖς· καὶ εἴαν τι ὅσῳ ἀγαθόν, διδάσκω, καὶ ἄλλοις σιμύσσημι, πρὶν ὥν ἀνὴρ ἡγῶμαι ὠφελήσεσθαι τι αὐτοῖς εἰς ἀρετὴν. καὶ τοὺς θησαυροὺς τῶν πάλαι σοφῶν ἀνδρῶν, οὓς ἐκείνοι κατέλιπον ἐν βιβλίοις γράψαντες, ἀνελίττων, κοινῇ σὺ τοῖς φίλοις διέρχομαι· καὶ εἴαν τι ὁρῶμεν ἀγαθόν, ἐκλεγχόμεθα· καὶ μέγα νομίζομεν κέρδος, εἴαν ἀλλήλοις φίλοι γινώμεθα. ἐμοὶ μὲν δὴ ταῦτα ἀκρόντι ἐδόκει αὐτὸς τε μακάριος εἶναι, καὶ τοὺς ἀκούοντάς, ὅτι χαλοκαγαθίαν ἀγειν.

ιε'. Καὶ πάλιν ποτὲ τῷ Αντιφῶντι ἐρμηνεύσας αὐτὸν, πῶς ἄλλος μὲν ἡγεῖται πολιτικὰς ποιεῖν, αὐτὸς δὲ οὐ φράττει τὰ πολιτικὰ, εἶπερ ὅπισταται· ποτέρως δ' ἀνὴρ, ἔφη, ὥς Αντιφῶν, μᾶλλον τὰ πολιτικὰ φράττοιμι; εἰ μόνος αὐτὰ φράττει;

14. Quamobrem & ego, mi Antipho, perinde ac alius quisquam vel equo bono, vel canē, vel ave delectatur, sic bonis amicis potius delector; eosque, siquid habeo boni, doceo, atque aliis commendo, à quibus nonnihil eos habituros adjumenti ad virtutem arbitror. Etiam thesauros priscorum sapientum, quos illi literis mandatos nobis reliquerunt, unà cum amicis revolvens percurro: quod siquid in eis boni videmus, feligimus; magnique lucri loco ducimus, si amici invicem simus. Hæc ego quum audirem, & ipsum (*Socratem*) beatum esse arbitrabar, & auditores suos ad honestatem deducere.

15. Rursus quum interrogaret ipsum (*Socratem*) Antipho, quo pacto se alios rerum civilium peritos efficere putaret, quum ipse reipublicæ negotia non attingeret, si quidem sciret: utro, inquit, modo magis res publicas tracto, mi Antipho? an si solus id faciam, an verò

τοίμη, ἢ εἰ ὀπιμελοίμην τῷ ὥς πλείους ἰκανὺς εἶναι πρᾶτ-
τειν αὐτοί;

Κ Ε Φ. Ζ'.

Επισκεψώμεθα δὲ, εἰ καὶ ἀλαζονείας ἀποτρέπων τὰς συνό-
τας, ἀρετῆς ὀπιμελείῃς πρᾶττεται. αἰεὶ γὰρ ἔλεγεν,
ὥς οὐκ εἶη καλλίων ὁδὸς ἐπ' εὐδοξία, ἢ δι' ἧς ἂν τις ἀγα-
θὸς ἵπτι θύοιτο, καὶ μὴ δοκεῖν βύλοιτο. ὅτι δ' ἀληθῆς ἔλεγεν,
ὥδε ἐδίδασκεν.

β'. Ενθυμώμεθα γάρ, ἔφη, εἰ τις, μὴ ὦν ἀγαθὸς αὐλη-
τῆς, δοκεῖν βούλοιτο, τί ἂν αὐτῷ ποιητέον εἶη; ἄρ' ὅτε τὰ ἔξω

si dem operam, ut plurimi ad ea tractanda sint idonei?

CAP. VII.

Quomodo Socrates à Fastantiâ averterit Homines.

ΗΟC quoque consideremus, an (Socrates) familiares
suos ab ostentatione revocans, ad virtutis studium
impulerit. Semper enim aiebat, viam ad gloriam meliorem
nullam esse, quàm quā bonus aliquo modo quis esset, ac
non videri vellet: atque hoc ab se verè dici, sic docebat.

2. Cogitemus enim, aiebat, si quispiam, quum tibicen
bonus non sit, videri tamen velit, quid ei faciendum sit?

1 Hic locus vehementer torfit interpretes. Nam vulgò sic legitur, ἢ
δι' ἧς ἂν τις ἀγαθὸς τε γένοιτο, ἢ μὴ δοκεῖν βύλοιτο. quod sensum commo-
dum non habet. Cel. Gesnerus ait, se in vett. editt. nescio quibus, re-
perisse τῷτο non τε, & ab iis abesse μή. Unde sic legit, δι' ἧς ἂν τις ἀγα-
θὸς τῷτο γένοιτο, ὃ καὶ δοκεῖν βύλοιτο, inserto δ, quod ultima litera verbi
γένοιτο absorbere potuit. Et sic ferè est lib. 2. c. 6. §. 39. Ego nihil mu-
to præter unam literam. π facilè mutari potuit in τε, vid. Canter. de
rat. emend. Gr. auct. p. 13. Et planè sic est IV. 1. §. ult. εἰς οἵεται
διὰ τὸ πλεον, μηδὲν ἐπιστάμενος, δόξειν τι ἀγαθὸς εἶναι, ἢ μηδὲν ἀγαθὸς ὦν,
δοκεῖν εὐδοκιμήσειν. Post μὴ intelligi potest μόνον, cujus verbi ellipsin non
insolentem Græcis esse constat. Ernest. Æschyli versus est de Tiresiâ vate.

τῆς τέχνης μιμητέον τὸς ἀγαθοὺς αὐλητάς; καὶ πρῶτον
 μὲν, ὅτι ἐκεῖνοι σκόβη τε καλὰ κέκτηνται, καὶ ἀκολούθως πολ-
 λὰς δειάζονται, καὶ τὰ τῶν ταῦτα ποιητέον· ἐπειτα, ὅτι ἐκεί-
 νους πολλοὶ ἐπαινοῦσι, καὶ τὰ τῶν πολλὰς ἐπαινέτας πρᾶ-
 σκόμενον. Ἀλλὰ μὲν ἔργον γε οὐδαμῶς ληπνέον, ἢ εὐθὺς
 ἐλεγχθήσεται γελοῖον ὢν, καὶ οὐ μόνον αὐλητῆς κακός,
 ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος ἀλαζών. καὶ τοι πολλὰ μὲν δαπανῶν,
 μηδὲν δὲ ὠφελομένη, πρὸς δὲ τούτοις κακοδοξῶν, πῶς
 οὐκ ὀπιπύονως τε, καὶ ἀλυσιτελῶς, καὶ καταγελάτως βιώ-
 σεται;

γ'. Ωσαύτως, εἴ τις βούλοιτο τρατηγὸς ἀγαθός, μὴ ὢν,
 φαίνεσθαι, ἢ κυβερνήτης, ἐννοῶμεν τί ἂν συμβαίνοι. ἄρ' οὐκ
 ἂν, εἰ μὲν ὀπιθυμῇ τὸ δοκεῖν ἰσχυρὸς εἶναι ταῦτα πράττειν,
 μὴ δυνάμει πείθειν, ταύτην λυπηρὴν; εἰ δὲ πείσειεν, ἔτι
 ἀθλιώτερον· δῆλον γάρ, ὅτι κυβερνᾶν τε κατασταθεὶς ὁ μὴ

Annon imitari bonos tibicines debet in iis quæ extra ar-
 tem posita sunt? ac primum quidem, quum illi instru-
 menta pulchra habeant, multosque pedissequos circumdu-
 cant, etiam ipsi hoc faciendum: deinde quum multi eos
 laudent, etiam huic multi laudatores comparandi sunt.
 Verum res ipsa nullibi aggredienda est, ne mox deprehen-
 datur esse ridiculus homo, ac non modo tibicen malus,
 sed & ostentator. At verò si sumptus magnos faciat, &
 utilitatem capiat nullam, ac præterea malè audiat, quum
 non & ærumnosè & inutiliter & ridiculè vivet?

3. Eodem modo si quis, qui non esset, vel bonus im-
 perator vel gubernator videri velit; quid eventurum sit,
 cogitemus. Annon ipsi molestum erit, si, quum cupiat
 videri ad hæc perficienda idoneus, aliis id persuadere non
 possit? ac si persuaserit, multò miserius est: constat enim,
 quod si aut gubernare constituatur, aut exercitum duce-

ἐπιτάμνῃ, ἢ στρατηγεῖν, ἀπολέσειεν ἀνὸς ἥμισυ βέλοισι,
καὶ αὐτὸς αἰσχροῦς τε καὶ κακῶς ἀπαλλάξειεν.

δ'. Ωσαύτως δὲ καὶ τὸ πλούσιον, καὶ τὸ ἀνδρείον, καὶ
τὸ ἰσχυρὸν μὴ ὄντα¹ δοκεῖν, ἀλυσιτελὲς ἀπέφαινε· ὁροσάτιε-
σθαι γὰρ αὐτοῖς ἔφη μείζω, ἢ κατὰ δύαμιν, καὶ μὴ δυνα-
μύους ταῦτα ποιεῖν, δοκοῦντα ἰσχυροῦς εἶναι, συγκνώμης ὅτι
ἀνὰ τυγχάνειν.

ε'. Απατεῶνα δ' ἐκάλεσεν² τὸν ὃ μικρὸν μὲν, ὃ δ' εἴ τις ἀρ-
γύριον, ἢ σκεῦος ὡς τὰ πειθοῖ λαβὼν ἀπτεροῖν, πολὺ δὲ
μέγιστον, ὅτις μηδεὶν ὀξείος ὢν ἐξηπατήκεν, πείθων ὡς ἰσχυρὸς
εἶναι τῆς πόλεως ἡγεῖσθαι. ἐμοὶ μὲν οὖν ἐδόκει καὶ τῷ ἀλαζο-
νέει³ ἀποτρέπειν τὰς συνόνας, τοιάδε ἀγαλεργόμηνον.

re, qui nescius horum est, perdet eos quos minimè vellet;
atque ipse turpiter ac foedè ab incepto desistet.

4. Eodem modo non expedire aiebat, si quis vel opu-
lentus, vel fortis, vel robustus esse videretur, qui non esset.
Nam his aiebat imperari majora ipsorum viribus, quum-
que præstare illa deinde non possint, quæ posse videban-
tur, veniam minimè consequi.

5. Impostorem autem appellabat non qui aliquid exi-
gui pretii, neque qui pecuniam, vel supellectilem ab ali-
quo persuaso accipiens, eum spoliaret; sed longè maxi-
mum, qui nullius homo pretii fefellisset alios, persuaden-
do quod idoneus esset civitati præesse. Quæ ita differens,
mihi quidem videbatur familiares suos etiam ab ostenta-
tione revocare.

¹ Puto deesse βέλοισι post vel ante δοκεῖν. H. Steph.

² Scribendum esse maluit *Leunclavius* ὃ τὸ μικρὸν μὲν, scilicet, ὄντα ἀπατεῶνα. sed optimè defendi potest vulg. lectio secundum nostram in-
terpretationem, vide de hoc loco conjecturam *Æmil. Por.*

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΚΕΦ. α'.

ΕΔόκει δέ μοι καὶ τοιαῦτα λέγων παρτρέπειν τὰς συνόν-
τας ἀσκεῖν ἐγκράτειαν πρὸς ἐπιθυμίαν βρωτοῦ, καὶ
ποτοῦ, καὶ λαγνείας, καὶ ὕπνου, καὶ ῥίγους, καὶ θάλ-
που, καὶ ἰ πόνου. γινῆς δέ τινα τῶν συνόντων ἀκολαστοτέρως

XENOPHONTIS
MEMORABILIU M
LIBER SECUNDUS.

CAP. I.

*Socratis de voluptate & temperantiâ cum Aristippo
disputatio.*

Videbatur etiam mihi familiares suos ad exercen-
dam tolerantiam in cibi, potûs, lasciviæ, somni,
itemque frigoris, & æstûs, & laboris appetitu,
impellere, quoties hujusmodi diceret. Quippe quum de

i Tria ultima verba molestiam creârunt doctis viris, quòd ad ἐγ-
κράτειαν & ἐπιθυμίαν referri non possent. Sed non dubito, quin sanus
sit locus. Centies enim docuerunt Critici recentiores, apud Græcos
& Latinos scriptores plura v. c. substantiva ad idem verbum referri si-
mul, quæ singula commodè non possent, & sufficere, quod proximum

ἔχοντα πρὸς τὰ τοιαῦτα· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Αρίστιππε, εἰ δέοι σε παιδεύειν ὡς θαλαβόντα δύο τῶν νέων, τὸν μὲν, ὅπως ἰχθυὸς ἔσται ἄρχειν, τὸν δ', ὅπως μὴ ἀντιποιήσεται ἀρχῆς· πῶς ἀν' ἐκάτερον παιδεύοις; βάλῃ σκοπῶμεν ἀρξάμενοι ἀπὸ τῆς τροφῆς, ὥσπερ ἀπὸ τῶν τοιχείων; καὶ ὁ Αρίστιππος ἔφη, δοκῶ γού μοι ἡ τροφή ἀρχὴ εἶναι. ὅθεν γὰρ ζῶν γ' ἄν τις, εἰ μὴ πρέφοιτο.

β'. Οὐκοῦν τὸ μὲν βύλεσθαι σίττι ἀπλεσθαι, ὅταν ἄρα ἦκη, ἀμφοτέροις εἰκὸς ὡς γήγνεσθαι; εἰκὸς γάρ, ἔφη. τὸ οὖν προαιρεῖσθαι, τὸ κατεπεῖργον μᾶλλον πρᾶττειν, ἢ τῇ γαστρὶ χαλίζεισθαι, πότερον ἀν' αὐτῇ ἐρίζοιμεν; τὸν εἰς τὸ

familiaribus quendam intemperantiùs se gerere accepisset: Dic mihi, ait, Aristippe, si te duos adolescentes tibi traditos instituere oporteat; alterum, ut ad imperandum sit idoneus, alterum, ut imperare nunquam cupiat: quo pacto utrumque institues? Vis dispiciamus à nutrimento, tanquam ab ipsis elementis, incipientes? Et Aristippus, Nimirum mihi videtur, ait, nutrimentum esse principium. Nam ne quidem quis vixerit, si non nutriatur.

2. Ergo consentaneum est utrisque accidere, ut, ubi tempus adest, cibum sumere velint? Consentaneum, ait. Utrum igitur horum consuefacere possimus, ut potius eligat rem urgentem conficere, quàm gulæ gratificari? eum

verbo locum occupat, ei accommodatum verbum esse. Ut è Latinis, quoniam Græca Stephanus attulit, unum exemplum afferam, Cicer. de Nat. D. 2. 64. extr. dicit, *Nec vero supra terram, sed etiam in intimis ejus tenebris plurimarum rerum latet utilitas*. Eadem est horum Genitivorum ratio, ut præclarè vidêre Henr. Stephanus & Portus, quorum neutrum miror observasse, §. 7. ἐγκρατεῖς τέτων ἀπάντων dici non solum, qui in cibo, potu, Venere, somno continentes sunt, sed etiam, qui labores §. 3. frigus & æstus §. 6. ferre possunt. Aristoph. N. 1. ὅζων πρὸς — δαπάνης. Cæterum usitatius fuisset, si interposuisset Xenophon καὶ κατεπεῖργαν. Ernest.

ἄρχειν, ἔφη, ἢ Δία παιδολόμῳ; ὅπως μὴ τὰ τῆς πό-
λεως ἄπρακτα γίγνηται πρὸς τιμὴν ἐκείνου ἀρχίου. ἔκουσ,
ἔφη, καὶ ὅταν πίνει βέλωνται, τὸ δυνάσας διψῶντα ἀνέχεσθαι
τῷ αὐτῷ προαθεῖν; πάννυ μὲ οἶν, ἔφη.

γ'. Τὸ δὲ ὑπὸ ἐγκρατῆ^{τῆ} εἶναι, ὥστε δυνάσασθαι καὶ οὐκ κοι-
μηθῆναι, καὶ πρὸς ἀναστῆναι, καὶ ἀγρυπνήσασθαι, εἴ τι δέοι, ποτέρῳ ἀν
προαθεῖν; καὶ τῷτο, ἔφη, τῷ αὐτῷ. τί δέ, ἔφη, τὸ ἀφροδι-
σίῳ ἐγκρατῆ^{τῆ} εἶναι, ὥστε μὴ διὰ ταῦτα καλύεσθαι ὀρώμεναι, εἴ τι
δέοι; καὶ τῷτο, ἔφη, τῷ αὐτῷ. τί δέ; τὸ μὴ φόβειν τὰς πό-
νοισι, ἀλλὰ ἐθελοντῶν ὑπομένειν, ποτέρῳ ἀν προαθεῖν; καὶ
τῷτο, ἔφη, τῷ ἄρχειν παιδολόμῳ. τί δέ; τὸ μαθεῖν, εἴ τι
ἄπιπτόδειόν ἐστι μάθημα πρὸς τὸ κρατεῖν τῶν ἀντιπάλων, πο-
τέρῳ ἀν προσεῖναι μάλλον ὀρέπῳ; πολὺ ἢ Δί', ἔφη, τῷ ἄρ-

profecto, inquit, qui ad imperandum instituitur: nè sub
ipsius imperio negotia civitatis infecta sint. Ergo, subje-
cit (*Socrates*,) etiam quum bibere volent, eidem hoc im-
ponendum, ut sitim preferre possit? Omnino verò, ait.

3. At in somno capiendò temperantem esse, ut & serò
dormire possit, & primo diluculo surgere, & vigilare, si
opus sit, utri addemus? Etiam hoc eidem, ait. Quid ve-
rò, inquit, venereis in rebus continentem esse, ut per eas
non impediatur id agere, quod opus sit? Etiam hoc ei-
dem, inquit. Quid autem? labores non fugere, sed sponte
suâ perferre, utri attribuemus? Hoc itidem illi, ait, qui
ad imperandum instituitur. Quid? si qua disciplina sit
ad superandum adversarios idonea, eandem discere, utri
magis convenit? Multis profectò, ait, modis ei, qui ad

1 Dicerem διψῶντας scribendum, ut conveniret cum βέλωνται: sed
quòd sequatur singularis itidem, non pluralis, numerus, malim βέλῃται
scribere. *H. Steph.*

χειν παιδολομύῳ. καὶ γὰρ καὶ τῶν ἄλλων ὁδὸν ὄφελ' ἔχει
ἀνευ τῶν τοιούτων μαθημάτων.

Δ'. Οὐκοῦν ὁ οὕτω πεπαιδευμένος ἦτιον ἀνδοκεῖ σοι ὑπὸ
τῶν ἀντιπάλων, ἢ τὰ λοιπὰ ζῶα, ἀλίσκεσθαι; τούτων
γὰρ δήπ' τὰ μὲν γαστρίδεα ζώοντα, καὶ μάλα ἔνια¹ δυσ-
σωπούμενα, ὅμως τῇ ὀπιθυμίᾳ τοῦ φαγεῖν ἀγρόμενα πρὸς
τὸ δέλεαρ, ἀλίσκεται· τὰ δὲ ποτῶν ἀνδρεύεται. πάντες
μὲν οὖν, ἔφη. ἔκδ' καὶ ἄλλα ὑπὸ λαγνείας, οἷον οἷτε ὄρτυ-
γες καὶ οἱ πέρδικες, πρὸς τιμὴν τῆς θηλείας φωνῶν τῇ ὀπι-
θυμίᾳ καὶ τῇ ἐλπίδι τῶν ἀφροδισίων φερόμενοι, καὶ² ἐξίστα-
μενοι τὰ τὰ δεινὰ ἀναλογίζεσθαι, τοῖς θηράτοσι ἐμπίπασσι;
συνέφη καὶ ταῦτα.

imperandum instituitur. Nam neque aliarum rerum usus
ullus est absque huiusmodi disciplinis.

4. Ergo qui sic institutus est, minus tibi videtur ab ad-
versariis posse capi, quàm animalia cætera? quorum sci-
licet quædam à gulâ inescata, tametsi nonnulla etiam val-
dè timida sint, nihilominus vescendi cupiditate ad escam
ducta capiuntur: aliis per potum insidiæ struuntur. Pro-
fus ita est, inquit. Itaque alia præ lasciviâ, velut cotur-
nices ac perdices, ad femellæ vocem cupiditate speque rei
venereæ agitata, & ejectâ cogitatione de periculis, in cas-
ses incidunt? Concessit & hæc.

¹ Δυσωπούμεναι, hæreo, suspicor, restito. vid. Bud. comment. L. Gr. p. 579. ubi quæ legantur digna invenias.

² Εξίσταμαι est mente dimoveor seu alienor. Sensus igitur hic est. —
Hæc animalia præ lasciviâ quasi mente dejecta seu alienata, adeò ut de
periculis non cogitent, atque ita in casses incidunt. vid. Auct. nostr.
lib. 1. c. 3. §. 12. τοῦ φρονεῖν ἐξίστησι. vid. Arist. Eth. lib. 3. Ed. Cel.
Wilkins. & Budæi comment. L. Gr. p. 403.

ε'. Οὐκοῦν δοκεῖ σοι αἰσχρὸν εἶναι ἀνθρώπῳ, ἵ ταῦτα πά-
 χειν ἀφρονεστάτοις τῶν θηρίων; ὥσπερ οἱ μοιχοὶ εἰσέρχονται
 εἰς τὰς² εἰρκτάς, εἰδότες ὅτι κίνδυνος τῷ μοιχόβοντι, ἅ, τε ὁ
 νόμος ἀπειλᾷ,³ παθεῖν, καὶ ἐνεδροβῆναι, καὶ ληφθέντα ὑβρι-
 σθῆναι. καὶ τηλικύτων μὲν ὀπικειμένων τῷ μοιχόβοντι κακῶν
 τε καὶ αἰσχρῶν, ὄντων δὲ πολλῶν τῷ ἀπολυσόντων τῆς τῶν ἀφρο-
 δισίων ὀπιθυμίας, ἐλαυνέλαι ὁμῶς εἰς τὰ ὀπικίνδυνα φέρεσθαι.
 ἄρ' οὐκ ἤδη τὸτο παντάπασι κακοδαιμονῶντός ὅστι; ἐμοὶ γε
 δοκεῖ, ἔφη.

ζ'. Τὸ δὲ εἶναι μὲν τὰς ἀναγκαιοτάτας πλείστας τρα-
 χεῖς τοῖς ἀνθρώποις ἐν ὑπαίθρῳ, (οἷον τὰς τε πολεμικάς,

5. Ergo tibi videtur turpe homini esse eadem pati quæ animalia imprudentissima? sicut adulteri carceres adeunt, quum sciant esse adulterium committenti periculum ea perpetiendi, quæ lex minitatur, & insidias strui, & cap- tum contumeliis affici. Tanta quum adultero immineant & mala & dedecora, multaue sint, quæ à rerum venerea- rum cupiditate liberare possint, nihilominus in pericula præceps fertur. Annon igitur hoc omninò hominis est à malo genio perciti? Ita mihi videtur, ait.

6. Jam quum plurimæ sint maximæque necessariæ res sub dio peragendæ hominibus, (veluti res bellicæ, agri-

1 Τὸ αὐτὸ πινι πάχειν eleganti Græcismo dicitur, cum idem planè quod alter patimur, αὐτὸς πινι, qui alteri simillimus est, ἔσ' ab eo nil differt. Sic ap. Lucian. in Tyrannicidâ: καὶ τὸ αὐτὸν τέτρω τρέπον εὐπεποιητόν τι τὴν πό- λιν, qui eadem planè ratione de civitate benè meritus est. Latini hoc ge- nus dicendi sæpissimè imitati sunt, ut Heinsius ad Ovidium passim, mul- tique alii demonstrarunt, quos laudant Cel. Drakenb. ad Sil. 15. 400. & Cortius ad Sallust. Catil. c. 20. Ernest.

2 Domos alienas vocat carceres, per quandam similitudinem. Æ. P.

3 De adulterorum deprehenso- rum pœnis ignominiosis, tanquam πα- ραίλμα ῥαφανιδώσθαι, multa apud Poëtas, imprimis Aristophanem & ejus Interpretes. Deprendi miserum est. Hor. Ernest.

καὶ τὰς γεωργικάς, καὶ τῶν ἄλλων ὃ τὰς ἐλαχίστας,) τὴς δὲ πολλὰς ἀγυμνάτως ἔχειν πρὸς τε ψύχην καὶ πρὸς θάλαπην, ὃ δοκεῖ σοι πολλὴ ἀμέλεια εἶναι; συνέφη καὶ τὸτο. οὐκ ὦν δοκεῖ σοι τὸν μέλλοντα ἀρχειν ἀσκεῖν δεῖν καὶ ταῦτα εὐπετῶς φέρειν; πάνυ μὲν οἶω, ἔφη.

ζ. Οὐκοῦν εἰ τὴς ἐγκρατεῖς τέτων ἀπάντων εἰς τὴς ἀρχικὰς τάττομεν, τὴς ἀδυνάτους ταῦτα ποιεῖν εἰς τὴς μηδ' ἀντιποινοσαμύνους τὸ ἀρχειν τάξομεν; συνέφη καὶ τὸτο. τί ὦν; ἐπειδὴ καὶ τέτων ἑκατέρω τὸ φύλα τιλὴ τάξιν οἶδα, ἤδη πόλ' ἐπισκέψω εἰς ποτέραν τῇ τάξεων τέτων σαυτὸν διακρίως ἀνὰ τάττοις; ἔγωγ', ἔφη ὁ Ἀρίστιππος· καὶ ὁδομῶς γὰρ τάττω ἐμαυτὸν εἰς τιλὴ τῇ ἀρχειν βυλομύνων τάξιν.

colarum, aliæque non paucæ;) multos interim ad frigora & æstus exercitos non esse, non tibi magna esse videtur desidia? Concessit etiam hoc (*Aristippus*.) Ergo tibi videtur (*inquit Socrates*) exercendus is, qui velit imperare, ut haud difficulter hæc quoque toleret? Omnino, ait.

7. Ergo si homines horum omnium tolerantes inter viros ad imperandum comparatos ponemus, nonne illos qui hæc præstare non possunt, inter eos collocabimus, qui de imperando ne quidem cogitent? Hoc etiam concessit (*Aristippus*.) Quid igitur? quandoquidem utriusque generis ordinem nōsti, jamne aliquando considerāsti, utrum ad ordinem horum meritò teipsum referre possis? Equidem, inquit *Aristippus*: quippe nequaquam eorum in ordinem me refero, qui imperare volunt.

¹ *Leunclavius* malebat ἀντιποινοσαμύνους, non malè. Sic supra §. 1. non ἀντεποιήσατο sed ἀντιποιήσεται dixit, & in hoc genere semper futuro utitur *Xenophon*. *Ernest*.

η'. Καὶ γὰρ πάνυ μοι δοκεῖ ἀφρονος ἀνθρώπου εἶναι τὸ, μεγάλου ἔργου ὄντος τῷ ἑαυτῷ τὰ δέοντα πρᾶσσεσθαι, μὴ ἀρκεῖν τῷτο, ἀλλὰ προσαναθέσθαι τὸ καὶ τοῖς ἄλλοις πολίταις, ὧν δέοντα, πορίζειν· καὶ ἑαυτῷ μὲν πολλὰ, ὧν βέλεια, ἐλλείπειν, τῆς δὲ πόλεως πρᾶξεσθαι, εἰ μὴ πάντα, ὅσα ἡ πόλις βούλεται, καταπράττειν, τῷτο δίκαιον ὑπέχειν, τῷτο πῶς ἔστι πολλὴ ἀφροσύνη ὅτι;

θ'. Καὶ γὰρ ἀξιῶσιν αἱ πόλεις τοῖς ἀρχουσιν, ὥσπερ ἐγὼ τοῖς οἰκέταις, χρῆσθαι. ἐγὼ τε γὰρ ἀξιώ τῆς θεράποντος, ἐμοὶ μὲν ἀφρονα τὰ ἐπιτήδεια πρᾶσσεσθαι, αὐτὸς δὲ μηδενὸς τούτων ἀπλεῶς· αἴτε πόλεις οἷόντι χρῆναι τῶς ἀρ-

8. Etenim hominis planè fatui esse mihi videtur, non eo contentum esse, ut sibi ipsi necessaria comparet, quod quidem magnum quiddam est; sed hoc etiam addere, ut aliis etiam civibus ea suppeditet, quibus indigeant: itidem seipsum multis egere, quæ desiderat; præpositum verò civitati, si non omnia perficiat, quæ civitas velit, ob id poenæ subiectum esse, non hoc ingens est amentia?

9. Nam civitates æquum censent, perinde magistratibus uti, ac ego mancipiis. Nam & ego æquum esse censeo, ut famuli mihi quidem abundè res necessarias parent, ipsi verò nihil horum attingant: & civitates esse magistra-

1 Docti editores malunt τῷτο, malè, nam non dicimus ἀρκεῖν τινί, contentum esse re aliquâ, sed δὲρκεῖσθαι τινί. Locus est sanus. Intellige, αὐτῷ. μὴ ἀρκεῖν αὐτῷ τῷτο, &c. non ei hoc sufficere, sed ipsum sibi adjicere aliquid ad difficultatem operis. Est autem hujus pronominis ellipsis usitata non Græcis modo & optimis quidem scriptoribus, v. c. Thucydidi, sed etiam Latinis, quod faciliè exemplis probaremus, si ea jam conquirere vacaret. cap. ult. §. 1. ἕτως ἀναγκασίῃ, intell. αὐτόν. c. 2. §. 6. καὶ ὅτι ἀρκεῖ θρέψαι μόνον intell. αὐτῇ. L. 3. c. 3. §. 10. ἀρκέσει μοι τῷτο. Ernest.

χόνται· ἑαυταῖς μὲν ὥς πλεῖστα ἀγαθὰ ποιεῖν, αὐτοὺς δὲ πάντων τέτων ἀπέχεσθαι. ἐγὼ οὖν τὰς μὲν βυλομένους πολ-
λὰ πρᾶγματα ἔχειν, αὐτοῖς τε καὶ ἄλλοις παρέχειν, οὕ-
τως ἀν παιδεύσας εἰς τὰς ἀρχικὰς καταστήσοιμι· ἑμαυτὸν
τοῖνον πάτῳ εἰς τὰς βυλομένους ἢ ῥᾶταί τε καὶ ἡδιστα βιοτεύειν.

1. Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· βάλῃ οὖν καὶ τὸτο σκεψώ-
μεθα, ² πότῃ ζῶσιν ἡδιον, οἱ ἄρχοντες ἢ ἀρχόμενοι; πάν-
μὲν οὖν, ἔφη. πρῶτον μὲν τοίνυν τῶν ἐθνῶν, ὧν ἡμεῖς ἴσμεν,
ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ Πέρσαι μὲν ἀρχοῦσιν, ἀρχονται δὲ Σύροι, καὶ
Φρύγες, καὶ Λυδοί· ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ, Σκύθαι μὲν ἀρχοῦσι,
Μαῶται δὲ ἀρχονται· ἐν δὲ τῇ Λιβύῃ, Καρχηδόνιοι μὲν ἀρ-
χοῦσι, Λίβυες δὲ ἀρχόνται· τέτων οὖν ποτέροις ἡδιον οἷε ζῆν;

tuum putant, ut maximam eis bonorum copiam compa-
rent, ipsi verò ab iis prorsus abstineant. Quapropter equi-
dem eos qui multa velint habere negotia, eaque tum sibi
tum aliis exhibere, sic institutos inter eos pono, qui ad
imperandum idonei sunt: me verò inter illos colloco, qui
quàm facillimè suavissimèque vivere cupiunt.

10. Tum Socrates: Vis ergo, inquit, hoc etiam con-
sideremus, iine suaviùs vivant, qui imperant, an qui im-
perantur? Omnino, ait. Primum igitur ex iis natio-
nibus, quæ nobis cognitæ sunt, in Asiâ Persæ imperant,
Syri verò, ac Phryges, ac Lydi imperantur: in Europâ
penes Scythas est imperium, Mæotæ parent: in Libyâ
Carthaginienfes dominantur, Libyes obtemperant: ho-
rum igitur utros vivere jucundiùs arbitraris? Vel in-

1 Sunt, qui malunt ὥς, ignoratione Græci sermonis. Nam ἡ ele-
ganter superlativis jungitur pro ὥς. Exempla Stephanus suppeditabat in
Thesauro. Ernest.

2 Alii πότῃ, mihi πότῃ h. l. melius placet. Sic est etiam paulò
post. Ernest.

ἢ τῶν Ἑλλήνων, ἐν οἷς καὶ αὐτὸς εἶ, πότερός σοι δοκῶσιν ἡδιον, οἱ κρατοῦντες ἢ οἱ κρατούμενοι, ζῆν;

ια'. Ἀλλ' ἐγὼ τοι, ἔφη ὁ Αῤῥίππος, ὁδὸν εἰς τὴν δούλειαν αὐτὸν ἐμαυτὸν τάττω. Ἀλλ' εἶναι τίς μοι δοκῇ μέση τέτων ὁδὸς ἣν περῶμαι βαδίζειν, οὔτε δι' ἀρχῆς, οὔτε δι' δουλείας, ἀλλὰ δι' ἐλευθερίας, ἥτις μάλιστα πρὸς εὐδαιμονίαν ἀγείρει.

ιβ'. Ἀλλ' εἰ μὲν τοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὥσπερ οὔτε δι' ἀρχῆς, οὔτε δι' δουλείας ἡ ὁδὸς αὕτη φέρει, οὔτω μηδὲ δι' ἀνθρώπων, ἴσως ἂν τι λέγῃς. εἰ μὲν τοι ἐν ἀνθρώποις ὢν, μήτε ἀρχεῖν ἀξιῶσης, μήτε ἀρχεσθαι, μήτε τοὺς ἀρχοντας ἐκὼν θεραπεύσης, οἷμά σε ὄραν, ὥς ὀπίστανται οἱ

ter Græcos, in quibus es tu quoque, utri jucundiùs tibi videntur vivere, superiores aliis, an quibus alii sunt superiores?

11. Ego verò, inquit Aristippus, neque in servitutem me pono: sed esse mihi videtur via quædam inter hæc media, quâ incedere conor, neque per imperium, neque per servitutem, sed per libertatem, quæ maximè ad beatitudinem ducit.

12. Enimverò, inquit Socrates, si hæc via non etiam per homines duceret, quemadmodum neque per imperium neque servitutem tendit, fortassè quid diceres: Verùm si esse inter homines vis, ac neque imperare, neque imperio subesse, neque magistratus sponte colere; videre te arbi-

1 E *Leunclavii* conjecturâ εἶναι pro ἵνα reposuimus. Nam etsi habet ἵνα sensum, cum sæpe notet *ubi*, tamen verba, ἣν περῶμαι βαδίζειν, faciunt, ut mihi nullum dubium sit, quin legendum, εἶναι. Nam *Xenophonte* profectò non est dignum, ἀλλ' ἐμαυτὸν τάττω, ἵνα τις μοι δοκῇ μέση τέτων ὁδὸς, ἣν περῶμαι βαδίζειν. Est enim manifesta, minimèque *Attica* ταυτολογία. *Ernest.*

κρείττονες τῶς ἡττονας, καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ κλαίοντας καθιστά-
τες, δούλοις χρῆσθαι.

17. Ἡ λομφάνισί σε οἱ, ἄλλων σπειράντων καὶ φυτεύ-
σάντων, τὸν τε σῖτον τέμνοντες καὶ δένδρεκοπῶντες, καὶ πάντα
τρόπον πολιορκῶντες τῶς ἡττονας καὶ μὴ θέλοντας θεραπεύειν,
ἕως ἂν πείσωσιν ἐλέσθαι δουλεύειν ἀντὶ τῶ πολέμῳ τοῖς κρείτ-
τοις; καὶ ἰδίᾳ αὖ οἱ ἀνδρεῖοι καὶ δυνατοὶ τῶς ἀνάνδρους καὶ
ἀδυνάτους οὐκ οἶδα ὅτι καταδουλωσάμενοι καρποῦνται;
ἀλλ' ἐγὼ τοι, ἔφη, ἵνα μὴ πάχω ταῦτα, ἴδ' εἰς πολιτείαν
ἐμαυτὸν κατακλείω, ἀλλὰ ξένος πανταχοῦ εἰμι.

18. Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη, τῶτο μέντοι ἤδη λέγεις δεινὸν
1 πάλαισμα. τῶς γὰρ ξένους, ὡς ὁ, τε 2 Σίννις, καὶ ὁ Σκεί-

tror, quod sciant superiores, inferioribus pro servis uti,
dum eos & publicè & privatim ejulare faciunt.

13. An te latent qui, aliis seminantibus arboresque se-
rentibus, & fruges ressecant & arbores cædunt, omnibus-
que modis inferiores ac se colere nolentes oppugnant, do-
nec persuaferint eis servire potius quàm bellum cum for-
tioribus gerere? An etiam privatim nescis viros gnavos
ac potentes ex ignavis ac impotentibus in servitutem re-
ductis fructum percipere? Ego verò, inquit (*Aristippus*,)
ut id mihi non accidat, non in rempublicam meipsum
concludo, sed ubique sum hospes.

14. Et Socrates, Sollers, ait, artificium narras. Nam
hospites, ex quo Sinnis, & Sciron, & Procrustes obierunt,

1 Πάλαισμα elegantèr de callidis astutisque consiliis dicitur. Hîc au-
tem ἐργονικῶς capiendum. vid. *Victor*. Var. Lect. 2. 10. *Ernest*.

2 Celebres latrones, qui Græciam infestabant, à *Theseo* sublati. De
quibus vid. *Ovid*. Epist. *Phyll*. *Demoph*. ver. 69.

Cum fuerit Scyron lectus, torvusque Procrustes,

Et Sinis——

Vid. etiam *Metamorph*. lib. 7. 440. & *Plutarch*. in *Theseo*.

ρων, καὶ ὁ Προκρέτης ἀπέθρονον, ὁ δὲ ἐπὶ ἀδικίᾳ. Ἀλλὰ νῦν οἱ μὲν πολιτευόμενοι ἐν ταῖς πατρίσι, καὶ νόμους τίθενται, ἵνα μὴ ἀδικῶνται, καὶ φίλους πρὸς τοῖς ἀναγκαίοις καλῶν καὶ ἄλλους κτῶνται βοηθούς, καὶ ταῖς πόλεσιν ἐρύματα περιβάλλουσι, καὶ ὅπλα κτῶνται, οἷς ἀμύνονται τῆς ἀδικεῖν, καὶ πρὸς τέτοις ἄλλους ἐξωθεν συμμάχους κατασκευάζουσι· καὶ οἱ μὲν πάντα ταῦτα κεκτημένοι, ὅμως ἀδικεῖνται.

ΙΕ'. Σὺ δὲ ὁδὸν μὲν τέτων ἔχων, ἐν δὲ ταῖς ὁδοῖς, ἐνθα πλεῖστοι ἀδικουῦνται, πολὺν χρόνον ἀφαιτέων, εἰς ὁποίαν δ' ἂν πόλιν ἀφίκη, τῶν πολιτῶν πάντα ἡτῶν ὦν, καὶ τοιούτου, οἷοις μάλιστα ὀπιπύθενται οἱ βυλόμενοι ἀδικεῖν, ὅμως, ἀφ' τοῦ ξένου εἶναι, ὅκ' ἂν οἷε ἀδικηθῆναι; ἢ διότι αἱ πόλεις σοι κηρύττουσιν ἀσφάλειαν, καὶ προσίοντι καὶ ἀπίοντι, θάρρεις; ἢ διότι καὶ δούλος ἂν οἷε τοιούτος εἶναι, οἷος μηδενὶ δεσπότῃ λυσιτελεῖν; τίς γὰρ ἂν ἐθέλοι ἀνθρώπον ἐν οἰκίᾳ

injuriâ nemo amplius afficit: at qui hoc tempore respublicas patrias administrant, etiam leges ferunt, quo minus lædantur; ac amicos, præter illos qui *necessarii* vocantur, alios comparant auxiliarios; & urbibus munitiones circumdant; & arma parant, quibus injuriosos propellant; ac præter hæc omnia, alios aliundè socios acquirunt: nihilominus ab his omnibus instructi, læduntur.

15. Tu verò quum horum nihil habeas, ac in viis, ubi plurimi læduntur, multo tempore verferis; & quamcunque in urbem venias, civibus omnibus inferior sis, adeoque talis, quales maximè aggrediuntur ii qui lædere volunt; tamen, quia hospes es, futurum putas, ut non lædaris? An idcirco fidenti es animo, quod civitates tibi securitatem præconio publico polliceantur tam adeunti quàm abeunti? An quod talem se servum esse putas, qui nulli domino profit? Nam quis hominem habere domi

ἔχειν, πονεῖν μὲν μηδὲν ἐθέλοντα, τῇ δὲ πολυτελεστάτῃ διαί-
τῃ χαίροντα;

15'. Σκεψώμεθα δὲ καὶ τὸτο, πῶς οἱ δεσπόται τοῖς τοιού-
τοις οἰκέταις χρῶνται. ἄρα ὃ τινὲς μὲν λαγνείαν αὐτοῦ τῷ
λιμῷ σωφρονίζουσι; κλέπτειν δὲ κωλύουσιν, συμπλεκέοντες ὅθεν
ἀντιλαβῆναι ἦ; τὸ δὲ δραπέδῳ δέσμοις ἀπείργουσι; τινὲς
ἀργίαν δὲ πληγαῖς ἐξαναγκάζουσιν; ἢ σὺ πῶς ποιεῖς, ὅταν
τῶν οἰκετῶν τινα τοιούτον ὄντα καταμανθάνῃς;

16'. Κολάζω, ἔφη, πᾶσι κακοῖς, ἕως ἂν δαλεύειν ἀναγ-
χάσω. Ἀλλὰ γὰρ ὦ Σώκρατες, οἱ εἰς τινὲς βασιλικὴν τέχνην
παιδευόμενοι, ἢν δοκεῖς μοι σὺ νομίζειν εὐδαιμονίαν εἶναι, τί
ἀφαιρῶσι τῶν ἐξ ἀνάγκης κακοπαθούτων, εἴγε πεινήσουσι,
καὶ διψήσουσι, καὶ ῥιγώσουσι, καὶ ἀγρυπνήσουσι, καὶ τὰλλα πάντα
μοχθήσουσιν ἐκόντες; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἶδ' ὅ, τι ἀφαιρῶ, τὸ
αὐτὸ δέρμα ἐκόντα ἢ ἀκονία ματιγῆσθαι, ἢ ὅλως τὸ αὐτὸ

velit, qui laborare quidem omnino recuset, sumptuosissi-
mo autem apparatu utatur?

16. Quin illud etiam consideremus, quo pacto ejusmodi
servos domini tractent. Annon eorum lasciviam fame casti-
gant? non occludendo ea, unde aliquid poterant sumere,
furari cohibent? non vinculis coercerent, ne aufugiant? non
desidiam verberibus expellunt? aut quo pacto tu facis,
quando de servis aliquem talem esse animadvertis?

17. Suppliciis, inquit, omnibus afficio, donec eum
servire cogam. Verum, mi Socrates, qui ad regnandi
artem instituuntur, quam tu mihi videris pro beatitate
ducere, quid ab iis differunt, qui præ necessitate labo-
rant incommodis, siquidem esurient, sitient, frigebunt,
vigilabunt, & alias omnes ærumnas sponte perferent?
nam equidem haud scio, quid discriminis sit, utrum cu-
tis eadem volenti an nolenti flagris cædatur; vel omnino

σῶμα πᾶσι τοῖς τοιούτοις ἐκόντα ἢ ἀκόντα πολιορκεῖται. ἀλλό γε ἢ ἀφροσύνη πρὸς τὸ θέλοντι τὰ λυπηρὰ ὑπομύειν;

1η. Τί δ', ὦ Αῤῥίππε, ὁ Σωκράτης ἔφη, οὐ δοκεῖ σοι τοιούτων ἀφαιρῆναι τὰ ἐκείσια τῶν ἀκυσίων, ἢ ὁ μὲν ἐκὼν πεινῶν, φάγῃ ἀν' ὅποτε βάλῃτο, καὶ ὁ ἐκὼν διψῶν, πίῃ, καὶ τὰλλ' ὡσαύτως. τῷ δ' ἔξ ἀνάγκης τὰῦτα πάσχοντι οὐκ ἔξεστιν, ὅπῃτ' ἀν' βάλῃται, παύεσθαι; ἔπειτα ὁ μὲν ἐκυσίως ταλαιπωρῶν, ² ἐπ' ἀγαθῇ ἐλπίδι ³ φρονῶν εὐφραίνεται. οἷον οἱ τὰ θηρία θηρῶντες, ἐλπίδι τῷ λήψεσθαι ἡδέως μοχθῶσι.

corpus idem his omnibus vel volenti vel nolenti prematur. Quid tandem aliud est, quàm infania, ærumnosa velle perpeti?

18. Quid, Aristippe? inquit Socrates, non ita tibi differre videntur voluntaria ab involuntariis, quatenus qui sponte esurit, comedere potest, quum vult; & qui sponte sitit, bibere potest; idemque in cæteris: qui verò ex necessitate hæc perfert, non potest, ubi vult, ab iis cessare? Deindè qui sponte perfert ærumnas, bonâ spe fretus lætatur; sicut, qui feras venantur, spe capiendi perlubenter laborant.

1 Pro τῶν τοιούτων *Leuncl.* malebat, τῷ τοιούτῳ, & pro ἢ *Budæus*, probante *Stephano*, ἐ. *Wells* putat τῷ τοιούτων esse pro ἐκ τ. τ. ut referatur ad δοκεῖ, non ad ἀφαιρῆναι, non ex his tibi videtur &c. sed nihil est, ad quod illud ex his referatur. Si quid libri juvarent, ac non nimis à vulgatâ lectione recederet conjectura, legerem, ταύτῃ, hætenus differunt, quatenus &c. *H. Stephanus* in *Thesauro* laudat ἐ *Platone*, ταύτῃ ἀνομῶς ἔχον. ἢ autem quare sollicitetur, non video. *Ernest.*

2 Ελπίδι εὐφραίνεται. Sic *Apost.* ad *Rom.* 12. 12. τῇ ἐλπίδι χαίροντες.

3 *Taylor* doctissimus, qui *Lysiae* orationes nuper edidit *Cantab.* in notis p. 491. hunc locum laudat, & ex conjecturâ pro φρονῶν putat legendum πονῶν εὐφραίνεται, ut melius respondeat consequenti, ἡδέως μοχθῶσι. Rectè, opinor.

19'. Καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα ἄθλα τῶν πόνων μικροῦ πινος ἀξιά ὅτι· τὸς δὲ πονοῦνται, ἵνα φίλους ἀγαθὸς κτήσωνται, ἢ ὅπως ἐχθροὺς χειρώσωνται, ἢ ἵνα δυνατοὶ θυρόμυθοι καὶ τοῖς σώμασι καὶ ταῖς ψυχαῖς, καὶ τὸν ἑαυτοῦ οἶκον καλῶς οἰκῶσι, καὶ τὸς φίλους εὖ ποιῶσι, καὶ τὴν πατρίδα εὐεργετῶσι· πῶς οὐκ οἶδα, ὥς χρὴ τέττας καὶ ποιεῖν ἡδέως εἰς τὰ τοιαῦτα, καὶ ζῆν εὐφραينوμένους, ἀγαμένους μὲν ἑαυτοὺς, ἐπαινεμένους δὲ καὶ ζηλουμένους ὑπὸ τῶν ἄλλων;

κ'. Επὶ δὲ αἱ μὲν ῥαδιουργίαι, καὶ ἐκ τῶν πωδιστῶν χρηρῆμα¹ ἡδοναί, ὅτε σώματι εὐεξίαν ἱκαναί εἰσιν ἐργάζεσθαι, ὥς φασὶν² οἱ γυμνασταί, οὔτε ψυχῇ ὀπισημίῳ ἀξιόλογον ὁδεμίαν ἐμποιοῦσιν· αἱ δὲ ἀγὰ καρτερίας ὀπιμέλεια τῶν καλῶν τε καὶ

19. Atque hujusmodi sanè laborum præmia non magni pretii sunt: qui verò in hoc incumbunt, ut amicos bonos parent, vel hostes subigant, vel ut fortes corpore animoque affecti, familiam suam pulchrè administrent, amicis profint, patriam beneficiis afficiant: hos num debere ignoras, & laborare lubenter in hujusmodi rebus, & cum lætitiâ vivere, dum & seipsos mirantur, & laudantur ardentique extolluntur ab aliis?

20. Præterea mollities, ac in promptu positæ voluptates, neque corpori bonam parere constitutionem possunt, uti gymnasiorum magistri asserunt, neque alicujus pretii scientiam ullam indunt animo: at per tolerantiam exercita stu-

¹ Voluptates quæ sine ullo labore percipiuntur, simul ac placuerit, tanquam Venerea &c. *Ernest.*

² Γυμναστὴς est *lanista*. Magister, vel publicus vel privatus exercitiorum, quibus adolescentes continebantur. vid. longam de *gymnaste* disputationem apud *Perizon.* ad *Ælian.* V. H. 2. 6. *Ernest.*

γαθῶν ἔργων ἔξικνεῖσθαι ποίεσιν, ὥς φασὶν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες.
λέγει δὲ πάλιν καὶ Ἡσίοδος¹.

Τὴν μὲν γὰρ Κακότητα καὶ ἱλαδὸν ὄσιν ἐλέαξεν
Ρηϊδίως²· λείη μὲν ὁδὸς, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει.
Τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρῶτα θεοὶ περπάρεθαι ἐθήσαν
Αἰθάνατοι, μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτῇ,
Καὶ πρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὶ δ' εἰς ἄκρον³ ἵκηται,
⁴ Ρηϊδίη δ' ἠπειρε πέλει, χαλεπή περ ἔσται.
Μαρτυρεῖ δὲ καὶ Ἐπίχαρμος ἐν τῷδε·

dia faciunt, ut ad honesta præclaraque facinora perveniamus, uti egregii viri prædicant. Ait alicubi & Hesiodus:

*Agmine cum multo facilis se Ignavia cuivis
Offert: plana via est, aditus brevis ejus ad ades.
At Dii virtutis durum posuere laborem
Ante fores; longa est atque ardua semita ad ipsam,
Asperaue imprimis: superato vertice tandem,
Pergere tum facile est; juvat ipsa molestia euntes.*

Hoc testatur & Epicharmus his verbis:

¹ Ege. v. 287. seqq.

² Sic etiam laudat Plato: sed vulgatæ Hesiodi edd. habent, ὀλίγη. cæterum cl. Robinsonus, Platonis auctoritate inductus, λείη reponendum apud Hesiodum censet. & melius sanè sequentibus respondet, in quibus est ὄρθιος, πρηχὺς. Ernest. Eandem sententiam Noster expressit in Cyrop. lib. 2. p. 101. ed. Hutch. Confer etiam Matt. 7. 13.

³ Pleræque editiones Hesiodi hîc habent ἵκηται, & ἵκηται tuentur Scædiger, Meursius, Heinsius. Veteres verò, qui hunc locum laudant, ἵκηται legunt. Quam lectionem retinere mavult Clericus, quem vide in notis. Non enim (verba sunt Clerici) video cur via dici nequeat εἰς ἄκρον ὄρος ἔκκενται, pervenire ad summum montem. Immo subaudiendum ὁδὸς ostendit sequens scæmininum ρηϊδίη.

⁴ Hoc versu Poëta vocales adeò frequentes, celeremque verborum cursum exhibet, quò facilitatem progressûs in cacumine melius describeret, ut notat Robinsonus in Hesiodum.

⁵ Epicharmus Comicus fuit Siculus, qui comædias tot conscripsit, ut

—— Τῶν πόνων

Πωλῶσιν ἡμῖν πάντα ¹ τὰ γὰρ θεοί.

Καὶ ἐν ἄλλῳ δὲ τόπῳ φησὶν·

—— Ω πονηρὲ σὺ,

Μὴ μοι τὰ μαλακὰ ² μώμεο, μὰ τὰ σκληρὰ ἔχῃς.

κα'. Καὶ Πρόδικος δὲ ὁ σοφὸς ἐν τῷ συγγραμμάτι τῷ
πρὸς τὸν Ἡρακλέους, (ὅπερ δὴ καὶ πλείστοις ὀπιδείκνυται)
ὡσαύτως πρὸς τῆς ἀρετῆς ἀποφαίνεται, ὡδὲ πῶς λέγων, ὅσα
ἔχω μέμνημαι. φησὶ γὰρ ³ Ἡρακλέα, ἐπεὶ ἐκ παίδων εἰς ἡβὴν

—— laboribus

Dii cuncta protinus nobis vendunt bona.

Idem alio quoque loco inquit:

—— heus ignave tu,

Non aucupere mollia, ne dura accidant.

21. Quin & Prodicus ille sapiens in libro de Hercule, (quem plurimis solet ostendere) similiter de virtute pronunciat, in hunc ferè modum, quantum memini, dicens. Herculem ait, postquam ex pueritiâ ad pubertatem acce-

eas Apollodorus in decem volumina digesserit, teste Porphyrio; sed interierunt omnes injuriâ temporis, præter paucas sententias quæ citantur ab Athenæo, Plutarcho, &c.

1 *Leunclavius* metri causâ legit, ὁ γὰρ οἱ Θεοί. & sic adscriptum reperi etiam in margine vet. ed. à Viro docto. *Ernest.*

2 Juxta illud *Horatianum* —— *Sperne voluptates, nocet emptâ dolore voluptas.* — *Stephanus* vult μώμο quære, & placet. ζητεῖν & ἔχει sæpe sibi respondent apud Græcos. Sive autem μώμο legas sive μώμο, διασυλλαῶς pronunciandum est, ut χεῦσεν apud *Callimach.* H. in *Dian.* v. 3. & ap. *Homerum*, aliosque Poetas. *Ernest.*

3 Similis est narratio in vitâ *Luciani*, ad imitationem fortè hujus conficta. Et apud *Dionem Chrysostomum*, in oratione primâ de Regno.

ᾠρμαῖτο, (ὃν ἢ οἱ νέοι ἤδη αὐτοκράτορες γηρόμυροι δηλοῦσιν, εἴτε τιμὴ δι' ἀρετῆς ¹ ὁδὸν πρέποντα ἐπὶ τὸν βίον, εἴτε τιμὴ ἀφ' ἀκακίας) ἐξεληθόντα εἰς ἡσυχίαν καθῆσθαι, ἄπορουῦτα, ² ποτέραν τῶν ὁδῶν πρᾶπναι.

κβ'. Καὶ φανῆναι αὐτῷ δύο γυναικας πορσίεσαι μεγάλας, καὶ τῇ μὲν ἑτέρῃ εὐπρεπῇ τε ἰδεῖν καὶ ἐλευθέριον, φύσιν κεκοσμημένην τὸ μὲν σῶμα καθαρότητι, τὰ δὲ ὄμματα αἰδοῖ, τὸ δὲ σχῆμα σωφροσύνῃ, ³ ἐσθῆτι δὲ λευκῇ· τῇ δὲ ἑτέρῃ τετραμμένῳ μὲν εἰς πολυσαρκίαν τε καὶ ἀπαλότην, κακῶς πωπιμένην δὲ τὸ μὲν χρῶμα, ὥστε λευκοτέραν τε καὶ ἐρυθροτέραν τῇ ὄντι δοκεῖν φαίνεσθαι, τὸ δὲ σχῆμα, ὥστε δοκεῖν ὀρθοτέραν τῇ φύσει εἶναι, τὰ δὲ ὄμματα ἔχειν ἀναπεπλάμνυα, ἐσθῆτα δὲ, ἐξ ἧς ἀν

deret, (in quâ jam adolescentes sui juris fiunt, ac indicia præbent, virtutisne viâ porrecturi sint ad vitam, an verò ignaviæ) egressum in tranquillum locum ibi consedisse, ambigentem, ad utram se viam converteret.

22. Tum mulieres duas grandi staturâ esse visas ad ipsum accedere, alteram quidem honesto ac liberali vultu, cujus corpus à naturâ munditie esset ornatum, oculi verecundiâ, gestus modestiâ, veste candidâ: alteram verò nutrimento redditam obesam & teneram, sic ornata quoad colorem, ut candidior ac rubicundior videretur, quàm esset; formâ procerior visa, quàm esset à naturâ; oculis apertis; veste tali, ex quâ venustas maxi-

¹ Intell. κατὰ. Ernest.

² Κατὰ ποτέραν τ. ὁ. τ. ἐπὶ τῷ βίῳ. v. §. 23. vel simpliciter ἐπὶ ποτέραν τ. ὁ. τ. ut §. 23. ἐπὶ τιμῇ ἢ — ὁδὸν ἄξω σε. Ernest.

³ Sic Virtus à Poetis depingitur:

Virtutis dispar habitus —

—— *lætique pudoris,*

Celsa humeris, niveæ fulgebat flamine pallæ. Sil. Ital.

μάλις αὖτε ἀγαλᾶμποι καὶ σκοπεῖσθαι δὲ ἑαυ-
τὴν, ὅπως πεῖν δέ, καὶ εἴτις ἄλλῃ αὐτὴν θεᾶται· πολ-
λάκις δὲ καὶ εἰς τὸν ἑαυτῆς σκιὰν ἀποβλέπειν.

κγ'. Ως δ' ἰ ἐγένοντο πλησιέτερον τῷ Ἡρακλέους, ἡ μὲν
πρόσθεν ῥηθεῖσαν ἰέναι τὸν αὐτὸν τρόπον· ἡ δὲ ἑτέραν, φη-
σαι βυλομυθῆν, προσδραμεῖν τῷ Ἡρακλῆ, καὶ εἰπεῖν· ὄρω σε,
ὦ Ἡράκλεις, ἀπορῶντα, ποίαν ὁδὸν ὅπῃ τῷ βίον τρέπῃ. εἰ
οὔτω ἐμὲ φίλῳ ποιήσης, ὅπῃ τὴν ἡδίστῳ τε καὶ ῥάτῳ ὁδὸν
ἄξω σε, καὶ τῶν μὲν τερπνῶν ὁδοῦνός ἀγευτός ἔσῃ, τῶν δὲ
χαλεπῶν ἀπειρός ἀγχιώσης.

κδ'. Πρῶτον μὲν γὰρ ὁ πολέμων, ὁδὲ τραγμάτων

mè pelluceret: eandem sæpius se contemplatam esse, ac
num aliquis ipsam spectaret, considerasse; sæpe ad um-
bram quoque suam respexisse.

23. Quum ad Herculem venissent propius, inces-
sisse illam, de quâ prius diximus, eodem modo: alteram
verò, prævenire volentem, accurrisse ad Herculem, atque
dixisse: Video te, mi Hercules, ambigere, quânam viâ te
ad vitam conferas. Quapropter, si me tibi amicam ad-
junxeris, ducam te ad iter jucundissimum ac facillimum;
ut eorum, quæ suavia sunt, nihil non gustes, simulque mo-
lestiæ expers vivas.

24. Nam primum tibi neque bella, neque negotia cu-

1 Certissimam emendationem *Leuncl.* secutus scripsi ἐγένοντο pro ἐγέ-
νετο; refertur enim ad utramque feminam, non *Voluptatem* tantum.
Ernest.

2 Similia sunt istis, quæ *Venus* apud *Lucianum* pollicetur *Paridi*, si
se formosissimam pronunciaverit. de quo vide *Judicium Paridis* apud
Lucianum.

3 Vide *Ciceronem* de senectute.

φροντίεις, ἀλλὰ σκοπέμενος¹ διέση, τί ἂν κεχαρισμύνῃ, ἢ σί-
πιν, ἢ ποτὸν εὖρις· ἢ τί ἂν ἰδῶν, ἢ τί ἀκέσας τερφθείης, ἢ
τίνων ὁσφραινόμενθ², ἢ ἀπλόμενος ἡσθείης· τίσι δὲ παιδικοῖς
ὁμιλῶν μάλιστα ἂν εὐφρομθείης, καὶ πῶς ἂν μαλακώτατα κα-
θεύδοις, καὶ πῶς ἂν ὑπνώτατα τέτων πάντων τυγχάνοις.

κε'. Εἰ δέ ποτε ῥηταί τις ὑποψία σπάνεως, ἀφ' ὧν
ἔσαι ταῦτα, ὅ φόβ³θ, μή σε ἀγάγω ὅτι τὸ, πονοῦντα καὶ
ταλαιπωροῦντα τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ, ταῦτα πορίζεσθ⁴.
ἀλλ' οἷς ἂν οἱ ἄλλοι ἐργάζονται, τέτοις σὺ χρήσῃ, ὅθενός
ἀπεχόμενθ⁵, ὅθεν ἂν δυνατὸν ἦ πὶ κερδᾶναι. πανταχόθεν
γὰρ ὠφελείαται τοῖς ἐμοὶ ξυῦσιν ἔξοσίαν ἐγὼγε πᾶν ἔχω.

κς'. Καὶ ὁ Ηρακλῆς ἀκέσας ταῦτα, ὦ γυναι, ἔφη, ὄνο-

landa erunt; sed dispicies, quemnam tibi gratum vel ci-
bum vel potum invenire possis: quid vel aspectu, vel au-
ditu, vel odoratu, vel tactu te delectare possit: quibus
pædicis fruens, plurimum gaudeas; quo pacto quàm mol-
lissimè dormias; quî absque labore minimo possis hæc om-
nia consequi.

25. Quod si aliquando illa defectura, de quibus hæc
percipies, suspicio sit, nihil est quod metuas, ne eò te de-
ducam, ut hæc, laborando, variisque tum animi tum cor-
poris ærumnis perferendis, tibi compares: sed aliorum la-
boribus tu fruêris, nec ab ullâ re abstinebis, de quâ capi
aliquid lucri possit. Nam equidem familiaribus meis po-
testatem facio, ut undecunque utilitatem capiant.

26. Hæc quum audisset Hercules; Quodnam est, in-

¹ Steph. auctore Budæo, legi vult δι' ἑσῃ, propter insolentiam, pro-
culdubio, verbi δειμι. Sed non est hoc verbum contra ἀναλογίαν, &
habet hoc loco eam vim, quam ἀγπελῶ, ἀγῶ, ἀγῶσιώω. Neque vi-
deo, quam vim δι' h. l. haberet, & quare hîc poneretur, cum in cæ-
teris membris non sit. Ernest.

μα δέ σοι τί ὄσιν; Ἡ δὲ, οἱ μὲν ἐμοὶ φίλοι, ἔφη, καλεῖσίν με
¹ Εὐδαιμονίαν· οἱ δὲ μισοῦντές με, ² ὑποκοριζόμενοι ὀνομά-
 ζουσίν με Κακίαν.

κζ'. Καὶ ὃν τέτρω ἢ ἑτέρα γυνὴ προσελθούσα εἶπεν· καὶ
 ἐγὼ ἤκω πρὸς σε, ὦ Ηράκλεις, εἰδυῖα τῆς ³ γεννήσαντάς σε,
 καὶ τὴν φύσιν τὴν σὺν ἐν τῇ παιδείᾳ καταμαθούσα· ἔξ
 ὧν ἐλπίζω, εἰ τὴν πρὸς ἐμὲ ὁδὸν πράποις, σφόδρ' ἂν σε τῶν
 καλῶν καὶ σεμνῶν ἐργάτῳ ἀγαθὸν γενέσθαι, καὶ ἐμὲ ἐπι-
 πολὺ ἐντιμότεραν, καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς ἀγαπρεπετέραν φρονή-

quit, tibi nomen, mulier? Illa vero, amici mei, ait, *Felicitatem* me appellant: at qui oderunt, obtrectando vo-
 cant *Ignaviam*.

27. Quum interim altera mulier accessisset: Ego quo-
 que, inquit, ad te venio, mi Hercules, quæ & parentes
 tuos novi, & quæ tua esset natura, in institutione animæ
 adverti. De quibus spero, ut si eâ, quæ ad me ducit, viâ
 incesseris, egregiè tu præclaras & honestas res geras; at-
 que ego longè honoratior, bonorumque gratiâ illustrior

¹ Significat sic solere usu venire in hominum vitâ, ut quisque pa-
 trocinetur suis vitiis, ea extenuet, & virtutis loco ea haberi optet.
 quemadmodum in *Mimo* veteris & sapientis *Publii* id indicatum est:
Timidus vocat se cautum, parcum sordidus.

² Υποκοριζέσθαι plerumque significat rem odiosam specioso nomine ap-
 pellare, aut minùs invidioso; hoc est, εὐφρόνως ὀνομάζειν. Hîc verò Au-
 ctor noster contrario Sensu usus est. vid. *Budæum* in comment. L. Gr.
 p. 827.

³ De *Hercule*, ipsius ortu, nativitate, studiis, ingenio, moribus, vir-
 tutibus & vitiis, plurimi veterum meminêre. Ex poetis Græcis præ-
 cipuè *Pindarus*, *Theocritus*, *Lycophron*, *Euripides*, *Sophocles*; & Latini
 plerique omnes. Cuncta autem de *Hercule* *Gyraldus* vir doctissimus pe-
 culiari libro est persecutus.

να. Ὅκ' ἔξαπατήσω δέ σε παροϊμίῳ ἡδονῆς, ἀλλ' ἢ περ
οἱ θεοὶ διέθεσαν, τὰ ὄντα διηγήσομαι¹ μετ' ἀληθείας.

κη'. Τῶν γὰρ ὄντων ἀγαθῶν καὶ καλῶν ἔστιν ἄνευ πόνου καὶ ὀπι-
μελείας θεοὶ δίδασιν ἀνθρώποις. ἀλλ' εἴτε τῆς θεῆς ἰλεως εἰναί
σοι βέλῃ, θεραπευτέον τῆς θεῆς· εἴτε ὑπὸ φίλων ἐθέλοις ἀγα-
πᾶς, τῆς φίλης εὐεργετητέον· εἴτε ὑπὸ τινος πόλεως ὀπιθυ-
μῆς τιμᾶς, τὴν πόλιν ὠφελήτεον· εἴτε ὑπὸ τῇ Ἑλλάδος πάσης
ἀξιοῖς ἐπ' ἀρετῇ θαυμάζεας, τὴν Ἑλλάδα πειρατέον εὖ ποιεῖν·
εἴτε τὴν γῆν φέρειν σοι² βέλῃ καρπὸς ἀφθόνοιος, τὴν γῆν θεραπευ-
τέον· εἴτε ὑπὸ βοσκημάτων οἷε δεῖν πλεονέχεσθαι, τὴν βοσκημά-
των ὀπιμελητέον· εἴτε διὰ πολέμου ὀρμᾶς αὐξέσθαι, καὶ βέλῃ
δυνάμει τῆς τε φίλης ἐλευθερεῖν, καὶ τῆς ἐχθρῆς χειρῶν, τὰς

videar. Neque verò te decipiam voluptatis procemiis,
sed ex instituto divino, res ipsas verè commemorabo.

28. Nihil enim bonum ac præclarum sine labore &
studio Dii hominibus largiti sunt: sed siue Deos esse pro-
pitios tibi vis, colendi sunt Dii: seu ab amicis vis diligi,
beneficiis amici sunt afficiendi: siue ab urbe aliquâ vis ho-
norari, utilitatis quid urbi afferendum est: seu apud uni-
versam Græciam virtutis nomine vis esse in admiratione,
Græciæ ut benefacias, conandum erit: siue terram tibi
fructus uberes ferre vis, colenda erit terra: seu à jumen-
tis ditari putas, jumentorum cura erit habenda: siue bello
res tuas amplificare desideras, ac potestatem consequi vis
tum amicos liberandi, tum subigendi hostes, non solum

¹ *Cum veritate*, id est, *ingenuè & verè*, nihil in cuiusquam gratiam
vel simulans, vel dissimulans; mutato adverbio in nomen præpositioni
adjunctum. Quæ ratio loquendi non *Hebræis* tantum, quamvis his
præcipuè, sed *Græcis* etiam, usitata est. Confer *Matth.* 22. 16.

² *Atticâ* consuetudine, ubi *η* in *ε* convertitur in secundâ personâ
pass. vocis. — sic οἷε infra pro οἶη.

πολεμικὰς τέχνας αὐτάς τε παρὰ τῶν ὀπισθαμύνων μαθη-
τέον, καὶ ὅπως αὐταῖς δὲ χρῆσθαι ἀσκητέον. εἰ δὲ καὶ τῷ
σώματι βέλῃ δυνατὸς εἶ, τῇ γνώμῃ ὑπηρετεῖν ἐθιτέον τὸ
σῶμα, καὶ γυμναστέον σὺν πόνοις καὶ ἰδρώτι.

κθ'. Καὶ ἡ Κακία ὑπολαβῶσα εἶπεν, (ὥς φησὶ Πρό-
δικος,) ὦ Ἡρόκλεις, ὥς χαλεπὴ καὶ μακρὰν ὁδὸν
ὅπῃ τὰς εὐφροσύνας ἡ γυνή σοι αὕτη διηγεῖται; ἐγὼ δὲ ῥα-
δίαν καὶ βραχέϊαν ὁδὸν ὅπῃ τὴν εὐδαιμονίαν ἄξω σε.

λ'. Καὶ ἡ Αρετὴ εἶπεν· ὦ τλήμων, ἴ τί δὲ σὺ ἀγαθὸν
ἔχεις; ἢ τί ἡδὺ οἶσθα, μηδὲν τούτων ἔνεκα πρᾶττειν ἐθέλου-
σα; ἢ τις ὁδὸς τῇ ἡδέων ὀπιθυμίαν ἀναμένεις, ἀλλὰ πρὶν
ὀπιθυμῆσαι, πάντων ἐμπίπλασαι· πρὶν μὲ πεινῆν, ἐσθίουσα,
πρὶν δὲ διψῆν, πίνουσα· καὶ ἵνα μὲ ἡδέως φάγῃς, ὅσοποιός μὴ

artes bellicas tibi ab earum peritis discendæ sunt, sed
etiam percipiendum exercitatione, quo pacto sit iis uten-
dum. Denique, si etiam corpore vis esse robustus, necesse
est corpus assuefacias ad parendum animo, perque labores
ac sudorem exerceas.

29. Tum ejus sermonem excipiens *Ignavia*, (quemad-
modum *Prodicus* ait,) Videſne, inquit, mi *Hercules*, quàm
longam ac difficilem viam ad delectationes hæc tibi mu-
lier exponat? ego verò facili brevique ad beatitatem iti-
nere te ducam.

30. Tum *Virtus*, Misera verò tu, ait, quid boni ha-
bes? aut quam delectationem nōsti, quum nihil horum
causâ facere velis? quæ jucundorum appetitum non ex-
spectas, sed prius, quàm appetas, omnibus repleris:
priusquam, esurias, comedis; priusquam sitias, bibis:
atque ut suaviter comedas, obsoniorum structores ex-

1 Similis expositulatio *Paupertatis* cum *Pluto* extat apud *Aristoph.* in
Πλάτῳ.

χρῶμεν· ἵνα δὲ ἡδέως πίνῃς, οἶνους τε πολυτελεῖς πρῶ-
 σκευάζῃ, καὶ τῷ θεροῦ χιόνα πειθέσθαι ζητεῖς· ἵνα δὲ κα-
 θυπνώσῃς ἡδέως, ὃ μόνον ταῖς φρωμένας μαλακὰς, ἀλλὰ καὶ
 ταῖς κλίνας καὶ τὰ ὑπόβαθρα ταῖς κλίναις παρασκευάζεις·
 οὐ γὰρ ἀγὰρ τὸ πονεῖν, ἀλλὰ ἀγὰρ τὸ μηδὲν ἔχειν ὃ, τι
 ποιῇς, ὑπνου ὀπιθυμεῖς. τὰ δ' ἀφροδίσια περὶ τῷ δεῖσθαι
 ἀναγκάζεις, πάντα μηχρῶμεν, καὶ γυναιξὶ τοῖς ἀνδρά-
 σι χρῶμεν. οὕτω γὰρ παιδεύεις τὴν σαυτῆς φίλους, τῆς μὲν
 νυκτὸς ὑβρίζουσα, τῆς δὲ ἡμέρας τὸ χρησιμώτατον κατα-
 κοιμίζουσα.

λα'. Αἰάνατος δὲ οὔσα, ἐκ θεῶν μὲν ἀπέρριψα, ὑπὸ
 δὲ ἀνθρώπων ἀγαθῶν ἀτιμάζῃ. τῷ δὲ πάντων ² ἡδέϊσθαι ἀκού-

cogitas: ut suaviter bibas, magno sumptu vina tibi com-
 paras, ac per æstatem nivis quærendæ causâ circumcurfi-
 tas: ut suaviter dormias, non stragula tantum mollia, sed
 etiam lectulos, lectulorumque fulcra paras; non enim
 propter labores somnum appetis; sed quia nihil est tibi
 quod agas. Venerem verò prius, quàm eâ indigeas, omni
 arte impellis; & ipsis viris tanquam mulieribus uteris.
 Sic enim amicos tuos instituis, noctu stupris polluens, &
 utilissimâ diei parte somno obruens.

31. Quumque sis immortalis, à Diis quidem rejecta es;
 ab honestis autem hominibus probro afficeris. Jam quod

1 Alludit ad Veterum morem tum Græcorum, tum Romanorum,
 qui nivem & glaciem in subterraneis locis tempore hyemis reconde-
 bant, ad vini refrigerium tempore æstatis. *Plinius* de Romanorum
 luxu inquit, — *Servatur aliorum æstibus, excogitaturque ut alienis mensi-
 bus nix algeat. Nat. Hist. lib. 19. c. 4. vide Suetonium in Vitâ Cl.
 Neronis c. 27. Refotus sæpius calidis piscinis, ac tempore æstivo niva-
 tis. ubi vide Pitiscum.*

2 Οὐ δὲ θερμὸν ὕδωρ ποτὶνδε τέγγει μαλθακὰ γῆα, καὶ Πίνδαρον, ὡς δοξᾷ
 ποιεῖν, καὶ τὸ πρᾶτθαι μετὰ πινὸς διωάμεως πόνον ἡδυνῶν, καὶ μετὰ τὸν τε εὐχόμενον.

σματος, ἐπαίνου ἑαυτῆς ἀνήκοος εἶ, καὶ τῷ πάντων ἡδίστου θεά-
ματος ἀθέατος. οὐδὲν γὰρ πρόποτε σου τῆς ἔργον καλὸν τε-
θέασαι. τίς δ' ἂν σοι λεγέσῃ τι πιτεύσειε; τίς δ' ἂν δεο-
μήνῃ πινὸς ἐπαρκέσειεν; ἢ τίς ἂν εὖ φρονῶν τῷ σὺ¹ θιάσῳ πολ-
μήσειεν εἶναι; οἱ νέοι μὲν ὄντες, τοῖς σώμασιν ἀδυνάτοί εἰσι,
φρεσβύτεροι δὲ θυόμενοι, ταῖς ψυχαῖς ἀνόητοι. ὀπὼνως μὲν
λιπαροὶ ἀφ' νεότητος τρεφόμενοι, ἐπιπὼνως δὲ αἰχμηροὶ διὰ
γῆρας περῶντες. τοῖς μὲν πεπραγμένοις αἰχμυόμενοι, τοῖς δὲ
πρατιμένοις βαρυόμενοι. τὰ μὲν ἡδέα ἐν τῇ νεότητι ἀφ-
δραμόντες, τὰ δὲ χαλεπὰ εἰς τὸ γῆρας ὀποθέμενοι.

λβ'. Εγὼ δὲ σὺν εἰμι μὲν θεοῖς, σὺν εἰμι δὲ ἀνθρώποις
τοῖς ἀγαθοῖς. ἔργον δὲ καλὸν, οὔτε θεῖον οὔτε ἀνθρώπινον,

omnium auditu jucundissimum est, tuam ipsius laudem
nullam audis; nec, quod spectaculum jucundissimum est,
spectare potes: quippe nullum unquam honestum facinus
tuum vidisti. Quis verò tibi aliquid dicenti fidem ha-
beat? Quis rei alicujus egenti quidquam suppeditet?
Quis mentis compos ex tuæ sodalitatis cœtu esse audeat?
quum tui, si juvenes sint, corporibus sint debiles; pro-
vectiores facti, animis desipiant: sine labore nitidi per
juventam victitant; cum labore squallidi per senectam
ætatem transeunt: anteaكتورum eos pudet; agendorum
onus haud sustinent: jucundis in juventute cursu quasi
peragratis, in senectutem molesta reservant.

32. Ego verò cum Diis versor, cum hominibus honestis
versor: nec ullum, præclarum facinus, sive divinum sive

Plutarch. in libello περὶ Εὐθυμίας. & Pindar. 4. hymno Nemæorum.
vide Cicer. ad Atticum. 12. 4.

¹ De turbâ, quæ tuas partes sectatur. Θιάσος autem pompam signi-
ficat, quæ Bacchum comitabatur, vel cœtum salutantium, & in volup-
tate vitam exigentium.

χρεῖς ἐμῷ γίγνεται. τιμῶμαι δὲ μάλιστα πάντων καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρὰ ἀνθρώποις, οἷς προσήκει· ἀγαπητὴ μὲν σω-
εργὸς τεχνίταις, πιστὴ δὲ φύλαξ οἴκων δεσπόταις, εὐμνήης
δὲ παρὰ τὰς οἰκέταις, ἀγαθὴ δὲ συλλήπεια τῷ ἐν εἰρήνῃ
πόνων, βεβαία δὲ τῶν ἐν πολέμῳ σύμμαχος ἔργων, αἰετὴ
δὲ φιλίας κοινωνός.

λγ'. Ἐπὶ δὲ τοῖς μὲν ἐμοῖς φίλοις ἡδέϊα μὲν καὶ ἀσπάγ-
μων σίτων καὶ ποτῶν ἀπόλαυσις· ἀνέχονταί γὰρ ἕως ἀν' ὅπι-
θυμήσωσιν αὐτοὶ. ὕπνος δὲ αὐτοῖς παρέστιν ἡδίω, ἢ τοῖς ἀμό-
χθοις· καὶ οὔτε ἀπολιπόντες αὐτὸν ἀχθονται, οὔτε ἀπὸ τῆς
μεθιᾶσι τὰ δέοντα πείθειν. καὶ οἱ μὲν νέοι τοῖς τῶν πρεσ-
βυτέρων ἐπαίνοις χαίρουσιν, οἱ δὲ γεραίτεροι ταῖς τῶν νέων τι-
μαῖς ἀγάλλονται. καὶ ἡδέως μὲν τῶν παλαιῶν πράξεων μέμνην-
ται, εὖ δὲ τὰς παρούσας ἡδονταὶ πράττοντες, δι' ἐμὲ φίλοι
μὲν θεοῖς ὄντες, ἀγαπητοὶ δὲ φίλοις, τίμιοι δὲ πατρίσιν. ὅταν

humanum, absque me perpetratur. Maximè omnium à
Diis & hominibus, quibus par est, honoribus afficior :
artificibus cara laborum socia, fida domorum custos he-
ris, opitulatrix benigna servis, in laboribus pace curandis
adjutrix egregia, constans in negotiis bellicis auxiliatrix,
amicitiæ consors optima.

33. Est etiam amicis meis cibi & potûs perceptio,
suavis pariter ac elaborati nihil habens. Exspectant
enim, donec appetant. Iidem somnum capiunt suavio-
rem, quàm otiosi: ac neque excitatos se molestè ferunt,
neque somni causâ, quæ agenda necessariò sunt, omit-
tunt. Juvenes senum laudibus gaudent, senes juvenum
honoribus delectantur. Iidem rerum olim gestarum me-
moriam jucundè repetunt, nec minori cum voluptate
præsentia peragunt, quum quidem meâ causâ Diis ac-
cepti sint, amicis cari, patriis honorati. Denique

δ' ἔλθῃ τὸ πεπονημένον τέλος, οὐ μετὰ λήθης ἀτιμοὶ
κείνται, ἀλλὰ μετὰ μνήμης τ' ἑαυτοῦ χρόνον ὑμνούμενοι θά-
λουσι. τοιαῦτά σοι, ὦ πάτερ τοκέων ἀγαθῶν Ἡράκλεις,
ἔξεστι διαπονησαμένῳ τιμὴ μακραιστοτάτῳ εὐδαιμονίᾳ κεκ-
τῆσθαι.

λδ'. Οὕτω πως δῶκει² Πρόδικος τιμὴν ὡς Ἀρετῆς
Ἡρακλέους παίδουσιν. ἐκόσμησε μὲν τοὶ τὰς γνώμας ἐπὶ με-
γαλειότεροις ῥήμασιν, ἢ ἐγὼ νῦν. σοὶ δ' οὕτω ἀξιον, ὦ Ἀρί-
στιππε, τῶν ἐνθυμημένων πειθεσθᾶν τι, καὶ τῶν εἰς τὸν μέλ-
λοντα χρόνον τοῦ βίου φροντίζειν.

quum finis à fato præstitutus adest, non inhonorati ja-
cent, oblivioni traditi; sed perpetuâ sui memoriâ ce-
lebrati florent. Hujusmodi, mi Hercules, parentum so-
boles fortium, laboribus exantlatis, licet eâ felicitate
potiaris, quæ ab omnibus maximè prædicatur.

34. Hoc quodam modo Prodicus institutionem *Virtu-
tis* ad Herculem prosequitur. Sententias quidem ipsas
multò magis magnificis verbis, quàm ego nunc fecerim,
ornavit. Quamobrem, mi Aristippe, te quoque æquum
est hæc animo perpendentem conari, ut etiam futuri vitæ
temporis curam aliquam habeas.

1 Pro τὸν αἰώνιον. Adverbia enim vestita articulis pro nominibus
Græcis usurpantur; quemadmodum, τὸ ἄνω, τὸ καίτω, τοῖς πλησίον, &
similia innumera.

2 Prodicus meminit aliquoties Plato in libro de Sapientiâ. In *Prota-
gorâ* item, ubi sapientissimum eum & divinum virum cognominat. *Pro-
dicus* semper in ore habuit *Epicharmi* illud, καὶ δὲ χεῖρ χεῖρα κνίξῃ, δὲ π
καὶ λάβοις π. vide de *Prodicto* etiam apud *Erasmum* in proverb. *Prodicto*
sapientior.

Κ Ε Φ. β'.

ΑΙοδόμυθ' δέ ποτε Λαμπροκλέα τὸν πρεσβύτατον υἱὸν
 ἑαυτοῦ πρὸς τὴ μητέρα χαλεπαίνοντα· Εἰπέ μοι, ἔφη,
 ὦ παῖ, οἶσθ' ἅπας ἀνθρώπους ἀχαίτους καλουμένους; καὶ
 μάλα, ἔφη ὁ νεογίσκος· καὶ μεμάθηκας οὖν τὴν τί ποιῶν-
 τας τὸ ὄνομα τῆτο ἀποκαλεῖσιν; ἔγωγ', ἔφη· τὴν γὰρ εὖ
 παθόντας, ὅταν δυνάμει χάριν ἀποδοῦναι, μὴ ἀποδῶσιν,
 ἀχαίτους καλεῖσιν· ὅκ' ἔν δοκῶσί σοι εἶν τοῖς ἀδίκοις καὶ
 λογίζεσθαι τὴν ἀχαιίτην; ἔμοιγ', ἔφη.

β'. Ἦδη δέ ποτε ἐσκέψω, εἰ ἄρα ὥσπερ τὸ ἀνδραπο-
 δίζεσθαι τὴν μὲν φίλους, ἀδίκον εἶναι δοκεῖ, τὴν δὲ πολε-
 μίαν, δίκαιον εἶναι· καὶ τὸ ἀχαιεῖν πρὸς μὲν τὴν φίλαν,
 ἀδίκον εἶναι, πρὸς δὲ τὴν πολεμίαν, δίκαιον; καὶ μάλα, ἔφη·

C A P. II.

Lamproclem filium matri iratum placat.

CÆterum quum animadvertisset aliquando Lampro-
 clem filium suum natu maximum, matri suæ succen-
 sere: Dic mihi, ait, mi fili, nōstine quosdam homines qui
 appellantur ingrati? Omnino, inquit adolescens. Anim-
 advertisti ergo, quid illi faciant, qui hoc nomine dicun-
 tur? Equidem, ait: nam illos ingratos vocant, qui af-
 fecti beneficiis, quum referre gratiam possint, non re-
 ferunt. Ergo tibi videntur ingratos cum injustis repo-
 nere? Mihi quidem, inquit.

2. Verum considerāstine, (inquit) an quemadmodum
 amicos in servitutem redigere, injustum esse videtur; ho-
 stes autem, justum: sic etiam erga amicos ingratum esse,
 injustum sit; ergo hostes autem, justum? Omnino, in-

καὶ δοκῇ μοι, ὅφ' ἔ' ἂν τις εὖ παθὼν, εἴτε φίλος εἴτε πολέμιος, μὴ πεισθῇται χάριν ἀποδιδόναι, ἀδικος ἔ' ἔ'.

γ'. Οὐκοῦν, εἰγ' οὕτως ἔ'χει τῷτο, εἰλικρινῆς τις ἂν εἴη ἀδικία ἢ ἀχαριτία. συωμολόγη. Οὐκοῦν ὅσῳ ἂν τις μείζω ἀγαθὰ παθὼν, μὴ ἀποδιδῷ χάριν, τοσούτῳ ἀδικώτερος ἂν εἴη. συωέφη καὶ τῷτο. τίνας οὔν, ἔ'φη, ὑπὸ τίνων εὐροιμεν ἂν μείζονα εὐεργετημένους, ἢ παῖδας ἀπὸ γονέων; οὓς οἱ γονεῖς ὅκ μὲν ὅκ ὄντων ἐποίησαν εἶναι, τοσαῦτα δὲ καλὰ ἰδεῖν καὶ τοσούτων ἀγαθῶν μετ'αρχεῖν, ὅσα οἱ θεοὶ πᾶρέχουσι τοῖς ἀνθρώποις· ἀ δὴ καὶ οὕτως ἡμῖν δοκῇ πάντως ἀξία εἶναι, ὥστε πάντες τὸ κατ'αλιπεῖν αὐτὰ πάντων μάλιστα φεύγομεν. καὶ αἱ πόλεις ὅπ' τοῖς μεγίστοις ἀδικήμασι ζημίαν θάνατον πεποιήκασιν, ὥς ὅκ ἂν μείζονος κακοῦ φόβῳ τὴν ἀδικίαν ἰ παύσοντες.

quit; adeoque mihi videtur injustus esse, à quocunque quispiam beneficiis affectus, sive amico sive hoste, referre gratiam non enititur.

3. Ergo, si res ita se habet, mera quædam injuria est ingratitudo. Concessit. Quanto quis igitur majoribus beneficiis affectus gratiam non retulerit, tanto erit injustior. Concessit etiam hoc. Quos autem, ait, à quibus reperire possimus majoribus affectos beneficiis, quàm liberos à parentibus? quibus, quum antea non essent, parentes existendi causa fuerunt, atque tot præclaras ut res cernerent, tot bonorum participes fierent, quot bona hominibus Dii sup-peditant: quæ sanè usque adeò maximi facienda ducimus, ut omnes imprimis eorum amissionem refugiamus. Civitates quoque maximis sceleribus mortem in pœnam statuerunt, quod gravioris mali metu injustitiam coërcere nequeant.

1 Pro παύσεσθαι, per Synesin. Nam αἱ πόλεις h. l. sunt *civēs* aut quicunque in Republ. legum ferendarum potestatem habent. Substan-

δ'. Καὶ μὴν ὃ τῶν γε ἀφροδισίων ἕνεκα παυδοποιεῖσθαι τῆς ἀνθρώπου ὑπολαμβάνοις. ἐπεὶ ἡ τῆς γε τῶν ὑπολυσόντων μεσὴ μὲν αἰὶς ὁδοί, μετὰ δὲ τὰ οἰκήματα. φθμεροὶ δ' ἐσμὲν καὶ σχολούμενοι ἔξ ὁποίων ἀν' γυναικῶν βέλπιστα ἡμῖν τέκνα θύοιτο, αἷς ² συνελθόντες τεκνοποιούμεθα.

ε'. Καὶ ὁ μὲν ἀνὴρ τῷ τε συνεκκοποιήσασαν ἑαυτῷ τρέφει, καὶ τοῖς μέλλουσιν ἔσεσθαι παισὶ περὶ παρὰ σκευὰ πάντα, ὅσα ἀν' οἴηται συνοίσειν αὐτοῖς πρὸς τὸν βίον, καὶ ταῦτα ὡς ἀν' δυνήται πλείστα· ἡ δὲ γυνὴ ὑποδεξαμένη τε φέρει τὸ φορτίον τῆς τε, βαρυνομένη τε, καὶ κινδυνεύουσα πρὸς

4. Nec verò homines rei veneræ causâ liberos procreare existimes. Nam eorum quæ ab illâ quemvis liberent, plenæ viæ, plena lupanaria. Præterea manifestum est, considerare nos, ex cujuscumque mulieribus liberos optimos suscipere possimus, quibuscum congressi liberos procreamus.

5. Ac vir quidem eam, quæ in procreatione cooperatur, nutrit, liberisque nascendis præparat omnia, quæcunque ad vitam eis conductura putat, eaque quàm potest plurima: mulier verò exceptum onus hoc gestat, cum gravamine vi-

tivum πολίται subintell. in voce πόλεις. Sic *Matth.* c. 28. ver. 19. μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτούς. & *Epist. ad Ephesios* c. 4. v. 18. τὰ λοιπὰ ἔθνη — ἐσκοπισμένοι τῇ ἀληθείᾳ.

1 Τέτου, intell. τοῦ ἐπιθυμεῖν τῶν ἀφροδισίων, τῆς ὁρμῆς ἐπὶ τὰ ἀφροδ. aut simile quid. conf. lib. 1. c. 2. not. 2. Sensus est: — Non profectò Venereæ Voluptatis causâ liberos suscipiunt homines; nam libidinis quidem remediis abundant viæ, in quibus scilicet se prostituunt meretrices, & lupanaria. Atticè οἶκημα dicitur pro πορνεῖον. vid. *Perizon.* & *Abr. Gronov.* ad *Ælian.* V. H. 6. 1. *Ernest.*

2 Verbum συνέρχεσθαι eodem coeundi sensu occurrit *Matth.* 1. 18. & *1 Cor.* 7. 5. Item apud *Orig.* contra *Celsum* lib. 1. p. 15. τῇ ἑαυτῇ συνζατέῃ ὁ Πατὴρ ἀνδρῶν τε Θεῶν τε συνελήλυθε, id est, concubuit.

τῷ βίου, καὶ μετὰ διδύσας τῆς τροφῆς, ἢ καὶ αὐτὴ τρέφειαι, καὶ οὐκ πολλῷ πόνῳ διενέγκασα καὶ τεκοῦσα, τρέφει τε καὶ ὀπιμελεῖται, οὔτε ὥσπερ πονθῆσα ὁδὸν ἀγαθὸν, οὔτε γινώσκον τὸ ¹ βρέφος, ὑφ' ὅτ' εὖ πάσχει, ὁδὸν σημαίνειν δυνάμενον, ὅτ' αὖτε δαίται· ἄλλ' αὐτὴ στοχαζομένη τὰ τε συμφέροντα καὶ κεχαισμένα πειρᾶται ἐκπληροῦν, καὶ τρέφει πολὺν χρόνον, καὶ ἡμέρας καὶ νύκτας ὑπομένουσα πονεῖν, ὅκ' εἰδῆσα, ² τίνα τέτων χάριν ἀπολήψεται.

ε'. Καὶ ὅκ' ἀρκῆ θρέψαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴν δόξωσιν ἱκανοὶ εἶναι οἱ παῖδες μαρτυρῶντες, ἀ μὲν ἀν' αὐτοὶ ἔχωσιν οἱ γονεῖς ἀγαθὰ πρὸς τὸν βίον, διδάσκουσιν· ἀ δ' ἀν' οἷωνται ἄλλον ἱκανώτερον εἶναι διδάσκει, πέμπουσι πρὸς τὸν δαπανῶντες, καὶ ὀπιμελεῖνται, πάντα ποιῶντες, ὅπως οἱ παῖδες αὐτοῖς γένωνται ὡς δυνατὸν βέλτιστοι.

tæque periculo; alimentumque suppeditans, quo alitur & ipsa, posteaquam magno cum labore gestavit ac peperit, tum nutrit nullo prius affecta beneficio; tum curat infantem, non agnoscentem, à quo beneficium accipiat, neque valentem indicare, quibus egeat; sed ipsa quid ei conducatur, ac gratum esse possit, conjecturâ colligens, explere nititur, & longo nutrit tempore, ac noctes diesque labores perfert, quam pro his gratiam reportatura sit, ignorans.

6. Neque tantum nutrire sufficit, sed etiam, ubi ad discendum aliquid idonei videntur esse liberi, si qua parentes ipsi tenent ad vitam utilia, docent: quibus verò docendis alium magis idoneum esse putant, ad hunc eos magno cum sumptu mittunt, omnique conatu dant operam, ut liberi reddantur, quantum fieri potest, optimi.

¹ Nominativus consequentiæ. Ernest.

² Stobæus, εἰ πνα.

ζ'. Πρὸς ταῦτα ὁ νεογόνος ἔφη· Ἀλλά τοι εἰ ταῦτα πάντα πεποίηκε, καὶ ἄλλα τέτων πολλαπλάσια, ὅδεῖς ἂν δύναίτο αὐτῆς ἀναχέσθαι τὴν χαλεπότην. καὶ ὁ Σωκράτης, πότερα δὲ οἶει, ἔφη, θηρίῳ ἀγριότητι δυσφορωτέραν εἶναι, ἢ μητρὸς; ἐγὼ μὲ οἶμαι, ἔφη, τῆς μητρὸς τῆς ἰγὲς τοιαύτης. ἤδη πώποτε οὖν ἢ δακῦσαι κακὸν περ σοὶ ἔδωκεν, ἢ λακτίσασα; οἷα ἔτι παρὰ θηρίων ἤδη πολλοὶ ἔπαθον.

η'. Ἀλλὰ νῦν Δία, ἔφη, λέγεις ὅτι ἂν τις ὅππῃ τῷ βίῳ παντὶ βέλοιοτο ἀκούσαι. σὺ δὲ πόσα, ἔφη ὁ Σωκράτης, οἶει ταύτῃ δυσάνεκτα, καὶ τῇ φωνῇ καὶ τοῖς ἔργοις, ὅκ παίδις δυσκολαίνων καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς, πρᾶγμα ἰσχυρὸν; πόσα δὲ λυπῆσαι γένων;

θ'. Ἀλλ' ὅδε πώποτε αὐτήν, ἔφη, οὐτ' εἶπα, οὐτ' ἐποίησα ὅθεν, ἐφ' ᾧ ἠγμύθη. τί δ' οἶς, ἔφη, χαλεπώτερον εἶναι;

7. Ad ea subjecit adolescens: Tametsi hæc omnia fecerit, aliaque his multo plura, nemo tamen ejus asperitatem preferre possit. Et Socrates, Utrum existimas, inquit, toleratu esse difficilius, feræne sævitiam, an matris? Equidem, inquit, matris arbitror, quæ sanè talis sit. Ergone unquam vel mordendo vel recalcitrando te læsit? cujusmodi à belluis multi perpeffi sunt.

8. At enim profectò, inquit, ea loquitur, quæ quis audire vel ob omnem hanc vitam nolit. Tu verò quàm multa, inquit Socrates, intoleranda te huic negotia, tum voce tum factò, tum interdiu tum noctu, à primâ usque ætate molestando putas exhibuisse? quantum doloris attulisse, quoties ægrotares?

9. At ego illi, ait, neque dixi, neque feci quidquam, cujus ipsam puderet. Quid autem, inquit, molestius esse

1 Γε hoc loco non abundat: *matris*, (intellige *Xantip.*) quæ quidem hujusmodi sit. vid. ad lib. 1. c. 5. §. 2. Ernest.

σοι ἀκούειν, ὣν αὐτὴ λέγει, ἢ τοῖς ὑποκριταῖς, ὅταν ἐν ταῖς
 1 τραγωδαῖς ἀλλήλους τὰ ἑοχάια λέγουσιν; ἀλλ' οἶμαι, ἐπει-
 δὴ οὐκ οἴονται τῶν λεγόντων οὔτε τὸν ἐλέγχοντα ἐλέγχειν,
 ἵνα ζημιώσῃ, ὅτε τὸν ἀπειλῶντα ἀπειλεῖν, ἵνα κακὸν τι ποιή-
 σῃ, ῥαδίως φέρουσι. σὺ δ' εὖ εἰδώς, ὅτι, 2 ἀ λέγει σοι ἡ μή-
 τηρ, ὅ μόνον οὐδέν κακὸν νοῶσα λέγει, ἀλλὰ καὶ βουλομένη
 σοι ἀγαθὰ εἶναι, ὅσα οὐδενὶ ἄλλω, χαλεπαίνει; ἢ νομίζεις κα-
 κόνου τὴν μητέρα σοι εἶναι; οὐ δῆτα, ἔφη, τὸτό γε οὐκ
 οἶομαι.

1. Καὶ ὁ Σωκράτης, οὐκ ὄν, ἔφη, ταύτῃ, εὐνεν τέ σοι
 οὔσαν, καὶ ὀπιμελομένῃ, ὥς μάλιστα δυνάται, γάμοντος,

putas, tibine audire, quæ dicit ipsa; an histrionibus, quum
 in tragœdiis alter alteri convicia extrema dicit? Enim-
 verò arbitror eos, quia non existimant vel illum qui redar-
 guit, lædendi causâ redarguere, vel minantem, damni ali-
 cujus inferendi causâ minari, æquo illa ferre animo. Tu
 verò, quum planè scias, matrem, quæ dicit, non modò
 nihil mali cogitantem dicere, sed etiam optantem tibi tan-
 tum boni, quantum alii nulli, iniquè fers? an existimas,
 matrem esse tibi malevolam? Non equidem, inquit, hoc
 arbitror.

10. Et Socrates, Ergone tu hanc, ait, quæ tibi bene-
 vola est, & quàm maximè potest ægrotantem curat ut va-

1 Cl. Uptonus, qui librum nuperrimè edidit, cui titulus, *Critical Observations on Shakespear*, pro τραγωδαῖς legit τραγωδαῖς. Ita appel-
 labantur veteres Comœdiæ, ut Aristophanes earum Scriptores τραγωδαίμω-
 νας appellavit. Veteris comœdiæ vinum, πύργος, ut tragœdiæ hircus.
 πύργος erat merces. Not. ad p. 121. τραγωδαῖς, sic dicta, ἀπὸ τῆς πύ-
 ρος, vindemia; vel παρὰ τὴν πύργον, quòd facibus ora oblinerent. Athen.
 lib. 2. Hinc τραγωδεῖν, convicior, scurriliter illudo.

2 Recepi lectionem Stobæi, quæ & Stephano placebat. Nam vulgata
 lectio ὅ, π λέγει vitiosa est, ut diu viderunt docti. Idem placuit Cl. Wells.
 Ernesti

ὅπως ὑγαίνης τε καὶ ὅπως τῶν ὀπιτηδείων μηδενὸς ἐνδεὲς ἔσῃ, καὶ πρὸς τέτοις, πολλὰ τοῖς θεοῖς εὐχομένῃς ἀγαθὰ ἔσθ' σου, καὶ εὐχὰς ἀποδιδῶσαν, χαλεπὸν εἶναι φῆς; ἐγὼ μὲν οἶμαι, εἰ τοιαύτῃ μὴ δυνάσῃ φέρειν μητέρα, τὰγαθὰ σε ἔδυνάσθαι φέρειν.

11. Εἰπέ δέ μοι, ἔφη, πότερον ἄλλον πινὰ οἶε δέιν θεραπεύειν; ἢ πρὸς κούρῃς μηδενὶ ἀνθρώπων πειράσθαι ἀρέσκειν, μηδ' ἐπεσθαι, μήτε πείθεσθαι, μήτε στρατηγῶ, μήτε ἄλλῳ ἀρχοντι; καὶ μὰ Δία ἐγὼ γε, ἔφη.

12. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τῷ γείτονι² βούλῃ σὺ ἀρέσκειν, ἵνα σοι καὶ πῦρ εἰαύῃ, ὅταν τέτῃ δέῃ, καὶ ἀγαθὸν τέ σοι γίγνηται συλλήπιον, καὶ, ἂν τι σφαλλόμενος τυ-

leas, ac re necessariâ nullâ egeas, præterque hæc, multa Diis bona pro te vovet, ac vota reddit, favam esse dicis? Equidem statuo, si matrem ejusmodi ferre non possis, non posse te bona ferre.

11. Dic autem mihi, ait, utrum tibi alium quempiam colendum putas? an ita comparatus es, ut nemini hominum placere studeas, neminem sequi, nemini parere, five sit imperator, five magistratus alius? Equidem profectò, ait.

12. Ergo, inquit Socrates, etiam vicino placere velis, ut ignem accendat tibi, quum opus erit, teque in aliquâ re bonâ adjuvet, ac siquid adversi accidat, è propinquo

1 In hujusmodi responsionibus, quæ ad duo contraria membra referuntur, è sensu colligendum est, cujus membri verbum repetendum sit. Hîc semper ἀπὸ κρινοῦς verbum melioris membri repetendum est, ut hîc, οἶμαι δέιν θεραπεύειν. Ernest.

2 Stobæus, βελήση. & profectò τὸ σὺ abundat. nequè tamen quicquam mutaverim, cum semper hîc præsentī utatur Xenophon. Ernest.

χης, εὐνοϊκῶς ἐγγύθεν βοηθῇ σοι; ἔγωγ', ἔφη. τί δέ; συνοδοιπόρον, ἢ σύμπλυν, ἢ εἰ τῷ ἄλλῳ¹ ἀντυγχάνοις ὁδὸν ἄν σοι ἀγαφέροι φίλον ἢ ἐχθρὸν θυμέσῃ, ἢ καὶ τῆς πατρὸς τέτων εὐνοίας οἷε δεῖν ἐπιμελεῖσθαι; ἔγωγ', ἔφη.

ιγ'. Εἴτα τέτων μὲν ἐπιμελεῖσθαι προσκύβασαι, τὴν δὲ μητέρα τὴν πάντων μάλιστα σε φιλοῦσαν ὅκ οἷε δεῖν θεραπεύειν; ὅκ οἶδα, ὅτι καὶ ἡ πόλις ἄλλης μὲν ἀχαριστίας οὐδεμιᾶς ἐπιμελεῖται, ὁδὸν δὲ δικάζει, ἀλλὰ χειροῦ τῶς εὖ πεπονθότας χάειν ὅκ ἀποδιδόντας· εἰ δέ τις γονέας μὴ θεραπεύῃ, τέτῳ δίκῳ τε ἐπιτίθησι, καὶ ἀποδοκιμάζουσα ὅκ εἴα ἄρχειν τῶτον, ὥς οὔτε ἂν τὰ ἱερά εὐσεβῶς θυόμῃα ὑπὲρ τῆς πόλεως, πούτῃ θύοντο, οὔτε ἄλλο καλῶς καὶ δικαίως ὁδὸν ἂν² πούτῃ πράξοιτο;

tibi benevolè succurrat? Equidem, ait. Quid autem? nihil interesse putas, comitem itineris, aut navigationis, aut alium quendam, in quem incideris, amicum an hostem habeas; vel potius eorum etiam benevolentiam consequendam esse putas? Equidem, ait.

13. Ergo comparatus es horum habere rationem, matrem verò, quæ te plus omnibus hisce diligit, colendam tibi non existimas? An ignoras, civitatem alterius quidem nullius ingratitude habere rationem, nec in eam actionem dare, sed susque deque ferre, si beneficiis affecti gratiam non referant: at si quis parentes non colat, eum poenâ multare, rejectumque magistratus obire non pati, quòd nec sacra ritè fierent pro salute civitatis, si quidem hic faceret, nec hujusmodi homo ullam aliam rem rectè & justè

¹ Caselius & Wells malè, τῷ. Nihil hîc articulo opus. Sic sect. 13. Ibidem malè: τὴν μητέρα τῶν πάντων pro τὴν μητέρα τὴν πάντων. Ern.

² Observent hîc tirones, primò accusativos consequentiæ, οὔτε ἂν τὰ ἱερά εὐσεβῶς θυόμῃα, deinde iis jungi statim genitivos, οὔτε ἄλλο —

καὶ νῦν Δία εἴαν τις ἑκτῶν γονέων τελευτήσαντων τῆς τάφους
μὴ ² κοσμήῃ, καὶ τῷτο ἱξετάζει ἡ πόλις ἐν ταῖς τῶν ³ Ἀρ-
χόντων δοκιμασίαις.

facere soleret? Etiam hoc profectò, si quis parentum mor-
tuum sepulchra non ornet, respublica magistratuum in
examinibus inquirat.

τέττε πρᾶξαντος. Sic apud *Thucyd.* 4. 10. genitivi & dativi junguntur :
τῷ τε γὰρ χειρὶ τοῦ δυτέμνοτον ἡμέτερον νομίζω, ὃ, μενόντων ἡμῶν, σύμμαχον
γίγνεται, ὑποχωρήσας δὲ &c. Alia exempla è *Pausaniâ* suggeret *Sylbur-*
gius ad *Pausan.* p. 931. Cæterum distinctio ponenda est post πόλεως
aut θύομαι, quæ in vulgatis non est. *Leunclavius* tamen ita interpre-
tatus est, quasi post θύομαι interpunxisset. *Cel. Gesnerus* autem εὐσεβῶς
refert ad θύοντος. Sed mihi ista σύγχυσις, (cujus exempla scio apud
bonos auctores occurrere, vid. *Jens. Lect. Luc.* p. 319. *Sylburg.* p.
928.) non placet. Si quis autem εὐσεβῶς loco motum putet, & ante
τέττε θύοντος ponat, non repugnem. *Ernest.*

1 Pietatis quoddam officium erga benè meritos, aut immeritâ morte
sublatos, habitam fuisse monumentorum exornationem plurimis com-
probatur Exemplis. Καὶ ἐκόσμησαν δὲ τῷτο τὸ μνημεῖον οἱ θεοῖοι πρὸ τῆς
μάχης. *Xenop. Hist. Gr.* lib. 6. Κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων. *Matt.*
23. 29.

2 Hunc locum illustrat lepidum Epigramma *Callimachi*, quod adjiciemus;

Στήλῳ μνηστῆρος, μικρὰν λίθον, ἔσεφε κῆρος,
Ὡς βίον, ἡλκίσταται καὶ τρέπον οἰόμαρος.
Ἡ δὲ τάφῳ κλινθεῖσαι κατέκτανε παῖδα πεσῶσα.
Φύγετε μνηστῆρος καὶ τάφον οἱ παῖδες.
Serta puer cippo dabat officiosa novercæ,
Mutâsse ut vitam, sic ratus ingenium.
Ille cadens miserum oppressit labendo. novercæ
Vos quoque privigni deinde cavete rogos.

vid. *Brodæum* ad hoc epigramma *Anthol.* l. 1. c. 50. *Ernest.*

3 Qui *Archontes* fieri volebant, iis cùm in senatu, tum in foro,
quædam quæstiones proponebantur, de eorum natalibus, vitâ & mori-
bus, inter quas etiam erat hæc præcipua: *Utrum parentes ἔῃ vivos ἔῃ*
mortuos rectè coluerint. Id examen in senatu dicebatur ἀνάκρισις, in
foro δοκιμασία, auctore *Polluce*, VIII. 9. vid. *Cel. Potter Archæol.*
l. 1. c. 12. *Ernest.*

ιδ'. Σὺ οὖν, ὦ παῖ, ἀν' σωφρονῆς, τὰς μὲν θεὸς¹ παρα-
τήσῃ συγγνώμονάς σοι εἶναι, εἴ τι παρημέληκας τῆς μητρὸς,
μή σε καὶ ἕτοι νομίσαντες ἀχάριστον εἶναι, ὅκ' ἐθέλωσιν εὖ
ποιεῖν· τὰς δὲ ἀνθρώπους φυλάξῃ, μή σε αἰσχρομυθοὶ πῶν γρ-
νέων ἀμελουῦντα, πάντες ἀτιμάσωσιν, εἴτα ἐν ἐρημίᾳ φίλων
ἀναφορῆς. εἰ γάρ σε ὑπολάβοιεν πρὸς τὰς γονεῖς ἀχάριστον εἶναι,
οὐδεὶς ἀν' νομίσειεν, εὖ σε ποιήσας, χάριν ἀπολήψασθαι.

Κ Ε Φ. γ'.

Χαιρεφῶντα δέ ποτε καὶ Χαιρεκράτην, ἀδελφῶ μὲν ὄντε
ἀλλήλοισιν, ἑαυτῷ δὲ γνωίμῳ, αἰσχρομυθος ἀφαιρ-
εσ-

14. Ergo tu, mi fili, si sapias, Deos ipsos deprecaberis, ut ignorent tibi, si quidem erga matrem negligens fuisti, ne te illi & ingratum esse existiment, & benefacere tibi nolint: & cavebis ad homines, ne hi te nullam animadvertentes parentum rationem habere, omnes pro nihilo habeant, & privatus amicis omnibus apparueris. Nam si te suspicabuntur erga parentes ingratum esse, nemo existimaturus est, se pro beneficiis tibi præstitis gratiam reportaturum.

CAP. III.

Fratres inimicitias exercentes placat.

CÆterum animadvertens aliquando (Socrates,) Chærophontem & Chærecratem fratres, familiares suos,

¹ Stobæus pro παρατήσῃ habet παραστήσεις. Idem negationem οὐ addit ante φυλάξῃ planè (meo Judicio) supervacaneam. Idem legit πάντη, non πάντες. H. Steph.

μυῖω, ἰδὼν τὴν Χαιρέκρατον, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Χαιρέκρατες,
 ὅς δήπου καὶ σὺ εἶ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων, οἱ ¹ χρησιμώτεροι
 νομίζουσι χρήματα ἢ ² ἀδελφοὺς, καὶ ταῦτα, τῶν μὲν ἀφρό-
 νων ὄντων, τῷ δὲ φρονίμου· καὶ τῶν μὲν βοηθείας δεομένων,
 τῷ δὲ βοηθεῖν δυναμένου· καὶ πρὸς τέτοις, τῶν μὲν πλείο-
 νων ὑπαρχόντων, τῷ δ' ἐνός;

β'. Θαυμαστὸν δὲ καὶ τούτο, εἴ τις τῶν μὲν ἀδελφῶν ζη-
 μίαν ἡγῆται, ὅτι ὁ καὶ τὰ τῶν ἀδελφῶν κέκτηται, τῶν δὲ
 πολίταις ὁ καὶ ἡγῆται ζημίαν, ὅτι ὁ καὶ τὰ τῶν πολιτῶν ἔχει·
 ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν δύναται λογίζεσθαι, ὅτι κρεῖττον σὺ πολ-

inter se diffidere, ubi Chærecrate[m] vidisset; Dic mihi,
 mi Chærecrates, ait, num tu ex iis es hominibus, qui
 utilius quid esse divitias putant, quàm fratrem; quan-
 quam illæ insipientes sint, hic sapiens: illæ ope indigeant,
 hic opitulari possit: illæ denique multæ, frater autem
 unus?

2. Mirum hoc quoque, posse quem fratres suos sibi de-
 trimento esse putare, propterea quòd non etiam fratrum
 facultates possideat; at cives sibi detrimento non esse ar-
 bitrari, quòd civium bona non habeat: sed posse hanc in
 parte ratiocinari, quòd præstet ut aliquis cum multis ha-

¹ Intell. χρήματα, ἔργον. vid. ad lib. i. c. 3. n. 3.

² Per Synesin in h. v. pluralis vim singularis numeri habet & contrà.
 Itaque & in sequentibus ἀδελφοὶ & ἀδελφοὺς promiscuè dicuntur, eodem
 sensu. Non ergo cum Stephano leges ἀδελφὸν pro ἀδελφοῖς, quam le-
 ctionem præter rem Doct. viri Wells & Gesnerus receperunt. Si omnes
 hujus generis locos in Xenophonte vellemus ad vulgarem dicendi ratio-
 nem revocare, quot non mutandi essent? Sic §. 2. δύναται & ἀγνοῶσι,
 quod frustrà mutaveris; & c. 4. §. 7. φίλος πρὸς φίλους, amicus amici
 causâ, vel amici amicorum causâ. Hic verò, quod maximum est, plu-
 ralis est de genere, singularis autem, qui sequitur, de uno Ch. fratre,
 etiam τούτο propriè dicere debebat, non ταῦτα. Ernest.

λοῖς οἰκοῦντα, ἀσφαλῶς ἀρκοῦντα ἔχειν, ἢ μόνον ἀχαιτῶ-
μυον τὰ τῶν πολιτῶν ἐπικινδύνως πάντα κεκτῆσθαι· ὅτι
δὲ τῶν ἀδελφῶν τὸ αὐτὸ τῆτο ¹ ἀγνοῶσι.

γ'. Καὶ οἰκέται μὲν οἱ διωάμυοι ὠνοῦνται, ἵνα σινε-
ροὺς ἔχωσι, καὶ φίλους κτῶνται, ὡς βοηθῶν δεόμυοι· τῶν δὲ
ἀδελφῶν ἀμελοῦσιν, ὥσπερ ἐκ πολιτῶν μὲν γνυομῶν φί-
λοις, ἐξ ἀδελφῶν δὲ ² γνυομῶν.

δ'. Καὶ μὲν ³ πρὸς φιλίαν μέγα μὲν ὑπάρχει τὸ ἐκ τῆ
αὐτῆς φύσεως, μέγα δὲ τὸ ὁμῶς περὶ τῆς. ἐπεὶ καὶ ⁴ τοῖς θη-
ρίοις πόθος τις ἐγγίγνεται τῶν σινερόων. πρὸς δὲ τέ-
τοις, καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι πρῶσι τε μᾶλλον τοὺς σινε-

bitans securè, quæ sufficient, habeat; quàm si solus vivat,
ac civium facultates cum periculo omnes possideat: in fra-
tribus id ipsum ignorare.

3. Ac servos quidem emunt, qui possunt, ut laborum
socios habeant; amicos parant, quòd opitulatores ege-
ant: fratres autem negligunt, quasi ex civibus amici fieri
possint, ex fratribus non possint.

4. Atqui multum ad amicitiam conducit, ex iisdem na-
tum esse; multum, unà nutriri. Nam & feris quoddam
eorum, quæ unà nutrita sunt, desiderium innascitur. Præ-
tereà cæteri quoque homines honorant magis illos qui

1 Quum præcesserit δύναται λογίζεσθαι, verbum ei oppositum ἀγνοῶσι,
quod de eodem dicitur homine, quomodo stare possit non video;
quare aut δύναται cum ἀγνοῶ, aut δύναται cum ἀγνοῶσι legendum
cenfeo. H. Steph.

2 Accusativus consequentiæ. Atticè enim pro genitivis consequen-
tiæ sunt Accusativi, & fermè cum ὡς ὥσπερ, ut ait Wellerus in Syn-
taxi. Exempla sunt in sacris Scriptoribus. Confer Act. c. 2. v. 3.

3 Vide Plutarchi libellum de Fraternali Amore.

4 Ita ferè Noster in Cyrop. lib. 2. ἰώρῃ καὶ τὰ θηρία, τὰ ὁμῶς περὶ-
μενα, δεινὸν ἔχοντα πόθον, ἢν τις αὐτὰ ἀχαιτῶν ἀπ' ἀκλήων, Similem e-
tiam locum apud Plutarchum invenies, De educati. puer. Tom. II. p. 3.

δελφὸς ὄντας τῶν ἀναδελφῶν, καὶ ἡπτόν τέ τοις ὀπιτίθενται.

ε'. Καὶ ὁ Χαιρέκράτης εἶπεν· ἄλλ' εἰ μὲν, ὦ Σώκρατες, μὴ μέγα εἴη τὸ ἀγέφορον, ἴσως ἀν δέοι φέρειν τὸν ἀδελφόν, καὶ μὴ μικρῶν ἔνεκα φύγειν. ἀγαθὸν γάρ, (ὥσπερ καὶ σὺ λέγεις) ἀδελφός, ὃν οἶον δῆ. ὁπότε μὲν τοι πάντος ἐνδέοι, καὶ πᾶν τὸ ἐνδομτώτατον εἴη, τί ἂν τις ὀπιχειρήῃ τοῖς ἀδυνατίοις;

ς'. Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη, πότερα δέ, ὦ Χαιρέκρατες, ὅθενι ἀρέσκει δυνάται Χαιρέφῶν, ὥσπερ ἔδεδέ σοι; ἢ ἔστιν, οἷς καὶ πάνυ ἀρέσκει; ἀλλ' ἔτι το γάρ τοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀξιὸν ὅστιν ἐμὲ μισεῖν αὐτόν, ὅτι ἄλλοις μὲν ἀρέσκειν δυνάται, ἐμοὶ δέ, ὅπῃ ἂν παρῇ, πανταχοῦ καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ ζημία μᾶλλον, ἢ ὠφέλεια ἐστίν.

ζ'. Ἀρ' οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὥσπερ ἵππος τῷ ἀνεπι-

fratres habent, quàm qui nullos; ac minùs eos aggrediuntur.

5. Tum Chærecrates, Enimverò, mi Socrates, ait, si non magnum sit diffidium, fortassè ferendus sit frater, neque ob exiguas causas fugiendus. Quippe bonum quoddam (sicut & tu dicis) frater est, si talis sit, qualem esse convenit. At si planè desit officio, & quidvis aliud sit potius quàm frater; quamobrem quis ea, quæ fieri nequeunt, conetur?

6. Utrum verò, mi Chærecrates, inquit Socrates, nemini Chærephon placere potest, sicut & tibi non placet? an sunt nonnulli, quibus egregiè placeat? Hâc ipsâ de causâ, mi Socrates, ait, æquum est illum mihi esse odio, quòd aliis quidem placere possit, mihi verò, ubicunque adest, verbis ac factis detrimento potius quàm commodo sit.

7. Ergone, ait Socrates, perindè atque equus homini

σημονι μὲν, ἐγχειρῶντι δὲ χρῆσθαι, ζημία ἐστίν, οὕτω καὶ ἀδελ-
φός, ὅταν τις αὐτῷ μὴ ἐπιτάμνους ἐλχειρῇ χρῆσθαι, ζημία ἐστὶ;
ἦ. Πῶς δ' ἂν ἐγὼ, ἔφη ὁ Χαιρεκράτης, ἀνεπιτήμων εἶην
ἀδελφῷ χρῆσθαι, ἐπιτάμνός γε καὶ εὖ λέγειν τὸν εὖ λέγοντα,
καὶ εὖ ποιεῖν τὸν εὖ ποιῶντα; τὸν μὲν τοι καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ
πειρώμενον ἐμὲ ἀνίσταν, ὅκ' ἂν δυναίμην ὅτ' εὖ λέγειν, οὐτ'
εὖ ποιεῖν, ἀλλ' ὅθ' ἐπειράσομαι.

Θ'. Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· θαυμαστά γε λέγεις, ὦ Χαι-
ρέκρατες, εἰ κύνες μὲν, εἰ σοι ἡὺ ἐπὶ προβάτοις ἐπιτήδειος,
καὶ τὰς μὲν ποιμνίας ἡσπάζετο, σοὶ δὲ προσιόντι ἐχαλέ-
παινει, ἀμελήσας ἂν τῶ ὀργίζεσθαι, ἐπειρῶ εὖ ποιήσας τραυ-
νεῖν αὐτόν· τὸν δὲ ἀδελφὸν φῆς μὲν μέγα ἂν ἀγαθὸν εἶναι, ὄν-
τα πρὸς σε οἷον δὲ, ἐπίστασθαι δὲ ὁμολογῶν καὶ εὖ ποιεῖν
καὶ εὖ λέγειν, ὅκ' ἐπιχειρεῖς μηχαῖσθαι, ὅπως σοι ὡς βέλ-
πτος ᾖ;

imperito, qui uti eo conetur, damno est; sic & frater,
quum quis eo vult uti, qui nesciat, est detrimento?

8. Quonam modo erga fratrem, inquit Chærecrates,
me gerere non nōrim, quum & verbis & factis benignus
in illum esse possim, qui verbis itidem ac factis benignus
erga me est? At verò qui & verbis & factis mihi mole-
stiam parere dat operam, benignè me in eum verbo facto-
ve gerere nec possum nec volo.

9. Et Socrates, Mira verò narras, inquit, mi Chære-
crates, te, si canem habeas, atque is ovibus custodiendis
aptus sit, ac pastoribus quidem blandiatur, in te verò ad-
euntem sæviat, omīssâ iracundiâ, benefaciendo eniti, ut
eum mitiges: fratrem verò, quem magnum quoddam bo-
num ais esse, si erga te talis sit, ut decet, non te operam
dare, ut optimum tibi reddas; præsertim quum & ver-
bis & factis benignum esse ex confesso scias?

ί'. Καὶ ὁ Χαιρεκράτης, δέδοικα, ἔφη, ὦ Σώκρατες, μὴ
 ἔκ' ἔχω ἐγὼ ποσαύτῳ σοφίαν, ὥτε Χαιρεφώνῳ ποιῆσαι πρὸς
 ἐμὲ οἶον δῆ. καὶ μὲν οὐδέν γε ποιικίλον, ἔφη ὁ Σωκράτης,
 οὐδὲ καινὸν δῆ ἐπ' αὐτόν, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, μηχανᾶσθαι· οἷς δὲ
 καὶ σὺ ὀπίσσεσθαι αὐτὸς, οἷμαι ἀν' αὐτὸν ἀλόντα πρὸ πολλοῦ
 ποιῆσθαι σε.

ια'. Οὐκ ἀν' φθάνοις, ἔφη, λέγων, εἴ τι ἠΐθεσά με φίλ-
 τρον ὀπίσσεσθαι, ὃ ἐγὼ εἰδὼς λείληθα ἐμαυτόν; λέγε δέ μοι,
 ἔφη, εἴ τινα τῶν γνωρίμων βέλοιο κατεργάσασθαι, ὅποτε θύοι,
² καλεῖν σε ὅτι δῆπνον, τί ἀν' ποιοίης; δῆλον, ὅτι κατάρχου-
 μι ἀν' τῷ αὐτῷ, ὅτε θύοιμι, καλεῖν ὀκνεῖν.

ιβ'. Εἰ δὲ βέλοιο τῶν φίλων τινα πρὸς πρῆξασθαι, ὅποτε

10. Vereor equidem, ait Chærecrates, ne tanta sit in
 me solertia, mi Socrates, ut Chærephontem erga me ta-
 lem reddere possim, qualem esse oportet. Atqui, subjecit
 Socrates, nihil artificiosi, neque novi ut ejus causâ exco-
 gites, opus est, meâ quidem sententiâ: nam existimo eum
 illis artibus, quas tu non ignoras, allectum abs te, pluri-
 mi te facturum.

11. Dic mihi prius, inquit, an me quasdam illecebras
 nôsse senseris, quas ipsemet scire me ignoraverim? Tu
 verò mihi dicito, inquit, si quem familiarium eo dedu-
 cere velles, ut, ubi rem sacram facit, ad cœnam te voca-
 ret, quid faceres? Nimirum prior hominem, ipse rem
 sacram faciens, invitarem.

12. At si velles amicorum aliquem impellere, ut te

1 De voce φθάνειν vide quæ habet Ernestus in not. ad Lib. 3. c. 11.
 §. 1. ubi hunc locum laudat & explicat.

2 Vocat ad convivium ex victimis paratum, cui honoris causâ amici
 adhiberi solebant. Confer Pauli Epist. prim. ad Corinth. c. 10. v. 27.
 Εἰ δὲ τις καλεῖ ὑμᾶς &c. vid. h. lib. c. 9. sect. 4.

ἀποδημοίης, ἐπιμελεῖσθαι τῶν σῶν, τί ἂν ποιοίης; δηλονότι
 πρότερος ἂν ἐγχειροίην ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἐκείνου, ὅποτε ἀπο-
 δημοίη.

ιγ'. Εἰ δὲ βούλοιο ξένον ποιεῖσθαι ὑποδέχεσθαι σεαυ-
 τόν, ὅποτε ἔλθοις εἰς ¹ τὴν ἐκείνου, τί ἂν ποιοίης; δηλο-
 νότι καὶ τῆτον πρότερος ὑποδεχόμεν, ἂν ὅποτε ἔλθοι Α-
 θήνας· καὶ εἴγε βυλοίμην αὐτὸν προθυμείσθαι ἀπαρτάειν
 μοι ἐφ' ᾧ ἤκοιμι, δηλονότι καὶ τῆτο δεοί ἂν πρότερον αὐτὸν
 ἐκείνῳ ποιεῖν.

ιδ'. Πάντα ἄρα σύ γε τὰ ἐν ἀνθρώποις φίλτατα ἐπιστά-
 μνος πάλαι ἀπεκρύπτου. ἢ ὀκνεῖς, ἔφη, ἄρξαι, μὴ αἰσχρὸς
 φθῇς, εἰάν πρότερος τ' ἀδελφὸν εὖ ποιῇς; καὶ μὲ πλείους γε
 δοκᾷ ἀνὴρ ἐπαίνειν ἄξιός ἐστι, ὅς ἂν φθάνῃ τῶν μὲ πολέμιους κα-
 κῶς ποιοῶν, τῶν δὲ φίλων εὐεργετῶν. εἰ μὲ οὖν ἐδόκη μοι Χαιρε-

absente peregrè, rerum tuarum curam gereret, quid face-
 res? Nimirum prior operam darem, ut per ipsius absen-
 tiam res ipsius curarem.

13. Si velles ab hospite impetrare, ut te exciperet ad
 se venientem, quid faceres? Nimirum hunc quoque
 prior exciperem, venientem Athenas: atque etiam si vel-
 lem efficere alacrem ad ea mihi conficienda, quorum cau-
 sâ venirem, necesse foret, ut ipse prior idem illi præsta-
 rem.

14. Ergo tu quum omnes illecebras, quæ inter homi-
 nes sunt, jamdudum nôris, eas celabas. An cunctaris, in-
 quit, principium facere propterea, ne turpis videare, si
 prior beneficio fratrem afficias? Atqui maximâ vir lau-
 de dignus esse videtur, qui hostes, lædendo; benefacien-
 do, amicos antevertit. Quare si mihi videretur Chære-

¹ Intell. πόλιν.

φῶν ἡγεμονικώτερος εἶναι σε πρὸς τὴν φύσιν ταύτην, ἐκ-
 εἶνον δὲ ἐπειρώμην πείθειν πρῶτον ἐγχειρεῖν τῷ σε φίλον
 ποιῆσθαι. νῦν δέ μοι σὺ δοκεῖς ἡγέμεναι μᾶλλον δὲ ἔξε-
 γάσασθαι τῷτο.

ιε'. Καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν, ἄτοπα λέγεις, ὦ Σώκρα-
 τες, καὶ ἔδαμῶς πρὸς σὺν, ὅς γε κελύεις ἐμὲ νεώτερον ὄντα
 καθηγεῖσθαι· καὶ τοι τέττα γε πρὸς πᾶσιν ἀνθρώποις ταύταν-
 τία νομίζεται, τὸν πρεσβύτερον ἡγεῖσθαι πόλεως καὶ ἔργου
 καὶ λόγου.

ις'. Πῶς; ἔφη ὁ Σωκράτης· ὃ καὶ ὁδοῦ πρῶτον χω-
 ρῆσαι τὸν νεώτερον πρεσβυτέρῳ συντυγχάνοντι πανταχοῦ νομί-
 ζεται, καὶ ὃ² καθεῖμα³ ὑπομαστῆσαι, καὶ κοίτη μαλα-
 κῇ τιμῆσαι, καὶ λόγῳ ὑπεῖξαι; ὦ ἀγαθέ, μὴ ὀκνῇ, ἔφη,

phon ad tale ingenium prius induendum aptior esse, ope-
 ram in illo persuadendo collocarem, ut prior amicitiam
 tuam conciliare sibi studeret: nunc tu mihi videris, si
 rem ordiare, rectius confecturus.

15. Absurda dicis, mi Socrates, inquit Chærecrates,
 minimèque tibi convenientia, qui me minorem ætate ju-
 beas initium facere: quum apud omnes homines contra-
 rium quiddam in more positum sit, nimirum ut ætate pro-
 vectior in omni dicto factoque principium faciat.

16. Quî hoc? ait Socrates: annon ubique receptum
 more est, ut junior grandiori occurrenti de viâ cedat; an-
 non ut sedens affurgat, & lecti mollioris honorem tribuat,
 & inter colloquendum cedat? Ne cuncteris, inquit, vir

1 Stobæus: φιλίαν. Ernest.

2 Οὐ non est apud Stobæum: & malebat deleri Stephanus, quòd nil
 opus sit interrogandi causâ bis poni. Ernest.

3 Omnium ferè Nationum, præcipuè orientalium, moris erat. Con-
 fer Job. c. 29. v. 8.

ἀλλ' ἐγχείρῃ τὸν ἄνδρα καὶ καταπαύειν, καὶ πάνυ ταχύ σοι ὑπακούσεται. ἔχ' ὁρᾷς, ὥς φιλότιμός 'εἶσι, καὶ ἐλευθέριος; τὰ μὲν γὰρ πονηρὰ ἀνθρώπια ὅκ' ἀν' ἄλλως μᾶλλον ἔλθοις, ἢ εἰ διδοίης τι· τὴς δὲ καλῆς καὶ κατὰ φύσιν ἀνθρώπου προσφιλοῦς χρώμενος μάλιστα' ἀν' ὑπεργάσαιο.

ιζ'. Καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν, εἰάν 'εν, ἐμὸ ταῦτα ποιῶντος, ἐκείνος μηδὲν βελτίων γίγνηται; τί γὰρ ἄλλο, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἢ κινδυνεύσεις ἐπιδείξαι, σὺ μὲν χρηστός τε καὶ φιλάδελφος εἶναι, ¹ ἐκείνος δὲ φαῦλός τε καὶ ἔκ' ἄξιος εὐεργεσίας; ἀλλ' οὐδὲν οἶμαι τέτων ἔσεσθαι. νομίζω γὰρ αὐτὸν, ἐπειδὴν αἰσθῆταί σε προκαλέμενον ἑαυτὸν εἰς τὸν ἀγῶνα τέτον, πάνυ φιλονεικήσειν, ὅπως διεγρήταί σε λόγῳ καὶ ἔργῳ εὖ ποιῶν.

bone, sed hominem mitigare tenta, qui quidem celeriter admodum tibi obediet. Non vides, quàm cupidus honoris, quàm liberalis sit? Homunciones enim futiles aliâ ratione nullâ facilius allicies, quàm aliquid largiendo: virtutis & honesti studiosos homines, si cum eis amanter agas, maximè tibi conformaveris.

17. Et Chærecrates, Quid si, inquit, me hoc agente, nihilo fiat ille melior? Quid aliud periculi fuerit, inquit Socrates, quàm ut tu declares, te quidem virum bonum fratrisque studiosum esse; illum verò nullius momenti, & indignum beneficio? sed horum nihil futurum arbitror. Nam existimo ipsum, ubi animadverterit se ad certamen hoc abs te provocari, magnâ contentione conaturum, ut te verbis ac reipsâ superare beneficentiâ possit.

¹ Intell. κινδυνεύσει ἐπιδείξαι φαῦλός τε κ. ε. α. ε. εἶναι. cæterùm illud πὶ γὰρ ἄλλο ἢ κινδυνεύσει, simile est Latinorum rationi, cum verbum *facere* omittunt, de quâ ratione v. Gronov. ad Liv. lib. 2. 1. Ernest.

17. Νυν μὲν γὰρ οὕτως, ἔφη, ἀγκισθίε, ὥσπερ εἰ τῶ χεῖρε, ἃς ὁ θεὸς ὅτι τῷ συλλαμβάνειν ἀλλήλων ἐποίησεν, ἀφελόμενόν τ' ἔστι πρᾶποιόν τ' ὡς τὸ διακωλύειν ἀλλήλων· ἢ εἰ τῶ πόδε θεῖα μοῖρα πεποιημένον ὡς τὸ συνεργεῖν ἀλλήλοις, ἀμελήσαντε τ' ἔστι ἐμποδίζοιεν ἀλλήλων. οὐκ ἂν πολλὴ ἀμαθία εἴη καὶ κακοδαιμονία, τοῖς ἐπ' ὠφελείᾳ¹ πεποιημένοις ὅτι βλάβη χρησθαι;

18. Καὶ μὲν ἀδελφώ γε, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, ὁ θεὸς ἐποίησεν ὅτι μείζονι ὠφελείᾳ ἀλλήλοις, ἢ χεῖρέ τε, καὶ πόδε, καὶ ὀφθαλμῶ, καὶ τὰλλα, ὅσα ἀδελφὰ ἔφυσεν ἀνθρώποις. χεῖρες μὲν γὰρ, εἰ δέοι αὐτὰς τὰ πλέον ὀργυῶς διέχοντα ἅμα ποιεῖν, οὐκ ἂν δύναιντο· πόδες δ' οὐδ' ἂν ὅτι τὰ ὀργυῶν διέχοντα ἔλθοιεν ἅμα· ὀφθαλμοὶ δέ, οἱ καὶ δοκοῦντες ὅτι

18. Nunc quidem, inquit, ita affecti estis, ac si manus ambæ, quas Deus idcirco creavit, ut mutuò se juvent, hoc omisso, ad impediendum sese invicem converterent: vel si pedes ambo, qui divino consilio mutuas ad operas conditi sunt, hoc ipso neglecto, sibi invicem impedimento essent. Annon magna fuerit inscitia, magnaue infelicitas, iis ad detrimentum uti, quæ ad utilitatem facta sunt?

19. At enim fratres duos germanos, meâ quidem sententiâ, condidit Deus majorem ad utilitatem mutuam, quàm manus utrasque, quàm pedes, quàm oculos, quàm cætera, quæcunque natura voluit in hominibus esse germana. Quippe manus, si eas necesse sit illa simul agere, quæ longiori spatium, quàm unius orgyæ distent, nequaquam id poterint: pedes ne ad ea quidem, quæ orgyæ distent inter se spatium, simul accesserint: oculi, qui pertingere

¹ Stobæus ἀλλήλοις ponit inter ἐπ' ὠφελείᾳ & πεποιημένοις. Ernest.

πλείστον ἔξικνεῖσθαι, ὅδ' ἂν τ' ἐπὶ ἐγγυτέρω ὄντων τὰ ἐμπρο-
σθεν ἅμα καὶ τὰ ὀπίσθεν ἰδεῖν δύναιντο. ἀδελφῶ δὲ φίλῳ
όντε, καὶ πολὺ διεσῶτε, πρᾶττεον ἅμα καὶ τὰ ἐπ' ὠφελείᾳ
ἀλλήλων.

Κ Ε Φ. δ'.

ΗΚυσα δέ ποτε αὐτοῦ καὶ πρὸ φίλων διαλεγόμενος, ἔ-
ων ἔμοιγε ἐδόκει μάλιστα' ἂν τις ὠφελείᾳ πρὸς φίλων
κτησίῃ τε καὶ χρείᾳ. τῷτο μὲν γὰρ δὴ πολλῶν ἔφη ἀκέρει,
ὥς πάντων κτημάτων κράτιστον ἂν εἴη φίλος σαφὴς καὶ ἀγα-
θός· ὅππμελεσμένοισι δὲ παντός μᾶλλον ὄρεσθαι ἔφη τὸς πολ-
λὸς ἢ φίλων κτήσεως.

β'. Καὶ γὰρ οἰκίας, καὶ ἀγροὺς, καὶ ἀνδράποδα, καὶ βο-

quàm longissimè putantur, ne propiora quidem à fronte
simul & à tergo videre possint. Fratres autem si amici
sint etiam magno diffiti intervallo, ea possunt agere, quæ
ad utriusque utilitatem conducant.

CAP. IV.

De curâ Amicorum.

PRæterea Socratem aliquando de amicis etiam id disse-
rentem audivi, de quo mihi quidem videretur aliquis
utilitatem maximam ad conciliationem & usum amico-
rum percepturus. Nam audire se dicebat ex multis, esse
quiddam inter omnia bona præstantissimum, amicum cer-
tum ac bonum: videre tamen complures cujusvis rei curâ
potius affici, quàm ut amicos sibi pararent.

2. Aiebat enim cernere se quosdam, qui & domos, &

σκήματα, καὶ σκεύη κτωρῶν¹ τε ὀπιμελῶς ὁρᾶν ἔφη, καὶ τὰ ὄντα σώζειν πειρωμένους· φίλον δὲ (ὃ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι φασιν) ὁρᾶν ἔφη τὰς πολλὰς, οὔτε ὅπως² κτήσονται φροντίζοντες, οὔτε, ³ ὅπως οἷόν τε, ἑαυτοῖς σώζονται.

prædia, & mancipia, & rem pecuariam, & supellectilem, studiosè comparant, acquisitaque conservare conantur; at complures amicum (quem bonum esse maximum perhibeant) neque ut sibi parent sollicitos esse; neque ut, quantum possint, eum sibi conservent.

1 Cum vulgatum καὶ post κτωρῶν planè non habeat locum, facile recepi τε, quod in veteri editione, nescio quâ, reperit Cel. Gesnerus. Ernest.

2 Sic erat in *Caselianâ*. In *Wechel.* & *Angl.* autem est κτήσονται. utrum præferas, manum haud verterim. nam utrumque rectè dicitur, & fut. pr. & aor. pr. conjunctivus crebrò in libris permutantur. vid. *Stephan.* ad *Thucyd.* 1. 55. Ernest.

3 In hâc lectione omnes, prope, editiones consentiunt. Quæ si sana est, ut, dum meliora docebimur, statuemus, ita, ut nos fecimus, locus est interpungendus. Dicit *Socrates*, se non vidisse σώζοντας ἑαυτοῖς τὰς φίλους, ὅπως οἷόν τε, pro viribus. ὅπως pro ὡς, ut sæpè apud optimos Auctores. *Stephanus* in Thesauro è *Demosthene* laudat ὅπως ἀνδύνονται. Sed in editione *Halens.* est, item in *Basiliensi*, σώζονται. Quæ lectio, si est è Codd. fortè vulgatæ præferenda videbitur, sed tum simul etiam ὡς antè οἷόν cum *Gesnero* ponendum, quod ultima in ὅπως absorbere potuit: nisi fortassè fuit, qui, quòd ἀναγκασθῆναι conquire non poterat, σώζοντας in σώζονται mutavit, ut τὰ κτήσονται responderet, quod mihi valdè fit verisimile: & sunt in edit. *Basil.* quædam ab ingenio *Castalionis* aliorumve. Hactenus Ernestus. — Hic locus viris doctis molestiam creavit nec sana esse videtur lectio vulgaris. Conjecturis si liceat indulgere ita legi velim: ἔτε ὅπως ὄντα ἑαυτοῖς σώζονται. Levissima hîc fit mutatio; & ita quæ de amico hîc dicuntur, respondent iis, quæ de rebus inanimis jam dixerat. Prædia, mancipia, rem pecuariam & supellectilem se homines studiosè comparantes, & acquisita (τὰ ὄντα) conservare conantes cernere, ait. — Sed amicum (quem maximum esse bonum perhibent) complures se cernere nec sollicitos, seu studiosos ut acquirant (ἔτε ὅπως κτήσονται φροντίζοντας) nec acquisitum τὸν ὄντα scil. ἑαυτῶν, sibi conservent. ἔτε subintell. φροντίζοντας ὅπως ὄντα ἑαυτοῖς σώζονται. Vel, si mavis, ὄντας numero plurali legere licet; nam hoc in opere frequens est numeri talis mutatio.

γ'. Ἀλλὰ καὶ καμνόντων φίλων τε καὶ οἰκέτῃς, ὁρᾶν πιας ἔφη τοῖς μὲν οἰκέταις καὶ ἰατροὺς εἰσάγονται, καὶ τὰλλα πρὸς ὑγίαιαν ὀπιμελῶς πρᾶσι δάζονται, τῷ δὲ φίλων ὀλιγωροῦνται. Σποθιμόντων τε ἀμφοτέρων, ὅτι μὲν τοῖς οἰκέταις ἀχθομένοις καὶ ζημίαν ἠγυμένοισι, ὅτι δὲ τοῖς φίλοις οὐδὲν οἰομένοις ἐλατῆσθαι· καὶ τῶν μὲν ἄλλων κτημάτων οὐδὲν ἑῶνται ἀθεράπευτον, οὐδ' ἀνεπίσκεπτον, τῶν δὲ φίλων ὀπιμελείας δεομένων ἀμελοῦνται.

δ'. Ἐπὶ δὲ πρὸς τούτοις ὁρᾶν ἔφη τὸς πολλὰς τῶν μὲν ἄλλων κτημάτων, καὶ πάντων πολλῶν αὐτοῖς ὄντων, τὸ πλήθος εἰδότες· τῷ δὲ φίλων ὀλίγων ὄντων οὐ μόνον τὸ πλήθος ἀγνοοῦνται, ἀλλὰ καὶ τοῖς πυνηανομύοις τούτο καταλέγειν ἐγχειρήσανται, ὅς ἐν τοῖς φίλοις ἔθεσαν, πάλιν² τούτους ἀνατίθεσθαι τοσούτον αὐτοῖς τῷ φίλων φροντίζειν.

3. Quinetiam videre se aiebat nonnullos, amicis & servis simul ægrotantibus, ad servos quidem adducere medicos, aliaque valetudini conducentia studiosè parare, quum interim amicos negligant. Itidem utrisque morientibus, fervorum eos obitum graviter ferre, ac detrimento ducere, in amicis nullum se damnum fecisse, putare: nec in reliquis facultatibus quicquam non curatum, vel inexploratum relinquere, quum amicos, egentes ipsorum curâ, negligant.

4. Præterea videre se aiebat, plerosque facultatum suarum, tametsi admodum multas habeant, numerum scire: sed tantum abesse, ut amicorum, quos paucos habent, numerum nôrint; ut etiam quum sciscitantibus aliis indicare conantur, quos inter amicos referant, rursus aliquos revocent: tantum scilicet eis amicos esse curæ.

1 Non dubitavi ἔθεσαν reponere ex conjecturâ Leunclav. & ed. Wells pro vulgato ἐθεώσαντο, quod nullum sentum commodum habet. Ernest.

2 Τούτους est è certissimâ emendatione Cel. Gesneri. ἀνατίθεσθαι est in

ε'. Καίτοι πρὸς ποῖον κτῆμα τῶν ἄλλων πρὸ βαλλόμενος φίλος ἀγαθός, ὅκ' ἂν πολλῶ κρείττων φανείη; ποῖος γὰρ ἵππος, ἢ ποῖον ζεύγος οὕτω χρήσιμον, ὥσπερ ὁ χρηστὸς φίλος; ποῖον δὲ ἀνδράποδον οὕτως εὖ νοῦν καὶ πρὸς μόνιμον; ἢ ποῖον ἄλλο κτῆμα οὕτω πάγχρηστον;

ς'. Ο γὰρ ἀγαθὸς φίλος ἑαυτὸν ἰσχυρῶς πρὸς πᾶν τὸ ἐλλείπον τῷ φίλῳ, καὶ τῆς τῶν ἰδίων κατὰσκευῆς, καὶ τῶν κοινῶν πράξεων. καὶ ἂν τέ τινα εὖ ποιῇσαι δέη, συνεπιχύψῃ· ἂν τέ τις φόβος ταρχέτη, συμβοηθῇ, τὰ μὲν συναναλίσκων, τὰ δὲ συμπράττων· καὶ τὰ μὲν, συμπεύθων, τὰ δὲ, βιαζόμενος.

5. Atqui cum quânam possessione ac bono amicus egregius comparatus, non manifestò sit melior? nam qui equus, quodve jumentorum par, adeò fuerit utile ac bonus amicus? quodnam mancipium adeò benevolum fuerit, tecumque manendi studiosum? quænam alia res sic ex omni parte sit utilis?

6. Etenim amicus bonus seipsum substituit ad quidvis, quod amicis deest; sive ad constituendas res privatas, seu munera publica. Idem, sive quis afficiendus est beneficio, vires sufficit: seu quis metus perturbet, fert opem, partim sumptus impertiendo, partim operas mutuas tradendo; partim unà persuadendo, partim cogendo.

ludo duodecim scriptorum, cum calculum intelligas malè positum esse, dum per leges ludi licet, errorem corrigere, h. e. calculum alio loco ponere. Hinc ad alia transfertur eleganter, quæ, cum errore quodam perperàm fecimus, dum licet, retractamus. conf. lib. I. c. 2. §. 44. *Stephanus* in *Theſ.* citat ex *Antiphonte*, ἀναγέσθαι, ὥσπερ τὸν πέτλον, βίον ὅκ' ἔξει. sic, ἔς ἔθεσαν — τέτρε ἀναπύθεσθαι. vide *Salmas.* ad *Vopisc. Proculum* Tom. II. H. A. p. 745. *Ernest.*

I Hoc dicendi genus sæpiùs occurrit. εἰς διακρίαν τοῖς ἀγίοις ἑταῖραν ἑαυτῆς. I *Cor.* c. 16. v. 15. ἑαυτῆς ἐπὶ τὴν ἀκρίαν πείθουσι ταύτην. *Plat. de Rep.* lib. 2.

καὶ εὖ μὲν πράττονται, πλεῖστα εὐφραίνων, σφαλλομένους δὲ πλεῖστα ἐπανορθῶν.

ζ. Α δὲ αἵ τε χεῖρες ἐχάσῃ ὥσπερ ἑταῖροι, καὶ ὀφθαλμοὶ παρασώσιν, καὶ τὰ ὦτα παρακλύσιν, καὶ οἱ πόδες ἀφαινοῦνται, τῶν φίλων εὐεργετῶν ὁδὸς λείπεται. πολλάκις ἂν πρὸ αὐτοῦ τις ἢ ὅκ ἐξεργάσατο, ἢ ἔκ εἶδεν, ἢ ἔκ ἤκουσεν, ἢ ἔδίδουσε, ταῦτα ὁ φίλος πρὸς τὸς φίλους ἑξήρκεσεν. ἀλλ' ὅμως ἔνιοι μὲν δένδρα περικύβητον θεραπεύειν τῷ καρπῷ ἐνεκεν, τῷ δὲ παμφορωτάτῳ κτήματι, ὃ καλεῖται φίλος, ἀργῶς καὶ ἀναιμύνως οἱ πολλοὶ ἐπιμέλονται.

Idem benè agentes exhilarat, & calamitatibus pressos erigit.

7. Quaecunque verò vel manus cuique subministrant, vel prospiciunt oculi, vel aures ante percipiunt, vel perficiunt pedes; in eorum nullo amici benefici est inferior opera. Sæpe quæ quis à seipso non elaboravit, non vidit, non audivit, non perfecit; ea amicus ad amicos suffecit. Sed tamen arbores nonnulli student excolere fructûs causâ; quum fertilissimum illud prædium, quod amicum vocamus, segnitè remissèque plurimi curent.

1 Observent h. l. tirones genuinam vim aoristorum; *amicus amico causâ* facere solet, *quæ pro se quis ne quidem facere solet* &c. Sic illud Nov. Test. ἡ βασιλεία τῶν ἑρηνῶν ὡμοιώθη, *Simile esse solet*. Longinus περὶ ὑψους Sect. 1. in fin. τὸ ὑψος ---- δίκην σκηπτὸς πάντα διεφόρησεν, καὶ τὴν τῷ ῥήτορος εὐδοῦς ἀδρόαν ἐνεδείξατο δύναμιν, *Sublime instar fulminis omnia solet prosternere*, ἔσ' statim omnem oratoris vim demonstrare; quod cum ignoraret Cl. Pearcius, ad eum locum, de singulari, nescio quâ, vi aoristorum hîc pro præsentis positorum, præter rem, argutatus est. Ernest.

Κ Ε Φ. ε'.

ΗΚυσα δέ ποτε καὶ ἄλλον αὐτῷ λόγον, ὃς ἐδόκει μοι ὀρο-
 πρέπειν τὸν ἀκρόντα ἰξετάζειν ἑαυτὸν, ὅπως τοῖς φί-
 λους ἀξίος εἴη. ἰδὼν γάρ τινα τῶν ξυλόντων ἀμελῶντα φίλος
 πένια πιεζομένη, ἤρεθ Αντιθένη ἐναντίον τῷ ἀμελῶντος αὐ-
 τῷ, καὶ ἄλλων πολλῶν.

β'. Αρα, ἔφη, ὦ Αντίθενες, εἰσὶ τινες ἀξία φίλων, ὥσπερ
 ἡ οἰκετὴς; τῶν γὰρ οἰκετῶν ὁ μὲν πού δύο μνῶν ἀξίος
 ὅστις, ὁ δ' οὐδ' ἡμιμναίου, ὁ δὲ πέντε μνῶν, ὁ δὲ καὶ δέκα.
 Νικίας δὲ ὁ Νικηράτου λέγεται ὅτι πρῶτον εἰς ² τὰργύρια

CAP. V.

De pretio Amicorum.

AUdivi aliquando etiam aliud ejus colloquium, quod
 mihi videbatur auditorem excitare, ut seipsum ex-
 ploret, quanti amicis pretii esse possit. Nam quum vi-
 disse quendam ex familiaribus suis amicum, qui egestate
 premeretur, negligere; interrogabat Antisthenem in illius
 præsentiâ, qui amicum negligebat, aliorumque multo-
 rum:

2. Suntne, inquit, amicorum quædam, mi Antisthenes,
 perindè ac fervorum, æstimationes? nam ex fervis hic
 duabus minis æstimatur, ille vix minâ dimidiâ, alius mi-
 nis quinque, alius etiam decem. Quinetiam Nicias, Ni-
 cerati filius, emisse talento dicitur eum qui argenti fo-

¹ Forfan εἰσι.

² Stephanus h. l. & lib. 3. c. 6. §. 12. pro τὰργύρια legi vult τὰργυ-
 ρεῖα; quasi non possit more Græcorum, τὰ ἀργύρια dici, pro loco, unde
 eruuntur. Ernest.

περίαυ^ς ταλάντη. ¹ σκοπεῖμαι δὴ τῷτο, ἔφη, εἰ ἄρα ὥσπερ
τῶν οἰκετῶν, οὕτω καὶ τῶν φίλων εἰσὶν ἀξία.

γ'. Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Αντισθένης· ἐγὼ γ' οὖν βυλοῖμην
ἀντὶ τῷ μὲν τινα φίλον μοι εἶναι μᾶλλον, ἢ δύο μνᾶς· τὸν δ' ὅδ'
ἀντὶ ἡμιμναίῃς ποτιμυσαίμην· τὸν δὲ καὶ πρὸ δέκα μνῶν ἐλοί-
μιω· τὸ δὲ πρὸ πάντων χρημάτων καὶ ² πόρων ποτιμυσαίμιω
ἀντὶ φίλον μοι εἶναι.

δ'. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰγε ταῦτα τοιαῦτά ἐστι,
καλῶς ἀντὶ ἔχει ἐξετάζειν τινα ἐαυτὸν, πόσου ἄρα τυγχά-
νει τοῖς φίλοις ἀξίος ὢν, καὶ πειθεσθαι ὥς πλείου ἀξιό-
εἶναι, ἵνα ἡπτόν αὐτὸν οἱ φίλοι περὶδιδῶσιν. ἐγὼ γάρ τοι, ἔφη,
πολλάκις ἀκούω τοῦ μὲν, ὅτι περὶδῶκεν αὐτὸν φίλος ἀνὴρ·

dinis præffet. Itaque confidero, an perinde ac servo-
rum, sic & amicorum sint æstimationes.

3. Sunt profectò, inquit Antisthenes: nam equidem
velim hunc potius amicum mihi esse, quàm duas habere
minas; illum ne dimidiæ quidem minæ præferrem; a-
lium potius, quàm decem minas, eligerem; alius ut mi-
hi amicus esset, omnibus facultatibus ac laboribus id
anteponerem.

4. Ergo, subjecit Socrates, siquidem hæc ita se habent,
benè esset si quis seipsum exploraret, quanti amicis æsti-
mandus sit; atque operam daret, ut quantivis sit pretii,
quò minùs amici cum deferant. Nam equidem sæpè audio,
inquit, dicentem alium, ab homine amico se esse desertum;

¹ Leuncl. & Steph. malebant σκοπεῖμεν, quod est usitatius. Sed Por-
tus rectè vidit σκοπεῖμαι idem esse quod σκοπῶ, quo aliquoties simili loco
usus est Xenophon. Ernest. — Ego mallet hoc in loco σκοπεῖμαι, quia
ultimâ fecit. h. c. Auctor utitur numero singulari. τὰ τοιαῦτα πάντα σκοπῶ.

² Æmilii Porti pater legendum πόρων monuit, quòd παμφορώτατον
κτῆματι respondet; quod meliorem sensum habet, & vix me abstineo,
quo minus in contextu ponam. Ernest.

ἔσθ' ὅτε μὲν ἀνθ' ἐαυτοῦ μάλλον εἴλετο ἀνὴρ, ὃν ᾤετο φίλον εἶναι.
 εἰ. Τὰ τοιαῦτα πάντα σκοπῶ, μὴ ὥσπερ ὅταν τις οἰκέ-
 την πονηρὸν πωλῇ, καὶ ἀποδῶται ἑῷ εὐρόντος· ἔγωγε καὶ τὸν
 πονηρὸν φίλον, ὅταν ἔξῃ τὸ πλεῖον τῆς ἀξίας λαβεῖν, ἐπα-
 γωρὸν ἢ ἀποδίδωμι. τὸς δὲ χρηστὸς ὅτε οἰκέται πάνυ τι πω-
 λευμένους ὁρᾷ, ὅτε φίλους περιδομένους.

Κ Ε Φ. ε'.

ΕΔόκει δέ μοι καὶ εἰς τὸ δοκιμάζειν φίλους, ὁποίους ἀξίον
 κταῖσθαι, φρενοῦν, τοιάδε λέγων· Εἰπέ μοι, ἦ Κρι-
 τόβουλε, εἰ δεοίμεθα φίλος ἀγαθὸς, πῶς ἀν' ἐπιχειροίημεν σχε-

alium, quod is, quem amicum esse arbitratus sit, vel u-
 nam sibi minam præferret.

5. Hæc omnia confidero, num quemadmodum ubi quis
 fervum vitiosum vendit, alterique addicit eo pretio, quod
 reperire potuit; ita etiam nullius amicum momenti, quum
 pretii plurimum accipi potest, vendi expediat. At neque
 servos bonos magnoperè vendi video, neque bonos amicos
 relinqui.

C A P. VI.

De Amicis deligendis & conciliandis.

VI. Isus est etiam mihi ad explorandos amicos, qua-
 les parari debeant, suos cordatos reddere, hujus-
 modi proferens: Dic mihi, mi Critobule, si amico no-
 bis bono sit opus, quo pacto considerare rem conabi-

I Eὐρόντος planè damnant Budæus & Stephanus. Sed quia omnes Li-
 bri consentiunt in hâc lectione, nihil mutem. Est Genitivus pretii, a-
 ctivum pro passivo, usitata Atticis Scriptoribus enallage, pro τυχόντος,
 ut jam vidit Portus pater. hætenus Ernestus. Stephanus in notis dicit
 Bessarionem vertisse, vendit cuicunque obvio (τῷ τυχόντι.) Et nescio annon
 hæc sit vera lectio.

πεῖν; ἄρα πρῶτον μὲν ζητητέον, ὅτις ἀρχὴ γαστρός τε, καὶ φιλοποσίας, καὶ λαγνείας, καὶ ὕπνου, καὶ ἀργίας; ὁ γὰρ ὑπὸ τούτων κρατύνεται, ὥστε αὐτὸς ἑαυτῷ δύναται εἶναι, ὥστε φίλῳ τὰ δέοντα πράττειν. Μὰ Δί' ὅ δῆτα, ἔφη. Ἐκδὲν τὸ μὲν ὑπὸ τούτων ἀρχομύνει ἀφεκτέον δοκεῖ σοι εἶναι; πάνυ μὲν οἶν, ἔφη.

β'. Τί γάρ; ἔφη, ὅτις δαπανηρὸς ὢν, μὴ αὐτάρκης ἐστίν, ἀλλ' αἰετῶν πλησίον δεῖται, καὶ λαμβάνων μὲν, μὴ δύναιται ἀποδιδόναι, μὴ λαμβάνων δὲ, τὸν μὴ δίδοντα μισεῖ. οὐ δοκεῖ σοι καὶ οὗτος χαλεπὸς φίλος εἶναι; πάνυ, ἔφη. Ὁκοῦν ἀφεκτέον καὶ τούτῳ; ἀφεκτέον μάλιστα, ἔφη.

γ'. Τί γάρ; ὅτις ἡ χρηματίζεσθαι μὲν δύναιται, πολλῶν δὲ χρημάτων ὀπιθυμεῖ, καὶ διὰ τούτο δυσζύμβολός ἐστι, καὶ λαμβάνων μὲν ἡδέεται, ἀποδιδόναι δὲ οὐ βέλεται;

mur? num primò quærendus erit, qui imperet gulæ, potius cupiditati, lasciviæ, somno, ignaviæ? nam qui ab his vincitur, is neque ipse sibi, neque amico possit præstare, quæ oportet. Non profectò, inquit (*Critobulus*.) Ergo tibi videtur abstinendum ab eo, qui rebus hisce serviat? Omnino, inquit.

2. Quid verò? ait, qui, sumptuosus quum sit, satiari non potest, sed semper rebus vicinorum eget, easque impetrans reddere non potest, non impetrans verò, odio non dantem habet; non tibi videtur hic quoque gravis amicus esse? Omnino, inquit. Igitur ab hoc etiam abstinendum? Abstinendum scilicet, inquit.

3. Quid autem? si quis rem facere potest, multasque pecunias concupiscit, & propterea difficilem se in pactis præbet, & accipiendo delectatur, reddere verò invitus est?

1 Χρηματίζεσθαι est *quæstum confectari* — πρᾶγματεύεσθαι. Inde κεχρηματωμένος ἀνὴρ dicitur, qui locupletatus est, & quæstus uberes fecit. vid. *Bud. Com. L. G. p. 257.* & *Salmasi de modo usur. p. 390.*

ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ἔφη, οὕτως ἔπι πονηρότερον ἐκείνου εἶναι. τί δέ; ὅστις ἀλλὰ τὸν ἔρωτα τῷ χρηματίζεσθαι μηδὲ πρὸς ἐν ἄλλο χολῶν ποιεῖται, ἢ ὅπόθεν αὐτὸς κερδαίνει; ἀφελῆς γὰρ τὸν καὶ τῶν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. ἀνωφελὴς γὰρ ἂν εἴη τῷ χρωμύνῳ.

δ'. Τί δέ; ὅστις φαισώδης τέ ἐστι, καὶ θέλων πολλοὺς τοῖς φίλοις ἐχθρὸς πρὸς ἑαυτὸν; φλυκτέον, ἢ Δία; καὶ τῶν. εἰ δέ τις τῶν μὲν τῶν κακῶν μηδὲν ἔχει, εὖ δὲ πάχυν ἀνέχεται, μηδὲν φροντίζων τῷ ἀντὶδραμεῖν; ἀνωφελὴς ἂν εἴη καὶ οὗτος. Ἀλλὰ ποῖον, ὦ Σώκρατες, ἐπιχειρήσομεν φίλον ποιεῖσθαι;

ε'. Οἶμαι μὲν, ὅς τινος τῶν ἐγκρατὴς μὲν ἐστὶ τῷ ἀλλὰ τῷ σώματι ἡδονῶν, εὐορκὸς δὲ, καὶ εὐξύνετος ὢν τυγχάνει, καὶ φιλόνηκος πρὸς τὸ μὴ ἐλλείπειν εὖ ποίων τῶν εὐεργετῶντας ἑαυτὸν, ὥστε λυσιτελεῖν τοῖς χρωμύνουσιν.

Videtur is mihi, ait, etiam improbior esse illo altero. Quid autem? si quis ob rei faciendæ cupiditatem nulli alii rei vacet, quàm unde lucrum possit capere? Ab hoc quoque, meâ quidem sententiâ, est abstinendum: nam inutilis illi fuerit, qui uti eo velit.

4. Quid verò? si quis homo sit seditiosus, ac multos amicis hostes velit excitare? Fugiendus & ille profectò. At si quis horum quidem vitiorum expers sit, beneficiis autem se affici patiatur, nullâ vicissim benefaciendi ratione habitâ? Inutilis & ille fuerit. Sed qualem, mi Socrates, enitemur amicum nobis adjungere?

5. Eum arbitror, qui diversâ ab his ratione sit corporeis in voluptatibus continens, juramentum fervet, in patris facilem se exhibeat, denique conetur, ut suis benefactoribus, vicissim benefaciendo, non sit inferior; ita ut iis qui eo utantur usui sit.

ε'. Πῶς οὖν ἀν ταῦτα δοκιμάσαιμεν, ὦ Σώκρατες, πρὸ τῆς χρῆσθαι; τὸς μὲν ἀνδριόφυτοποιὸς, ἔφη, δοκιμάζομεν, ὃ τοῖς λόγοις αὐτῶν πεκμαιρόμενοι, ἄλλ' ὃν ἀν ὁρώμεν τὸς πρὸ οὐδεν ἀνδριάντας, καλῶς εἰργασμένον, τὴν πεπεύομεν καὶ τὸς λοιπὸς εὖ ποιήσεν.

ζ'. Καὶ ἄνδρα δὴ λέγεις, ἔφη, ὃς ἀν τὸς φίλους τὸς πρὸ οὐδεν εὖ ποιῶν φαίνεται, δῆλον εἶ) καὶ τὸς ὑτέρους εὐεργετήσονται. καὶ γὰρ ἵπποις, ἔφη, ὃν ἀν τοῖς πρὸ οὐδεν ὁρᾷ καλῶς χρώμενον, τῶτον καὶ ἄλλοις οἷμα καλῶς χρῆσθαι.

η'. Εἶεν, ἔφη. ὃς δ' ἀν ἡμῶν ἀξίος φιλίας δοκῇ εἶναι, πῶς χρὴ φίλον τῶτον ποιῆσθαι; ἰ πρῶτον μὲν, ἔφη, τὰ ἑ

6. At quo pacto hæc explorare, mi Socrates, possimus priusquam eis utamur? Statuarios, inquit, sic exploramus, ut non ex ipsorum verbis conjecturam faciamus; sed quem prius statuas egregiè fecisse cernimus, eis fidem habemus, quòd etiam rectè cæteras sit elaboraturus.

7. Ergo tu, inquit, dicis hominem, qui se prioribus amicis beneficium declaraverit, planè posterioribus quoque benefacturum. Nimirum, ait, quemcunque prioribus equis rectè usum video, eum arbitror etiam aliis benè usum.

8. Sint hæc, ait. At quo pacto is efficiendus est amicus, qui amicitia nobis dignus esse videatur? Primum,

1 Hic locus de modo conciliandorum amicorum est unus è pulcherrimis, & mellis Attici, Leporisque Socratici plenissimus, diligenterque adeò cognoscendus. Sed hæc suavitas maximè oritur primò è metaphoris, quibus κτῆσιν φίλων, h. e. *modum* ὃ *rationem amici conciliandi* exprimit, θηρῶν, ἐπάδειν, ἐπαδῆν, φίλῳ &c. deinde ex illis facetiis Ironiis Socraticis, quibus etiam nostri Homines in vernaculo Ser-mone utuntur: κατηγεῖν, ἀγαπάειν, κατεπείν pro *laudare*, sect. 34. Ernest.

2 Dii in consilium adhibendi, oracula consulenda sunt, aut quocun-que modo Voluntas Deorum exploranda. Ernest.

τὸ θεῶν ὁπισκεπτεόν, εἰ συμβουλεύουσιν αὐτὸν φίλον ποιῆσθαι. τί οὖν, ἔφη, ὃν ἂν ἡμῖν δοκῇ, καὶ οἱ θεοὶ μὴ ἐνδοπιῶνται, ἔχεις εἰπεῖν, ὅπως ἔστος θηρευτέον;

θ'. Μὰ Δί', ἔφη, ὃ καὶ ἰπποδάμους, ὥσπερ ὁ λαγὺς· ὃ δ' ἀπάτη, ὥσπερ αἱ ὄρνιθες· ὃ δὲ βία, ὥσπερ οἱ ἐχθροί. ἀκοντα γὰρ φίλον ἐλεῖν ἐργῶδες, χαλεπὸν δὲ καὶ δήσαντα κατέχειν, ὥσπερ δούλον· ἐχθροὶ γὰρ μᾶλλον ἢ φίλοι γίνονται ταῦτα πάροντες.

ι'. Φίλοι δὲ πῶς, ἔφη; εἰ) μὲν τινὰς φασιν ἐπωδάς, ἃς οἱ ὁπιστάμυροι ἐπ' αὐτῶν δόντες, οἷς ἂν βέλωνται, φίλους ἑαυτοῖς ποιοῦνται· εἰ) δὲ καὶ φίλτρα, οἷς οἱ ὁπιστάμυροι, πρὸς ὃς ἂν βέλωνται χρώμυροι, φιλεῖνται ὥς αὐτοὺς.

ια'. Πόθεν οὖν, ἔφη, ταῦτα μάθοιμεν ἄν; ἃ μὲν αἱ Σει-

ait, res divinæ considerandæ sunt, num Dii nobis consulant, ut eum amicum faciamus. Quid igitur? potesne dicere, quo pacto is, qui nobis adjungendus videatur, etiam Diis haud adversantibus, venandus sit?

9. Profectò, ait, non insistendo vestigiis ejus, sicut lepus; neque fraude, sicut aves; neque vi, sicut hostes. Nam invitum amicum capere, perquam est difficile; neque minùs difficile, vinctum retinere tanquam servum: potius enim hostes, quàm amici fiunt, si hæc illis accidant.

10. At quo pacto amici? Fertur esse carmina quædam, quæ qui tenent, incantando quos volunt, amicos sibi possunt facere: itidem quasdam esse amoris illecebras, quarum periti ad quoscunque tandem eis utantur, ab illis diliguntur.

11. Unde igitur has percipiamus, ait? Ex Homero

ῥῆνες ἐπῆδον τῷ Οδυσσεῖ, ἤκουσας ἑ Ομήρου, ὧν ἔστιν ἀρχὴ
τοιαύδε τις·

Δεῦρ' ἄγε δὴ πολύαιν' Οδυσεῖ, μέγα κῦδος Αχαιῶν.

Ταύτῳ οἷν, ἔφη, τίω ἐπώδῳ, ὦ Σώκρατες, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις αἱ Σειρῆνες ἐπάδουσαι κατεῖχον, ὥστε μὴ ἀπιέναι ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐπαθύνουσαι; ὄκ, ἄλλὰ τοῖς ἐπ' ἀρετῇ φιλοτιμυμένοις ὅπως ἐπῆδον.

16'. Σχεδὸν τι λέγεις, τοιαῦτα χρῆναι ἐκάστῳ ἐπάδειν, οἷα μὴ νομίζῃ ἀκούων τὸν ἐπαινοῦντα καταγελῶντα λέγειν. οὕτω μὲν γὰρ ἐχθρίων τ' ἀνείη, καὶ ἀπελαύνοι τῆς ἀνθρώπων ἀφ' ἑαυτοῦ, εἰ τὸν εἰδότα, ὅτι μικρός τε καὶ αἰσχερός καὶ ἀσθενής ἔστιν, ἐπαινοίη, λέγων ὅτι καλός τε καὶ μέγας καὶ ἰσχυρός ἔστιν.

audisti, quibus verbis Ulysssem Sirenes incantârint; quorum hujusmodi quoddam est principium;

Huc ades, ô celebris Graiorum gloria Ulysses.

Hanc igitur incantationem, mi Socrates, quum ad alios etiam homines adhibebant Sirenes, num detinebant eos, ne excantati ab eis discederent? nequaquam, sed his incantationibus ad illos utebantur, qui ob virtutem gloriæ cupidi erant.

12. Prope dicis, ejusmodi verbis unumquemque incantandum esse, quæ si audiat, à laudante non irridendi causâ proferri existimet. Nam ita quidem magis hostili esset animo, hominesque abs se repelleret; si quem non ignorantem, se parvum ac turpem & imbecillum esse, prædicaret ut pulchrum, ut magnum, ut robustum.

ιγ'. Αλλας δέ τινας οἶοθα ἐπαδάς; ὅκ· ἄλλ' ἤκιστα μὲν, ὅτι Περικλῆς πολλὰς ὀπίσταιτο, ἃς ἐπάδων τῇ πόλει, ἐποίει αὐτῷ φιλεῖν αὐτόν. Θεμιστοκλῆς δὲ πῶς ἐποίησε τῷ πόλιν φιλεῖν αὐτόν; μα' Δί' ὅκ ἐπάδων, ἀλλὰ θειάφας τι ἀγαθὸν αὐτῇ.

ιδ'. Δοκεῖς μοι λέγειν, ὦ Σώκρατες, ὥς εἰ μέλλοιμεν ἀγαθὸν τινα κτήσεσθαι φίλον, αὐτὸς ἡμᾶς ἀγαθὸς δὲ θνέσθαι, λέγειν τε καλὰ καὶ πράττειν. σὺ δὲ ὦου, ἔφη ὁ Σωκράτης, οἷόν τ' εἴη) πονηρὸν ὄντα χρητοὺς φίλους κτήσεσθαι;

ιε'. Εὐρών¹ γάρ, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ῥήτοράς τε φάυλους ἀγαθοὺς δημογέροισ φίλους ὄντας, καὶ στρατηγεῖν ἔχοντες, πάνυ στρατηγικοῖς ἀνδράσιν ἐταίρους.

13. Num & alias quasdam incantationes nosti? Non: sed Periclem accepi multarum peritum fuisse, quibus hanc urbem incantando, effecerit ut ipsum diligeret. At quo pacto Themistocles ad amorem sui civitatem hanc pellexit? Profectò non incantando, sed bono quodam cives afficiendo.

14. Videris mihi dicere, mi Socrates; si quidem bonum amicum paraturi simus, nos ipsos oportere tam in dicendo quàm in agendo bonos effici. An tu existimabas, ait Socrates fieri posse, ut pravus quispiam bonos amicos pararet?

15. Videbam enim, subjecit Critobulus, etiam oratores viles egregiis concionatoribus amicos esse, & non satis ad imperatorium munus idoneos viris ejusdem muneris peritissimis esse familiares.

1 Γὰρ est h. l. rationem reddentis: omissum est igitur id, cujus redditur ratio. v. c. Ἐ μάλιστ', πάνυ μὲν οὖν sc. οἶμαι, aut simile quid. Hoc genere ellipseos sæpe utuntur Græci Latinique scriptores, de quo acutissimus *Clarkius* ad *Homeri Iliada* passim. *Ernest.*

15'. Αρ' οὖν, ἔφη, καὶ πάλιν ἡ ἀγαθότης, οἷά τινας,
οἱ ἀνωφελεῖς ὄντες, ὠφελίμως διυπόστανται φίλους ποιεῖσθαι;
μαὶ Δί' οὐ δῆτ', ἔφη. Ἄλλ' εἰ ἀδυνάτον ᾖ, πονηρὸν ὄντα
καλὸς καὶ ἀγαθὸς φίλος κτήσασθαι, ἐκείνο ἤδη λέγε μοι, εἰ
ᾖ, αὐτὸν καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἡμόμυον, ὃς ἐτοίμος τοῖς καλοῖς
καὶ ἀγαθοῖς φίλον εἶναι;

ιζ'. Η τρεπεί σε, ὦ Κριτόβουλε, ὅτι πολλάκις ἄνδρας
καὶ καλὰ τρεπνόντας, καὶ τῶν αἰσχρῶν ἀπεχρυσύς, ὁρᾷς, ἀντὶ
τοῦ φίλως εἶναι, φασιάζοντας ἄλλήλοις, καὶ χαλεπώτερον χρω-
μύς τῶν μηδεὶός ἀξίων ἀνθρώπων;

ἰή. Καὶ ὁ μόνον γ', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, οἱ ἰδιώται τῶ-
 πο ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ πόλεις αἱ τῶν τε καλῶν μάλιστα ὀπι-
 μελόμεναι, καὶ τὰ αἰσχροῦ ἥκιστα προσιέμεναι, πολλάκις πο-
 λεμικῶς ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας· ἀ λογιζόμενοι, πάνυ ἀγύ-
 μως ἔχω πρὸς τὴν τῶν φίλων κτῆσιν.

16. Num igitur, inquit, etiam de quo differimus, nostri quosdam, qui quum inutiles ipsi sint, viros utiles sibi efficere amicos possint? Minimè verò, inquit. At si fieri non potest, ut vir improbus honestos & egregios amicos paret, hoc mihi dicas, an facile sit, eum qui vir ipse bonus fit & honestus, honestis & egregiis amicum fieri?

17. Num te, mi Critobule, perturbat, quòd sæpe vides homines præclaras res gerentes, & abstinentes à turpibus, non amicos esse, sed inter se dissidere, & indignius sese tractare, quàm homines nullius pretii?

18. At non modo, inquit Critobulus, privati homines hoc faciunt; sed etiam illæ urbes, quæ honesti studiosæ sunt, turpiaque minimè admittunt, sæpe hostiliter erga se invicem sunt affectæ: quæ mecum reputans, vehementer de acquirendis amicis despero.

ιθ'. Ούτε γὰρ τὰς πονηρὰς ὁρᾷ φίλους ἀλλήλοις συνα-
μύνας εἶ). πῶς γὰρ ἂν ἢ ἀχάριοι, ἢ ἀμελεῖς, ἢ πλεονέκται,
ἢ ἄπειροι, ἢ ἀκρατεῖς ἄνθρωποι δύναιντο φίλοι θνέσθαι; οἱ
μὲν οὖν πονηροὶ πάντες ἐμοιγε δοκῶσιν ἀλλήλοις ἐχθροὶ μάλ-
λον, ἢ φίλοι πεφυκέναι.

κ'. Ἀλλὰ μὲν, ὥσπερ σὺ λέγεις, ἔδ' ἂν τοῖς χρηστοῖς οἱ
πονηροὶ ποτε συναρμόσειαν εἰς φιλίαν. πῶς γὰρ οἱ τὰ πον-
ηρὰ ποιοῦντες τοῖς τὰ τοιαῦτα μισῶσι φίλοι γένοιν' ἂν; εἰ δ' ἐ-
δὴ καὶ οἱ ἀρετῇ ἀσκηῖντες φασιάζουσιν τε καὶ τὰ πρῶτον
ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ φθονοῦντες ἑαυτοῖς μισῶσιν ἀλλήλους,
τίνες ἐπὶ φίλοι ἔσονται, καὶ ἐν τίσιν ἀνθρώποις εὐνοία καὶ πί-
στις ἔσται;

κα'. Ἀλλ' ἔχει μὲν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ποικίλως πῶς
ταῦτα, ὦ Κριτόβουλε. φύσιν γὰρ ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι τὰ μὲν
φιλικὰ, (δέοντα γὰρ ἀλλήλων, καὶ ἐλεῶσι, καὶ συνεργῶντες

19. Nec enim improbos inter se amicos esse posse vi-
deo. Nam quo pacto vel inter ingratos, vel inertes, vel
avaros, vel infidos, vel intemperantes, amicitia conciliari
possit? adeò ut improbos omnes potius à naturâ inter se
hostes esse, quàm amicos, existimem.

20. At verò, uti tu quidem ais, ne bonis quidem in
amicitiâ pravi congruere possunt. Nam quo pacto illi,
qui improbè agunt, amici possint esse iis qui talia ode-
runt? Quòd si etiam illi, qui virtutem colunt, inter se
per seditiones in civitatibus de principatu contendunt, &
præ invidiâ seipsos oderunt; quinam deinceps inter se
amici erunt, & quos inter homines benevolentia fides-
que reperiat?

21. Enimvero, ait Socrates, variè se res habet, mi Cri-
tobule. Nam homines à naturâ partim ad amicitiam com-
parati sunt; (etenim alii aliis indigent, ac invicem mise-

ὠφελῶσι, καὶ τῷτο συνιέντες χάριν ἔχουσιν ἀλλήλοις) τὰ δὲ πολεμικά. τὰ τε γὰρ αὐτὰ καλὰ καὶ ἡδέα νομίζοντες, ὑπὲρ τῶτων μάχονται, καὶ διχογνωμονοῦντες ἐνόηπιδνται. πολεμικὸν δὲ καὶ ἔρις, καὶ ὀργή· καὶ δυσμενὴς μὲν ὁ τῷ πλεονεκτεῖν ἔρως, μισητὸς δὲ ὁ φθόνος.

κβ'. Αλλ' ὅμως ἀφ' ὧν τῶτων πάντων ἡ φιλία ἀφαιρουμένη, συνάπει τὸς καλὰς τε καὶ κακοὺς. ἀφ' ὧν γὰρ τὴν ἀρετὴν αἰροῦνται μὲν ἄνευ πόνου τὰ μέτρα κακτῆσθαι μάλλον, ἢ ἀφ' ὧν πολέμου πάντων κυριεύειν· καὶ διυόχεται πεινῶντες καὶ διψῶντες ἀλύπως σίτη καὶ ποτὶ κοινωνεῖν, καὶ τοῖς τῶν ὠραίων ἀφροδισίοις ἡδόμενοι ἐγκρατερεῖν, ὥστε μὴ λυπεῖν, ὅς μὴ περσῆκε.

κγ'. Διυόχεται δὲ καὶ χρημάτων ὁ μόνον, τῷ πλεονεκτεῖν ἀπεχόμενοι, νομίμων κοινωνεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐπαρκεῖν ἀλλήλοις.

rentur, & cooperantes invicem profunt, idque quum intellexêre, gratiam sibi invicem habent) partim ad inimicitias propendent. Nam quum eadem bona & jucunda putent, de iis dimicant, & dissentientes contrariantur. Contentio autem & ira, res quædam hostiles sunt; itemque plus habendi cupiditas, infestum quiddam est; & odio dignum, invidia.

22. Nihilominus amicitia per hæc omnia penetrans, honestos egregiosque viros copulat. Nam propter virtutem malunt absque molestiâ facultates mediocres possidere, quàm bello in omnia dominari; & possunt esurientes ac sitientes indolenter cibi ac potûs participes fieri, & formosis amoribus delectati ita se coërcere, ut non offendant eos quos minimè convenit.

23. Etiam ab avaritiâ abstinendo, non solum pecuniis legitimis esse contenti possunt; sed etiam sibi invicem lar-

διωδύλαι δὲ καὶ τὴν ἑῶν ὃ μόνον ἀλύπως, ἀλλὰ καὶ συμφερόντως ἀλλήλοις ἀγαπῆσθαι, καὶ τὴν ὀργὴν κωλύειν εἰς τὸ μετameλησόμενον παροίεσθαι. τὸ δὲ φθόρον παντάπασιν ἀφαιρῶσι, τὰ μὲν ἑαυτῶν ἀγαθὰ τοῖς φίλοις οἰκεία πᾶρόντες, τὰ δὲ τῶν φίλων, ἑαυτῶν νομίζοντες.

κδ'. Πῶς οὖν ὅκ' εἰκὸς τῆς καλῆς τε καὶ ἀγαθῆς, καὶ τῶν πολιτικῶν τιμῶν (μὴ μόνον ἀβλαβεῖς, ἀλλὰ καὶ ὠφελίμους ἀλλήλοις) κοινωνεῖν εἶναι; οἱ μὲν γὰρ ὀπιθυμοῦντες ἐν ταῖς πόλεσι τιμᾶσθαι τε καὶ ἄρχειν, ἵνα ἕξασίαν ἔχωσι, χρήματά τε κλέπτειν, καὶ ἀνθρώπους βιάζεσθαι, καὶ ἡδυπαθεῖν, ἀδικοῖ τε καὶ πονηροῖ ἀν εἶεν, καὶ ἀδυνάτοι ἀλλὰ συναρμόσαι.

κε'. Εἰ δέ τις ἐν πόλει τιμᾶσθαι βυλόμενος, ὅπως αὐτός τε μὴ ἀδικῇται, καὶ τοῖς φίλοις τὰ δίκαια βοηθεῖν δύνηται, καὶ ἄρξας ἀγαθὸν τι ποιεῖν τὴν πατρίδα περᾶται· ἀγα-

giri. Possunt & simultatem non modò sine molestiâ, sed etiam ex utilitate mutuâ moderari; ac prohibere, quò minùs ad hoc ira progrediatur, cujus ipsos deinde poeniteat. Invidiam prorsus tollunt, partim bona propria amicis mancipando, partim amicorum bona pro suis ducendo.

24. Quî ergo non consentaneum sit, viros honestos & egregios (non solum sine damno, sed etiam mutuâ cum utilitate) honorum civilium participes fieri? nam qui honores in civitatibus ac magistratus ambiunt, idcirco ut potestatem habeant pecuniam publicam peculandi, vi homines opprimendi, fruendi voluptatibus; illi injusti sint, ac improbi, necesse est; neque fieri potest, ut cum alio conjungantur.

25. At si quis velit honoribus in republicâ frui, ut tum ipse non afficiatur injuriâ, tum justis in rebus opem amicis ferre possit; simulque imperans aliquo bono patriam afficere conetur; quamobrem talis homo cum alio tali

τί ὁ ποιῶν ἄλλω τοῖς τῷ ὅκ' ἂν δυνάϊτο συναρμόσαι; πῶ-
 τερον τὰς φίλους ὠφελεῖν μετὰ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἢ τὸν
 δυνήσεσθαι, ἢ τὴν πόλιν εὐεργελεῖν ἀδυνατώτερος ἔσται, καλὸς
 τε καὶ ἀγαθὸς ἔχων συνεργός;

κζ'. Ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι δῆλόν 'εἶναι, ὅτι,
 εἰ ἔξῃν τοῖς κρατίστοις συνεκδημόους ὅπῃ τὰς χεῖρας ἰέναι, πάν-
 τας ἂν τὰς ἀγῶνας οὗτοι ἐνίκηον, καὶ πάντα τὰ ἀθλα οὗτοι
 ἐλάμβανον. ἐπεὶ οὖν ἐκδὲ μὲν οὐκ ἔωσι τῷτο ποιεῖν, ἐν δὲ
 τοῖς πολιτικοῖς, ἐν οἷς οἱ καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ κρατιτεύουσιν, ὁδεῖς
 κωλύει, μεθ' οὗ ἂν τις βέληται, τὴν πόλιν εὐεργετεῖν· πῶς
 οὖν ὁ λυσιτελεῖ τὰς βελτίστοις φίλους κτησάμενον πολίτευε-
 σθαι, τῷτοις κοινωνοῖς καὶ συνεργοῖς τῶν πραγμάτων μᾶλλον ἢ
 ἀνταγωνισταῖς χρώμενον;

κζ'. Ἀλλὰ μὴν καὶ κεῖνο δῆλον, ὅτι, καὶ ἐν πολέμῳ τις πῶς,

conjugi non possit? num amicis esse usui unà cum ho-
 nestis & egregiis viris minùs possit, vel ad benè reipublicæ
 faciendum minùs valebit, si honestos & egregios coadju-
 tores habeat?

26. Quinetiam gymnics in certaminibus patet, si liceat
 præstantissimis unà conjunctis pejores aggredi, futurum,
 ut ipsi cunctis in certaminibus victores evadant, omnia-
 que præmia consequantur. Quando igitur hoc istic fieri
 non permittitur; at in negotiis civilibus, ubi homines ho-
 nesti & egregii præcipuas partes obtinent, quum nemo
 impediatur, quominùs quis beneficio rempublicam, cum quo
 ipse velit, afficiat: quum non ex usu sit, ut optimis amicis
 comparatis rempublicam aliquis administret, atque iis po-
 tiùs sociis & coadjutoribus gerendarum rerum, quàm ad-
 versariis utatur?

27. Enimvero patet hoc etiam, si bellum aliquis ad-

συμμάχων δέησιν, καὶ τῶν πλείων, εἰ καλοῖς καὶ γα-
ροῖς ἀντιτάττηται. καὶ μὴ οἱ συμμαχεῖν ἐθέλοντες εὐποιοι-
τέοι, ἵνα θέλωσι περὶ θυμῷ. πολὺ δὲ κρεῖττον τῆς βελ-
πίους ἐλάττωνας εὖ ποιεῖν, ἢ τῆς χείρωνας πλείονας ὄντα.
οἱ γὰρ πονηροὶ πολὺ πλείωνον εὐεργετῶν, ἢ οἱ χρητοί, δέονται.

κη'. Ἀλλὰ θάρρῶν, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, περὶ ἀγαθὸς
γίγνεσθαι, καὶ τοιοῦτος γινώμενος, θηρᾶν ὅτι χεῖρ τῆς κα-
λούς τε καὶ γαθούς. ἴσως δ' ἂν π σοὶ καὶ γὰρ συλλαβεῖν εἰς
τὴν τῶν καλῶν τε καὶ γαθῶν θήραν ἔχοιμι, ἀλλὰ τὸ ἐρωτικὸς
εἶναι. δεινῶς γὰρ, ὧν ἂν ὀπιθυμήσω ἀνθρώπων, ὅλος ἄρμυ-
μαι ὅτι τὸ φιλῶν τε αὐτῆς, ἀντιφιλεῖσθαι ὡς αὐτῆς, καὶ
ποθῶν ἀντιποθεῖσθαι, καὶ ὀπιθυμῶν ζῆναι, καὶ ἀντεπιθυ-
μεῖν τῆς ζουσίας.

κθ'. Οὐδὲ καὶ σοὶ τῶν δέησιν, ὅταν ὀπιθυμήσης φι-

versus alium gerere velit, ei sociis opus esse, illisque plu-
ribus, si strenuis ac fortibus se opponat. At beneficiis af-
ficiendi sunt, qui opitulari volunt, ut sint animis ala-
cres. Multo autem melius est, optimis, tametsi paucio-
res sint, benefacere, quàm deterioribus, qui plures sint.
Nam improbi multo pluribus benefactoribus, quàm pro-
bi, egent.

28. Tu verò, mi Critobule, fidenti animo bonus esse
enitère, atque ubi talis factus fueris, honestos & egre-
gios amicos venari coneris. Ac fortassis etiam ipse non-
nihil tibi conferre ad hanc virorum honestorum egregio-
rumque venationem possim, propterea quòd ad amorem
propensus sim. Nam quoscunque homines amem, totus
ardentèr in hoc feror, ut eos diligens, vicissim diligar;
& desiderans, vicissim desiderer; & conversationis cupi-
dus, vicissim expetar.

29. Quibus & tibi opus fore video, si quando cum

λίαν πρὸς πινὰς ποιῆσθαι. μὴ σὺ οἷον ἀποκρύπτου με, οἷς
 ἂν βέλαιο φίλος θνέσθῃ. ἀλλὰ γὰρ τὸ ἐπιμελεῖσθαι τῷ ἀρέ-
 σαι τῷ ἀρέσκειντί μοι, ὅκ' ἀπείρως οἶμαι ἔχειν θηρᾶν ἀν-
 θρώπους.

λ'. Καὶ ὁ Κριτόβουλος ἔφη· καὶ μὲν, ὦ Σώκρατες, τῶ-
 ντων ἐγὼ τῶν μαθημάτων πάλαι ἐπιθυμῶ, ἄλλως τε καὶ εἰ
 ἔξαρκέσθῃ μοι ἡ αὐτὴ ἐπιτήμη ἐπὶ τῆς ἀγαθῆς τὰς ψυχὰς,
 καὶ ἐπὶ τῆς καλοῦς τὰ σώματα.

λα'. Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· ἄλλ', ὦ Κριτόβουλε, ὅκ'
 ἐνεστὶν ἐν τῇ ἐμῇ ἐπιτήμῃ τὸ τὰς χεῖρας προσφέροντα ποιεῖν
 ὑπομένειν τῆς καλοῦς. ἰπέπεισμαι δὲ καὶ ἀπὸ τῆς Σκύλλης
 ἀλλὰ τὸτο φοβέσθαι τῆς ἀνθρώπου, ὅτι τὰς χεῖρας αὐτοῖς
 προσέφερε· τὰς δὲ γὰρ Σειρῆνας, ὅτι τὰς χεῖρας ἔδενι προσέ-

quibusdam amicitiam inire cupies. Itaque ne me celes,
 quibus esse amicus velis. Nam, quum placere studeam illi
 qui mihi placet, minimè venandi homines imperitum me
 esse arbitror.

30. Atqui, ait Critobulus, harum artium ego, mi So-
 crates, jamdudum cupidus sum; præsertim si eadem mihi
 scientia suffecerit ad eos, qui animi bonitate præstant, &
 qui corporis elegantiam.

31. At verò, mi Critobule, inquit Socrates, non hoc
 scientiam meam continetur, ut manus injiciens, formam præ-
 stantes aliquis remoretur. Sum enim persuasus, homines
 eam de causâ Scyllam fugisse, quòd manus eis admove-
 ret: Sirenes verò, quia nemini manus injicerent, sed

1 Suspicabar legendum, πίπυσμαι, quod melius convenit sequenti,
 φασίν. πίπεισμαι autem & πίπυσμαι facile permutantur. Ernest.

φερον, ἄλλὰ πᾶσι πόρρωθεν ἐπὶ ἡδον, πάντας φασὶν ὑπομνῆναι,
καὶ ἀκρόντας αὐτῶν καλεῖσθαι.

λβ'. Καὶ ὁ Κριτόβουλος ἔφη· ὥς ὁ προσοίσοντος ¹ τὰς
χεῖρας, εἰπεῖν ἔχεις ἀγαθὸν εἰς φίλων κτήσιν, δίδασκε. ὅδ' ἔστι
τὸ εἶμα σῶν, ἔφη ὁ Σωκράτης, πρὸς τὸ εἶμα προσθήσεις;
θάρρει, ἔφη ὁ Κριτόβουλος. ὅδ' ἔστι γὰρ τὸ εἶμα πρὸς τὸ
εἶμα προσοίσω ὅδ' ἐνὶ, εἰ μὴ καλὸς ἦ. εὐθύς, ἔφη, σὺ γε,
ὦ Κριτόβουλε, τὸναντίον ὅς συμφέρεις εἰρηκας. οἱ μὲν γὰρ
καλοὶ τὰ τοιαῦτα ὅς ὑπομένουσιν· οἱ δὲ αἰσχροὶ καὶ ἡδέως
προσθίενται, νομίζοντες ἀπὸ τῆς ψυχῆς καλοὶ καλεῖσθαι.

λγ'. Καὶ ὁ Κριτόβουλος ἔφη· ὥς τὰς μὲν καλὰς φιλή-
σοντός μιν, τὰς δ' ἀγαθοὺς ² κατεφιλήσονται, θαρρῶν δίδασκε

longo ex intervallo cunctos incantarent, cunctos aiunt re-
moratas esse, qui quidem audiendo demulcerentur.

32. Et Critobulus, Doce verò me, inquit, siquid ha-
bes, quod ad conciliandos amicos conferat; non enim cui-
quam manus injiciam. At ne os quidem, ait Socrates,
ori admovebis? Bono es animo, inquit Critobulus. nec
enim os ulli admovebo, nisi formâ præstet. Tu verò mox,
ait, mi Critobule, contrarium ei, quod utile sit, dixisti.
Nam qui pulchri sunt, nihil ejusmodi morantur: at qui
deformes, lubenter admittunt; quòd existiment, propter
animum se *formosos* appellari.

33. Et Critobulus, Age, animo alacri me doceto, in-
quit, artem venandi amicos; quandoquidem pulchros of-

¹ Intellige μιν, ut est sect. 33. Ernest.

² Pulchritudinis & honestatis discrimen hîc eleganter sanè Critobulus
ostendit, multo ardentiorē erga *honestos* amorem præ se ferens com-
posito verbo κατεφιλεῖν, quàm erga *pulchros* simplici φιλεῖν. Sic Marc.
14. 45. κατεφίλησεν αὐτόν. scil. *Jesum*; non obiter osculatus est (φίλη-
σεν) sed diutius osculo ipsius & amplexui inhærens, quo minùs fallax
esset proditiōis Signum.

τῶν φίλων τὰ θηρευτικά. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· ὅταν οὖν, ὦ Κριτόβουλε, φίλος πινὶ βέλη θρέσῃ, εἴσεις με καλεῖσθαι σου πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἀγασά τε αὐτῷ, καὶ ὀπιθυμῆς φίλῳ αὐτῷ εἶναι; κατηγόρη, ἔφη ὁ Κριτόβουλος· ὅθεν γὰρ οἶδα μισθῶν τὴν ἐπαινῶνταις.

λδ'. Εὰν δέ σου προσκατηγόρησω, ἔφη, ὅτι ἀπὸ τοῦ ἀγαθου αὐτοῦ, καὶ εὐνοϊκῶς ἔχεις πρὸς αὐτὸν, ἄρα μὴ ἀγαθάλλεσθαι δόξεις ὑπ' ἐμοῦ; Ἀλλὰ καὶ αὐτῷ μοι, ἔφη, ἐγγήγνεια εὐνοια, πρὸς οὓς ἂν ὑπολάβω εὐνοϊκῶς ἔχειν πρὸς ἐμέ.

λέ'. Ταῦτα μὲν δὴ, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἔξεσθαι μοι λέγειν πρὸς σὺν, πρὸς οὓς ἂν βέλη φίλους ποιήσασθαι. εἰ δέ μοι ἐπὶ ἔξουσίαν δῶς λέγειν πρὸς σὺν, ὅτι ὀπιμελής τε τῶν φίλων εἶ, καὶ ὅθεν οὕτω χαίρεις ὡς φίλοις ἀγαθοῖς, καὶ ὅπῃ τε τοῖς καλοῖς ἔργοις τῶν φίλων ἀγάλλῃ οὐχ ἥττον, ἢ ὅπῃ

culaturus, honestos exosculaturus sum. Et Socrates, ubi, mi Critobule, amicitiam cum aliquo, inquit, contrahere velis, an mihi permittes, ut ad ipsum deferam, te admiratorem ipsius esse, atque amicitiam ejus expetere? Defer, ait Critobulus; quippe neminem novi, qui se laudantes oderit.

34. At si prætereà de te dixero, ait, quòd præ admiratione ipsius etiam benevolus erga ipsum sis, num te putabis à me invisum reddi? Atqui in meipso, inquit, benevolentia quædam erga illos innascitur, quos animis in me benevolis esse suspicor.

35. Hæc igitur, ait Socrates, mihi de te dicere licebit ad eos, quos amicos efficere velis. Quòd si mihi prætereà potestatem facias dicendi de te, quòd amici tibi curæ sint, & quod nullâ re sic delecteris, atque bonis amicis; quòd ob amicorum præclara facinora non minùs exultes,

τοῖς ἑαυτοῦ, καὶ ὅτι τοῖς ἀγαθοῖς τῶν φίλων χαίρεις ὅσον ἡπτόν, ἢ ὅτι τοῖς ἑαυτοῦ. ὅπως τε ταῦτα γιγνήσκει τοῖς φίλοις, οὐκ ἀποκρίνεις μηχανώμενος. καὶ ὅτι ἔγνωκας ἀνδρὸς ἀρετὴν εἶναι, νικᾷν τὸς μὲν φίλους εὖ ποιῶντα, ¹ τὸς δὲ ἐχθροὺς κακῶς. πάνυ ἂν οἴμην σοι ὅτι τήδεον εἶναι με σύμπαντον τῶν ἀγαθῶν φίλων.

λγ'. Τί οὖν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ἐμοὶ τὸτο λέγεις, ὥσπερ ὅτι ὅτι σοι ² ὄν, ὅ, τι ἂν βούλη, δεῖ ἐμοῦ λέγειν; μὰ Δί' οὐχ, ὥς ποτε ἐγὼ ³ Ασπασίας ἤκουσα. ἔφη γὰρ τὰς ἀγαθὰς ⁴ περιμνησείδας, μετὰ μὲν ἀληθείας ταῦτα

quàm ob tua; quòd ob amicorum commoda non minùs gaudeas, quàm ob tua; quòd conando, ut amici ea consequantur, non defatigeris; quòd denique virtutem viro dignam esse intellexeris, beneficiis amicos, hostes maleficiis vincere: nimirum arbitrabor me tibi percommodum fore convenatorem bonorum amicorum.

36. Quamobrem, ait Critobulus, hoc mihi commemoras, quasi non penes te sit, ut de me, quod velis, dicas? Non profectò, uti quidem ego de Aspasiâ aliquando audivi. Aiebat enim, bonas pronubas, quæ cum veritate

¹ Hanc *Nostri* sententiam cum præcepto isto Evangelico conferre libet, *Matth.* 5. v. 44. *Εγὼ δὲ λέγω ὑμῖν* (inquit *Christus*) *Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν.*

² Pro ὄντος.

³ *Aspasia* foemina imò meretrix fuit solertissima & pulcherrima, quâ *Socrates* in Eloquentiæ & Politices studio magistrâ est usus. vid. *Plat.* in *Menexen.* p. 235. A *Pericle* quoque in summo honore habita, & tanti à *Cyro* æstimata, ut charissimam pellicum ab eâ vocârit *Aspasiam*. vid. *Plutarch.* in *Pericle*, & *Diction. Bayle.* v. *Pericles*, not. O. & denique *Maximum Tyrium* *Diff.* 22. qui & reliquos *Socratis* magistros commemorat.

⁴ De his vide doctissimi *Potter.* *Archæol.* lib. 4. c. 11.

ἀγαλλεύουσας, δεινὰς εἶ) συνάγειν τὰς ἀνθρώπους εἰς κη-
δείαν, ψευδομένους δ' ὅκ ὠφελεῖν ἐπαινέσας. τὰς γὰρ ἔξα-
πατηθέντας, ἅμα μισεῖν ἄλληλους τε καὶ τὴν προσημασμένον. ἀ-
δὴ καὶ ἐγὼ πεισθεὶς, ὁρθῶς ἔχειν ἡγοῦμαι, ὅκ ἔξῃναι μοι πρὸς
ὃ λέγειν ἐπαινῶντι ὁδὸν, ὅ, τι ἀν μὴ ἀληθεύω.

λζ'. Σὺ μὲν ἄρα, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, τοιοῦτός μοι φί-
λος εἶ, ὦ Σώκρατες, οἷος, ἀν μὲν τι αὐτὸς ἔχω ὅπιτήδειον
εἰς τὸ φίλους κτήσασθαι, συλλαμβάνειν μοι· εἰ δὲ μὴ, ὅκ
ἀν ἐθέλοις πλάσας τι εἰπεῖν ὅτι τῇ ἐμῇ ὠφελείᾳ. πότῃρα
δ' ἀν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Κριτόβουλε, δοκῶ σοι μᾶλλον ὠφε-
λεῖν σε τὰ ψευδῆ ἐπαινῶν, ἢ πείθων πεισθῆσθαι σε ἀγαθὸν
ἄνδρα θμέας; εἰ δὲ μὴ φανερόν οὕτω σοι, ἔκ τῶνδε σκέψαι.

λη'. Εἰ γὰρ σε βυλόμηνος φίλον ποιῆσαι ναυκλήρω, ψευ-
δόμηνος ἐπαινοῖν, φάσκων ἀγαθὸν εἶ) κυβερνήτῃ, ὁ δέ μοι
πεισθεὶς ὅπιτρέψειέ σοι τὴν ναῦν μὴ ὅπισθ' ἀμύνω κυβερνᾶν.

bona commemorent, plurimum ad conciliandam inter ho-
mines affinitatem valere; quæ vero mentirentur, eas lau-
dando nihil proficere. Qui enim decepti sunt, se ode-
runt mutuo, atque etiam conciliatricem ipsam. Quæ quum
ita esse persuasus sim, rectè arbitror nihil mihi dicere li-
cere in laudem tuam, quod non verè dicam.

37. Nimirum tu, mi Socrates, ait Critobulus, talis a-
micus es mihi, ut me sis adjuturus, si ad parandos amicos
aliquo modo aptus fuero; sin minùs, nihil utilitatis meæ
causâ ficti sis dicturus. Utrum autem, inquit Socrates,
magis tibi prodesse videor, si falsis te ornem laudibus;
an si persuadeam, ut vir bonus esse studeas? Quòd si hoc
necdum perspicias, ex his considera.

38. Nam si tibi cum naviculatore volens amicitiam con-
ciliare; falsò te laudem, bonumque gubernatorem esse di-
cam; atque ille persuasus à me, navem imperito tibi gu-

ἔχεις πνὰ ἐλπίδα, μὴ ἂν σαυτόν τε καὶ τὴν ναῦν ἀπολέ-
 σαι; ἢ εἰ σοι πείσαιμι κοινῇ τὴν πόλιν ψυδόμενος, ὥς ἂν
 στρατηγικῶ τε καὶ δικαστικῶ καὶ πολιτικῶ ἑαυτὴν ὀπιτρέψαι·
 τί ἂν οἶε σαυτόν καὶ τὴν πόλιν ὑπὸ σὺ παθεῖν; ἢ εἰ τινὰς
 ἰδίᾳ τῶν πολιτῶν πείσαιμι ψυδόμενος, ὥς ὄντι οἰκονομι-
 κῶ τε καὶ ἐπιμελῆ, τὰ ἑαυτῶν ὀπιτρέψαι· ἄρ' οὐκ ἂν πεί-
 ραν διδῷς, ἅμα τε βλαβερὸς εἴης, καὶ καταγέλαστος φαίνοιο;
 λθ'. Ἀλλὰ σπουδαιότατη τε, καὶ ἀσφαλεστάτη, καὶ
 καλλίστη ὁδὸς, ᾧ Κριτόβουλε, ὅ, τι ἂν βύλη δοκεῖν ἀγαθὸς
 εἶναι, τῷτο καὶ γενέσθαι ἀγαθὸν πειράσθαι. ὅσα δ' ἐν ἀνθρώ-
 ποις ἀρετὰ λέγονται, σκοπέμενος εὐρήσεις πάσας μαθήσθαι τε
 καὶ μελέτη αὐξομενέας. ἐγὼ μὲν οὖν, ᾧ Κριτόβουλε, οἶμαι
 δεῖν ὑμᾶς ταύτας διδάσθαι· εἰ δὲ σύ πως ἄλλως γινώ-
 σκεις, δίδασκε. καὶ ὁ Κριτόβουλος, ἀλλ' αἰχμυοίμην ἂν, ἔφη,

bernandam committat: aliudne quidquam sperare possis,
 quàm te tum navem tum teipsum exitio daturum? Vel
 si tuâ causâ civitati publicè persuasero mentiens, ut se tibi
 tanquam viro artis imperatoriæ, judiciorum, rerumque
 civilium perito committat: quid putas & tibi & per te
 civitati eventurum? Vel si privatim civibus nonnullis per-
 suadeam, idque mentiendo, ut tibi res suas credant, tan-
 quam administrandæ rei familiaris perito, atque industrio:
 annon periculo factò, damnosus simulque ridiculus esse
 apparebis?

39. At verò via maximè compendiaria, tutissima, & re-
 ctissima est, mi Critobule, ut, in quo bonus esse videri ve-
 lis, operam des, ut bonus sis. Quæcunque autem apud
 homines virtutes appellantur, eas omnes si consideres, do-
 ctrinâ & studio posse augeri animadvertes. Atque has,
 mi Critobule, venandas nobis esse arbitror: tu si aliter ju-
 dicas, doce. Et Critobulus, Me verò pudeat, inquit, his

ὦ Σώκρατες, ἀντιλέγων τέτοις· οὔτε γὰρ καλὰ, οὔτε ἀληθῆ λέγοιμ' ἄν.

Κ Ε Φ. ζ'.

Κ Α Ι μὲν τὰς Σπορείας γε τῶν φίλων, τὰς μὲν δι' ἀγνοίαν, ἐπειρᾶτο γνώμη ἀκείῃς· τὰς δὲ δι' ἐνδεΐαν, διδάσκων κατὰ δύναμιν ἀλλήλοις ἐπαρκεῖν. ἐρῶ δὲ καὶ ἐν τέτοις, ἃ οὐόιδα αὐτῶν. Αἰίσαρχον γάρ ποτε ὄρων σκυθρωπῶς ἔχοντα, Εοικας, ἔφη, ὦ Αἰίσαρχε, βαρέως φέρειν τι. χρὴ δὲ τῷ βάρους μετὰδιδόναι τοῖς φίλοις· ἴσως γὰρ ἂν τί σε καὶ ἡμεῖς κερφίσαιμεν.

β'. Καὶ ὁ Αἰίσαρχος, Ἄλλὰ μὲν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐν πολλῇ γε εἰμὶ Σπορεία. ἐπεὶ γὰρ ἐξασίασεν ἡ πόλις, πολλῶν φυγόντων ὡς τὸν Πειραιᾶ, συνηληλύθασιν¹ ὡς ἐμὲ καλὰ-

contradicere, mi Socrates: nec enim honesta, nec vera dicerem.

CAP. VII.

Aristarchi inopiæ medetur.

PRæterea amicorum difficultatibus, quæ ex ignoratione provenirent, consilio mederi conabatur: quæ verò ex egestate, docendo ut pro viribus invicem subvenire oporteat. Dicam autem, quid hæc etiam in parte mihi de ipso constet. Nam, quum aliquando Aristarchum tristem cerneret, Videris, ait, mi Aristarche, quiddam molestè ferre. Debes autem molestiam hanc cum amicis communicare; fortassis enim nonnihil nos te sublevaverimus.

2. Et Aristarchus, Enimvero, mi Socrates, ait, magnâ in difficultate versor. Nam quia seditiones hæc in civitate motæ sunt, multis in Piræum confugientibus, conve-

¹ Vulgatum est inter Grammaticos, ὥς, imprimis Atticis, dici pro ὡς, & quidem, auctore doctissimo Viro in Obs. Misc. Bat. vol. 4. p.

λελειμμένα ἀδελφαί τε, καὶ ἀδελφίδαι, καὶ ἀνεψιαί ποσαῦται,
ὥς εἶναι ἐν τῇ οἰκίᾳ τεσσαρεσκαίδεκα ¹ τῶς ἐλευθέρους. λαμ-
βάνομεν δὲ ὅτε ἐκ τῆς γῆς ὄσδεν, (οἱ γὰρ ἐναντίοι κρατῶσιν
αὐτῆς.) ὅτε ² ἀπὸ τῶν οἰκιῶν (ὀλιγανθρωπία γὰρ ἐν τῇ ἀστὶ
γέγονε.) τὰ ἐπιπλά δὲ ὅδεῖς ὠνεῖται, ὄσδεν ³ δανείσατο ὅ-
δαμόθεν ὅτιν ἀργύριον. ἀλλὰ πρῶτον ἀν τις μοι δοκῇ ἐν

nerunt ad me relictæ tot sorores, sororum filiæ, conso-
brinæ, ut meis in ædibus quatuordecim homines ingenui
sint. Neque verò vel ex agro (quo potiuntur adversarii)
quicquam accipimus; neque (quòd hominum exiguus in
urbe sit numerus) ex ædibus. Supellectilem emit nemo,
neque usquam mutuum capi potest: sed citius in viâ quis

208. & Cel. Dukero ad Thucyd. 5. 56. &c. de animatis rebus tantum.
Mihi fecus videtur. Nam, quod ad primum attinet, primo, nescio,
quomodo conjunctio ὥς potuerit vim præpositionis accipere; deinde
loci, ubi ὥς jungitur ipsi præpositioni πρὸς, satis ostendunt, ὥς per
pleonasmum addi, cum autem ὥς accusativo nudè jungatur, esse el-
lipsin τῆς πρὸς. Vidit hoc Lamb. Bos de Ellipsi, quem malè propterea
reprehendit Rev. Wolfius ad Libanii Epist. p. 148. quasi hæc ellipsis
nullo idoneo exemplo probari possit. Herodian. 3. 2. δριμύτεροι ὥς πρὸς
πῶς ἐνοίας &c. plura exempla habet Jenson Lect. Luc. 1. 5. p. 46. vid.
Kuhn ad Ælian. V. H. 5. 2. qui etiam è Polybio affert, ὥς ἐπὶ τῆς λι-
θύνης, ut mihi valdè verosimile sit, eodem modo intelligendum esse εἰς,
ubi ὥς pro εἰς positum dicunt, de quo Waffius ad Thucyd. VIII. 103.
Quod ad alterum attinet, inter exempla Jensoniana sunt, ubi inanimatis
rebus ὥς additur. Apud Aristophanem, ni fallor, in Pluto est, ὥς τῶν
θύρων, & hîc ὥς τὸν περιαιῶ. Ac, si ὥς additur pleonasticè, nescio,
quare ad animatas tantum, non cæteras etiam addi possit. Ernest.

¹ Nota vim articuli: quatuordecim, ἔτι ii quidem liberi homines; ut
de servis nil dicam. Ne quis fortè tollendum articulum putet, quòd
dicimus v. c. τεσσαρεσκαίδεκα ἔτη non τὰ ἔτη. Ernest.

² Nihil neque ex agris neque ex ædibus redit. Ex agris redeunt, fru-
mentum, oleum, vinum, lana &c. vid. c. 9. §. 4. Ernest.

³ Δανείζειν est mutuum dare: δανείζειτο in voce mediâ est mutuum
sumere. Ita recentior Latinitas (verba sunt Salmasii) inter mutuare &
mutuari distinxit, & mutuare quidem posuit pro mutuum dare; mutuari
pro accipere. vid. de Usuris p. 15.

τῇ ὁδῷ ζητῶν εὐρεῖν, ἢ δανειζόμενος λαβεῖν. χαλεπὸν μὲν ἔν
 ὅσιν, ὦ Σώκρατες, τὰς οἰκείους θεωροῦν ἀπολυμνύας, ἀδύ-
 νατον δὲ τοσούτας πρέφειν¹ ἐν τοιούτοις πράγμασιν.

γ'. Ακούσας οὖν ταῦτα ὁ Σωκράτης· τί ποτέ ὅστιν,
 ἔφη, ὅτι ὁ Κεράμων μὲν πολλοὺς πρέφων, ὃ μόνον ἑαυτῷ τε
 καὶ τέτοις τὰ ὅπιτήδεια δυνάται παρέχειν, ἀλλὰ καὶ
 θεωποῖται τοσαῦτα, ὥστε καὶ πλατύνῃ· σὺ δὲ πολλὰς πρέ-
 φων, δέδοικας μὴ δι' ἐνδείαν τῶν ὅπιτηδείων ἅπαντες ἀπό-
 ληθε; Οὔτι νῦν Δί', ἔφη, ὁ μὲν δούλους πρέφει, ἐγὼ δὲ ἐλευ-
 θέροισι.

δ'. Καὶ πότερον, ἔφη, τὰς πρὸς σοι ἐλευθέρους οἷε βελ-
 τίους εἶναι, ἢ τὰς πρὸς Κεράμωνι δούλους; Εγὼ μὲν οἶμαι,
 ἔφη, τὰς πρὸς ἐμοὶ ἐλευθέρους. Οὐκοῦν, ἔφη, αἰσχρὸν τὸν
 μὲν ἀπὸ τῶν πονηροτέρων εὐπορεῖν, σὲ δὲ πολλῷ βελτίους ἔχον-

argentum quærendo inveniat, quàm mutuum accipiat. Grave quidem certe est, mi Socrates, ut quis propinquos negligat pereuntes; sed fieri non potest, ut aliquis, quum res ita sint, tot homines alat.

3. Hæc quum audisset Socrates: Quid est causæ, inquit, quòd Ceramo complures alens, non sibi solum atque illis suppeditare necessaria potest; sed etiam tantum præterea lucrum facit, ut dives sit: tu multos alens metuis, ne ob necessariorum inopiam omnes pereatis? Quia profectò, ait, servos alit is, ego liberos homines.

4. Utrum verò, inquit (Socrates,) putas ingenuos, qui tecum sunt, meliores esse, an Ceramonis servos? Puto ingenuos qui mecum sunt. Annon igitur turpe est, inquit, illum per homines viliores opibus affluere, te, qui multo

¹ Hoc rerum statu, rebus sic se habentibus.

τα ἐν ἀπορίαις εἶ); Νῆ Δί', ἔφη· ὁ μὲν γὰρ τεχνίταις τρέφει, ἐγὼ δὲ ἐλευθερίως πεπαιδευμένοις.

ε'. Ἀρ' οὖν, ἔφη, τεχνίται εἰσιν, οἱ χρήσιμόν τι ποιῆν ὅππασάνθρωποι; μάλιστα γέ, ἔφη. Οὐκοῦν χρήσιμά γ' ἄλφιστα; σφόδρα γέ. Τί δ' ἄρτοι; ὅδδ' ἐν ἡτίον. Τί γὰρ, ἔφη, ἱμάτια τε ἀνδρεῖα καὶ γυναικεῖα, καὶ χιτωνίσκοι, καὶ χλαμύδες, καὶ ἔξωμίδες; σφόδρα γ', ἔφη, καὶ πάντα ταῦτα χρήσιμα. Ἐπειτα, ἔφη, οἱ ὧρά σοι τέτων ὅδδ' ἐν ὅππασάνθρωποι ποιῆν; Πάντα μὲν οὖν, ὡς ἐγὼμαι.

ς'. Εἴτ' οὐκ οἶδα, ὅτι ἀφ' ἐνός μὲν τέτων, ἄλφιστοποιίας Ναυσικύδης ὁ μόνον ἑαυτὸν τε καὶ τὰς οἰκέτας τρέφει, ἀλλὰ πρὸς τέτοις καὶ ὥς πολλὰς, καὶ βῆς, καὶ πειποιεῖται τοσαῦτα, ὥστε καὶ τῇ πόλει πολλάκις ἰ λειτεργεῖν· ἀπὸ δὲ ἀρ-

meliores habes, inopiâ premi? Minimè, inquit: nam ille artifices alit, ego liberaliter educatos.

5. Artifices ergo sunt, inquit, qui quid utile facere possunt? Maximè, ait. Ergo farina est utilis? Ac vehementer quidem. Quid panes? Nihilo minus. Quid, ait, vestes viriles ac muliebres, & tuniculæ, & chlamydes, & exomides? Admodum, ait, utilia etiam hæc omnia. Jam verò, inquit, qui tecum sunt, nihil horum possunt elaborare? Immò verò omnia, ut arbitror.

6. Ergo tu ignoras Nauficydem faciendâ farinâ, quòd unum ex his est, non solum seipsum & domesticos alere, sed præterea multas fues, & vaccas, atque etiam lucrari tantum, ut sæpiùs civitati sumptum suppeditet: Ciribum

I Cum versuram facere publicè necesse est (ut Nepos in Attico ait) suis opibus, mutuâ datâ pecuniâ, levat publicam inopiam. λειτεργεῖν dicuntur, quicunque reipublicæ profunt operâ aliquâ aut pecuniâ. Docta est de hoc verbo disputatiuncula apud Casaubonum contra Baron. Exerc. 41. Ernest.

τοποιίας Κίριβος πῶς τε οἰκίαν πᾶσαν ἀγροτέφει, καὶ ζῆ δα-
ψιλῶς. Δημέας δὲ ὁ Κολλυτεὺς, ἀπὸ χλαμυδουργίας.
Μένων δ', ἀπὸ χλαμυδοποιίας. Μεγαρέων δὲ οἱ πλείους, ἔφη,
ἀπὸ ὑψωμυδοποιίας ἀγροτέφονται; Νῆ Δί', ἔφη. ὅτοι μὲν
γὰρ ὠνόμενοι βαρβάρους ἀνθρώπους ἔχουσιν, ὥς ἀναγκάζειν
ἐργάζεσθαι, ² ἀ καλῶς ἔχει. ἐγὼ δ' ἐλευθέρους τε καὶ συγ-
γενεῖς.

Ζ'. Επειτ', ἔφη, ὅτι ἐλευθέροί τ' εἰσὶ καὶ συγγενεῖς σοι,
οἷε χρῆναι αὐτοὺς μηδὲν ἄλλο ποιεῖν, ἢ ἐσθίειν καὶ καθεύδειν;
πότερον καὶ τῶν ἄλλων ἐλευθέρων τὸς οὕτω ζῶντας ἀμεινον
ἀγρόντας ὄρεας, καὶ μᾶλλον εὐδαιμονίζεις, ἢ τὸς, ἀ' ὅπτι-
σανται χρήσιμα πρὸς τὸν βίον, τούτων ὀπιμελουμένους;
ἢ πῶς μὲν ἀργίαν καὶ τὴν ἀμέλειαν αἰσθάνη τοῖς ἀνθρώ-

pane faciendo familiam omnem nutrire, & vivere largi-
ter: Demeam Collytensem, conficiendis chlamydibus:
Menonem penulis: Megarensium maximam partem exo-
midum confectione sese alere? Profectò, inquit: nam
illi barbaros quosdam emptos habent, quos possunt cogere
ad elaborandum ea, quæ ipsis expediant; ego liberos ho-
mines & cognatos.

7. Ergo, inquit, quòd liberi sint & tibi cognati, pro-
pterea putas eis aliud nihil faciendum esse, quàm ut edant
ac dormiant? num & inter alios ingenuos homines, eos
qui ita vivant commodiùs degere vides, felicioresque præ-
dicas illis, qui eorum curam habent, quæcunque ad vi-
tam utilia nòrunt? An otium & negligentiam prodesse

¹ E Colytto, populo tribùs Ægeidis ap. Atheniens. vid. Strabon. P. 45.

² Unde lucrum fieri potest. scil. quod reprehendi non potest, idque magis nunc placet. Sed hæc Interpretatio aliam & majorem distinctio-
nem post ἐργάζεσθαι desiderat. Ernest.

ποις πρὸς τε τὸ μαθεῖν, ἀ πρὸς ἡκεῖ ἐπίστασθαι, καὶ πρὸς
τὸ μνημονεύειν, ἀ ἀν μαθῶσι, καὶ πρὸς τὸ ὑγιαίνειν τε καὶ
ἰσχύειν τοῖς σώμασι, καὶ πρὸς τὸ κτήσασθαι τε καὶ σώζειν τὰ
χρήσιμα πρὸς τὸν βίον, ὠφέλιμα ὄντα· τὴν δὲ ἐργασίαν καὶ
τὴν ἐπιμέλειαν ἔδδεν χρήσιμα;

ἦ. Εμαθον δὲ, ἀ φησὶ αὐτὰς ἐπίστασθαι, πότερον ὥς
οὔτε χρήσιμα ὄντα πρὸς τὸν βίον, οὔτε ποιήσασθαι αὐτῶν οὐ-
δέν· ἢ τὸν ἀμύτιον, ὥς καὶ ἐπιμεληθῆσόμεθα τέτων, καὶ ὠφε-
ληθῆσόμεθα ἀπ' αὐτῆς; ποτέρως γὰρ ἀν μᾶλλον ἄνθρωποι
σωφρονόειν, ἀργουῦτες, ἢ τῶν χρησίων ἐπιμελόμενοι; πο-
τέρως δ' ἀν δικαιότεροι εἴεν, εἰ ἐργάζονται, ἢ εἰ ἀργεῖντες βε-
λάουσιν πρὸς τῶν ἐπιτηδείων;

animadvertis hominibus ad discendum ea quæ scire con-
venit, & ad reminiscendum quæ didicerint; & ad valetu-
dinem roburque corporum; & ad parandum ac conser-
vandum ea quæ ad vitam utilia sunt: negotium verò ac
diligentiam, nihil prodesse putas?

8. Num ea, quæ dicis illas tenere, sic didicerunt, ut
nec ad vitam utilia essent, neque quidquam eorum face-
rent; an è diverso ut & diligentèr in eis elaborarent, &
utilitatem inde caperent? Utrâ homines ratione mode-
stiores sint, in otio degendo, an curam iis impendendo
quæ expediant? Utro modo iustiores fuerint, si opus fa-
ciant, an si in otio de victu deliberent?

1 Observanda est h. l. generis de iisdem fœminis varietas. Nam
quamdiù de iis tanquam liberis & ingenuis loquitur, semper masculino
genere utitur. §. 2. 3. s. cum primùm verò ad earum artes actionesque
redit, fœminino. Ac non negamus, ubi masculinum est, intelligi posse
ἀνδρώπας; sed tamen non frustrâ videtur fieri, quòd hâc ratione tantum
utitur, ubi de libertate loquitur. Hanc varietatem generis etiam apud
alios auctores reperies, de quo alio loco fusius agemus. Si Auctori
vitæ *Homeri* fides, hæc est ratio, quòd libertas fœminis tribuitur, non

θ'. Ἀλλὰ καὶ νῦν μὲν, ὥς ἐγὼ οἶμαι, οὔτε σὺ ἐκείνας φιλεῖς, οὔτε ἐκείναί σε· σὺ μὲν ἡρώμεσθαι αὐτὰς ἐπιζημίους εἶναι σεαυτῷ, ἐκείναι δέ σε ὀρώσαι ἀχρόμυον ἐφ' ἑαυταῖς. ἐκ δὲ τούτων κίνδυνος μείζων τε ἀπέχθειαν γίγνεται, καὶ τὴν προσηγορίαν χάριν μειοῦσθαι. εἰ δὲ προστάτης ᾗς, ὅπως ἐνεργεῖ ᾧσι, σὺ μὲν ἐκείνας φιλήσεις, ὀρών ὠφελίμοις σεαυτῷ οὕτως· ἐκείναι δέ σε ἀγαπήσουσιν, αἰσθόμεναι χαίροντά σε αὐταῖς. τῶν δὲ προσηγοριῶν εὐεργεσιῶν ἥδιον μεμνημένοι, τὴν ἀπ' ἐκείνων χάριν αὐξήσετε, καὶ ἐκ τούτων φιλικώτερόν τε καὶ οἰκειότερον ἀλλήλοις ἔξετε.

ι'. Εἰ μὲν τοίνυν αἰσχρὸν τι ἐμελλον ἐργάσασθαι, ἴδιον αὐτῷ προαιρετέον ᾗν. νῦν δὲ ἂν μὲν δοκῇ κάλλιστα καὶ

9. Quin etiam, meâ sententiâ, neque tu jam illas diligis, neque illæ te: tu, quod eas esse tibi detrimento existimes; illæ, quod te suâ causâ gravari videant: ex his periculum est, ne & majus odium oriatur, & pristina gratia minuatur. At si te præside operas faciant, tu quidem eas diliges, quia videbis ipsos tibi esse utiles; & amabunt illæ te contra, ubi animadvertent, te iis delectari. Atque etiam priorum beneficiorum cum voluptate recordantes, gratiam eis partam augebitis, ac deinceps amicius familiariusque invicem afficiemini.

10. Jam si turpe quid eis esset agendum, mors potius esset eligenda. At verò nōrunt illæ, ceu par est, quæcun-

quâ fœminæ sunt; est enim maribus & fœminis communis: lanificium autem & cætera, de quibus hic sermo, propria sunt fœminis apud Græcos, iisque, quâ fœminæ sunt, tribuuntur. vide suprâ ad c. 2. sect. 3. Ernest.

1 Nihil gravius, nihil Socraticâ philosophiâ dignius, ex quâ, quasi sancto quodam fonte, hæc divîna cum multis aliis, manavit Sententia.

πρεπωδέστερα γυναικὶ εἶ), ὁπίσαντα, ὡς εἶκε. πάντες δὲ αὖ
 ὁπίσαντα, ῥᾶτά τε, καὶ τάχιστα, καὶ κάλλιστα, καὶ ἥδιστα ἐρ-
 γάζονται. μὴ οὖν ὀκνή, ἔφη, ταῦτα εἰσηγεῖσθαι αὐταῖς, ἃ
 σοί τε λυσιτελεῖ καὶ κείναις· καὶ, ὡς εἶκος, ἡδέως ὑπακού-
 σονται.

ια'. Ἀλλὰ νῦν τῆς θεῆς, ἔφη ὁ Αἰτίταρχος, οὕτω μοι δο-
 κεῖς καλῶς λέγειν, ὦ Σώκρατες, ὥτε πόρῳ μὲν ὃ προσίε-
 μίω δανείσασθαι, εἰδὼς ὅτι ἀναλώσας ὃ ἀν λάβω, ὅχ' ἔξω
 ὑποδοῦμαι· νῦν δέ μοι δοκῶ εἰς ἔργων ἀφορμὴν ὑπομῆναι
 αὐτὸ ποιῆσαι.

ιβ'. ¹ Ἐκ τῶν δὲ ἐπορεύθη μὲν ἀφορμὴ, ἐωνήθη δὲ ἔρια,
 καὶ ² ἐργαζόμεναι μὲν ἡλείτων, ἐργασάμεναι δὲ ἐδείπνου.

que videntur mulieri honestissima esse, maximèque de-
 cora. Quivis autem, quæ novit, tum facillimè, tum ce-
 lerrimè, tum elegantissimè, tum summâ cum voluptate
 facit. Quapropter tibi cunctandum non est, inquit, ut
 ad ea sis illis auctor, quæ tum tibi tum illis expediant:
 in quo quidem, ceu par est, perlubenter tibi obtempera-
 bunt.

11. Profectò, inquit Aristarchus, tam mihi præclare
 dicere videris, mi Socrates, ut quum antea mutuari no-
 luisset, quòd scirem me, absumptâ mutuò datâ pecuniâ,
 non habiturum unde solverem: nunc mihi videar id fa-
 cturus ad subeundas operarum impensas.

12. Inde comparata fuit impensa; emptæ lanæ; mu-
 lieres inter operas prandebant, ac operis absolutis cœ-

¹ Xenophontis hæc verba sunt, in quibus βραχυλογία est. Omis-
 sa enim sunt hæc, Digressus ergo à Socrate, pecuniam statim mutuam sum-
 psit. ἐκ τῶν intell. ἃ ἐδανείσατο. Ernest.

² Ἐργαζόμεναι ἐκ ἐργασάμεναι hîc distinguuntur. Ἐργαζόμεναι, quæ
 in opere adhuc occupatæ sumunt cibum, post quem non sunt manus

ἡλαραὶ δὲ ἀντὶ σκυθρωπῶν ἦσαν, καὶ ἀντὶ ὑφορωμύων ἑαυταῖς, ἡδέως ἀλλήλας ἐώρων· καὶ αἱ μὲν ὥς κηδεμόνα ἐφίλου, ὁ δὲ ὥς ὠφελίμους ἠγάπα. τέλος δὲ ἐλθὼν πρὸς τὸν Σωκράτην, χαίρων διηγείτο ταῦτά τε, καὶ ὅτι αἰτιῶνται αὐτὸν μόνον τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀργὸν ἐαθεῖν.

17. Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Εἴτα ὃ λέγεις αὐταῖς τὸν τῶ κινὸς λόγον; φασὶ γάρ, ὅτε φωνήεντα ἦν τὰ ζῶα, πλὴν οἷν πρὸς τὸν δεσπότην εἰπεῖν· θαυμαστὸν ποιεῖς, ὅς ἡμῖν μὲν ταῖς καὶ ἐρία σοι, καὶ ἄρνας, καὶ τύρον πᾶρεχούσαις οὐδὲν δίδως ὅ, τι ἂν μὴ ἐκ τῆς γῆς λάβωμεν· τῷ δὲ κινί, ὅς ὅθεν τοιοῦτόν σοι πᾶρέχῃ, μεταδίδως οὐπερ αὐτὸς ἔχεις σίτη.

18. Τὸν κύνα ὅν ἀκέσαντα εἰπεῖν· Ἦ καὶ μὰ Δία. ἐγὼ

nabant: item pro tristibus hilares erant; & quæ prius suspectæ invicem erant, nunc aliæ alias suaviter intuebantur: Aristarchum illæ tanquam curatorem diligebant, illas Aristarchus tanquam sibi utiles amabat. Tandem ad Socratem quum accessisset, narrabat & hæc cum voluptate, & quòd se solum inter omnes in domo reprehenderent, ut qui otiosus ederet.

13. Tum Socrates: Tu verò non canis fabulam eis narras? Aiunt enim, id temporis, quum voce uterentur animalia, dixisse ad herum suum ovem: Facis sanè mirum quiddam, qui nobis, lanas, agnos, caseum tibi suppeditantibus, nihil das, extra id quod è terrâ consequimur. Cani verò, qui nihil tale tibi præbet, cibum illum communicas, quo ipse vesceris.

14. At canem his auditis dixisse: Non abs re profectò.

lavandæ; — ἐργασάμεναι, quæ, operis suis confectis, dilatis certe in aliud tempus, cœnant. Ernest.

1. Intell. ὁρῶντας ποιεῖν. Ernest.

γὰρ εἰμὶ ὁ καὶ ὑμᾶς αὐτὰς σώζων, ὥστε μήτε ὑπὸ ἀνθρώπων κλέπτεσθαι, μήτε ὑπὸ λύκων ἀρπάζεσθαι· ἐπεὶ ὑμεῖς γε, εἰ μὴ ἐγὼ παραφυλάττοιμι ὑμᾶς, ἴδ' ἂν νέμεσθαι διύαισθε, φοβούμενα μὴ σπόλησθε. οὕτω δὲ λέγεται καὶ τὰ πρόβατα συγχωρῆσαι τὸν κυῖα περιμαῖναι. καὶ σὺ οὖν ἐκείναις λέγε, ὅτι ἀντὶ κυνὸς εἰ φύλαξ καὶ ἐπιμελητὴς, καὶ ἀξί' σε οὐδὲ ὑφ' ἐνὸς ἀδικούμενα ἀσφαλῶς τε καὶ ἡδέως ἐργαζόμενα ζῶσιν.

Κ Ε Φ. ἡ.

Αλλον δὲ πόλει ἀρχαῖον ἐταῖρον διὰ χρένου ἰδὼν· Πόθεν, ἔφη, Εὐθηρε, φαίνῃ; ὑπὸ μὲ τ' κατὰ λυσιν τῷ πολέμῳ,

Nam ego is sum, qui vos ipsas conservat, ut neque furto ab hominibus auferamini, neque à lupis rapiamini. Vos quidem certe, nisi pro vobis ego excubarem, ne pastum quidem habere possetis, veritæ scilicet, ne periretis. Atque hoc modo perhibetur, oves ipsas permisisse, ut canis potiori conditione frueretur. Itaque tu etiam illis dicito, te canis instar custodem esse curamque gerere, cujus operâ læsæ à nemine, securè suaviterque suas operas ob-eundo vivant.

C A P. VIII.

Euthereum ad convenientius vitæ genus compellit.

QUum aliquando sodalem alium veterem longo ex intervallo videret: Unde nobis ades, ait, Euthere?

¹ Peloponnesiaci; scil. post primam pacem, quæ post decenne bellum inter Lacedæmonios & Athenienses inita fuit. vid. Thucyd. p. 306.

ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐκ τῆς ἀποδημίας, νυνὶ μὲν τοι αὐτόθεν. ἐπεὶ δὲ γὰρ ἀφηρεῖται μὲν τὰ ἐν τῇ ὑπεροείᾳ κτήματα, ἐν δὲ τῇ Ἀττικῇ ὁ πατήρ μοι ὁδὸν κατέλιπεν, ἀναγκάζομαι νῦν ἐπιδημήσας, τῷ σώματι ἐργαζόμενος τὰ ἐπιτήδεια πορίζεσθαι. δοκᾷ δέ μοι τῆτο κρεῖττον εἶναι, ἢ δεῖσθαι πινος ἀνθρώπων, ἄλλως τε καὶ μηδὲν ἔχοντα, ἐφ' ὅτῳ ἀν δανειζοίμην.

β'. Καὶ πόσον χρέον οἶε σοι, ἔφη, τὸ σῶμα ἰχθυὸν εἶναι¹ μισθοῦ τὰ ἐπιτήδεια ἐργάζεσθαι; Μὰ τὸν Δί', ἔφη, ὅ πολὺν χρέον. καὶ μὲν, ἔφη, ὅταν γε πρεσβύτερος γένη, δηλονότι δαπάνης μὲν δέησῃ, μισθὸν δὲ ὁδὸς σοι θελήσῃ τῶν τῷ σώματι ἔργων δίδοναι. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη.

γ'. Οὐκοῦν, ἔφη, κρεῖττον ὅστιν αὐτόθεν τοῖς τοιάτοις πῶν

sub exitum belli, mi Socrates, inquit, de peregrinatione, nunc ex hoc ipso loco. Quando enim extra fines Atticæ sita prædia mihi sunt adempta, nec pater in Atticâ mihi quidquam reliquit; cogor jam domi degens corpore faciundis operis victum quærere. Et videtur hoc mihi præstare, quàm aliquem rogare mortalium, præsertim cum nihil habeam, super quo mutuarer.

2. At quamdiu putas, inquit, corpus tibi suffecturum, ut victum pro mercede laborando quæras? Profectò non diu, inquit. Itaque quum consenueris, ait, sumptu tu quidem egebis, at nemo tibi mercedem pro corporis laboribus pendet. Verè dicis, inquit.

3. Ergo præstat, ait, ea te opera jam nunc aggredi,

¹ Attici ὑπεροείαν vocant Vicinorum regionem & ὑπεροεῖον externum, ut est apud Thucydidem, scil. quia Attica erat Montibus cincta usque ad Bæotiam pertinentibus. v. infra lib. 3. c. 5. sect. 25. Ernest.

ἔργων ὀπιπύθεσθαι, ἀ καὶ πρεσβυτέρῳ γενομένῳ ἐπαρκέσει, καὶ
 προσελθόντά τω τῶν πλείονα χρήματα κεκλήμενόν, τῷ δεο-
 μένῳ τῷ συνεπιμελησομένου, ἔργων τε ὀπισθατάντα, καὶ συγ-
 κομίζοντα καρπὸς, καὶ συμφυλάττοντα τιμὴν ὀσίαν, ὠφελεῖν-
 τα ἀντωφελεῖσθαι.

δ'. Χαλεπῶς ἂν, ἔφη, ἐγὼ, ὦ Σώκρατες, δαλείαν ὑπο-
 μέναιμι. καὶ μὴ οἷ γε εἴ ταῖς πόλεσι προστάττοντες, καὶ
 τῶν δημοσίων ἐπιμελόμενοι, οὐ δουλοπρεπέτεροι ἔνεχα τῶνδε,
 ἀλλ' ἐλευθεριώτεροι νομίζονται.

ε'. Οἴω μὴ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τὸ ὑποταίπειν εἶναι
 πρὶν ὅτι πάντες προσίενται. καὶ μὴ, ἔφη, Εὐθύρη, ὅτι πάντες γε
 ῥαδίον ὅστιν εὐρεῖν ἔργον, ἐφ' ᾧ ὅτις ἂν τις αἰτίαν ἔχοι. χα-
 λεπὸν γὰρ οὕτω τι ποιῆσαι, ὥστε μηδὲν ἀμαρτῆν· χαλεπὸν δὲ
 καὶ ἀναμαρτήτως τι παῖσαντα, μὴ ἀγνώμονι κειτῇ δευ-
 τερῶν.

quæ tibi etiam ubi senueris, sufficiant; & locuplete quo-
 dam convento qui coadjutore indigeat, operibus ipsius
 præfici, fructus congerere, facultates unâ custodire; ut
 eum juvans ab illo vicissim adjuveris.

4. Ego verò, mi Socrates, inquit, ægrè servitutem per-
 ferre possim. Atqui civitatum præfides, publicarumque
 rerum curatores, non idcirco magis serviles, sed magis li-
 beri existimantur.

5. Omnino, mi Socrates, ait, non admodum velim a-
 licui me culpabilem esse. Atqui, mi Euthere, inquit,
 non facilè reperiri potest opus, in quo non aliquis cul-
 petur. Est enim difficile, sic aliquid agere, ut nihil de-
 linquas: quod si etiam sine delicto quisquam aliquid
 faciat, in judicem non iniquum incidere, difficile est.

χρῆν. ἐπεὶ, καὶ οἷς νῦν ἐργάζεσθαι φης, θαυμάζω, εἰ ῥαδὶόν
ᾧσιν ἀνέγκλητον ἀφαινεῖσθαι.

ζ'. Χρὴ οὖν πειθεσθαι τὰς τε φιλαίτιους φεύγειν, καὶ
τὰς εὐγνώμονας δάκνειν· καὶ τῶν πραγμάτων ὅσα μὲν δύνα-
σαι ποιεῖν, ὑπομύειν· ὅσα δὲ μὴ δύνασαι, φυλάττειν·
ὅ, π. δ' ἂν πράττης, τούτου ὡς κάλλιστα καὶ προθυμότερα
ἐπιμελεῖσθαι. οὕτω γὰρ ἤκιστα μὲν σε οἶμαι ἐν αἰτίᾳ εἶναι, μά-
λιστα δὲ τῇ ἀπείᾳ βοήθειαν εὑρεῖν, ῥᾶστα δὲ καὶ ἀκινδυνό-
τατα ἔξῃν, καὶ εἰς τὸ γῆρας ἀφαιρέσθαι.

Κ Ε Φ. θ'.

Οἶδα δὲ πότε αὐτὸν καὶ Κρίτωνος ἀκρόσαντα, ὡς χαλε-
πὸν ὁ βίβη Αθηήσιν εἶη ἀνδρὶ βουλομένῳ τὰ ἑαυτοῦ

Nam & in illis quæ nunc operari dicis, miror, si facile
sit, ut inculpatus degas.

6. Quamobrem danda est opera, ut culpandi cupidos
fugiamus, æquos autem æstimatores sectemur: itemque
negotia, quæcunque conficere potes, ut suscipias; quæ
non potes, caveas: quicquid autem feceris, in id uti
quam rectissimè promptissimèque incumbas. Nam ita fu-
turum arbitror, ut minimè culperis, inopiamque tuam
maximè subleves, ac facillimè omnis expers periculi, ma-
gnâ in rerum copiâ etiam in senectâ vivas.

CAP. IX.

Critonem à Sycophantis tutum reddit.

P Præterea scio ipsum (Socratem) aliquando ex Critone
audivisse, difficulter Athenis hominem degere posse,

1 Pro ἔσεσθαι, εὐρήσκειν, ζήσκειν, usitata Græcis enallage, de quâ sæpè
docti viri egerunt. Ernest.

πράττειν. Νυν γάρ, ἔφη, ἐμέ τινες εἰς δίχας ἀγρουσιν, ὅχι
ὅτι ἀδικουῦται ὑπὸ ἐμοῦ, ἀλλ' ὅτι νομίζουσιν, ἥδιον ἂν με
ἀργύριον τελέσαι, ἢ πράγματα ἔχειν.

β'. Καὶ ὁ Σωκράτης, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Κρίτων, κύνας
δὲ τρέφεις, ἵνα σοι τοὺς λύκοις ἀπὸ τῶν βορβάτων ἀπερύ-
κωσιν; Καὶ μάλα, ἔφη· μᾶλλον γάρ μοι λυσιτελεῖ τρέφειν,
ἢ μή. ὅκ' ἂν οὖν θρέψαις καὶ ἄνδρα, ὅστις ἐθέλοι τε καὶ
δύνατο σε ἀπερύκειν τῆς ἐπιχειροῦσας ἀδικεῖν σε; Ἡδέως γ'
ἂν, ἔφη, εἰ μὴ φοβοίμην, ὅπως μὴ ἐπ' αὐτόν με τράποιτο.

γ'. Τί δ'; ἔφη, οὐχ ὁρᾷς, ὅτι πολλῶ ἥδιόν 'ἔστι, χα-
ριζόμενον ¹ οἶω σοι ἀνδρὶ, ἢ ἀπεχθόμενον, ὠφελεῖσθαι; εὖ
ἴδ' ὅτι εἰσὶν ἐνθάδε τῶν τοιούτων ἀνδρῶν, οἱ πάντες ἂν φι-
λοτιμηθεῖεν, φίλω σοι χρῆσθαι. ² Καὶ ἐκ τούτων ἀνδρεί-

qui velit privatus vivere. Nunc enim me nonnulli, ait,
in jus rapiunt, non quòd à me fiat eis injuria, sed quòd
existiment, lubentius me pecuniam exfoluturum, quàm
habiturum negotia.

2. Tum Socrates, Dic mihi, mi Crito, ait, annon ca-
nes alis, ut lupos ab ovibus arceant? Maximè, inquit;
quum mihi plus expediat alere, quàm non. Annon igi-
tur etiam hominem velis alere, qui & velit & possit illos
arcere, quotquot injuriâ te conantur afficere? Perluben-
ter fanè, inquit, nisi vererer, ne adversus meipsum se con-
verteret.

3. Quid autem? ait, non multo jucundius esse vides,
aliquem viro tali, qualis tu es, gratificantem potiùs, quàm
infestum, juvari? fat scito, esse tales hîc homines, qui
magno sibi honori ducerent, si te amico uterentur. Ex

¹ Eleganter, pro, ἀνδρὶ, οἷός σου ἔ. de quâ formâ vid. Græv. L. H.
ad egypt. v. 314. Ernest.

² Xenophontis oratio. Hoc consilio probato, quærunt, qui tales sint,

σκουσιν Αρχέδημον, πάνυ μὲν ἱκανὸν εἰπεῖν τε καὶ πράττειν, πένητα δέ. οὐ γὰρ ἦν οἷον ἀπὸ παντὸς κερδαίνειν, ἀλλὰ φιλόχρηστος τε, καὶ ἔφη, ¹ ῥᾶτον εἶναι ἀπὸ τῶν συκοφαντῶν λαμβάνειν.

δ'. Τάτω οὖν ὁ Κρίτων, ὅποτε συγκομίζοι, ἢ σίτον, ἢ ἔλαιον, ἢ οἶνον, ἢ ἔρια, ἢ ἄλλό τι τῶν ἐν ἀγρῷ κηνομεθύων χρησίμων πρὸς τὸν βίον, ² ἀφελὼν ἔδωκε· καὶ ὅποτε θύοι, ³ ἐκάλει, καὶ ⁴ τὰ τοιαῦτα πάντα ἐπεμελεῖτο.

ε'. Νομίσας δὲ ὁ Αρχέδημος ἀποτροφὴν οἱ τὸν Κρίτωνος οἶκον, μάλα διεῖπεν αὐτόν· καὶ εὐθύς τῶν συκοφαντῶντων

eorum numero Archedemum inveniunt, dicendi quidem agendique peritissimum, sed pauperem. Non enim is erat, qui abs quovis lucrum caperet, sed æquitatis studiosus esset, ac soleret dicere, esse facillimum sycophantis aliquid abripere.

4. Huic igitur Crito, quoties aut frumentum, aut oleum, aut vinum, aut lanas, aut aliquid aliud rerum in prædio suo nascentium, & ad vitam utilium, colligeret, partem detractam donabat: eundem quoties rem sacram faceret, invitabat; & in omnibus hujusmodi eum non negligebat.

5. Itaque quum existimaret Archedemus, domum Critonis sibi refugii loco esse, cœpit eum plurimum obser-

atque ex eorum numero esse reperiunt Archedemum. vid. c. 7. not. ad §. 12. Ernest.

1 Facile esse à Sycophantis accipere pecuniam. Nam cum sint vulgo homines improbi, facile inveniri posse, quod ipsis verè objiciatur. Ejus autem Criminis ne rei fiant, libenter iis pecuniam dant, qui litem intendunt, ut Sycophantæ Critonis fecêre. v. sect. 6. Ernest.

2 Intell. π.

3 Vid. c. 3. §. 11.

4 Vox καὶ ante τὰ τοιαῦτα facillimè subintelligi potest, licet Leunclavius vix abesse debere censeat.

τὸν Κρίτωνα ἀνδρήκε¹ πολλὰ μὲν ἀδικήματα, πολλοὺς δ' ἐχθρούς· καὶ² ὠροεκαλέσατο εἰς δίκην δημοσίαν, ἐν ᾗ αὐτὸν ἔδει κριθῆναι, ὅ, τι δὲ παθεῖν, ἢ ἀποτίσαι.

ε'. Ο δὲ, στυγερώς αὐτῷ πολλὰ καὶ πονηρά, ² πάντ' ἐποίει, ὥστε ἀπαλαγῆναι τῷ Αρχεδήμῳ. ὁ δὲ Αρχέδημος οὐκ ἀπιλλάττετο, ἕως τὸν τε Κρίτωνα ἀφῆκε, καὶ αὐτῷ χρήματα ἔδωκεν.

ζ'. Επεὶ δὲ τῷτ' τε καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὁ Αρχέδημος διεπράξατο ἤδη, τότε, ὥσπερ ὅταν νομεὺς ἀγαθὸν κυῶα ἔχη, καὶ οἱ ἄλλοι νομεῖς βέλωνται πλησίον αὐτῷ τὰς ἀγέλας ἰσά-

vare: statimque calumniatorum Critonis injusta pleraque facinora reperit, & infestos iisdem non paucos; adeoque publicum in judicium eos arcessivit, in quo cognosci oportebat, quo supplicio, quâve multâ quis puniri deberet.

6. Calumniator, multorum sibi malorumque facinorum confcius, nihil non moliebatur, ut ab Archedemo liberaretur. Archedemus verò finem nullum faciebat, donec ille Critonem absolvisset, & pecuniam sibi numerâssset.

7. Id ubi jam Archedemus, aliaque similia perfecisset; tum verò non aliter, atque ubi pastor aliquis canem egregium habet, cæterique pastores haud procul ab illo greges

¹ Non potest ὠροεκαλέσατο referri ad συνηφαιτῶντες, quia singularis sequitur, αὐτὸν, ὁ δὲ &c. Itaque intelligendum est πνα ἴς. αὐτῶν; ut supra π. Ejus ellipseos exempla sunt aliquot apud *Thucydidem* vid. l. 7. 43. ad q. 1. vid. *Dukerus*. Ea autem sunt ferè ante genitivum, quemadmodum & π sic omittitur. Sed ut supra π & aliis in locis omittitur, etiam ubi nullus est genitivus, sic πς etiam eodem modo potest. *Ernest*.

² Hoc loquendi genus, ut id obiter attingamus, & in *Cyrop.* lib. 5, occurrit; neque *Latinis* incognitum est. Ita *Petronius Satyr.* p. 53. *Quæ dementia est omnia facere, ne quid è nobis relinquat sepultura.*

να, ἵνα τοῦ κυνὸς ἀπολαύωσιν· οὕτω καὶ τῷ Κρίτωνος πολλοὶ τῶν φίλων ἐδέοντο, καὶ σφίσι παρέχειν φύλακα τὸν Αρχέδημον.

ή. Ο δὲ Αρχέδημος τῷ Κρίτῳ ἡδέως ἐχαιρίζετο, καὶ οὐχ ὅτι μόνος ὁ Κρίτων ἐν ἡσυχίᾳ ἦτο, ἀλλὰ καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ. εἰ δέ τις αὐτῷ τῶν, οἷς ἀπήχθετο, ὀνειδίζοι, ὥς ἔπειτα Κρίτωνος ὠφελόμενος κολακάζει αὐτόν. Πότερυν οὖν, ἔφη ὁ Αρχέδημος, αἰσχρὸν ἔστιν εὐεργετούμενον ἔπειτα χρηστῶν ἀνθρώπων καὶ ἀντιεργετῶν, τῶν μὲν τοιούτους φίλους ποιεῖν, τοῖς δὲ πονηροῖς ἀγαθέρας· ἢ τῶν μὲν καλὰς καὶ ἀγαθὰς ἀδικεῖν πειρώμενον ἐχθρὰς ποιεῖσθαι, τοῖς δὲ πονηροῖς συνεργῶντα πειρᾶσθαι φίλους ποιεῖσθαι, καὶ χρῆσθαι τέτοις ἀντ' ἐκείνων; ὅκ δὲ τέτλε εἰς τε τῶν Κρίτωνος φίλων Αρχέδημος ἦν, καὶ ἔπειτα τῶν ἄλλων Κρίτωνος φίλων ἐπιμαῖτο.

suos sistere cupiunt, ut cane fruantur: ita & complures Critonis amici rogabant, ut etiam sibi Archedemum custodem concederet.

8. Archedemus verò Critoni perlubentèr gratificabatur, neque jam solus Crito quiete fruebatur, sed etiam ipsius amici; ac si quis eorum quibus erat in odio, exprobraret ei, quòd perceptis à Critone commodis, eidem adularetur: utrum, inquit, turpe est, eum, qui à probis hominibus beneficiis affectus sit, vicissim beneficium præstando, ejusmodi homines amicos facere, & ab improbis dissidere; an honestos & egregios homines lædere conantem, eosdem hostes efficere; pravos autem juvando, amicitiam eorum conciliare, hisque potius quàm illis uti? Ex eo tempore unus ex Critonis amicis Archedemus erat, & à cæteris Critonis amicis colebatur.

Κ Ε Φ. Ι.

Οἶδα δὲ καὶ Διοδώρῳ αὐτὸν ἐταίρῳ ὄντι τοιάδε ἀγαλεχθέν-
τα. Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Διόδωρε, ἂν τις σοι τῶν οἰκετῶν
ἀποδῇ, ὅτι μελὴ ὅπως ἀνακομίσει; καὶ ἄλλους γε νῆ Δί',
ἔφη, ὡς ἀκαλῶ σῶνται ἢ τῷ ἀνακηρύσειν.

β'. Τί γὰρ; ἔφη, εἰ τις σοι χάμνη τῶν οἰκετῶν, τῷ
ὅτι μελὴ, καὶ ὡς ἀκαλεῖς ἰατρὸς, ὅπως μὴ ἀποθάνῃ; σφό-
δρα γ', ἔφη. Εἰ δέ τις σοι τῶν γυναικῶν, ἔφη, πολὺ ἢ οἰ-
κετῶν χρησιμώτερος ὢν, κινδυνεύει δι' ἐνδεῖαν ἀπολέσθαι,
ὅκ οἶμαι σοι ἄξιον εἶναι ὅτι μελὴ θῆναι, ὅπως ἀγασθῇ;

γ'. Καὶ μὴ οἶσθαι γε, ὅτι ἔκ ἀγνώμων ἐστὶν Ερμogeneus.

CAP. X.

Amicis benefaciendum esse docet.

PRÆterea memini Socratem etiam cum Diodoro, qui ex
familiaribus suis erat, in hanc sententiam aliquando
differuisse. Dic mihi, mi Diodore, ait, si quis famulorum
tuorum à te fortè aufugiat, tunc ullam exhibes curam, ut
eundem iterum retrahas? Immo etiam profectò alios
hortor, inquit, ut denuncient præmia, si quis eum è fugâ
retraxerit.

2. Quid autem? si quis fervorum adversâ valetudine
laboret, annon curam ejus habes, ac medicos arcessis,
ne moriatur? Admodum verò, inquit. Jam si quis fa-
miliarium tuorum, ait, qui longè pluris sit tibi quàm
quisquam fervorum, in periculo sit pereundi ex inopiâ,
non æquum esse ducis, ejus te curam habere, ut evadat
incolumis?

3. Atqui non ignoras Hermogenem minimè ingratum

1 Τῷ γάρ, Intell. ἐπὶ τῷ, & refer ad τῶν οἰκετῶν. Ernest.

αἰσχύνοιτο δ' ἂν, εἰ ὠφελόμενος ὑπὸ σοῦ, μὴ ἀνταφελοίη σε. χάριτοι τὸ ὑπηρετήην ἐκόντα τε καὶ εὖνουν, καὶ παράμονον, καὶ τὸ κελευόμενον ἰχθύνον ποιεῖν ἔχειν, καὶ μὴ μόνον τὸ κελευόμενον ἰχθύνον ὄντα ποιεῖν, ἀλλὰ δυνάμενον καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ χρήσιμον εἶναι, καὶ τροφῆν, καὶ τροφολεύεσθαι, πολλῶν οἴκετ' οἴμαι ἀντάξιον εἶναι.

δ'. Οἱ μέντοι ἀγαθοὶ οἰκονόμοι, ὅταν τὸ πολλὸν ἀξίον μικρὸν ἔξῃ ὁρίεσθαι, τότε φασὶ δεῖν ὠνεῖσθαι. ¹ νῦν δὲ ἀφ' αὐτὰ πλεονεκτήματα εὐωνοτάτης ὅτι φίλης ἀγαθῆς κτήσεσθαι.

ε'. Καὶ ὁ Διόδωρος, ἀλλὰ χαλῶς γε, ἔφη, λέγεις, ὦ Σώκρατες· καὶ κέλευσον ἐλθεῖν ὡς ἐμέ τὸν Ερμογένην. Μὰ Δί', ἔφη, ὅκ' ἔγωγε. νομίζω γὰρ οὔτε σοι κάλλιον εἶναι τὸ καλέσαι ἐκείνον, τὸ αὐτὸν ἐλθεῖν πρὸς ἐκείνον· ὅτε ἐκείνῳ μείζον ἀγαθὸν τὸ πλεονεκτήσθαι ταῦτα, ἢ σοί.

esse; quem quidem pueret adjutum abs te, non vicissim te adjuvare. Habere autem ministrum quendam volentem & benevolum, & constantem, & ad agenda imperata idoneum, immo non solum ad imperata agenda promptum, sed qui etiam per se usui possit esse tum in providendo tum in præcipiendis consiliis; equidem multorum servorum instar esse duco.

4. Jubent autem rei familiaris administratores boni tunc emere, quum magni quippiam pretii licet exiguo comparare. Boni verò amici hoc rerum statu vilissimo pretio parari possunt.

5. Rectè mones, mi Socrates, inquit Diodorus; jube veniat ad me Hermogenes. Minimè equidem, ait. Etenim neque tibi honestius esse duco, te potius illum arcescere, quàm convenire: neque magis ex illius esse re, quàm tuâ, hæc ita fieri.

¹ Ut nunc res sunt.

ε'. Οὕτω δὴ ὁ Διόδωρος ᾤχετο πρὸς τὸν Ερμογόνην, καὶ οὐ πολὺ τελέσας, ἐκτήσατο φίλον, ὃς ἔργον εἶχει σχολεῖν, ὃ, πᾶν, ἢ λέγων, ἢ πράττων, ὠφελοῖν τε καὶ εὐφραίνει Διόδωρον.

6. Hoc modo factum, ut ad Hermogenem Diodorus accederet, neque magnâ pecuniâ erogatâ, compararet amicum talem, cui id esset negotii, ut quid vel proferendo vel agendo Diodoro prodesse, lætitiâque posset afferre, dispiceret.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Κ Ε Φ. α'.

ΟΤΙ δὲ τῶν ὀρεζομένων τῶν καλῶν, ὁπτιμελεῖς ὦν ὀρέ-
ζοντο ποίων ὠφέλει, νῦν τῷτο διηγήσομαι. ἀκέσας
γάρ ποιε¹ Διονυσόδωρον εἰς τὴν πόλιν ἦκειν, ἐπαγ-

XENOPHONTIS
MEMORABILIU M
LIBER TERTIUS.

CAP. I.

De Arte imperatoriâ.

Quod autem rerum honestarum cupidis perutilis erat
(Socrates,) dum eorum quæ expetebant studiosos red-
didit, id jam commemorabo. Nam quum audiisset
aliquando Dionysodorum in urbem venisse, qui exercitus

¹ De hoc Dionysodoro plura disce è Platonis Euthydemo. Fuit e-
nim Euthydemis frater. Ex insulâ Chio, quæ patria erat, primò ad
Thurios se contulerant, deinde Athenas, ibique non solùm Sophisti-
cen, sed etiam artem militarem profitebantur. De artis militaris pro-
fessione vide Platonem l. c. p. 191. edit. Wechel. Utraque disputatio,
tum ea quæ est apud Platonem, tum hæc Xenophontea ad vanitatem &
inscitiam hominis demonstrandam pertinet. Ernest.

γελλόμενον στρατηγεῖν διδάξαι, ἔλεξε πρὸς τινὰ τῶν ξυώντων, ὃν ᾔσχετο βυλόμενον τῆς τιμῆς ταύτης ἐν τῇ πόλει τυγχάνειν.

β'. Αἰσχρὸν μέντοι, ὦ νεαία, τὸν βουλόμενον ἐν τῇ πόλει στρατηγεῖν, ἐξὸν τῷτο μαθεῖν, ἀμελήσαι αὐτοῦ. καὶ δικαίως ἀν' οὗτο ὑπὸ τῆς πόλεως ζημοῖτο πολὺ μᾶλλον, ἢ εἴ τις ἀνδριάντας ἐργαζοίη, μὴ μεμαθηκὼς ἀνδριαντοποιεῖν.

γ'. Οἷς γὰρ τῆς πόλεως ἐν τοῖς πολεμικοῖς κινδύνοις ὅπιτροπομένης τῷ στρατηγῷ, μεγάλα τὰ τε ἀγαθὰ, καὶ ὄντ' αὐτῷ, καὶ τὰ κακὰ, ἀφ' αὐτοῦ γίνεσθαι. πῶς οὖν οὐκ ἀν' δικαίως ὁ τῷ μὲν μαθητῇ τῷτο ἀμελῶν, τῷ δὲ αἰρεθίῳ ὅπιμελούμεντ', ζημοῖτο; τοιαῦτα μὲν δὴ λέγων ἐπεισεν αὐτὸν ἐλθόντα μαθητῇ.

δ'. Ἐπεὶ δὲ μεμαθηκὼς ἦκε, προσέπαιζει αὐτῷ, λέγων,

ducendi artem docere se velle profiteretur, ad quendam è familiaribus, quem hujus honoris in civitate consequendi cupidum esse animadverteret, ita dixit:

2. Turpe est eum, mi Adolefcens, qui exercitum velit ducere in republicâ, cum id discere liceat, idem negligere: atque hic multo justius à civitate puniretur, quàm si quis statuas fingendas susciperet, cum artem statuariam nunquam didicerit.

3. Nam quum bellicis in periculis universa respublica imperatori committatur, consentaneum est, magna & comoda eo rem feliciter gerente, & mala peccante ipso evenire. Cur igitur non is meritò, qui idem discere negligit, ac nihilominus ut eligatur sollicitus est, multari debeat? Hæc quum diceret, persuasit homini, ut ad discendum accederet.

4. Postquam edoctus rediret, illudens ei, Annon, in-

ὃ δοκᾷ ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ Ομηροῦ τὸν Ἀγαμέμνονα γε-
ραρὸν ἔφη εἶναι, καὶ ἔγωγε ὅδε στρατηγεῖν μάθων, γεγαυρότερο
φαίνεσθαι; καὶ γὰρ ὥσπερ ὁ κιθαρίζων μάθων, καὶ μὴ κι-
θαρίζη, κιθαριστὴς ὅστις καὶ ὁ μάθων ἰατρός, καὶ μὴ ἰατρεύῃ,
ὅμως ἰατρός ὅστις ἔγωγε καὶ ὅδε ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου ἀγα-
τελεῖ στρατηγὸς εἶναι, καὶ μὴδεὶς αὐτὸν ἔληται. ὁ δὲ μὴ ὀπι-
σάμενος, ἔτε στρατηγός, ἢ ἔτε ἰατρός ὅστις, οὐδὲ εἰς ἕνα
πάντων ἀνθρώπων αἰρεθῇ.

εἰ. Ἀτὰρ, ἔφη, ἵνα καὶ εἰς ἡμῶν τις ταξιαρχῇ, ἢ λοχαγῇ
σοι, ὀπισημονέτερος τῶν πολεμικῶν ὦμεν, λέξον ἡμῖν, πόθεν
ἤρξατό σε διδάσκειν τὴν στρατηγίαν. καὶ ὅς, ἐκ τούτου αὐτοῦ,

quit, videtur vobis, amici, perindè atque Homerus Aga-
memnonem *Augustum* dixit, ita etiam hic, cum imperare
didicit, augustior videri? Etenim quemadmodum qui ci-
tharam pulsare didicit, etiam si non pulset citharam, citha-
rædus est: & qui medendi artem didicit, etiam si non
medeatur, nihilominus medicus est: ita hic quoque sem-
per ex hoc tempore imperator est, etiam si à nemine ele-
ctus fuerit. Qui verò nescit, nec imperator nec medicus
est, etiam si vel ab universis hominibus elegatur.

5. Ut autem, ait, etiam nos, si quis fortè nostrum vel
cohortis præfectus vel manipuli ductor tibi fuerit, rerum
bellicarum peritiores simus, dic nobis, unde cœperit te
imperandi artem docere. At ille, ab illo ipso, inquit, in

1 Credibile est post ἔτε στρατηγός omissa hæc verba οὐτε κιθαριστής.
quæ respondebant superioribus, ut cætera ibi dicta habent, hîc quæ
sibi respondeant. *Hen. Steph.*

2 Pronomen σοι positum est pleonasticè ut sæpe fit. Imprimis huc
pertinet locus lib. III, 6, 2. προσπατέειν ἡμῖν ἀγνοήσασθαι. *Ernest.*

ἔφη, εἰς ὅπερ καὶ ἐτελεύτα· ¹ τὰ γὰρ τακτικά ἐμέ γε, καὶ ἄλλο ὃδὲν ἐδίδαξεν.

ε'. Ἀλλὰ μὲν, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὸ γὰρ πολλοτὸν μέ-
ρος ἐστὶ στρατηγίας. καὶ γὰρ παρασκευαστικὸν τ' εἰς τ' πολέμον τ'
στρατηγὸν εἶναι χρὴ, καὶ ποριστικὸν ² τῶν ὀπιτηδείων τοῖς στρατιώ-
ταις, καὶ μηχανικὸν, καὶ ἐργαστικὸν, καὶ ἐπιμελῆ, καὶ καρτερι-
κὸν, καὶ ἀγχίναν, καὶ φιλόφρονά τε καὶ ὤμον, καὶ ἀπλῶν τε καὶ
ἐπίβυλον, καὶ φυλακτικὸν τε καὶ κλέπτην, καὶ πρυτανικὸν, καὶ
ἄρπαγα, καὶ φιλόδωρον, καὶ πλεονέκτιον, καὶ ἀσφαλῆ, καὶ
ὀπιτητικὸν, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ φύσει καὶ ἐπιτήμῃ, ἃ δεῖ τὸν εὖ
στρατηγήσοντα ἔχειν. καλὸν δὲ καὶ τὸ, τακτικὸν εἶναι.

quod etiam desuit: nam ordinum rationes, atque aliud nihil me docuit.

6. Atqui, inquit Socrates, aliquanta hæc artis imperatoris pars est. Nam oportet imperatorem esse peritum parandi ea quæ ad bellum requiruntur, & suppeditandi necessaria militibus, & in consiliis solertem, & in labore strenuum & diligentem, & tolerantem & perspicacem, & benignum & sævum, & simplicem & insidiosum, & cautum & furem, & profusum & rapacem, & largiendi cupidum & avarum, & muniendi se peritum & alios aggrediendi doctum; alia denique multa sunt, tum naturâ tum doctrinâ, quæ illum habere oportet qui benè imperaturus sit. Bonum verò est, etiam aciei instruendæ peritum esse.

¹ Quantum pretium *Tacticæ* statuerint Græci, intelligi potest ex iis, quæ *Folardus* ad *Polybium* disputavit: qui ipse quoque omnia propemodum, in re militari, *Tacticæ* tribuit. *Ernest.*

² Confer quæ tradit Noster lib. 1. p. 59. *Cyrop.* ed. *Hutch.* —
ὃδὲν ὄφελος εἶναι στρατιᾷ τακτικῶν, ἄνευ τῶν ἐπιτηδείων. Ne minimùm quidem peritiam *Tactices* militibus profuturam docet, nisi rerum etiam necessariarum iis suppeteret copia, & eorum salutì prospexerit Imperator.

ζ'. Πολὺ γὰρ ἀγαφέρει σάτευμα τεταγμένον ἀτάκτῃ ὥσπερ λίθοι τε, καὶ πλίνθοι, καὶ ξύλα, καὶ κέραμος, ἀτάκτως μὲν ἑρριμμένα, οὐδὲν χρήσιμά ἔστιν· ἐπειδὴν δὲ ταχθῇ κἄτω μὲν καὶ ἐπιπολῆς τὰ μῆτε σιπόμυρα, μῆτε τηκόμενα, οἷτε λίθοι, καὶ ὁ κέραμος, ἐν μέσῳ δὲ αἷτε πλίνθοι, καὶ τὰ ξύλα, ὥσπερ ἐν οἰκοδομίᾳ συντίθενται, τότε γίγνεται πολλὸν ἄξιον κτῆμα, οἰκία.

η'. Ἀλλὰ πάνυ, ἔφη ὁ νεανίσκος, ὅμοιον, ὡς Σώκρατες, εἰρηκας. καὶ γὰρ ἐν τῷ πολέμῳ τῆς τε πρώτης ἀείροις δεῖ τάττειν καὶ τοὺς τελευταίους, ἐν δὲ μέσῳ τοὺς

7. Nam multo differt exercitus ordinatus ab inordinato: quemadmodum lapides, & lateres, & ligna, & tegulæ, si confusè disjecta sint, ad nihil utilia sunt: postquam autem ordinantur in imo ac summo ea quæ neque putrescunt, neque liquefcunt, ut sunt lapides ac tegulæ, in medio verò lateres & ligna, sicut in ædium structurâ componuntur, tum efficitur res magni pretii, domus.

8. Et Adolescens, Dixisti, inquit, quiddam valdè simile, mi Socrates. Nam & in bello fortissimi quique primo ultimoque loco sunt collocandi, pessimi ve-

i Hæc est acies Homericâ:

Ἰππῆας μὲν πρῶτα σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφι,

Πεζῆς δ' ἐξόπιθεν ἤσεν πολέας τε & ἐοτλῆς,

Ἐρηγς ἔμεν πολέμοιο· κακῆς δ' ἐς μέσσον ἔλασεν.

Ὀφθα καὶ σὺν ἐθέλων τις ἀναγκασίῃ πολεμίζῃ.

Iliad. δ'. v. 297. seq.

Ad hanc dispositionem facetè alludens *Quintilianus*; *Quæsitum*, inquit, *potentissima argumenta primòne ponenda sint loco, — an summo, — an partita primo summoque, ut Homericâ dispositione in medio sint infirma.* lib. 5. cap. 12. Sic notavit *Clarkius* ad *Homer.* l. c. Eandem exercitum instruendi rationem habet noster in *Cyrop.* p. 401. ed *Hutch.* quem consule,

χειρίτοις, ἵνα ὑπὸ μὲν ¹ τῆς ἀγωνίαι, ὑπὸ δὲ τῆς ὀργῆς

9. Εἰ μὲν τοίνυν, ἔφη, καὶ ἀναγνώσκεις σε τὰς ἀγαθὰς καὶ τὰς κακοὺς ² ἐδίδαξαι· εἰ δὲ μὴ, τί σοι ὄφελος ὧν ἔμαθες; ὁδὲ γὰρ εἰ σε ἀργύριον ἐκέλευσε πρῶτον μὲν καὶ τελευτᾶν τὸ κάλλιστον τάττειν, ἐν μέσῳ δὲ τὸ χείριστον, μὴ διδάξας ἀναγνώσκεις τό, τε καλὸν καὶ τὸ κίβδηλον, ὁδὲν ἂν σοι ὄφελος ᾖν. Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἐδίδαξαι, ὥστε αὐτὰς ἂν ἡμᾶς δέοι τὰς τε ἀγαθὰς καὶ τὰς κακοὺς κρίνειν.

1. ³ Τί ἔν ἐ σκοπῶμεν, ἔφη, πῶς ἂν αὐτῶν μὴ διαμαρτάνοιμεν; βέλομαι, ἔφη ὁ νεοθύσκων. οὐκοῦν, ἔφη, εἰ μὲν γὰρ ἀργύριον δέοι ἀρπάζειν, τοὺς φιλαργυρωτάτους πρῶτους χαρισάντες, ὁρθῶς ἂν τάττοιμεν; Εμοίγε δοκεῖ. τί δὲ, ⁴ τὰς

rò in medio, ut ab illis ducantur, ab his impellantur.

9. Siquidem, ait, te docuit etiam strenuos ab ignavis discernere; sin minus, quænam tibi utilitas eorum quæ didicisti? Nam si te argentum jusserit optimum primo ultimoque loco ponere, in medio verò pessimum, neque tamen docuerit bonum ab adulterino discernere, nullo id tibi usui fuerit. Profectò, inquit, non hoc me docuit; quambrem nos ipsi necesse est fortes ab ignavis fecernamus.

10. Cur igitur non consideramus, ait, quo pacto in eis non fallamur? Cupio, dixit adolescens. Ergo, inquit, si argentum diripiendum sit, annon argenti cupidissimis primo loco dispositis, recte aciem instrueremus? Ita mihi

¹ Sic reperi in *Caselianâ*. in cæteris est αὐτῶν, pro quo *H. Stephanus* malebat αὐτῶν. *Ernest*.

² Intell. καλῶς s. εὖ ἔχει, τῷ δὲ τὸ κάλλιστον, aut simile quid. v. *Obf. Misc. V. III. p. 145. Ernest*.

³ In edit. *Bas.* est: τί ἔν; σκοπῶμεν &c.

⁴ Ut sensus satis planus sit, aut intelligendum εἰ τάττοιμεν, vel εἰ τακτέον, aut legendum εἰ δὲ τ. κ. μ. & intelligendum τακτέον. *Ernest*.

κινδυνεύειν μέλλονταί, ἄρα τῆς φίλοτιμοτάτης ποροζακτέον; ὅτοι γὰρ εἰσὶν, ἔφη, οἱ ἕνεκα ἐπαίνου κινδυνεύειν ἐθέλοντες. ὁ τοίνυν ὅτοι γε ἄδηλοι, ἡλ' ὅπιφανεῖς πανταχῶς ὄντες, εὐαίρετοι ἂν εἴεν.

αί. Αὐτάρ, ἔφη, πότερά σε τάττειν μόνον ἐδίδαξεν, ἢ καὶ ὅποι, καὶ ὅπως χρητέον ἐκάτω τῷ² τακτέων; ὁ πάνυ, ἔφη. καὶ μὴν πολλά γ' ὅτιν, πρὸς δ' ὅτε τάττειν, ὅτε³ λέγειν ὡσαύτως προσήκει. Ἄλλὰ μὰ Δί', ἔφη, ὅδ' ἐδιδασκαλίζεταῦτα. Νῆ Δί', ἔφη, πάλιν τοίνυν ἐλθὼν ἐπανερώτα. ἦν γὰρ ὁπίσθηται, καὶ μὴ ἀναιδὴς ἦ, αἰχμηεῖται, ἀργύριον εἰληφώς, εἰδὲ ἄ σε ἀποπέμψασθαι.

videtur. Quid si eos collocare debeat in fronte, qui periculum subire debeant, nonne cupidissimos honoris præponemus? Nam hi certe sunt, ait, qui laudis gratiâ periclitari volunt. Ideoque obscuri esse nequeunt, sed ubique conspicui, facile deligi poterunt.

II. At enim utrum te solummodo ordinare docuit, an etiam ubi, & quo pacto singulis ordinibus utendum sit? non omnino, ait. Atqui multa sunt, ad quæ neque instruere neque dicere convenit eodem modo. Ea verò, inquit, non profectò declaravit. Ergo tu inquit, rursus accede, & interroga. Nam siquidem hoc sciret, ac impudens non erit, pudebit eum acceptâ pecuniâ te ignorantem dimisisse.

1 Laudis cupidi, cum non possint latere, sed vel maximè ubique sint insignes, facile deligi possunt. Ernest.

2 Stobæus, ταγμαίων.

3 Stephanus & Leunclav. ex eodem Stobæo legi volebat, οὐτε ἄγειν, ἄτε τάττειν. Cl. Wells autem λέγειν defendit è cap. 3. §. 11. λέγεις σὺ τ' ἰππικὸν πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπιμελεῖσθαι δεῖν καὶ τὸ λέγειν διώκειν; sed mihi non videtur locus hic ad rem pertinere. Cæterum de ipsâ lectione mihi non liquet. Sensus fortè hic est: Quemadmodum non omnis res eandem orationem, ita, non omne tempus eandem aciem postulat. Ernest.

Κ Ε Φ. β'.

ΕΝΤΥΧΩΝ δέ ποτε στρατηγεῖν ἱρημύνω τῷ, τοῦ ἑνεκεν, ἔφη,
¹ Ομηρον οἶει τ' Ἀγαμέμνονα πρῶτα γρεῦσαι ² ποιμένα
 λαῶν; ἀρχή γε ὅτι ὥσπερ τὸν ποιμνῆα ἐπιμελεῖσθαι δεῖ,
 ὅπως σῶαί τε ³ ἔσονται αἱ οἶες, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἔξουσιν·
 ὅτω καὶ τὸν στρατηγὸν ἐπιμελεῖσθαι δεῖ, ὅπως σῶοί τε οἱ στρα-

CAP. II.

De officio summo Imperatoris.

CUM aliquando in aliquem Imperatorem electum incidisset, quamobrem, ait, Homerum existimas appellasse Agamemnonem *pastorem populorum*? an ideo, quodd quemadmodum pastorem in hoc curam adhibere oportet, ut oves & salvæ sint, & habeant pabulum necessarium: ita etiam imperatori curandum sit, ut milites

¹ Ab imperatorio ad pastorale Munus apta satis transitio, *Homero* Scriptoribusque Orientalibus perquam familiaris. Quæ quidem & simplicitati dictionis, quam in *Xenophonte* nulli non deamârunt, & verbis, quibus *Cyrum* (*Cyrop.* lib. 8. p. 581.) usum facit, adprimè est consentanea, παραπλήσια ἔργα εἶναι νομέως ἀγαθοῦ καὶ βασιλείας ἀγαθοῦ. *Hutch.*

² *Iliad.* α'. 263. De hâc autem ratione appellandorum Regum & Ducum, egregia disputatio est ap. *Philonem* in libro I. de vitâ *Mosis*, init. *Ernest.*

³ Futura pro præsentibus posita videntur, è latino sermone rem æstimanti. Sic in illo ap. *Thucyd.* VIII. 55. διανοῶντο βοηθήσειν, *Cel. Dukerus* futurum pro præsenti aut aoristo esse putat. Sed accuratius hîc Græci futuro quàm præsenti utuntur, quoniam de futuro sermo est, & ad futurum tempus respicitur. Simile est illud *Aristophanis* in *Pluto*, ὅτι ἐοῖ' ὅπως ἀνήσεται. Neque tamen negaverim etiam præsens aut aoristum locum hîc habere. vid. c. 3. §. 2. *Ernest.*

πῶτα ἔσονται, καὶ τὰ ὀπιθήδεια ¹ ἔξουσιν, καὶ ὅ ἐνεκα στρα-
τεύοντα, τῷτο ἔσται; στρατεύοντα δὲ, ἵνα κρατουῦντες τῶν
πολεμίων εὐδαιμονέστεροι ᾖσιν.

β'. Ἡ τί δὴ πόλις ὅπως ἐπήνεσε τὸν Ἀγαμέμνονα, εἰπὼν·

² Ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθός, κρατερὸς τ' αἰχμητής;
ἄρα γε ὅτι αἰχμητής τε καὶ κρατερός ἀν εἴη, ὅκ εἰ μόνος
αὐτὸς εὖ ἀγωνίζοιτο πρὸς τὴς πολεμίους, ἀλλ' εἰ καὶ παντὶ
τῷ στρατοπέδῳ τέττα αἵτις εἴη; καὶ βασιλεὺς ἀγαθός, ὅκ
εἰ μόνον τῷ ἑαυτῷ βίβη καλῶς ποροεθήκοι, ἀλλ' εἰ καὶ ὧν βα-
σιλῆοι, τέτοις εὐδαιμονίας αἵτιος εἴη;

sint incolumes, & commeatum necessarium habeant; &
id ipsum erit, cujus causâ militant? Militant autem, ut
hostibus victis beatiores sint.

2. Cur etiam ita laudavit Agamemnonem, dicens:

Utrumque, & rex egregius, bellator & acris?

Annon propterea quòd tum demum aliquis & bellator &
acris sit, non si solus ipse acriter luctetur adversus hostes,
sed etiam si universo exercitui ejusdem autor sit? Quòd-
que rex egregius, non si suæ tantum vitæ benè præsit, sed
iis etiam, quibus imperat, auctor felicitatis sit?

¹ Est nimirum boni Imperatoris omni cogitatione curâque in com-
meatum undique advehendum incumbere. Inter cætera adeò impera-
toria officia hoc merito recenset *Onosander*, extr. c. 6. p. 15. Et rei
tam necessariæ incuriam *J. Cæsari* vitio vertit *Alexander M.* referente
Juliano, p. 323. ed. *Ezech. Spanh.* Καὶ γὰρ ἐν ἐνδείᾳ γέγονας τῶν ἐπι-
τηδειῶν (ἐπὶ δὲ οὐ μικρὸν, ὡς οἶδα, τῷτο ἀμάρτημα, στρατηγῶν) καὶ μάχη
συμφορὰν ἠπλήθη. *Hutch.*

² *Iliad.* γ'. 179.

"Εἰποτε γένοιτο τῶν Ὀμήρου σύγκρισις ἐπῶν ἐν ταῖς Ἀλατρίδαῖς, ἢ πικρὰ τὰ
συμπόσια, ἄλλον ἄλλῃ σίχον προκρίνοντο, αὐτὸς [Ἀλέξανδρος] ὡς Ἀλαφέ-
ροντι πάντων ἐνέκρινε τῷτον, " Ἀμφοτέρων Βασιλεύς τ' ἀγαθός, κρατερός τ' αἰ-
χμητής." *Plutarch.* de *Alexandri Magni fortunâ sive virtute*, Orat. 1.

γ'. Καὶ γὰρ βασιλεὺς αἰρεῖται, ὅχ' ἵνα ἑαυτοῦ καλῶς ὀπιμέληται, ἀλλ' ἵνα καὶ οἱ ἐλόμῃμοι δι' αὐτὸν εὖ περάτῃωσι. καὶ στρατεύονται δὲ πάντες, ἵνα ὁ βίῃ αὐτοῖς ὡς βέλτερος ᾖ καὶ στρατηγὸς αἰρουῖται τέττ' ἐνεκα, ἵνα ἑως τέτοις αὐτοῖς ἡγεμόνες ᾖσι.

δ'. Δεῖ οὖν τὸν στρατηγεῖντα τέτοιο πρᾶσκειν τοῖς ἐλομῃμοῖς αὐτὸν στρατηγόν. καὶ γὰρ ὅτε κάλλιον τέττ' ἄλλο ῥάδιον εὐρεῖν, ὅτε αἰσχρὸν τῷ ἀνδρί. καὶ ὅπως ἐπισκοπῶν, τίς εἴη ἀγαθὸς ἡγεμόν. ἀρετὴ, τὰ μὲν ἄλλα περὶ αὐτοῦ, κατέλειπε δὲ, τὸ εὐδαίμονας ποιεῖν, ὧν ἀν' ἡγεῖται.

3. Nam rex eligitur, non ut egregiè sui ipsius curam habeat, sed ut illi etiam, qui eum elegerunt, per ipsum benè agant. Et militant omnes, ut vita illis quàm felicissima sit: & imperatores propterea deligunt, ut eis ad hoc ipsum duces sint.

4. Itaque debet is qui imperat hoc ipsum illis procurare qui eum imperatorem elegerunt. Nec enim proclive est quidquam hoc pulchrius invenire, vel contrario turpius. Atque ita considerans, quæ boni ducis esset virtus, cætera quidem auferebat, hoc solo relicto, ut illos, quibus præest, beatos reddat.

1 Stobæus, περὶ τέτοιο. L. I. c. 3. §. 5. ἐπὶ τέττῳ ἦει. ubi Stephanus malebat ἐπὶ τέτοιο. Sed in utroque dativus servandus. Neque enim inusitatum est bonis auctoribus imprimis Atticis sic adhibere dativum. vide Perizon. ad Ælian. V. H. III. 37. Simile est, quod Attici ἐν ponunt pro ἐς, tamquam Ælian. V. H. IV. 18. & ἐς pro ἐν. vid. Ælian. VII. 8. &c. ad quos locos vid. Intr. & Kühnium in Indice. Non autem est probabile librariorum usitatiorum rationem dicendi mutasse in insolentiorum. Ernest.

Κ Ε Φ. γ'.

ΚΑΙ ἵππαρχεῖν δέ τινι ἡρημύῳ οἶδ' αὖ ποτε αὐτὸν τοιάδε
 ἀλεχθέντα. Εἰς αὖ, ἔφη, ὦ νεογία, εἰπεῖν ἡμῖν,
 ὅτε ἔνεκα ἐπεθύμησας ἵππαρχεῖν; ὃ γὰρ δὴ τῷ πρῶτος τῶν
 ἵππέων ἐλαύνειν. καὶ γὰρ οἱ ἵπποτοξόται τούτῳ γε ἀξίον-
 ται πρὸς ἐλαύνειν καὶ τῶν ἱππάρχων. Αληθῆ λέγεις,
 ἔφη. Αλλὰ μὲν οὖν ὅδε ἱππάρχῃ γε ἐπεὶ καὶ οἱ μαινό-
 μνοι γε ὑπὸ πάντων γινώσκονται. Αληθές, ἔφη, καὶ τὸτο
 λέγεις.

β'. Αλλ' ἄρα ὅτι τὸ ἵππικόν οἷς τῇ πόλει βέλτιον αὖ
 ποιήσας παραδουῖαι; καὶ, εἴ τις χρεία γίγνοιτο ἵππέων, τῶν
 ἡγούμενος, ἀγαθοῦ πινος αἵτιος θυεῖς τῇ πόλει; καὶ μάλα, ἔφη.

CAP. III.

De officiis Præfeti Equitum.

MEmini etiam ipsum aliquando ita ad quendam dis-
 seruisse, qui ut copiis equestribus præesset, ele-
 ctus erat. Potesne dicere nobis, mi adolescens, quam-
 obrem equitibus præesse concupiveris? Non enim ideo
 certè, ut equitum primus ipse equitares. Nam equites
 sagittarii illo dignantur, qui quidem etiam præfectos equi-
 tum præcedunt. Verè dicis, ait. Enimvero ne ideo qui-
 dem, ut notus esses: nam & furiosi omnibus noti sunt.
 Hoc etiam, inquit, verè dictum.

2. Num igitur propterea, quòd equestres copias rei-
 publicæ te meliores effectas traditurum existimas? atque
 ut, si forte opus fuerit equitibus, iis ita præsis, ut civi-
 tati boni alicujus autor sis? omninò, inquit. Egregium

1 Intell. ἔνεκα. Nominativus πρῶτος autem pendet à casu recto, qui
 in ἐπεθύμησας latet. Ernest.

καὶ ἔστι γε νῦν Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, καλὸν, εἰ δυνή ταῦτα ποιῆσαι. ἢ δὲ ἀρχὴ πῶς, ἐφ' ἧς ἤρῃσαι, ἵππων τε καὶ ἀμβαστῶν ὅτιν. Ἐστὶ γὰρ οὖν, ἔφη.

γ'. Ἰθὶ δὴ λέξον ἡμῖν πρῶτον τῶτο, ὅπως διανοῇ τῆς ἵππων βελτίστοις ποιῆσαι; καὶ ὅς, ἀλλὰ τῶτο μὲν, ἔφη, ἕκ ἐμὸν οἶμαι τὸ ἔργον εἶναι, ἀλλὰ ἰδίᾳ ἕκαστον δεῖν τῶ εἰαυτοῦ ἵππου ἐπιμελεῖσθαι.

δ'. Εἰ δὲ οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, πῶς ἔχοντά σοι τῆς ἵππων, οἱ μὲν οὕτω κακὸ ποδας, ἢ κακοσκελεῖς, ἢ ἀσθενεῖς, οἱ δὲ οὕτως ἄτρεφες, ὥστε μὴ δυνάσθαι ἀκολυθεῖν, οἱ δὲ οὕτως ἀναγώγες, ὥστε μὴ μένειν, ὅπου ἀνὸν σὺ τάξεις, οἱ δὲ οὕ-

profectò quiddam hoc fuerit, ait Socrates, si præstare possis. Imperium verò, in quod electus es, equorum est & equitum. Ita scilicet est, inquit.

3. Age igitur, hoc primum nobis dicito, quo pacto equos te præstantissimos effecturum cogites? Et ille, Puto equidem, ait, meum non esse hoc munus, sed cuivis seorsim officium suum curandum esse.

4. Ergo si tibi, inquit Socrates, equos exhibeant alii tam vitiatis pedibus, tam ægris cruribus, tam imbecillos, alii tam strigosos, ut sequi non possint; alii tam contumaces, ut quo tu eos loco constitueris, manere nolint;

1 Retinui ἵππων, quòd in *Caselianâ* erat. Sic est etiam apud *Stobæum*, & reliquarum editionum lectioni ἔργων præfert *Stephanus*. ἔργου facilè potuit ex antecedentibus errore librarii repeti & in locum ἵππου mitti. *Ernest*.

2 Ἀτρεφες equos appellari *P. Victorius* censet, qui naturæ vitio non sentiunt cibum, sed semper tenues imbecillique manent. *Bessario* rectè reddidit, *strigosos*. Nam sive naturæ vitium est, sive inopiâ aut nimis laboribus contracta est tenuitas & imbecillitas, *strigosus* equus rectè dicitur. λακπισαὶ sunt *Varronis* calcitriones. vid. *Victor*. Var. Lect. 4. ult. Ἀνάγωγες autem sunt equi nondum domiti & condocesfacti. Sic lib. 4. c. 1. §. 3. canes ἀνάγωγες dicuntur. *Ernest*.

πως λακτισαῖς, ὥστε μηδὲ τάξαι δυνατὸν εἶναι. τί σοι τῶ ἵππου ὄφελος ἔσται; ἢ πῶς δυνήσῃ τοιούτων ἡγέμενος ἀγαθὸν τι ποιῆσαι τῷ πόλει; καὶ ὅς ἀλλὰ καλῶς τε λέγεις, ἔφη, καὶ πειράσομαι τῶν ἵππων εἰς τὸ δυνατὸν ἐπιμελεῖσθαι.

εἰ. Τί δέ; τῶν ἵππων ὅκ' ἐπιχειρήσεις, ἔφη, βελτίονα ποιῆσαι; Εἰ γάρ, ἔφη. ὅκου ὡς μὲν ἀναβαπκωτέρους ἐπὶ τῶν ἵππων ποιήσεις αὐτούς. Δὲ γάρ, ἔφη. καὶ γὰρ εἴ τις αὐτῶν καταπέσοι, μᾶλλον ἂν οὕτως σώζοιτο.

στ'. Τί γάρ; εἰάν ποτε κινδυνεύειν δέη, πότερον ἐπάγειν τῶν πολεμίων ἐπὶ τῷ ἄρμυι κελεύσεις, ἐνθάπερ εἰώθατε ἵππεύειν, ἢ πειράσῃ τὰς μετέπειτα ἐν τοιούτοις ποιῆσθαι χωρίοις, ἐν οἷοις περ οἱ πολέμοι γίγνοντα; Βέλτιον γάρ, ἔφη.

ζ'. Τί γάρ; τῶ βάλλειν ὡς πλείστοις ἀπὸ τῶν ἵππων ἐπιμελείαν τινα ποιήσῃ; Βέλτιον γάρ, ἔφη, καὶ τούτο. Θή-

alii tam calcitrosos, ut ne quidem constitui alicubi possint: quinam tibi hujusce equitatus erit usus? aut quomodo poteris, dum talibus præes, civitatem bono aliquo afficere? Tum ille, Præclarè mones, inquit, conabor equidem pro meis viribus equorum habere curam.

5. Quid autem? non operam dabis, inquit, ut equites meliores efficias? Equidem, inquit. Ergo primum hoc efficies, ut in equos ascendendi sint peritiores. Hoc quidem necesse est, inquit. Nam si quis eorum decideret, multo magis hoc modo salvus evaserit.

6. Quid verò? sicubi periculum subeundum est, utrum hostes ad arenam jubebis adducere, ubi vos equitare consuevistis, an operam dabis, ut iis in locis tales exercitationes instituantur, in quibus hostes esse solent? Melius hoc sanè fuerit, inquit.

7. Quid autem? num ut quamplurimi ab equis deiciantur, curæ tibi erit? Hoc quoque melius fuerit, ait.

γεν τε τὰς ψυχὰς τῶν ἵππέων καὶ ἑξοργίζειν πρὸς τὴν πο-
λεμίαν, ¹ εἴπερ ἀλκιμωτέρους ποιεῖν διανενόησαι; Εἰ δὲ μὴ,
ἀλλὰ νῦν γε πειράσομαι, ἔφη.

ἦ. Ὅπως δέ σοι πείθονται οἱ ἵππεῖς, πεφρόντικάς τι;
ἀνευ γὰρ δὴ τούτου οὔτε ἵππων, οὔτε ἵππέων ἀγαθῶν καὶ ἀλκι-
μων ὁδὸν ὄφελθαι. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη, Ἀλλὰ πῶς ἂν τις
μάλιτα, ὦ Σώκρατες, ὅτι τούτο αὐτὸς πειράσεται;

θ'. Εκείνο μὲν δήπερ οἶδα, ὅτι ἐν παντί πείθεται οἱ
ἄνθρωποι τούτοις μάλιτα ἐθέλουσι πείθεσθαι, οὓς ἂν ἡγῶν-
ται βελτίστους εἶναι. καὶ γὰρ ἐν νόσῳ, ὃν ἂν ἡγῶνται ἰατρι-
κώτατον εἶναι, τούτῳ μάλιτα πείθονται· καὶ ἐν πλοίῳ οἱ
πλέοντες, ὃν ἂν κυβερνητικώτατον· καὶ ἐν γεωργίᾳ, ὃν ἂν

Etiā ut acuantur animi equitum, & irritentur adversus
hostem, si quando hoc fortiores ipsos reddere animad-
vertisti? Si non haecenus, saltem nunc id aggrediar, in-
quit.

8. Ecquid verò curāsti, ut tibi pareant equites? Nam
absque illo, nec equorum, nec equitum bonorum ac for-
tium usus ullus erit. Verè dicis, ait, sed quā potissimum
ratione, mi Socrates, ad hoc quis eos impulerit?

9. Nimirum nōsti, quāvis in re parere homines illis
maximè velle, quos existimant esse praestantissimos. Nam
in morbo potissimum illi parent, quem medicæ rei putant
esse peritissimum; & in navi qui navigant, ei, quem gu-
bernandi peritissimum; & in agriculturâ, quem agri cō-

¹ In *Juntinâ* est ἄπερ pro εἴπερ, ut & apud *Stobæum*. Hinc *Stepha-*
nus colligebat sic legendum, ἄπερ ἀλκιμωτέρους ποιεῖ, ut sit parenthesis:
Cogitastine equitum animos acuerē, & ferociōres in hostem facere, quo-
niam hæc res eos fortiores reddunt? Sanè διανενόησαι ad διήγειν & ἐξοργί-
ζειν referendum esse, responsio εἰ δὲ μὴ declarat, in quā intelligendum
διανενόησαι. Ernest.

γεωργικώτατον. καὶ μάλα, ἔφη. Ὅκῃς εἰκός, ἔφη, καὶ ἐν ἵπ-
πικῇ, ὅς ἂν μάλιστ' εἰδὼς φαίνηται, ἀλλ' οὐδὲ ποιεῖν, τέττω μά-
λιστ' ἐθέλειν τῶς ἄλλης πείθεσθαι.

ι. Εὖν οὔν, ἔφη, ἐγὼ, ὦ Σώκρατες, βέλτιστος ὢν αὐτῶν
δῆλος ὢ, ἀρκέσει μοι τέττω εἰς τὸ πείθεσθαι αὐτὸς ἐμοί; εἰ
γε παρὲς τέττω, ἔφη, διδάξῃς αὐτὸς, ὥς τὸ πείθεσθαί σοι
κάλιον τε καὶ σωτηριώτερον αὐτοῖς ἔσται. πῶς οὔν, ἔφη, τέττω
διδάξω; πολὺν γὰρ Δί', ἔφη, ῥᾶον, ἢ εἰ σοι δέοι διδάσκειν, ὥς
τὰ κακὰ τῶν ἀγαθῶν ἀμείνω καὶ λυσιτελέτερά ᾖσι.

ια'. Λέγεις, ἔφη, σὺ τὸν ἵππαρχον παρὲς τοῖς ἄλλοις ὅπι-
μελεῖσθαι δεῖν καὶ τέττω λέγειν δυνάσθαι; σὺ δ' αὖ, ἔφη,
χρῆναι σιωπῇ ἵππαρχεῖν; ἢ ὅκ' ἐντεθύμηναι, ὅτι ὅσα τε
νόμῳ μεμαθήκαμεν κάλλιστα ὄντα, δι' ὧν γε ζῆν ἐπιτά-
μεθα, ταῦτα πάντα ἀφ' λόγου ἐμάθομεν, καὶ εἴ τι ἄλλο

lendi peritissimum. Omnino, inquit. Igitur consentaneum
est, etiam in equestri re ceteros ei qui maximè scire vi-
deatur quæ facienda sint, maximè parituros.

10. Itaque si ego, inquit, mi Socrates, præstantissimus
eorum appaream, num ad hoc mihi sufficiet illud, ut mi-
hi pareant? Siquidem præterea, inquit, docueris eos,
fore melius ac salutaris, si tibi obtemperent. At quo
pacto, inquit, hoc docebo? Multo facilius profectò, quàm
si docere te oporteat, mala meliora esse bonis atque uti-
liora.

11. Dicis tu, inquit, debere præfectum equitum præ-
ter alia curam adhibere, ut etiam dicendi facultatem ha-
beat? tu verò existimabas, inquit, quòd uti silentio sit
equitibus imperare? Annon tecum cogitasti, nos ea uni-
versa, quæcunque optima lege didicimus, & per quæ vi-
vendi modum tenemus, orationis ope didicisse, & siquam

καλὸν μάθῃσι τις μάθημα, ἀλλὰ λόγῳ μάθῃσι, καὶ οἱ ἄλιστα διδάσκοντες, μάλιστα λόγῳ χρῶνται, καὶ οἱ τὰ σπουδαιότατα μάλιστα ἐπιστάμενοι, κάλλιστα ἀγαλλέγονται;

Ἰβ'. Ἡ πόδες οὐκ ἐντεθύμηναι, ὥς ὅταν γε χορὸς εἰς ἐκ τῆσδε τῆς πόλεως γένηται, ὥσπερ ὁ εἰς Δῆλον ἱ πεμπόμενος, ὅδεῖς ἄλλοθεν οὐδαμόθεν τούτῳ ἐφάμιλλος γένηται, ὅδε εὐθυμία ἐν ἄλλῃ πόλει ὁμοία τῇ ἐνθάδε συνάγεται; Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη.

aliam bonam disciplinam aliquis discat, orationis ope discere; quodque doctores optimi sermone imprimis utantur, & qui dignissima cognitione tenent, pulcherrimè differant?

12. An id nunquam animadvertisti, quòd quum chorus unus ex hac urbe efficitur, verbi causâ, qui in Delum mittitur, nullus aliunde huic æqualis instituatur; quodque tanta virorum præstantia in aliâ urbe nulla cogatur, quæ huic nostræ comparetur? Verè dicis, ait.

I E Callimachi H. in Del. v. 279. πᾶσαι δὲ χοροὺς ἀνάγκη πόλεις, aliisque locis veterum constat, cum alias urbes Græcas, tum imprimis Athenienses in Insulam *Delum* misisse quotannis publicè legationem sacram (θεωρίαν,) in quâ cum Ἀρχιερέω s. Θεωρῷ & apparatu reliquo erat etiam χορὸς, isque, ut *Plutarchus* ait, πολυτελῶς κεκοσμημένῳ, qui laudes *Apollinis*, *Dianæ*, *Latonæ* ipsiusque *Deli* celebraret & certaminibus Muscis interesset. Locus classicus in hanc rem est, præter laudatum, apud *Thucyd.* lib. 3. c. 104. integro. In quo & hæc verba, χορὸς τε ἀνῆλθον αἱ πόλεις. item, ὕστερον δὲ τὰς μὲν χορὸς οἱ νησιῶται καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μετ' ἱερῶν ἐπεμπον. Doctissimè & fusè de hac re differit, more suo, Ill. *Spanhem.* ad *Callimachi* Hymnum in *Delum* p. 316. f. 485. 486. & 514. f. qui etiam commodè p. 486. monet, πέμπειν, cum de θεωρία & choro dicatur, esse solemniter mittere, & proprium in hac re verbum. Cæterum egregius hic *Xenophontis* locus fugiebat virum illustrem, cum ista scriberet. *Ernest.*

ιγ'. Αλλὰ μὲν οὔτε εὐφωνία τοσούτον ¹ ἀγαθέροισιν Ἀθη-
ναῖοι τῶν ἄλλων, ὅτε σωμαίων μεγέθει καὶ ῥώμῃ, ὅσον ² φιλο-
πμία, ἥπερ μάλιστα παροξύνει πρὸς τὰ καλὰ καὶ ἐντιμα.
Ἀληθές, ἔφη, καὶ τῆτο.

ιδ'. Οὐκοῦν οἶει, ἔφη, καὶ τὸ ἵππικόν τῷ ἀνδράδε εἶπας
ὑπεμεληθεῖν, ὥς ³ πολὺ ἂν καὶ τῆτο διενέγκοιεν τῶν ἄλλων,
ὅπλων τε καὶ ἵππων ὡς ἀσκήσῃ, καὶ εὐταξία, καὶ τὰ ἐποί-
μως κινδυνεύειν πρὸς τὰς πολεμίας, εἰ νομίσαιεν ταῦτα
ποιοῦντες ἐπαίνον καὶ τιμὴν τεύξεσθαι; Εἰκός γε, ἔφη.

ιε'. Μὴ τοίνυν ὅκνη, ἔφη, ἀλλὰ πειρώ τὰς ἀνδρας ὑπὲρ
ταῦτα προτρέπειν, ἀφ' ὧν αὐτός τε ὠφεληθήσῃ, καὶ οἱ ἄλ-
λοι πολίται ἀγαθὰ σε. Ἀλλὰ νῦν Δία πειράσομαι, ἔφη.

13. Atqui neque vocis elegantia tantum præstant Athe-
nienſes aliis, neque corporum magnitudine ac robore,
quantum honoris studio, quod maximè ad præclara &
honorifica mortales excitat. Etiam hoc, ait, verum est.

14. Ergone putas, inquit, etiam equestres copias, quæ
hîc sunt, si quis diligenter curet, longè præstaturas aliis
armorum equorumque apparatu, ac ordine, & promptè
pericula adversus hostes subeundo, si existimarent, hæc
facientes, se laudem ac gloriam consequuturos? Hoc
quidem est consentaneum, inquit.

15. Ergo ne cuncteris, ait, sed operam dato, ut homines
ad ea propellas, de quibus & tibi & cæteris propter te ci-
vibus utilitas erit. Equidem hoc profectò conabor, inquit.

1 Vide *Thucydid.* *Sallust.* &c. de virtute bellicâ & prudentiâ *Athe-
nienſium.*

2 In hoc demonstrando multus est *Demosthenes* de *Coronâ* v. c. 28.
29. cf. nostrum c. 5. h. l. sect. 3. *Ernest.*

3 *Stephanus* legendum censet, πολὺ καὶ τῆτο. *Leunclavius*, καὶ κατὰ
τῆτο. Sed si κατὰ τῆτο rectum est, non video, quare non & τῆτο fine
κατὰ rectum putetur. conf. ad c. 6. §. 13. *Ernest.*

Κ Ε Φ. δ'.

ΙΔὼν δὲ πόλει Νικομαχίδῳ ἐξ ἀρχαιρεσιῶν ἀπιόντα, ἤρετο·
 τίνες, ὦ Νικομαχίδη, στρατηγοὶ ἦρηνται; καὶ ὅς, ἰδὼν,
 ἔφη, ὦ Σώκρατες, τοῖσ'τοῖς εἰσιν Ἀθηναῖοι, ὥστε ἐμὲ μὲν οὐχ
 εἰλοντο, ὅς ἐκ κατὰ λόγῳ στρατιώμενος κατὰ τέλει μιν, καὶ λο-
 χαγῶν, καὶ ταξιάρχων, καὶ τραύματα ὑπὸ τῶν πολεμίων τοσαῦτα
 ἔχων· (ἅμα δὲ τὰς ὕλας τῶν τραυμάτων ἀπογυμνόμενος ἐπε-
 δείκνυεν) Ἀντισθένην δὲ, ἔφη, εἰλοντο, τὸ ὅτι ἐπὶ πλὴν πῶποτε
 στρατιώσάμενον, ἔντε τοῖς ἵππευσιν ὅδ' ἐνδείκνυται ποιήσαν-
 τα, ὅτι τραύματόν τε ἄλλο ὅδ' ἐν, ἢ χρήματα συλλέγειν.

C A P. IV.

*Bonum Choragum & Oeconomum posse etiam esse
 bonum Imperatorem.*

QUum autem aliquando Nicomachidem abeuntem ἐ
 comitiis vidisset, interrogabat: quinam, mi Nico-
 machides, imperatores lecti sunt? Et ille, Annon tales
 sunt, ait, Athenienses, mi Socrates, ut me quidem non
 elegerint, qui ex delectus tabellis militans tum manipu-
 los ducendo, tum cohortibus imperando, tum vulnera
 tot ab hostibus accipiendo, (simul se denudans, vulnerum
 cicatrices ostendebat) jam confectus sum: Antisthenem
 verò legerunt, qui neque pedes unquam militavit, neque
 inter equites quidquam illustre gessit, nihilque aliud no-
 vit, nisi pecuniam colligere.

i Mihi videtur affectus declarandi causa perturbata oratio esse, &
 studiosè *Nicomachides* fingi à negatione initium facere referrique ad ἔ-
 λοντο. Immeritò ergo *Budæus* suspectam hanc vocem habebat. *Leuncla-*
vius interrogativè locum capit. In *Wells* autem interpretatione ad ver-
 bum factâ nullus sensus est. *Ernest*. Nos *Leunclavii* sensum secuti su-
 mus.

β'. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, τοῦτο μὲν ἀγαθόν, εἴ γε τοῖς στρατιώταις ἰσχυρὸς ἔσται τὰ ἐπιτήδεια πορίζειν. καὶ γὰρ οἱ ἔμποροι, ἔφη ὁ Νικομαχίδης, χρήματα συλλέγειν ἰσχυροὶ εἰσιν· ἀλλ' ἔχ' ἕνεκα τούτου καὶ στρατηγεῖν δυνάμειν ἂν.

γ'. Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη, ἀλλὰ καὶ ¹ φιλόνηκⓄ Αντισθένης ἐστίν, ὃ στρατηγῷ προσεῖναι ἐπιτήδειόν ὅστιν· ἔχ' ὅρας, ὅτι καὶ ὁσάκις ² κεχρήνηκε, πᾶσι τοῖς χοροῖς νενίκηκε; μὰ

2. Bonum verò id fuerit, inquit Socrates, posse militibus ipsum necessaria suppeditare. Enimvero, inquit Nicomachides, etiam mercatores pecuniam possunt colligere; neque tamen idcirco imperare possunt.

3. Etiam victoriæ cupidus est Antisthenes, ait Socrates, quod in imperatore necessario requiritur: annon vides eum, quoties chori dux fuit, omnibus choris vicisse?

¹ Sic erat in *Caselianâ*. Neque dubium est, quin vera sit lectio. Nam φιλόνηκⓄ, quod vulgatas obsidet, non est huic loco aptum. & video sic *Leunclavio* quoque videri. Φιλόνηκον εἶναι vitio enim vertitur non solum privatis hominibus, sed etiam, atque adeò præcipuè, Imperatoribus. Ex hoc enim contentionis studio mala gravissima sæpè nascuntur. At φιλόνηκον εἶναι, καὶ φιλονικεῖν, καὶ ἡ φιλονικία, in belli duce potissimum requiritur & laudatur. Quum enim Imperator vincendi studio flagrat, in hanc unam præcipuam curam incumbit, ut victoriam insignem ab hostibus reportet. Lectionem præterea φιλόνηκⓄ ipse *Xenophon* paulò post confirmat, ἔχ' ὅρας (inquit) ὅτι καὶ ὁσάκις κεχρήνηκε, πᾶσι τοῖς χοροῖς νενίκηκε; Hæc autem de *Antisthene* dicuntur, quem ante φιλόνηκον appellavit. Hactenus Cl. Viri *Ernest.* & *Leuncl.* Sed in bonam quoque partem nonnunquam accipitur vox φιλόνηκος. vide sis *Hutchin.* in notis ad *Xenoph. Cyrop.* p. 419. necnon doctiss. *Neuton.* sub fine *Concion. de Off. Minist.* Oxon. 1740.

² Χορηγός, unde χορηγεῖν, apud Atticos scriptores dicitur propriè, qui suis sumptibus χορὸν comparat, instruit, omnibus rebus ornat & in eo genere exerceri curat, in quo eum vult certare; nam diversi generis erant chori, tamquam Cyclii, s. Dithyrambici, quod soli essent orbiculares, Tragici, Comici, qui τετραγῶννοι v. Schol. ad *Aristoph. Nubes* v. 311. & *Aves* 1405. ad *Equ.* v. 586. & *Salmas.* ad *Solin.* p. 596. a. Quia autem his choris utebantur in theatris, propterea χορηγοὶ dicuntur, qui

Δί', ἔφη ὁ Νικομαχίδης, ἄλλ' ὅθεν ὁμοίον ὅτιν χορὸν τε καὶ στρατεύματι φροεσάναι.

δ'. Καὶ μὲν, ἔφη ὁ Σώκράτης, ὅδε ὧδ' ἡ γε ὁ Αντιθένης, ὅδε ἰ χορῶν διδασκαλίας ἐμπειροῦν, ὅμως ἐγένετο ἰχθὺς εὐρεῖν τὰς κρατίστους ταῦτα. καὶ ἐν τῇ στρατίᾳ ὅν, ἔφη ὁ Νικομαχίδης, ἄλλας μὲν εὐρήσῃ τὰς τάξοντας ἀνθ' ἑαυτῶν, ἄλλας δὲ τὰς μαχομένους.

Profectò, inquit Nicomachides, nihil similitudinis habet chori & exercitûs præfectura.

4. Atqui, ait Socrates, quum neque canendi, neque doctrinæ chororum peritus esset Antisthenes, tamen potuit reperire eos, qui in his optimi essent. Ergo & in exercitu, inquit Nicomachides, alios inveniet, qui ejus loco aciem struent, alios, qui pugnabunt.

sumptum scenæ præbent in totam fabulam, non in solum chorum. v. *Salmas. de Usuris* p. 58. unde dicuntur etiam χορὸν δίδνααι, cum poëtæ alicujus fabulam in theatrum producunt, ipsi autem poëtæ λαοῶν χορὸν v. *Kuster. ad Aristoph. Equit.* v. 510. De insigni autem & pænè infano Atheniensium studio in hoc genere vid. Ill. *Spanhem. ad Callim.* p. 312. *Ernest.*

1 Χορὸς διδασκαλία est propriè ratio ac disciplina chori, unde pro ipsâ fabulæ actione ponitur, & χορὸς διδάσκαλος, qui hanc rationem tenet & alios docere potest. Nam ut *Schol. Aristoph. ad Thesm.* v. 94. ait, διδάσκαλος vocabatur, ὁ ἐνεργῶν πρὸς τὴν δραματοποιῶν (f. δραματοποιῶν) καὶ τῶν κυκλίων χορῶν παρασκευῶν: quæ iisdem verbis sunt ap. *Hesych.* p. 225. ed. *Schreuv.* sed χορὸς διδασκαλία est, choro dare modum, & auspiciari carmen & voce suâ dare præscriptum, cui reliquos accinere oporteat, ut docet *Cuperus Observ.* L. I. c. 1. p. 3. unde facile colligi potest, quæ sit χορὸς διδασκαλία. Distinguuntur autem h. l. ὧδ' & διδασκαλία χοροῦ, quarum illa est eorum, qui constituunt chorum (χορευτῶν. c. 5. §. 6. 21.) hæc autem magistri. *Ernest.*

2 *Stephanus* malebat, μαχομένους, quia ante est τάξοντας. Sed nihil opus. *Callimach. H. in Apoll.* v. 14. τελείειν — κερῆαζ — ἐσῆζειν. ubi magnus *Bentleius* conjiciebat, τελείσειν. Sed hoc loquendi genus ad eum locum pluribus vindicabimus, quæ huc è liturariis nostris nunc transferre non libet. *Ernest.*

ε'. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἴαν γε καὶ ἐν τοῖς πολεμικοῖς τῆς κρατίστου, ὥσπερ ἐν τοῖς χερικοῖς, ἔξευείσκηται, καὶ θεωρηῖται, εἰκότως ἀν καὶ τῶν νικηφόρος εἴη. καὶ δαπανᾷ δ' αὐτὸν εἰκὸς μᾶλλον ἀν ἐθέλειν εἰς τὴν ξυὺ ὅλη τῇ πόλει τῶν πολεμικῶν νίκῃ, ἢ εἰς τὴν ξυὺ τῇ φυλῇ τῶν χερικῶν.

ς'. Λέγεις σὺ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὥς ὅ αὐτῷ ἀνδρὸς ἐστὶ χορηγεῖν τε καλῶς καὶ στρατηγεῖν; λέγω ἔγωγ', ἔφη, ὥς ὅτε ἀν τις προσαιτεύῃ, εἴαν γινώσκῃ τε ὧν δὲ, καὶ ταῦτα πορίζουσα δύνηται, ἀγαθὸς ἀν εἴη θεωράτης, εἴτε χορῶν, εἴτε οἰκῶν, εἴτε πόλεως, εἴτε στρατεύματι προσαιτεύῃ.

ζ'. Καὶ ὁ Νικομαχίδης, μὰ Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὅκ ἀν ποτε ὦμίω ἐγὼ σου ἀκῶσαι, ὥς ἀγαθοὶ οἰκονόμοι ἀγαθοὶ

5. Nimirum, ait Socrates, si etiam in rebus bellicis præstantissimos quosque perinde ac in iis, quæ ad chororum pertinent, repererit, ac præ aliis delegerit, consentaneum est, eum hanc quoque in parte victoriam reportaturum. Etiam credi par est, eum plus velle impendere in hanc rerum bellicarum victoriam cum civitate universâ reportandam, quàm in victoriam chori cum tribu suâ partam.

6. Ain' tu, mi Socrates, inquit, ejusdem esse hominis, recte & choro & exercitui præesse? Aio equidem, inquit, illum, qui sciat, quibus sit opus, eaque comparare possit, cuicunque rei præsit, bonum præfectum esse; sive choro, seu domui, seu civitati, seu exercitui præsit.

7. Profectò, ait Nicomachides, nunquam de te auditurum me arbitrabar, mi Socrates, bonos patres-familias

1 Χορηγία enim est λειτουργία, quæ sit tribus nomine, ad quam quis pertinet, & victoriæ adeo honos, ad totam tribum pertinet, è quâ choragus fuit. Ernest.

στρατηγὸν ἀν εἶεν. Ἰθὶ δὴ, ἔφη, ἵξετάσωμεν τὰ ἔργα ἑκατέρωθεν αὐτῶν, ἵνα εἰδῶμεν, πότερον τὰ αὐτὰ ὅσιν, ἢ ἀφαιρέει πᾶν γέ, ἔφη.

ἦ. Οὐκ ἔν, ἔφη, τὸ μὲν τὸς ἀρχηγούς κατηκόους τε καὶ εὐπειθεῖς ἑαυτοῖς παρασκεύαζεν, ἀμφοτέρων ἐστὶν ἔργον; καὶ μάλα, ἔφη. τί δέ, τὸ παρατεῖν ἑκάστους ἐπιτηδεύς πράττειν; καὶ τὸτο, ἔφη. καὶ μὴν καὶ τὸ τὸς κακὸς κολάζειν, καὶ τὸς ἀγαθοὺς τιμᾶν, ἀμφοτέροις οἷμαι προσήκειν. πᾶν μὲν οὖν, ἔφη.

θ'. Τὸ δὲ τὸς ὑπηκόους εὐμνηεῖς ποιῆσθαι, πῶς οὐ κα-

etiam bonos imperatores esse. Age igitur, inquit, utriusque officia indagemus, ut sciamus, eademne sint, an diversa. Omnino, ait.

8. Annon igitur utriusque officium est, ut imperio suo subiectos sibi morigeros & obsequentes reddat? Maximè, inquit. Quid? annon, ut singulis imperent ea quæ ipsos facere conveniat? Et hoc, inquit. Etiam illud utrique convenire arbitror, ut malos puniant, & honore afficiant bonos. Prorsus ita est, ait.

9. Subditos autem benevolos reddere, qui non utrique

1 *Bessarion* legisse videtur, si ex interpretatione iudices, τὸ προσάτειν ἑκάστος τὰ ἐπιτηδεύα προσάτειν. Eam lectionem cum in priori editione secutus esset *Leunclavius*, postea diligentius inspectis *Codd.* legendum statuit, τὸ προσάτειν ε. ε. π. Sed non videtur articulus τὸ abesse posse. Itaque si τὸ esset à *Xenophonte*, non dubitarem, esse legendum τὸ τῷ, aut pro τί δέ, τὸ δέ &c. Mihi non liquet, quomodo legendum, etsi, quid dicere *Socrates* voluerit, videam, nempe quod c. 9. §. 11. de officio Imperantis, προσάτειν, ὅ, π καὶ ποιῆν. *Ernest.* Non prætermittenda sunt quæ habet *Æmilius Portus*, qui ita legit: τί δέ, τὸ προσάτειν ἑκάστος ἐπιτηδεύς προσάτειν &c. id est, *Quid verò, singulos efficere idoneos ad [aliis] imperandum &c.* Hic autem προσάτειν, ἀντὶ τῆς παρασκευάζειν, καὶ ποιῆν accipiendum; quod minimè novum.

λὸν ἀμφοτέρω; καὶ τῷτ', ἔφη. συμμαχοῦς δὲ καὶ βοηθὸς
προσάγει, δοκεῖ σοι συμφέρειν ἀμφοτέρω, ἢ ὅ; πάνυ μὲν
οὖν, ἔφη. Ἀλλὰ φυλακτικὸς τῷ ὄντων οὐκ ἀμφοτέρω εἰ
προσθήκει; σφόδρα γ', ἔφη. ἔκον καὶ ἐπιμελεῖς καὶ φιλο-
πόνους ἀμφοτέρω εἰ προσθήκει πρὸς τὰ αὐτῶν ἔργα.

ι'. Ταῦτα μὲν οὖν, ἔφη, πάντα ὁμοίως ἀμφοτέρω ἐστίν·
ἀλλὰ τὸ μάχεσθαι, οὐκέτι ἀμφοτέρω. Ἀλλ' ἐχθροί γέ τοι
ἀμφοτέρω γίνονται; καὶ μάλα, ἔφη, τῷτό γε. ἔκον τὸ
δεινέον τῶν ἀμφοτέροις συμφέρειν; πάνυ γ', ἔφη.

ια'. Ἀλλ', ἐκείνο παριείς, ἀν δέη μάχεσθαι, τί ἀφελήσῃ
ἢ οἰκονομική; ἐνταῦθα δὴ πρὸς καὶ πλείστον, ἔφη. ὁ γὰρ ἀγαθὸς
οἰκονόμος, εἰδὼς, ὅτι ἔκον ἔτω λυσιτελές τε καὶ κερδαλέον ἐστίν,

fuerit honestum? Ita est, inquit. Ut socios & auxilia-
res adsciscant, num utrique putas expedire, necne? Om-
ninò, inquit. Nonne ad res suas custodiendas utrumque
idoneum esse convenit? Maximè, inquit. Ergo & dili-
gentem & industrium in officiis suis oportet esse utrum-
que.

10. Hæc quidem omnia, inquit, pariter utriusque sunt
officia: verum pugnare, non est utriusque. Annon utri-
que hostes sunt? Maximè, inquit. Ergone utrique expe-
dit, ut his superior evadat? Omninò, inquit.

11. Verùm, prætermisso illo, si pugnandum sit, quid
rei familiaris administrandæ ratio proderit? Ibidem e-
tiam plurimum, inquit: nam bonus pater-familias, cum
sciat, nihil adeo utile ac fructuosum esse, ac pugnando

i Stephanus, sublatâ interrogatione, legi vult, παρίης. Sed sic non
fatis aptum est consequens, ἐνταῦθα δὴ πρὸς καὶ π. Est ellipsis τῆς λέξεως, cu-
jus exemplum ex *Luciani Philopatride* affert Cl. Schæetgenius ad *Lamb.*
Bos de Ell. Gr. Sed eo sermone prætermisso, dic quid in ipsâ pugná
profutura sit œconomica. Ernest.

ὥς τὸ μαχόμενον τῶς πολεμίοις νικᾶν, οὕτως ἀλυσι-
τελές τε καὶ ζημιώδες ὥς τὸ ἡττᾶσθαι, προθύμως μὲν τὰ
πρὸς τὸ νικᾶν συμφέροντα ζητήσει καὶ ὥρσκειν ἀσκέσεται,
ὑπὸ μέλει δὲ τὰ πρὸς τὸ ἡττᾶσθαι φέροντα σκέψεται καὶ φυ-
λάξει· ἐνεργῶς δ', ἂν τι πρὸς τὸ νικᾶν ὁρᾷ νικητικὸν ἔ-
σσαν, μάχεται· ἔχ' ἡκιστα δὲ τούτων, εἰ ἂν ἀπαράσκευος ᾖ,
φυλάξει συνάπτεν μάχην.

16'. Μὴ καταφρονεῖ, ἔφη, ὦ Νικομαχίδη, τῆς οἰκονομικῆς ἀνδρῶν. ἡ γὰρ τῶν ἰδίων ὑπὸ μέλεια πλήρῃ μόνον διαφέρει τῆς τῶν κοινῶν, τὰ δὲ ἄλλα ὥρα πλήρῃ ἔχει· τὸ μέγιστον, ὅτι οὔτε ἀνευ ἀνθρώπων οὐδέτερά γίγνεται, οὔτε δι' ἄλλων μὴ ἀνθρώπων τὰ ἴδια πράττεται, δι' ἄλλων δὲ τὰ κοινά.

hostes vincere, neque quidquam esse tam inutile & dam-
nosum, ac superari, promptè quæ ad vincendum condu-
cunt, quæret & parabit; ac diligenter considerabit &
cavebit, quæ ad hoc faciunt, ut vincantur: quumque vi-
debit apparatus ad victoriam idoneum esse, viriliter di-
micabit; at si imparatus fuerit, prælium ne conferat, haud
minus cavebit.

12. Ne tu, mi Nicomachides, inquit, homines fami-
liaris rei administrandæ peritos contempseris. Nam cu-
ra rerum privatarum tantum à publicarum curâ differt
multitudine; cætera consimiles sunt. Quodque maximum
est, neutra fit absque hominibus; neque per alios quidem
homines privatæ, per alios autem publicæ res tractantur.

1 Stephanus putabat hunc locum suspectum esse posse, quòd Pollux
semel hanc vocem in *Xenophonte* occurrere dicat, & quidem in Dativo.
Me verò ea ratio nihil moverit. Nam facilè potuit hominem memoria
fallere. Gellius negat, *Xenophontem* *Platonis* ullam mentionem in scri-
ptis suis fecisse. Errasse eum & cæteros videbimus, qui olim ita existi-
marunt. vide lib. 3. c. 6. sect. 1. Ernest.

ὅς ῥ' ἄλλοις πρὶν ἀνθρώποις οἱ τ' κοινῶν ἐπιμελόμενοι χρωόμενοι,
ἢ οἷα περ τὰ ἴδια οἰκονομεῖντες, ὅσοι ἐπιτάμνοι¹ χρήσθαι, καὶ τὰ
ἴδια καὶ τὰ κοινὰ καλῶς περὶ τὰς αὐτῶν οἱ δὲ μὴ ἐπιτάμνοι,
ἀμφοτέρωθεν πλημμελεῖσιν.

Κ Ε Φ. ε'.

Περικλῆς δὲ ποτε, πρὸς² τὸν πάνυ Περικλέους υἱὸν, ἀργι-
λέμενος, ἐγὼ τοι, ἔφη, ὦ Περικλῆς, ἐλπίδα ἔχω,

Nam qui publica procurant, non aliis utuntur hominibus,
quàm quibus illi qui privata administrant; & qui nōrunt
uti, tum privatas tum publicas res benè tractant; qui ve-
rò ignorant, utrinque peccant.

C A P. V.

*De revocandis ad pristinam Fortitudinem
Atheniensibus.*

QUUM etiam aliquando cum Pericle, Periclis illius
clarissimi filio differeret, equidem, mi Pericles, ait,

¹ Suspectum de mendo hunc locum habuere *Stephanus & Leunclavius*, qui post, aut ante χρήσθαι inferendum necessario putant ἀνθρώποις. Quod mihi secus videtur. Nam si ita constitui locus posset, cur non potius ἀπὸ κρινῶ repeteremus, & per ellipsin omissam eam vocem putarem? Sed si ve intelligas ἀνθρώποις, si ve inferas, tamen mihi locus sanus non videtur. Nam τὸ ὅσοι concoquere non possum. Si quid video, *Xenophon* scripsit, οἷς οἱ ἐπιτάμνοι χρήσθαι — οἱ δὲ μ. ε. &c. Sic egregiè cohærebit oratio. Jota faciliè potuit excidere. *Ernest.*

² Τῷ πάνυ, int. πολυήμοιοι, *Celebris illius Periclis filius*. Hic est ille spurius *Pericles*, oratoris filius, quem Athenienses *Pericli*, legitimis filiis orbato, aliisque miseris defuncto gratificaturi ἀνεχράσαντο εἰς τὰς φερόμενας, ὀνόματι δέροντες τὸ αὐτῷ sc. *Periclis*. v. *Plutarch.* in *Pericle* extr. post autem cum *Thrasyllo & Erasimide* factus prætor, ad *Arginusas* re malè gestâ, capite multatus est. vid. ad I. 1. *Ernest.*

οὗ ἑρατηγήσαντο¹ ἀμείνω τε καὶ ἐνδοξοτέραν τιμὴν πόλιν
εἰς τὰ πολεμικά² ἔσεσθαι, καὶ τῶν πολεμίων κρατήσῃν. καὶ
ὁ Περικλῆς, βουλοίμην ἂν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀ λέγεις·
ὅπως δὲ ταῦτα γένοιτ' ἂν, ὃ δυνάμει γινώσκω. βάλει δ' ἔφη
ὁ Σωκράτης, διαλογζόμενοι περὶ αὐτῶν ἐπισκοπῶμεν, ὅπως
ἤδη τὸ δυνατὸν ὅσιν; βάλωμαι, ἔφη.

β'. Οὐκ ὦν οἶδα, ἔφη, ὅτι πλήρῃ μὲν ὁδὸν μέγας εἰσὶν
Ἀθηναῖοι Βοιωτῶν; οἶδα γάρ, ἔφη. σώματα δὲ ἀγαθὰ καὶ
καλὰ πότερον ἐκ Βοιωτῶν οἷε πλείω ἂν ἐκλεχθῆναι, ἢ ἐξ
Ἀθηναίων; ὁ δὲ ταύτῃ μοι δοκῶσι λείπεσθαι. εὐμενετέρους δὲ
ποτέρους ἑαυτοῖς εἶ³ νομίζεις; Ἀθηναίους ἔγωγε· Βοιωτῶν μὲν

spero, te imperatore, meliorem honorabilioremque civi-
tatem in rebus bellicis fore, hostesque superaturam. Ve-
lim, mi Socrates, inquit, quæ tu narras: verum quo pa-
cto fieri possint, intelligere nequeo. Vis igitur, ait Socra-
tes, de his disputando consideremus, quo pacto fieri pos-
sint? Volo, inquit.

2. Annon igitur nōsti, ait, Athenienses multitudine
Bœotis nequaquam inferiores esse? Novi, inquit. Utrum
verò putas plura egregia pulchraque corpora deligi de
Bœotis posse, an Athenis? Nec in hâc quidem parte mi-
hi videntur inferiores esse. Utros autem putas magis esse
erga se benevolos? Athenienses equidem: nam plerique

¹ Quia sequitur ἔσεσθαι, & κρατήσῃν, *Leunclavius* malebat, *ερατη-
γήσαντος*. Sed primo, non est necessarium tempora ita sibi respondere,
vid. ad c. 4. sect. 4. Deinde ratio vincit, *ερατηγήσαντο* esse aptius,
quàm *ερατηγήσαντο*. Nam aut hæc cum *Pericle* disputavit *Socrates*,
cum jam *Pericles* à populo *ερατηγὸς* creatus; quòd si est, aoristus ap-
tior est futuro; aut sententia hæc est: Si tu *Strategus* esses. Er-
nest.

ὃ πολλοὶ πλεονεκτέμενοι ὑπὸ Θεβαίων, δυσμενῶς αὐτοῖς ἔχουσιν. Αθηνῶσι δὲ ἔδεν ὁρῶ τοιοῦτον.

γ'. Ἀλλὰ μὴν φιλοτιμότεοί γε καὶ φιλοφρονέταί γε πάντων εἰσιν, ἅπερ ἔχ' ἡκιστα παροξύνει κινδυνεύειν ὑπὲρ εὐδοξίας τε καὶ πατρίδος. ἔδ' ἐν τέτοις Αθηνῶσι μεμπτοί. καὶ μὴν πορογόνων γε καλὰ ἔργα οὐκ ἔστιν, οἷς μείζω καὶ πλείω ὑπάρχει, ἢ Αθηναίοις. ὧ πολλοὶ ἐπαιρέμενοι ποροτρέποντάι τε ἀρετῆς ὀπιμελείῃς, καὶ ἀλκιμοὶ γίγνεσθαι.

δ'. Ταῦτα μὲν ἀληθῆ λέγεις πάντα, ὦ Σώκρατες. ἀλλ' ὁρᾷς, ὅτι ἀφ' οὗ ἦτε σὺν Τολμίδῃ τῶν χιλίων¹ ἐν Λεβαδείᾳ συμφορὰ ἐγένετο, καὶ ἡ μεθ' Ἰπποκράτους² ὅτι Δηλῷ, οὐκ

Bœotorum quod à Thebanis circumveniantur, malè erga ipsos affecti sunt: Athenis nihil ejusmodi video.

3. At enim honoris cupidissimi sunt omniumque amicissimi, quæ non parum excitant homines, ut pro gloriâ patriâque periculum adeant. Nec in hoc quidem Athenienses reprehendi possunt. Majorum quidem præclara facinora nulli nec insigniora nec plura habent, quàm Athenienses: quo multi accensi excitantur ad exercendam virtutem ac fortitudinem.

4. Verè tu quidem dicis hæc omnia, mi Socrates: sed ex quo illa mille militum strages cum Tolmidâ apud Lebadiam facta est, illaque ad Delium cum Hippocrate, ex-

¹ De hâc re vid. *Thucyd.* I. 113. Ibi autem dicitur hoc factum esse ad Chæroneam; apud *Pausaniam* vero ad Haliartum. v. *Hudsonum*, *Wassium* & *Dukerum* ad *Thucyd.* l. c. item *Palmer.* Exerc. p. 46. Miror nullum doctissimorum virorum hunc *Xenophontis* locum tenuisse, qui sine dubio omnium accuratissimè locum illius calamitatis definit. Nam Lebadia est prope Chæroneam teste *Strabone* L. IX. p. 634. ed. *Almel.* & inter Chæroneam & Haliartum intermedia. v. *Cellar.* Geogr. Antiq. II. 13. 10. p. 922. ed. noviss. *Ernest.*

² De hâc re vide eundem *Thucyd.* V. 93. sq. Cladem autem, ut hoc

τῶν τετραπείνωται μὲν ἡ τῶν Ἀθηναίων δόξα πρὸς τὰς Βοιω-
τὰς, ἐπῆρται δὲ τὸ τῶν Θηβαίων φρόνημα πρὸς τὰς Ἀθη-
ναίους· ὥστε Βοιωτοὶ μὲν, οἱ πρῶτον οὐδ' ἐν τῇ¹ ἑαυτῶν πολ-
μῶντες Ἀθηναίοις ἀνευ Λακεδαιμονίων τε καὶ τῶν ἄλλων Πε-
λοποννησίων ἀντιτάττεσθαι, νῦν ἀπειλῶσιν αὐτοὶ καὶ αὐτὰς
ἐμβαλεῖν εἰς τὴν² Ἀττικὴν· Ἀθηναῖοι δὲ οἱ πρῶτον, ὅτε
Βοιωτοὶ μόνοι ἐγένοντο, πορθουῦντες τὴν Βοιωτίαν, φοβουῦνται
μὴ Βοιωτοὶ δηλώσωσι τὴν Ἀττικὴν.

ε'. Καὶ ὁ Σωκράτης, ἄλλ' αἰσθάνομαι μὲν, ἔφη, ταῦ-
τα οὕτως ἔχοντα· δοκῇ δέ μοι ἀνδρὶ ἀγαθῷ ἄρχοντι νῦν
εὐαφροσύνηως ἀντιτάττεσθαι ἢ πόλιν. τὸ μὲν γὰρ θάρσος
ἀμέλειαν τε καὶ ῥαθυμίαν καὶ ἀπείθειαν ἐμβαλεῖ, ὁ δὲ

inde Atheniensium gloria apud Bœotos imminuta est,
ita vero Thebanorum animi adversus Athenienses elati
sunt, ut jam Bœoti, qui antea ne suis quidem in fini-
bus absque Lacedæmoniis aliisque Peloponnesiis aciem
adversus Athenienses audebant opponere, nunc se suo
Marte Atticam invasuros minitentur: Athenienses ve-
rò, qui prius, quum adhuc Bœoti soli essent, Bœo-
tiam populabantur, nunc ne Atticam Bœoti vastent, me-
tuant.

5. Et Socrates, Animadverto, inquit, hæc ita se habe-
re: sed videtur mihi civitas nostra nunc animo benigniori
erga virum bonum imperantem affecta. Nam fiducia ne-
gligentiam & ignaviam & inobedientiam parit; metus au-

addam, duce *Tolmidâ* accepere Athenienses paullo ante bellum Pelopon-
nesiacum; duce *Hippocrate*, anno ejus belli octavo. *Ernest.*

¹ Intell. γῆ.

² *Attica* regio est in *Græciâ* inter *Megaram* & *Bœotiam*, cujus *Su-
nium* promontorium, & *Pyræum* portum *Ægæum* abluit mare; parens
frugum, Legum humanitatis, religionis, ut inquit *Cicero*,

¹ φόβῳ σεβαστικωτέροις τε, καὶ εὐπειθετέροις, καὶ εὐτακτοτέροις ποιεῖ.

ε'. Τεκμήριον δ' ἂν τῆτο καὶ ἄπὸ τῶν ἐν ταῖς ναυσὶν ὅταν μὲν γὰρ δήπου μηδὲν φοβῶνται, μετοί εἰσιν ἀταξίας ὅταν δὲ ἢ χειμῶνα ἢ ² πολέμοις δείσωσιν, οὐ μόνον τὰ κελεύσματα πάντα ποιῶσιν, ἀλλὰ καὶ σιγῶσι καρδοκοιῶντες τὰ προσταχθέντα, ὥσπερ χοροτάι.

ζ'. Ἀλλὰ μὲν, ἔφη ὁ Περικλῆς, εἴγε νῦν μάλιστα πείθονται, ὅρα ἂν εἴη λέγειν, πῶς ἂν αὐτὰς περὶ τρεφάμεθα πάλιν ἀνερεθισθῆναι ³ τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς τε, καὶ εὐκλείας, καὶ εὐδαιμονίας.

tem homines attentiores, obedientiores, magisque compositos reddit.

6. Hujus argumentum de nautis sumas: nam ubi nihil metuunt, confusionis omnia plena: at ubi vel tempestatem vel prælium verentur, non solum imperata cuncta faciunt, sed etiam cum silentio quid mandetur, sollicitè expectant, instar eorum qui choros agunt.

7. Enimvero, inquit Pericles, si jam maximè parituri sint, opportunum fuerit differere, quo pacto eos hortemur, ut rursus à virtute, gloriâ, felicitateque pristinâ excitentur.

¹ Metus hostilis in bonis artibus civitatem (Romam) retinebat. Sed ubi formido illa mentibus decessit, illicet ea, quæ secundæ res amant, lascivia, atque superbia incessere. Sallust. in bello Jugurth. Remoto Carthaginis metu, sublatâque imperii æmulâ, non gradu, sed præcipiti cursu à virtute desitum, ad vitia transcursum. V. Pater. lib. 2. c. 1.

² Quid, si πολέμοις Xenophon scripsit? Ernest.

³ Intell. ὑπὸ, cujus præpositionis ellipsis fatis nota est. Exempla habet Lamb. Bos. Non ergo opus ὑπὸ textui inferere, ut nonnullis placuit. Ernest.

ή. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ μὲν ἐβυλόμεθα χρημάτων αὐτὸς, ὧν οἱ ἄλλοι εἶχον, ἀντιποιεῖσθαι, ἀποδεικνύοντες αὐτοῖς ταῦτα πατρῴα τε ὄντα καὶ προσηκόντα, μάλιστα ἂν οὕτως αὐτοὺς ἑξορμῶμεν ἀντέχεσθαι τῶν. ἐπεὶ δὲ τὸ μετ' ἀρετῆς προσηκόν αὐτὸς ἐπιμελεῖσθαι βυλόμεθα, τὸτ' αὖ δεκτέον ἐκ παλαιού μάλιστα προσηκόν αὐτοῖς, καὶ ὡς τὸτ' ἐπιμελόμενοι, πάντων ἂν εἶεν χρήσιμοι.

θ'. Πῶς οὖν ἂν τὸτο διδάσκοιμεν; οἶμαι μὲν, εἰ τὸς γε παλαιοτάτους, ὧν ἀκούομεν, προγόνους αὐτῶν ἀναμνηστικοῖς αὐτὸς, ἀκηκοόταί, αἰετοὺς γεγονέναι.

ι'. Αἰετὸς λέγεις τὴν τῶν θεῶν κρίσιν, ἢ οἱ ἔτι Κέκροπα

8. Ergo, ait Socrates, si velimus eos opes sibi vindicare, quas habebant alii, maxime ad has repetendas incitarem, si ostenderemus has illis paternas esse ac peculiares. Quia verò volumus eos operam dare, ut virtute primas obtineant, demonstrandum erit, hoc ipsum jam olim ad ipsos pertinere, quodque si in hoc incumbant, omnium fuerint præstantissimi.

9. At quomodo possimus hoc docere? Sic arbitror, si majores ipsorum longè antiquissimos, de quibus accepimus, in memoriam eis revocemus, quod nimirum audiverint eos fuisse optimos.

10. Num de judicio Deorum loqueris, quod ob virtu-

1 Respicit ad fabulam, quâ Cecrops judex inter Neptunum & Minervam de Atticâ contententes sumptus, huic eam adjudicavit. vide Apollodor. III. 13. p. 221. edit. Galei. Pseudo-Didymum ad Homer. II. 5. v. 53. Ernest. Tota narratur hæc fabula in Lib. 18. cap. 9. S. Augustin. de civitate Dei. — Ut Athenæ vocarentur, quod certè nomen à Minervâ est, quæ Græcè Athena dicitur; hanc causam Varro indicat. Cum apparuisset illic repentè olivæ arbor, & alio loco aqua erupisset, Regem prodigia ista moverunt, & misit ad Apollinem Delphicum sciscitatum quid intelligendum esset, quidve faciendum. Ille respondit,

δι' ἀρετῇν ἔκριναν; λέγω γάρ, καὶ τὴν Ἐρεχθέως γε προφῶν
καὶ γένεσιν, καὶ τὸν πόλεμον τὸν ἐπ' ἐκείνου γενόμενον πρὸς
τὴν ἐκ τῆς ἐχθρῆς ἡπείρου πάσης, καὶ τὸν ἐφ' Ἡρακλει-
δῶν πρὸς τὴν ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ πάντας τὴν ὅτι Θησέως
πολεμηθέντας, ἐν οἷς πᾶσιν ἐκεῖνοι δῆλοι γενόμενοι τῶν κατ'
ἑαυτὸς ἀνθρώπων ἀεισεύσαντες.

ια'. Εἰ δὲ βούληται, ἃ ὑπερὶ οἱ ἐκείνων μὲν ἀπόγονοι, οὐ
πολὺ δὲ πρὸ ἡμῶν γεγονότες ἐπερᾶσαν, τὰ μὲν αὐτοὶ κατ'

tem Cecrops cum suis fecit? De hoc ipso loquor, & de
educatione ac ortu Erechthei, de bello, quod ejus tempore
coortum fuit adversus incolas totius proximæ continentis,
& de illo, quod Herculis nepotum tempestate contra Pe-
loponnesios est susceptum; de bellis denique omnibus,
quæ sub Theseo gesta sunt, in quibus universis tales il-
li se declararunt, qui ætatis suæ hominibus longè præsta-
rent.

II. Adde, si placet, quæ deinde illorum nepotes gessere,
qui non ita multum ante nos vixere, dum partim ipsi per

quod Olea Minervam significaret, unda Neptunum, & quod esset in ci-
vium potestate, ex cujus nomine potius duorum Deorum, quorum signa
illa essent, civitas vocaretur. Isto Cecrops oraculo accepto, cives omnes
utriusque sexûs (mos enim eis tunc in iisdem locis erat, ut etiam fœminæ
publicis consultationibus interessent) ad ferendum suffragium convocavit.
Consultâ itaque multitudine, mares pro Neptuno, fœminæ pro Minervâ
tulere sententias. Et quia una plus est inventa fœminarum, Minerva
vicit. vide Cl. Rollin. *Antiq. Hist.* vol. 3. p. 193.

I Vide Homer. *Iliad.* β. v. 547. Ερεχθῆος — ὃν ποτ' Ἀθήνη θρέψε
Διὸς θυγάτηρ &c. & ibi Intt. cf. *Apollodor. Bibl.* III. 13. quanquam il-
lam γένεσιν ἐκ Vulcano & Minervâ, & προφῶν alii ad *Erichthonium* po-
tius referunt, avum *Erechthei*. vide Barnes. ad *Euripid. Ion.* v. 23.
24. 267. &c. Ernest.

2 De hac re videndus *Diodorus Siculus* Lib. 4. p. 181. Cæterum
hos tres reges tantum commemorat, quia celeberrimi. cf. *Ælian.* V.
H. 5. 13. & ibi *Perizon.* Ernest.

ἑαυτοὺς ἀγωνιζόμενοι πρὸς τοὺς κυριόοντας ὅ τε Ἀσίας πάσης καὶ τῆς Εὐρώπης μέχρι Μακεδονίας, καὶ πλείω τῶν προγεγονότων δυνάμιν καὶ ἀφορμὴν κεκτημένους, καὶ μέγιστα ἔργα κατεργασμένους· τὰ δὲ καὶ μετὰ Πελοποννησίων ἀειτεύοντες καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, οἳ δὴ καὶ λέγονται πολὺ διενεγκεῖν τῶν κατ' ἑαυτοὺς ἀνθρώπων. λέγονται γάρ, ἔφη.

ιβ'. Τοιγαροῦν πολλῶν μὲν μετ' ἀναστάσεων ἐν τῇ Ἑλλάδι γεγενηῶν, διέμειναν ἐν τῇ ἑαυτῶν· πολλοὶ δὲ ὑπὸ δικαίων ἀντιλέγοντες, ἐπέτρεπον ἐκείνοις· πολλοὶ δὲ ὑπὸ κρείττωνων ὑβριζόμενοι, κατέφθονον πρὸς ἐκείνους.

ιγ'. Καὶ ὁ Περικλῆς, καὶ θαυμάζω γε, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἡ πόλις ὅπως ποτ' ὅππ' τὸ χεῖρον ἔκλινεν. ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὥσπερ καὶ ἄλλοι πινές, διὰ τὸ πολὺ ὑπερενεγκεῖν καὶ κρατιτεῦσαι, καταραθυμῆσαι δὲ ὑπεείζουσι.

se dimicârunt adversus eos qui Asiæ universæ ac Europæ ad Macedoniam usque dominabantur, maximamque priorum hominum potentiam atque opes possidebant, ac res maximas gerebant: partim etiam cum Peloponnesiis fortiter se gesserunt terrâ & mari, quum quidem hi longè præstitisse suæ ætatis hominibus dicantur. Ita dicuntur, ait.

12. Quapropter quum multæ in Græciâ migrationes acciderent, illi suo in agro permanserunt: quum inter se multi de jure disceptarent, ipsorum arbitrio controversias permittebant: quum multi à potentioribus injuriâ afficerentur, ad eos confugiebant.

13. Tum Pericles, equidem miror, inquit, mi Socrates, quo pacto civitas hæc in pejus prolapsa sit. Arbitror, inquit Socrates, perinde ac alii quoque nonnulli ob multam suam præstantiam potentiamque desides facti, minus

τῶν ἀντιπάλων, ἔγω καὶ ἡ Αῤηναίῃς πολὺ διενεγκόντας ἀμε-
λῆσαι ἑαυτῶν, καὶ ἀπὸ τούτου χείρας γεγενῆσθαι.

ιδ'. Νῦν οὖν, ἔφη, τί ἂν ποιοῦντες ἀναλάβοιεν πάλιν ἀρ-
χαίαν ἀρετήν; καὶ ὁ Σωκράτης, οὐδὲν ἀποκρυφόν δοκεῖ μοι
εἶναι· ἀλλ' εἰ μὲν ἵξευρόντες τὰ τῶν προγόνων ἔπιτηδεύ-
ματα, μηδὲν χεῖρον ἐκείνων ἔπιτηδεύοιεν, ἔδεν ἂν χείρας ἐκείνων
γενέσθαι· εἰ δὲ μὴ, τῶν γε νῦν προσηύοντα μιμούμενοι, καὶ
τούτοις ² τὰ αὐτὰ ἔπιτηδεύοντες, ὁμοίως μὲν τοῖς αὐτοῖς χρώ-
μενοι, οὐδὲν ἂν χείρας ἐκείνων εἶεν· εἰ δ' ἔπιμελέτερον, καὶ
βελτίους.

ιε'. Λέγεις, ἔφη, πόρρω που εἶναι τῇ πόλει πάλιν καλο-
καγαθίαν. τότε γὰρ οὕτως Αῤηναῖοι, ὥσπερ Λακεδαιμόνιοι,
ἢ πρεσβύτεροις αἰδέσονται, οἱ ἀπὸ τῶν πατέρων ἄρχοντα

tandem adversariis valent; sic & Athenienses, quum lon-
gè præstarent aliis, seipsos neglexisse, ac propterea eva-
fisse peiores.

14. Quid igitur faciendum jam esset, ut virtutem pri-
stinam recuperarent? Et Socrates; id nemini occultum
esse arbitror. Nimirum si cognitis majorum suorum in-
stitutis, nihil pejus quàm illi essent operati, non essent eis
peiores: sin minus, saltem eos imitando qui nunc primas
tenent, & eorundem institutis inhærendo, si quidem id
pari facerent industriâ, nihilo deteriores illis essent: sin
majori, etiam meliores.

15. Dicis, ait, longè à civitate nostrâ abesse virtutem.
Nam quando tandem Athenienses, ita, ut Lacedæmonii,
vel natu grandiores revereantur, quum ab ipsis patribus

¹ Quod de Atheniens. tradit Socr. id Romanis tribuisse videtur Sal-
lust—Ubi Carthago, & æmula imperii Romani ab stirpe interiit, fortuna
sævire & miscere omnia cæpit. Sallust. in Bello Catal.

² Vide ad Lib. II. c. 1. sect. 5.

καταφρονεῖν τῶν γεραιτέρων; ¹ ἢ σωμασκήσουσιν οὕτως, οἱ οὐ μόνον αὐτοὶ εὐεξίας ἀμελῶσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἑπιμελουμένων καταγελῶσι;

15'. Πότε δὲ ἔτοι πείσονται τοῖς ἀρχουσιν, οἱ καὶ ἀγάλλονται ὅτι τῷ καταφρονεῖν τῶν ἀρχόντων; ἢ πότε ἔτις ὁμονοήσουσιν, οἷγε, ἀντὶ μὲν τῶ συωργεῖν ἑαυτοῖς τὰ συμφέροντα, ἐπιπρεάζουσιν ἀλλήλοις, καὶ φθονῶσιν ἑαυτοῖς μᾶλλον, ἢ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις; μάλιστα δὲ πάντων ἐν τε ταῖς ἰδίαις σωόδοις, καὶ ταῖς κοιναῖς ἀγαφέρονται, καὶ πλείους δίκας ἀλλήλοις δικάζονται, καὶ ποροαιρῶνται μᾶλλον οὕτω κερδαίνειν ἀπ' ἀλλήλων, ² ἢ συωφελῶντες αὐτῶς; τοῖς δὲ κοινοῖς ὥσπερ

ordiantur seniores contemnere? vel corporis exercitiis utentur, quum non solum ipsi bonam corporis constitutionem parvi faciant, sed etiam illos irrideant, qui curam ejus habent?

16. Quando magistratibus obtemperabunt, qui gloriantur etiam propterea, quod magistratus contemnant? quando concordēs erunt, qui pro studio juvandi se invicem, injuriis sese afficiunt, & magis invident sibi, quàm cæteris hominibus? qui omnium maximè tum in privatis tum publicis congressibus inter se dissident, litesque invicem sibi plurimas movent, maluntque sic alter ab altero quid lucrari, quàm mutuò sibi prodesse? qui communibus re-

¹ Nullâ enim aliâ re videmus populum Romanum orbem subegisse terrarum nisi armorum exercitio, disciplinâ Castrorum, usuque militari. Viget. lib. 1.

² Omnino qui Reipublicæ profuturi sunt duo Platonis præcepta teneant; Unum ut utilitatem civium sic tueantur, ut quæcunque agunt, ad eam referant, obliti commodorum suorum: Alterum, ut totum corpus Reipublicæ curent; ne dum partem aliquam tuentur, reliquas deserant. Ut enim tutela, sic procuratio Reipublicæ ad utilitatem eorum, qui commissi sunt, non ad eorum, quibus commissa est, gerenda est. Cicero de Offic. lib. 1.

ἀλλοτρίοις χρώμενοι, πρὸς τούτων αὖ μάχην, καὶ ταῖς εἰς
τὰ τοιαῦτα δυνάμεσι μάλιστα χείρουσιν;

ιζ'. Εξ ὧν πολλὴ μὲν ἀπειρία καὶ κακία τῇ πόλει ἐμ-
φύεται, πολλὴ δὲ ἔχθρα καὶ μῖσος ἀλλήλων τοῖς πολί-
ταις ἐγγίνεται. δι' αὐτὴν ἔγωγε μάλα φοβοῦμαι αἰεὶ, μή τι μεί-
ζον, ἢ ὥστε φέρειν δύνασθαι, κακὸν τῇ πόλει συμβῆναι.

ιθ'. Μηδαμῶς, ἔφη ὁ Σώκράτης, ὦ Περικλείης, οὕτως
ἡγεὶς ἀνηκέστω πονηρίᾳ νοσεῖν Ἀθηναίους. οὐχ ὅρῳ, ὥς εὐ-
τακτοὶ μὲν εἰσιν ἐν τοῖς ναυτικοῖς, εὐτάκτως δ' ἐν τοῖς γυμνι-
κοῖς ἀγῶσι πείθονται¹ τοῖς ὀπισθάταις, ὁδονῶν δὲ καταδέε-
τερον ἐν τοῖς² χερσὶς ὑπηρετῶσι τοῖς διδασκάλοις;

ιθ'. Τῷτο γὰρ τοι, ἔφη, καὶ θαύματόν ἐστι, τὸ τῶν μὲν

bus perinde utuntur ac alienis, deque iis rixantur, & vi-
ribus ad res hujuscemodi maximè gaudent?

17. De quibus sane magna inscitia & vitiositas in re-
publicâ oritur, magnæque inimicitiae ac odia mutua inter
cives nascuntur. Quas ob res equidem vehementer me-
tuere non desino, nequod respublica detrimentum capiat
majus, quàm quod tolerare possit.

18. Nequaquam mi Pericles, existimaveris Athenien-
ses incurabili perversitate laborare, subjecit Socrates. An-
non vides, quàm compositè se nauticis in rebus gerant,
quàm compositè gymnics in certaminibus præfectis obe-
diant, quàm nullo modo deficienter subserviant magistris
in choris?

19. Est hoc certè mirum, ait, quod tales præfectis obe-

¹ Ἐπιστάτης sicut γυμναστὴς duobus modis sumitur, pro pædotribâ &
gymnasiarchâ. vid. *Dalen.* diff. IIX. p. 696. 713. Sed h. l. contextus
facile docet de pædotribâ capiendum verbum esse. *Ernest.*

² Vide ad cap. 4. sect. 4. hujus libri.

τοίς τε πειθαρχεῖν τοῖς ἐφετῶσι, τὰς δὲ ὀπλίτας καὶ τοὺς ἵππεῖς, οἱ δοκῶσι καλοκἀγαθία ποικεκρίσθαι τῶν πολιτῶν, ἀπειθεστάτους εἶναι πάντων.

κ'. Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη, ἡ δὲ ' ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βυλῇ, ὦ Περικλεις, ὅκ' ἐκ τῶν δεδοκιμασμένων κατίζεταται; καὶ μάλα, ἔφη. οἶσθα οὖν πινὰς, ἔφη, κάλλιον, ἢ νομιμώτερον, ἢ σεμνότερον, ἢ δικαιοτέρον τὰς τε δίκας δικάζονταί, καὶ τὰ ἄλλα πάντα πράττονταί; ὃ μὲν μοι, ἔφη, τέτοις. ὃ τοίνυν, ἔφη, δὴ ἀθυμεῖν, ὥς ὅκ' εὐτάκτων ὄντων Ἀθηναίων.

κα'. Καὶ μὴν ἐν γε τοῖς στρατιωτικαῖς, ἔφη, ἐνθα μάλιστα δὴ σωφρονεῖν τε, καὶ εὐτακτεῖν, καὶ πειθαρχεῖν, ὁδεὶν τέτων

diant, quum interim pedites & equites, qui virtute civibus cæteris præstare videntur, longè omnium sint inobedientissimi.

20. Et Socrates: at verò is, qui est in Areopago senatus, mi Pericles, annon ex probatis hominibus constat? Omnino, inquit. An igitur nōsti aliquos, ait, qui vel honestius, vel magis legitimè, vel gravius, vel æquius lites judicent, aliaque cuncta gerant? Nihil, inquit, de iis queror. Non igitur animum despondere oportet, quasi Athenienses compositè se gerere nequeant.

21. At in re militari, inquit, ubi maximè decet se sobriè, compositè, atque obedienter gerere, nihil horum

1 *Senatus*, "Ἀρεῖος πάγος, nihil constantius, nihil severius, nihil fortius. Cicer. lib. 1. ad Atticum. epist. 14. Hujusce Senatūs auctoritatem longo tempore imminutam Solon restituit. Athenis duo erant consilia, ut scribit Libanius Sophista. Unum perpetuum quod de cædibus judicabat & hujusmodi rebus eo loco, qui *Areopagus* dicebatur; alterum quotannis mutabile, quod Rempublicam constituebat, & *Quingenarium* vocabatur. De *Areopago* & *Areopagitarum* moribus collegit plurima ex utriusque linguæ Scriptoribus Budæus annotans Pandectas.

προσέχουσιν. ἴσως γάρ, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐν τέτοις οἱ ἡκιστα
ἐπιτάμενοι ἄρχουσιν αὐτῶν. ὅχ' ὁρᾷς, ὅτι κιθαριστῶν μὲν, καὶ
χοροδιδασκάλων, καὶ ὀρχηστῶν ὁδὲ εἰς ἐπιχειρᾶ ἄρχειν μὴ ἐπιτά-
μενοι, ὁδὲ παλαιστῶν, ὁδὲ παγκρατιαστῶν. Ἄλλὰ πάν-
τες, ὅσοι τέτων ἄρχουσιν, ἔχουσι δεῖξαι ὁπόθεν ἔμαθον ταῦ-
τα, ἐφ' οἷς ἐφεσῶσι· τῶν δὲ στρατηγῶν οἱ πλεῖστοι αὐτοσχιδιά-
ζουσιν;

κβ'. Οὐ μέντοι σέ γε τοιοῦτον ἐγὼ νομίζω εἶναι, ἀλλ' οἰ-
μᾷ σε ὁδὲν ἥτιον ἔχειν εἰπεῖν, ὁπότε στρατηγεῖν, ἢ ὁπότε πα-
λαιεῖν ἤρξω μαθητάνειν. καὶ πολλὰ μὲν οἰμᾷ σε τῶν πατρώων
στρατηγικῶν πρὸς βελτιότητα ἀφασώζειν, πολλὰ δὲ πανταχό-
θεν συωγηνόχεναι, ὁπόθεν οἷόν τε ἦν μαθεῖν τι ὠφέλιμον εἰς
στρατηγίαν.

curant. Fortassis, ait Socrates, in his præsunt eis ho-
mines minimè periti. Annon vides neminem citharæ-
dorum, & eorum qui choros agunt, & pugilum, & pan-
cratiastarum conari, ut imperet, siquidem imperitus sit:
sed omnes quotquot his præsunt, posse commonstrare,
à quibus ea didicerint, quibus sunt præpositi: quum
interim plerique imperatorum temerè munus hoc ca-
peffant.

22. Te quidem minimè talem esse arbitror, sed opinor
te non minus posse dicere, quo tempore imperandi, quàm
quo luctandi artem discere occeperis. Multa etiam te
imperatoria consilia de patre accepta tenere puto, multa
undecunque congeffisse, unde disci abs te poterat aliquid,
quod ad imperatoriam artem conferret.

1 Quales in Republicâ (inquit Cicero) principes essent, tales reliquos
solere esse cives Epist. Famil. lib. I. ep. 9. Hinc, auctore Livio, *Ipsi se
Homines in regis, velut unici exempli, mores formant.* lib. I. c. 21.

κγ'. Οἶμαι δέ σε πολλὰ μεμνᾶν, ὅπως μὴ λάθῃς σε-
αυτὸν ἀγνοῶν τι τ' εἰς φρατηγίαν ὠφελίμων, καὶ εἴαν τι τοιού-
τον αἰσθῇ σεαυτὸν μὴ εἰδότε, ζητεῖν τὰς ὀπισθαμύχας ταῦτα,
οὔτε δῶρων οὔτε χαρίτων φειδόμενον, ὅπως μάθῃς πρὸ αὐτῶν,
ἀ μὴ ὀπίσσω, καὶ σπουδαίους ἀγαθοὺς ἔχῃς.

κδ'. Καὶ ὁ Περικλῆς, ὃ λογιζάμενος με, ὦ Σώκρατες, ἔφη,
ὅτι ὅδ' οἰόμενός με τέτων ἐπιμελεῖσθαι, ταῦτα λέγεις, ἀλλ'
ἐγχειρῶν με διδάσκεις, ὅτι τὸν μέλλοντα φρατηγεῖν τέτων ἀ-
πάντων ἐπιμελεῖσθαι δεῖ.

κε'. Ομολογῶ μέντοι καὶ γὰρ σοι ταῦτα. τούτο δ', ἔφη,
ὦ Περικλείης, κατανενόηκας, ὅτι πρὸκειται τῆς χώρας ἡμῶν
ὄρη μεγάλα, καθήκοντα ὅπῃ τ' Βοιωτίαν, δι' ὧν εἰς τ' ἄλλαν
εἰσοδοὶ στενά τε καὶ πρὸς αὐταῖς εἰσὶ, καὶ ὅτι μέση διέζωσται
ὄρεσιν ἐρυμνοῖς; καὶ μάλα, ἔφη.

23. Præterea te arbitror valde sollicitum esse, ne teip-
sum lateas ignorans aliquid eorum quæ ad munus impe-
ratoris pertinent; ac siquid ejusmodi nescire te animad-
vertis, id à peritis inquirere, neque muneribus neque gra-
tiis parcentem, ut ab eis discas, quæ nescis, & egregios
coadjutores habeas.

24. Tum Pericles, non me clam est, mi Socrates, ait,
hæc te dicere, ne quidem existimantem me his studere,
sed conantem me docere, quod si quis velit exercitum du-
cere, horum omnium habenda ei sit cura.

25. Equidem hoc tibi fateor (*ait Socrates.*) Cæterum
animadvertisti, mi Pericles, ait, magnos quosdam montes
ante nostram regionem sitos esse, ad Bœotiam usque per-
tinentes, per quos in agrum nostrum aditus arcti & ardui
sunt, eumque medium cinctum esse montibus inaccessis?
Omnino, inquit.

κτ'. Τί δέ γε, ἐκείνο ἀκήκοας, ὅτι Μυσοὶ καὶ Πισίδαι, ἐν τῇ βασιλέως χώρα κατέχοντες ἐρυμνὰ πάντα χωρία, καὶ κέρως ὀπλισμένοι, δύναμται πολλὰ μὲν τῷ βασιλέως χώραν κατὰθρόντες κακοποιεῖν, αὐτοὶ δὲ ζῆν ἐλεύθεροι; καὶ τὸτό γε, ἔφη, ἀκῶ.

κζ'. Αἰθηναῖος δ' ἔκ ἀν οἷε, ἔφη, μέχρι τ' ἐλαφρᾶς ἡλικίας ὀπλισμένους κρυφτέροις ὅπλοις, καὶ τὰ προκείμενα τῆς χώρας ὅρη κατέχοντες, βλαβεροὺς μὲν τοῖς πολέμοις εἶναι, μεγάλην δὲ πρὸς τοῖς πολίταις τ' χώρας καίεσκευάζουσαι; καὶ ὁ Περικλῆς, πάντ' οἶμαι, ἔφη, ὡς Σώκρατες, καὶ ταῦτα χρήσιμα εἶναι.

κη'. Εἰ τοίνυν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἀρέσκει τοι ταῦτα, ἐπιχείρη αὐτοῖς, ὡς ἀρίστε' ὅ, τι μὲν γὰρ ἀν τούτων καταπράξῃς, καὶ σοὶ καλὸν ἔσται, καὶ τῇ πόλει ἀγαθόν· ἐὰν δὲ τι ἀδυνατήσῃς, οὔτε τῷ πόλει βλάβη, οὔτε σαυτὸν καταίχμυεις.

26. Quid? an & illud audivisti, Mysos ac Pisidas, qui Regis (Persici) in ditione munitissima tenent loca, armatique sunt leviter, multum infestare Regis agrum percurrendo posse, quum interim ipsi libertate fruuntur? Etiam hoc audio, inquit.

27. Et non existimas, inquit, Athenienses leviori armaturâ ad ætatem usque agilem usos, quum montes regioni prætentos habeant, hostibus quidem detrimento, civibus autem sui agri magno fore propugnaculo? Tum Pericles, etiam hæc omnia, mi Socrates, inquit, esse utilia duco.

28. Ergo, subjecit Socrates, si hæc tibi placent, aggredere tandem ea. Nam quicquid horum perfeceris, id & tibi præclarum, & utile reipublicæ fuerit. Quod si minus queas, non tamen vel reipublicæ quid detrimenti afferes, vel opprobrii tibi.

Κ Ε Φ. ε'.

Γλαύκωνα δὲ τὸν Ἀρίστωνος, (ὅτ' ἐπεχείρησεν δημηγορεῖν, ὑπὲρ τῆς πόλεως, οὐδέπω εἰκοσιν ἔτη γεγονώς) ὄντων ἄλλων οἰκείων καὶ φίλων, οὐδείς ἐδύνατο παύσαι, ἐλκόμενόν τε ἀπὸ τοῦ βήματος, καὶ καταγέλαστον ὄντα.
 ἡ Σωκράτης δὲ, εὖ νοεῖς ὢν αὐτῷ ἀφ' ἑαυτοῦ τε Χαρμίδην καὶ Γλαύκωνα, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ἡ Πλάτωνα, μόνος ἔπαυσεν.

β'. Εντυχὼν γὰρ αὐτῷ, πρῶτον μὲν εἰς τὸ ἐμελῆσαι ἀκρόειν,

CAP. VI.

Glaucōnem à capeſſendâ Republicâ avertit.

CÆterum Glaucōnem Aristonis filium, (quum is necdum viginti natus annos concionari aggredideretur, & præesse civitati cuperet) nemo dissuadere poterat, quanquam alios & propinquos & amicos haberet, ac de tribunali detraheretur, planeque ridiculus esset: Socrates verò, qui ei benevolus esset, ob Charmidem Glaucōnis filium, & ob Platonem, solus dissuasit.

2. Nam quum in eum incidisset, primo quidem ut vel-

1 Vide *Persii* saty. 4. ubi *Socrates* de eadem re admonet *Alcibiadem*.

2 *Stephanus* ad h. l. refert locum *Gellii* Noct. Att. XIV. 3. quo negat *Platonis* mentionem in *Xenophontis* libris fieri, idque æmulationi tribuit, quæ inter eos fuisse traditur. *Gronovius* ad *Gellium* opportune monet, inter *Socraticorum* epistolas esse etiam *Xenophonteam*, in quâ *Plato* nominetur. Hoc autem *Xenophonteo* loco jam usus erat ad refellendum *Gellium* *Muretus* Var. Lect. V. 14. Scilicet facile fallere potuit nomen, quod semel tantum in tot libris occurrit, vel attentum lectorem. Cæterum, aliud est nominare simpliciter, aliud, cum laude. Hoc æmulatio prohibet, non illud. *Ernest*.

ποιάδε λέξας, κατέχευ' ὦ Γλαύκων, ἔφη, προσαιδέειν¹ ἡμῶν
 ἀφανερόν τι πόλεως; ἔγωγ', ἔφη, ὦ Σώκρατες. νῆ Δί',
 ἔφη, καλὸν γάρ, εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν ἐν ἀνθρώποις. δῆλον
 γάρ, ὅτι, εἰάν τις ἀπαρξέσθης, δυνατὸς μὲν ἔσθι αὐτὸς τυλ-
 χάνειν ὅτε ἐν ὀπιθυμῆς, ἰσχυρὸς δὲ τῶν φίλων ὠφελεῖν, ἐπα-
 ρεῖς δὲ τὸν πατρῷον οἶκον, αὐξήσεις δὲ τὴν πατρίδα, ὀνομαστὸς
 δ' ἔσθι, παῖτον μὲν ἐν τῇ πόλει, ἔπειτα δ' ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἴσως
 δὲ, ὥσπερ Θεμιστοκλῆς, καὶ ἐν τοῖς βαρβάροις· ὅπου δ' ἂν ᾖς,
 πανταχοῦ δεῖξτε πλῆθος ἔσθι.

γ'. Ταῦτ' οὖν ἀκούων ὁ Γλαύκων ἐμεγαλύνετο, καὶ ἡδέως
 πρέμενε. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Σωκράτης, ὁκνῶν, ἔφη, τῆτο
 μὲν, ὦ Γλαύκων, δῆλον, ὅτι εἴπερ τιμᾶσθαι βέλτε, ὠφελητέα
 ἢ πόλις ὄσιν. πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. πρὸς θεῶν ἔφη, μὴ

let audire, hujuscemodi verbis detinuit: præesse civitati
 nostræ cogitas, inquit, mi Glaucō? Equidem, mi Socra-
 tes, inquit. Profectò, ait, siquid aliud humanis in rebus,
 hoc certè præclarum est. Perspicuum est enim, quòd, si
 hoc impetrabis, poteris ipse consequi quæcunque concu-
 piveris, amicos juvare, domum paternam extollere, pa-
 triam amplificare, atque celebris efficiaris primum in hâc
 urbe, deinde in Græciâ, ac fortassis etiam, uti Themisto-
 cles, apud barbaros: ubicunque autem fueris, nusquam
 non eris illustris.

3. Hæc quum audiret Glaucō, efferebatur animo, lu-
 benterque manebat. Socrates verò deinde, Planum est
 igitur, ait, mi Glaucō, necessarium esse, ut si quidem esse
 in honore velis, aliquam reipublicæ utilitatem afferas.
 Omnino, ait. Non igitur rem celaveris, per Deos, in-

¹ Ἡμῶν, παρ' ἑλκῆ, ut μοι, σοι: in quo Latini etiam Græcos imitan-
 tur. Ernest.

τοίνυν ἀποκρύψῃ, ἄλλ' εἰπέ ἡμῖν, ἐκ τίνος ἀρξῇ τὴν πόλιν εὐεργετεῖν.

δ'. Επεὶ δὲ ὁ Γλαῦκων διεσιώπησεν, ὥς ἂν τότε σκαπτῶν, ὁπόθεν ἀρχοῖτο ἄρ', ἔφη ὁ Σωκράτης, ὥσπερ φίλου οἶκον εἰ αὐξήσῃ βέλοιο, πλεσιώτερον αὐτὸν ὅπι χειρὸς ἂν ποιεῖν, οὕτω καὶ τὴν πόλιν πειράσῃ πλεσιώτεραν ποιῆσαι; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

ε'. Οὐκ ἔν περ πλεσιώτερα γ' ἂν εἴη, προσόδων αὐτῇ πλειόνων γενομένων; εἰκὸς γούν, ἔφη. λέξον δὴ, ἔφη, ἐκ τίνων νῦν αἱ προσόδοι τῇ πόλει, καὶ πόσαι ἵπνές εἰσι; δῆλον γάρ, ὅτι ἔσκεψαι, ἵνα εἰ μὲν τινες αὐτῇς ἐνδεῶς ἔχουσιν, ἐκπληρώσῃς· εἰ δὲ πρὸς αὐαλείπονται, προσπορίσῃς. Ἄλλὰ μὰ Δί', ἔφη ὁ Γλαῦκων, ταῦτά γε οὐκ ἐπέσκεμμαι.

ς'. Ἀλλ' εἰ τῷτο, ἔφη, πρὸς ἐλίπες, τίς γε δαπάνας τῆς

quit Socrates, sed dicito nobis, unde incipies civitati benefacere.

4. Heic quum Glauco subtimeret, ut qui tum confideraret, unde potissimum inciperet: Annon, ait Socrates, perinde ac, dum amici domum vis amplificare, locupletio-rem efficere niteris, ita & civitatem conaberis opulentio-rem reddere? Omnino, inquit.

5. Fueritne igitur opulentior, si proventus ei plures accedant? Consentaneum quidem, ait. Dic ergo, quibus ex rebus civitas hæc proventus habeat, & quanti sint: nam planum est, hæc te considerasse, ut si quidam ex eis exigui sint, eos tu expleas; si qui autem amittantur, eos rursum compares. Ego verò, ait Glauco, nunquam profectò hæc consideravi.

6. Quod si hæc neglexisti, ait (Socrates,) saltem sumptus

1 Τίς post ποῖος, οἶος, τοῖος, πόσος insignem elegantiam adfert. Ernest.

πόλεως ἡμῖν εἰπέ. δῆλον γάρ, ὅτι καὶ τέτων τὰς χειρὰς ἀ-
φαιρῆν διανοή. Ἀλλὰ μὰ τὸν Δί', ἔφη, εἴδ' ὡς ταῦτά περ
ἐχρόλασα. Οὐκοῦν, ἔφη, τὸ μὲν πλουσιωτέραν τὴν πόλιν
ποιεῖν ἀναβαλόμεθα. πῶς γὰρ οἷόν τε μὴ εἰδότες γε τὰ ἀνα-
λώματα καὶ τὰς προσόδους, ὀπιμεληθῆναι τέτων;

ζ'. ΑΛΛ', ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Γλαῦκων, δυνατὸν ὅτι
καὶ ἀπὸ πολεμίων τὴν πόλιν πλεονέξῃ. νῆ Δία σφόδρα
γ', ἔφη ὁ Σωκράτης, εἴαν τις αὐτῶν κρείττων ᾖ ἢ ἡττων δὲ ᾖ,
καὶ τὰ οἰκεία προσποβάλοι ἄν. ἀληθῆ λέγεις, ἔφη.

η'. Οὐκοῦν, ἔφη, τὸν γε βυλβυσόμενον πρὸς οὐστῖνας
δὲ πολεμεῖν, τὴν τε τῆς πόλεως δύναμιν καὶ τὴν τῶν ἐναν-
τίων εἰδέναι δὲ, ἵνα, εἴαν μὲν ἢ τῆς πόλεως κρείττων ᾖ, συμ-
βυλβύῃ ὀπιχειρῆν τῷ πολέμῳ· εἴαν δὲ ἡττων ᾖ ἐναντίων, εὐ-
λαβεῖσθαι πείθῃ. ὀρθῶς λέγεις, ἔφη.

θ'. Πρῶτον μὲν τοίνυν, ἔφη, λέξον ἡμῖν τῆς πόλεως τὴν

civitatis nobis exponito. Nam certum est, cogitare te
jam, ut supervacaneos tollas. Ne his quidem, ait, un-
quam vacavi. Ergo, inquit, differamus aliquantum ratio-
nem locupletandæ reipublicæ. Nam quî possit fieri, ut
harum rerum curam habeat is, qui & sumptus & proven-
tus ignoret?

7. Verum, mi Socrates, ait Glauco, potest etiam ab ho-
stibus respublica reddi locupletior. Ac vehementer qui-
dem, ait Socrates, siquis eos superet: at si eis inferior
sit, etiam sua amiserit. Verè dicis, inquit.

8. Ergo, inquit, qui deliberat adversus quos pugnan-
dum sit, eum & civitatis & adversariorum vires habere
cognitas oportet, ut si majores sint civitatis, bellum sua-
deat: si minores quàm hostium, consulat cautè agere.
Recte dicis, ait.

9. Ergo nobis primum exponito, inquit, quæ hujus ci-

τε πεζικὴν καὶ πλὴν ναυτικὴν δύναμιν, εἶτα πλὴν τῶν ἐναν-
τίων. Ἀλλὰ μὰ τὸν Δί', ἔφη, ὅτε ἀν' ἐχοίμῃ σοι οὕτως γε
ἀπὸ φόματ' εἰπεῖν. ἀλλ' εἰ γέγραπτά σοι, ἐνεγκε, ἔφη·
πάνυ γὰρ ἡδέως ἀν' τῷτο ἀκούσαιμι. ἀλλὰ μὰ τὸν Δί', ἔφη,
ὅδ' ἐγέγραπτά μοί πω.

ί. Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ περὶ πολέμου συμβαλέειν¹ τὴν γε
πρότῃν ἐπιχρήσομεν· ἴσως γὰρ καὶ διὰ τὸ μέγεθ' αὐ-
τῆς, ἄρτι ἀρχόμενος τῆς προσαλείας, ὅπως ἐξήτακας. ἀλλά
τοὶ περὶ γε φυλακῆς τῆς χώρας οἶδ' ὅτι σοι μεμέληκεν, καὶ
οἶδα ὅπόσαι τε φυλακαὶ ἐπὶ χερσὶ εἰσι, καὶ ὅπόσαι μὴ, καὶ
ὅπόσοι τε φρουρὸν ἰχθυοὶ εἰσι, καὶ ὅπόσοι μὴ εἰσι· καὶ τὰς
μὲν ἐπιχειροῦς φυλακὰς συμβαλέειν μείζονας ποιεῖν, τὰς δὲ
περιττὰς ἀφαιρεῖν.

ια'. Νῆ Δί', ἔφη ὁ Γλαύκων, ² ἀπάσας μὲν οὕτω ἔγωγε,

vitatis tum pedestres tum navales sint copiae; deinde, quæ
adversariorum. Ego verò, inquit, non possum hoc tibi
perfectò ex memoriâ exponere. At si quid conscriptum
habes, profer, ait: nam lubens hoc audiero. At ne con-
scriptum quidem hoc unquam à me, inquit.

10. Ergo, inquit, & deliberationem de bello nonnihil
initio suspendemus. Nam ob rei magnitudinem fortasse
nondum explorati quidquam habes, præsertim quum nu-
per adeo præfecturam inceperis. Cæterum custodiam re-
gionis hujus scio tibi curæ fuisse, teque tenere, quot ejus
præsidia sint opportuna, quot non; quot præsidarii mi-
lites sufficiant, quot non: denique consulere te, ut op-
portuna præsidia adaugeantur, ac tollantur superflua.

11. Immo verò, subjecit Glaucò, equidem tollenda u-

¹ Intell. ἀρχὴν, καὶ τὴν πρῶτην ἀρχήν. ab initio.

² Intell. ἀφαιρεῖν συμβαλέειν.

ἐνεχά γε τῷ οὕτως αὐτὰς φυλάττειν, ὥτε καὶ ἡ ἀπτεῖναι
τὰ ἐκ τῆς χώρας. εἰ δέ τις ἀφέλῃ γ', ἔφη, τὰς φυλα-
κὰς, ὅκ οἶε καὶ ἀρπάξιν ἔξουσίαν ἔσεσθαι τῷ βουλο-
μένῳ; ἀτὰρ, ἔφη, πότερον ἐλθὼν αὐτὸς ἐξήτακας τοῦτο,
ἢ πῶς οἶσθα, ὅτι κακῶς φυλάττονται; εἰκάζω, ἔφη. ἔκ-
οῦν, ἔφη, καὶ περὶ τούτων, ὅταν μηκέτι εἰκάζωμεν, ἀλλ'
ἤδη εἰδῶμεν, τότε συμβουλεύσομεν. ἴσως, ἔφη ὁ Γλαύκων,
βέλτιον.

16'. Εἰς γε μὴν, ἔφη, τὰργύρια οἶδ' ὅτι ἔκ ἀφίξαι, ὥς ἔ-
χειν εἰπεῖν, διότι νῦν ἐλάττω, ἢ φρόσθην, ² φροσέρχεται αὐτόθεν.

niverſa arbitror, quod ita cuſtodiant, ut ea quoque at-
tingantur, quæ noſtro in agro ſunt. At ſiquis præſidia tol-
lat, inquit, annon exiſtimas cuilibet rapiendi poteſtatem
fore? Tu verò, inquit, num profectus eo, rem indagâſti,
aut quomodo ſcis eos malas excubias agere? Conjicio,
inquit. Ergo de his quoque tum deliberabimus, cum non
amplius utemur conjecturâ, ſed cognitam rem habebimus.
Fortaſſis hoc fuerit potius, ait Glaucō.

12. In argentifodinas quidem certe, inquit (*Socra-
tes*,) non veniſſe te ſcio, ut dicere poſſis, quamobrem
nunc minus inde, quàm antehac, proveniat. Equidem

1 *Tantum abeſt, ut cuſtodiant, ut ipſi potius rapiant, quæ in agris
ſunt. ἀπτεῖναι pro ἀρπάξιν, ut Latini attingere. Sic apud Thucyd. II.
50. ἀπτεῖναι dicitur pro laniare & devorare. Cæterum pro τὰ lego τῶν,
quod eum caſum ἀπτεῖναι requirit. Stephanus autem ἀρπάξιν male-
bat legi; &, ut verum fateamur, convenientius eſt, & articulo τὰ &
illis verbis, εἰ δέ τις &c. Ernest. — Leunclavius ἀπτεῖναι retinendum,
& præpoſitionem ἐκ tollendam cenſet απ. τὰ τῆς χ. quam ſententiam
quoque ſequitur *Æmilius Portus*, qui ἀπτεῖναι non ſolùm genitivo ſed
etiam accuſativo gaudere probat ex Hom. II. 9. 339. Απτηται κατό-
πιθε, ποσὶν ταχέεſſοι πεποιδῶς, Ιχία τε γλατῆς τε.*

2 De *reditibus*. cujus ſignificationis exempla congeſſit *Markl.* conj.
ad *Lyſiæ* Or. 30. Ernest.

ὃ γὰρ οὖν ἐλήλυθα, ἔφη. καὶ γὰρ νῆ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, ¹ λέγεται βαρὺ τὸ χωρίον εἶναι, ὥτε ὅταν περὶ τὰς δέη συμβαλῶν, αὕτη σοι ἡ περὶ φρασις ἀρκέσῃ. σκέπτομαι, ἔφη ὁ Γλαῦκων.

17'. Αλλ' ἐκείνου γέ τοι, ἔφη, οἶδ' ὅτι οὐκ ἡμέληκας, ἀλλ' ἔσκεψαι, πόσον χρέον ἰκανός ἐστιν ὁ ἐκ τῆς χώρας γινόμενός οἱ τὸ ἀφαιρῆναι τι πῶλιν, καὶ πόσου εἰς τὸν ἐνιαυτὸν προσδέεται, ἵνα μὴ τὸτό γε λάθῃ ² σέ ποτε ἡ πόλις ἐνδεὴς γενομένη, ἀλλ' εἰδώς, ἔχῃς ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων συμβαλῶν τῇ πόλει βοηθεῖν τε, καὶ σώζειν αὐτήν. λέγεις, ἔφη ὁ Γλαῦκων, παμμένεγες περὶ ἄρμα, εἶγε καὶ τῶν τοιούτων ὀπιμελείομαι δέησθαι.

ed non sum profectus, ait. Profectò, inquit Socrates, fertur is locus esse gravis: quamobrem ubi de hoc consultandum erit, hæc tibi excusatio sufficiet. Hoc quidem meditor, ait Glaucò.

13. Hoc autem, ait, non neglexisse te scio, sed considerasse, quamdiu frumentum, quod nostro in agro nascitur, ad alendam civitatem hanc sufficiat; quantumque in annum requiratur, ne te aliquando lateat civitas inopiâ laborans, sed cognoscens possis consulendo civitatem adjuvare, salvamque facere. Rem magnam dicis, inquit Glaucò, si quidem erit talium habenda cura.

¹ Vid. ad lib. II. c. 5. sect. 2. Hic locus, dictus *Lanrion*, vicinus est *Athenis*.

² Sustuli comma, quod erat in vulgatis post σ, sensu postulante. Ac ita videbatur *Stephano* & *Leunclavio*. In altero illo autem non assentior iis, cum pro τῷτο, legi volunt τῆς, quòd ἐνδεὴς genitivum requirat. Nam sæpe Græci, & eos imitantes Latini, loco casûs ordinarii ponunt accusativum cum præpositione κατὰ sive intellectu sive additâ. vid. ad c. 3. §. 14. *Ernest*.

ιδ'. Αλλὰ μέντοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐδ' ἂν τὸν ἑαυτῷ ποτὲ οἶκον χαλῶς τις οἰκήσειεν, εἰ μὴ πάντα μὲν εἰσείη, ὧν ὀροσδέεται, πάντων δὲ ὀπιμελόμενος ἐκπληρώσῃ. Ἄλλ' ἐπεὶ ἢ μὲν πόλις ἐκ πλείονων ἢ μυρίων οἰκιῶν συνέστηκε, χαλεπὸν δὲ ὅτιν ἅμα τοσούτων οἶκων ὀπιμελεῖσθαι, πῶς οὐχ' ἓνα τῷ θεῷ προσέχον ἐπειράοις αὐξῆσαι; (δέεται δέ.) καὶ μὲν τῷτον δυνή, καὶ πλείοσιν ἐπιχειρήσεις· ἓνα δὲ μὴ δυνάμενος ὠφελῆσαι, πῶς ἂν πολλὰς γε δυνηθείης; ὥσπερ εἴ τις ἐν τάλαρτον μὴ δυνάιτο φέρειν, πῶς ὃ φορτερόν, ὅτι πλείω γε φέρειν ὅδ' ὀπιχειρητέον αὐτῷ;

ιέ'. Αλλ' ἔγωγ', ἔφη ὁ Γλαύκων, ὠφελοῖν ἂν τὸν τῷ θεῷ οἶκον, εἰ μοι ἐθέλοι πείθεσθαι. εἶτα, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὸν θεῖον ὃ δυνάμει πείθειν, Ἀθηναίους πάντας μετὰ τῷ θεῷ νομίζεις δυνήσεσθαι ποιῆσαι πείθεσθαί σοι;

ις'. Φυλάτῃου, ἔφη, ὦ Γλαύκων, ὅπως μὴ τοῦ εὐδοξεῖν

14. Enimvero, inquit Socrates, ne suam quidem domum recte quis administraverit, si non omnia, quibus opus sit, teneat; & omnia diligenti curâ suppleat. Sed quum civitas ex pluribus quàm decies mille domibus constet, ac difficile sit, tot domuum curam simul habere, cur non patruī tui domum unam primum augere conatus es? (etenim indiget.) Hanc autem si potueris conaberis etiam plures: sin uni prodesse nequeas, quī pluribus profis? Sicut si quis unum talentum gestare nequeat, quī non planum est, huic ne conandum quidem esse, ut plura gestet?

15. Ego verò, subjecit Glaucò, prodessem patruī familiæ, si mihi vellet obtemperare. Ergo, ait Socrates, quum patruum persuadere non possis, effecturum te putas, ut Athenienses universi unà cum patruo tibi pareant?

16. Cave, mi Glaucò, inquit, ne gloriæ cupidus in con-

ἔπιθυμῶν εἰς τὸναντίον ἔλθῃς. ἢ ὅχ ὀρᾷς, ὥς σφαλερὸν ἐστὶ
τὸ, ἀ μὴ οἶδέ τις, ταῦτα λέγειν ἢ πράττειν; ἐνθυμοῦ δὲ
τῶν ἄλλων, ὅσους οἶοθα τοιάυτης, οἷοι φαίνονται καὶ λέγοντες,
ἀ μὴ ἴσασι, καὶ πράττοντες, πότερά σοι δοκῶσιν ἔπι τοῖς
τοιάτοις ἐπαίνῃ μᾶλλον, ἢ ψόγῳ τυγχάνειν, καὶ πότερον θαυ-
μάζεσθαι μᾶλλον, ἢ καταφρονεῖσθαι.

ιζ'. Ενθυμῶ δὲ καὶ τὸ εἰδόντων ὅ, τι τε λέγῃσι, καὶ ὅ, τι ποιῶσι·
καὶ ὥς ἐγὼ νομίζω, εὐρήσεις ἐν πᾶσιν ἔργοις τῶς μὲν εὐδοκίμουντάς
τε καὶ θαυμάζομένους, ἐκ τῶν μάλιστα ἐπιταμένων ὄντας, τῶς δὲ
κακοδοξούντάς τε καὶ καταφρονουμένους, ἐκ τῶν ἀμαθιστάτων.

ιη'. Εἰ δὲ ἐπιθυμεῖς εὐδοκίμεῖν τε καὶ θαυμάζεσθαι ἐν τῇ πόλει,
πειρᾶ κατεργάσασθαι ὥς μάλιστα τὸ εἰδέναι, ἀ βέλῃ πράττειν·
ἐὰν γὰρ τούτῳ διενεγκὼν τῶν ἄλλων, ἐπιχειρῇς τὰ τῇ πόλει πρᾶτ-
τειν, ὅκ ἂν θαυμάσαιμι, εἰ πάνυ ῥαδίως τύχοις, ὧν ἐπιθυμεῖς.

trarium prolabar. Annon vides, quàm periculosum sit
ea vel dicere vel facere aliquem, quæ ignorat? Etiam de
aliis cogites, quoscunque tales nôsti, quales esse videan-
tur qui vel dicunt ea quæ nesciunt, vel faciunt; num tibi
videantur propterea laudem potius, quàm vituperium con-
sequi; atque utrum in admiratione magis, quàm in con-
temptu esse.

17. Itidem cogites de iis qui nôrunt quicquid vel di-
cunt vel agunt: invenies, ut opinor, in omnibus actioni-
bus eos, qui benè audiunt admiranturque, maximè ex
peritorum esse numero; eos autem, qui malè audiunt, ac
contemnuntur, ex numero esse imperitissimorum.

18. Quamobrem si & clarus esse velis in republicâ, &
in hominum admiratione, operam dato, ut ea nôris, quæ
fufcipere cogitas. Nam si cæteris in hoc præstans, tractare
negotia reipublicæ cœperis, mirum mihi non erit, si fa-
cilè consequaris ea quæ concupiscis.

Κ Ε Φ. Ζ'.

Χαρμίδην δὲ τὸν Γλαύκωνος ὄρων ἀξιόλογον μὲν ἄνδρα ὄν-
 τα, καὶ πολλῶ δυνατώτερον τῶν τὰ πολιτικὰ τότε
 τραπόντων, ὁκνοῦντα δὲ τρασιέειν τῷ δήμῳ, καὶ τῶν τῆς
 πόλεως πραγμάτων ὑπηρετεῖν, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Χαρ-
 μίδη, εἰ τις ἱκανὸς ὢν τῆς ἱεροφορίας ἀγῶνας νικᾷ, καὶ ἀφ' ἑ-
 τῆτο αὐτὸς τε τιμᾶσθαι, καὶ τῇ πατρίδι ἐν τῇ Ἑλλάδι εὐδοκί-
 μωτέρην ποιεῖν, μὴ θέλοι ἀγωνίζεσθαι, ποῖόν τινα τῆτον νομί-
 ζοις ἂν τῷ ἄνδρῳ εἴη; δηλονότι, ἔφη, μαλακὸν τε καὶ δειλόν.

β'. Εἰ δέ τις, ἔφη, δυνατὸς ὢν τῶν τῆς πόλεως πραγ-

CAP. VII.

Charmidem ad capeffendam Rempublicam cohortatur:

QUum autem videret Charmidem Glauconis filium, hominem esse magni pretii, multoque magis idoneum illis qui rempublicam tunc gerebant, invitum verò ad populum accedere, rei que publicæ tractare negotia, Dic mihi, mi Charmides, inquit, si quis, quum in certaminibus coronatis vincere possit, eaque re tum ipse honorem consequi, tum patriam in Græciâ illustriorem reddere, decertare nolit, qualem existimes hunc hominem esse? Certè mollem, ait, ac ignavum.

2. At si quis, quum possit, rempublicam tractando, tum

1 Στεφανίτης ἀγῶν dicitur, cujus ἄθλον est corona; quemadmodum contra χερσημαπίτης vel ἀργυρείτης, in quo præmia argentea aut alia pretiosa ponuntur, quod genus θεματικὸν appellant. vid. *Faber. Agonist.* II. 24. Obs. Misc. III. p. 382. Sermo autem est de Olympicis & reliquis Græciæ ludis, quorum victores coronâ donabantur, & non ipsi modo illustres & pæne divini putabantur, sed etiam patriam illustrabant suam, quod è *Pindari* odis intelligi potest. conf. *Vitruv.* de Archit. l. 9. proœm. *Ernest.*

μάτων ἐπιμελόμενος τίω τε πόλιν αὖξιν, καὶ αὐτὸς ἀλλὰ τῷ-
το τιμᾶσθαι, ὀκνοίῃ τῷτο πρᾶττειν, ὅκ' ἂν εἰκότως δειλὸς
νομίζοιτο; ἴσως, ἔφη· ἀτὰρ πρὸς τί με ταῦτα ἐρωτᾷς; ὅπῃ,
ἔφη, οἰμῶς σε, δυνατὸν ὄντα, ὀκνεῖν ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ταῦτα,
ἧν ἀνάγκη σοι μετέχειν, πολίτῃ γὰρ ὄντι.

γ'. Τίω δὲ ἐμὴν δυνάμιν, ἔφη ὁ Χαρμίδης, εἴ ποίω
ἔργῳ καταμαθὼν, ταῦτά με καταγνώσκεις; εἴ ταῖς συγ-
σίαις, ἔφη, αἷς σὺν τοῖς τὰ τῆς πόλεως πρᾶττεσι· καὶ
ὅταν τί ἀνακοινῶντά σοι, ὁρῶ σε καλῶς συμβουλεύοντα,
καὶ, ὅταν τι ἀμαρτάνωσιν, ὁρθῶς ἐπιτιμῶντα.

δ'. Οὐ ταῦτόν ἐστιν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἰδίᾳ τε ἀλλ' ἐλέ-
γεσθαι, καὶ εἴ ποτε πλὴθὺς ἀγωνίζεσθαι. καὶ μὲν, ἔφη, ὅγε
ἀριθμεῖν δυνάμενος, ὁδὸν ἦτον εἴ ποτε πλὴθὺς, ἢ μόνος ἀριθ-
μῶ· καὶ οἱ κατὰ μόνους ἄριστα κηραρίζοντες, ἔτι καὶ εἴ ποτε
πλὴθὺς κηρατεύουσιν.

civitatem amplificare, tum ipse ob id honorari, hoc tamen
facere reformidet, annon is meritò pro ignavo habeatur? Fortassis, inquit: sed cur hæc me interrogas? Quòd te, inquit, cum possis, invitum arbitror procurare, etiam illa quorum participem esse te necesse sit, quum sis civis.

3. At quonam ex facinore, ait Charmides, virtutem meam cognoscens, ita de me sentias? Iis, inquit, ex congressibus, in quibus adesse soles illis qui rempublicam administrant: nam ubi quid tecum communicant, video te rectum consilium dare, atque ubi peccant, rectè illos reprehendere.

4. Non idem est, mi Socrates, inquit, privatim disse-
rere, & apud multitudinem certare. Atqui, respondit, qui numerare potest, nihilo minus apud multitudinem, quàm solus numerat: & qui privatim citharâ canunt opti-
mè, iidem etiam apud multitudinem primas obtinent.

ε'. Αἰδῶ δὲ καὶ φόβον, ἔφη, ἔχ' ὁρᾷς ἐμφυτὰ τε ἀνθρώποις ὄντα, καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς ὄχλοις, ἢ ἐν ταῖς ἰδίαις ὁμιλίαις¹ παριστάμενα; καὶ σέ γε διδάξων, ἔφη, ὥρμηται, ² ὅτι ἔτε τῆς φρονιμωτάτης αἰδούμενος, οὔτε τῆς ἰχυροτάτης φοβέμενος, ἐν τοῖς ἀφρονεστάτοις τε καὶ ἀσθενεστάτοις αἰσχυρῇ λέγειν.

ζ'. Πότερον γὰρ τῆς γραφεῖς αὐτῆς, ἢ τῆς σκυτῆς, ἢ τῆς τέκτονας, ἢ τῆς χαλκῆς, ἢ τῆς γεωργῆς, ἢ τῆς ἐμπορίας, ἢ τῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ³ μεταβαλλομένης, καὶ φροντίζοντας ὁ, π' ἐλάττωτος ὀριάμενοι πλείονος ὑποδύνται, αἰσχυρῇ; ἢ γὰρ τῶν πάντων ἡ ἐκκλησία συνίσταται.

5. Tu verò non vides, inquit, verecundiam ac metum à naturâ hominibus inesse, multoque magis hæc in publico, quàm in privatis congressibus præsto esse? Ego verò te docere exorsus sum, inquit, quòd neque prudentissimos reveritus, neque potentissimos metuens, inter stultissimos ac maximè imbecillos verba facere erubescas.

6. Num enim, ex illis fullones, vel sutores, vel fabros, vel artifices ærarios, vel agricolas, vel mercatores, vel eos qui negotiantur in foro, & siquid minoris emere possint ut pluris vendant, cogitant, revereris? Nam de his omnibus constat concio.

¹ *Leunclavius* reddit *molesta*. Annon sese animo exhibentia? Magis in publico, quàm privatis congressibus nobis superveniunt, atque ita quidem molestiam creant.

² Secutus sum *Cl. Wells*, & alias editiones, in quibus sic est, ut exprimi curavi. Neque aliter expediri locus posse videtur. In reliquis deest ὅτι post ὥρμηται, & post φοβέμενος media distinctio est. *Ernest*.

³ Intell. τὰ ἄντια aut simile quid. Observandum hîc est ex *Salmasio* tam Græcos, quam Latinos participia vice nominum usurpare. μεταβαλλόμενοι pro μετάδολοι vel μεταδολεῖς, πρᾶγματευόμενοι pro πρᾶγματευσταί, ἐρῶντες pro ἐρασταί. Quomodo & Latinis amantes pro amatoribus, negotiantes pro negotiatoribus. *De trap. scænore* p. 776.

ζ'. Τί δ' οἶε ἀγαθόν, ὃ σὺ ποιεῖς, ἢ τῶν ἀσκητῶν ὄν-
τα κρείττω τῆς ἰδιότητος φοβεῖσθαι; εἰ γὰρ τοῖς περὶ τοὺς
ἐν τῇ πόλει (ὧν ἔνιοι κατὰφρονεῖς σου) ῥαδίως ἀγλαέ-
μυθον, καὶ τῶν ὑπερμελῶν τῶν τῇ πόλει ἀγλαέμεσθαι
πολὺ φειδῶν, εἰ τοῖς μηδεπώποτε φροντίσαι τῶν πολιτι-
κῶν, μηδὲ σου κατὰπεφρονηκόσιν, ὁκνεῖς λέγειν, δεδιώς μὴ
καταγελασθῆς.

η'. Τί δ', ἔφη, οὐ δοκῶσί σοι πολλάκις οἱ ἐν τῇ ἐκ-
κλησίᾳ τῶν ὀρθῶς λεγόντων καταγελαῖν; καὶ γὰρ οἱ ἕτεροι,
ἔφη. διὸ καὶ θαυμάζω σε, εἰ ἐκείνοισι, ὅταν τῷτο ποιῶσι,
ῥαδίως χειρόμυθον, τέτοις δὲ μηδένα τρόπον οἷς διωήσεαι
περσενεχθῆναι.

θ'. Ω ἀγαθὲ, ἴ μὴ ἀγνοῖ σεαυτὸν, μηδὲ ἀμάρτανε, ἀ

7. Quid autem interesse putas inter hoc, quod tu facis, atque si quis pugilibus superior imperitos metuat? nimirum quum inter principes reipublicæ, (quorum nonnulli te contemnunt) facillimè differas, longeque superes illos, qui perorare ad cives student, inter eos loqui te piget, qui nunquam rerum civilium studiosi fuerunt, neque te contempserunt, metuens scilicet, ne deridearis.

8. Quid autem, inquit, annon tibi videtur concio sæpe eos deridere qui rectè perorant? Nam & alii, inquit (*Socrates.*) Quamobrem te miror, illos quidem, quum hoc faciunt, facile vincere, cum his autem putare te nullo modo posse agere.

9. Noli teipsum, vir optime, ignorare; nec in illis de-

1 *Socrates* illud, quod in templo *Delphico* scriptum erat, γνῶθι σεαυτὸν, non modo in eam partem interpretabatur, ut ne quis vitia sua ignoraret, sed etiam in eam, ne quis bona sua. Hunc autem locum videtur respexisse *Cicero*, qui vehementer *Xenophontis* scripta amabat, in epistolâ ad *Quintum* fratrem III. 6. *Cessator esse noli* (μὴ ἀπορῥαδύνει)

οἱ πλείστοι ἀμαρτάνουσιν. οἱ γὰρ πολλοὶ ὥρμηκότες ὅτι τὸ σκοπεῖν τὰ τῶν ἄλλων πράγματα, ἢ τρέπονται ὅτι τὸ ἐαυτὸς ἐξετάζειν. μὴ οὖν ἀπορραθῇς τῶν, ἀλλὰ ἀγαθέου μάλλον πρὸς τὸ σαυτὸν προσέχειν, καὶ μὴ ἀμέλῃ τῶν τῆς πόλεως, εἰ τι δυνατὸν ὅσιν, ἀγάσῃς βέλτιον ἔχειν. τούτων γὰρ καλῶς ἐχόντων, ἢ μόνον ἄλλοι πολῖται, ἀλλὰ καὶ οἱ σοὶ φίλοι καὶ αὐτὸς σὺ ὅκ ἐλάχιστα ὠφελήσῃ.

Κ Ε Φ. ἡ.

Αριστίππου δὲ ἐπιχειροῦντος ἐλέγχειν τὸν Σωκράτη, (ὥσπερ αὐτὸς ἔω' ἐκείνου τὸ πρῶτον ἢ ἐλέγχετο) βυλόμηνος τὰς συνόντας ὠφελεῖν ὁ Σωκράτης, ² ἀπεκρί-

linque, in quibus plurimi delinquent. Nam multi magno studio excitati ad considerandum aliena negotia, non se convertunt ad seipsos explorandos. Itaque ne hoc per ignaviam negligas, sed magis enitere, ut teipsum respicias: nec reipublicæ curam abjice, si quâ parte poterit ea per te juvari. Nam si ea bene se habeat, non solum alii cives, sed tui etiam amici, & ipse tu non parum utilitatis acquires.

C A P. VIII.

De Bono & Pulchro cum Aristippo disputatio.

QUum autem Aristippus in hoc incumberet, ut Socratem convinceret, (sicut ipse convictus ab illo prius fuerat) volens Socrates prodesse familiaribus suis, sic re-

Ἐῖ illud γνώθι σαυτὸν, noli putare ad arrogantiam minuendam solum esse dictum, verum etiam, ut bona nostra norimus. Ernest.

¹ Vid. lib. 2. c. 1.

² Sensus est: Cum ab Aristippo callidè & infidiosè interrogaretur, non tam cavebat, quod plerique facere solent, ne quid responderet ejus-

ναὶ ὅχι ὥσπερ οἱ φυλατόμενοι, μή πη ὁ λόγος ἐπαλλαχθῇ, ἄλλ' ὥς ἂν πεπεισμένοι μάλιστα πείθοιεν τὰ δεόντα.

β. Ο μὲν γὰρ αὐτὸν ἤρετο, εἴ τι εἰδείη ἀγαθόν, ἵνα, εἴ τι εἴποι τῶν τοιούτων, οἶον ἢ σιτίον, ἢ ποτόν, ἢ χρήματα, ἢ υἱείαν, ἢ ῥώμην, ἢ τόλμαν, δεικνύη δὴ τῷτο κακὸν ἐνίοτε ὄν. ὁ δὲ εἰδὼς, ὅτι ἐάν τι ἐνοχλῇ ἡμᾶς, δεόμεθα τῷ παύσοντός, ἀπεκρίνατο, ὅπερ καὶ ποιεῖν κρείττον.

γ'. Αἶσα γάρ, ἔφη, ἐρωτᾷς με, εἴ τι οἶδα πυρετῷ ἀγαθόν; ὅκ' ἐγὼ γ', ἔφη· ἀλλὰ ὀφθαλμίας; ὅδε τῷτο· ἀλλὰ λιμοῦ; ὅδε λιμοῦ. ἀλλὰ μὲν, ἔφη, εἰ γ' ἐρωτᾷς με, εἴ τι ἀγαθὸν οἶδα, ὁ μηδενὸς ἀγαθὸν ὅστιν, ὅτ' οἶδα, ἔφη, ὅτε δέομαι.

spondebat, non ut illi, qui cavent, ne quâ parte sermo invertatur; sed ut persuasi maximè facerent ea, quæ deberent.

2. Nam interrogabat eum Aristippus, an aliquid nōset bonum; ut siquid hujusmodi diceret, verbi gratiâ, cibum, potum, pecuniam, valetudinem, robur, audaciam, idipsum ostenderet aliquando malum esse. At (*Socrates*) sciens quòd siquid nos conturbet, optemus ut aliquis nos eo liberet, sic respondebat, ut erat optimum.

3. Tunc me rogas, inquit, num febris aliquod bonum sciam? Non equidem, ait: at lippitudinis? Ne hoc quidem: at famis? Nec famis. Atqui, ait, si me rogas, an aliquid noverim bonum, quod nullius bonum sit, equidem neque novi, neque ejus egeo.

modi, quod, propter ambiguitatem aliquam, detorqueri in alienam ab ipsius mente sententiam posset, aut, quo abuti adversarius ad ipsum capiendum posset, sed liber ab hac curâ id unum cogitabat, ut ἔτι convinceret eum ἔτι ad officium faciendum compelleret. Επαλλάττειν sensu dialectico est, Sophistarum more, ambiguitates verborum captare & verbis alienum à mente loquentis sensum affingere. Ernest.

δ'. Πάλιν δὲ τῷ Αριστίππῳ ἐρωτῶντος αὐτὸν, εἴ τι εἰδέῃ καλόν; καὶ πολλὰ, ἔφη. ἄρ' οὖν, ἔφη, πάντα ὅμοια ἀλλήλοις; ὥς οἶόν τε μὲν οὖν, ἔφη, ἀνομοιότατα ἔνισα. πῶς οὖν, ἔφη, τὸ τῷ καλῷ ἀνόμοιον, καλὸν ἀν εἶη; ὅτι νῆ Δί', ἔφη, ἔστι μὲν τῷ καλῷ πρὸς δρόμον ἀνθρώπων ἄλλοι ἀνόμοιοι, καὶ ἄλλοι πρὸς πάλιν. ἔστι δὲ ἀσπίς, καλὴ πρὸς τὸ¹ πορβαλέεσθαι, ὥς ἐνὶ ἀνομοιοτάτῃ τῷ ἀκοντίῳ, καλῷ πρὸς τὸ σφόδρα τε καὶ ταχὺ φέρεσθαι.

ε'. Οὐδὲν διαφερόντως, ἔφη, ἀποκρίνη μοι, ἢ ὅτε σε ἠρώτησα, εἴ τι ἀγαθὸν εἰδέῃς. σὺ δ' οἶει, ἔφη, ἄλλο μὲν ἀγαθόν, ἄλλο δὲ καλόν²; ἔκ οἷο', ὅτι² πρὸς ταῦτα πάντα καλὰ τε καὶ ἀγαθὰ ὅτι; πρῶτον μὲν γὰρ ἡ ἀρετὴ οὐ

4. Ibi rursus Aristippo eum interrogante, an quid pulchrum sciret? permulta quidem, ait. An verò inquit, omnia sibi invicem similia? Quantum fieri potest, nonnulla quidem sunt dissimillima. Quonam igitur pacto, ait, id pulchrum fuerit, quod est pulchro dissimile? Quoniam, inquit, homini ad cursum pulchro dissimilis alius est, alius ad palæstram. Et scutum ad projiciendum pulchrum, quàm dissimillimum est jaculo ad hoc pulchro, ut celeriter vehementerque feratur.

5. Non aliter, ait, respondes, ac quum interrogarem, an aliquid bonum nōsses. Tu verò putas, inquit, aliud bonum, aliud pulchrum esse? an ignoras omnia pulchra & bona ad eadem referri? Nam primum virtus non ad

¹ Verbum proprium de militibus, qui ἀσπίδα πορβαλέεσθαι dicuntur, cum protentis clypeis in hostem irruunt, aut eorum impetus excipiunt. Est etiam pugilum, de quo vide *Cuper. Obs. l. 1. c. 12. Ernest.*

² Omnes res eandem ob causam pulchræ & bonæ sunt, eodem & pulchra & bona referuntur.

πρὸς ἄλλα μὲν ἀγαθόν, πρὸς ἄλλα δὲ καλὸν ὅτιν· ἔπειτα οἱ ἄνθρωποι τὸ αὐτὸ τε καὶ πρὸς τὰ αὐτὰ καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ λέγονται, πρὸς τὰ αὐτὰ δὲ καὶ τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων καλὰ τε καὶ ἀγαθὰ φαίνεται· πρὸς ταῦτά δὲ καὶ τὰ ἄλλα πάντα, οἷς ἄνθρωποι χρῶνται, καλὰ τε καὶ ἀγαθὰ νομίζεται, πρὸς ἅπερ ἂν εὐχρηστα ᾖ.

ε'. Ἀρ' οὖν, ἔφη, καὶ κόφινος κοπεροφόρος καλὸν ὅτιν; νῆ Δί', ἔφη· καὶ χρυσῇ γε ἀσπίς αἰσχρὸν, εἰ, πρὸς τὰ ἑαυτοῦ ἔργα, ὁ μὲν καλῶς πεποιημένος ᾖ, ἢ δὲ κακῶς.

ζ'. Λέγεις σὺ, ἔφη, καλὰ τε καὶ αἰσχρὰ τὰ αὐτὰ εἶναι; καὶ νῆ Δία ἔγωγ', ἔφη, ἀγαθὰ τε καὶ κακὰ· πολλάκις γὰρ τὸ γε λιμοῦ ἀγαθόν, πυρετὸς κακὸν ὅτιν, καὶ τὸ πυρετὸς ἀγαθόν, λιμοῦ κακὸν ὅτιν· πολλάκις δὲ τὸ μὲν πρὸς δέμον καλόν, πρὸς πάλιν αἰσχρόν· τὸ δὲ πρὸς πάλιν καλόν, πρὸς δέμον αἰσχρόν· πάντα γὰρ ἀγαθὰ μὲν καὶ

alia bonum quiddam est, ad alia verò, pulchrum: deinde homines secundum idem, & ad eadem pulchri bonique dicuntur; & hominum corpora ad eadem pulchra bonaque videntur: denique cætera omnia, quibus utuntur homines, ad eadem pulchra bonaque putantur, ad ea scilicet, quibus sunt accommodata.

6. Num igitur, ait, etiam qualus, quo efferuntur sterora, pulchrum quiddam est? Profectò, ait: atque etiam scutum aureum est turpe, modo ad usus suos ille quidem pulchrè sit factus, hoc verò malè.

7. Dicis tu, inquit, pulchra & turpia esse eadem? Dico, ait, atque etiam eadem esse bona & mala. Sæpe enim quod fami bonum, feбри malum est; quod feбри bonum, fami malum: sæpe quod ad cursum pulchrum est, ad luctam est turpe; quod ad luctam pulchrum, ad cursum turpe: quippe omnia bona sunt ac

καλά ὄντι, πρὸς δὲ ἂν εὖ ἔχη, κακὰ δὲ καὶ αἰσχερά, πρὸς
δὲ ἂν κακῶς.

ή. Καὶ οἰκίας δὲ λέγων ταῖς αὐταῖς καλὰς τε εἶναι καὶ
χρησίμους, παιδεύειν ἔμοιγ' ἐδόκει, οἷας χρὴ οἰκοδομεῖσθαι.
ἐπεσκόπει δὲ ὧδε· ἄρα γε τὸν μέλλοντα οἰκίαν, οἷαν χρὴ,
ἔχειν, τῷτο δὲ μηχανᾶσθαι, ὅπως ἡδίῃ τε εὐδαιτυνᾶσθαι, καὶ
χρησιμωτάτῃ ἔσται;

θ'. Τῷτο δὲ ὁμολογηθέντι, Ὀκίου ἡδὺ μὲν θέρους ψυ-
χεινῷ ἔχειν, ἡδὺ δὲ χειμῶνος ἀλεεινῷ; ἐπειδὴ δὲ καὶ τῷτο
συμφαίνει, Ὀκίου εἰ ταῖς πρὸς μεσημβρίαν βλέπουσιν οἰ-
κίαις τῷ μὲν χειμῶνος ὁ ἥλιος εἰς τὰς παρυδάς ὑπο-
λάμπει, τῷ δὲ θέρους ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν τεγῶν πο-
ρευόμενος σκιὰν παρέχει. Ὀκίου εἴγε καλῶς ἔχει ταῦτα
οὕτω γίγνεσθαι, οἰκοδομεῖν δὲ ὑψηλότερα μὲν τὰ πρὸς μεσημ-
βρίαν, ἵνα ὁ χειμερινὸς ἥλιος μὴ ἀποκλείηται· χαμα-

pulchra ad quæ bene se habent; mala verò ac turpia ad
quæ malè.

8. Idem quum diceret easdem ædes pulchras & utiles
esse, docere mihi quidem videbatur, cujuscumque sint ex-
struendæ. Id autem considerabat hoc modo: annon ha-
bituros qualem deceat domum, hoc moliri debet, ut ha-
bitatu sit jucundissima, & utilissima?

9. Hoc autem concessio, ergo jucundum est per æ-
statem domum habere frigidam; per hyemem, cali-
dam? Quum etiam in hoc consentirent, ergo in ædi-
ficiis quæ meridiem spectant, per hyemem sol in cubi-
cula splendet, per æstatem verò supra nos, supraque
tectâ incedens, umbram suppeditat. Quamobrem si hæc
ita fieri bonum est, altius ædificanda sunt ea, quæ me-
ridiem spectant, ut sol hybernus non excludatur: humi-

λώτεραι δὲ τὰ πρὸς ἄρκτον, ἵνα οἱ ψυχροὶ μὴ ἐμπίπλωσιν ἄνεμοι.

ί. Ως δὲ ἰσυνελόντι εἰπεῖν, ὅποι πάσας ὥρας αὐτὸς τε ἀν' ἡδίστα καταφεύγει, καὶ τὰ ὄντα ἀσφαλέστατα πιθόιτο, αὕτη ἀν' εἰκότως ἡδίστη τε καὶ καλλίστη οἴκησις εἴη. γραφαὶ δὲ καὶ ποικιλίαι πλείονας εὐφροσύνας ἀποστεροῦσιν, ἢ πῶν ἔχουσι. ναοῖς γὰρ μὲν καὶ βωμοῖς χώραν, ἔφη, εἶναι περὶ πωδεράτιον, ἥτις ἐμφανεστάτη οὖσα, ἀπιδεστάτη εἴη· ἡδὺ μὲν γὰρ εἰδότας προσεύξασθαι, ἡδὺ δὲ ἀγνώως ἔχοντας προσεύχασθαι.

Κ Ε Φ. θ'.

Π Ἄλλιν δὲ ἐρωτῶμεν^Θ, ἡ ἀνδρεία πότερον εἴη διδακτὸν, ἢ φυσικόν; οἷμαί μὲν, ἔφη, ὥσπερ σῶμα σώματος ἰχυ-

lius verò, quæ septentriones spectant, ne venti frigidi possint incidere.

10. Ut verbo dicam, quo quis singulis anni temporibus jucundissimè se recipiat, ac res suas tutissimè collocet, id haud dubiè jucundissimum ac pulcherrimum ædificium fuerit. Cæterum picturæ variique colores plures delectationes adimunt, quàm suppeditent. Templis ac aris locum aiebat esse convenientissimum, qui & apertissimus pariter ac minimè tritus esset: nam jucundum, ut videntes orent; jucundum, ut puri accedant.

C A P. IX.

Ad varias quæstiones propositas respondet.

R Ursum interrogatus, num fortitudo acquiri doctrinâ possit, an esset à naturâ? Equidem arbitror, ait,

1 Vid. ad I. 3. 2.

εὔτερον πρὸς τὰς πύλους φύεται, οὕτω καὶ ψυχὴ ψυχῆς
ἐρρωμενετέραν πρὸς τὰ δεινὰ φύσιν γίγνεται. ὁρᾷ γὰρ ἐν τοῖς
αὐτοῖς νόμοις τε καὶ ἔθεσι τρεφομένους πολὺ διαφέροντας
ἀλλήλων τόλμη.

β'. Νομίζω μέντοι πᾶσαν φύσιν μαθήσθαι καὶ μελέτη
πρὸς ἀνδρείαν αὐξέσθαι. δῆλον μὲν γάρ, ὅτι Σκύθαι καὶ Θραῖ-
κες ὅκ' ἂν πολμήσειαν ἀσπίδας καὶ δορυτα λαβόντες Λα-
κεδαιμονίοις ἀμαχέσθαι· φανερόν δέ, ὅτι καὶ Λακεδαι-
μόνιοι οὐτ' ἂν Θραζῖν ἐν πέλταις καὶ ἀκοντίοις, οὔτε Σκύ-
θαις ἐν τόξοις ἐθέλοιεν ἂν ἀγωνίζεσθαι.

γ'. Ὅρᾷ δ' ἐγὼ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων πάντων ὁμοίως καὶ
φύσιν διαφέροντας ἀλλήλων τὰς ἀνθρώπους, καὶ ὅτι μελεία
πολὺ ὅτι διδόνται. ὅκ' δὲ τούτων δῆλόν ἐστιν, ὅτι πάντας χρὴ
καὶ τὰς εὐφρετέρας καὶ τὰς ἀμβλυτέρας τὴν φύσιν, ἐν οἷς ἂν ἀξιό-
λογοὶ βούλωνται θνέσθαι, ταῦτα καὶ μαθηθῆναι καὶ μελετᾶν.

ut corpus corpore robustius à naturâ est ad labores, sic
& animum animo firmiorem esse naturâ ad ardua. Nam
video illos, qui iisdem legibus ac moribus sunt educati,
longè inter se audaciâ differre.

2. Arbitror equidem naturam omnem doctrinâ & ex-
ercitatione ad fortitudinem proficere. Nam patet, Scy-
thas ac Thraces non ausuros sumptis clypeis ac hastis
adversus Lacedæmonios dimicare: contraque manife-
stum est, non etiam Lacedæmonios vel adversus Thraces
peltis ac jaculis, vel adversus Scythas arcubus depugna-
tuos.

3. Equidem in aliis etiam omnibus consimiliter homi-
nes video naturâ inter se differre, ac studio multum pro-
ficere. De quibus patet, debere omnes, sive sint præstan-
tiori à naturâ indole præditi, seu hebetiores, ea discere
ac meditari, in quibus excellere velint.

δ'. Σοφίαν δὲ, καὶ σωφροσύνην ὃ διώκει, ἀλλὰ ἵ τὸν
τὰ μὲν καλὰ τε καὶ ἀγαθὰ γινώσκοντα² χρῆσθαι αὐτοῖς, καὶ
τὸν τὰ αἰσχρὰ εἰδὼτα εὐλαβεῖσθαι, σοφὸν τε καὶ σώφρονα
ἐκρίνει. Περσικὸς δὲ, εἰ τὸς ὀπίσταμένους μὲν ἂν δεῖ
πράττειν, ποιουνταί δὲ τὰναντία, σοφὸς τε καὶ ἐγκρατεὺς
εἶναι νομίζοι. ὁ δὲν γε μάλλον, ἔφη, ἢ ἀσώφους τε καὶ ἀμα-
θῆς. πάντας γὰρ οἶμαι περαιομένους ἐκ τῶν ἐνδεχομένων,
ἂν³ οἷόν τε συμφερόμενα αὐτοῖς εἶναι, ταῦτα⁴ πράττειν. νο-

4. Sapientiam verò, ac sanitatem mentis non discernebat, sed qui, quum bona honestaque cognosceret, iisdem uteretur, ac quum turpia sciret, vitaret ea, hunc sapientem judicabat ac sanum. Interrogatus, num eos qui sci- rent, quid agere oporteat, & contraria facerent, sapientes ac temperantes esse putaret: potius insipientes ac stupidos esse respondit. Etenim omnes arbitror eligentes ex iis quæ fieri possunt, quàm maximè ipsis utilia, illa agere.

1 *Stephanus*, aut ante χρῆσθαι & εὐλαβεῖσθαι, ὥστε intelligi vult, aut legi τὸ τὰ καλὰ --- σοφὸς τε καὶ σώφρων ἐκρίνει. *Leunclavius* autem σοφὸν τε ἔστω σώφρων. Manifestum est, *Socratem* voluisse, non, quid sit sapientia, sed qui homines sapientes sint, dicere. Itaque masculinum necessarium est. Sic paullo post, οὔτε σοφὸς οὔτε σώφρων εἶναι. Itaque retinui etiam τὸν, quod in ed. *Steph.* est & in *Caselianâ*; nam τὸ unde sit, quod *Leunclaviana*, & *Welsiana* habet, nescio. quod si τὸ à *Xenophonte* esset, nil certius esset, quàm ita legendum, ut *Leunclavius* voluit. *Ernest.*

2 Negat *Socrates*, quenquam sapientem aut scientiâ præditum esse, qui non vitam ad sapientiæ præcepta componat. Confer verba *Jacobi* c. 3. v. 13. τίς σοφὸς καὶ ἐπισήμων ἐν ὑμῖν; δεῖξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀνατροφῆς τὰ ἔργα αὐτῶν ἐν περαιομένῃ σοφίᾳ.

3 *Leunclavius* legendum putat οἷονταί, pro οἷόν τε, nisi οἷόν τε est pro εἰκός, probabile est, videtur. *Ernest.* --- *Uptonus* in notis suis in *Arrian.* lib. 2. c. 26. legit οἷονταί, atque ita interpretatur --- Omnes enim arbitror eligentes quoad ejus fieri potest, quæ existimant, quam maximè sibi utilia, ista agere.

4 Intell. δεῖν. aliud exemplum ex ipso *Xenophonte* attulit *Lamb.* *Bos* p. m. 292. *Ernest.*

μίζω οὖν τὰς μὴ ὀρθῶς πράττοντας, οὔτε σοφοὺς, οὔτε σώ-
φρονας ^{ἔτι}).

ε'. Εφη δὲ καὶ τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν
ἀρετὴν, ^{ἔτι} σοφίαν ^{ἔτι}. τὰ τε γὰρ δίκαια, καὶ πάντα, ὅσα ἀρε-
τῇ πράττεται, καλὰ τε καὶ ἀγαθὰ εἶναι· καὶ οὔτ' ἂν τὰς
ταῦτα εἰδότες ἄλλο ἂν τι τούτων ὁδὸν παρελέσθαι, οὔτε
τὰς μὴ ὀπισθιμύνοις δυνάσθαι πράττειν, ἀλλὰ καὶ, εἰ ἐγ-
χειρῶσιν, ἀμαρτάνειν· οὕτω καὶ τὰ καλὰ γε καὶ ἀγαθὰ τὰς
μὲν σοφοὺς πράττειν, τοὺς δὲ μὴ σοφοὺς οὐ δυνάσθαι, ἀλ-
λὰ καὶ, εἰ ἐγχειρῶσιν, ἀμαρτάνειν· ἐπεὶ οὖν τὰ τε δίκαια
καὶ τὰ ἄλλα καλὰ τε καὶ ἀγαθὰ πάντα ἀρετῇ πράττεται,
δῆλον εἶναι, ὅτι καὶ δικαιοσύνη, καὶ ἡ ἄλλη πᾶσα ἀρετὴ, σο-
φία ὅτι.

ς'. Μορίαν γε μὴν ἐναντίον μὲν, ἔφη, ^{ἔτι} σοφία, οὐ μὲν

Quamobrem qui non recte agunt, eos nec sapientes nec
mente sanos esse statuo.

5. Dicebat cum iustitiam tum omnem aliam virtutem
esse sapientiam: nam iusta, atque omnia quæ cum virtute
aguntur, honesta & bona esse: neque eos, qui hæc sciant,
aliud quidpiam his præferre, neque illos, qui nesciant, præ-
stare posse; immo verò etiam si præstare conentur, peccare:
usque adeo sapientes honesta ac bona facere: non sapien-
tes autem id non posse, atque etiam in conatu peccare:
quum igitur & iusta & alia honesta ac bona cum virtute
efficiantur, manifestum esse, tum iustitiam tum omnem
aliam virtutem, esse sapientiam.

6. Quanquam insaniam sapientiæ quiddam esse contra-

1 Virtutes esse scientias docuerunt Stoici. *Quintil. Instit. Orator.*
lib. 2. c. 21. hanc rem fusè tractat. vide *Cicer. de Oratore* lib. 1. c. 18.
de finibus lib. 3. c. 21, 22. Denique *Laertium*, 7. 46.

τοί γε τὴν ἀνεπιτημοσύνην μανίαν ἐνόμιζεν·¹ τὸ δὲ ἀγνοεῖν
ἑαυτὸν,² καὶ μὴ ἂ οἶδε, δοξάζειν τε καὶ οἶεσθαι καὶ γινώσκειν,
ἐγὼ τὰ τῶν μανίας ἐλογίζετο εἶναι. τοὺς μέντοι πολλὰς, ἔφη,
ἂ μὲν οἱ πλείστοι ἀγνοοῦσι, τὰς διημαρτηκότας τῶν ὧν φά-
σκειν μαίνεσθαι, τὰς δὲ διημαρτηκότας, ὧν οἱ πολλοὶ γινώ-
σκουσι, μαινομένης καλεῖν.

ζ'. Εἰ γὰρ τις μέγας οὕτως οἴηται εἶναι, ὥστε κύπτειν
τὰς πύλας τοῦ τείχους διεξιὼν, εἴαν τε οὕτως ἰσχυρὸς, ὥστ'
ἐπιχειρεῖν οἰκίας αἰρέσθαι, ἢ ἄλλῳ τῷ ὀπιτίθεσθαι τῶν πᾶσι δή-
λων, ὅτι ἀδύνατά ἐστι, τῶτον μαίνεσθαι φάσκειν· τὰς δὲ μι-
κρὸν διημαρτάνοντας ὧν δοκεῖν τοῖς πολλοῖς μαίνεσθαι, ἄλλ'

rium putaret, non tamen inscitiam existimabat esse in-
faniā: sed ignorare seipsum, & quæ quis nesciat, opi-
nari ac putare etiam se scire, proximum quiddam esse
arbitratur infaniæ. Aiebat vulgus negare illos insa-
nire, qui ab iis aberrant, quæ plurimi ignorent: at qui
ab illis aberrant, quæ plerique sciant, furiosos appel-
lare.

7. Nam qui sibi tam magnus videatur, ut per oppidi
portas transiens sese inclinet, tamque robustus, ut ædes
sustollere conetur, vel aliquid aliud eorum aggrediatur,
de quibus constet omnibus, fieri ea non posse, hunc in-
fanire aiunt: sed qui paulum quid delinquant, non viden-
tur vulgò insanire: sed quemadmodum vehementem li-

¹ Vide suprâ c. 7. sect. 7. hujus libri.

² Sic est in Vett. edd. sed *Wells* è conjecturâ *Leunclav.* recepit, καὶ ἂ μὴ οἶδε. Nec improbo. Sed quod sciebam hujusmodi συγχύσεις non
raras esse apud optimos auctores Græcos, & apud *Xenophontem* plurima
alia esse gratæ illius negligentiae, quam *Cicero* vocat, exempla, nole-
bam omnium veterum edd. lectionem de conjecturâ mutare. *Ernest.* ---
Hebr. c. 11. v. 3. εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων pro ἐκ μὴ φαινομένων τὰ βλέ-
πόμενα γινώσκειν.

ὥσπερ τὴν ἰσχυρὰν ἐπιθυμίαν ἔρωτα καλεῖσιν, οὕτω καὶ τὴν
μεγάλῃν παθήνοισιν μανίαν αὐτὰς καλεῖν.

η'. Φθόνον δὲ σκοπῶν ὅ, τι εἴη, λύπῃ μὲν τινα ἔξέρισκεν
αὐτὸν ὄντα, οὔτε μέντοι τὴν ἐπὶ φίλων ἀτυχίαις, οὔτε τὴν
ἐπ' ἐχθρῶν εὐτυχίαις γιγνομένην. ¹ ἀλλὰ μόνους, ἔφη, φθο-
νεῖν τοὺς ἐπὶ ταῖς τῶν φίλων εὐπραξίαις ἀνιωμένους. θαυ-
μαζόντων δὲ πινων, εἰ τις φιλῶν τινα ἐπὶ τῇ εὐπραξίᾳ αὐ-
τῷ λυποῖτο, ὑπερίμνησκει, ὅτι πολλοὶ οὕτω πόρος τινας ἔχου-
σιν, ὥστε κακῶς μὲν πράττοντας μὴ δύνασθαι διορᾶν, ἀλλὰ
βοηθεῖν ἀτυχέουσιν, εὐτυχούντων δὲ λυπεῖσθαι. τὸ δὲ φρονίμως
μὴ ἀνδρὶ ἔκ ἀν συμβῆναι, τὰς ἡλιθίους ² δὲ δὴ πάχειν αὐτό.

θ'. Σχολὴν δὲ σκοπῶν, τι εἴη, ποιεῖντας μὲν τι τὰς πλεί-

bidinem appellant amorem, ita dementiam ingentem in-
faniam vocant.

8. Considerans autem invidiam, quid esset, dolo-
rem esse quendam reperiebat, non in amicorum adver-
sis rebus, nec in secundis hostium; sed eos solum aie-
bat invidere, qui amicorum felicitatem inique ferrent:
quumque mirarentur nonnulli, posse aliquem in ejus
successu prospero, quem diligeret, dolere; commone-
faciebat eos, esse quosdam sic affectos ad alios, ut il-
los malè se habentes negligere non possint, succurrant-
que calamitatibus; sin prosperè agant, doleant: hoc
autem viro prudenti non accidere, sed fatuos ita com-
parari.

9. Quum, quid sit otium, consideraret, aiebat se de-

¹ Ἀναγκάσθον. pro ἀλλὰ μόνῃ τὴν ἐπὶ τ. τ. φ. ε. Ernest.

² Leunclavius suspicatur, δὴ rectè. Nisi fortè hîc quoque ἀναγκάσ-
θια orationis est, cujusmodi & apud Latinos, si rectè memini, occur-
rit, cum oratio ex obliquâ subito recta fit & contra. sed nec τὸ δεῖν satis
aptum foret. Ernest.

τοὺς ἔφη εὐρίσκειν· καὶ γὰρ τοὺς πεπιδύοντάς, καὶ τοὺς γε-
λωτοποιουῦντας ποιεῖν τι· πάντας δὲ τούτους, ἔφη, χολάζειν·
¹ ἔξῃναι γὰρ αὐτοῖς ἰέναι πρᾶξοντας τὰ βελτίω τούτων. ὧστε
μέντοι τῶν βελτιόνων ὅτι τὰ χείρω ἰέναι, ὁδὸν αὖτε χολάζειν·
εἰ δὲ τις ἴοι, τούτον, ἀχολίας ἀπὸ οὐσης, κακῶς, ἔφη, τούτο
πράττειν.

ί. Βασιλεῖς δὲ καὶ ἄρχοντες ὅς τὸς τοὺς σκῆπτρα ἔχοντας
ἔφη εἶναι, ὁδὸν δὲ τοὺς ὑπὸ τῶν τυχόντων αἰρεθέντας, ὅδὲ τοὺς
κλήρω² λαχόντας, ὁδὸν δὲ τοὺς βιασαμένους, ὁδὸν δὲ τοὺς ἐξαπα-
τήσαντας, ἀλλὰ τοὺς ὀπισθαμύνους ἄρχειν.

ια'. Οὔποτε γὰρ τις ὁμολογήσειε τὸ μὲν ἄρχοντα εἶναι, τὸ

prehendere, plurimos aliquid facere: quippe illos e-
tiam, qui talis ludunt, & qui faciunt ut moveatur risus,
facere quidem aliquid aiebat; verum eosdem nihilomi-
nus esse otiosos: etenim posse ipsos discedere ad agen-
dum aliquid hisce melius: à melioribus autem ad pe-
jora se conferendi otium esse nemini: at si quis id face-
ret, aiebat cum male facere, præsertim si quid ei negotii
esset.

10. Reges ac principes non illos dicebat esse, qui sce-
ptra tenerent, nec illos, qui vel à quibusvis essent delecti,
vel forte, vi, fraudibus eò pervenissent; sed quotquot im-
perandi periti essent.

11. Nam ubi quis fateretur, principis esse, jubere quod

¹ Eleganter pro, ἔξῃναι αὐτοῖς πρᾶττειν τὰ βελτίω τούτων. Nam il-
lud ἰέναι hîc eam vim habet, quam participium ἰών, quando verbis ad-
ditur, tanquam in illo apud Callimach. Epigr. 1. ult. καὶ σύ γ' ἰών, τὴν
κατὰ σαυτόν ἔλαι, & infinitis aliis Græcorum auctorum locis, quod ce-
leritatem actionis & impetum quendam agentis significat, ut rectè mo-
nuit vir doctus in Observ. Misc. Vol. 1. T. 1. p 125. Verte: Nihil
enim impedire, quo minùs statim abeat, & meliora faciat. Ernest.

² Intell. βασιλείαν, ἀρχήν.

περὶ αὐτὴν ὅ, τι χρὴ ποιεῖν, τῷ δὲ ἀρχομένῳ τὸ πείθεσθαι, ἐπεδείκνυεν ἐν τῇ νηὶ τὸν μὲν ἑπιτάμνον, ἄρχοντα, τὸν δὲ ναύκληρον καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἐν τῇ νηὶ πάντας, πειθομένους τῷ ἑπιτάμνῳ· καὶ ἐν γεωργίᾳ, τὰς κεκλήμενους ἀγρούς· καὶ ἐν νόσῳ, τὰς νοσούντας· καὶ ἐν σωμαστικῇ, τὰς σωμασκούντας· καὶ τὰς ἄλλας πάντας, οἷς ὑπάρχει τι ἐπιμελείας δεόμενον, ἀν μὲν αὐτοὶ ἠγῶνται ἑπιστασθαι, ἐπιμελεῖσθαι· εἰ δὲ μὴ, τοῖς ἑπιτάμνοις ἢ μόνον πρῶσι πειθομένους, ἀλλὰ καὶ ἀπόντας μετὰπεμπομένους, ὅπως ἐκείνοις πειθομένοι τοὺς δέοντα πράττωσιν. ἐν δὲ ταλασίᾳ καὶ ταῖς ναυαῖκας ἐπεδείκνυεν ἀρχούσας τῶν ἀνδρῶν, ἄλλὰ τὸ ταῖς μὲν εἰδέναι ὅπως χρὴ ταλασιργεῖν, τὰς δὲ μὴ εἰδέναι.

16. Εἰ δέ τις πρὸς ταῦτα λέγοι, ὅτι τῷ τυράνῳ ἔξεστι μὴ πείθεσθαι τοῖς ὀρθῶς λέγουσι· καὶ πῶς ἂν, ἔφη, ἔξειν μὴ πείθεσθαι, ἐπικειμένης γε ζημίας, εἴαν τις τῷ εὖ λέγοντι μὴ

agendum sit, subditi verò parere: demonstrabat in navi peritum præesse, nauclerum verò, cum cæteris omnibus, huic perito parere: ibidem in agriculturâ, illos qui agros possiderent: in morbo, qui eo laborarent: in corporis exercitio, qui eo uterentur: alios denique omnes, quibus quiddam sit, quod curatione indigeat, si quidem se arbitrentur rem intelligere, curare: sin minus, non modo peritis præsentibus obtemperare; sed etiam absentes arcessere, ut ipsis parentes, quæ oporteat, agant. In lanificio etiam mulieres viris præesse demonstrabat, quòd illæ sciant, quo pacto exercendum sit lanificium; viri autem ignorent.

12. Siquis ad hæc diceret, posse tyrannum recte monentibus non obtemperare: Et quí non parere possit, respondebat, quum si quis recte monenti non obtemperet, dam-

πείθεται; ἐν ᾧ γὰρ ἂν τις πράγματι μὴ πείθεται τῷ
εὖ λέγοντι, ἀμαρτήσεται δήπου· ἀμαρτάνων δὲ ζημιωθή-
σεται.

ιγ'. Εἰ δὲ φαίη τις τῷ τυράννῳ ὑξεῖναι καὶ ἀποκτεῖναι τὸν
εὖ φρονῶντα· τὸ δὲ ἀποκτείνοντα, ἔφη, τὸς κρατίστους τῶν συμ-
μάχων οἷε ἀζήμιον γίγνεσθαι, ἢ, ὥς ἔτυχε, ζημιῶσθαι; πό-
τερον γὰρ ἂν μᾶλλον οἷε σώζεσθαι τὸν ταῦτα ποιῶντα, ἢ ἔτω
καὶ τάχιστα ἂν ἀπολέσθαι;

ιδ'. Ερμμένου δὲ πινος αὐτόν, πῇ δοκοίη αὐτῷ κράτιστον
ἀνδρὶ ἐπιτήδευμα εἶναι, ἀπεκρίνατο εὐπραξίαν. ἐρμμένου δὲ
πάλιν, εἰ καὶ πῶς εὐτυχίαν ἐπιτήδευμα νομίζοι εἶναι. πᾶν μὲν
οὖν τὸνδρυπὸν ἔγωγ', ἔφη, τύχῃ καὶ πρᾶξιν ἡγοῦμαι. τὸ
μὲν γὰρ μὴ ζητῶντα ἐπιτυχεῖν τινι τῶν δεόντων, εὐτυχίαν οἶ-
μαι εἶναι· τὸ δὲ μαθόντά τι καὶ μελετήσαντα εὖ ποιεῖν, εὐ-

num sit propositum? Nam si quâ in re non pareat ali-
quis recte monenti, nimirum peccabit: qui verò peccat,
damno multatur.

13. Si quis diceret, posse tyrannum occidere eum, qui
recte sapiat: tu verò existimas, inquit, eum qui præstan-
tissimos quosque ex focis occidat, vel nullum, vel leve
damnum pati? utrum enim arbitraris eum, qui hoc per-
petret, incolumem posse manere, an potius hoc pacto ce-
lerrimè perituum?

14. Quum autem quidam eum interrogaret, quodnam
ipsi videretur vitæ institutum homini optimum; respon-
dit, Actionem bonam. At quum rursus interrogaret, an
etiam fortunam prosperam pro instituto duceret. Equi-
dem, ait, fortunam & actionem prorsus esse statuo contra-
ria. Nam si quis nihil quærens, aliquid necessarium con-
sequatur, id fortunam esse prosperam puto: at si quis do-
ctrinâ & curâ recte quid faciat, id actionem bonam esse

πραξίαν νομίζω· καὶ οἱ τὸτο ὀπιτηδύοντες, δοκοῦσί μοι
εὖ πράττειν.

ιε'. Καὶ ἀρίστους δὲ καὶ θεοφιλεστάτους ἔφη εἶναι, ἐν μὲν
γεωργίᾳ, τῆς τὰ γεωργικὰ εὖ πράττοντας, ἐν δὲ ἰατρείᾳ, τῆς
τὰ ἰατρικὰ, ἐν δὲ πολιτείᾳ, τῆς τὰ πολιτικὰ· τὸν δὲ μη-
δὲν εὖ πράττοντα, οὔτε χρήσιμον ὁδὲν ἔφη εἶναι, οὔτε θεοφιλῆ.

Κ Ε Φ. ι'.

Αλλὰ μὲν καὶ εἰ ποτε τῶν τὰς τέχνας ἔχόντων, καὶ ἔρ-
γασίας ἕνεκα χρωμύων αὐταῖς, ἀγαλέγοιτό πσι, καὶ
τότοις ἀφελιμῶν ἦν. εἰσελθὼν μὲν γάρ ποτε πρὸς Παρρά-
σιον τὸν ζωγράφον, καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ, Ἀρα, ἔφη, ὦ Παρ-
ράσιε, γραφικὴ ὅστιν ἡ εἰκασία τῶν ὀρωμύων; τὰ γούν κοί-

duco: quique ita vitam instituunt, ii mihi videntur benè
agere.

15. Homines etiam optimos Deoque acceptissimos aie-
bat esse, in agriculturâ, qui recte faciant quæ agriculturæ
sunt; in medicinâ, qui res medicas; in republicâ, qui
res civiles: sed qui nihil recte agit, eum neque utilem
ad quidquam esse dicebat, neque acceptum Deo.

CAP. X.

Cum Artificibus de ipsorum Arte differit.

ΑΤ qui si quando cum artificibus colloqueretur, qui
quæstûs gratiâ artificiis uterentur, etiam his prode-
rat. Nam quum aliquando ad Parrhasium pictorem in-
gressus esset, cumque eo colloqueretur, Num pictura, mi
Parrhasi, ait, earum rerum est assimilatio, quæ cernun-

† Παρείχετο τοῖς τεχνίταις ἐργασίαν ἐκ ὀλίγων. Αἰτ. Apost. c. 19. v. 24.

λα καὶ τὰ ὑψηλά, καὶ τὰ σκετενὰ καὶ τὰ φωτεινὰ, καὶ τὰ σκληρὰ καὶ τὰ μαλακὰ, καὶ τὰ τραχέα καὶ τὰ λεία, καὶ τὰ νέα καὶ τὰ παλαιὰ σώματα διὰ τῶν χρωμάτων ἀπεικάζοντες ἐκμιμεῖσθε. ἀληθεῖ λέγεις, ἔφη.

β'. Καὶ μὴν τὰ γε καλὰ εἶδη ἀφομοιοῦντες, ἐπειδὴ οὐ ῥάδιον ἐνὶ ἀνθρώπῳ πετυχεῖν ἀμεμπῶς πάντα ἔχοντι, ἐκ πολλῶν συνάγοντες τὰ ἕξ ἐκάστου κάλλιστα, οὕτως ὅλα τὰ σώματα καλὰ ποιεῖτε φαίνεσθαι; ποιοῦμεν γάρ, ἔφη, οὕτως.

γ'. Τί γάρ; ἔφη, ² τὸ πιθανώτατόν τε, καὶ ἥδιον, καὶ φιλικώτατον, καὶ ποθεινώτατον, καὶ ἐρασιμώτατον ἀπομιμεῖσθε τῆς ψυχῆς ἡθος; ἢ οὐδὲ μιμητόν ἐστι τῆτο; πῶς γάρ αὖν, ἔφη, μιμητόν εἴη, ὦ Σώκρατες, ὃ μήτε συμμετρίαν,

tur? Nam & concava & eminentia, & obscura & lucida, & dura & mollia, & aspera & lævia, & nova & vetera corpora per colores repræsentando exprimitis. Verè dicis, ait.

2. Quum verò formas elegantes imitamini, quia non facile est unum hominem nancisci omnia irreprehensibilia habentem, de multis colligentes ea quæ in singulis pulcherrima sunt, ita tota corpora, ut pulchra videantur, efficitis? Sic facimus, ait.

3. Quid verò? inquit, num indolem animi ad suadendum aptissimam, & suavissimam, & amicissimam, & desiderabilem maximè, maximèque amabilem imitamini? An verò illa inimitabilis est? Quo pacto, mi Socrates, inquit, possit hoc esse imitabile, quod neque proportionem,

¹ Sic fecit Zeuxis apud Cicer. Invent. II. initio. Ernest.

² Hen. Steph. hîc Xenophontem præfixisse particulam & pro nonne, existimat.

μήτε χρῶμα, μήτε ὧν σὺ εἶπας ἄρτι μηδὲν ἔχει, μηδὲ ὅλως ὁρατὸν ὅτιν;

Δ'. Αὐτὸς οὖν, ἔφη, γίνεται ἐν ἀνθρώπῳ πῶποτε ἡ φιλοφρόνως καὶ τὸ ἐχθρῶς βλέπειν πρὸς τινος; ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. Ἰκνοῦ τό γε μμητὸν ἐν τοῖς ὄμμασιν; καὶ μάλα, ἔφη. Ὅτι δὲ τοῖς τῶν φίλων ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς ὁμοίως σοι δοκεῖσιν ἔχειν τὰ πρόσωπα, οἳ τε φροντίζοντες, καὶ οἳ μή; μὰ Δί' οὐ δῆτα, ἔφη. Ὅτι μὲν γὰρ τοῖς ἀγαθοῖς φαιδροί, ὅτι δὲ τοῖς κακοῖς σκυθρωποί γίγνονται. Ἰκνοῦ, ἔφη, καὶ ταῦτα δυνατὸν ἀπεικάζειν; καὶ μάλα, ἔφη.

Ε'. Ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ μεγαλοπρεπές τε καὶ ἐλδύττερον, καὶ τὸ ταπεινόν τε καὶ ἀνελδύττερον, καὶ τὸ σωφρονητικόν τε καὶ φρόνιμον, καὶ τὸ ὑβριστικόν τε καὶ ἀπειρόκαλον, καὶ διὰ τῶν προσώπων καὶ διὰ τῶν σχημάτων, καὶ ἐσώτων καὶ κινεσμένων ἀνθρώπων διαφαίνει. ἀλη-

neque colorem, neque quidquam habet illorum, quæ modo tu commemorabas, neque omninò cerni potest?

4. Annon, inquit, usuvenit homini, ut blandè vel hostiliter quosdam intueatur? Ita mihi videtur, ait. Ergo in oculis est, quod exprimi potest? Omninò, inquit. At in amicorum rebus secundis & adversis iidemne vultus esse tibi videntur eorum qui solliciti sunt, & qui non? Nequaquam ait: nam in prosperis hilares, in adversis tristes sunt. Ergo possunt, ait, hæc quoque repræsentari? Omninò, respondit (*Parrhasius*.)

5. Quinetiam & magnificum & liberale, & humile & illiberale, & castum & prudens, & petulans & turpe, tam per vultum quàm per gestus hominum seu stantium seu se moventium elucet. Verè dicis, ait. An-

1 Scribendum dico τὸ φιλοφρόνως καὶ ἐχθρῶς. vel τὸ φιλοφρόνως καὶ τὸ ἐχθρῶς. Sed illam scripturam malim. *H. Steph.*

ἢ λέγεις, ἔφη. ἔκονται καὶ ταῦτα ¹ μιμητά; καὶ μάλα, ἔφη. πότερον οὖν, ἔφη, νομίζεις ἥδιον ὄραν τὰς ἀνθρώπους, δι' ὧν τὰ καλὰ τε καὶ γαθαὰ καὶ ἀγαπητὰ ἦδη φαίνεσθαι, ἢ δι' ὧν τὰ αἰσχρά τε, καὶ πονηρὰ, καὶ μισητὰ; πολὺν γὰρ Δί', ἔφη, διαφέρει, ὦ Σώκρατες.

ε'. Πρὸς δὲ Κλείτωνα τὸν ἀνδριότροπον εἰσελθὼν ποιεῖ, καὶ θαλερόμηνος αὐτῷ, ὅτι μὲν, ἔφη, ὦ Κλείτων, ἄλλοις ποιεῖς δρομεῖς τε καὶ παλαιστὰς, καὶ πύκτας, καὶ πανκρηπιαστὰς, ὁρᾷ τε καὶ οἶδα· ὃ δὲ μάλιστα ² ψυχαγωγὴ ἀπὸ τῆς ὀφείας τὰς ἀνθρώπους, τὸ ζωτικὸν φαίνεσθαι, πῶς τὸτο ἐνεργάζη τοῖς ἀνδράσιν;

ζ'. Επεὶ δὲ ἄπορων ὁ Κλείτων ἔταχ' ἀπεκρίνατο· ἄρ', ἔφη, τοῖς πῶν ζώντων εἶδεναι ἀπεικάζων τὸ ἔργον, ζωικωτέρως

non & hæc imitanda? Omnino, inquit. Utrum ergo, ait, illa cernere lubentius homines putas, per quæ honesti, boni, amabiles mores elucet; an per quæ turpes, mali, ac odiosi? Multum profectò interest, inquit, mi Socrates.

6. Etiam ingressus aliquando ad Clitonem statuarium, & cum eo collocutus, Varios te, mi Clito, ait, cursores, luctatores, pugiles, pancratiastas fingere video & scio: quod autem maxime recreat homines aspectu, vivax scilicet apparere, quo pacto id statuis indis?

7. Heic quum, dubitans Clito, non celeriter responderet: An, inquit, opus tuum formis viventium assimilando, sta-

¹ Hanc lectionem revocavi è *Stobæo*: probat *Stephanus*. Nam in antecedentibus semper est hoc adjectivo usus. Vulgo est, μιμήματα. Sed verbum non est aptum huic loco. Nam μίμημα est res imitatione expressa, non res imitabilis. *Ernest*.

² Hujus verbi vim cognosces ex iis, quæ de substantivo ψυχαγωγία doctè observat *Cuperus* Obs. II. 14. *Ernest*.

ποιεῖς φαίνεσθαι τὰς ἀνδριάντας; καὶ μάλα, ἔφη. ὅκου
τά τε ὑπὸ τῶν χημάτων κατὰσπώμενα καὶ τὰ ἀνασπώ-
μενα ἐν τοῖς σώμασι, καὶ τὰ συμπιεζόμενα, καὶ τὰ διελ-
κόμενα, καὶ τὰ ἐντεινόμενα καὶ τὰ ἀνιέμενα ἀπεικάζων,
ὁμοιότερά τε τοῖς ἀληθινοῖς καὶ πιθανώτερα ποιεῖς φαίνεσθαι;
πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

η'. Τὸ δὲ καὶ τὰ ἰπάθη τῶν ποιούντων τι σωμαίων ἀπο-
μιμῆσθαι, ὃ ποιεῖ τινα τέρψιν τοῖς θεωμένοις; εἰκός γ' οὖν,
ἔφη. ἔκδ' καὶ τῶν μὲν μαχόμενων ἀπειλητικὰ τὰ ὄμματα
ἀπεικάζειν, τῶν δὲ νενικηκότων εὐφραινομένων ὅψιν μιμητέα.
σφόδρα γε, ἔφη. δεῖ ἄρα, ἔφη, τὸν ἀνδριάντοποιόν τὰ τῆς
ψυχῆς ἔργα τῷ εἶδει προσεικάζειν.

θ'. Πρὸς δὲ Πιστίαν τὴν θωρακοποιὸν εἰσελθὼν, (ὁπιδεί-
ξαντ' αὐτὴ τῷ Σωκράτει θώρακας εὖ εἰργασμένους) νῆ τ'

tuas vivaciores videri facis? Omnino, inquit. Nonne igitur, dum quæ per gestus deorsum sursumque trahuntur in corporibus, & quæ comprimuntur & quæ diducuntur, & quæ intenduntur & quæ remittuntur, exprimis, facis, ut similia veris magisque consentanea appareant? Maxime scilicet, inquit.

8. At verò etiam affectiones corporum aliquid agentium imitari, an non delectationem aliquam spectantibus affert? Verisimile est, ait. Quamobrem pugnantium oculi repræsentandi sunt ut minaces, victorum verò vultus effingendus, quasi lætantium. Prorsus, inquit. Ergo statuarium, inquit, animi actiones per formam repræsentare oportet.

9. Ibidem ad Pistiam fabrum loricarium ingressus, (quum is Socrati loricas egregiè factas ostenderet) Pro-

Ἡραν, ἔφη, καλόν γε, ὦ Πιστία, τὸ εὖρημα, τῷ τὰ μὲν δεόμενα σκέπης τοῦ ἀνθρώπου σκεπάζειν τὸν θώρακα, ταῖς δὲ χερσὶ μὴ κωλύειν χρῆσθαι.

ἰ. Ἀτάρ, ἔφη, λέξόν μοι, ὦ Πιστία, ἀλλὰ πῶς ἔτε ἰχυρότερος ἔτε πολυτελετέρος τῶν ἄλλων ποιῶν τὰς θώρακας, πλείονος πωλεῖς; ὅτι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, εὐρυθμότερος ποιῶ. ἢ ῥυθμὸν ² δ', ἔφη, πότερος ³ μέτρῳ ἢ σαθρῷ ὀπιδεικνύων, πλείονος τιμᾶς; ὃ γὰρ δὴ ἴσους γε πάντας, ὃ δὲ ὁμοίους οἰμὰς σε ποιεῖν, εἴ γε ἀρμότιοντας ποιεῖς. Ἀλλὰ νῦν Δί', ἔφη, ⁴ ποιῶ. ὅθεν γὰρ ὄφελός ἐστι θώρακος ἀνευ τούτου.

ια'. Οὐκοῦν, ἔφη, σώματα γε ἀνθρώπων, τὰ μὲν εὐρυθμά

fectū, ait, mi Pistia, pulchrum hoc inventum est, tegere loricam eas hominis partes quas tegi necesse est; neque tamen impedire, quod minus quis manibus utatur.

10. Verum, inquit, dicito mihi, mi Pistia, quamobrem nec firmiores nec præstantiores loricæ faciens, quàm alii, pluris tamen eas vendis? Propterea, mi Socrates, ait, quod concinniores facio. Concinnitatem verò an mensurâ vel pondere demonstrans, pluris æstimas? nec enim loricæ omnes æquales, neque similes te puto facere, siquidem congruentes facis. Sic facio, inquit: nam absque illo nullus loricæ usus fuerit.

11. Ergo, inquit, etiam hominum corpora partim con-

1 Neque è pretiosiori materiâ.

2 Recepi Bessarionis lectionem, quam & Leunclavius probat. Nam vulgg. omittunt δ'. Ernest.

3 Nempe omnis rhythmus quidem numero judicatur & hoc ipso, ut Aristoteles ait, delectat, quod certo numero continetur: sed numerus ille esse in diversis rebus potest, in dimensione, pondere, tempore, motu &c. hinc Socrati ῥυθμὸς ἐν μέτρῳ ἢ σαθρῷ.

4 Ποιῶ refertur ad ἀρμότιοντας, non ad ἴσους aut ὁμοίους. Ernest.

ἐστὶ, τὰ δὲ ἄρυθμα. πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. πῶς οὖν, ἔφη, τῷ ἄρυθμῳ σώματι ἀρμότιοντα ἢ ἰσχυρὰ εὐρυθμον ποιεῖς; ὥσπερ καὶ ἀρμότιοντα, ἔφη. ὁ ἀρμότιων γάρ ἐστιν εὐρυθμος.

ιβ'. Δοκεῖς μοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὸ εὐρυθμον οὐ κατ' ἑαυτὸ λέγειν, ἀλλὰ πρὸς τὸν χρώμην. ὥσπερ ἂν εἰ φαίης ἀσπίδα, ᾧ ἂν ἀρμότιη, τέτρω εὐρυθμον εἶναι· καὶ χλαμύδα, καὶ τὰλλα ὡσαύτως ἔοικεν ἔχειν τῷ σώματι λόγῳ. ἴσως δὲ καὶ ἄλλό τι οὐ μικρὸν ἀγαθὸν τῷ ἀρμότιον πρέσβει. δίδαξον, ἔφη, ὦ Σώκρατες, εἰ τι ἔχεις.

ιγ'. Ἡπῶν, ἔφη, τῷ βάρει πιέζουσιν οἱ ἀρμότιοντες ἢ ἀναρμότων, ἢ αὐτὸν σταθμὸν ἔχοντες. οἱ μὲν γὰρ ἀνάρμοστοι, ἢ ὅλοι ἐκ τῶν ὤμων κρεμάμενοι, ἢ καὶ ἄλλό τι σώματος σφόδρα πιέζοντες, δύσφοροι καὶ χαλεποὶ γίνονται· οἱ δὲ ἀρμότιοντες, διειλημμένοι τὸ βάρος, τὸ μὲν ὑπὸ τῶν κλειδῶν καὶ ἐπωμίδων, τὸ δὲ ὑπὸ τῶν

cinna sunt, partim inconcinna. Maximè, inquit. Quo igitur pacto, inquit, loricam inconcinno corpori congruentem, concinnam efficis? Sic nimirum, ait, ut & congruentem facio: nam quæ congruit, concinna est.

12. Videris mihi, ait Socrates, concinnitatem non per se appellare, sed respectu utentis: quemadmodum si dicas clypeum concinnum illi esse, cui congruit; itidemque chlamydem, ac cæteras res se habere ex tuo quidem sermone constat. Fortassis autem aliud quoddam non exiguum bonum inest huic congruentiæ. Doce verò me, mi Socrates, ait, siquid habes.

13. Minus, inquit, pondere suo premunt loricæ congruæ, quàm incongruæ, licet pondus æquale habeant. Nam incongruæ, vel ab humeris totæ dependendo, vel aliam partem corporis aliquam vehementer premendo, gestatu difficiles ac molestæ fiunt: congruæ verò, quum onus partim à claviculis & parte scapulis vicinâ, par-

ὤμων, τὸ δὲ ὑπὸ τῷ στήθεσι, τὸ δὲ ὑπὸ τῷ νώτῃ, τὸ δὲ ὑπὸ τῆς γαστρὸς, ὀλίγου δεῖν οὐ φορήματα, ἀλλὰ προσθήματα εἶναι.

ιδ'. Εἴρηκας, ἔφη, αὐτὸ, δι' ὅπερ ἔγωγε τὰ ἐμὰ ἔργα πλείτου ἀξία νομίζω εἶναι. ἔνιοι μὲν τοι τὰς ποικίλους καὶ τὰς ὀπίχρους θώρακας μᾶλλον ὠνδύνονται. Ἀλλὰ μὲν, ἔφη, εἶγε ἀπὸ ταῦτα μὴ ἀρμότιοντα ὠνουῦνται, κακὸν ἐμοίγε δοκοῦσι ποικίλον τε καὶ ὀπίχρυσον ὠνεῖσθαι.

ιε'. Αὐτάρ, ἔφη, τῷ σώματι¹ μὴ μένοντος, ἀλλὰ ποτὲ μὲν κυρταμύνει, ποτὲ δὲ ὀρθουμύνει, πῶς ἂν ἀκριβεῖς θώρακες ἀρμόττοιεν; ὁδαμῶς, ἔφη. λέγεις, ἔφη, ἀρμόττειν οὐ τὰς ἀκριβεῖς, ἀλλὰ τὰς μὴ λυπῶντας ἐν τῇ χρείᾳ. αὐτὸς, ἔφη, τῷτο λέγεις, ὦ Σώκρατες, καὶ² τὰ νῦν ὀρθῶς ἀποδέχῃ.

tim ab humeris, à pectore, à tergo, à ventre distributum sublevetur, prope non gestaminis, sed appendicis esse loco videntur.

14. Dixisti hoc ipsum, ait, propter quod equidem opera mea maximi esse pretii duco. Nonnulli tamen thoraces varios ac deauratos lubentius emunt. At verò, inquit, (Socrates,) si propterea non congruentes emunt, varium mihi & inauratum malum emere videntur.

15. Quum autem corpus eodem modo non manet, ait, sed modo curvatur, modo erigitur, quo pacto accurati thoraces congruere possunt? Nequaquam, inquit. Dicis tu congruere, ait, non accuratos, sed in ipso usu non molestos. Id verò, mi Socrates, ait, ipse dicis, & nunc quidem recte rem accipis.

¹ Scil. in eodem situ.

² Confer Act. Apost. c. 4. v. 29. καὶ τὰ νῦν &c. id est, κατὰ τὰ νῦν ἔντα, in præsentia nunc.

Κ Ε Φ. ια'.

Γυναικὸς δὲ ποτε οὕσης ἐν τῇ πόλει καλῆς, ἥ ὄνομα ἦν Θεοδότη, καὶ ὅια συνείναι τῷ πείθοντι, μνησθέντῳ αὐτῆς τῷ παρόντων τινός, καὶ εἰπόντος, ὅτι κρείττον ἐῖη λόγος τὸ κάλλος τῆς γυναικὸς, καὶ ζωγράφους φήσαντῳ εἰσιέναι πρὸς αὐτὴν ἀπεικασομένης, οἷς ἐκείνην ὅπως δεικνύειν ἑαυτῆς ὅσα καλῶς ἔχει· ἴτεον ἂν εἶη θεασομένης, ἔφη ὁ Σωκράτης· ὃ δὲ δὴ ἀκῶσασί γε τῷ λόγῳ κρείττον ὅτι καταμαθεῖν.

CAP. XI.

Cum meretrice Theodotâ de Arte hominum alliciendorum differit.

Cæterum quum aliquando mulier quædam esset in urbe formosa, cui nomen erat Theodota, & qualis cum persuadente consuescebat; factâ ejus mentione ab aliquo eorum, qui aderant, dicente, mulieris elegantiam verba exsuperare, atque etiam narrante pictores ad eam commeare assimilatueros, quibus illa commonstraret, quæcunque honestè posset: nos etiam, ait Socrates, hanc spectatum ire par erat: nec enim audientibus licet cognoscere id, quod omnem sermonem superat.

1 *Ἀνακλόεθος* oratio. Nam dicendum erat οἷας, intell. ἔσης, nisi forte, quod mihi quidem videtur, id ipsum οἷας est à *Xenophonte*. Ultima litera potuit intercidere, quòd sequentis quoque vocis litera prima est figma. *Ernest*.

2 *Κρείττον*, intell. *κάλλος*. Cæterum turbat articulus τῷ, cui facilè intelligent Græcè docti locum hîc non esse. *Leunclavius* legendum putabat, ἐ τῷ λόγῳ κρείττων ἐστὶ. De κρείττων non est opus, ἐ autem non est absurdum, si pro τῷ reponatur. Fortè *Xenophon* dedit τὸ hoc sensu, *Ea pulchritudo, quæ verbis exprimi non potest, nec potest audiendo disci. aut sine ellipsi: Quicquid enim oratione explicari non potest, id auribus, quale sit, ab aliis percipi non potest.* *Ernest*.

καὶ ὁ διηγησάμενος, ὅκ' ἂν ἴφθάνοιτ', ἔφη, ἀκολου-
θοῦντες.

β'. Οὕτω μὲν δὴ πορεύθεντες πρὸς τὴν Θεοδότῳ, καὶ
καταλαβόντες ζωγράφῳ τινὶ παρεστηκυῖαν, ἐθεάσαντο· παυσά-
μενοι δὲ τῷ ζωγράφῳ, ὦ ἄνδρες, ἔφη ὁ Σωκράτης, πότερον
ἡμᾶς δεῖ μᾶλλον Θεοδότῃ χάριν ἔχειν, ὅτι ἡμῖν τὸ κάλλος
ἐαυτῆς ἐπέδειξεν, ἢ ταύτῃ ἡμῖν, ὅτι ἐθεασάμεθα; ἂρ' εἰ μὲν
ταύτῃ ὠφελιμώτερον ἐστὶν ἢ ὀπίδειξις, ταύτῃ ἡμῖν χάριν
ἐκτεόν· εἰ δὲ ἡμῖν ἢ θεᾷ, ἡμᾶς ταύτῃ;

γ'. Εἰπόντος δὲ τινος, ὅτι δίκαια λέγοι· ἔκθ' ἔφη, αὐ-
τῇ μὲν ἤδη τὸν παρ' ἡμῶν ἑπαινον κερδαίνει, καὶ ἐπειδὴν εἰς

Tum qui hæc narraverat, quin confestim, ait, sequi-
mini.

2. Itaque quum ad Theodotam ivissent, & hanc picto-
ri astantem reperissent, inspiciebant: quumque cessasset
pictor, O viri, inquit Socrates, utrum nos gratiam potius
habere Theodotæ convenit, quod pulchritudinem suam
nobis ostenderit, an nobis illam, quod eam spectaverimus?
Num si quidem hæc ostensio ipsi utilior est, nobis habere
gratiam debet: sin autem nobis contemplatio, nos ipsi?

3. Heic quum quidam diceret, proferri ab eo æquissi-
ma: Ergo, inquit, hæc quidem modo laudem hanc à no-

1 φθάνειν ἀπολαθεῖν εἶναι est *statim sequi*; non simpliciter, ut Budæus & Stephanus putat, ἀπολαθεῖν. Sic L. II. c. 3. §. 11. Cum Socrates dixisset, Chærecratem scire, quibus artibus fratris animum capere & conciliare sibi possit, cupidus earum artium cognoscendarum factus Chærecrates: ἔκ' ἂν φθάνοις, inquit, λέγων, εἴ τι ἡδομένη με φίλτερον ἐπιστάμενον &c. *quin mihi statim dic* &c. Facile autem intelligitur, hanc vim esse à primâ & propriâ verbi φθάνειν significatione; quod, qui alterum occupare & prævertere vult, celeritatem adhibeat necesse esse. Cæterum non negaverim, interdum simpliciter φθάνειν cum participio, tamquam ἀκῶν esse ἀκῶν. Ernest.

πλείους διαγείλωμεν, πλείω ὠφεληθήσε'. ἡμεῖς δὲ ἤδη τε
 ὧν ἐθεασάμεθα ὀπιθυμοῦμεν ἄφατος, καὶ ἀπιμεν ὑποκνηζόμενοι,
 καὶ ἀπελθόντες ποθήσομεν. ἐκ δὲ τούτων εἰκός, ἡμᾶς μὲν θερα-
 πεύειν, ταύτην δὲ θεραπεύεσθαι. καὶ ἡ Θεοδότη, νῆ Δί', ἔφη, εἰ
 τοίνυν ταῦθ' ὅπως ἔχει, ἐμὲ ἀν' δέοι ὑμῶν τὴν θέας χάριν ἔχειν.

δ'. Ἐκ δὲ τούτου ὁ Σωκράτης, ὁρῶν αὐτὴν τε πολυτελῶς
 κεκοσμημένην, καὶ μητέρας παρούσας αὐτῇ ἐν ἐσθῇ καὶ θε-
 ραπείᾳ οὐ τῇ τυχούσῃ, καὶ θεραπαίνας πολλὰς καὶ εὐειδεῖς,
 καὶ ὅδ' αὖτε ταύτας ἡμελημένως ἐχούσας, καὶ τοῖς ἄλλοις πλὴν
 οἰκίαν ἀφρόνως κατασκευασμένην, εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Θεοδότη,
 ἔστι σοι ἀγρός; ὅκ' ἐμοιγ', ἔφη. Ἄλλ' ἄρα οἰκία πρὸς πόλιν
 ἔχουσα; ὅδε οἰκία, ἔφη. Ἄλλὰ μὴ χειροτέχνῃ τις; ὅδε
 χειροτέχνῃ, ἔφη. πόθεν θῆν, ἔφη, τὰ ἐπιτήδεια ἔχεις; ἐάν τις,
 ἔφη, φίλος μοι γινόμενος, εὖ ποιῆν ἐθέλῃ, ὅτός μοι βίος ἐστίν.

bis lucratur, ac, posteaquam ad plures rem enunciaveri-
 mus, plus utilitatis capiet: nos autem quæ jam spectavi-
 mus, attingere cupimus, ac abimus nonnihil titillati, ac
 ubi discefferimus, desiderabimus. De quibus consenta-
 neum est, nos quidem hanc colere, ipsam verò coli. Tum
 Theodota, Profectò, inquit, si hæc ita se habent, me vo-
 bis spectationis causâ gratiam habere oporteat.

4. Deinde Socrates, quum eam sumptuosè ornatam vi-
 deret, ac matrem cum eâ in veste & cultu non vulgari,
 itemque multas ac formosas ancillas, ne illas quidem neg-
 lectim habitas, aliisque rebus abundè instructas ædes, Dic
 mihi, ait, mea Theodota, estne tibi prædium? Non mi-
 hi, inquit. At domus cum proventibus? Nec domus, ait,
 At servi artes manuaras exercentes? Nec illi quidem,
 ait. Unde igitur habes necessaria, inquit? Siquis, ait,
 amicus mihi factus, benè mihi facere velit, is mihi facul-
 tatum instar est.

ε'. Νῆ τὴν Ηρακλ, ἔφη, ὦ Θεοδότῃ, καλὸν γε τὸ κτῆμα, καὶ πολλῷ κρεῖττον ἢ οἰῶν τε καὶ βοῶν καὶ αἰγῶν, φίλων ἀγέλην κεκτῆσθαι. ἀτὰρ, ἔφη, πότερον τῇ τύχῃ ὀπιτρεῖσαι, εἴαν τις σοι φίλος ὥσπερ μυῖα ποροσπῆῃ, ἢ καὶ αὐτὴ τι μηχανᾷ;

ς'. Πῶς δ' ἂν, ἔφη, ἐγὼ τέττα μηχανὴν εὐροιμι; πολὺ νῆ Δί', ἔφη, πρῶτον μᾶλλον, ἢ αἱ φάλαγγες. οἶσθα γὰρ ὥς ἐκείναι θηρῶσι τὰ πρὸς τὴν βίον. ἀρχαῖα γὰρ δήπερ λεπτά ἐφηνάμηναι, ὅ, τι ἂν ἐνταῦθα ἐμπέσῃ, πούτῳ τερφῇ χρῶνται.

ζ'. Καὶ ἐμοὶ οὖν, ἔφη, συμβουλεύεις ἐφηνασθαι τι θήρατρον; οὐ γὰρ δὴ ὅπως γε ἀτεχνῶς οἶεσθαι χρὴ τὸ πλείστου ἀξίον ἀγρευμα φίλος θηρεύσειν. ἔχ' ὁρᾷς, ὅτι καὶ τὸ μικροῦ ἀξίον τὰς λαγῶς θηρῶντες πολλὰ τεχνάζουσιν;

5. Profectò, ait, mea Theodota, præclara illa possessio est, multoque potius est amicorum habere gregem, quàm ovium, boum, caprarum. Verum, ait, an rem fortunæ committis, ut aliquis ad te amicus instar muscæ advolet, an & ipsa nonnihil machinaris?

6. Quî possim ego, inquit, artis aliquid ad hoc invenire? Multo, inquit, convenientius, quàm aranæ. Nôsti, enim quo pacto illæ victum venentur. Telas enim tennes texunt, & quicquid in eas inciderit, eo, cibi loco, utuntur.

7. Ergo mihi quoque, ait, consulis, ut rete aliquod texam? Non enim scilicet, adeo te sine arte putare debes prædam pretiosissimam amicos venaturam. Non vides eos, qui lepores rem non magni æstimandam venantur, multa artificiosè moliri?

1 Hic locus longè facetissimus est, eandem ob causam, quam supra commemoravimus ad lib. II. c. 6. sect. 8. Ernest.

η'. Οτι μὲν γὰρ τῆς νυκτὸς νέμονται, κυῖας ἑ νυκτερόπικτας πορυσάμενοι, ταύταις αὐτὰς θηρῶσιν· ὅτι δὲ μὴ ἡμέραν ἀποδιδράσκουσιν, ἄλλας κτῶνται κυῖας, αἵτινες, ἢ ἀνὲκ τῆς νομῆς εἰς τὴν εὐνὴν ἀπέλθωσι, τῇ ὁσμῇ αἰσθασμόμεναι, εὐρίσκουσιν αὐτὰς· ὅτι δὲ ποδώκεις εἰσὶν, ὥστε καὶ ἐκ τῆς φθμεροῦς πρέχοντες ἀποφύγειν, ἄλλας αὖ κυῖας ταχείας πῶδασκευάζονται, ἵνα καὶ πόδας ἀλίσκωνται· ὅτι δὲ καὶ ταύτας αὐτῶν τινες ἀποφύγουσι, δίκτυα ἱστῶσιν εἰς τὰς ἀτραπὰς, ἢ φύγουσιν, ἢ εἰς ταῦτα ἐμπίπτοντες συμποδίζονται.

θ'. Τίνι οὖν, ἔφη, τοῖσ' αὖ φίλως ἀνὲν ἐγὼ θηρῶην; εἰάν γὰρ Δί', ἔφη, ἀντὶ κυνὸς κτήσῃ, ὅστις σοι ἰχνεύων μὲν τὰς φιλοκα-

8. Nam quum illi noctu pascantur, comparatis canibus nocturnis, eos venantur: Et quia interdiu aufugiunt, alias acquirunt canes, quæ ex odore sentientes, quo se ex pastu ad cubile receperint, eos reperiant: quia verò pedibus celeres sunt, ut etiam ex oculis effugere currendo possint, rursus alias canes veloces comparant, ut è vestigio capiantur: rursus quia lepores nonnulli has quoque effugiunt, retia statuunt iis in semitis, per quas fugiunt, ut in ea delapsi compedibus quibusdam implicentur.

9. Quâ igitur re tali, ait, possim amicos ego venari? Si profectò canis loco, inquit, comparaveris aliquem, qui in-

1 Antiqui existimasse videntur canes fœminas vel sagaciores vel velociiores fuisse; nam Græci κύων, ut Latini *canis*, fœminino plerumque genere, cum de venatu agitur, usurpant. Sic *Xenophon* in *Cynegeticis* — & *Homer. Odyss. γ'. v. 14.*

Ὡς δὲ Κύων ἀμαλῆσι παρὶ σκυλάκεσσι βεβῶσα,
 Ἀνδρ' αὖ ἀγνοήσας ὑλάει. — α in Schol. Ἀγνοούμενον ἰδῆσα.

*Hunc procul errantem rabidæ venantis Jûli
 Commovêre canes.* Virg. *Æn.* 7. 493.

Aut trudit acres hinc & hinc multâ cane

Apros. Horat. *Epod.* 2. 31.

Vide doctiss. *Heinsium* ad *Ovid. Metam.* lib. 3. v. 140.

λους καὶ πλυσίους εὐρήσῃ εὐρών δὲ μηχανήσεται, ὅπως ἐμβάλη αὐτὸς εἰς τὰ σὰ δίκτυα.

ἰ. Καὶ ποῖα, ἔφη, ἐγὼ δίκτυα ἔχω; ἐν μὲν δήπῃ, ἔφη, καὶ μάλα εὖ περιπλεκόμενον, τὸ σῶμα· ἐν δὲ τῷ ψυχῇ, ἢ καταμαρτυράεις, καὶ ὡς ἂν ἐμβλέψῃς χαρίζοιο, καὶ ὅ, τι ἂν λέγῃς εὐφραίνοις· καὶ ὅτι δὲ τὸν μὲν ὀπιμελόμενον ἀσμένως ὑποδέχεσθαι, τὸν δὲ πρυφῶντα ἀποκλείειν· καὶ ἄρρωθήσαντός γε φίλου, φρονίτικῶς ὀπισκέψασθαι, καὶ καλὸν τι πρᾶξις σφόδρα σιωπᾶσθαι· καὶ τῷ σφόδρα σε φροντίζοντι ὅλη τῇ ψυχῇ κεχαεῖσθαι. φιλεῖν γε μὲν εὖ οἶδ' ὅτι ὀπίσσεσθαι ἔμμόνον μαλακῶς, ἀλλὰ καὶ εὐνοικῶς· καὶ ὅτι ἀειτοί σοι εἰσὶν οἱ φίλοι, οἶδ' ὅτι ἔργῳ, ἀλλ' ἔργῳ ἀναπείθεις. μαὶ τὸν Δί', ἔφη ἡ Θεοδότη, ἐγὼ τούτων ὁδὸν μηχανῶμαι.

ἰα'. Καὶ, μὲν, ἔφη, πολὺ ἀγαθὸν τὸ κατὰ φύσιν τε
dagando tibi formæ studiosos ac locupletes inveniat; atque ubi invenerit, hoc machinetur, ut eos in retia tua conjiciat.

10. Et qualianam, inquit, retia mihi sunt? Unum certè, ait, & maximè circumplectens, nimirum corpus; atque in hoc animus, quo intelligere potes, quo pacto homines intuendo grata esse possis; quid dicens, exhilarare possis: & quod suscipiendus sit comitèr tui studiosus, excludendus verò, qui te ludibrio habeat; sollicitè invisendus amicus, qui ægrotet; vehementer congratulandum ei, qui præclarè quid gesserit; denique toto animo gratificandum illi, cui admodum curæ sis. Amare quidem certè scio te non modo mollitèr nòsse, sed & benevolè: & ut optimi tibi adsint amici, te scio non oratione, sed ipsâ re persuadere. Ego verò, inquit Theodota, nihil horum machinor.

11. At multum refert, ait, prout natura fert, ac rectè

καὶ ὀρθῶς ἀνθρώπων¹ προσφύεσθαι. καὶ γὰρ δὴ βία μὲν οὐτ' ἀν' ἐλπίσιν, οὐτ' ἐκ κατάχρως φίλον· εὐεργεσία δὲ καὶ ἡδονὴ τὸ θειότερον τούτου ἀλώσιμόν τε καὶ ἀβυσσώσιμον ἔστιν. ἀληθεῖς λέγεις, ἔφη.

16'. Δὲ τοίνυν, ἔφη, πρῶτον μὲν τὰς φροντίζοντάς σου τοιαῦτα ἀξιῶν, οἷα ποιεῖσιν αὐτοῖς σμικρότατα μελήσῃ· ἔπειτα δὲ αὐτὴν ἀμείβεσθαι χαρίζομένῳ τὸ αὐτὸν τρόπον. ἔγωγε γὰρ ἀν' μάστιγα φίλοι γίνονται, καὶ πλείστον χρόνον φίλοιεν, καὶ μέγιστα εὐεργετοῖεν.

17'. Χαρίζοιο δ' ἀν' μάστιγα, εἰ δεομένης δωροῖο τὰ παρὰ σεαυτῆς. ὁρᾷς γὰρ, ὅτι καὶ τῶν βρωμάτων τὰ ἡδίστα, εἰ μὲν τις προσφέρειται πρὶν ἔπιθυμῆν, ἀηδὴ φαίνεται, κεκορεσμένοις δὲ καὶ βδελυγμίαν παρέχῃ· εἰ δέ τις προσφέρῃ λιμὸν ἐμποιήσας, καὶ φανέστερα ἢ, πάνυ ἡδέα φαίνεται.

homines aggredi. Nam vi quidem neque capere neque retinere amicum possis: sed hæc fera beneficio & voluptate tum capi potest, tum ut maneat, retineri. Verè dicis, inquit.

12. Quamobrem oportet, ait, primum à tui studiosis huiusmodi petere, qualia minimi sunt facturi: deinde ut tu quoque gratificando vicem eodem modo referas. Nam hoc pacto maximè tibi amici fient, ac diutissimè diligent, & maximis te beneficiis afficient.

13. Gratificaberis autem maximè, si tua, quum eis indigent, concesseris. Vides enim etiam suavissimas escas allatas prius, quàm appetantur, insuaves videri; exsaturatis verò etiam fastidium parere: at si quis eas porrigat iis in quibus famem excitaverit, etiamsi viliores sint, persuaves videntur.

¹ Vide Indicem.

ιδ'. Πῶς οὖν ἀν, ἔφη, ἐγὼ λιμὸν ἐμποιεῖν τῷ τῶν παρ' ἐμοὶ δυναίμην; εἰ νὴ Δί', ἔφη, ὡρθόντων μὲν τοῖς κεκορεσμένοις μήτε ὡροσφέροις, μήτε ὑπομιμνήσκουσιν, ἕως ἀν τῆς πλησμονῆς παυσάμενοι πάλιν ἰδέοντα. ἔπειτα τὰς δεομένης ὑπομιμνήσκουσιν ὡς κοσμιωτάτῃ τε ὁμιλίᾳ, καὶ τῷ φαίνεσθαι βυλομένη χαρίζεσθαι, καὶ ἀγαφύγασθαι, ἕως ἀν ὡς μάλιστα δεηθῶσι. τῆνικαὐτα γὰρ πολὺ διαφέρει τὰ αὐτὰ δῶρα, ἢ ὡρὶν ὀπιθυμῆσαι, δίδοναι.

ιε. Καὶ ἡ Θεοδότῃ, τί θιν; ὃ σὺ μοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐγένου σωτηρευτῆς τῶν φίλων; εἴαν γε νὴ Δί', ἔφη, πείθῃς με σὺ. πῶς οὖν ἀν, ἔφη, πείσαιμί σε; ζητήσεις, ἔφη, τὸ αὐτὴ, καὶ μηχανήσῃ, εἴαν τί μου δέῃ. εἴσιθι τοίνυν, ἔφη, γαμινά.

14. Quo igitur pacto, ait, famem ego in aliquo apud me possim excitare? Primum profectò, ait, si saturatis neque porrigas, neque eos commonefacias prius, quàm à repletione desinentes rursus egeant: deinde si commonefeceris indigentes colloquio maximè decoro, atque apparendo quasi gratificari velis, interimque elabaris, donec maximè indigeant. Tunc enim longè præstat eadem dona concedere, quàm prius, quum nondum expeterentur.

15. Et Theodota, Quid ergo? inquit, non tu mihi, mi Socrates, amicorum convenator esse velis? Profectò, ait, si tu me persuaseris. Quo igitur pacto, ait, te persuaserim? Quæres, inquit, hoc ipsa tu, & excogitabis, si quâ in re meâ tibi opus sit operâ. Ergo frequenter, ait, ad me ingredere.

1 Δεωται malim. Sic enim paulò post idem à Xenophonte dicitur, ἕως ἀν δεηθῶσι; præterea τὸ ἕως & τὸ ἀν plerumque subjunctivo gaudent. *Æmil. Port.*

17'. Καὶ ὁ Σωκράτης ὀπισκώπων τ' αὐτῆς ἀπραγμο-
σύνην, ἀλλ', ὦ Θεοδότῃ, ἔφη, ὅ πάνυ μοι ῥαδίον ὅτι χολεύσαι.
καὶ γὰρ ἴδια πράγματα πολλά, καὶ δημόσια, πῶς μοι
ἀχολίαν. εἰσὶ δὲ καὶ φίλαι μοι, αἳ οὔτε ἡμέρας, οὔτε νυκτὸς
ἀφ' αὐτῶν ἐάσουσί με ἀπιέναι, φίλτρα τε μανηθάνουσι παρ'
ἐμοῦ, καὶ ἐπωδαίς.

18'. Εὔστασαι γ', ἔφη, καὶ ταῦτα, ὦ Σώκρατες; ἀλλὰ
ἀφ' τί οἶε, ἔφη, Ἀπολλόδωρον τε τόνδε καὶ Ἀντιθένην ὅδε-
ποτέ μου ἀπολείπεσθαι; ἀφ' τί δὲ καὶ Κέβητα καὶ Σιμ-
μίαν Θήβηθεν πρὸς ἀγένησθαι; εὖ ἴοι, ὅτι ταῦτα οὐκ ἄνευ
πολλῶν φίλτρων τε καὶ ἐπωδῶν καὶ ἰϋγῶν ἐστὶ.

16. Et Socrates ipsius in otium jocans, Enimvero, mea Theodota, inquit, non mihi admodum facile est otuari. Nam compluribus tum privatis tum publicis negotiis occupatus sum. Atque etiam amicæ quædam mihi sunt, quæ nec interdiu, nec noctu abesse me abs se patientur; quod & amoris conciliandi rationes, & incantationes ex me discant.

17. An & illa nōsti, ait, mi Socrates? Cur enim existimas, respondit, & Apollodorum hunc, & Antisthenem nunquam à me discedere? Cur & Cebetem & Simmiam Thebis ad me ventitare? Sat scito, ea non absque multis philtris & incantationibus & illecebris fieri.

1 De Iynge, qui fabulas cognoscere cupit, adeat Scholia Theocriti ad Idyll. II. v. 17. Eam describit Aristoteles Hist. Anim. II. 15. ad quem locum vid. J. C. Scaligerum p. 210. Sed inprimis Victor. Var. Lect. 24. 3. item Salmasium ad Solinum p. 662. a. qui opportunè monet ab illâ aviculâ, quia veneficæ eâ usæ sint, ad pelliciendos animos, omne illud à Græcis ἰϋγῶν dictum esse, in quo aliquid ἐλκυσηνῶν esset. Theocritus l. c. ἰϋγῶν ἔλκε τὸ τῆνα τὸν ἄνδρα &c. & è Sophocle laudat, ὀφθαλμῶν ἰϋγῶν θηρευτήσαν. Hic autem locus Xenophontis, (quod mi-

ἡ'. Χρήσον ποίνῃ μοι, ἔφη, πλὴν ἰὺγχα, ἵνα ὅπῃ σοι ᾤωντον ἔλκω αὐτῷ. Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, ὅκ' αὐτὸς ἔλκεσθαι πρὸς σε βέλομαι, ἀλλὰ σε πρὸς ἐμὲ πορεύεσθαι. Ἀλλὰ πορεύσομαι, ἔφη, μόνον ὑποδέχου. Ἀλλ' ὑποδέξομαι σε, ἔφη, εἰ μὴ τις φιλωτέρᾳ σου ἐνδόν ᾖ.

Κ Ε Φ. 16'.

ΕΠΙΓΕΝΙΩ Δ' ΕΠ' ΤΩΝ ΖΗΝΟΝΤΩΝ ΤΙΝΑ ΝΕΟΝ ΤΕ ΟΝΤΑ, ΚΑΙ Τὸ ΣΩΜΑ ΚΑΚῶΣ ἔχοντα ἰδὼν, Ως ἰδιωτικῶς, ἔφη, τὸ σῶμα ἔχεις, ὦ ΕΠΙΓΕΝΕΣ. καὶ ὅς, ἰδιώτης μὲν, ἔφη, εἰ μὴ, ὦ ΣΩΚΡΑΤΕΣ.

18. Ergo tu, inquit, accommodes mihi Iyngem, ut eam in te primùm attraham. At enim, inquit (*Socrates*,) nolo ad te profectò pertrahi, sed te ad me venire. Veniam verò, ait, tantum me suscipe. Suscipiam, inquit, si non aliqua te carior apud me fuerit.

C A P. XII.

De Curâ Corporis.

Q UUM Epigenem quendam vidisset ex familiaribus, qui & juvenis esset, & corpore malè affecto; Quàm vulgariter, inquit, affectum tibi corpus est, mi Epigenes. Et ille, Vulgaris sum, mi Socrates, ait.

ror doctos homines non observâsse, qui ἰὺγχα ex h. l. citârunt) mirificè probat eorum opinionem, qui, auctore *Suidâ* in ἰὺγχῇ, ἰὺγχα etiam pro rhombo seu turbine & trocho poni dicunt, cujus constat in veneficiis usum fuisse. (vid. *Nic. Leonfis* Epiphyllid. VII. 23.) aut certè, aviculam illam aut ejus viscera rotulæ alligata circum agi solita fuisse, de quo vid. *Kuster*. ad *Suid.* l. c. & *Potterum* ad *Lycophr.* v. 310. Nam Theodota rogat primo *Socratem*, ut sibi commodet ἰὺγχα, quod de ave vix intelligi potest; deinde dicit, se eam ἰὺγχα, ubi acceperit, velle ἔλκεν ἐπὶ Σωκράτῃ. *Ernest*.

1 ἰδιωτικῶς ἔχειν σῶμα est, corpus negligenter, malè, tenuiter habere,

Θόδεν γε μάλλον, ἔφη, τῶν ἐν Ολυμπίᾳ μελλόντων ἀγωνίζεσθαι.

β'. Ἡ δοκῇ σοι μικρὸς εἶναι ὁ πόλεμος τῆς ψυχῆς πρὸς τὰς πολεμίας ἀγῶνας, ὃν Ἀθηναῖοι ἰσχυροῦσιν, ὅταν τύχωσι; καὶ μὴ οὐκ ὀλίγοι μὲν ἀπὸ τῆς σώματος καχεξίας ἀποθνήσκουσιν τε ἐν τοῖς πολεμικοῖς κινδύνοις, καὶ αἰσχροῖς σώζοντα· πολλοὶ δὲ δι' αὐτὸ τῆτο ζῶντες ἀλίσκοιντο, καὶ ἀλόντες ἤτοι δαλεύουσιν τὸν λοιπὸν βίον, εἰάν οὕτω τύχωσι, τῶν χαλεπωτάτῳ δαλείῳ, ἢ εἰς τὰς ἀνάγκας τὰς ἀλγεινοτάτας ἐμπεσόντες, καὶ ἐκτίσαντες ἐνίοτε πλείω τῶν ὑπερχόντων αὐτοῖς, τὸν λοιπὸν βίον ἐνδεῖς τῶν ἀναγκαίων ὄντες καὶ κακοπαθοῦντες διαζῶσι· πολλοὶ δὲ δόξαν αἰσχροῦ κτῶν-

Nihilo magis, inquit, quàm qui apud Olympiam sunt decertaturi.

2. An tibi videtur esse certamen exiguum de vitâ adversus hostes, quod Athenienses proponunt, quum res feret? Atqui non pauci bellicis in periculis ob malam corporis valetudinem moriuntur, vel turpiter evadunt. Multi eâdem de causâ capiuntur vivi, & capti reliquum vitæ serviunt, si res ita ferat, servitutem gravissimam; vel in necessitates ærumnosas prolapsi, atque etiam persolventes nonnunquam plura, quàm in bonis habeant, quod reliquum vitæ est, in rerum necessariarum inopiâ & ærumnis transigunt: multi etiam sibi existimationem turpem com-

quemadmodum ferè solent de plebe homines. Sic apud *Hieroclem* in fragm. p. 292. ed. *Cantabr.* οἱ ἰδιωπρότερον ἡγμένοι, sunt negligentius, malè educati. quem locum debeo *Obs. Misc.* vol. 7. p. 373. Eodem modo cape illud *ιδιώτης ἐμὶ*, sum homo tenuis, vilis, contemptus, quales esse solent, qui de plebe sunt. *Ernest.*

i Hæc formula orta est inde, quod in certaminibus τίθενται præmia, de quibus certetur. *Ernest.*

ται, ἀλλὰ πῶς τὸ σῶμα ἔσται ἀδυναμία, δοκούσας ἀποδει-
λῆναι.

γ'. Ἡ καθ'αφρονεῖς τῶν ὀπιτιμῶν τῆς καχεξίας τέτων, καὶ ῥαδίως ἂν οἷός φέρειν τὰ τοιαῦτα; καὶ μὴ οἷμά γε πολ-
λῶ ῥαίω καὶ ἡδύω τέτων εἶναι, ἀλλὰ δὲ ὑπομῖναι τὸν ὀπιμε-
λόμηνον τῆς τῶ σῶματ' εὐεξίας. ἢ ὑγιεινότερόν τε καὶ εἰς
τὰλλα χρησιμώτερον νομίζεις εἶναι πῶς καχεξίαν τῆς εὐεξίας;
ἢ τῶν ἀλλὰ τὴν εὐεξίαν γιγνομένων καθ'αφρονεῖς;

δ'. Καὶ μὴ πάντα γε τὰν ἀνδρῶν συμβαίνει τοῖς εὖ τὰ
σώματα ἔχουσιν, ἢ τοῖς κακῶς. καὶ γὰρ ὑγιαίνουσιν οἱ τὰ σώ-
ματα εὖ ἔχοντες, καὶ ἰσχύουσιν, καὶ πολλοὶ μὲν ἀλλὰ τὸτο ἔκ
τῶν πολεμικῶν ἀγώνων σώζονται τε εὐοχημόνως, καὶ τὰ δεινὰ
πάντα ἀφ' ὧν βούλονται πολλοὶ δὲ φίλοις τε βοηθοῦσι, καὶ πῶς
πατερίδα εὐεργετοῦσι, καὶ ἀλλὰ τὰυτα χείρονος τε ἀξιουῦται,
καὶ δόξαν μεγάλῃ κτῶνται, καὶ πρὸς καλλίστων τυγχά-

parant, quòd ob corporis imbecillitatem formidolosè se
gerere videantur.

3. An has tu malæ valetudinis pœnas contemnis, teque
putas hæc facile laturum? Atqui arbitror longè facilia,
& jucundiora his esse, quæ illum tolerare necesse sit, qui
bonæ corporis valetudini studet. An tu salubriorem, ac
ad alia putas utiliolem esse malam corporis constitutio-
nem, quàm bonam? An ea, quæ per bonam corporis
constitutionem fiunt, contemnis?

4. Contra quidem evenit his qui bonâ habitudine cor-
poris fruuntur, atque his qui malâ. Nam quibus affecta
benè sunt corpora, valent, & robusti sunt, & multi hæc
ratione incolumes è præliis evadunt honestissimè, cuncta-
que pericula effugiunt: multi amicis succurrunt, de pa-
triâ bene merentur, & ob hæc gratiam consequuntur, &
ingentem gloriam comparant, & honores præclarissimos

νῆσι. καὶ ἀφ' ταῦτα τὸν τε λοιπὸν βίον ἥδιον καὶ κάλλιον ἀφάζωσι, καὶ τοῖς ἑαυτῶν παῖσι καλλίους ἀφορμαὶς εἰς τὸν βίον καταλείπουσιν.

ε'. Οὐ τοι χρὴ, ὅτι ἡ πόλις οὐκ ἀσκή δημοσία τὰ πρὸς τὸν πόλεμον, ἀφ' τούτο καὶ ἰδίᾳ ἀμελεῖν, ἀλλὰ μηδὲν ἥττον ὀπιμελείσθαι. εἴ γὰρ ἴαθι, ὅτι ὅδε ἐν ἄλλῳ ὅθενι ἀγῶνι, ὅδε ἐν πρᾶξι ὅδε μιᾷ μείον ἔξεις, ἀφ' τὸ βέλτιον τὸ σῶμα παρεσκευάσθαι. πρὸς πάντα γὰρ, ὅσα πράττουσιν ἄνθρωποι, χρήσιμον τὸ σῶμά ὅσιν, ἐν πάσαις ταῖς τοῦ σώματος χρείαις πολὺν ἀφαιρῆ, ὥς βέλτετα τὸ σῶμα ἔχειν.

ς'. Επεὶ καὶ ἐν ᾧ δοκεῖς ἐλαχίστω σώματος χρείαν εἶναι, ἐν τῷ ἀφαινοῦσθαι, τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι καὶ ἐν τούτῳ πολλοὶ μεγάλα σφάλλοντα, ἀφ' τὸ μὴ ὑγαίνειν τὸ σῶμα; καὶ λήθη δὲ, καὶ ἀθυμία, καὶ δυσκολία, καὶ μα-

adipiscuntur. Quo fit ut reliquam vitam suavius ac præclarius transigant, liberisque suis pulchriora relinquant ad vitam subsidia.

5. Nequaquam certè propterea, quòd civitas publicè res bellicas non exerceat, etiam privatim negligendæ sunt, sed nihilo minus sunt excolendæ. Quippe scire te velim, nec in alio quovis certamine, nec ullâ in actione deteriore idcirco te futurum, quòd à corpore rectius comparatus sis. Nam ad omnia, quæcunque agunt homines, utile corpus est; atque in omnibus corporis usibus multum interest, esse quàm optimè affecto corpore.

6. Quis enim ignorat, etiam in eo, in quo putas usum corporis esse minimum, videlicet in cogitando, multos vehementer impingere, propterea quòd corpus non recte valeat? Etiam oblivio, & mœror, & morositas, & in-

νία πολλάκις πολλοῖς, ἀλλὰ τὴν τοῦ σώματος καχεξίαν,
εἰς τὴν δianoian ἐμπίπτουσιν οὕτως, ὥτε καὶ τὰς ὁπτιήμας
ἐκβάλλειν.

ζ'. Τοῖς δὲ τὰ σώματα εὖ ἔχουσι πολλὴ ἀσφάλεια, καὶ
οὐδεὶς κίνδυνος ἀλλὰ γὰρ τὴν τῆς σώματος καχεξίαν τοιοῦ-
τόν τι παθεῖν· εἰκὸς δὲ μᾶλλον περὶ τὰ ἐνδομύτια τῶν ἀλλὰ
τὴν καχεξίαν γηνομύων καὶ τὴν εὐεξίαν χρήσιμον εἶναι.
καίτοι τῶν γὰρ τοῖς εἰρημένοις ἐνδομυτίων ἕνεκα τί οὐκ ἂν τις
νοῦν ἔχων ἐπομείνειεν;

η'. Αἰσχρὸν δὲ καὶ τὸ διὰ τὴν ἀμέλειαν γεράσαι, πρὶν
ἰδεῖν ἑαυτόν, ποῖος ἂν κάλλιστος καὶ κρείττος τῷ σώματι γέ-
νοιτο. ταῦτα δὲ οὐκ ἔστιν ἰδεῖν ἀμελουῦντα· οὐ γὰρ ἐθέλει
αὐτόματα γίγνεσθαι.

saniam sæpius in multis ob malam corporis affectionem sic
in mentem penetrant, ut etiam scientias ejicient.

7. At quibus affecta benè sunt corpora, multa illis se-
curitas, neque quicquam est periculi eis ob malam cor-
poris constitutionem hujusmodi quid eventurum: potius-
que consentaneum est, valetudinem integram ad iis con-
traria, quæ ex malâ constitutione oriuntur, conducere.
Atqui propter ea quæ jam dictis sunt contraria, quid non
aliquis toleraret mentis compos?

8. Etiam turpe est, aliquem negligentiam suam senescere
priusquam videat, qualis sit, ubi & pulcherrimus & ro-
bustissimus corpore evaserit. At hoc videre nequit, qui cu-
ram nullam adhibeat: non enim illa sponte sua fiunt.

Κ Ε Φ. ιγ'.

ΟΡγισμένου δέ ποτέ τινος, ὅτι πρῶτον τινα χαίρειν, ὅκ' ἀντιπροσέρρηξεν· γελοῖον, ἔφη, εἰ μὲν τὸ σῶμα κῆκλον ἔχοντι ἀπὸ τῆς τῆς τῆς, μὴ ἀν' ὀργίζεσθαι· ὅτι δὲ τὴν ψυχὴν ἀγροικότερως ἀφαικισμένῳ πείετ' ἔτι, τὸ σε ¹ λυπεῖ. β'. ΑΛΛΑ δὲ λέγοντος, ὅτι ἀνδρῶς ἐσθίου· ² ἀκούμενος, ἔφη, τοῦτο φάρμακον ἀγαθὸν διδάσκειν. ἐρμηνεύου δέ, ποῖον; παύσασθαι ἐσθιοντα, ἔφη· καὶ ἡδύναι τε, καὶ εὐτελέστερον, καὶ ὑγιεινότερόν φησι διάξειν παυσάμενον.

CAP. XIII.

Varia Apophthegmata.

Quum autem aliquando quidam excandesceret, quod salutans quendam, resalutatus non fuisset: ridiculum est, inquit, te, si cui occurrisses qui se corpore deterius habuisset, non succensurum fuisse: quod autem in hominem incideris animo rusticiore præditum, id tibi molestum esse.

2. Itidem quum alius diceret, insuaviter se comedere: ut illi mederetur, bonum se remedium ad hoc docere velle dicebat. Illo interrogante, qualenam id esset? si comedere cessaveris, inquit. Et quidem si desieris, ait, etiam suavius, & parcius, & salubrius vives.

¹ Ἀναγκάζον. Nam γελοῖον — ὀργίζεσθαι, requirebat ὅτι --- πείετ' ἔτι, λυπεῖται. Ernest.

² Jure ridet Leunclavius doctos viros, qui hîc de medico Acumeno somniant, de quo nec constructio, nec ipsa res finit cogitare. Fefellit, opinor, doctos homines, nominativus post verbum ἔφη. Sed is pendet à nominativo Σωκράτης, qui in ἔφη latet. vid. ad I. 1. Ernest. Adde quod non uno loco Xenophon & ἀκείδαι & ἐξακείδαι verbis usus est, ut observat Leunclavius.

γ'. ΑΛΛΑ δ' αὖ λέγοντος, ὅτι θερμὸν εἴη πρ' ἑαυτῷ τὸ ὕδωρ, ὃ πίνουσι· ὅταν ἄρ' ἔφη, βέλη θερμῷ λῶσασθαι, ἑτοιμον ἔσαι σοι. Ἀλλὰ ἰ ψυχρὸν, ἔφη, ὥτε λῶσασθαι ἔστιν. ἄρ' οὖν, ἔφη, καὶ οἱ οἰκέται σου ἀχθόντα πίνοντές τε αὐτὸ, καὶ λουόμενοι αὐτῷ; ² μὰ τὸν Δί', ἔφη· ἀλλὰ καὶ πολλάκις τε θαύμακα, ὥς ἡδέως αὐτῷ πρὸς ἀμφοτέρω ταῦτα χρῶνται. πότερον δὲ, ἔφη, τὸ πρὸς σοι ὕδωρ θερμότερον πίνειν ἔστιν, ἢ τὸ ἐν Ἀσκληπιοῦ; τὸ ἐν Ἀσκληπιοῦ, ἔφη. ἐν θυμῷ οὖν, ἔφη, ὅτι κινδυνώεις δυσανεστότερος εἶναι τῶν τε οἰκετῶν καὶ ³ τῶν ἀρρώστουμένων.

3. Rursus alio dicente, aquam apud se calidam esse, quam biberet: ergo quum lavare calidâ voles, inquit, in promptu tibi erit. Atqui, ait, frigida est, quâ lavare licet. Ergo, inquit, etiam domestici graviter ferunt bibere ipsam, ipsâque lavare? Non profectò, inquit: sed sæpe miratus sum, quòd tam jucundè ad horum utrumque illâ utantur. Num aqua, inquit, quæ apud te est, an quæ est in Æsculapii, calidior est ad potum? Illa, inquit, quæ in Æsculapii fano est. Ergo cogitato, ait, periculum esse, ne & servis & ægrotantibus sis morosior.

1 Pro ψυχρότερον ἢ ψυχρὸν μᾶλλον, ἢ ὥτε λῶσασθαι, *Frigidior est, quàm ut eâ quis lavari velit.* Ellipsis τῷ μᾶλλον post positivum satis usitata est, ut apud Latinos τῷ magis vel potius. Alterius quoque Ellipseos, nempe τῷ ἢ post μᾶλλον, exempla sunt. Sed μᾶλλον, ἢ simul omitti, id quidem paulo insolentius est. Itaque cogitabam aliquando, τὸ ἢ absorptum esse ab ultimâ literâ verbi ἔφη, id quod facile fieri potuit, ut scripserit *Xenophon, ἀλλὰ ψυχρὸν, ἔφη, ἢ ὥτε λῶσασθαι.* Sed nihil definio. *Ernest.*

2 Sententia jubet ante μὰ τὸν Δία intelligere οὐ. Neque enim, ut vulgo existimant, μὰ τὸν Δία per se potest vim negandi aut affirmandi habere, sed eam aut adjectis disertè, aut intellectis particulis & & ναί accipit. *Ernest.*

3 Nempe, qui in templo Æsculapii incubabant, adeoque aquâ utebantur, quæ ibi erat. *Ernest.*

δ'. Κολάσαντος δέ τινος ἰσχυρῶς ἀκόλουθον, ἤρετο, πὶ χαλεπαῖνοι τῷ θερράποντι; ὅτι, ἔφη, ὀφθαλμίστατος τε ὢν, βλακώτατος ὢσι· καὶ φιλαργυρώτατος ὢν, ἀργότατος. ἤδη ποτὲ οὖν ἐπεσκέψω, ἔφη, πότερος πλείονων πληγῶν δέιται, σὺ, ἢ ὁ θερράπων;

ε'. Φοβημένου δέ τινος τὴν εἰς Ολυμπίαν ὁδὸν, τί, ἔφη, φοβῇ τὴν πορείαν; οὐ καὶ οἴκοι σχεδὸν ὅλιγὴ τὴν ἡμέραν πεπατῆς; καὶ ἐκείσε πορευόμενος, πεπατήσας ἀειθήσεις, πεπατήσας δειπνήσεις καὶ ἀναπαύση. ὅκ οἶδα, ὅτι εἰ ἐκτείνας τὰς πεπατάδας, οὐς ἐν πέντε ἢ ἑξ ἡμέραις πεπατῆς, ῥαδίως ἀν' Αθῆνηθεν εἰς Ολυμπίαν ἀφίκοιο; χειρότερον δὲ καὶ περὶ ξορμαῖν ἡμέρα μᾶλλον, ἢ ὑπερίζειν. τὸ μὲν γὰρ ἀναγκάζει, περαιτέρω τῷ μετείου μηκυῖν τὰς ὁδοὺς, χαλεπὸν. τὸ δὲ μᾶλλον ἡμέρα πλείονας πορεύεσθαι,

4. Quum quidam pedisequum suum vehementer cecidisset, quamobrem servo succenseret, interrogabat? Quodd, inquit, voracissimus sit obsoniorum, & simul mollissimus: avarissimus idem, & otiosissimus. Unquamne verò considerâsti, inquit (*Socrates*,) uter plures plagas mereatur, tu, an servus tuus?

5. Quum quidam iter ad Olympiam reformidaret, Quamobrem, inquit, profectiorem hanc metuis? Annon etiam domi totum ferè diem obambulas? Ita quoque dum eò proficiscens ambulaveris, prandeabis; quumque rursus ambulaveris, cœnabis & quiesces. An nescis te, si obambulationes, quas quinque vel sex diebus absolvas, extenderes, facile Athenis Olympiam venturum? atque etiam gratus erit, si uno die præcipies iter, quàm si serius eas. Nam cogi quem, ut itinera, quam par sit, longiora faciat, molestum est: at unum diem amplius in itinere consu-

πολλὴν ῥα τὸν πῦρ. κρεῖττον οὖν ἐν τῇ ὁρμῇ σπεύδειν,
ἢ ἐν τῇ ὁδῷ.

ε'. ΑΛΛΑ Δὲ λέγοντι, ὡς περὶ τῆς μακρᾶν ὁδὸν πο-
ρεύσεις, ἤρετο αὐτὸν, εἰ καὶ φορτίον ἔφερε. μὰ Δί' ὅκ' ἔγωγ',
ἔφη, ἀλλὰ τὸ ἱμάτιον. μόνος δ' ἐπορεύου, ἔφη, ἢ καὶ ἀκό-
λουθός σοι ἡκολούθη; ἡκολούθη, ἔφη. πότερον, ἔφη, κενός, ἢ
φέρων τι; φέρων γὰρ Δί', ἔφη, τὰ τε τρώματα καὶ τὰλλα
σκέλη. καὶ πῶς τι, ἔφη, ἀπήλλαχεν ἐκ τῆς ὁδοῦ; ἐμοὶ μὲν
δοκῇ, ἔφη, βέλτιον ἐμοῦ. τί οὖν, ἔφη, εἰ τὸ ἐκείνου φορ-
τίον ἔδωκε σε φέρειν, πῶς ἀν οἷοι διεγερθῆναι; κακῶς γὰρ Δί',
ἔφη. ἢ μᾶλλον ἔδωκε ἀν ἡδυμήθῳ κομίσαι. τὸ οὖν ποσῶτα ἦν-
τον τῷ παιδὸς δυνάσθαι πονεῖν, πῶς ἡσκημύου δοκῇ σοι ἀν-
δρὸς εἶναι;

mere, magnam facilitatem affert. Itaque potius est in ar-
ripiendo itinere festinare, quàm in viâ.

6. Quum alius diceret, se longo itinere conficiendo de-
fessum esse: num quid oneris gestâisset, interrogabat. Mi-
nimè, ait, præter vestem. Num solus ibas, inquit, an &
pedisequus te comitabatur? Comitabatur, inquit. Va-
cuus erat ille, an quid gestabat? Gestabat, inquit, tum
stragula, tum alia vasa. Et quo pacto is, ait, itinere per-
functus est? Melius me, inquit, uti mihi videtur. Quid
ergo, inquit, si tibi gestandum fuisset ipsius onus, quo
te pacto nunc affectum putares? Malè profectò, inquit:
imo ne gestare quidem id potuisssem. At tanto minus labo-
ris perferre te posse, quàm puer, quî tibi esse viri videtur
exercitati?

1 Magnoperè vereor, ne post μᾶλλον interciderit δ', quæ conjunctio,
quantum scio, semper in hujusmodi correctione adjicitur. Ernest.

Κ Ε Φ. ΙΔ'.

ΟΠότε δὲ τῶν ξυνιόντων ὅτι τὸ δεῖπνον οἱ μὲν μικρὸν ὄψον, οἱ δὲ πολὺ ἔφειον, ἐκέλευσεν ὁ Σωκράτης ἢ παῖδα τὸ μικρὸν ἢ εἰς τὸ κοινὸν τιθέναι, ἢ ἀφαιρῆναι ἐκαστῷ τὸ μέρος. οἱ οὖν τὸ πολὺ φέροντες ἠσχύνοντο τε μὴ κοινωνεῖν τῷ εἰς τὸ κοινὸν τιθεμένῳ, καὶ τὸ μὴ ἀνελπιθέναι τὸ ἑαυτοῦ. ἐτίθεσαν οὖν καὶ τὸ ἑαυτοῦ εἰς τὸ κοινόν, καὶ ἐπεὶ ὅθεν πλέον εἶχον τῶν μικρὸν φερονδῶν, ἐπαύοντο πολλὰ ὀψωνεῖν.

β'. Καταμαθὼν δέ τινα τῶν ξυνδειπνούντων τῷ μὲν σίτου πεπαυμένον, τὸ δὲ ὄψον αὐτὸ κατ' αὐτὸ ἐσθίουσα, (λόγῳ ὄντος πρὸς ὀνομάτων, ἐφ' οἷῳ ἔργῳ ἕκαστον εἴη) ἔχουμεν ἂν, ἔφη, ὦ

CAP. XIV.

De Obsoniis.

QUum autem aliquibus ad cœnam convenientibus, alii parum obsonii, multum alii afferrent, jubebat Socrates, ut puer parum illud vel in commune opponeret, vel partem aliquam in singulos distribueret. Eos itaque qui multum attulerant, non ejus participes fieri puderet, quod esset in commune propositum, ac non suum ibidem collocare. Itaque suum etiam in commune apponebant, & quia nihilo plus habebant quàm illi, qui parum afferebant, à magno in emendis obsoniis sumptu desistebant.

2. Idem quum animadverteret quendam ex iis qui unà cœnabant, à pane quidem desuisse, sed obsonio adhuc mero vesci (habito sermone de nominibus, quam ob rem singula essent indita) Possumusne dicere, ait, O

i Mos erat apud Græcos ut suum quisque victum secum ad cœnas has collatitias afferret.

ἄνδρες, εἰπεῖν ὅτι ποῖω ποτὲ ἔργῳ ἄνθρωπος ὀψοφάγος καλεῖται; ἐσθίουσι μὲν γὰρ δὴ πάντες ὅτι πᾶσι σίτῳ ὄψον, ὅταν πρῶτον ἀλλ' οἶμα, οὐπω ὅτι γε τούτῳ ὀψοφάγοι καλεῖνται. ὃ δ' οὖν, ἔφη τις τῶν παρόντων.

γ'. Τί γάρ; ἔφη, εἴαν τις ἀνέυ τῆς σίτης τὸ ὄψον αὐτοῦ ἐσθίῃ, μὴ ἄσκήσεως, ἀλλ' ἡδονῆς ἕνεκα, πότερον ὀψοφάγος

viri, quam ob causam aliquis obsophagus appelletur? E-
dunt enim omnes cum pane obsonium, quum adest: at
opinor, non ob eam causam obsophagi ita vocentur. Mi-
nimè scilicet, ait quidam ex iis qui aderant.

3. Quid? inquit, si quis absque pane comedat obso-
nium, non condimenti, sed voluptatis causâ, utrum obsophagus

1 Miror doctos viros vocem ἀσκήσεως suspectam habuisse. Non semel mentio fit in his libris σωμασκήσεων, σωμασκήας, & ἀσκήσεως. Est autem h. l. ἀσκησις vita athletarum, & leges, quibus, qui ei se dede-
runt, adstricti sunt. Hoc sensu est in illo Galeni in Protrept. ad Artes
init. Ἀλλὰ τῆτο ἂν ἔγωγε φαίην ἀσκησιν, οὐχ ὑγιείας, ἀλλὰ νόσου εἶναι ἐπιτή-
δουμα: rationem in antecedentibus affert, quia scilicet σωμασκήντες te-
nebantur ἀναγκασθῆναι h. e. è certâ quâdam lege cibos capere, quâ lege
plurimum carnis comedendum iis erat, ut scilicet pinguescerent & ro-
bustiores fierent. Unde *athleticus victus*, & *athleticè vivere* etiam pro-
verbio dicitur. vide Budæum ad Pandectas p. m. 134. Sed imprimis
Mercurialem de Art. Gymn. lib. 1. c. ult. & Faber. Agonistic. l. 3.
c. 1, & 2. Sensus igitur hic est: Si quis obsonium edit sine pane, non
quod athleta est, sed ex athleticæ vitæ consuetudine sed lege id facit, sed
voluptatis causâ, poteritne is ὀψοφάγος dici? Haftenus Ernestus: qui
hunc locum rectè intellexisse videtur. Lucem verò quamplurimam da-
bit locus apud Galenum ad Hippocr. lib. de Acutorum Victu, ubi de vi-
tandâ ciborum varietate, ut concoctioni maximè noxiâ, agens, addit
φυλάττονται δὲ αὐτὸ μέγισται καὶ οἱ γυμνασται, καὶ οἱ γε νομίμως ἀθλῶντες, ἐπὶ
μὲν τῆς ἀρίστου τὸν ἄριστον μόνον ἐσθίσαι, ἐπὶ δὲ τῆς δειπνῆς τὸ κρείας. Hunc lo-
cum debeo illustriss. Spanhemio, qui quamplurima egregia de *Athletis*,
& *Athleticâ* habet in notis ad Julian. p. 105. In voce tamen ἀσκήσεως
latere mendum existimo, licet sensus sit clarus. Pro ἀσκήσεως ergo legi
mallem ἀθλήσεως: nec dubito quin ita Xenophon scripserit.

εἶναι δοκῇ, ἢ ὄ; ἡ γὰρ ἀν, ἔφη, ἄλλός τις ὀψοφάγος εἴη. καὶ τις ἄλλος τῶν πρῶτων, ὁ δὲ μικρῷ σίτῳ, ἔφη, πολὺ ὄψον ἐπεσθίων; ἐμοὶ μὲν, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ ὅτος δοκῇ δικαίως ἀν ὀψοφάγος καλεῖσθαι· καὶ ὅταν γὰρ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τοῖς θεοῖς εὐχώνται πολυκαρπία, εἰκότως ἀν ὅτος πολυοψίαν εὐχοῖτο.

δ'. Ταῦτα δὲ τῷ Σωκράτῃ εἰπόντι, νομίσας ὁ νεανίσκος εἰς αὐτὸν εἰρηάζει τὰ λεχθέντα, τὸ μὲν ὄψον οὐκ ἐπαύσατο ἐσθίων, ἄρτον δὲ προσέλαβεν. καὶ ὁ Σωκράτης κατὰ μαθὼν, πρὸς αὐτὸν εἰπὼν, ἔφη, τῶτον οἱ πλησίον, ὅποτερὰ τῷ σίτῳ ὄψῳ, ἢ τῷ ὄψῳ σίτῳ χρήσειαι.

ε'. Ἄλλον δὲ ποτε τῶν συνδείπνων ἰδὼν ὅτι τῷ ἐνὶ ψώμῳ πλείονων ὄψων γούμῳρον ἄρα γένοιτ' ἀν, ἔφη, πολυτελέστερα ὀψοποιΐα, ἢ μᾶλλον τὰ ὄψα λυμαίνομυνη, ἢ ἢν ὀψο-

nii helluo esse videtur, an non? Vix alius, ait, obsonii helluo fit. Tum alius quidam illorum qui aderant, At verò qui cum exiguo pane, inquit, multum obsonii comedit? Is etiam mihi, ait Socrates, merito dici obsophagus videtur: quumque cæteri homines à Diis fructuum poscent copiam, par fuerit illum obsonii copiam poscere.

4. His à Socrate prolatis, existimans is adolescens in se illa esse dicta, obsonio quidem vesci non desinebat, sed panem adhibebat. Quod Socrates ut animadverteret, Observate hunc, inquit, qui propius estis, num pane pro obsonio, an obsonio pro pane utatur.

5. Quum itidem aliquando vidisset alium ex convivis, ad unum panis frustum obsonia plura degustantem: Num fuerit, ait, sumptuosior obsonii confectio ea, quæ magis

1 Οὐδ' ὅλως, οὐδαμῶς, βραδείως. Suidas. v. Perizon. ad Ælian. IX. 24. Ernest.

ποιεῖται ὁ ἅμα πολλὰ ἐσθίων, καὶ ἅμα παντοδαπὰ ἡδύσ-
ματα εἰς τὸ εἶμα λαμβάνων; πλείω μὲν γε τῶν ὀφιοποιῶν
συμμιγνύων, πολυτελέστερα ποιεῖ· ἀ δὲ ἐκείνοι μὴ συμ-
μιγνύουσιν, ὥς οὐχ ἀρμότιοντα, ὁ συμμιγνύων (εἴπερ ἐκείνοι
ὀρθῶς ποιοῦσιν) ἀμαρτάνει τε, καὶ καταλύει τὴν τέχνην αὐ-
τοῦ.

ε'. Καίτοι πῶς οὐ γελοῖόν ἐστι, πρῶτα σκευάζεσθαι μὲν
ὀφιοποιῶν τὰς ἀρίστα ὀψιζαμνύουσας, αὐτὸν δὲ μηδ' ἀντιποιεῖν
τῆς τέχνης ταύτης, τὰ ὥς ἐκείνων ποιεῖν μετὰ πη-
ναι; καὶ ἄλλο δὲ τι προσηγγίνεται τῷ ἅμα πολλὰ ἐσθίειν
ἐθισθέντι, ἢ μή. μὴ πρῶτον γὰρ πολλῶν μειονεκτεῖν ἂν τι δο-
κοίη, ποτὶ τὸ συνέηδες· ὁ δὲ συνεθισθεὶς τὸν ἕνα φωμὸν ἐνὶ
ὄφω προπέμπειν, ὅτε μὴ πρῶτον πολλὰ, διώσται ἂν ἀλύ-
πως τῷ ἐνὶ χρῆσθαι.

obsonia corrumpit, an quam instituit is, qui multa si-
mul comedit, ac varia simul condimenta in os ingerit?
Qui certe plura commiscet, quàm instructores obsonio-
rum, sumptuosiora facit: qui verò commiscet ea, quæ
illi tanquam non congruentia minimè commiscet, (si-
quidem illi recte faciunt) peccat, & artem ipsorum e-
vertit.

6. Atqui quo pacto non ridiculum fuerit, aliquem si-
bi instructores obsoniorum comparare peritissimos, atque
ipsum interim, artis ejus cognitionem sibi non vendi-
cantem, ab illis confecta immutare? Quinetiam aliud
quiddam accidit ei, qui multa simul vorare consuevit,
quàm qui non. Nam ubi parum adest, minus habere
se putat, quippe qui consueta desiderat: at qui se con-
suefecit unum panis fructum uni obsonio præmittere,
is, quum multa non adsunt, sine molestiâ potest uno
illo uti.

ζ'. Ελεγε δὲ καὶ ὡς τὸ [εὐωχεῖσθαι] ἐν τῇ Ἀθηναίων γλώττῃ ἐοσίειν καλοῖτο· τὸ δὲ [εὖ] προσκείσθαι, ἔφη, ὅτι τὰ ταῦτα ἐοσίειν, ἅτινα μήτε τὴν ψυχὴν μήτε τὸ σῶμα λυποίη, μήτε δυσεύρετα εἴη. ὥστε καὶ τὸ [εὐωχεῖσθαι] τοῖς κοσμίως δαιτωμένοις ἀνετίθη.

7. Aiebat etiam, verbum [εὐωχεῖσθαι] Atheniensium linguâ edendi significationem habere: additum verò esse vocabulum [εὖ] dicebat, ut ea comedantur, quæcunque nec animum nec corpus lædant, nec inventu difficilia sint. Itaque verbum hoc [εὐωχεῖσθαι] victu decenter utentibus tribuebat.

1 Vide 2 Petr. c. 2. v. 13. σπῖλοι καὶ μῶμοι, ἐντρυφῶντες ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν, συνευωχέμενοι ὑμῖν. Unde apparet in verbo εὐωχεῖσθαι lapsam consuetudinem adeo recessisse ab illâ origine, quam hîc *Socrates* tradit, ut quod propriè convenit in eos, qui benè & frugaliter vescuntur, id ad epulones voluptarios traduxerit. *Raphel. Annot. Philolog.* P. 345.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΚΕΦ. α'.

ΟΥτω δὲ ὁ Σωκράτης ἦν ἐν παντὶ πρᾶγματι καὶ πάν-
τα τρόπον ὠφελιμῶς, ὥστε τῷ σκοπούμενῳ τῆτο,
καὶ εἰ μετρίως αἰσθανομένης, φανερόν εἶναι, διότι
οὐδὲν ὠφελιμώτερον ἦν τῷ Σωκράτει συναῖναι, καὶ μετ' ἐκείνου
ἀγατεῖν ὅπου, καὶ ἐν ὅπου πρᾶγματι ἐπεὶ καὶ τὸ
ἐκείνου μεμνηθεὶς μὴ πρῶντῶς, οὐ μικρὰ ὠφέλη τῆς εὐδο-

XENOPHONTIS
MEMORABILIU M
LIBER QUARTUS.

CAP. I.

*Homines bonæ indolis & divites non minùs insti-
tutione egere, quàm reliquos.*

TA M verò Socrates utilis erat in negotio quovis,
atque omni modo, ut cuivis hoc consideranti,
etiamsi vel parum intelligat, perspicuum sit; ob
quid nihil erat utilius, quàm Socrate familiariter uti, &
cum eo ubivis locorum, & quâvis de re versari. Nam
ejus etiam absentis recordari, non parum proderat illis,

τας τε αὐτὰ συνεῖναι, καὶ ἀποδεχόμενοι ἐκείνον. καὶ γὰρ παύ-
ζων οὐδὲν ἦπλον ἢ ἀπουδάζων ἐλυσιτέλει τοῖς συνδιατρέγουσι.

β'. Πολλάκις γὰρ ἔφη μὲν ἂν πινος ἐρᾶν, φανερόν δ' ἦν
ὅτι τῶν τὰ σώματα πρὸς ὦραν, ἀλλὰ τῶν τὰς ψυχὰς πρὸς
ἀρετὴν εὖ πεφυκότων ἐφίεμυτο. ἐτεκμαίρετο δὲ τὰς ἀγα-
θὰς φύσεις ἐκ τῶν ταχὺ τε μανθάνειν, οἷς πρὸς τέχνην, καὶ
μνημονεύειν, καὶ ἂν μάθοιεν, καὶ ἐπιθυμεῖν τῶν μαθημάτων
πάντων, δι' ὧν ὅτι οἰκίαν τε καλῶς οἰκεῖν, καὶ πόλιν, καὶ τὸ
ὅλον, ἀνθρώποις τε καὶ ἀνθρωπίνοις πράγμασιν εὖ χρῆσθαι.
τὰς γὰρ τοιούτους ἠγείτο παιδευμένους, οὐκ ἂν μόνον αὐτὰς τε
εὐδαίμονας εἶναι, καὶ τὰς ἐαυτῶν οἴκους καλῶς οἰκεῖν, ἀλλὰ
καὶ ἄλλους ἀνθρώπους καὶ πόλεις διύαασθαι εὐδαίμονας ποιεῖν.

γ'. Οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἐπὶ πάντας ἦν, ἀλλὰ τὰς μὲν
οἰομένους φύσει ἀγαθὰς εἶναι, μαθήσεως δὲ καταφρονουῦσαι,

qui cum eo solebant esse, & qui probabant eum. Quippe non minus joco quàm serio loquens, familiaribus suis proderat.

2. Sæpe enim amare se aliquem aiebat, sed ostendebat se non illos quorum corpora ad pulchritudinem, sed quorum animi ad virtutem à naturâ comparati essent, expectere. Indicia verò bonæ indolis colligebat ex eo, si celeriter discerent illa, quibus animum adjicerent; quæque didicissent, memoriâ tenerent; omnesque artes expeterent, per quas liceret & domum præclarè gubernare, & civitatem; ac ad summam, tum hominibus tum rebus humanis rectè uti. Nam si tales instituerentur, existimabat non ipsos modò beatos esse, suasque domos rectè gubernare; sed eosdem posse tum cæteros etiam homines tum civitates beare.

3. Non eodem verò modo ad omnes accedebat, sed eos qui naturâ se bonos esse arbitrarentur, doctrinam autem

ἐδίδασκεν, ὅτι αἱ αἰεταὶ δοκῶσαι εἶναι φύσεις μάλιστα παιδείας
 δέοντα· ὅτι δεικνύων τῶν τε ἵππων τῆς εὐφρεστάτης, θυμοει-
 δεῖς τε καὶ σφοδρῆς ὄντας, εἰ μὲν ἐκ νέων δαμασθεῖεν, εὐχρη-
 στοτάτους καὶ αἰετῆς γηνομένης, εἰ δὲ ἀδάμαστοι γένοιντο,
 δυσκαθεκτότατης καὶ φαυλοτάτης· καὶ τῶν κυνῶν τῶν εὐ-
 φρεστάτων, φιλοπόνων τε οὐσῶν, καὶ ὅτι θετικῶν τοῖς θηρίοις,
 τὰς μὲν καλῶς ἀχθείσας, αἰετας γήγεσθαι πρὸς τὰς θή-
 ρας, καὶ χρησιμωτάτας·¹ ἀναγῶνους δὲ γηνομένας, μα-
 ταίους τε καὶ μαυιώδεις καὶ δυσπειθεστάτας.²

δ'. Ομοίως δὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων τῆς εὐφρεστάτης, ἐρρω-
 μενεστάτης τε ταῖς ψυχαῖς ὄντας, καὶ ἔξεργατικωτάτης, ὧν
 ἀν' ἐγχειρῶσι, παιδολήγντας μὲν καὶ μαθόντας, ἀ δὲ πρὸς τ-
 τειν, αἰετοὺς τε καὶ ὠφελιμωτάτης γήγεσθαι, (πλεῖστα γὰρ

contemnerent, docebat, illas naturas, quæ viderentur ef-
 fe præstantissimæ, imprimis institutione indigere: quum
 quidem ostenderet, equos generosissimos, qui & ani-
 mosi & acres sunt, si à parvulis domentur, utilissimos
 ac præstantissimos fieri; sin indomiti sint, effrænatif-
 simos ac pravissimos: & canes à naturâ optimas, quæ
 laboriosæ sint & feras aggrediantur, si rectè educen-
 tur, optimas fieri, ac ad venationes aptissimas; si mi-
 nus educuntur, ineptas reddi, ac furiosas & contuma-
 cissimas.

4. Itidem homines optimæ indolis, qui & animis ef-
 sent firmissimis, & in efficiendis iis quæ molirentur effi-
 cacissimi, si quidem instituti essent, & quæ agenda sint,
 didicissent, præstantissimos atque utilissimos fieri; (quòd

¹ De voce ἀνάγωγος vide *Ernesti* notam ad lib. 3. c. 3. sect. 4.

² In venatu & rapinâ fœminæ canes præferuntur. vid. not. lib. 3. c. 11. sect. 8.

καὶ μέγιστα ἀγαθὰ ἐργάζεσθαι) ἀπαιδύτους δὲ καὶ ἀμαθεῖς
 ῥηομένους, κακίους τε καὶ βλαβερωτάτους γίγνεσθαι. κρίνειν
 γὰρ ἔκ' ὅπισταμένους, ἃ δὲ πράττειν, πολλάκις πονηροῖς ὅπι-
 χειρεῖν πράγμασι, μεγαλείους δὲ καὶ σφοδρὺς ὄντας, δυσκα-
 γέκτους τε καὶ δυσσποτρύπλους εἶναι· διὸ πλεῖστα καὶ μέγιστα
 κακὰ ἐργάζεσθαι.

ε'. Τοὺς δὲ ὅτι πλούτῳ μέγα φρονουῦντας, καὶ νομί-
 ζοντας ὅθεν προσδεῖσθαι παιδείας, ἔξαγκέσειν δέ σφισι
 τὸν πλούτον οἰομένους πρὸς τὸ ἀφ' ἧς πράττειν τε ὅ, τι αὖ
 βούλωνται, καὶ τιμᾶσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἐφρένου, λέ-
 γων, ὅτι μωρὸς μὲν εἴη, εἴ τις οἶεται, μὴ μαθὼν, τὰ τε ὠφέ-
 λιμα καὶ τὰ βλαβερά τῶν πραγμάτων ἀγνώσεσθαι· μω-
 ρὸς δ', εἴ τις μὴ ἀγνώσκων μὲν ταῦτα, ἀφ' ἧς δὲ τὸν
 πλούτον ὅ, τι αὖ βούληται ποιεῖσθαι, οἶεται διωήσε-
 σθαι καὶ τὰ συμφέροντα πράττειν· ἡλίθιος δ', εἴ τις μὴ

& plurima & maxima bona conficerent:) at si tum in-
 stitutionis tum doctrinae expertes essent, fieri pessimos
 ac nocentissimos. Nam quum dijudicare minimè nô-
 rint, quæ sint facienda, prava sæpe moliuntur; quum-
 que magnifici ac acres sint, difficulter contineri ac ab-
 duci possunt: quo fiat, ut plurima maximaque mala com-
 mittant.

5. Quod si qui ob divitias magnos animos gererent, ac
 se nihil institutionis egere ducerent, quippe qui opes sibi
 suffecturas putarent ad perficiendum quæ vellent, & ad
 consequendum honores ab hominibus, eos sanam ad men-
 tem revocabat, dicendo, stultum esse, si quis existimet pos-
 se se absque doctrinâ tum utiles tum noxias res discer-
 nere: itemque stultum esse, qui discrimen horum igno-
 rans, ac propter opes quicquid velit sibi comparans, posse
 se putet agere, quæ conducant: stolidum item, qui quum

δυνάμηνος τὰ συμφέροντα πράττειν, ¹ εὔτε πράττειν οἶετο, καὶ τὰ πρὸς τὸν βίον αὐτῷ ἢ καλῶς ἢ ἱκανῶς πρὸςκολλάσθαι· ἡλίθιος δὲ, καὶ εἰπὶς οἶεται ἀγαθὸν τὸν πλεῖστον, μηδὲν ὀπίσθιμος, δόξειν τι ἀγαθὸς εἶναι, ² ἢ μηδὲν ἀγαθὸς ὢν, δοκεῖν εὐδοκιμήσειν.

Κ Ε Φ. β'.

ΤΟῖς δὲ νομίζουσιν παιδείας τε τῆς ἀρίστης τετυχηκέναι, καὶ μέγα φρονέουσιν ὅτι σοφία, ὡς προσεφέρετο, νῦν διηγέσομαι. καταμαθὼν γὰρ Εὐθύδημον τὸν καλὸν γράμματα πολλὰ συνειλεγμένον ποιητῶν τε καὶ σοφιστῶν τῶν

nequeat agere quæ conducant, benè se agere putet, ac res ad vitam vel rectè sibi vel idoneè comparatas esse: stolidum denique, qui quum nihil sciat, putet propter divitias se aliquo modo bonum posse videri; vel quum nullo modo sit bonus, videri in existimatione futurum.

C A P. II.

Euthydemum, qui nullo magistro uti volebat, ad sanitatem revocat.

QUOD siqui existimarent se optimè institutos esse, ac ob doctrinam elatis essent animis, erga eos quomodo se gereret, jam commemorabo. Nam quum pulchrum illum Euthydemum intellexisset multa poëtarum & so-

¹ Vulgo οὔτε.

² Locum hunc variè tentarunt docti viri. *Leunclavius* sic suspicabatur: ἢ μ. α. εἶναι δοκῶν, εὐδοκιμήσειν. *Stephanus* autem unum δοκεῖν mutat in δοκεῖ. *Ernest.*

εὐδοκιμοτάτων, καὶ ἐκ τούτων ἤδη τε νομίζοντα ἀφ' ἑαυτοῦ φέρειν τῶν ἡλικιωτέρῳ ὅπῃ σοφία, καὶ μεγάλας ἐλπίδας ἔχοντα, πάντων διοίσειν τῷ δυνάμει λέγειν τε καὶ πράττειν, πρῶτον μὲν αἰσθ' ἀρόμηνον αὐτὸν ¹ ἀφ' ἡ νεότητα οὐπω εἰς τίω ἀγροῦν ² εἰσιόντα, εἰ δέ τι βέλοιο διαπράξασθαι, καθίζοντα εἰς ἡνιοποιεῖόν τι τῶν ἐγγύς τῆς ἀγορᾶς, εἰς τούτο καὶ αὐτὸς ἢ τῶν μὲν αὐτῷ τινας ἔχων.

β'. Καὶ πρῶτον μὲν περὶ ἀρόμηνος τινός, πότερον Θεμιστοκλῆς ἀφ' ἡ σωφροσύνη τινός τῶν σοφῶν, ἢ φύσιν τοσούτον δίνεγκε τῶν πολιτῶν, ὥστε πρὸς ἐκείνον ἀποβλέπειν τίω πόλιν, ὅποτε σπουδαίῳ ἀνδρὸς δεηθείη· ὁ Σωκράτης βελόμηνος κινεῖν τὸν Εὐθύδημον, εὐήθης ἔφη εἶναι τὸ οἶόντα, τὰς μὲν ὀλίγου ἀξίας τέχνας μὴ γίνεσθαι ³ σπουδαίοις ἀνευ διδασκάλων

phistarum clarissimorum scripta collegisse, & ob ea jam arbitrari, se sapientiâ suos coætaneos vincere, ac magnâ esse in spe, futurum, ut omnes & dicendo & agendo excelleret; primùm animadvertens eum propter adolescentiam necdum in forum ingredi, ac siquid efficere vellet, sedere apud officinam frænariam prope forum, ad eandem & ipse ibat cum quibusdam familiaribus suis.

2. Ac primò quidem quodam interrogante, utrum Themistocles ex consuetudine cum aliquo sapienti viro, an verò naturâ tantum civibus suis præstitisset, ut oculos in eum civitas conjiceret, si quando egregio viro opus esset: Socrates qui movere vellet Euthydemum, stultum esse dixit existimare, exigui quidem momenti artes absque ma-

¹ Scil. nondum annos 30 natus.

² Sic Latini: *forum attingere, in forum venire*: quod fit acceptâ virili togâ, ut è Cicerone constat. Ernest.

³ Sic Steph. & Wells ex emendatione Leunclavii certissimâ. Ernest.

ἰκανῶν, τὸ δὲ πρῶτον πόλεως (πάντων ἔργων μέγιστον ὄν)
 ἀπὸ ταυτομάτης ᾤσθην γενέσθαι τοῖς ἀνθρώποις.

γ'. Πάλιν δὲ ποτε πρῶτος τῷ Εὐθυδήμῳ, ὁρῶν αὐτὸν
 ἀποχωρεῖν τῆς συνεδρίας, καὶ φυλατόμηνον, μὴ δόξῃ τὸν
 Σωκράτην θαυμάζειν ὅτι σοφία. Οἱ μὲν, ἔφη, ὦ ἄνδρες,
 Εὐθυδήμος ἔτι σὺν ἡλικίᾳ γενόμενος, τῆς πόλεως λόγον
 οὐκ ἔτι πρὸς πρῶτον, οὐκ ἀφέξεταί τῷ συμβαλῶν, εὐ-
 δηλὸν ὅτιν ἐξ ὧν ὅτι περὶ δέξεται. δοκεῖ δέ μοι καλὸν προοίμιον
 πῶν δημοτικῶν ᾤσθην γενέσθαι, φυλατόμηνος μὴ δόξῃ
 μαρτυρεῖν τι ὅτι τῷ. δῆλον γάρ, ὅτι λέγειν ἀρχόμενος ὡς
 προοιμιάσεται.

δ'. Παρ' ὅθεν μὲν πρῶτον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅθεν
 ἔμαθον, οὐδ' ἀκούων τινὰς εἶναι λέγειν τε καὶ πράττειν ἰκανῶς,
 ἐζήτησα τέτοις ἐντυχῆν, οὐδ' ἐπεμελήθην τῷ διδάσκαλόν

gistris idoneis percipi à studiosis haud posse; civitati ve-
 rò præesse (opus omnium maximum) posse homines ex se
 fatis nōsse.

3. Rursus quum adesset aliquando Euthydemus, quia
 videbat eum à confesso recedere, caventem scilicet, ne
 Socratem admirari ob sapientiam videretur: Euthyde-
 mum hunc, inquit, O viri, posteaquam adoleverit, civita-
 te de re quâpiam consultationem proponente, minimè à
 consilio dando sibi temperaturum, fatis ex ipsius studiis
 manifestum est. Et videtur mihi præclarum jam orationum
 ad populum habendarum exordium parâsse, qui caveat
 scilicet, ne videatur abs quoquam aliquid discere. Ni-
 mirum ubi dicendi volet initium facere, ita exordietur:

4. Equidem, O viri Athenienses, à nullo unquam quid-
 quam didici; & quum audirem esse quosdam dicendi
 agendique peritos, non tamen ut eos convenirem, operam
 dedi; neque curam adhibui, ut hominem aliquem do-

τινά μοι γενέσθαι τῶν ὀπιταμύων· ἄλλὰ καὶ τὰν ἀντιπῶν, ἀφ' ὧν τετέλεκα γὰρ φύγων ἔμμενον τὸ μαθητὴν πᾶσι πινέειν, ἀλλὰ καὶ τὸ δόξα. ὅμως δὲ ὅ, τι ἂν ἀπ' αὐτομάτης ὀπίη μοι, συμβαλέσθω ὑμῖν.

ε'. Ἀρμόσειε δ' ἂν οὕτω προσημαζέσθαι καὶ τοῖς βυλομύοις πᾶσι τὴν πόλεως ἰατρικὸν ἔργον λαβεῖν. ὀπιτήδειον γ' ἂν αὐτοῖς εἴη, τῷ λόγῳ ἀρχέσθαι ἐντεῦθεν· Παρ' ὁδὸν μὲν πρόποτε, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τίς ἰατρικὴ τέχνην ἔμαθον, οὐδ' ἐζήτησα διδάσκαλον ἑμαυτῷ γενέσθαι τῶν ἰατρῶν ὁδόν. ἀφ' ὧν τετέλεκα γὰρ φυλαττόμενος ἔμμενον τὸ μαθεῖν πᾶσι τῶν ἰατρῶν, ἄλλὰ καὶ τὸ δόξα μεμαθηκέναι τίς τέχνη ταύτη. ὅμως δέ μοι τὸ ἰατρικὸν ἔργον δοτε. πειράσομαι γὰρ εἰ ὑμῖν ἀποκινδυνεύων μαθητὴν.

Etum mihi magistrum adjungerem : sed è contrario, semper fugi, non solum ne quid ab aliquo discerem, verum etiam ne discere viderer. Nihilominus id consilii vobis dabo, quodcumque fortuitò mihi ad animum acciderit.

5. Eodem uti exordio conveniret, etiam iis qui medendi munus à republicâ impetrare cuperent. Nam illis ex usu fuerit, hinc orationem ordiri : Equidem à nemine, viri Athenienses, medendi artem unquam didici, neque quenquam medicorum quæsi, quo magistro uterer. Semper enim cavi non solum ne à medicis aliquid discerem, sed etiam ne viderer artem hanc didicisse. Nihilominus velim medendi munus mihi mandetis. Nam enitar quidem, in vobis periculum faciendo, eam discere.

1 Ἔργον est *munus* seu *officium*, & hoc in sensu usurpari videtur à D. Paulo in epist. 1. ad Tim. c. 3. v. 1. Εἰ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ.

ε'. Πάντες οὖν οἱ παρόντες ἐγένεσαν ὅππῃ τῷ σοροϊμίῳ. ἐπεὶ δὲ φανερός ἦν ὁ Εὐθύδημος ἤδη μὲν, οἷς ὁ Σωκράτης λέγει, προσέχων, ἔτι δὲ φυλαχόμενος αὐτός τι φθέγγεσθαι, καὶ νομίζων τῇ σιωπῇ σωφροσύνης δόξαν δευβάλλεσθαι. τότε ὁ Σωκράτης, βυλόμηνος αὐτὸν παύσαι τούτου, θαυμαστὸν γὰρ, ἔφη, τί ποτε οἱ βυλόμηνοι κηθαρίζειν, ἢ αὐλεῖν, ἢ ἱππεύειν, ἢ ἄλλό τι τῶν τοιούτων ἰχθυοὶ γενέσθαι, μὴ πειρῶνται ὥς¹ συνεχέστατα ποιεῖν ὅ, τι ἂν βύλωνται δυνατοὶ γενέσθαι, καὶ κατ' ἑαυτὰς, ἀλλὰ παρὰ τοῖς ἀρίστοις δοκῶσιν εἶναι,² πάντα ποιῶντες καὶ ὑπομένοντες, ἕνεκα τῶ μηδὲν ἄνευ τῶ ἐκείνων γνώμης ποιεῖν,

6. Ad hoc exordium arrisum est ab omnibus qui aderant. Ubi autem appareret Euthydemus, iis quæ à Socrate dicerentur jam animum attendere, verum adhuc cavere, ne quid ipse proloqueretur, arbitrarique se per silentium modestiæ laudem consecuturum: tum Socrates, qui vellet eum ab hoc instituto avocare, Mirum est, ait, quamobrem illi, qui citharâ canere vel tibiâ cupiunt, vel equitandi artem discere, vel ad aliud ejusmodi quidpiam idonei fieri, non conentur hoc sanè quàm continuò agere, in quo valere volunt, neque marte suo, sed apud eos qui præstare cæteris videntur, omnia tum agant tum sustineant, ne quid absque illorum judicio faciant, quasi aliâ

¹ Leunclavius malebat ἀμελέσθαι. Sed non videtur ea vox verbo πειρῶνται apta esse. ὥς συνεχέστατα videtur respondere τῷ ἐξαίφνης, & κατ' ἑαυτὰς, τῷ αὐτόματοι. Ernest. H. Stephani notam hîc subjicere libet, qui ait — “Propemodum persuasum habeo particulam μὴ sede suâ esse motam: Xenoph. enim scripsisse, πειρῶνται ὥς συνεχ. (illa non præfixa) deinde, καὶ μὴ μόνον κατ' ἑαυτὰς.

² Huc illi non inelegantes versus, qui sunt in omnium ore, perbellè referri possunt:

*Qui cupit optatam cursu contingere metam,
Multa tulit, fecitque puer, sudavit, & alfit.*

Æmil. Port.

ὥς ὅτι ἂν ἄλλως ἀξιόλογοι γενόμενοι· τῶν δὲ βουλευομένων
 δυνατὸν γενέσθαι λέγειν τε καὶ πράττειν τὰ πολιτικά, να-
 μίζουσι πινες ἄνευ προασκευῆς καὶ ἐπιμελείας αὐτόματοι ἐξ-
 αΐφνης δυνατοὶ τὰυτα ποιεῖν ἔσεσθαι.

ζ'. Καίτοι γε τοσούτω τὰυτα ἐκείνων δυσκατεργαστότερα
 φαίνεται, ὅσω περ πλείονων πρὸς τὰυτα πραγματευομένων,
 ἐλάττωσιν οἱ κατεργαζόμενοι γίνονται. δῆλον οὖν, ὅτι καὶ ἐπι-
 μελείας δέοντα πλείονος καὶ ἰσχυρότερας οἱ τούτων ἐφίεμενοι,
 ἢ οἱ ἐκείνων.

η'. Καίφαρξ μὲν οὖν ἀκρόνιος Εὐθυδήμου τοιούτης λό-
 γος ἔλεγε Σωκράτης. ὥς δ' ἦρθε αὐτὸν ἐτοιμότερον ὑπο-
 μένοντα, ὅτε ἀφ' αὐτοῦ λέγεται, καὶ προθυμότερον ἀκρόντα, μόνος
 ἦλθεν εἰς τὸ ἡνιοποιεῖον. Προκαταγεζομένου δ' αὐτοῦ τῷ Εὐ-
 θυδήμῳ, εἶπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, τῷ ὄντι (ὥσπερ ἐγὼ
 ἀκρόν) πολλὰ γράμματα συνηξας τῶν λεγόμενων σοφῶν ἀν-

ratione præclari evadere non possint: quum nonnulli,
 qui facultatem dicendi, gerendique publicas res, adipisci
 volunt, existimant se absque præparatione ac studio, per
 se ac subitò idoneos ad ea præstanda futuros.

7. Atqui tanto hæc illis effectu difficiliora sunt, quan-
 to in his plures operam ponunt, ac pauciores quid con-
 ficiunt. De quo patet, ab eis & studium majus re-
 quiri & vehementius, qui hæc concupiscunt, quàm qui
 illa.

8. Hujusmodi quædam Euthydemo audiente Socrates
 initio proferebat. Quum autem animadverteret ipsum
 jam promptius ejus disputationes tolerare, atque alacrius
 eos audire, solus ad officinam habenarum opificis accessit.
 quumque confedisset propter ipsum Euthydemus, Dic
 mihi, inquit, mi Euthydeme, an reverà (quemadmodum
 audio) multa eorum scripta collegisti, qui viri sapientes

δρῶν γεγονέναι; νῆ τὸν Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ ἔτι γὰρ συνάγω, ἕως ἂν κλήσωμαι, ὥς ἂν δυνώμαι, πλεῖστα.

9. Νῆ τῇ Ἡραν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἀγαπή σὺ, διότι οὐκ ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ προείλεθ' θησαυροὺς κεκτημένος μάλλον, ἢ σοφίας. δῆλον γὰρ, ὅτι νομίζεις ἀργύριον καὶ χρυσίον ὁρᾶν βελτίους ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς δὲ τῶν σοφῶν ἀνδρῶν γνώμας ἀρετῇ πλετίζειν τοὺς κεκλημημένους. καὶ ὁ Εὐθύδημος ἔχειται ἀκέρων ταῦτα, νομίζων δοκεῖν τῷ Σωκράτῃ ὁρθῶς μέλειναι τῇ σοφίᾳ.

10. Ο δὲ καταμαθὼν αὐτὸν ἡσθέντα τῷ ἐπαίνῳ τέτρω· τί δὲ δὴ βυλόμηνος ἀγαθὸς γενέσθ', ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, συλλέγεις τὰ γράμματα; ἐπεὶ δὲ διεσιώπησεν ὁ Εὐθύδημος, σιωπῶν ὅ, τι ἀποκρίναίτο· πάλιν ὁ Σωκράτης, ἄρα μὴ ἰατρός; ἔφη, πολλὰ γὰρ καὶ ἰατρῶν ἔστι συγγράμματα. καὶ ὁ Εὐθύδημος, μὰ Δί', ἔφη, ἔκ' ἐγώ γε. ἀλλὰ μὴ ἀρχιτέκτων βέλτε γενέσθ'; γνώ-

fuisse dicuntur? Est ita profectò, mi Socrates, inquit, atque etiam modò colligo, donec comparavero mihi quàm fieri poterit plurima.

9. Miror te profectò, inquit Socrates, quòd nec auri nec argenti thesauros tibi comparare malueris, quàm sapientiæ. Patet enim, quòd existimes argentum & aurum homines nihilo meliores efficere; sed sapientum dicta virtute illos ditare, qui ea acquisiverint. Hæc quum audiret Euthydemus, gaudebat, ut qui existimaret videri Socrati, sapientiam rectè inquirere.

10. At ille animadvertens hominem eâ laudatione delectatum: In quo verò, mi Euthydeme, inquit, peritus evadere desiderans, hæc scripta colligis? quumque taceret Euthydemus, secum quid responderet dispiciens: rursum Socrates, num ut medicus fias? inquit, nam multa etiam medicorum scripta sunt. Minimè equidem, inquit Euthydemus. At architectus fieri cogitas? Nam

μονικοῦ γὰρ ἀνδρὸς καὶ τῷτο δῖ. ἔκκου ἔγωγ', ἔφη. ἀλλὰ μὴ γεωμέτρης ὀπιθυμεῖς, ἔφη, γενέσθαι ἀγαθός, ὥσπερ ὁ¹ Θεόδωρος; ὅδε γεωμέτρης, ἔφη. ἀλλὰ μὴ ἀστρολόγος, ἔφη, βούλῃ γενέσθαι; (ὥς δὲ καὶ τοῦτο ἠρνεῖτο.) ἀλλὰ μὴ ῥαψωδός; ἔφη· καὶ γὰρ τὰ Ομήρου σέ φασιν ἔπη πάντα κεκτῆσθαι. μὰ Δί' ὅκ' ἔγωγ', ἔφη· τὴς γὰρ τοι² ῥαψωδούς οἶδα τὰ μὲν ἔπη ἀκροβουῶνται, αὐτὰς δὲ πάντα ἠλιθίους ὄντας.

ια'. Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· εἰ δὴ πῃ, ὦ Εὐθύδημε, ταύτης τῆς ἀρετῆς ἐφίεσαι, δι' ἣν ἄνθρωποι πολιτικοὶ γίγνονται,

id quoque magno judicio hominem requirit. Non ego, inquit. At geometra bonus fieri cupis, ut Theodorus? Ne geometra quidem. At astrologus fieri vis? (Quum hoc quoque negasset:) num carminum recitator? ait: nam te Homeri versus omnes habere dicunt. Minimè profectò, inquit: nam recitatores versuum scio accuratè quidem tenere versus, verùm ipsos planè esse stolidos.

II. Et Socrates: Num fortassis illam expetis virtutem, ait, mi Euthydeme, per quam homines rerum civilium

¹ Cyrenæus, qui Socratis tempore vixit, & ejus præceptor fuit, ut est apud Maximum Tyr. dissert. 22. Proclus ad Euclid. lib. 2. p. 19. Μετὰ δὲ τῷτον (Πυθαγόραν) Αναξαρτήρας ὁ Κλαζομένιος πολλῶν ἐφήψατο καὶ γεωμετρίαν, καὶ Οἰνοπίδης ὁ χῖος — καὶ Θεόδωρος ὁ Κυρηναῖος, ὀλίγω νεώτερος ἂν τῷ Αναξαρτῇ, ἂν καὶ ὁ Πλάτων ἐν τοῖς ἀντεγραφαῖς ἐμνημόνευσεν, ὡς ἐπὶ τοῖς μαθήμασι δόξαν λαβόντων. vid. Fabric. Bibl. Gr. III. 14, 17 & 18. Ernest.

² Huic Euthydemi judicio valdè consentanea sunt, quæ Plato sub personâ Socratis in *Jone* disputat, in quo dialogo Socrates inducitur *Jonem* rhapsodum lepidè exagitans, & cum eo totum rhapsodorum genus, qui æquè, ac ibi *Jon*, jactabant, se non solum carmina *Homerici* versibus de quâcunque re facere posse, sed *Homerum* etiam melius ipsis Grammaticis interpretari. v. *Plat.* l. c. init. de rhapsodis. v. *Kusteri Hist. Cr. Hom.* p. 84. sq. Ernest.

καὶ οἰκονομικοὶ, καὶ ἄρχεον ἰχθυοὶ, καὶ ὠφέλιμοι τοῖς τε ἄλλοις ἀνθρώποις καὶ ἑαυτοῖς; καὶ ὁ Εὐθύδημος, σφόδρα γ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, ταύτης τῆς ἀρετῆς δέομαι. νῆ Δία, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἥ καλλίστης ἀρετῆς καὶ μεγίστης ἐφίεσται τέχνης. ἔστι γὰρ τῶν βασιλέων αὕτη, καὶ καλεῖται βασιλική. ἀτὰρ, ἔφη, κατανεόηκας, εἰ οἷόν τ' ὅστις, μὴ ὄντα δίκαιον, ἀγαθὸν ταῦτα γενέσθαι; καὶ μάλα, ἔφη, καὶ ἔχ' οἷόν τέ γε ἄνευ δικαιοσύνης ἀγαθὸν πολίτῳ γενέσθαι.

16'. Τί οὖν, ἔφη, σὺ δὴ τῆτο κατείργασαι; οἱμαί γ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὅσθενός ἀν' ἡπτόν φαίηται δίκαιος. ἄρ' οὖν, ἔφη, ἥ δικαίων ἐστὶν ἔργα, ὥσπερ ἥ τεκτόνων; ἔστι μέντοι, ἔφη. ἄρ' οὖν, ἔφη, ὥσπερ οἱ τέκτονες ἔχουσι τὰ ἑαυτῶν ἔργα ὀπιδεῖξαι, οὕτως οἱ δίκαιοι τὰ ἑαυτῶν ἔχουσιν ἀν' ἐξηγήσεσθαι; μὴ οἶν,

& administrationis domesticæ periti fiunt, & ad imperandum idonei, & utiles cum cæteris hominibus tum sibimetipsis? Heic Euthydemus, Vehementer, inquit, hanc virtute mihi, mi Socrates, opus est. Profectò, ait Socrates, virtutem pulcherrimam, artemque maximam expetis. Nam regum ipsa est, ac *regia* vocatur. Sed an considerasti, ait, num is qui justus non est, fieri possit in rebus hujusmodi bonus? Maximè verò, inquit: nec enim fieri potest, ut aliquis absque justitiâ civis bonus existat.

12. Quid igitur, ait, tune hoc ut esses operatus fuisti? Arbitror equidem, mi Socrates, inquit, me nemine minus videri justum. Ergone justorum hominum opera quædam sunt, uti fabrorum? Sunt, inquit. Num igitur perinde ac fabri opera sua demonstrare possunt, sic & justi sua possunt exponere? Ergone, subjecit

1 Stobæus hîc habet ἐξηγήσεσθαι.

ἔφη ὁ Εὐθύδημος, ὃ δύνωμι ἐγὼ τὰ τῆς δικαιοσύνης ἔργα
ἐξηγήσαο; καὶ νῦν Δὶ ἐγὼγε τὰ τῆς ἀδικίας· ἐπεὶ ὅλι-
γα ἐστὶ καθ' ἑκάστῳ ἡμέραν τοιαῦτα ὁρᾶν τε καὶ ἀκρίβειν.

ιγ'. Βύλης οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, γράψωμεν ἐνταυθοῖ
μὲν Δ, ἐνταυθοῖ δὲ Α; εἶτα ὅ, τι μὲν ἀνδοκῇ ἡμῖν τῆς δικαιο-
σύνης ἔργον εἶναι, πρὸς τὸ Δ πηγῶμεν· ὅ, τι δ' ἀντὶ τῆς ἀδι-
κίας, πρὸς τὸ Α; εἰ τι σοι δοκεῖ, ἔφη, προσδεῖν τέτων, ποίει
ταῦτα.

ιδ'. Καὶ ὁ Σωκράτης γράψας, ὥσπερ εἶπεν· ὅκον, ἔφη,
ἔστιν ἐν ἀνθρώποις· τὸ ψεύδεσθαι; ἔτι μέντοι, ἔφη. ποτέρωσε
ὅν, ἔφη, θῶμεν τῆτο; δῆλον, ἔφη, ὅτι πρὸς τὴν ἀδικίαν. ὅκου, ἔφη,
καὶ τὸ ἐξαπατᾶν ὅτι; καὶ μάλα, ἔφη. τῆτο ὅν ποτέ-
ρωσε θῶμεν; καὶ τῆτο δῆλον, ὅτι, ἔφη, πρὸς τὴν ἀδικίαν. τί

Euthydemus, opera justitiæ non possim exponere? quin
& injustitiæ profectò: nam ejusmodi non pauca quotidie
tum cernere tum audire est.

13. Vis igitur, ait Socrates, heic quidem D, istic verò
A scribamus? ac deinde quodcunque nobis esse opus ju-
stitiæ videbitur, id ad D collocemus; quod autem inju-
stitiæ, ad A? Facito verò hæc, ait, siquid horum requiri
tibi videtur.

14. Et Socrates posteaquam hæc ita, uti dixerat, scri-
psisset: Ergo, inquit, inter homines est mendacium? Est, inquit (*Euthydemus.*) Utrâ in parte hoc collocabi-
mus? Planum, inquit, quod ad injustitiam. Num &
fallere? Omnino, ait. Utrubi verò id collocabimus? Etiam hoc palam est, inquit, quod ad injustitiam. Quid

1 Malui articulum semel addere, quia sic perpetuo est in dialogis
Socraticis, & ipsa linguæ ratio postulat, (vid. v. c. 1. 4. 5. f.) quàm,
quod *Stephano* placebat, ter delere. *Ernest.*

δὲ τὸ κακουργεῖν; καὶ τῷτο, ἔφη. ¹ τὸ δ' ἀνδραποδίζειν; καὶ τῷτο. πρὸς ² πῶς δικαιοσύνην οὐδὲν ἡμῖν τούτων κείσεται, ὦ Εὐθύδημε; δεινὸν γὰρ ἂν εἴη, ἔφη.

14. Τί δέ ἐάν τις στρατηγὸς αἰρεθείς, ἀδικόν τε καὶ ἐχθρὰν πόλιν ἐξανδραποδίσῃται, φήσομεν τῷτον ἀδικεῖν; ὃ δῆτα, ἔφη. δίκαια δὲ ποιεῖν οὐ φήσομεν; καὶ μάλα. τί δ' ἂν ἐξαπατᾷ πολέμῳ αὐτοῖς; δίκαιον, ἔφη, καὶ τῷτο. ἐάν δὲ κλέπῃ τε καὶ ἀρπάξῃ τὰ τέτων, ὃ δίκαια ποιήσῃ; καὶ μάλα, ἔφη. ἄλλ' ἐγὼ σε τὸ πρῶτον ὑπελάμβανον πρὸς τὴν φίλους μόνον ταῦτ' ἐρωτᾷν. ὁκῶν, ἔφη, ὅσα πρὸς τῇ ἀδικίᾳ ἐδήκαμεν, πάντα καὶ πρὸς τῇ δικαιοσύνῃ θετέον ἂν εἴη; ἔοικεν, ἔφη.

15. Βέλῃ οὖν, ἔφη, ταῦτα ἔγωγε θέντες, θροισώμεθα πά-

damno afficere? Etiam hoc, inquit. Quid autem in servitutem redigere? Etiam hoc. Ad justitiam, mi Euthydeme, nihil horum collocabitur? Mirum fanè id esset, ait.

15. Quid autem, si quis imperator lectus injustam & hostilem urbem in servitutem redigat, hunc cunctine quidpiam in hoc injusti perpetrare dicemus? Nequaquam, ait. At justè agere dicemus? Omnino. Quid si decipiat eos, dum bellum adversus illos gerit? Hoc quoque justum est, inquit. At si furtim adimat, ac rapiat ipsorum res, non justè aget? Omnino, ait: at ego primum arbitrabar hæc te respectu amicorum solummodo interrogare. Quæcunque igitur, inquit, ad injustitiam retuleramus, ea sunt omnia ad justitiam quoque referenda? Sic videtur, ait.

16. Vis igitur, ait, his ita positis, iterum definiamus,

¹ Leuncl. & Wells π δ' ἀνδρ. Τὸ est è Steph. Casel. rel. neque abesse potest. Sed addidimus δέ. vid. IV. 3. 5. Ernest.

² Pro πῶς iidem habent δέ. Ernest.

λιν, πρὸς μὲν τὰς πολεμίας δίκαιον εἶναι τὰ τοιαῦτα ποιεῖν, πρὸς δὲ τὰς φίλους ἀδίκον· ἀλλὰ δεῖν πρὸς γὰρ τούτους ὡς ἀπλῆστατον εἶναι; πάντῃ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Εὐθύδημος.

17. Τί οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἴαν τις ἑστρατηγὸς ὁρῶν ἀθύμως ἔχον τὸ φράτρυμα, ψευδάμυνος φήσῃ συμμάχους προσιέναι, καὶ τῷ ψεύδει τούτῳ πᾶσι τὰς ἀθυμίας τῆς στρατεύματος, ποτέρῳ τὴν ἀπάτην ταύτην θήσομεν; δοκεῖ μοι, ἔφη, πρὸς τὴν δικαιοσύνην. εἴαν δὲ τις ἴδῃ ἑαυτὸν δρόμῳ φαρμακείας, καὶ μὴ προσιέμενον φάρμακον, ἔξαπατήσας, ὡς σιτίον τὸ φάρμακον δῶ, καὶ τῷ ψεύδει χρυσάμυνος ἔπως ὑγιᾶ ποιήσῃ, ταύτην αὖ τὴν ἀπάτην ποῖ θετέον; δοκεῖ μοι, ἔφη, καὶ ταύτην εἰς τὸ αὐτό. τί δὲ, εἴαν τις, εἰς ἀθυμίαν

adversus hostes quidem justum esse facere quædam hujusmodi; sed injustum, adversus amicos: immò erga hos quam simplicissimos esse oportere? Omnino, inquit Euthydemus.

17. Quid igitur, inquit Socrates, si quis imperator dejectis animis esse copias suas videat, & conficto mendacio dicat adventare socios, atque hoc mendacio militibus animi dejectionem adimat; quânam ex parte fraudem hanc collocabimus? Videtur mihi ad justitiam, inquit. Siquis autem filium suum indigentem usu pharmacorum, & pharmacum respicientem, ita deceperit, ut pharmacum ei det loco cibi; eoque usus mendacio, valetudini eum restituat; hæc item fraus ubi erit collocanda? Videtur, inquit, ea quoque ad idem. Quid autem si quis, ubi de-

1 Vide *Xenoph.* Hist. Gr. lib. 1. c. 6. Unde discas quæ facta fuere post *Callicratidæ* exitium à duce Lacedæmonio.

2 *Steph.* & *Leunclav.* in margine, τῆς ἀθυμίας τὰς στρατιώτας. Παύειν cum accusativo rei non semel est apud *Homerum*, v. c. *Iliad.* α'. 282. ι'. 260. &c. Laudat etiam παύω ὑμῶν ἐν *Demosthene* *Stephanus* in *The-
sauro. Ernest.*

όντος φίλος, δείσας μὴ ἀναχρήσεται ἑαυτὸν κλέψῃ ἢ ἀρπάσῃ ἢ ξίφος ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, τῷτο αὖ ποτέρωσε θετέον; καὶ τῷτο νῦν Δί', ἔφη, πρὸς τὴν δικαιοσύνην.

ιη'. Λέγεις, ἔφη, σὺ οὐδὲ πρὸς τῶν φίλων ἅπαντα δεῖν ἀπλοοῖζεσθαι. μαὶ Δί' οὐ δῆτα, ἔφη· ἀλλὰ μεταπίπτειν τὰ εἰρημύα, εἰπερ ἔξεσι. Δεῖ γάρ τοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἵξεῖναι πολὺ μᾶλλον, ἢ μὴ ὀρθῶς τιθέναι.

ιθ'. Τῶν δὲ δὴ τῶν φίλους ἵξαπατώντων ὅτι βλάβῃ, (ἵνα μὴδὲ τῷτο πρὸς αἰσχύνην ἀσκεπτον) πότερος ἀδικώτερός ἐστιν, ὁ ἐκὼν, ἢ ὁ ἀκὼν; Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, οὐκ εἶ· μὲν ἐγὼ γὰρ πιστεύω, οἷς ἀποκρίνομαι. καὶ γὰρ τὰ πρὸς αὐτοὺς πάντα νῦν ἄλλως ἔχειν δοκεῖ μοι, ἢ ὡς ἐγὼ τότε ᾤμην. ὅμως δὲ εἰρήσθω μοι, ἀδικώτερον εἶναι τὸν ἐκόντα ψευδόμενον τῷ ἀκόντι.

jecto animo amicus est, metuens ne manus ille sibi afferat, suffuretur aut eripiat gladium vel quid ejusmodi; utro id quoque loco ponendum? Nimirum ad justitiam, inquit.

18. Dicis tu, inquit, non debere nos etiam erga amicos in omnibus nosmet simplices exhibere. Non profecto, inquit; immo quæ dixi, retracto, si quidem licet. Atqui, subjecit Socrates, multo magis hoc licere debet, quam non recte aliquid constituere.

19. Cæterum ex iis qui amicos nocendi causâ decipiunt, (ut ne id quidem haud consideratum relinquamus) uter injustior est, volens, an nolens? Ego verò, mi Socrates, non amplius eis fidem habeo, quæ respondeo. Nam quæ diximus antehac omnia nunc aliter se habere mihi videntur, quam ego tum putarem. Sed tamen dictum à me esto, qui volens fallat, illo injustiorem esse, qui nolens.

κ'. Δοκεῖ δέ σοι μάθησις καὶ ἐπιστήμη τῷ δικαίῳ εἶναι, ὥσπερ τῷ γραμματέων; ἔμοιγε. πότερον δὲ γραμματικώτερον κρίνεις, ὅς ἂν ἐκὼν μὴ ὀρθῶς γράφῃ καὶ ἀναγνώσκῃ, ἢ ὅς ἂν ἄκων; ὅς ἂν ἐκὼν, ἔγωγε. δύναίτο γὰρ ἂν, ὅποτε βέλαιοιτο, καὶ ὀρθῶς αὐτὰ ποιεῖν. ἔκδεν ὁ μὲν ἐκὼν μὴ ὀρθῶς γράφων, γραμματικὸς ἂν εἴη· ὁ δὲ ἄκων, ἀγράμματος; πῶς γὰρ οὐ; τὰ δίκαια δὲ πότερον ὁ ἐκὼν ψευδόμενος καὶ ἔξαπατῶν οἶδεν, ἢ ὁ ἄκων; δῆλον ὅτι ὁ ἐκὼν. ἔκδεν γραμματικώτερον μὲν τὸν ἐπιτάμενον γράμματα τῷ μὴ ἐπιταμύνει φῆς εἶ); ναί. Δικαιότερον δὲ τὸ ἐπιτάμενον τὰ δίκαια ἢ μὴ ἐπιταμύνει; φαίνομαι· δοκῶ δέ μοι καὶ ταῦτα ἔκ οἶδ' ὅπως λέγειν.

κα'. Τί δὲ δὴ, ὅς ἂν βυλόμηνος τὰληθῆ λέγειν, μηδέποτε τὰ αὐτὰ ὡς τῶν αὐτῶν λέγῃ, ἀλλ' ὁδὸν τε φεράζων τ

20. Num verò tibi esse doctrina quædam & scientia justī videtur, uti literarum? Mihi quidem. Utrum verò magis esse literatum judicas, eumne qui volens non recte scribat & legat, an qui nolens? Qui volens scilicet: nam poterit is ubi volet, etiam recte utrumque facere. Qui ergo volens non recte scribit, literatus erit; qui verò nolens, illiteratus? Cur non? Utrum verò is, qui volens mentitur ac decipit, justa novit, an qui nolens? Nimirum is, qui volens. Ergo literatiorem illum qui literas novit, eo putas esse, qui has ignorat? Ita. Et qui justa scit, eo justiore qui nescit? Videor: quo autem pacto hæc ipsa dicere videor, ignoro.

21. Quid autem, si quis verum dicere velit, ac nunquam de iisdem eadem dicat, sed de eadem viâ loquens,

1 Intell. φαίναι. φαίνομαι φαίναι est idem, quod φημί: atque id respondet interrogationi, φῆς εἶναι. Non erat ergo, quare Stephanus probaret lectionem Stobæi, φαίνεται. Ernest.

αὐτήν, τοτὲ μὲν πρὸς ἑώ, τοτὲ δὲ πρὸς ἑσπέραν φράζει, καὶ
 λογιζόμενον ἀποφανόμενον τὸν αὐτὸν, τοτὲ μὲν πλείω, τοτὲ
 δ' ἐλάττω ἀποφαίνεται, τί σοι δοκεῖ ὁ τοιοῦτος; ἰδιώτης γὰρ
 Διὶ εἶναι, ὅτι, ἀπὸ τοῦ εἰδέναι, οὐκ οἶδεν.

κβ'. Οἶσθα δέ τινας ἀνδραποδῶδεις καλεσμένους; ἔγω-
 γε. πότερον ἀλλὰ σοφίαν ἢ δι' ἀμαθίαν; δῆλον ὅτι δι' ἀμα-
 θίαν. ἄρ' οὖν ἀλλὰ τὴν τῷ χαλκεύειν ἀμαθίαν τοῦ ὀνόματος
 τῶς τυγχάνουσιν; οὐ δῆτα. ἀλλ' ἄρα ἀλλὰ τὴν τοῦ τεκ-
 ταίνεισθαι; οὐδὲ ἀλλὰ ταύτῃ. ἀλλὰ ἀλλὰ πῶς τῷ σκυ-
 τεύειν; οὐδὲ δι' ἐν τούτων, ἔφη, ἀλλὰ καὶ τοῦνομήτιον· οἱ
 γὰρ πλείστοι τῶν γε τὰ τοιαῦτα ὀπιταμνῶν ἀνδραποδῶδεις
 εἰσίν. ἄρ' οὖν τῷ τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ καὶ δίκαια μὴ εἰ-
 δόπων τὸ ὄνομα τοῦτ' ὅτιν; ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. οὐκοῦν δεῖ

modo quidem hanc versus orientem, modo versus occi-
 dentem dicat esse; & rationes easdem reddens, modo
 plures, modo pauciores exhibeat; hic homo quid tibi
 videtur? Miser profecto esse, quippe qui nescit quæ
 scire se putabat.

22. An autem nosti quosdam, qui serviles homines ap-
 pellantur? Equidem. Num ob scientiam, an propter in-
 scitiam? Haud dubiè propter inscitiam. Ergone propter
 ignorationem artis ærariæ nomen hoc consequuntur? Mi-
 nimè. An ob fabricandi ignorationem? Ne hæc quidem
 de causâ. An ob futoriæ? ob nihil horum; immo verò
 contrarium. Nam illi ut plurimum serviles sunt, qui hu-
 jusmodi sciant. Ergo nomen hoc iis competit, qui honesta
 & bona & iusta ignorant? Mihi videtur, inquit. Extentis

1 Stobæus, δῆλον, probante Bessarione & Stephano. Δῆλος cum ὅτι
 est paullo insolentius; quanquam scio ita etiam alio loco esse apud Xe-
 nophontem. Ernest.

παντὶ τρέπω ἀγχιτεταμένους φεύγειν, ὅπως μὴ ἀνδράπιστα ᾧμεν.

κγ'. Ἀλλὰ νῆ τὰς θεάς, ἔφη, ᾧ Σώκρατες, πάνυ ᾧμιλλω φιλοσοφεῖν φιλοσοφίαν, δι' ἧς ἂν μάλιστα εὐομίζον παιδευσθῆναι τὰ προσηκόντα ἀνδρὶ καλοκαγαθίας ὀρεγόμενῳ· νῦν δὲ πῶς οἶμαι με ἀθύμως ἔχειν, ὁρῶντα ἑμαυτὸν ἀγχι μὲν τὰ προπεπονημένα ¹ ὅθεν τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνασθαι δυνάμενον, ὑπὲρ ᾧν μάλιστα χρὴ εἰδέναι, ἄλλην δὲ ὁδὸν ἑδεμίαι ἔχοντα, ἣν ἂν ποδούμενος βελτίων θροίμην;

κδ'. Καὶ ὁ Σωκράτης, εἰπέ μοι, ἔφη, ᾧ Εὐθύδημε, εἰς Δελφοὺς ἤδη πώποτε ἀφίκῃ; καὶ δις νῆ Δί', ἔφη. κατέμαθες οἷον πρὸς τῷ ναῷ σου γεγραμμένον τὸ, ² ΓΝΩΘΙ

itaque viribus omni modo fugere oportet, ne mancipia simus.

23. Per Deos immortales, inquit, mi Socrates, omnino me illi philosophiæ studere putabam, per quam maximè existimabam in iis institui, quæ homini virtutis studiofo convenirent: nunc quàm mœsto me putas esse animo, quum videam me per studia prius habita ne quidem de interrogatis respondere in iis posse, quæ maximè scienda sunt; quumque via nulla restet, quâ pergens evadam melior?

24. Tum Socrates, Dic mihi, mi Euthydeme, ait, Delphosne profectus aliquando es? Immo bis, inquit. An animadvertisti ad templum alicubi scriptum esse, NOSCE

¹ Conjiciebam aliquando, ἔθεν τῶν ἐρωτωμένων, quod esset certe efficacius. ἔδε & ἔθεν confundi supra monuimus. Idem de τὸ & τῶν constat. Ernest.

² Diog. Laert. lib. 1. affirmat illud, Nosce Teipsum, Thaletis esse Milesii & à Chilone postea usurpatum. Præceptum illud (inquit Cicero lib. 3. ad Q. fratrem, epist. 6.) noli putare ad arrogantiam minuendam

ΣΑΥΤΟΝ; ἔγωγε. πότερον οἷον ὁδὲν σοι τοῦ γράμματος ἐμέλησεν, ἢ πρὸς ἑσέως τε καὶ ἐπεχειρήσας σαυτὸν ἐπισκοπεῖν, ὅτις εἴης; μὰ Δί' εἰ δῆτα, ἔφη· καὶ γὰρ δὴ πάνυ τὸ τοῦτο γε ὥμην εἰδέναι. χολῇ γὰρ ἂν ἄλλό τι ἦδεν, εἴγε μηδ' ἐμαυτὸν ἐγνώσκον.

καί. Πότερα δέ σοι δοκεῖ γινώσκειν ἑαυτὸν, ὅτις τῶνομα τὸ ἑαυτοῦ μόνον οἶδεν, ἢ ὅτις (ὥσπερ οἱ τῶν ἵππων ὠνόμενοι, οὐ πρὸς ἑσέως οἶοντα γινώσκειν, ὅν ἂν βάλονται γινώσκοντα, πρὸς ἂν ἐπισκέψονται, πότερον εὐπειθὴς ἐστὶν ἢ δυσπειθὴς, καὶ πότερον ἰσχυρὸς ἐστὶν ἢ ἀσθενὴς, καὶ πότερον ταχὺς ἢ βραδύς, καὶ τὰλλα τὰ πρὸς τὴν τοῦ ἵππου χρείαν ἐπιτήδεά τε καὶ ἀνεπιτήδεα ὅπως ἔχῃ· ὅπως) ἑαυτὸν ἐπισκεψάμενος, ὁποῖός ἐστι πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην χρείαν, ἐγνώκε τὴν αὐτῆς δύναμιν;

TE IPSUM? Equidem. Utrum igitur id ita scriptum nihili fecisti, an advertisti animum, ac temet considerare conatus es, qui sis? Minimè profectò, inquit: nam prorsus id me putabam jam scire. Vix enim aliquid aliud scirem, si ne meipsum quidem nòsssem.

25. Utrum verò tibi videtur is semet nòsse, qui nomen tantum suum novit, an qui (equos ementium more, non prius equum se nòsse putantium, quem nòsse volunt, quàm inspexerint, utrum sit tractabilis, necne; utrum robustus an debilis; utrum celer, an tardus; itemque in cæteris, quæ vel equo conveniunt vel non conveniunt, quomodo se habet: ita & ipse) considerans semet, qualis sit ad usum humanum, vires suas novit?

solum esse dictum, verum etiam ut bona nostra norimus. — Quod nisi divinum esset (inquit) non esset hoc acrioris ejusdem animi præceptum, sic ut tributum Deo sit. Tuscul. i. n. 52.

---- E cælo descendit, Γνωθὶ σεαυτὸν. Juvenal. Sat. XI. v. 27.

ὥτως ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὁ μὴ εἰδὼς τιτὸν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἀγνοεῖν ἑαυτόν.

κτ'. Εκείνο δὲ οὐ φανερόν, ἔφη, ὅτι ἀγαθὰ μὲν τὸ εἰδέναι ἑαυτὸς πλείστα ἀγαθὰ πάχουσιν οἱ ἄνθρωποι, διὰ δὲ τὸ ἐψεῦσθαι ἑαυτῶν, πλείστα κακὰ; οἱ μὲν γὰρ εἰδότες ἑαυτοὺς, τὰ τε ἐπιτήδεια ἑαυτοῖς ἴσασιν, καὶ ἀγαθὰ γινώσκουσιν, ἅτε δύνανται, καὶ ἂ μὴ· καὶ ἂ μὲν ἐπίστανται φερόντες, πορίζοντά τε ὧν δέονται, καὶ εὖ φερούουσιν· ὧν δὲ μὴ ἐπίστανται ἀπεχρόμιοι, ἀναμάρτητοι γίνονται, καὶ διαφεύγουσι τὸ κακῶς φερόμεν· ἀγαθὰ τῶτο δὲ καὶ τὸς ἄλλοις ἀνθρώποις δυνάμιοι δοκιμάζουσιν, καὶ διὰ τῆς τῶν ἄλλων χρείας τὰ τε ἀγαθὰ πορίζονται, καὶ τὰ κακὰ φυλάττονται.

κζ'. Οἱ δὲ μὴ εἰδότες, ἀλλὰ διεψευσμένοι τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως, φερός τε τὸς ἄλλοις ἀνθρώποις καὶ τὰλλα ἀνθρώπινα φράγματι ὁμοίως διάκεινται, καὶ ὅτε ὧν δέον ἴσασιν, ὅτε

Sane mihi videtur is, ait, qui vires suas non noverit, seipsum non nōsse.

26. An verò non perspicuum est, inquit, ex eo quòd se noverint, maxima homines bona percipere; quòd autem à seipsis aberrent, mala plurima? Nam qui seipsum nōrunt, quæ sibi commoda sint, sciunt; & quæ vel possint vel nequeant, dignoscunt; & quum faciant quæ sciunt; comparant sibi ea quibus indigent, ac bene agunt: quumque ab illis abstineant, quæ nesciunt, non delinquunt, & quo minus malè agant, vitant: ac proinde cæteros quoque mortales quum explorare possint, etiam ex aliorum usu bona sibi comparant, & à malis sibi cavent.

27. Quotquot verò per ignorantiam errant de viribus suis, illi ac homines cæteros resque humanas alias eodem modo, affecti sunt; nec quibus opus sibi sit, nōrunt, nec

ὁ, πὶ πράττειν, ὅτε οἷς χρῶνται, ἀλλὰ πάντων τέτων δια-
μαρτάνοντες, τῶν τε ἀγαθῶν ἀποτυγχάνουσι, καὶ τοῖς κακοῖς
ἐπιπίπτουσι.

κη'. Καὶ οἱ μὲν εἰδότες ὁ, πὶ ποιοῦσιν, ἐπιτυγχάνοντες
τῶν πράττειν, εὐδοξοί τε καὶ τίμιοι γίνονται, καὶ οἷτε ὅμοιοι
τέτοις ἡδέως χρῶνται, οἷτε ἀποτυγχάνοντες τῶν πράγμα-
των ἐπιθυμοῦσι τέτῳ ὑπὲρ αὐτῶν βουλεύεσθαι, καὶ προΐστα-
σθαι τε ἑαυτῶν¹ τέτῳ, καὶ, τὰς ἐλπίδας τῶν ἀγαθῶν ἐν
τέτοις ἔχουσι, καὶ ἀφ' ὧν πάντα ταῦτα πάντων μάλιστα τέ-
τῳ ἀγαπῶσιν.

κθ'. Οἱ δὲ μὴ εἰδότες ἂ ποιοῦσι, κακῶς δὲ αἰετούμε-
νοι, καὶ οἷς ἂν ἐπιχειρήσωσιν ἀποτυγχάνοντες, οὐ μόνον ἐν
αὐτοῖς τέτοις ζημιουῦνται τε καὶ κολάζονται, ἀλλὰ καὶ ἀδο-

quid agunt, nec quibus utantur; sed ab omnibus his ab-
errantes, ut bonis frustrantur, sic in mala incidunt.

28. Præterea qui, quum sciant, quid faciant, actionum
suarum finem consequuntur, illi celebres honoratique eva-
dunt; quique similes sunt, lubenter illis utuntur; & qui
frustrantur instituto suo, cupiunt hos sibi consiliis subve-
nire, sibi que præesse, ac spem suam in eis collocant, &
propter hæc omnia maximè ipsos diligunt.

29. Qui verò nesciunt quæ agant, & eligunt malè, post-
eaquam iis quæ moliti sunt frustrantur, non eâ duntaxat
ratione damno quodam ac poenâ multantur, sed etiam in-

¹ Videtur deesse verbum ἐθέλῃσι, vel aliquod huiusmodi post τέτῳ.
Nam si ἐπιθυμοῦσι cum utroque infinitivo jungere voluisset, potius in fi-
ne posuisset, omisâ particulâ τε, nec repetito pronomine τέτῳ. hoc
modo, οἷτε ἀποτ. ἔ. πρ. τέτῳ ὑπὲρ αὐτῶν βελ. ἔ. προΐστασθαι ἑαυτῶν ἐπι-
θυμοῦσι, καὶ τὰς ἐλπ. Cæterum retinendo lectionem nostram, & sub-
audiendo verbum quale dixi, malim γε quàm τε post προΐστασθαι. H.
Steph.

ξοῦσι ἀλλὰ ταῦτα, καὶ καταγέλαστοι γίνονται, καὶ καταφρονούμενοι, καὶ ἀπμαζόμενοι ζῶσιν. ὁρᾷς δὲ καὶ τῶν πόλεων ὅτι ὅσα ἐὰν ἀγνοήσασθαι πρὸς ἑαυτῶν δύναμιν κρείττους πολεμήσωσιν, αἷ μὲν ἀνάστατοι γίνονται, αἷ δὲ ἐξ ἐλευθέρων δοῦλαι.

λ'. Καὶ ὁ Εὐθύδημος, ὥς πάνυ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἔφη, πρὸς πολλοὺς ποιητέον εἶναι τὸ ἑαυτὸν γινώσκειν, οὕτως ἴσθι· ὁπόθεν δὲ χρὴ ἀρξασθαι ὁπιοχυπεῖν ἑαυτὸν, τότο πρὸς σε ἀποβλέπω εἰ μοι ἐγγελήσαιο ἀν' ἐξηγήσασθαι.

λα'. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σώκράτης, τὰ μὲν ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ ὅποιά 'ἔστι, πάντως σου γινώσκεις. νῆ Δί', ἔφη· εἰ γὰρ μηδὲ ταῦτα οἶδα, καὶ τῶν ἀνδραπόδων φαιλότερος ἂν εἴην. ἴθι δὲ, ἔφη, καὶ ἐμοὶ ἐξηγήσαιο αὐτά. ἄλλ' οὐ χαλεπὸν, ἔφη. πρῶτον μὲν γὰρ ' αὐτὸ τὸ ὑπαίνειν ἀγα-

glorii & ridiculi fiunt; & spreti, dedecoreque notati vivunt. Vides etiam civitates, quotquot ignorantes vires suas, bellum adversus potentiores suscipiunt, partim prorsus everti, partim ex liberis in servitutem redigi.

30. Tum Euthydemus, velim scias, inquit, mi Socrates, hoc, seipsum noscere, prorsus magni mihi faciendum videri: verum unde cognoscendi sui sit faciendum initium, ad te aspicio si id mihi velis exponere.

31. Nōsti tu omnino, inquit Socrates, qualia sint tum quæ bona tum quæ mala sunt. Profectò, ait: vel ipsis enim mancipiis vilior essem, si hæc ignorarem. Age verò, inquit, mihi quoque illa exponito. Id quidem difficile non est, inquit (Euthydemus.) Primò, ipsum rectè valere,

1 Vulgo αὐτὸν, pro quo alii libri αὐτὸ, alii αὐτὸ τὸ habent; unde Stephanus colligebat legendum, αὐτὸ τὸ ὑπαίνειν: quod cum Cl. Wells recipiendum putavimus. Ernest.

τὸν εἶ) νομίζω, τὸ δὲ νοσεῖν, κακόν. ἔπειτα τὰ αἵτια ἑκατέρω
αὐτῶν, καὶ ποτὰ, καὶ βρωτὰ, καὶ ἐπιτηδεύματα, τὰ μὲν πρὸς τὸ
ὑγιαίνειν φέροντα, ἀγαθὰ· τὰ δὲ πρὸς τὸ νοσεῖν, κακὰ.

λβ'. Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ τὸ ὑγιαίνειν καὶ τὸ νοσεῖν, ὅταν
μὲν ἀγαθοῦ τιος αἵτια γίγηται, ἀγαθὰ ἀν εἶη· ὅταν δὲ κα-
κοῦ, κακὰ. πότε δ' ἀν, ἔφη, τὸ μὲν ὑγιαίνειν κακοῦ αἵτιον
γένοιτο, τὸ δὲ νοσεῖν, ἀγαθοῦ; ὅταν νῆ Δί', ἔφη, στρατείας
τε αἰχρᾶς, καὶ ναυπλίας βλαβεραῖς, καὶ ἄλλων πολλῶν τοιούτων
οἱ μὲν ἀπὸ ῥώμῃς μεταχόντες ἀπόλωνται, οἱ δὲ δι' ἀσθέν-
ειαν ἀπολειφθέντες σωθῶσιν. ἀληθῆ λέγεις· ἄλλ' ὁρᾷς, ἔφη,
ὅτι καὶ τῶν ὠφελίμων οἱ μὲν ἀπὸ ῥώμῃς μετέχουσιν, οἱ δὲ
δι' ἀσθένειαν ἀπολείπονται. ταῦτα οἷον, ἔφη, ποτὲ μὲν ὠφε-
λιώτα, ποτὲ δὲ βλάπτοντα, καὶ μᾶλλον ἀγαθὰ ἢ κακὰ εἰσι.
οὐδὲν μὰ Δία φαίνεται, κατὰ γε τῆτον τὸν λόγον.

bonum esse arbitror; morbo autem laborare, malum. De-
inde quæ horum utriusque causæ sunt, potus, cibi, stu-
dia, siqua rectam ad valetudinem conferunt, bona sunt:
quæ verò ad ægrotationem, mala.

32. Ergo, inquit (*Socrates*), tum rectè valere, tum ægro-
tare, quum quidem boni alicujus causa sunt, bona fuerint
scilicet: quum verò mali, mala. At quando, ait (*Euthy-
demus*), rectè quidem valere mali alicujus causa esse pos-
sit, ægrotare verò boni? Tum profectò, inquit, quum
qui vel militiæ turpi, vel navigationi damnosæ, vel aliis
plerisque talibus ob robur interfunt, pereant; alii verò,
qui propter imbecillitatem absunt, incolumes evadunt.
Verè dicis: sed vides, inquit, etiam nonnullos ob robur
utilibus interesse, quum alii propter imbecillitatem ab-
sint. Ergo hæc, ait, quum nunc profint, nunc noceant,
non magis bona quàm mala sunt. Non profectò appa-
ret, ait, secundum hanc quidem rationem.

λγ'. Αλλ' ἢ γε τοι σοφία, ὦ Σώκρατες, ἀναμφισβητή-
 τως ἀγαθόν 'έστιν. ποῖον γὰρ ἂν τις πρᾶγμα ἢ βέλτιον πράττοι
 σοφὸς ὢν, ἢ ἀμαθής; τί δέ; τὸν Δαίδαλον, ἔφη, ἔκ ἀκή-
 κοας, ὅτι ληφθεὶς ¹ ὑπὸ Μίνω ἀπὸ τῆς σοφίας, ἠναγκά-
 ζετο ἐκείνῳ δαλύνειν, καὶ τῆς πατρίδος ἅμα καὶ τῆς ἐλευ-
 θερίας ἐστερήθη, καὶ ἑπιχειρῶν ἀποδιδράσκειν μετὰ τῷ υἱῷ,
 τὸν τε παῖδα ἀπώλεσε, καὶ αὐτὸς ὅκ' ἠδυνήθη σωθῆναι,
 ἀλλ' ἀπενεχθεὶς εἰς τὰς βαρβάρους, πάλιν ὅκ' ἐδούλευε;
 λέγεται γὰρ Δί', ἔφη, ταῦτα. τὰ δὲ Παλαμίδους ἔκ ἀκή-
 κοας πάθῃ; τῷτον γὰρ δὴ πάντες ὑμνοῦσιν, ὡς ² ἀπὸ σοφίας

33. Sed tamen sapientia, mi Socrates, haud dubiè bo-
 num est. Nam quale tandem negotium non melius effi-
 ciat sapiens, quàm rudis? Quid verò? non audisti, in-
 quit (*Socrates*), Dædalum à Minoë ob sapientiam captum
 servitutem servire coactum fuisse, tum patriâ tum liber-
 tate orbatum; quumque aufugere cum filio conaretur,
 filium amisisse, ac ne ipsum quidem salvum elabi po-
 tuisse; sed ad barbaros delatum, rursus ibidem serviis-
 se? Dicuntur illa sanè, inquit. At Palamedis calamitates
 non audisti? Hunc enim prædicant omnes, ob sapientiam

¹ Vide Ovidii *Metamorph.* lib. 8. fab. 3.

² *Palamedes* fuit heroum omnium sagacissimus; ac secundum *Pli-
 nium* lib. 7. c. 56. ordinem exercitûs, signi dationem, tesseras, vigilias
 invenit. Certum est literas θ, φ, χ, ab eo inventas fuisse. Sapientiam
 ejus præterea collige ex *Euripide* in *Palamede*. *Palamedis* autem elogia
 nemo latius persequitur *Philostrato*; à quo dicitur φρονιμώτατος ἀνθρώ-
 πων, *hominum prudentissimus*; ab eodem etiam θεῖος, *divinus*, dicitur.
 Adeo subtili fuit ingenio, ut *Ulysses*, insaniam simulantem, ne ad Bel-
 lum *Trojanum* proficisceretur, detegere potuerit: quâ de causâ *Palame-
 des* φθονηθεὶς ὑπὸ τῷ Ὀδυσσεύϊ ἀπώλετο. Cujus etiam mentionem facit
Virgilius *Æn.* lib. 2. 90.

——— Invidiâ postquam pellacis *Ulyssæi*
 (Haud ignota loquor) superis concessit ab oris,

φθονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Οδυσσεύος ἀπώλετο. λέγειαι καὶ ταῦτα, ἔφη. ἄλλως δὲ πόσους οἶμι διὰ σοφίαν ἀναρπάτους πρὸς ἡ βασιλέα γεγρονέναι, καὶ ἐκείνους δαλύνειν;

λδ'. Κινδυεύει, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀναμφιλογώτατον ἀγαθὸν εἶναι τὸ εὐδαιμονεῖν. εἰγε μή τις αὐτὸ, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἔξ ἀμφιλόγων ἀγαθῶν συυπιθείη. τί δ' ἂν, ἔφη, τῶν εὐδαιμονικῶν ἀμφίλογον εἴη; ὁδὲν, ἔφη· εἰγε μὴ ποροθήσομεν αὐτῷ κάλλος, ἢ ἰσχυρὸν, ἢ πλῆτον, ἢ δόξαν, ἢ καὶ τι ἄλλο τῶν τοιούτων. ἀλλὰ νῆ Δία ποροθήσομεν, ἔφη· πῶς γὰρ ἂν τις ἄνευ τούτων εὐδαιμονοίη;

λε'. Νῆ Δί', ἔφη, ποροθήσομεν ἄρα ἔξ ὧν πολλὰ καὶ χαλεπὰ συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις. πολλοὶ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ

Ulyssii invisum periisse. Id etiam fertur, ait. Quot item alios existimas ob sapientiam abreptos ad regem esse, atque istic servire?

34. Videtur, mi Socrates, ait, felicitas bonum esse indubium. Nisi quis, inquit, mi Euthydeme, de dubiis eam bonis componat, Quid autem, ait, dubium esse possit inter illa, quæ ad felicitatem pertinent? Nihil, inquit; modò non addamus ei pulchritudinem, vel robur, vel opes, vel gloriam, vel quid aliud ejusmodi. At verò, ait, hæc addemus profectò: nam quì possit absque his beatus aliquis esse?

35. Addemus illa sane, inquit (Socrates,) ob quæ multa, eaque gravia hominibus accidunt. Multi enim ob pul-

Ad quem locum vide *Servii* commentarium. *Diety*s quoque *invidiam* nominat hâc de re loquens. *Philostratus* in Heroïcis βασιλεύοντα vocat *Ulysses*, ubi se incitavit contra *Palamedem*: & in alio loco ἐργασίῃ φθόγου.

i Nempe *Persia*, quem *Græci* βασιλέα simpliciter appellant; quod quia satis notum est, non opus est pluribus probari, *Ernest*.

καίλλος ὑπὸ τῶν ὅτι τοῖς ὠραίοις ὡς κεκινηκότων ἀφ-
φθείρονται· πολλοὶ δὲ ἀφ' αὐτῶν ἰσχυρὰ μείζουσιν ἔργοις ὅτι χει-
ρῶν τε, ὃ μικροῖς κακοῖς ἀντιπίπτουσιν· πολλοὶ δὲ διὰ τὸν
πλεόντων ἀφ' αὐτῶν πόμυθοι τε καὶ ὅτι βλάβοιμοι ἀπόλλυνται·
πολλοὶ δὲ ἀφ' αὐτῶν δόξαν καὶ πολιτικὴν δύναμιν, μεγάλα κα-
καὶ πεπόνθασιν.

λζ'. Ἀλλὰ μὲν, ἔφη, εἴγε μὴδὲ τὸ εὐδαιμονεῖν ἐπαινεῖν
ὀρθῶς λέγω, ὁμολογῶ μὴδ' ὅ, τι πρὸς τῆς θεῆς εὐχεῖς χρὴ,
εἰδέναι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἴσως ἀφ' αὐτῶν
σφόδρα πιστεύειν εἰδέναι, οὐδ' ἔσκεψαι. ἐπεὶ δὲ πόλεως δη-
μοκρατίας ὡς σκοδράζει προεστάναι, δῆλον ὅτι δημοκρα-
τίαν γε οἶδα τί ὅστις. πάντως δὴ πρ, ἔφη.

λζ'. Δοκῶ οὖν σοι δυνατὸν εἶναι, δημοκρατίαν εἰδέναι,
μὴ εἰδότα δῆμον; μὰ Δί', ὅκ' ἐμοίγε. καὶ τί νομίζεις δῆ-
μον εἶναι; τῆς πένητος τῶν πολιτῶν ἔγωγε. καὶ τῆς πένητος

chritudinem ab iis violantur, qui erga elegantes incitan-
tur: multi ob robur suum majora quædam aggressi opera,
non exiguas in calamitates incidunt: multi propter opes
emolliti deliciis ac infidiis petiti, pereunt: multi ob glo-
riam potentiamque in republicâ, magna sunt mala per-
pessi.

36. Enimvero, ait, si nec felicitatem ipsam laudans,
rectè dico; fateor me ne id quidem, quod precibus pe-
tendum à Diis sit, nōsse. Fortasse tu hæc, ait Socrates,
non considerāsti, propterea quòd omninò scire te illa cre-
deres. Quia verò te paras, ut civitati præsis, in quâ po-
pulus dominatur, haud dubiè quid dominatus popularis
sit, nōsti. Omninò, ait.

37. Ergone putas scire te, quid populi sit dominatus,
si nescias, quid populus sit? Minimè inquit. Et quid
putas esse populum? Equidem cives pauperes. Et pau-

ἀρα οἶδα; πῶς γὰρ οὐ; ἄρ' οὖν καὶ τοὺς πλουσίους οἶ-
δα; ¹ οὐδὲν δὲ ἥτιον ἢ καὶ τὰς πένητας. ποίους δὲ πένητας
καὶ ποίους πλουσίους καλεῖς; τὰς μὲν οἶμαι, μὴ ἰκανὰ ἔχον-
τας, εἰς ἃ δὲ ² τελεῖν, πένητας· τὰς δὲ πλείω τῶν ἰκανῶν,
πλουσίους.

λη'. Καταμεμάθηκας οὖν, ὅτι ἐνίοις μὲν πάνυ ὀλίγα
ἔχουσιν ὃ μόνον ἀρκεῖ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ περιποιουῦνται ἀπ' αὐ-
τῶν, ἐνίοις δὲ πάνυ πολλὰ ὅχι ἰκανὰ ὅτι; καὶ νῦν Δί', ἔφη
ὁ Εὐθύδημος· ὁρθῶς γὰρ με ἀναμνησκεις. οἶδα γὰρ καὶ
τυράννοισι πινᾶς, οἳ δὲ ἐνδεῖαι, ὥσπερ οἱ σπορώτατοι, ἀναγ-
κάζονται ἀδικεῖν.

λθ'. Οὐκ ἔν, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἴγε ταῦτα οὕτως ἔχῃ,
τὰς μὲν τυράννους εἰς τὸν δῆμον θήσομεν, τὰς δὲ ὀλίγα κεκλη-

peres igitur nōsti? Quī non? Ergo etiam nōsti divites?
Nihilo minus quā̄m pauperes. Quales autem pauperes, &
quales appellas divites? Pauperes arbitror esse, quibus
non suppetit sumptus, quem facere necesse est: at quibus
plus, quā̄m satis est, suppetit, divites.

38. Ergone unquam animadvertisti, nonnullis qui ad-
modum pauca possident, non solum ea ipsa sufficere, sed
alia quoque de his acquirere; quum aliis etiam admodum
multa non sufficiant? Ita est profectō, ait Euthydemus:
nam rectē me mones. Etenim quosdam tyrannos quoque
novi, qui ob inopiam, perinde ac maximē egeni, injustē
coguntur agere.

39. Ergo si hæc, inquit Socrates, ita se habent, tyran-
nos ad populum, alios qui pauca possident, si quidem rei

¹ Stobæus habet οὐδὲν γε ἥτιον.

² Τελεῖν pro ἀναλίσκειν. Sic etiam τέλος de impensâ dicitur. Schol.
Thucyd. ad I. 10. πολυτελέσι, πολυδαπένοισι. τέλος γὰρ τὸ ἀνάλωμα. item
VI. 16. τοῖς ἰδίῃς τέλεσι, δαπένοισι. Ernest.

μύους, ἐὰν οἰκονομικοὶ ᾧσιν, εἰς τὰς πλουσίους. καὶ ὁ Εὐθύδημος ἔφη, ἀναγκάζει με καὶ ταῦτα ὁμολογεῖν δηλονότι ἢ ἐμὴ φαυλότης, καὶ φροντίζω μὴ κλέπτειν ἢ μοι, σιγᾶν· κινδυνεύω γὰρ ἀπλῶς ὁδὸν εἰδέναί. καὶ πάνυ ἀθύμως ἔχων ἀπῆλθε, καὶ καταφρονήσας ἑαυτοῦ, καὶ νομίσας τῷ ὄντι ἀνδράποδον εἶναι).

μ'. Πολλοὶ μὲν οὖν τῶν ὁὕτω διατεθέντων ὑπὸ Σωκράτους ὁκέτι αὐτῷ προσήεσαν, οὓς καὶ βλακωτέρους ἐνόμιζεν. ὁ δ' Εὐθύδημος ὑπέλαβεν ὅτι ἀν' ἄλλως ἀνὴρ ἀξιόλογος θμέσθ, εἰ μὴ ὅτι μάλιστα Σωκράτης σωεῖν καὶ ἔκ ἀπελείπετο ἐπὶ αὐτοῦ, εἰ μὴ τι ἀναγκαῖον εἴη· ἐνια δὲ καὶ ἐμιμῆτο, ὡς ἐκεῖνος ὀπιτήδυνον. ὁ δ' ὥς ἔγνω αὐτὸν οὕτως ἔχοντα, ἤκιστα μὲν διετάραχεν, ἀπλόστα δὲ καὶ σαφέστατα

familiaris administrandæ periti fuerint, inter opulentos ponemus. Etiam id fateri me, ait Euthydemus, stupiditas mea cogit; adeoque jam cogito, optimumne fuerit, me filere: nam simpliciter metuo, ne nihil sciam. Itaque animo valde dejectus abiit, quum quidem & contemneret seipsum, & reapse mancipium esse crederet.

40. Ac multi quidem hoc modo habiti à Socrate, non amplius eum conveniebant, quos etiam stolidiores esse putabat. Verum Euthydemus non aliâ se ratione hominem frugi posse fieri arbitrabatur, quàm si cum Socrate frequentissimè versaretur: neque amplius ab ipso poterat abesse, nisi quid rei necessariæ impediret: quin etiam quædam ipsius instituta imitabatur. Itaque Socrates, qui sic affectum esse animadverteret, minimè ipsum perturbabat; sed quàm simplicissimè & clarissimè

1 Sensus est: Qui eò redacti erant à Socrate, ut de se aliter, quàm antea, existimarent, ὅ, quàm nihil scirent, intelligerent.

ἔξηγείτο, ὅτε ἐνόμιζεν εἰδέναι δεῖν, καὶ ὀπιτηδεύειν κα-
πτα^{τῆ} εἰ).

Κ Ε Φ. γ'.

ΤΟ μὲν οὖν^ι λεκτικὸς, καὶ περὶ κλικὸς, καὶ μηχανικὸς
γίγνεσθαι τὸς συνόντας, ὅς κ' ἔσπευδεν, ἀλλὰ πρότερον
τῶν ὧς το χρῆναι σωφροσύνη αὐτοῖς ἐγθμεῖσθαι. τὸς γὰρ
ἀνευ τῆ σωφροσύνης ταῦτα δυναμύς, ἀδικωτέρους τε καὶ δυνα-
τωτέρους κακουργεῖν ἐνόμιζεν εἰ).

β'. Πρῶτον μὲν δὴ πρὸ θεοῦ ἐπειράτο σὺφρονας ποιεῖν
τὸς συνόντας. ἄλλοι μὲν οὖν αὐτῷ πρὸς ἄλλους οὕτως ὁμι-

exponebat, quæ putabat eum scire debere; & quibus ope-
ram dare, esse optimum.

C A P. III.

Hominibus Deos consulere, & propterea colendos esse.

NON ille quidem familiares suos dicendi, agendi, in-
geniosè machinandi aliquid peritos efficere festina-
bat, sed prius existimabat oportere moderationem ipsis
indi. Nam qui sine modestiâ in hujusmodi valerent, eos
& injustiores & ad nocendum magis instructos esse arbi-
trabatur.

2. Primum autem enitebatur hoc efficere, ut erga Deos
se familiares sui modestè gererent. Et alii quidem, quum

^ι Λεκτικὸς est è certissimâ Steph. emendatione, quam & Wells rece-
pit. Delta & Lambda in Xenophontis libris confundi, docet ad h. l.
Stephanus. Nec in aliis libris rara est. Apud Callimachum, quod ma-
ximè huc pertinet, in H. in L. P. 116. confundunt libri, δεξέται &
λεξέται. vid. Car. Sigonii Emend. II. 56. λεκτικὸι & περικτικὸι sunt, qui
sæpe in his libris occurrunt δεινοὶ vel δυνατοὶ λέγειν τε καὶ πράττειν. Er-
nest.

λουῦσι πρὸς γενόμενοι διηγουῦτο· ἐγὼ δὲ, ὅτε πρὸς Εὐθύδημον τοιάδε διελέγετο, πρὸς γενόμενος.

γ'. Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἥδη ποτὲ σοι ἐπῆλθεν εἰδυμηθῆναι, ὡς ὅτι μελῶς οἱ θεοὶ, ὧν οἱ ἄνθρωποι δέονται, καλεσκόμεθα; καὶ ὅς, μὰ τὸν Δί', ἔφη, ἔκ' ἐμοί γε. Ἄλλ' οἶδά γ', ἔφη, ὅτι πρῶτον μὲν φωτὸς δεόμεθα, ὃ ἡμῖν οἱ θεοὶ παρέχουσι; νῆ Δί', ἔφη· ὃ γ' εἰ μὴ εἶχομεν, ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν ἦμεν, ἐνεχά γε τῶν ἡμετέρων ὀφθαλμῶν. ἀλλὰ μὲν καὶ ἀναπαύσεώς γε δεομένοισι ἡμῖν νύκτα παρέχουσι κάλλιστον ἀναπαυτήριον. πάνυ γ', ἔφη, καὶ τὸτο χεῖρτερόν ἐστιν.

δ'. Οὐκοῦν καὶ ἐπειδὴν ὁ μὲν ἥλιος φωτεινὸς ὢν τὰς τε ὥρας τῆς ἡμέρας ἡμῖν καὶ τὰλλα πάντα σαφηνίζει, ἡ δὲ νύξ, ὅρα τὸ σκοτεινὴ εἶναι, ἀσαφετέρα ἐστίν· ἄστρα δὲ τῇ νυκτὶ ἀνέφηναι, ἃ ἡμῖν τὰς ὥρας τῆς νυκτὸς ἐμφανί-

ipſius ad alios ſermonibus intereſſent, eos expoſuerunt: ego verò aderam, quum ad Euthydemum huiuſmodi quædam differeret.

3. Dic mihi, mi Euthydeme, ait, venitne tibi in mentem cogitare, quàm diligenter Dii paraverint ea quibus homines indigent? Et ille, Minimè profectò, ait, mihi. At nôſti, ait, primum nos lucis egere, quam Dii nobis ſuppeditant? Profectò, inquit: quam niſi haberemus, oculos quod attinet, cæcis eſſemus ſimiles. Atqui quum quiete etiam indigeamus, noctem nobis largiuntur, commodiſſimum quiſcendi tempus. Hoc etiam, inquit, omninò gratias meretur.

4. Quia verò Sol lucidus eſt, ac nobis horas diei, aliaque clarè demonſtrat; nox autem propter tenebras eſt obſcurior: aſtra noctu fecerunt apparere, quæ noctis horas no-

ζει, καὶ ἴδιον τοῦτο πολλά, ὧν δεόμεθα, περὶποιμεν. ἔστι
ταῦτα, ἔφη. ἀλλὰ μὴν ἢ γε σελήνη ὃ μόνον τῷ νυκτός, ἀλ-
λὰ καὶ τοῦ μηνὸς τὰ μέρη φερόμεθα ἡμῖν ποιεῖ. πάνυ μὲν
οὕτως, ἔφη.

ε'. Τὸ δ', ἐπεὶ προσφῆς δεόμεθα, ταύτῃ ἡμῖν ἐκ τῆς
γῆς ἀναδιδόναι, καὶ ὥρας ἀρμοτίζουσας πρὸς τὸ πρᾶξαι,
αἷ ἡμῖν ὃ μόνον, ὧν δεόμεθα, πολλά καὶ παντοῖα πρὸς σκοπέ-
ζουσιν, ἀλλὰ καὶ οἷς εὐφραίνόμεθα; πάνυ, ἔφη, καὶ ταῦτα
φιλόανθρωπα.

στ'. Τὸ δὲ καὶ ὕδωρ ἡμῖν πρᾶξαι ὅτι πολλὸν ἄξιον, ὥστε καὶ
φυτεύειν τε καὶ συναύξειν τῇ γῇ, καὶ ταῖς ὥραις πάντα τὰ χρή-
σιμα ἡμῖν, συντρέφειν δὲ καὶ αὐτὰς ἡμεῖς, καὶ μινύμενον πᾶσι
τοῖς τρέφουσιν ἡμᾶς, εὐχαιτεργατότερά τε, καὶ ὠφελιμώτερα, καὶ

bis indicarent, quò fit, ut multa, quæ necesse sit, per-
ficiamus. Ita est, inquit. Enimvero Luna non solum no-
ctis, sed etiam mensis partes nobis patefacit. Omnino,
ait.

5. Quid autem? quum nutrimento egeamus, quod
illud è terrâ nobis producant, & ad hoc anni tempora
convenientia tribuant, quæ nobis non modò quibus indi-
gemus multa atque omnimoda parant, sed ea quoque qui-
bus delectamur? Etiam hæc, inquit, magnæ sunt Deo-
rum erga homines benevolentia.

6. Quod item nobis aquam largiantur rem adeo pre-
tiosam, ut & producat & augeat unâ cum terrâ & cum
anni temporibus omnia, quæ nobis usui sunt; simulque
nos etiam alat, ac nutrimentis nostris omnibus admista,
faciat ut & confici ea facilius possint, & utiliora sint &

1 Sensus est: Et hujus rei beneficio facere solemus vel possumus scil.
facere licet.

ἡδὶώ ποιεῖν αὐτά· καὶ, ἐπειδὴν πλείους δέομεθα τούτου, ἀφθονέστατον αὐτὸ πῦρ ἔχειν ἡμῖν; καὶ τοῦτο, ἔφη, πρῶτον γοητικόν.

ζ'. Τὸ δὲ καὶ τὸ πῦρ ποιεῖσαι ἡμῖν ὅτι κούρον μὲ ψυχῆς, ὅτι κούρον δὲ σκότους, σωεργὸν δὲ πρὸς πᾶσαν τέχνην, καὶ πάντα ὅσα ὠφελείας ἔνεκα ἄνθρωποι κατασκευάζονται; ὡς γὰρ ἰσχυρόντι εἰπεῖν, ὅθεν ἀξιόλογον ἄνευ πυρὸς ἄνθρωποι τῶν πρὸς τὸν βίον χρησίμων κατασκευάζονται. Ὑπερβόλῃς, ἔφη, καὶ τὸτο φιλανθρωπία.

η'. Τὸ δὲ τὸ ἥλιον, ἐπειδὴν ἐν χειμῶνι τρέπῃται, προστίεναι τὰ μὲν ἀδρυμόντα, τὰ δὲ ξηραίνοντα, ὧν καὶ διελήλυθεν· καὶ ταῦτα ἀγαπρασξάμενον μηκέτι ἐγγυτέρω προστίεναι, ὅλῃ ἀποτρέπεται, φυλαττόμενον μή τι ἡμᾶς μᾶλλον ἢ δέοντος θερμαίνων βλάβῃ· καὶ ὅταν αὖ πάλιν ἀπὸ γένῃται, ἔνθα καὶ ἡμῖν

suaviora: quodque maximâ nobis eandem copiâ largiantur, quum illâ plurimum egeamus? Hoc quoque, ait, providentiæ opus est.

7. Quod item nobis ignem dederint, præsidium quoddam adversus frigus & caliginem, omnibusque in opificiis, ac rebus cæteris, quas utilitatis causâ suscipiunt homines, quasi quendam cooperatorem? Nam, ut summatim dicam, rerum ad vitam utilium nihil homines, quod operæ pretium sit, absque igne parare possunt. Etiam hoc, inquit, benignitatis est eximiæ.

8. Quod item sol, ubi in hyeme se convertit, accedendo hæc quidem maturat, illa verò exsiccat, quorum scilicet tempus præteriit; ac ubi id perfecit, non accedit propius, sed avertit sese, cavens ne supra modum nos calefaciendo lædat; ac quum eo recessit, ubi nobis mani-

δῆλόν ὅτι, εἰ παρσιώτερον ἀπεισιν, ἀποπαυσόμεθα ὑπὸ τοῦ ψύχους, πάλιν αὖ τρέπεσθαι καὶ παρσιώρειν, καὶ ἐν ταῦτα δ' ὄρανοῦ ἀνατρέφεσθαι, ἐνθα ὦν μάλιστα ἡμῶς ὠφελοῖται; καὶ τὸ Δι', ἔφη, καὶ ταῦτα παντάπασιν ἔοικεν ἀνθρώπων ἕνεκα¹ γιγνομένοις.

θ'. Τὸ δ' αὖ, (ἐπειδὴ καὶ τὸτο φανερόν, ὅτι ὅτε ἀνὴρ ὑπενέγκοιμεν οὔτε τὸ καῦμα, οὔτε τὸ ψύχον, εἰ ἐξαπίνης γιγνοίτο) οὕτω μὲν κατὰ μικρὸν παρσιέναι τὸν ἥλιον, οὕτω δὲ κατὰ μικρὸν ἀπέναι, ὥστε λαμβάνειν ἡμῶς εἰς ἑκάτερα τὰ ἰσχυρότατα καθιστάμενοι; ἐγὼ μὲν, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, ἤδη τὸτο σκοπῶ, εἰ ἄρα τί ἐστὶ τοῖς θεοῖς² ἔργον, ἢ ἀνθρώπους θεραπεύειν. ἐκείνο δὲ μόνον ἐμποδίζει με, ὅτι καὶ τὰλλα ζῶα τῶν μετέχοντων.

ι'. Οὐ γὰρ καὶ τὸτ', ἔφη ὁ Σωκράτης, φανερόν, ὅτι καὶ

festum est, ut frigore congelasceremus, si quidem abiret longius, ad eam cœli partem revertitur, ubi nobis plurimum prodest? Profectò, ait, etiam hæc omninò videntur hominum causâ fieri.

9. Quod item (quum manifestum sit, non posse nos nec æstum nec frigus tolerare, si repente illa existerent) sol ita paulatim accedat, atque ita paulatim abscedat, ut nosmet lateat, ad utraque vehementissima jam constitutos? Ego quidem hoc ipsum, ait Euthydemus, modò confidero, aliudne quippiam Diis sit negotium, quàm ut hominibus inserviant. Nam illud solum mihi est impedimento, quòd hæc animalibus etiam cæteris communia sint.

10. An verò non perspicuum est, ait Socrates, etiam ani-

¹ Vulg. γιγνόμενα. vid. I. c. 4. §. 7. Ernest.

² Intell. ἄλλο.

ταῦτα ἀνθρώπων ἕνεκα γιγνείαί τε καὶ ἀνατρέφεται; τί γὰρ ἄλλο ζῶον αἰγῶν τε, καὶ ὕων, καὶ ἵππων, καὶ βοῶν, καὶ ὄνων, καὶ τῶν ἄλλων ζώων τοσαῦτα ἀγαθὰ ἀπυλαύει, ὅσα ἀνθρώποι; ἐμοὶ μὲν γὰρ¹ δοκεῖ πλείω τῶν φυτῶν. πρέφοντα γῆν, καὶ χρηματίζοντα θοδὲν ἥτιον ἀπὸ τούτων, ἢ ἀπ' ἐκείνων. πολλὸν δὲ γένος ἀνθρώπων τοῖς μὲν ἐκ τῆς γῆς φυομένοις εἰς τροφὴν ὁ χρῶνται, ἀπὸ δὲ βοσκημάτων γάλακτι, καὶ τυρῶ, καὶ κρέασι πρεφόμενοι ζῶσιν. πάντες δὲ πιθανόνοιες καὶ δαμάζοντες τὰ χρήσιμα τῶν ζώων, εἰς τε πόλεμον καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ συνεργοὶς χρῶνται. ὁμογνωμονῶ σοι καὶ τῷτ', ἔφη. ὁρᾷ γὰρ αὐτῶν καὶ τὰ πολὺ ἰσχυρότερα ἡμῶν, οὕτως ὑποχέερα γιγνόμενα τοῖς ἀνθρώποις, ὥστε χρῆσθαι αὐτοῖς, ὅ, πᾶν βέλωνται.

ια'. Τὸ δ' (ἐπειδὴ πολλὰ μὲν καλὰ καὶ ὠφέλιμα, δια-

malia hominum causâ nasci ac nutriri? Quod enim aliud animal tot commoda percipit ex capris, suibus, equis, bobus, asinis, animalibus cæteris, quot homines? Mihi quidem certe videtur plura, quàm de plantis. Nam & aluntur, & rem faciunt non minus de animalibus, quàm plantis. Etiam magna pars hominum nascentibus è terrâ non utitur ad cibum, sed pecudum lacte, caseo, carnibus nutriti vivunt. Præterea cicuratis ac domitis utilibus animalibus omnes ad bellum aliaque multa utuntur, veluti coadjutoribus. In hoc etiam assentior tibi, ait. Nam inter ea video quædam longè nobis fortiora, tamen adeo subiecta hominibus effici, ut eis quamcunque ad rem velint, utantur.

II. Quod item *Dii* (quum multa sint pulchra & uti-

¹ Mihi videntur homines plura ex animalibus commoda, quàm è plantis capere. δοκεῖ, intell. ἀνθρώπος. Est autem ἀναγκασθῶς pro δοκοῦσιν, quod proximè præcedens ἀνθρώποι requirit. Ernest.

φέροντα δὲ ἀλλήλων ἐπὶ) θεωρεῖναι τοῖς ἀνθρώποις αἰσθή-
σεις ἀρμοτῆσας πρὸς ἕκαστα, δι' ὧν ἀπολαύομεν πάντων
τῶν ἀγαθῶν. τὸ δὲ, καὶ λογισμὸν ἡμῖν ἐμφύσαι, ὧ, πρὶ ὧν
αἰσθανώμεθα, λογίζομεθαί τε καὶ μνημονεύοντες καταμανθά-
νομεν, ὅπῃ ἕκαστα συμφέρει, καὶ πολλὰ μηχανώμεθα, δι' ὧν τῶν
τε ἀγαθῶν ἀπολαύομεν, καὶ τὰ κακὰ ἀλεξόμεθα. τὸ δὲ καὶ
ἐρμηνείαν δοῦναι, δι' ἧς πάντων τῶν ἀγαθῶν μεταδίδομέν τε
ἀλλήλους διδάσκοντες, καὶ κοινωνοῦμεν, καὶ νόμους πηρέμεθα, καὶ
πολιτεύομεθα. πάντα πᾶσιν εὐοίχασιν, ὧ Σώκρατες, οἱ θεοὶ
πολλὴν τῶν ἀνθρώπων ὀπιμέλειαν ποιέουσι.

16'. Τὸ δὲ, καὶ εἰ ἀδυνατῶμεν τὰ συμφέροντα θεωρεῖν
ὑπὲρ τῶν μελλόντων, ταύτῃ αὐτὸς ἡμῖν συνεργεῖν, διὰ μαντικῆς
τοῖς πυνθανομένοις φεράζοντα τὰ ἀποβησόμενα, καὶ διδά-
σκοντα, ἢ ἂν αἰετα γήνοιντο. σοὶ δ', ἔφη, ὧ Σώκρατες, εὐοί-
χασιν ἐπὶ φιλικώτερον ἢ τοῖς ἄλλοις χρῆσθαι, εἴγε μηδὲ ἐπε-

lia, sed inter se diversa) sensus hominibus addiderint
ad singula congruentes, per quos bonis omnibus frui-
mur. Item quod rationem nobis à naturâ concesserint,
quâ, de rebus sensilibus ratiocinando & reminiscendo,
discimus, ad quæ singula conducant, multaque molimur,
per quæ bonis fruamur, & mala depellamus. Quod in-
terpretandi facultatem largiti sint, per quam invicem
omnia bona inter nos docendo communicamus, & leges
ferimus, & rempublicam administramus. Omnino vi-
dentur, mi Socrates, valde Dii de hominibus esse sol-
liciti.

12. Quum verò nobis in futurum utilia prospicere non
possumus, quod ipsi nos in hoc ita juvent, ut per divina-
tionem consulentibus futura indicent, & quo pacto fiant
optimè, doceant. Te quidem, ait, mi Socrates, etiam
familiarius uti videntur, quàm cæteris, quando tibi, ne

ρωτόμυθοι ὑπό σε προσημαίνουσί σοι, ἅτε χρὴ ποιεῖν, καὶ ἂ μὴ
 1 γ'. Οπὶ δέ γε ἀληθῆ λέγω, καὶ σὺ γνώσῃ, ἀν μὴ ἀνα-
 μνήης, ἕως ἀν ¹ τὰς μορφὰς τῶν θεῶν ἴδῃς, ἀλλ' ἕξαρκῆ σοι,
² τὰ ἔργα αὐτῶν ὁρῶντι σέβεσθαι καὶ τιμᾶν τὸς θεός. εἰνοῦς
 δέ, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ οὕτως ὑποδεικνύουσιν. οἳ τε γὰρ
 ἄλλοι ἡμῖν τὰ ἀγαθὰ διδόντες, ὁδὸν τέτων εἰς τὸ ἐμφανὲς
 ἰόντες διδύασιν, καὶ ³ Ο ἅ ὅλον κόσμον συμπάτηων τε καὶ συνέ-
 χων, ἐν ᾧ πάντα καλὰ καὶ ἀγαθὰ ὄντι, καὶ αἰ μὲν χρω-
 μύοις ἀπειθεῖ τε, καὶ ὑγίᾳ, καὶ ⁴ ἀγήρατον πᾶν ἔχων, θάτ-

quidem interrogati, significant, quid vel faciendum, vel non faciendum sit.

13. At verum me dicere, etiam tu intelliges, si non exspectaveris, donec Deorum formas intuearis; sed suffecerit insipienti eorum opera, tum venerari tum honore prosequi Deos. Cogita etiam, Deos ipsos ita se nobis ostendere. Nam & Dii cæteri, quum bona nobis largiantur, nihil horum ita largiuntur, ut in apertum prodeant; & IS, qui mundum universum composuit & continet, in quo pulchra & bona omnia sunt, quique utentibus eo semper expertem detrimenti, & morbi, & senectutis exhibet;

1 “*Xenophon* paucioribus verbis eadem ferè peccat: facit enim in
 “iis, quæ à *Socrate* dicta retulit, *Socratem* disputantem, formam Dei
 “quæri non oportere: eundemque solem, & animum Deum dicere:
 “& modò unum, tum autem plures Deos: quæ sunt iisdem in erratis
 “ferè, quibus ea, quæ de *Platone* diximus. *Cicer. de N. D. lib. 1.*
 “sect. 12.

2 Confer *Epist. ad Rom. c. 1. v. 12.*

3 Scil. θεός.

4 Ex emendatione *Steph.* pro ἀγήρατα. Recepit etiam *Wells.* pro ὑγίᾳ
 autem, posui ὑγίᾳ, quod pro variante lectione reperi. Nam sic etiam
 est alio hujus libri loco, & est, auctoribus *Thomâ Magistro* aliisque Gram-
 maticis, magis Atticum quàm ὑγιῆ. Sic reperies etiam apud *Thucydidem*
 & alios scriptores. III, 1, 11. ἐνδεῶ. *Ernest.* vide tamen quæ scripsit
 hoc de loco vir erud. *Hutch.* ad K. II. lib. 8. p. 507. 8vo.

τον δὲ νοήματι ἀναμαρτήτως ὑπερεταυῦτα, οὗτος τὰ μέγιστα μὲν πράξεων ὁράται, τὸ δὲ οἰκονομικῶς ἀόρατος ἡμῖν ὅστις.

ιδ'. Εὐνοῶς δὲ, ὅτι καὶ ὁ πᾶσι¹ φανερός δοκῶν εἶναι ἥλιος, καὶ ὅτι πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις ἑαυτὸν ἀκριβῶς ὁρᾶν, ἀλλ' ἐάν τις αὐτὸν ἀναιδῶς ἐλθὲν θεῶν, ἢ ὅψιν ἀφαιρῇται. καὶ τὰς² ὑπερέτας δὲ τῶν θεῶν εὐρήσεις ἀφανεῖς ὄντας. κεραυνός τε γὰρ ὅτι μὲν ἀνωθεν ἀφίεται δῆλον, καὶ ὅτι οἷς ἀνεντύχη, πάντων κρατὶς ὁράται δ' ὅτι ὅτι ὅτι πᾶσι, ὅτε κατασκήψας, ὅτε ἀπὸν. ³ καὶ ἄνεμοι αὐτοὶ μὲν οὐχ ὁρῶνται, ἀλλὰ δὲ ποιοῦσι, φανερά ἡμῖν

atque etiam cogitatione celerius obsequentem sine ullo errore; is (inquam) maxima quæque facere conspicitur, hoc tamen universum gubernans, cerni non potest.

14. Considera etiam, quod sol, quum omnibus conspicuus esse videatur, non permittat hominibus, uti se accuratè aspiciant; sed si quis impudenter spectare conetur, visum adimat. Sed & Deorum ministros conspici non posse reperies. Nam fulmen desuper demitti patet; & omnia, in quæ incidit, vincere: non tamen vel quum accedit, vel quum ferit, vel quum recedit, cernitur. Nec venti videntur, quanquam eorum effecta nobis conspicua

1 Consule *Clement. in prorept.* p. 21. Ὁ γὰρ τὰ πάντα σείων καὶ ἀπειμίζων, ὡς μὲν μέγας τις καὶ δυνατός, φανερός· ὁποῖος δὲ τις μορφὴν, ἀφανής· εἰ δὲ μὲν ὁ πανφανὴς δοκῶν εἶναι ἥλιος, εἰ δὲ αὐτὸς εἰσὶν ὁρᾶν αὐτὸν ἐπιτρέπειν· ἀλλ' ἢ πᾶσι ἀναιδῶς αὐτὸν θεῶν, τὴν ὅψιν ἀφαιρῇται. vide *Euseb. præpar. Evang.* lib. 13. c. 13. p. 678. Ast hîc & apud omnes legendum esse voluit Cl. *Davisius*, Πανφανὴς δοκῶν &c. ut habet *Cyrillus contra Julianum* lib. 1. p. 32. vid. Not. ad N. D. lib. 1. sect. 12.

2 Eodem modo sacri libri fulmina, & ventos appellant ministros Dei. *Psal.* 148. ver. 8. Πῦρ, χάλαζα, χεῖν, κρύσταλλος, πνεῦμα καὶ αἰγίδος, τὰ ποιεῖν τὸν λόγον αὐτοῦ.

3 Cum his verbis istud *Evangelistæ* conferre libet, *Joh.* 3. 8. τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει &c.

ἔστι, καὶ προσιόντων αὐτῶν αἰσθανόμεθα. Ἀλλὰ μὲν καὶ ἀνθρώπου γε ψυχὴ, (εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν ἀνθρωπίνων) ¹ τοῦ θεοῦ μετέχῃ. ὅτι μὲν γὰρ βασιλεύει ἐν ἡμῖν φανερόν, ὁρᾶται δὲ ἔδ' αὐτή. ἀλλὰ χρὴ κατανοοῦντα μὴ καταφρονεῖν τῶν ἀοράτων, ἀλλ' ἐκ τῶν γνωστέων τὴν δυνάμιν αὐτῶν καταμαρτυροῦντα, τιμᾶν τὸ δαιμόνιον.

14. Εγὼ μὲν, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, ὅτι μὲν ὅσδ' ἐμικρόν ἀμελήσω τῷ δαιμονίου, σαφῶς οἶδα. ἐκείνο δὲ ἀθυμῶ, ὅτι μοι δοκᾷ τὰς τῶν θεῶν εὐεργεσίας οὐδ' ἂν εἰς πόλιν ἀνθρώπων ἀξίαις χάρισιν ἀμείβεσθαι.

15. Ἀλλὰ μὴ τῷτο ἀθύρῃς, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε. ὁρᾷς γὰρ, ὅτι ὁ ἐν Δελφοῖς θεός, ὅταν τις αὐτὸν ἐπερωτᾷ, πῶς ἂν τοῖς θεοῖς χαρίζοιτο, ἀποκρίνεται, ΝΟΜΩ ΠΟΛΕΩΣ.

sint; & accedentes sentiamus. Quinetiam (siquid rerum humanarum aliud) anima hominis certe de divinâ naturâ participat. Patet enim hanc in nobis imperare; nec tamen ipsa cernitur. Quæ considerantem te, nequaquam ea quæ cerni nequeant, contemnere decet; sed de iis quæ fiunt, eorum potestate animadversâ, numen ipsum honore prosequi.

15. Scio equidem me, ait Euthydemus, ne minimâ quidem in parte numen, mi Socrates, neglecturum: verum id mihi molestum est, quòd nemo mihi hominum beneficia divina gratiis rependere meritis videatur.

16. Tibi verò, mi Euthydeme, ait, molestum hoc ne sit. Vides enim Delphicum Deum interrogatum, quo pacto quis gratificari Diis possit, respondere, EX CIVITATIS IN-

¹ Humanus animus ex divinâ mente decerptus cum alio nullo nisi cum ipso Deo, si hoc fas est dictu, comparari potest. Cic. Tusc. 5. 38. Horatius vocat etiam animam, Divinæ particulam auræ. Hanc certè opinionem Ethnici sacris fontibus hauserunt. vid. Genes. c. 2.

νόμος δὲ δήπου πανταχοῦ ὅτι, Κατὰ δυνάμιν ἱεροῖς θεοῖς ἀρέσκειται. πῶς οὖν ἂν τις κάλλιον καὶ εὐσεβέστερον τιμῇ θεός, ἢ ὡς αὐτοὶ κελεύουσιν, οὕτω ποιῶν;

ιζ'. Ἀλλὰ χρὴ τῆς μὲν δυνάμεως μηδὲν ὑφίεσθαι. ὅταν γάρ τις τῆτο ποιῇ, φανερός δήπου ἐστὶ τότε οὐ τιμῇ θεούς. χρὴ οὖν μηδὲν ἐλλείποντα κατὰ δυνάμιν τιμᾶν τὰς θεούς, θάρρειν τε καὶ ἐλπίζειν τὰ μέγιστα ἀγαθὰ. ὃ γὰρ πρὸ ἄλλων γ' ἂν τις μείζω ἐλπίζων σωφρονοίη, ἢ πρὸς τῶν τὰ μέγιστα ὠφελεῖν δυναμύων. οὐδ' ἂν ἄλλως μᾶλλον, ἢ εἰ τούτοις ἀρέσκοι. ἀρέσκοι δὲ πῶς ἂν μᾶλλον, ἢ εἰ ὡς μάλιστα πείθοιτο αὐτοῖς; τοιαῦτα μέντοι λέγων τε, καὶ αὐτὸς ποιῶν, εὐσεβετέρους τε καὶ σωφρονετέρας τὰς συνόντας πρῆσκέδουζεν.

STITUTO. Est autem institutum hoc ubique, ut pro facultatibus Dii sacrificiis placentur. Quæ ergo possit aliquis rectius & religiosius Deos honorare, quàm si ita agat, ut ipsimet jubent?

17. Sed de facultatibus minimè aliquid remittere oportet: nam quum aliquis hoc facit, non se Deos honorare declarat. Itaque nihil intermittentem Deos pro viribus honorare oportet, & confidenter bona maxima sperare. Nemo enim mentis compos ab aliis majora sperare potest, quàm ab iis qui plurimum prodesse possunt: nec aliâ potius ratione, quàm si eis placeat: & quo pacto magis placere possit, quàm si maximè ipsis obtemperet? Hæc tum dicens tum ipse faciens, & religiosiores & modestiores reddebat familiares suos.

Κ Ε Φ. Δ'.

Αλλὰ μὴ καὶ τοῦ δικαίου γε ὅκ' ἀπεκρύπτετο ἢν εἶχε γνώμην, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ ἀπεδείκνυτο, ἰδίᾳ τε πᾶσι νομίμως τε καὶ ὠφελίμως χρώμενθ' καὶ κοινῇ, ἀρχουσί τε ἀοί νόμοι περὶ αἵτιοιεν πειθόμενος, καὶ κατὰ πόλιν, καὶ ἐν ταῖς στρατείαις οὕτως, ὥστε ἀγέδνηλος εἶναι τοῖς τοῖς ἀλλοις εὐτακτῶς.

β'. Καὶ ὅτε ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ὁπισταῖς γενόμενθ', ὅκ' ἐπέτρεψε τῷ δήμῳ τοῖς νόμοις ἡψηφίσασθαι, ἀλλὰ

CAP. IV.

De Justitia & Legibus naturalibus.

NEC de justitiâ quidem sententiam suam occultabat, sed eam reipsâ declarabat, quum privatim ac publicè erga omnes ex legum præscripto & utiliter se gereret, ac magistratibus, in iis quæ lex mandat, adeo tum domi tum militiæ pareret, ut supra cæteros eum se rectè atque ordine gerere palam esset.

2. Quinetiam ubi præses comitiorum factus est, non permisit plebi, ut præter leges suffragiis sententias ferret, sed

1 Vide lib. I. c. 1. sect. 18. ubi ἐπιψηφίζειν est, *populi sententiam probare*, non quatenus suffragium suum populi suffragiis addit *Επιστάτης* (quod ipsum quoque ἐπιψηφίζειν dici, non dubitare me sinunt loci quidam à *Valesio* ad *Harp.* p. 74. adducti) sed quatenus populum in suffragia mittit; quod *Socrates*, quia populi sententiam non probabat, nolebat facere. ἐπιψηφίζειν autem esse, *populo suffragii ferendi potestatem dare, populum in suffragia mittere*, hic locus probat. Nam quod lib. 1. c. 1. est ἐψηφίσατο, id hîc est, ἐπέτρεψε τῷ δήμῳ ψηφίσασθαι. Inter locos autem à *Valesio* l. c. allatos sunt quidam, in quibus eandem vim habet. Hanc vocabuli ἐπιψηφίζειν potestatem esse, vidit etiam *Cel. Dorrillius* in *Obs. Misc.* Vol. 7. p. 5. *Ernest.*

συνὸ τοῖς νόμοις ἠνδραγαθήη τοιαύτη ὁρμῇ τῷ δήμῳ, ἣν οὐκ ἂν οἶμαι ἄλλον ὁδεύειν ἄνθρωπον ὑπομείναι.

γ'. Καὶ ὅτε οἱ Τριάκοντα παρσέτατον αὐτῷ πρὸς τὰς νόμους τι, οὐκ ἐπέειπεν. τοῖς τε γὰρ νέοις ἀπαγορεύοντων αὐτῷ μὴ ἀγασθῆναι, καὶ παροξυζάντων ἐκείνῳ τε, καὶ ἄλλοις πρὸς τῶν πολιτῶν ἀγαγεῖν τινα ἵππῃ θορόνῳ, μόνος οὐκ ἐπέειπεν, διὰ τὸ πρὸς τὰς νόμους αὐτῷ παρσάττειν.

δ'. Καὶ ὅτε πρὸς ² ὑπὸ Μελίτῃ γραφίῳ ἔφευγε, τῶν ἄλλων εἰωθότων ἐν τοῖς δικαστηρίοις πρὸς χάριν τε τοῖς δικασταῖς ἀγασθῆναι, καὶ κατακεύειν, καὶ δεῖναι πρὸς τὰς νόμους, καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα πολλῶν πολλάκις ὑπὸ τῶν δικαστῶν ἀφιερύων, ἐκεῖνος ὁδεὺς ἠθέλησε τῶν εἰωθότων ἐν τῷ δικαστηρίῳ πρὸς τὰς νόμους ποιῆσαι. Ἀλλὰ ῥαδίως ἂν ἀφεθεῖς ὑπὸ τῶν

cum legibus tanto impetui plebis adversatus est, quem non puto ullum alium hominem toleraturum fuisse.

3. Quoties etiam Triginta viri contra leges aliquid ei præciperent, non obtemperabat. Nam quum edixissent, ne ad juvenes differeret, ac mandassent tum ipsi tum aliis quibusdam civibus, ut quendam ad mortem adducerent, solus non paruit, propterea quòd contra leges mandaretur.

4. Quum itidem, accusante Melito, reus ageretur, quanquam aliis in more sit, apud tribunalia Judicum in gratiam multa dicere, adulari, rogare præter leges, quibus sane artibus multi multoties à Judicibus absolvuntur; ille nihil horum usu receptorum apud tribunal præter leges facere voluit: sed tametsi facillimè absolvi à Judici-

¹ Vide ad lib. I, 3, 5.

² De hoc vide *Ælian.* V, H, II, 13.

δικαῶν, εἰ καὶ μετρίως τι τούτων ἐποίησε, πείθειτο μάλλον τοῖς νόμοις ἐμμένειν ἀποθνήσκειν, ἢ πᾶσι νόμοις ζῆν.

ε'. Καὶ ἔλεγε δὲ οὕτω καὶ πρὸς ἄλλους μὲν πολλάκις οἶδα δὲ ποτε αὐτὸν καὶ πρὸς ¹ Ἰππίαν τὸν Ἡλείον πρὸ τοῦ δικαίου τοιάδε ἀγαλεχθέντα. διὰ χρόνου γὰρ ἀφικόμενος ὁ Ἰππίας Ἀθήναζε, πρὸς γένετο πρὸς Σωκράτη λέγοντι πρὸς τινας, ὡς θαυμαστὸν εἴη, τὸ, εἰ μὲν τις βέλοισι σκυτέα ² διδάσκει, ἢ τέκονα, ἢ χαλκία, ἢ ἵππια, μὴ ἀποθνήσκειν, ὅποιον ἀνέμψας τούτοις τύχοι. (φασὶ δὲ τινες καὶ ἵππον καὶ βοῦν πρὸς βελονισμῷ ³ δικαίως ποιήσασθαι, πάντα μετὰ εἰ) τῶν δι-

bus potuisset, si vel modicè horum aliquid fecisset, perstare tamen in legibus maluit ac mori, quàm præter leges aliquid designando vivere.

5. Atqui hujusmodi quædam ad alios sæpe dixit: & ipse memini eum aliquando de justitiâ ita ad Hippiam Eleum differere. Quippe quum longo ex intervallo Athenas venisset Hippias, Socrati aderat, dicenti ad quosdam, mirum esse, quod si quis sutorem aliquem, vel fabrum, vel artificem ærarium, vel equitem erudiri velit, non desint loca, ad quæ illo misso possit hoc impetrare: (aiunt quidem aliqui, si equum ac bovem quis ad operas suas idoneos velit effici, omnia plena iis esse qui hos docere

¹ *Hippias Eliensis* fuit Sophista nobilis ille quidem *Socratis* temporibus, sed, quemadmodum *Socrates* demonstrat apud *Platonem* in *Hippiâ minori* & *majori*, idem insolentissimus impostor. vid. *Ficini* argum. *Hippiæ minoris*. *Ernest*.

² Non *erudiri* simpliciter, sed, *erudiri sibi*, quod ejus interest, filium, aut quemcunque vult, erudiri. *Ernest*.

³ Id est, idoneos ad ea facienda, quæ ab equis & bubus exiguntur, aut fieri possunt; quemadmodum σοφοὶ dicuntur cùm homines, tùm bestię, in quocunque genere artis præstantes. *Ernest*. — De his verbis sic *Leunclavius*: “Et quid κράτευμα δικαίον, exercitum justum” dici miremur? cum *Xenophon* etiam bovem & equum dicat aliquos

δαξόντων) ἐὰν δέ τις βύληται ἢ αὐτὸς μαθεῖν τὸ δίκαιον, ἢ υἱόν, ἢ οἰκέτιω διδάξασθαι, ἢ μὴ εἶ), ὅποι αὖ ἐλθὼν τύχοι τούτου.

ε'. Καὶ ὁ μὲν Ἰππίας ἀκέσας ταῦτα, ὥσπερ ὀπισκώπων αὐτὸν· ἐπὶ γὰρ σὺ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐκείνα τὰ αὐτὰ λέγεις, ἀ ἐγὼ πάλαι ποτέ σου ἤκουσα; καὶ ὁ Σωκράτης, ὁ δέ γε τέττα δεινότερον, ἔφη, ὦ Ἰππία, ὅ μόνον αἰεὶ τὰ αὐτὰ λέγω, ἀλλὰ καὶ πρὸς τῶν αὐτῶν. σὺ δ' ἴσως, διὰ τὸ πολυμαθὴς εἶ), πρὸς τῶν αὐτῶν ὁδέποτε τὰ αὐτὰ λέγεις. ἀμέλει, ἔφη, πειρώμεν καὶνόν τι λέγειν αἰεὶ.

ζ'. Πότερον, ἔφη, καὶ πρὸς ὧν ὀπίσασαι, οἷον πρὸς γραμ-

volent) at si quis vel ipse justitiam discere cupiat, vel filium domesticumque doceri, non esse, quo accedere possit, ut hoc consequatur.

6. Quæ quum audisset Hippias, tanquam irridens Socratem, ait: Num adhuc tu, mi Socrates, illa ipsa dicis, quæ ego de te jam olim audiavi? Et Socrates, Immo quod hoc etiam gravius est, inquit, mi Hippias, non modò semper eadem dico, sed etiam de iisdem. Tu verò fortasse, quod sis admodum doctus, de iisdem nunquam dicis. Certe, inquit, semper aliquid novi proferre conor.

7. Num & de iis, ait (Socrates,) quæ scis, verbi gratiâ,

“polliceri se δικαίως ποιήσασθαι, justos effecturos, nimirum, ad operas suas idoneos.” Imo vero δικαίον id omne dici potest, cui nihil ad nomen suum tuendum deest, quod ad debitum usum aptum est & spem de eo conceptam minimè fallit. Sic, apud *Nostrum* in *Cyrop.* ἀρετὰ δίκαιον — γήδιον δικαιοτάτην; apud *Virgilium*, justissima tellus. vide doct. *Hutch.* ad *Cyrop.* lib. 2.

1 Legitur apud *Stobæum*, μὴ εἰδέναι ποῖαν ἐλθόν: subaudiendo ὁδόν, ut opinor. *H. Steph.*

μάτων, εἴαν τις ἔρητάί σε, πόσα καὶ ποῖα ¹ [Σωκράτους] ὅτιν, ἄλλα μὲν πρότερον, ἄλλα δὲ νῦν πειρᾶ λέγειν; ἢ πρὶ ἀριθμῶν τοῖς ἐρωτῶσιν, εἰ τὰ δὲ πέντε δέκα ἐστίν, ἢ τὰ αὐτὰ νῦν, ἢ καὶ πρότερον, ἀποκρίνη; πρὶ μὲν τέτων, ἔφη, ὦ Σωκράτες, ὥσπερ σὺ, καὶ ἐγὼ ἀεὶ τὰ αὐτὰ λέγω. πρὶ μὲντοι ὅτι δικαίου πάνυ οἶμαι νῦν ἔχειν εἰπεῖν, πρὸς δὲ οὔτε σὺ, οὔτ' ἂν ἄλλος ὁδὲὶς δυνάιτ' ² ἂν εἰπεῖν.

ή. Νῆ τ' Ἡρακλῆ, ἔφη, μέγα λέγεις ἀγαθὸν εὐρηκέναι, εἰ παύσονταί μ' οἱ δικασταὶ δίκαια ψηφίζόμενοι, παύσονταί δὲ οἱ πολῖται πρὶ τῶν δικαίων ἀντιλέγοντές τε καὶ ἀντιδικήντες καὶ σιιάζοντες, παύσοντ' ἂν αἱ πόλεις διαφερόμεναι πρὶ τῶν δικαίων, καὶ πολεμεῖσαι. καὶ ἐγὼ μὲν ὅτι οἶδ', ὅπως ἂν ἀπολειφθῇ σου, πρὸς ὅτι ἀκῶσαι τηλικῶτον ἀγαθὸν εὐρηκότ'.

de literis, si quis te roget, quot & quales sint literæ [Socratis] alia prius, alia nunc dicere conaris? vel de numeris, si qui rogent, an bis quinque sint decem, non eadem nunc, quæ & prius, respondes? De his, ait, mi Socrates, perinde ac tu, semper eadem dico. Cæterum de eo quod iustum est, nunc me dicere posse omnino arbitror, ad quæ neque tu, neque quisquam alius respondere queat.

8. Magnum profectò, ait, bonum reperisse te refers, si quidem Iudices diversa statuere desinent, & cives de iis quæ iusta sint disceptare, experiri jure, dissidere; denique civitates ipsæ discordes esse de iis quæ æqua sint, belaque gerere desinent. Atque equidem quo pacto discedere abs te possim prius, quàm te, qui tantum bonum invenieris, audierim, non video.

¹ Scil. quot & quæ literæ sint in nomine *Socratis*.

² Vir doctus in Obs. Misc. Vol. 3. p. 430. legendum censet, ὁδὲὶς δυνάιτ' ἀντιπεῖν. *Ernest*.

θ'. Αλλὰ μὰ Δί', ἔφη, ὅκ' ἀκούσῃ, ὡρὶν γ' ἂν αὐτὸς ἀποφάνῃ, ὅ, τι νομίζεις τὸ δίκαιον εἶναι. ἀρκῆ γάρ, ὅτι τῶν ἄλλων καταγελαῖς, ἐρωτῶ μὲν καὶ ἐλέγχων πάντας, αὐτὸς δὲ ὅθενι θελὼν ὑπέχειν λόγον, ὅθεν γνώμῃ ἀποφαίνεσθαι θέλει ὅθενός.

ι'. Τί δὲ, ὦ Ιππία, ἔφη, ὅκ' ἤσθῃσθαι, ὅτι ἐγὼ, ἂ δοκῇ μοι δίκαια εἶναι, οὐδὲν παύομαι ἀποδείκνυμαι; καὶ ποῖος δὴ σοι, ἔφη, οὗτος ὁ λόγος εἶναι; εἰ δὲ μὴ λόγῳ, ἔφη, ἄλλ' ἔργῳ ἀποδείκνυμαι. ἢ ὅ δοκῇ σοι ἀξιοτέρημαρτότερον εἶ λόγου τὸ ἔργον εἶναι; πολὺ γὰρ νῆ Δί', ἔφη. δίκαια μὲν γὰρ λέγοντες πολλοὶ, ἀδίκᾳ ποιεῖσι. δίκαια δὲ πλεονέκτων ὅδεῖς ἀδίκος ἂν εἴη.

ια'. Ἠσθῃσθαι εἴναι πρότερόν με ἢ ψευδομαρτυροῦντος, ἢ συκοφαντοῦντος, ἢ φίλους ἢ πόλιν εἰς χάσιν ἐμβάλλοντος, ἢ ἄλλό τι

9. At tu profectò, inquit, non audies priusquam ipse pronuntiaris, quid esse justum statuas. Nam sufficit tibi alios irridere, interroganti & convincenti omnes; quum ipse nemini rationem reddere velis, neque sententiam tuam ullâ de re proferre.

10. Quid verò, mi Hippias, inquit, an nescis me illa quæ justa putem, nunquam non indicare? Et cujusmodi ea, inquit, oratio tua est? At si non oratione, ait, saltem reipsâ demonstro. Non tibi res ipsa videtur majori esse argumento, quàm sit oratio? Multo magis profectò, ait. Nam plerique, quum justa dicant, injusta patrant: at qui justa facit, injustus esse nequit.

11. Sensistine verò unquam me, vel falsum testimonium perhibuisse, vel calumniatum quemquam, vel amicos aut rempublicam in dissensiones impulisse, vel aliud quidpiam

1 Stobæus ita: δίκαια δὲ πλεονέκτων ὅθεν εἰς ἀδίκους εἴη.

ἀδίκον πρᾶξιόν; ὅκ' ἔγωγ', ἔφη. τὸ δὲ τῷ ἀδίκῳ ἀπέχεσθαι, ὃ δίκαιον ἡγή; δῆλος εἶ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ νῦν διαφεύγειν ἐγχειρῶν τὸ ἀποδείκνυσθαι γνώμῃ, ὃ, τι νομίζεις τὸ δίκαιον. ὃ γὰρ ἂν πρᾶξις οἱ δίκαιοι, ἄλλ' ἂν μὴ πρᾶξις, ταῦτα λέγεις.

ιβ'. Ἀλλ' ὧμῃ ἔγωγ', ἔφη ὁ Σωκράτης, τὸ μὴ θέλειν ἀδικεῖν, ἰσχυρὸν δικαιοσύνης ὁπιδείγμα εἶ. εἰ δέ σοι μὴ δοκεῖ, σκέψαι, εἰς τὸ δέ σοι μᾶλλον ἀρέσκει. φημὶ γὰρ ἐγὼ τὸ νόμιμον δίκαιον εἶναι. ἄρα τὸ αὐτὸ λέγεις, ὦ Σώκρατες, νόμιμόν τε καὶ δίκαιον εἶναι; ἔγωγ', ἔφη.

ιγ'. Οὐ γὰρ αἰσθάνομαι σου, ὅποιον νόμιμον, ἢ ποῖον δίκαιον λέγεις. νόμος δὲ πόλεως, ἔφη, γινώσκεις; ἔγωγ', ἔφη. καὶ τίνας τούτους νομίζεις; ἂ οἱ πολῖται, ἔφη, συνθέμενοι, ἃ τε δεῖ ποιεῖν, καὶ ὧν ἀπέχεσθαι, ἐγράψαντο. ὅκ' ἔν, ἔφη,

injusti designâsse? Minimè equidem, ait. Ab injustis autem abstinere, non justum esse arbitraris? Palam, ait, mi Socrates, etiam nunc conaris effugere, quominus sententiam tuam proferas, quid justum esse putas. Non enim ea dicis, quæ justī faciunt, sed ea quæ non faciunt.

12. Ego verò, ait Socrates, satis idoneum esse justitiæ specimen arbitrabar, nolle quid injustè designare. Quod si hoc tibi non videtur, considera, num magis hoc tibi placeat. Nam equidem aio, quod legitimum est, id esse justum. Dicis, mi Socrates, idem esse legitimum & justum? Equidem, ait.

13. Non sentio, quid legitimum, quid justum dicas. Leges civitatis, inquit, an nōsti? Equidem, ait. Et quas putas illas esse? Quæ cives, inquit, conscripserunt, statuentes quæ facere & à quibus abstinere oporteat. Ergo

νόμιμος μὲν ἂν εἴη ὁ κατὰ ταῦτα πολιτεύμενος, ἄνομος δὲ ὁ ταῦτα παραβαίνων; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ὁκῶν καὶ δίκαια μὲν πράττει ὁ τέτοις πειθόμενος, ἀδίκῃ δὲ ὁ τέτοις ἀπειθῶν; πάνυ μὲν οὖν. Ὁκῶν ὁ μὲν¹ τὰ δίκαια πράττων, δίκαιος· ὁ δὲ τὰ ἀδίκῃ, ἀδίκος; πῶς γὰρ οὐ; ὁ μὲν ἄρα νόμιμος, δίκαιός ἐστιν· ὁ δὲ ἄνομος, ἀδίκος.

ιδ'. Καὶ ὁ Ἱππίας, νόμοις δ', ἔφη, ὦ Σώκρητες, πῶς ἂν τις ἡγήσαιτο σπουδαῖον πρᾶγμα εἶναι, ἢ τὸ πείθεσθαι αὐτοῖς, οὓς γε πολλάκις² αὐτοὶ οἱ θεμέριοι ἀποδοκιμάσαντες μετατίθενται; καὶ γὰρ πόλεμον, ἔφη, ὁ Σωκράτης, πολλάκις ἀρχόμεθα αἱ πόλεις, πάλιν εἰρήνην ποιεῖν; καὶ μάλα, ἔφη. Ἀγράφον οὖν τι οἶε ποιεῖν, ἔφη, τῶς τοῖς νόμοις

legibus conformis erit, ait, qui secundum hæc in republicâ sese gerit; difformis verò legibus, qui ea transgreditur? Omnino, inquit. Igitur etiam ille qui his obtemperat, iusta facit; iniusta verò, qui non obtemperat? Omnino. Ergo qui iusta facit, iustus: qui iniusta, iniustus est? Quis non? Itaque legibus conformis iustus est: difformis verò legibus, iniustus.

14. Tum Hippias, Quo pacto aliquis, mi Socrates, ait, vel leges, vel ipsarum observantiam, rem magni faciendam putare possit, quum eas ipsimet autores sæpe improbatas mutant? Non enim bellum, inquit Socrates, sæpe civitates suscipiunt, ac rursus pacem faciunt? Omnino, ait. Ergone quid aliud facere te putas, inquit, quum le-

¹ Quæ idem valent quod Apostoli verba, 1 *Joh.* 3. 7. ὁ ποιῶν δικαιοσύνην, δικαίος ἐστ.

² Sic *Stobæus*, & certè sic *Xenophon*, quod & *Stephano* videbatur, scripsit. Vulgo, αὐτὰς οἱ θεμέριοι. Non tam reprehendit antiquari leges, sed ab *his* antiquari, qui iusserunt. Responsio *Socratis* quoque ita legi postulat. *Ernest.*

πειθομένους φανλίζων, ὅτι ¹ καταλύοιεν ἂν οἱ νόμοι, ἢ εἰ τὰς
πολεμίας εὐτακτουῦσαι ψήγῃς, ὅτι γένοιτ' ἂν εἰρήνη; ἢ καὶ
τὰς ἐν τοῖς πολέμοις ταῖς πατρίσι παροχρῶς βοηθοῦσαι
μέμφῃ; μὰ Δί' ὅκ' ἔγωγ', ἔφη.

ἰε' Λυκῦργον δὲ τὸν Λακεδαιμόνιον, ἔφη ὁ Σωκράτης, κατα-
μεμάθηκας, ὅτι ὅδ' ἂν διάφορον τῷ ἄλλων πόλεων τὸ Σπάρτην
ἐποίησεν, εἰ μὴ τὸ ² πείθεσθαι τοῖς νόμοις μάλιστα ³ ἐνεργάσασθαι
αὐτῇ; τὸ δὲ ἀρχόντων ἐν ταῖς πόλεσιν ὅκ' οἶδα, ὅτι οἵτινες ἂν
τοῖς πολίταις ἀπώτατοι ὦσι τῷ νόμοις πείθεσθαι, οἵτοι ἀρι-
στοί εἰσι; καὶ πόλις, ἐν ἣ μάλιστα οἱ πολῖται τοῖς νόμοις πείθον-
ται, ἐν εἰρήνῃ τε ἀρίστα διάγει, καὶ ἐν πολέμῳ ἀνυπόστατος ὅσιν.

gibus obtemperantes vituperas, propterea quòd antiquari possint; quàm si hostes rectè ac decorè se gerentes reprehendas, propterea quòd pax fieri possit? Num & illos, qui alacriter in bellis succurrunt patriæ, vituperas? Minimè equidem, ait.

15. An Lycurgum Lacedæmonium, ait Socrates, animadvertisti, aliâ re nullâ Spartam à cæteris civitatibus diversam reddidisse, quàm quòd in eâ maximè perfecit, ut legibus cives pareant? An item nescis magistratus in rebuspublicis optimos esse, qui maximè sint autores civibus, ut legibus obtemperent? Etiam civitas, in quâ maximè legibus parent cives, tum pace optimè degit, tum bello inxepugnabilis est.

1 Pro var. lect. in margine *Leunclav.* & *Steph.* est καταλύοιντο. *Stobæus*, καταλυθεῖεν. *Ernest.*

2 Ως τὴν παιδείαν εἶναι μελέτην εὐπείδειας. *Plutarch.* in *Lycurg.* p. 58. *Multo gloriosius duxit Agesilaus, si institutis patriæ paruisset, quàm si bello superasset Asiam.* *Cornel. Nep.* in *Agesil.* c. 4.

3 *Stobæus* οὐδ' habet ante ἐνεργάσασθαι; quod mihi à *Xenophonte* non esse videtur. Nam ἐνεργάζεσθαι sine dubio est, quod paullo post, αἶνον εἶναι, & utrumque ad τὸ πείθεσθαι refertur. Sed ante τὸ πείθεσθαι, ὅτι deesse videtur. *Ernest.*

17'. Αλλὰ μὲν καὶ ὁμόνοιά γε μέγιστον τε ἀγαθὸν δοκεῖ ταῖς πόλεσιν εἶναι, καὶ πλειστάκις ἐν αὐταῖς αὐτὴ Γερυσία καὶ οἱ ἀριστοὶ ἄνδρες παρὰ κελεύοντά τοῖς πολίταις ὁμονοεῖν· καὶ πανταχοῦ ἐν τῇ Ἑλλάδι νόμος κεῖται, τὴς πολίτας ὁμνύουσα ὁμονοήσκειν, καὶ πανταχοῦ ὁμνύουσι τὸν ὄρκον τῆτον. οἶμαι δὲ ἐγὼ ταῦτα γίγνεσθαι, ὅχ' ὅπως τὴς αὐτὴς χορᾶς² κρίνωσιν οἱ πολῖται, ὅδ' ὅπως τὴς αὐτὴς αὐλητῶν ἐπαινῶσιν, ὅδ' ὅπως τὴς αὐτὴς ποιητῶν αἰρῶνται, ὅδ' ἵνα τοῖς αὐτοῖς ἡδῶνται, ἀλλ' ἵνα τοῖς νόμοις πείθωνται. τούτοις γὰρ πῶν πολιτῶν ἐμμενόντων, αἱ πόλεις ἰσχυρόταται τε καὶ εὐδαιμονέσταται γίγνονται. ἄνευ δὲ ὁμονοίας, οὔτ' ἂν πόλις εὖ πολιτεύθῃ, οὔτε οἶκος καλῶς οἰκηθῇ.

18'. Ἰδίᾳ δὲ πῶς μὲν ἂν τις ἦτον ὑπὸ πόλεως ζημιόιτο,

16. Quinetiam concordia maximum rebuspublicis bonum esse videtur; & ut plurimum in eis Senatus, ac optimi quique, cives, uti concordēs sint, hortantur: & ubique in Græciâ lex posita est, ut jurent cives se concordēs fore; quod etiam sacramentum ubique præstatur. Existimo autem sic illud fieri, non ut de iisdem choris cives judicent, non ut tibicines eosdem laudent, non ut eosdem poëtas deligant, non ut eisdem delectentur; sed ut legibus pareant. Nam si cives in his persistant, urbes potentissimæ beatissimæque fiunt. At sine concordia nec civitas rectè gubernari poterit, nec domus rectè administrari.

17. Privatim verò quā possit aliquis vel minus à re-

¹ De hujus juramenti formulâ vide J. Pollucis Onom. lib. 8. c. 9. Stobæi Serm. 41. & Sigonium de Athen. Repub. lib. 4. c. 5.

² Ut iisdem choris victoriam omnes tribuant; de iisdem choris idem judicent, eosdem probent. Ernest.

πῶς δ' ἂν μᾶλλον πρῶτο, ἢ εἰ τοῖς νόμοις πείθοιτο; πῶς
 δ' ἂν ἥτιον ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἡτῶτο; ἢ πῶς ἂν μᾶλλον
 νικῶν; τίτι δ' ἂν τις μᾶλλον πιτεύσειε¹ πρὸς καταθέσθαι
 ἢ χρήματα, ἢ υἱός, ἢ θυγατέρας; τίνα δ' ἂν ἡ πόλις ὅλη
 ἀξιοπιστότερον ἡγήσαιτο τοῦ νομίμου; πρὸς² τίνων δ' ἂν
 μᾶλλον πῶν δικαίων τύχειν ἢ γονεῖς, ἢ οἰκεῖοι, ἢ οἰκέται, ἢ
 φίλοι, ἢ πολῖται, ἢ ξένοι; τίτι δ' ἂν μᾶλλον πολέμοι πι-
 τεύσειαν ἢ ἀνοχὰς, ἢ σπονδὰς, ἢ συνθήκας πρὸς εἰρήνης; τίτι
 δ' ἂν μᾶλλον, ἢ πρὸς νομίμῳ σύμμαχοι, ἐθέλοιεν γίνεσθαι;
 πρὸς δ' ἂν μᾶλλον οἱ σύμμαχοι πιτεύσειαν, ἢ ἡγεμονίαν, ἢ
 φρεσυχίαν, ἢ πόλεις; τίνα δ' ἂν τις εὐεργετήσας ὑπολάβ-
 οι χάριν κομῆσθαι μᾶλλον, ἢ τὸν νόμιμον; ἢ τίνα μᾶλλον
 εἴτις εὐεργετήσκειν, ἢ πρὸς³ ὃ χάριν ἀπλήψεσθαι νομίζει;

publicâ multari, vel magis honorari, quàm si legibus ob-
 temperet? Quo pacto minus pro tribunalibus vinci possit?
 Quo pacto magis vincere? Cui quis potius fidem habeat,
 ut apud eum vel pecunias, vel filios, vel filias deponat?
 Quemnam civitas universa fide digniorem putare possit,
 quàm legibus conformem? A quibus vel parentes, vel
 propinqui, vel domestici, vel amici, vel cives, vel hospites
 magis id impetrare possint, quod æquum est? Cui po-
 tius hostes vel inducias, vel fœdera, vel conventa de pace
 credant? cum quo potius societatem coeant, quàm cum
 legum studioso? Cui potius focii vel ducis munus, vel
 præsidiorum magisterium, vel civitates credant? Cui po-
 tius aliquis benefaciendo gratiam se reportaturum existi-
 met, quàm legum studioso? Aut, cui potius benè faciat
 aliquis, quàm à quo se gratiam recepturum arbitretur?

¹ De vi hujus vocis vide Indicem.

² Stobæus, τίνος. Sed pluralis hîc aptior est. Ernest.

τῷ δ' ἂν τις βούλοιτο μάλλον φίλος εἶναι, ἢ τῷ ἡπτόν ἐχθρὸς, ἢ τῷ τοιούτῳ; τῷ δ' ἂν τις ἡπτόν πολεμήσειεν, ἢ ὃ ἂν μάλιστα μὲν φίλος εἴη βούλοιτο, ἥκιστα δ' ἐχθρὸς, καὶ ὃ πλείστοι μὲν φίλοι καὶ σύμμαχοι βούλοιτο εἶη, ἐλάχιστοι δ' ἐχθροὶ καὶ πολέμοι;

17. Εγὼ μὲν οὖν, ὦ Ιππία, τὸ αὐτὸ ὁπιδείκνυμι νόμον τε καὶ δίκαιον εἶη. σὺ δ' εἰ τὰνδρτία γινώσκεις, δίδασκέ. καὶ ὁ Ιππίας, ἄλλὰ μὰ τὸν Δία, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὃ μοι δοκῶ τὰνδρτία γινώσκειν, οἷς εἴρηκας περὶ τῶν δικαίων.

18. Αἰσάφοις δέ τινας οἶδα, ἔφη, ὦ Ιππία, νόμους; τίς γ' ἐν πάσῃ, ἔφη, χώρα καὶ ταῦτα νομιζομένης. ἔχουσιν ἂν εἰπεῖν, ἔφη, ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὺς ἔθεντο; καὶ πῶς ἂν, ἔφη, οἷγε ὅτε συελθεῖν ἅπαντες ἂν δυνήσκειν, οὔτε ὁμόφωνοί εἰσι;

Cui quis vel magis amicus esse velit, vel minus hostis, quàm tali? Cui quis velit minus bellum facere, quàm cui esse cupiat amicissimus, ac minimè hostis; & cui plurimi esse velint amici & focii; inimici verò ac hostes, paucissimi?

18. Itaque ego, mi Hippias, demonstro idem esse quod legitimum sit & quod justum. Tu si contrarium sentias, velim me doceas. Ego verò, inquit Hippias, non profectò videor iis contraria sentire de justo, quæ tu, mi Socrates, protulisti.

19. An verò quasdam, mi Hippias, inquit, non scriptas leges esse nôsti? Eas, ait, quæ ubivis locorum eodem modo observantur. Hasne dicere potes, ait, ab hominibus esse conditas? Quo pacto, inquit, quum universi convenire non possint, nec unius sint linguæ?

1 Homines dicuntur θεῖναι νόμους, quia sibimet ipsis constituerunt; Dii autem θεῖναι, quia aliis, sc. hominibus, Ernest.

τίνας οὖν, ἔφη, νομίζεις τεθεικέναι τοὺς νόμους τέττας; ἐγὼ
 μὲν, ἔφη, θεὸς οἶμαι τὰς νόμους¹ τέττας τοῖς ἀνθρώποις θείναι. καὶ
 γὰρ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις πρῶτον νομίζεται, “Τὸς θεὸς σέβειν².”

κ'. Οὐκοῦν καὶ γονέας τιμᾶν πανταχοῦ νομίζεται; καὶ
 τὸτο, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ μήτε γονέας πασι μίγνυσθαι, μήτε
 παῖδας γονεῦσιν; Οὐκέτι μοι δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἕτος
 θεὸς νόμος εἶναι. τί δὴ; ἔφη. ὅτι αἰοδιάνομά τινας, ἔφη, πρὸς
 βαίνοντα αὐτόν.

κα'. Καὶ γὰρ ἄλλα πολλὰ, ἔφη, πρὸς ἀνομῶσιν. Ἄλλ' εἴ

Quosnam igitur, ait, leges has condidisse arbitraris? E-
 quidem, ait, has leges hominibus à Diis ferri existimo.
 Nam apud homines universos hoc primum lege receptum
 est, “*Deos esse colendos*.”

20. Annon & parentes ubique locorum receptum est
 honore prosequendos esse? Etiam hoc, ait. Non & il-
 lud, quod neque parentes cum liberis, neque liberi cum
 parentibus consuescere debeant? Illa mihi lex, ait, mi
 Socrates, non jam amplius esse Dei videtur. Quamob-
 rem? inquit. Quod animadvertam, inquit, nonnullos
 hanc non observare.

21. At enim, ait, etiam alia multa contra leges com-

¹ Scil. τὰς ἀγραφάς. *Sophocles* ἐν τῇ Οἰδίπῳ Τυράννῳ, p. 187.

Χο. Εἰ μοι ξυνείη φέροντι μοῖρα τὰν
 Εὐσεπίῳν ἀγνείαν λόγων,
 Εργῶν τε πάντων, ὧν νόμοι πρόκεινται
 Ὑψίποδες γ' ἔραυίαν δι' αἰθέρα
 Τεκνωθέντες· ὧν Ολυμπος
 Πατὴρ μόνος, ἔδ' ἐνὶ θνατὰ
 Φύσις ἀνέρων ἔπικτεν, οὐδ' ἐ
 Μὲν πότε λάβ' αἰσθησιμαίῃ.
 Μέγας ἐν τέτοις (scil. νόμοις) θεὸς
 Οὐδ' ἐγχαίρει. *Æm. Port.*

² *Stobæus*, νομίζεται θεὸς εὐσεβεῖν. Sed hæc constructio sine præpo-
 sitione ferri non potest, ut opinor. *H. Steph.*

δίκην γὰρ τοι διδῶσιν οἱ ἀδικαίνοντες τὰς ὑπὸ τῶν θεῶν
κειμένους νόμους, ἣν οὐδενὶ τρόπῳ δυνατὸν ἀνθρώπῳ ἀφύ-
γειν· ὥσπερ τὰς ὑπ' ἀνθρώπων κειμένους νόμους ἐνιοὶ ἀδικα-
βαίνοντες ἀφύγουσι τὸ δίκην δίδονα, οἱ μὲν λαμπράνοιες,
οἱ δὲ βιαζόμενοι¹.

κβ'. Καὶ ποίαν, ἔφη, δίκην, ὦ Σώκρατες, οὐ δυνατόν τινα
ἀφύγειν γονεῖς τε πασι, καὶ παῖδες γονεῦσι μνησμένοι;
τίω μέγιστον ἢ Δί', ἔφη· τί γὰρ ἂν μείζον πάθοιεν ἄνθρωποι
τεκνοποιέμενοι ἢ κακῶς τεκνοποιεῖσθαι;

κγ'. Πῶς οὖν, ἔφη, κακῶς ἔτοι τεκνοποιουῦται, οὐς γὰρ
οὐδὲν κωλύει ἀγαθοὺς αὐτὰς ὄντας ἔξ ἀγαθῶν παιδοποιεῖσθαι;
ὅτι ἢ Δί', ἔφη, ἢ μόνον ἀγαθὸς δὲ τὰς ἔξ ἀλλήλων παι-
δοποιούμενους εἶ), ἀλλὰ καὶ ἀκμάζοντες τοῖς σώμασιν. ἢ δοκῇ

mittunt. Verùm qui leges divinitus conditas violant, pœ-
nas dant, quas homo nullâ ratione potest effugere; quem-
admodum nonnulli leges latas ab hominibus transgreden-
tes, quominus pœnas dent, vel latendo, vel vim adhiben-
do effugiunt.

22. Et quam, inquit, pœnam effugere, mi Socrates, non possunt tum parentes, si cum liberis, tum liberi, si cum parentibus misceantur? Maximam profectò, ait: nam quid hominibus liberos procreantibus accidere majus pos-
sit, quàm si malè procreent?

23. Quo verò pacto, inquit, malè procreant hi, quos nihil vetat bonos ipsos ex bonis liberos suscipere? Quia non tantum, ait, bonos esse necesse est, qui ex se invi-
cem procreant; sed etiam corporibus vegetis. Num tibi

¹ Alii, quod clanculum peccant, neque scelera sua in lucem proferri sinunt, pœnas effugiunt, alii autem leges percurrunt & perfringunt. Ernest.

σοι ὅμοια τὰ σπέρματα εἶναι τὰ τῶν ἀκμαζόντων τοῖς ᾧ μὴ-
 πα ἀκμαζόντων, ἢ τῶν παρηκμακότων; Ἀλλὰ μὰ Δί',
 ἔφη, οὐκ εἰκὸς ὅμοια εἶναι. πότερα οὖν, ἔφη, βελτίω; δῆ-
 λον ὅτι, ἔφη, τὰ τῶν ἀκμαζόντων. τὰ τῶν μὴ ἀκμαζόντων
 ἄρα ὅ σπουδαῖα; Οὐκ εἰκὸς μὰ Δί', ἔφη. οὐκοῦν οὕτω γε
 οὐ δεῖ παιδοποιεῖσθαι. ὅ γὰρ οὖν, ἔφη. οὐκοῦν οἱ γε παιδο-
 ποιήμενοι, ὥς ὅ δεῖ παιδοποιουῖναι. ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. τίνες
 οὖν ἄλλοι, ἔφη, κακῶς ἀν παιδοποιοῖντο, εἴγε μὴ ὅτι; ὁμο-
 γνωμόνῃ σοι, ἔφη, καὶ τῷτο

καδ'. Τί δέ; τοὺς εὖ ποιοῦντας ἀντὶ βεργετῆν οὐ παν-
 ταχοῦ νόμιμόν ᾔδει; νόμιμον, ἔφη. πῶς βαίνειται δὲ καὶ
 τοῦτο. Οὐκοῦν καὶ οἱ τοῦτο πῶς βαίνοντες δίκην δίδουσι,
 φίλων μὲν ἀγαθῶν ἔρημοι γιγνόμενοι, τοὺς δὲ μισοῦντας
 ἑαυτοὺς ἀναγκάζομενοι διώκειν. ἢ οὐχ οἱ μὲν εὖ ποιοῦντες

videntur femina illorum, qui ætate sunt vegetâ, feminibus
 eorum esse similia, qui ad ætatem vegetam necdum ac-
 cesserunt, vel jam prætergressi sunt eam? Nequaquam,
 ait, esse similia videntur. Utra igitur sunt meliora? Pa-
 tet, inquit, illorum meliora esse, qui sint ætate vegetâ.
 Ergo illorum, qui hâc ætate non sunt, femina minimè pro-
 bantur? Non consentaneum est, inquit. Ergo sic pro-
 creandum non est. Nequaquam, ait. Ergo hi dum libe-
 ros procreant, ita procreant, ut minimè decet. Mihi qui-
 dem videtur, inquit. Quinam igitur alii malè procrea-
 bunt, si non hi? Sentio, inquit, tecum hâc etiam in
 parte.

24. Quid autem? beneficientibus vicissim benefacere,
 annon ubique legibus sancitum est? Est, inquit. Et com-
 mittitur etiam adversus hoc. Quo fit ut & illi qui in hoc
 delinquant, pœnas dent, ab amicis bonis deserti, & coacti
 eos quærere, quibus odio sunt. Annon qui benefaciunt

τὸς χρωμένους ἑαυτοῖς, ἀγαθοὶ φίλοι εἰσὶν· οἱ δὲ μὴ ἀνιδρυ-
γένοιεν τοὺς τοιούτους, ἀλλὰ μὲν τὴν ἀχαρείαν μισοῦνται
ὡς αὐτῶν, ἀλλὰ δὲ τὸ μάλιστα λυσιτελεῖν τοῖς τοιούτοις
χρησθῆναι, τέτῃς μάλιστα διώκῃ; νῆ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες,
εἴρη, ἵ θεοῖς ταῦτα πάντα ἔοικε. τὸ γὰρ τὸς νόμους αὐτοῖς τοῖς
ποσειδάωνσι τὰς τιμωρίας ἔχειν, βέλτιονος ἢ κατ' ἀνθρώ-
πον νομοθέτη δοκεῖ μοι εἶναι.

κέ'. Πότερον οὖν, ὦ Ιππία, τὸς θεὸς ἢ γῆ τὰ δίκαια νο-
μοθετεῖν, ἢ ἄλλα τῶν δικαίων; ὅκ ἄλλα μὰ Δί', εἴρη·
χολῇ γὰρ ἂν ἄλλός γέ τις τὰ δίκαια νομοθετήσκειν, εἰ μὴ θεός.
καὶ τοῖς θεοῖς ἄρα, ὦ Ιππία, τὸ αὐτὸ δίκαιόν τε καὶ νόμι-
μον εἶναι ἀρέσκει. τοιαῦτα λέγων τε καὶ παρόρων δικαιοτέρως ἐποίησεν
τὸς πλησιάζοντα.

illis qui ipsorum operâ utuntur, amici boni sunt: at qui
vicissim illis benè non faciunt, licet ob ingratitudinem
suam eis odio sint, tamen, quod horum opera imprimis
sibi utilis sit, eosdem studiosè quæritant? Profectò, in-
quit, mi Socrates, hæc omnia divina esse videntur. Nam
leges ipsas delinquentium pœnas continere, id mihi cu-
jusdam esse præstantioris legislatoris videtur, quàm hu-
mani.

25. Num igitur existimas, mi Hippiâ, Deos justâ præ-
scribere legibus, an verò à justis aliena? Minimè aliena,
inquit: nec enim facilè quis alius extra Deum justâ fan-
cire potest. Ergo etiam Diis, mi Hippiâ, placet idem &
justum esse & legitimum. Hujusmodi quædam quum &
diceret & faceret, reddebat illos, qui conveniebant ipsum,
justiores.

Κ Ε Φ. ε΄.

Ως δὲ καὶ τρακτικώτερος ἐποίει τὰς συνόνας ἑαυτοῦ, νῦν αὖ τὸτο λέξω. νομίζων γὰρ ἐγκράτειαν ἀγαθὸν εἶναι τῷ μέλλοντι καλὸν πὶ πράξειν, πρῶτον μὲν αὐτὸς φανερός ἦν τοῖς συνῶσιν ἡσκηκῶς αὐτὸν μάλιστα πάντων ἀνθρώπων· ἔπειτα ἀφελεγόμενος πρὸς πάντων μάλιστα τοὺς συνόνας πρὸς ἐγκράτειαν. αἰὲ μὲν οὖν πρὸς τῶν πρὸς ἀρετῇ χρησίμων αὐτὸς τε διετέλες μεμνημένος, καὶ τοὺς συνόνας πάντας ὑπομιμνήσκων.

β΄. Οἶδα δὲ ποτε αὐτὸν καὶ πρὸς Εὐθύδημον πρὸς ἐγκρατείας τοιάδε ἀφελεχθέντα· εἶπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἄρα καλὸν καὶ μεγαλεῖον νομίζεις εἶναι καὶ ἀνδρὶ καὶ πόλει κτῆμα ἐλευθερίαν; ὥς οἶόν τε γε μάλιστα, ἔφη.

CAP. V.

De Intemperantiâ.

CÆterum, quo pacto familiares suos magis ad agendum idoneos efficiebat, nunc dicam. Nam quum existimaret, temperantiam esse bonum ei qui præclarum aliquid gesturus esset; primum ipse familiaribus suis hominum omnium maximè in hoc exercitatus apparebat: deinde differendo omnium maximè familiares suos ad temperantiam impellebat. Itaque semper & ipse meminerat illorum, quæ ad virtutem conducirerent, & familiares suos omnes commonefaciebat.

2. Scio ipsum aliquando ad Euthydemum de temperantiâ hujusmodi quædam differuisse: Dic mihi, Euthydeme, ait, num pulchram & amplam tum viro tum reipublicæ possessionem esse putas libertatem? Maximam, inquit.

1 Scil. πρὸς ἐγκράτειαν, ut alio loco dicit. Ernest.

γ'. Οτις οὖν ἄρχεται ὑπὸ τῶν ἀφ' τῷ σώματι ἡδονῶν, καὶ ἀφ' ταύταις μὴ δυνάσασθαι πρᾶττειν τὰ βέλτιστα, νομίζεις τῷτον ἐλεύθερον εἶναι; ἤκιστα, ἔφη. ἴσως γὰρ ἐλεύθερον φαίνεται σοι τὸ πρᾶττειν τὰ βέλτιστα. εἴτα τὸ ἔχειν τοὺς κωλύσοντάς, τὰ τοιαῦτα ποιεῖν, ἀνελεύθερον νομίζεις; παντάπασι γε, ἔφη.

δ'. Παντάπασιν ἄρα σοι δοκοῦσιν οἱ ἀκρατεῖς ἀνελεύθεροι εἶναι; νῆ τὸν Δί', ἔφη, εἰκότως. πότερον δέ σοι δοκοῦσιν οἱ ἀκρατεῖς κωλύεσθαι μόνον τὰ κάλλιστα πρᾶττειν, ἢ καὶ ἀναγκάζεσθαι τὰ αἰσχρὰ ποιεῖν; ὁδὲν ἡττον ἔμοιγ', ἔφη, δοκοῦσι ταῦτα ἀναγκάζεσθαι, ἢ ἐκεῖνα κωλύεσθαι.

ε'. Ποίους δέ πινας δεσπότας ἡγῇ τοὺς τὰ μὲν ἄριστα κωλύοντάς, τὰ δὲ κακίστα ἀναγκάζοντας; ὥς δυνατὸν νῆ Δί', ἔφη, κακίους. δ' ὁλέαν δὲ ποῖαν κακίην νομίζεις εἶ);

3. Qui ergo à voluptatibus, quæ corpore percipiuntur, vincitur; ac per eas, quæ optima sunt, facere nequit; eumne tu hominem esse liberum putas? Minime, ait. Fortassis enim hoc tibi videtur esse liberale, facere nimirum optima. Ergo quosdam habere qui ventent, quominus agas talia, putas esse illiberale? Omnino, ait.

4. Igitur Intemperantes tibi omnino esse videntur illiberales? Profectò, inquit, & meritò. Utrum verò tibi videntur intemperantes tantum impediri, quo minus pulcherrima perficiant, an etiam cogi ad designandum turpissima? Nihilo mihi minus, inquit, ad hæc cogi videntur, quàm in illis impediri.

5. At quosnam illos esse putas dominos, qui optima quidem impediunt, ad pessima verò cogunt? Longè pessimos, ait. Et quam esse pessimam servitutem arbitraris?

ἐγὼ μὲν, ἔφη, τίω παρὰ τοῖς κακίοις δεσπόταις. τίω κακίστην ἄρα δουλείαν οἱ ἀκρατεῖς δουλεύουσιν; ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη.

ζ'. Σοφίαν δὲ, ὃ μέγιστον ἀγαθόν, ὃ δοκεῖ σοι ἀπείργασα τῶν ἀνθρώπων ἢ ἀκρασία, εἰς τὸνδούπιον αὐτὸς ἐμβάλλειν; ἢ ὃ δοκεῖ σοι προσέχειν τε τοῖς ὠφελῶσι καὶ κατὰμνησθάνειν αὐτὰ κωλύειν, ἀφέλκουσα ὅτι τὰ ἡδέα, καὶ πολλάκις αἰδονομύους, τῶν ἀγαθῶν τε καὶ τῶν κακῶν ἐκπλήξασα, ποιεῖν ὃ χεῖρον ἀντὶ τοῦ βελτίονος αἰρεῖσθαι; γινώσκει τούτ', ἔφη.

ζ'. Σωφροσύνην δὲ, ὦ Εὐθύδημε, τίτι ἀν φαίημεν ἥττον, ἢ τῷ ἀκρατῇ προσήκειν; αὐτὰ γὰρ δήπου τὰ ἐνδύπια, σωφροσύνης καὶ ἀκρασίας ἔργα ὅσιν. ὁμολογῶ καὶ τούτ', ἔφη. τὸ δ' ἐπιμελεῖσθαι, ὧν προσήκει, οἷοι τι ἰ λυπηρότερον ἀκρα-

Eam, ait, quæ apud pessimos dominos ferviatur. Ergone intemperantes servitutem pessimam serviunt? Ita mihi videtur, inquit.

6. Annon sapientiam, Bonum longè maximum, ab hominibus arcere videtur tibi intemperantia, & in contrarium eos conjicere? Non videtur tibi prohibere, quominus aliquis rebus ex usu futuris attendat, easque discat; dum pertrahit nos ad res voluptuarias, ac sæpe bona malaque sentientes percellens facit, ut pejus melioris loco eligamus? Fit hoc, inquit.

7. Cæterum prudentiam, mi Euthydeme, cui minus convenire dicemus quàm intemperanti? Nam prudentiæ ac intemperantiæ opera sibi met adversantur. Id etiam fateor, ait. Putasne quid à studiis eorum quæ conveniunt

1 Wells, κωλυπικώτερον, è conjecturâ Stephani, quod rectum videtur. non enim adjectivum hoc refertur ad ἀκρασίας, sed ad τὸ ἐπιμελεῖσθαι, quis autem concoquat λυπηρὰ τὸ ἐπιμελεῖσθαι? Verbum κωλύειν est in eadem re. sect. 6. Ernest.

σίας εἶναι; ὁ κοῦν ἔγωγ', ἔφη. τῷ δ' ἀντὶ τῶν ὠφελουμένων
τὰ βλάπτοντα προαιρῆσθαι ποιούντος, καὶ τούτων μὲν ὀπι-
μελεῖσθαι, ἐκείνων δὲ ἀμελεῖν πείθοντος, καὶ τοῖς σωφρο-
νῶσι τὰ ἐνδομτῖα ποιεῖν ἀναγκάζοντος, οἷον τι ἀνθρώπῳ χε-
κιον εἶναι; ὁ δὲν, ἔφη.

η'. Οὐκ ἔν τι ἔγκράτειαν τῶν ἐνδομτῶν ἢ τι ἄκρασίαν
εἰκὸς τοῖς ἀνθρώποις αἰτίαν εἶναι; πάνυ μὲν οὔν, ἔφη. ἔκ ἔν
καὶ ὅ τῶν ἐνδομτῶν τὸ αἵτιον εἰκὸς ἄριστον εἶναι; εἰκὸς γάρ,
ἔφη. ἔοικεν ἄρ', ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἄριστον ἀνθρώπῳ ἢ ἐγκρά-
τεια εἶναι. εἰκότως γάρ, ἔφη, ὦ Σώκρατες.

θ'. Εκείνο δὲ, ὦ Εὐθύδημε, ἥδη πρόποτε ἐνεθυμήθης;
ποῖον; ἔφη. ὅτι καὶ ὅτι τὰ ἡδέα, ἐφ' ἅπερ μόνα δοκεῖ ἢ
ἀκρασία τὰς ἀνθρώπους ἀγειν, αὐτὴ μὲν οὐ δύναται ἀγειν
ἢ δ' ἐγκράτεια πάντων μάλιστα ἡδεσθαι ποιεῖ. πῶς; ἔφη.

magis prohibere, quàm intemperantiam? Minimè, in-
quit. An quid homini putas esse nocentius, quàm quod
efficiat, ut noxia præferat utilibus; ac illis quidem ope-
ram impendere, hæc verò negligere suadeat; denique co-
gat illis nos contraria facere, quæ solent prudentes? Ni-
hil, ait.

8. Ergo temperantiam consentaneum est hominibus esse
causam contrariorum, quàm intemperantiam? Omnino, ait.
Igitur etiam causam hanc contrariorum consenta-
neum est optimam esse? Consentaneum, inquit. Ergo
videtur, mi Euthydeme, temperantia quiddam esse homi-
ni optimum. Et meritò quidem, ait, ὦ Socrates.

9. Illud autem, mi Euthydeme, considerâstine un-
quam? Qualenam? inquit. Quòd ad voluptates, ad
quas quidem solas nos ducere videtur intemperantia,
minimè illa possit perducere: sed quòd ipsa temperan-
tia longè maxima voluptatis sit causa. Quis? ait. Quo-

¹ ὥσπερ ἡ μὲν ἀκρασία οὐκ ἔωσα καρτερεῖν οὔτε λιμὸν, οὔτε δίψαν, ὅτε ἀφροδισίων ὀπιθυμίαν, οὔτε ἀγρυπνίαν, (δι' ὧν μόνων ἐστὶν ἡδέως μὲν φαγεῖν τε καὶ πιεῖν, καὶ ἀφροδισιάσαι, ἡδέως δ' ἀναπαύσασθαι τε καὶ κοιμηθῆναι, καὶ περιμείνοντας καὶ ἀναχρημύνας, ἕως ἂν ταῦτα ὥς ἐνὶ ἡδίστῳ γένηται) κωλύει τοῖς ἀναγκαιοτάτοις τε καὶ συνεχεύουσιν ἀξιολόγως ἡδέως. ἡ δ' ἐγκράτεια μόνη ποιεῖσα καρτερεῖν τὰ εἰρημύνα, μόνη καὶ ἡδέως ποιεῖ ἀξίως μνήμης ὅτι τοῖς εἰρημύνοις. πρῶτάπασι, ἔφη, ἀληθεῖ λέγεις.

1. Ἀλλὰ μὲν ² τὸ μαθεῖν τι καλὸν καὶ ἀγαθόν, καὶ ὅτι μελεθῆναι τῶν τοιούτων τινός, δι' ὧν ἂν τις καὶ τὸ ἐαυτοῦ σῶμα καλῶς διοικήσῃ, καὶ τὸν ἐαυτοῦ οἶκον καλῶς οἰκονομήσῃ, καὶ φίλοις καὶ πόλιν ὠφέλιμος γένοιτο, καὶ ἐχθρῶν κρατήσῃ, ἀφ'

niam intemperantia non ferens, ut tolerentur fames, sitis, rei veneræ cupiditas, vigiliæ, (per quæ sola suaviter comedere, bibere, venerem exercere possumus; suaviter quiescere ac dormire, expectantes ac sustinentes, donec illa quàm jucundissimè fiant) quominus maximè necessariis & continuis voluptatibus egregiè fruamur, impedit: temperantia verò, dum sola facit, ut quæ diximus, toleremus; etiam sola voluptatem memoratu dignam excitat in iis quæ recensuimus. Omnino vera dicis, ait.

10. Quinetiam à disciplinâ rerum honestarum & egregiarum, & à studiis eorum impedit, quibus quis rectè corpus suum regat, & familiam rectè administret, & amicis patriæque profit, & hostes superet, de quibus maximæ non

¹ Ὡσπερ, quia non sequitur ἔτι, suspectum est doctis viris. Itaque alii legi volunt, ὅτι ἂν ἡ &c. mihi maximè placet eorum sententia, qui ἀναγκασθὸν esse dicunt. Sic interdum invenias πρῶτον, & apud Latinos, primum, non sequente ἔπειτα, deinde. Ernest.

² Intell. κωλύει ἀκρασίᾳ. Ernest.

ῶν ὃ μόνον ὠφέλεια, ἀλλὰ καὶ ἡδοναὶ μέγισται γίνονται. οἱ μὲν γὰρ ἐγκρατεῖς ἀπολαύουσι, πλεονέκτες αὐτὰ, οἱ δ' ἀκρατεῖς ὁδυνὸς μετέχουσι. τῷ γὰρ ἂν ἥτιον φήσαιμεν τῶν τοιούτων προσήκειν, ἢ ὃ ἥκιστα ἔξεστι ταῦτα πλεονέκτεσιν, κατεχόμενῳ ὅτι τῷ σπουδάζειν πρὸς τὰς ἐγγυτάτω ἡδονάς;

ια'. Καὶ ὁ Εὐθύδημος, δοκῆς μοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, λέγειν, ὡς ἀνδρὶ ἥτιον τῶν ἀφ' τῆς σώματος ἡδονῶν πάνπαν ὁδυνίᾳς ἀρετῆς προσήκει. τί γὰρ ἀφαιρῆς, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἄνθρωπος ἀκρατὴς θηρίου τῆς ἀμαρτανῆς; ὅτις γὰρ τὰ μὲν κράτιστα μὴ σκοπεῖ, τὰ ἥκιστα δ' ὅκω πάντος τρόπου ζητῆς ποιεῖν, τί ἂν ἀφαιρῇ τῶν ἀφρονεστάτων βοσκομάτων; ἀλλὰ τοῖς ἐγκρατέσι μόνοις ἔξεστι σκοπεῖν τὰ κράτιστα τῶν πλεονεξμάτων, καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀφαιρῶντας κατὰ γένη, τὰ μὲν ἀγαθὰ πλεονεξῶν, τῶν δ' ἐκακῶν ἀπέχεσθαι.

ιβ'. Καὶ οὕτως, ἔφη, ἀρίστους τε καὶ εὐδαιμονεστάτους ἀν-

utilitates modò, sed etiam voluptates existunt. Ex his enim fructum percipiunt temperantes, dum ea faciunt; quum intemperantes nullius horum participes fiant. Nam cui dicere possimus hæc minus convenire, quàm qui ea minimè facit, occupatus quærendis voluptatibus maximè obviis?

11. Tum Euthydemus, dicere mihi, ait, videris, mi Socrates, omninò virtutem ad eum, qui à corporeis voluptatibus superetur, non pertinere. Nam quid interest, mi Euthydeme, inquit, inter hominem intemperantem & rudissimam belluam? Nam qui non considerat optima, & omninò facere quærit ea quæ jucundissima sunt, quid ille differt ab insipientissimis pecudibus? Soli temperantes res optimas considerare possunt, easque tum verbis tum reipsâ secundum genera fecernere, ac bonas quidem eligere, à malis autem abstinere.

12. Atque hoc modo dicebat viros præstantissimos ac

δρας γίνεσθαι, καὶ ἀγαλέμεσθαι δυνατωτάτης. ἔφη δὲ καὶ τὸ [ἀγαλέμεσθαι] ὀνομασθῆναι ἐκ τῆς συνιόντας κοινῇ βουλευέσθαι, ἀγαλέγοντας κατὰ γένη τὰ πράγματα. ἰ δεῖν οὖν πειθεσθαι ὅτι μάλιστα πρὸς τὸτο ἑαυτὸν ἑτοιμον παρασκευάζειν, καὶ τούτου μάλιστα ὀπιμελεῖσθαι. ἐκ τούτου γὰρ γίνεσθαι ἄνδρας αἰείτους τε, καὶ ἡγεμονικωτάτους, καὶ ἀγαλεκτικωτάτης.

Κ Ε Φ. ε'.

ΩΣ δὲ καὶ ἀγαλεκτικωτέρους ἐποίει τὴς συνόντας, πειράσσομαι καὶ τὸτο λέγειν. Σωκράτης γὰρ τὴς μὲν εἰδότες, πῇ ἕκαστον εἴη τῶν ὄντων, ἐνόμιζε καὶ τοῖς ἄλλοις

felicissimos effici, maximeque ad differendum idoneos. Aiebat etiam [ἀγαλέμεσθαι] ex eo dictum esse, quòd convenientes communiter consultant, dum res secundum genera discernunt. Itaque enitendum esse, ut ad hoc se quam paratissimum quisque reddat, eique rei maximè studeat. Nam ex eo fieri homines præstantissimos, & imperio dignissimos, & differendi peritissimos.

CAP. VI.

Differendi facultatem è consuetudine Socratis consequuntur Familiares.

QUO autem modo familiares suos etiam differendi peritiores effecerit, jam exponere conabor. Etenim putabat Socrates, eos, qui scirent quid essent res singulæ,

ἀν' ἐξηγείας δύνασθαι· τὰς δὲ μὴ εἰδόσας, ὅθεν ἔφη θαν-
μαστον εἶναι αὐτὰς τε σφάλλεσθαι, καὶ ἄλλας σφάλλειν. ὧν ἐνε-
κα σχοπῶν σὺ τοῖς σιωῶσι, τί ἕκαστον εἴη τῶν ὄντων, ὅδε πῶ-
ποιε ἔληγε. πάντα μὲν οὖν ἢ διωρίζετο, πολὺ ἔργον ἀν' εἴη
διεξελθεῖν· ἐν ὅσοις δὲ καὶ τὸ πρόπον τῆς ὀπισκέψεως δηλώ-
σιν οἶμαι, τοσαῦτα λέξω.

β'. Πρῶτον δὲ περὶ εὐσεβείας ὧδε πῶς ἐσκόπευ· Εἰπέ μοι,
ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ποῖόν τι νομίζεις εὐσέβειαν εἶναι; καὶ ὅς,
κάλιστον νῆ Δί', ἔφη. ἔχεις οὖν εἰπεῖν, ὁποῖός τις ὁ εὐσεβὴς
ᾖ; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ἔφη, ὁ τὰς θεῶν τιμῶν. ἔξεστι δὲ, ὅν ἄν
τις βέλῃται πρόπον, τὰς θεῶν τιμῶν; οὐκ· ἄλλὰ νόμοι εἰσὶ,
καθ' οὓς δὲ τὰτο ποιεῖν.

γ'. Οὐκοῦν ὁ τὰς νόμους τούτους ποιοῶν, εἰδείη ἂν, ὥς δὲ
τὰς θεῶν τιμῶν; οἶμαι ἔγωγ', ἔφη. ἅρ' οὖν ὁ εἰδὼς τὰς θεῶν

posse aliis etiam eas explicare: qui verò nescirent, eos
& falli & alios quoque fallere, non mirum esse dicebat.
Ideoque nunquam suis cum familiaribus considerare desi-
nebat, quid res quælibet esset. At omnia quomodo de-
finiret, operosum fuerit percensere. Quæ igitur modum
considerationis hujus indicatura puto, illa dicam.

2. Primum de pietate hoc modo considerabat: Dic mi-
hi, mi Euthydeme, inquit, quale quiddam esse putas pie-
tatem? Et ille, Pulcherrimum profectò, ait. Potestne
igitur dicere, qualis sit homo pius? Is, ait, mihi videtur,
qui Deos honore afficit. Licetne verò Deos eo modo ho-
norare, quo quisque vult? Non; sed leges quædam sunt,
secundum quas id faciendum est.

3. Ergo qui leges has observat, is scire possit, quo pa-
cto Dii sint honorandi? Arbitror, ait. Ergo qui Deos no-

I Socrates mox, correctione adhibitâ, addit; ὥς δὲ, τιμῶν, εὐσεβὴς ἐστ.

τιμᾶν, ὅκ' ἄλλως οἶεται δεῖν τὸτο ποιεῖν, ἢ ὥς οἶδεν; ὁ γὰρ οἷον, ἔφη. ἄλλως δέ τις θεοὺς τιμᾶ, ἢ ὥς οἶεται δεῖν; ὁκ οἶμα, ἔφη.

δ'. Ο ἄρα τὰ πρὸς τὰς θεὰς νόμιμα εἰδὼς, νομίμως ἀν τὰς θεὰς τιμᾷ. πάνυ μὲν οἷον. ὁκδὲν ὅγε νομίμως τιμᾷ, ὥς δὲ, τιμᾶ; πῶς γὰρ ὁ; ὁ δέ γε, ὥς δὲ, τιμᾷ, εὐσεβὴς ἐστὶ; πάνυ μὲν οἷον, ἔφη. ὁ ἄρα τὰ πρὸς τὰς θεὰς νόμιμα εἰδὼς, ὀρθῶς ἀν ἡμῖν εὐσεβὴς ὡριζόμενος εἴη. ἐμοὶ γδὲ, ἔφη, δοκεῖ.

ε'. Ανθρώποις τε ἄρα ἔξεστιν, ὅν ἂν τις τρόπον βέληται, χρῆσθαι; οὐκ. ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτοις ὁ εἰδὼς, ἅ ὅτι νόμιμα, κατὰ δὲ πρὸς ἀλλήλους χρῆσθαι, νόμιμος ἀν εἴη. ὁκδὲν οἱ κατὰ ταῦτα χρώμενοι ἀλλήλοις, ὥς δὲ, χρῶνται; πῶς γὰρ ὁ; ὁκδὲν οἶγε, ὥς δὲ, χρώμενοι, καλῶς χρῶνται; πάνυ μὲν οἷον, ἔφη. ὁκδὲν οἶγε τοῖς ἀνθρώποις καλῶς χρώ-

vit honorare, non aliter id faciendum putat, quàm uti scit? Non aliter, inquit. Estne quisquam qui Deos honoret aliter, quàm putet oportere? Non arbitror, ait.

4. Ergo qui novit ea quæ legitima sunt erga Deos, is legitimè Deos honorat. Omnino, ait. Qui igitur legitimè ipsos honorat, is honorat, ut oportet? Quî non? Qui verò sic, ut oportet, honorat, an pius est? Omnino, inquit. Ergo qui legitima novit erga Deos, eum rectè pium definiverimus. Ita mihi videtur, ait.

5. An verò licet hominibus sic uti, quemadmodum aliquis vult? Non: sed apud hos etiam qui novit legitima, secundum quæ alter altero uti debet, legitimus scilicet erit. Ergo qui secundum hæc se invicem utuntur, ut decet utuntur? Quî non? Num verò qui utuntur, ut decet, rectè utuntur? Omnino, ait. Ergo qui rectè utuntur ho-

1 Stephanus malebat; κατὰ δ', quia sequitur κατὰ ταῦτα. Ernest,

μυνοι, καλῶς πράττεισιν ἡ τῶνθρώπεια πράγματα; εἰκός γ', ἔφη.

ε'. Οὐκ ἔν οἱ τοῖς νόμοις πειθόμενοι, δίκαια ἔτι ποιῶσι; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. δίκαια δὲ οἶσθα, ἔφη, ὅποια καλεῖται; ἀ οἱ νόμοι κελεύουσιν, ἔφη. οἱ ἄρα ποιῶντες ἀ οἱ νόμοι κελεύουσιν, δίκαιά τε ποιῶσι, καὶ ἀ² δὲ. πῶς γὰρ ὅ; Οὐκ ἔν οἴγε τὰ δίκαια ποιοῦντες, δίκαιοί εἰσιν; οἴμαι ἔγωγ', ἔφη. οἴδ' οὖν πιναι, πείθεσθαι τοῖς νόμοις, μὴ εἰδότας ἀ οἱ νόμοι κελεύουσιν; οὐκ ἔγωγ', ἔφη. εἰδότας δὲ ἀ δὲ ποιεῖν, οἴδ' πινὰς οἶεσθαι, δεῖν μὴ ποιεῖν ταῦτα; ἔκ οἴομαι, ἔφη. οἶδας δὲ πιναι ἄλλα ποιῶντας, ἢ ἀ οἴομαι δεῖν; οὐκ ἔγωγ', ἔφη. οἱ ἄρα τὰ δεῖ τῶν ἀνθρώπων νόμιμα εἰδότες, τὰ δίκαια ἔτι ποιῶσιν; πάνυ μ' ἔν, ἔφη. ἔκ ἔν οἴγε τὰ δίκαια ποιῶντες, δίκαιοί εἰσι;

minibus, illi etiā res humanas rectè agunt? Consentaneum, inquit.

6. Num qui legibus parent, iusta faciunt? Omnino, inquit. Scis autem qualianam iusta dicantur? Quæ leges jubent, ait. Ergo qui ea faciunt, quæ leges jubent, tum iusta faciunt, tum quæ fieri debent. Quis non? An verò iusti sunt, qui iusta faciunt? Arbitror equidem, ait. Ergone putas legibus aliquos parere, qui nesciunt quæ leges jubent? Non equidem, ait. At qui sciunt quid faciendum sit, eosne putas arbitrari, faciendum id non esse? Non puto, ait. An aliquos nosti, qui alia faciunt, quàm quæ fieri debere putant? Minimè, inquit. Ergo qui sciunt, quæ legitima sunt erga homines, iusta faciunt? Omnino, ait. Qui igitur iusta faciunt, iusti sunt?

1 Vide Indicem.

2 Post δὲ poni possit interrogationis nota, sicut habetur supra, post πινῶν & post δεῖν, atque alibi. H. Steph.

τινες γὰρ ἄλλοι; ἔφη. ὁρθῶς ἂν ποτε ἄρα ὀριζοίμεθα, ὀριζόμενοι δικάσιους εἶναι τὰς εἰδόσας τὰ πρὸς ἀνθρώπους νόμιμα; ἔμοιγε δοκᾷ, ἔφη.

Ζ'. Σοφίαν δὲ τί ἂν φήσαιμεν εἶναι; εἰπέ μοι, πότερά σοι δοκᾷ οἱ σοφοί, ἃ ἐπίστανται, ταῦτα σοφοί εἶναι, ἢ εἰσὶ τινες, ἃ μὴ ἐπίστανται, σοφοί; ἃ ἐπίστανται δὴλον ὅτι, ἔφη. πῶς γὰρ ἂν τις, ἃ γὰρ μὴ ἐπίσταιτο, ταῦτα σοφὸς εἴη; ἄρ' οὖν οἱ σοφοί, ἐπιτήμη σοφοί εἰσιν; τίτι γὰρ, ἔφη, ἄλλω τις ἂν εἴη σοφὸς, εἰ γὰρ μὴ ἐπιτήμη; ἄλλο δὲ τι σοφίαν οἶμι εἶναι, ἢ ᾧ σοφοί εἰσιν; ὅκᾳ ἔγωγε. ἐπιτήμη ἄρα σοφία ἐστίν; ἔμοιγε δοκᾷ. ἄρ' οὖν δοκᾷ σοι ἀνθρώπῳ δυνατόν εἶναι τὰ ὄντα πάντα ἐπίσταντος; ἔδὲ μὰ Δί', ἔμοιγε πολλοτὸν μέρος αὐτῆς. πάντα μὲν ἄρα σοφὸν ἔχει οἷόν τε ἀνθρώπον εἶναι; μὰ Δί' ἔδῃτα,

Qui tandem alii? ait. Ergo rectè definiamus, si eos esse justos definiverimus, qui sciunt quæ legitima sint erga homines? Sic mihi videtur.

7. Quid verò dicere possimus sapientiam esse? Dic mihi; utrum tibi sapientes, in iis quæ nōrunt, sapientes esse videantur; an aliqui sint in iis sapientes, quæ nesciunt? Nimirum in illis sapientes sunt, quæ sciunt. Nam quī possit aliquis esse sapiens in illis, quæ nescit? Num igitur sapientes, scientiā sunt sapientes? Quānam aliā re sapiens aliquis fuerit, si non scientiā? Num verò putas quiddam aliud esse sapientiam, quàm quo homines sapientes sunt? Non equidem. Ergo sapientia est scientia? Mihi quidem videtur. Ergone tibi videtur, hominem res omnes scire posse? Immo nec partem profectò rerum aliquantulam. Homo igitur in omnibus nequit esse sapiens? Minimè profectò,

ἔφη. ὃ ἄρα ὀπίσταιται ἕκαστος, τί το καὶ σοφός ἐστιν; ἔμοιγε δοκεῖ.

ἦ. Ἀρ' οὖν, ὦ Εὐθύδημε, καὶ ταγαθὸν οὕτω ζητητέον ἐστὶ; πῶς; ἔφη. δοκῇ σοι τὸ αὐτὸ πᾶσιν ὠφέλιμον εἶναι; οὐκ ἔμοιγε. τί δέ; τὸ ἄλλω ὠφέλιμον οὐ δοκῇ σοι ἐνίοτε ἄλλω βλαβερόν εἶναι; καὶ μάλα, ἔφη. ἄλλο δ' ἂν τι φαίης ἀγαθὸν εἶναι, ἢ τὸ ὠφέλιμον; ἔκ ἐγὼγ', ἔφη. τὸ ἄρα ὠφέλιμον, ἀγαθὸν ἐστίν, ὅτῳ ἂν ὠφέλιμον ᾖ; δοκῇ μοι, ἔφη.

θ'. Τὸ δὲ καλὸν ἔχοιμεν ἂν πῶς ἄλλως εἰπεῖν, ἢ, εἰ ἐστίν, ὀνομάζεις καλὸν ἢ σῶμα, ἢ σκεῦος, ἢ ἄλλ' ὅποιον, ὃ οἶσθα πρὸς πάντα καλὸν εἶναι; μὰ Δί' οὐκ ἐγὼγ', ἔφη. ἄρ' οὖν, πρὸς ὃ ἂν ἕκαστον χρήσιμον ᾖ, πρὸς τί το ἐκάστῳ καλῶς ἔχει χρῆσθαι; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. καλὸν δὲ πρὸς ἄλλο τί ἐστίν ἕκαστον, ἢ πρὸς ὃ ἐκάστῳ καλῶς ἔχει χρῆσθαι; ἔδὲ πρὸς ἓν ἄλλο,

ait. Ergo in eo quis est sapiens, quod scit? Mihi quidem videtur.

8. Num & de bono, Euthydeme, sic quærendum erit? Quomodo? ait. Num idem tibi videtur omnibus esse utile? Non mihi quidem. Quid? An quod utile est alteri, non tibi videtur esse nonnunquam alteri noxium? Omnino, ait. Num quid aliud potes dicere bonum esse, quàm quod sit utile? Non equidem, ait. Ergo quod est utile, bonum est illi, cui utile fuerit? Videtur, inquit.

9. An verò pulchrum aliter appellare possimus, quàm uti dicimus aut pulchrum corpus, aut vas, aut aliud quiddam, quod scis esse ad omnia pulchrum? Non equidem profectò, inquit. Ergo ad quod utile quidque fuerit, ad id cuique pulchrum est eo uti? Omnino, ait. Num autem quævis res ad aliud quiddam pulchra est, quàm cuius usus singula pulchrè applicentur? Ad nihil aliud,

ἔφη. τὸ χρήσιμον ἄρα καλὸν ὅτι, πρὸς ὃ ἀνὴρ ἢ χρήσιμον;
ἐμοίγε δοκεῖ, ἔφη.

ἰ. Ανδρείαν δὲ, ὦ Εὐθύδημε, ἄρα τῶν καλῶν νομίζεις
εἶναι; κάλλιστον μὲν οὖν ἔγωγ', ἔφη. χρήσιμον ἄρα οὐ πρὸς
τὰ ἐλάχιστα νομίζεις τὴν ἀνδρείαν; μὰ Δί', ἔφη, πρὸς
τὰ μέγιστα μὲν οὖν. ἄρ' οὖν δοκεῖ σοι πρὸς τὰ δεινὰ τε καὶ
ὀπικίνδυνα χρήσιμον εἶναι τὸ ἀγνοεῖν αὐτά; ἥκιστα γ', ἔφη.
οἱ ἄρα μὴ φοβούμενοι τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ τὸ μὴ εἰδέναι τί
ὅτιν, ὅκ' ἀνδρείοι εἰσι; νῆ Δί', ἔφη. πολλοὶ γὰρ ἀνὴρ οὕτω
γε¹ τῶν γε μαινομένων καὶ τῶν δειλῶν ἀνδρείοι εἶεν. τί δὲ οἱ
καὶ² τὰ μὴ δεινὰ δεδοικότες; ἔτι γε, νῆ Δία, ἥτιον, ἔφη. ἄρ'
οὖν τοὺς μὲν ἀγαθοὺς πρὸς τὰ δεινὰ καὶ ὀπικίνδυνα ὄντας,
ἀνδρείους ἡγῆσθαι εἶναι, τοὺς δὲ κακοὺς, δειλοὺς; πάνυ μὲν
οὖν, ἔφη.

inquit. Ergo quod est utile, pulchrum est ad quod utile
fuerit? Ita mihi videtur, inquit.

10. Fortitudinem verò, mi Euthydeme, num inter pul-
chra esse censes? Immo pulcherrimum quid, ait. Ergo tu
fortitudinem non ad minima utilem esse statuis? Certè,
inquit, ad maxima. Num igitur tibi utile esse ad terribi-
lia & periculosa videtur, ea ipsa ignorare? Minimè, in-
quit. Ergo qui ejusmodi non metuunt, propterea quòd
nesciant quid sint, non sunt fortes? Non profectò, inquit:
nam cæteroqui multi homines insani & timidi, fortes es-
sent. Quid autem illi, qui non terribilia metuunt? Mul-
tò minus, inquit. Qui ergo boni sunt ad terribilia &
periculosa, hos fortes esse putas; qui verò mali, timidos?
Omninò, inquit.

¹ Pro τῶν γε μ. Stephanus è Stobæo legebat, τῶν τε μ. Ernest.

² Vid. ad lib. I. c. I. §. 14.

ια'. Αγαθούς δὲ πρὸς τὰ τοιαῦτα νομίζεις ἄλλους πινὰς, ἢ τὸς δυναμένους αὐτοῖς καλῶς χρῆσθαι; οὐκ, ἀλλὰ τέττας, ἔφη. κακούς δὲ ἄρα τὸς οἷος τέτοις κακῶς χρῆσθαι; πινὰς γὰρ ἄλλους; ἔφη. ἄρ' οὖν ἕκαστοι χρῶνται, ὥς οἰόνται δεῖν; πῶς γὰρ ἄλλως; ἔφη. ἄρα οὖν οἱ μὴ δυναμένοι καλῶς χρῆσθαι, ἴσασιν ὥς δεῖ χρῆσθαι; ἔθιπες γε, ἔφη. οἱ ἄρα εἰδότες ὥς δεῖ χρῆσθαι, ἔτι καὶ δυνάμει; μόνοι γε, ἔφη. τί δέ; οἱ μὴ διημαρτηκότες ἄρα κακῶς χρῶνται τοῖς τοιούτοις; οὐκ οἶμαι, ἔφη. οἱ ἄρα κακῶς χρώμενοι διημαρτήκασιν; εἰκός γε, ἔφη. οἱ μὲν ἄρα ὀπίσθιοι τοῖς δεινοῖς τε καὶ ὀπίκινδύοις καλῶς χρῆσθαι, ἀνδρείοι εἰσιν· οἱ δὲ ἀγλαμαρτάνοντες τέττα, δειλοί; ἔμοιγε δοκῶσιν, ἔφη.

ιβ'. Ἡ Βασιλείαν δὲ καὶ Τυραννίδα, ἀρχαὶς μὲν ἀμφοτέραις

11. An verò putas ad talia quosdam alios etiam bonos esse, quàm qui eis uti rectè possint? Non, ait, sed hos ipsos. Malos autem, qui his malè utantur? Quosnam alios? inquit. Ergone utuntur singuli, ut oportere se arbitrantur? Quà aliter? inquit. Sciuntne qui non possunt rectè uti, quo pacto utendum sit? Nequaquam, inquit. Igitur qui nòrunt ut sit utendum, illi etiam possunt? Immo soli, inquit. Quid? Siqui non aberraverunt ab eorum usu, num malè his utuntur? Non arbitror, inquit. Ergo qui malè utuntur, aberrant? Consentaneum, ait. Qui igitur terribilibus & periculosis rectè uti sciunt, sunt fortes; qui verò ab hoc aberrant, timidi sunt? Mihi quidem videntur, inquit.

12. Cæterum & regnum & tyrannidem, utrumque ju-

I Τῆς Δημοκρατίας, τῆς Τυραννίδος, καὶ τῆς Βασιλείας ἔπαινον, καὶ ψόρον, Euripides versibus elegantissimis persequitur, ἐν ταῖς Ἰκέποις, pag. ex Plantini typis 325, 326. eum consule. Illic enim multa reperies quæ

ἡγεῖτο εἰ), διαφέρειν δὲ ἀλλήλων ἐνόμιζε. τίω μὲν γὰρ, ἐκόντων τε τῶν ἀνθρώπων καὶ κατὰ νόμους, τῶν πόλεων ἀρχὴν, βασιλείαν ἡγεῖτο· τίω δὲ ἀκόντων τε καὶ μὴ κατὰ νόμους, ἀλλ' ὅπως ὁ ἀρχὸν βέλοισι, τυραννίδα. καὶ ὅπῃ μὲν ἐκ τῶν τὰ νόμιμα ὑπεταγμένων αἱ ἀρχαὶ καθίστανται, ταύτῃ τίω πολιτείαν ἀριστοκρατίαν ἐνόμιζεν εἶναι· ὅπῃ δ' ἐκ πτωχμάτων, πλυτοκρατίαν· ὅπῃ δ' ἐκ πάντων, δημοκρατίαν.

ιγ'. Εἰ δὲ τις αὐτῷ πρὸς τὸ ἀντιλέγει, μηδὲν ἔχων σαφὲς λέγειν, ἀλλ' ἄνευ ἀποδείξεως, ἥτοι σοφώτερον φάσκων εἶναι, ὅν αὐτὸς λέγει, ἢ πολιτικώτερον, ἢ ἀνδρειότερον, ἢ ἄλλό τι τῶν τοιούτων, ὅτι τίω ὑπόθεσιν ἐπανῆγεν ἀνὰ πάντα τὸν λόγον ὥδ' ἔπος.

dicabat esse quidem imperium, verum inter se differre statuebat. Nam regnum esse putabat, in homines volentes secundum civitatum leges imperium; at in homines nolentes, nec secundum leges, sed ex arbitrio principis imperium, esse tyrannidem. Atque ubi magistratus ex iis constituerentur, qui legitima perficiunt, eam reipublicæ formam existimabat esse, in quâ Optimates dominantur; ubi ex censibus, locupletum imperium; ubi ex universis, statum popularem.

13. Quod si quis ipsi aliquâ in re adversaretur, qui nihil certi, quod diceret, haberet; ac sine demonstratione, vel sapientiozem esse prædicaret illum, cujus ipse mentionem faceret, vel civilis administrationis peritiozem, vel fortiozem, vel quid aliud ejusmodi; hoc quodam modo orationem omnem ad rem propositam reducebat.

magnam huic loco lucem afferent, & Socratis sententiam confirmabunt. *Æmil. Port.*

1 Vide Indicem v. ὑπόθεσις.

14. Φίλος σὺ ἀμείνω πολίτῳ εἶναι, ὃν σὺ ἐπαινῆς, ἢ ὃν ἐγώ; φημὶ γὰρ οὖν. τί οὖν; ὅκ' ἐκείνο πρῶτον ἐπισκεψώμεθα, τί ὅστιν ἔργον ἀγαθὸν πολίτης; ποιῶμεν τῆτο. ὅκ' οὖν ἐν μὲν χρημάτων διοικήσει χρητοίη ἂν ὁ χρήμασιν εὐπρωτέρων τῶν πόλιν ποιῶν; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. ἐν δὲ γε πολέμῳ, ὁ καθυπερτέρων τῶν ἀντιπάλων; πῶς γὰρ οὐ; ἐν δὲ πρεσβείᾳ ἄρα, ὅς ἂν φίλους ἀντὶ πολέμιων πρῶτα σκευάζῃ; εἰκότως γε. ὅκ' οὖν καὶ ἐν δημηγορίᾳ, ὁ εἰσαίσεις τε παύων, καὶ ὁμόνοιαν ἐμποιῶν; ἔμοιγε δοκεῖ. οὕτω δὲ τῶν λόγων ἐπαναγομένην, καὶ τοῖς ἀντιλέγουσιν αὐτοῖς φανερὸν ἐγίνετο πάλῃ θές.

15. Οπότε δὲ αὐτὸς πὶ τῷ λόγῳ διεξίει, ἀπὸ τῶν μάλιστα ὁμολογουμένων ἐπορεύετο, νομίζων ταύτῃ τῶν ἀσφάλειαν εἶναι λόγου. τοιγαροῦν πολὺ μάλιστα, ὧν ἐγὼ οἶδα, ὅ, πὶ λέγει, τοὺς ἀκούοντας ὁμολογούντας πρῶτον ἔφη.

14. Tunc civem esse meliorem ais, quem ipse prædicas, quàm quem ego? Aio. Quid ergo? annon id primum considerabimus, quod boni civis sit officium? Faciamus id sane. Ergo in opum administratione potior illius erit ratio, qui rempublicam opulentiorē reddit? Omnino, ait. At in bello, qui hostium victricem efficit? Qui non? At in legatione, qui amicos ex hostibus efficit? Merito. Ergo etiam in concionibus ad plebem, qui seditiones compescuerit, & auctor concordiae fuerit? Ita mihi videtur. Hoc modo quum sermo reduceretur, etiam illis ipsis, qui contradicebant, veritas elucescebat.

15. Cæterum quum ipse aliquid oratione percurreret, per ea progrediebatur, quæ maximè essent in confesso; quod esse hanc orationis certitudinem arbitraretur. Itaque quum aliquid dicebat, longè omnium maximè, quos ego novi, auditores suos, ut idem faterentur, adduceret. Aiebat

δὲ, καὶ Ὅμηρον τῷ Ὀδυσσεὶ ἀναθεῖναι τὸ ἀσφαλὴ ῥήτορα εἶναι,
ὥς ἰκανὸν αὐτὸν ὄντα διὰ τῶν δοκούντων τοῖς ἀνθρώποις ἀγεῖν τὰς
λόγους. ὅτι μὲν οὖν ἀπλῶς πρὸς ἑαυτὸν γνώμῃ ἀπεφάνετο
Σωκράτης πρὸς τὰς ὁμιλουῦσας αὐτῷ, δοκῶ μοι δῆλον ὅτι
τῶν εἰρημνύων εἶναι.

Κ Ε Φ. Ζ'.

ΟΤΙ δὲ καὶ αὐτάρκεις ἐν ταῖς προσηκούσαις πράξεσιν αὐτὰς
εἶναι ἐπεμελείτο, νῦν ἵ τούτο λέξω. πάντων μὲν γὰρ, ὧν ἐγὼ
οἶδα, μάλιστα ἐμελεῖν αὐτῷ εἰδέναι, ὅτι τις ὁπσιμῶν εἴη τῶν
συνόντων αὐτῷ. ὧν δὲ προσηκὺς ἀνδρὶ καλῷ καὶ γαθῷ εἰδέναι,
ὅ, τι μὲν αὐτὸς εἰδείη, πάντων προθυμότερα ἐδίδασκεν. ὅτι δὲ
αὐτὸς ἀπειρότερος εἴη, πρὸς τὰς ὁπσιμύους ἤγειν αὐτὰς.

& Homerum id Ulyssī tribuisse, quòd esset orator cautus,
quia per ea quæ hominibus viderentur, orationes suas de-
ducere posset. Itaque perspicuum esse, ex iis quæ dixi-
mus, arbitror, Socratem ad colloquentes secum senten-
tiam suam simpliciter protulisse.

CAP. VII.

Quid & quantum sit in quâcunque Arte discendum.

QUOD etiam operam dederit, ut ipsi in agendis iis,
quæ sibi convenirent, satis essent idonei; id nunc
exponam. Etenim maximè *Socrati* omnium, quos equi-
dem novi, curæ erat, ut sciret, quâ in re suorum familia-
rium quisque peritus esset. Quæ verò virum honestum &
egregium scire convenirent, eorum nihil non, quod qui-
dem esset ipsi cognitum, cupidissimè docebat: quâ verò
in re esset minus ipse peritus, ad peritos eos deducebat.

β'. Εδίδασκε δὲ καὶ μέχρι οὗτου δεοὶ ἐμπειροῦν εἶναι
ἐκάστου πραγμάτων τὸν ὀρθῶς πεπαιδευμένον. ἰ αὐτίκα,
γεωμετρίαν μέχρι μὲν τῆς ἐφ' ἣν δεῖν μάθάνειν, ἕως ἵνα
ὅς τις γένοιτο, εἴποτε δέησιν, γινώσκω μέτρω ὀρθῶς ἢ πλανά-
λαβεῖν, ἢ πλανάσθαι, ἢ ἀγνέειν, ἢ ἔργον ἀποδείξασθαι.
οὕτω δὲ τοῦτο ῥαδίον εἶναι μάθαι, ὥστε τὸν προσέχοντα τὸν

2. Præterea docebat, quousque hominem rectè institu-
tum cujusque rei peritum esse conveniat. Primum ab in-
eunte ætate geometriam eo usque discendam aiebat, do-
nec quis posset, si opus fuerit, terram vel rectâ metiendi
ratione accipere, vel tradere, vel distribuere, vel opus de-
signare. Atque hoc tam facile disci posse, ut qui animum

ἰ *Αὐτίκα* in primæ editionis indice interpretatus sum, *primum*.
Nec nunc adeo pœnitet. Sic hoc verbum accipi censet etiam *Vigerus*
de idiot. Gr. L. p. m. 229 & sic est apud *Aristoph. Plut.* sed nec dis-
plicet interpretari, *exempli gratiâ*; atque hâc occasione hanc verbi sig-
nificationem, vulgo non animadvertam, demonstrare. Apud *Platonem*
sæpe sic est. *Alcibiad. II.* init. ὥσπερ τὸν Οἰδίπουν αὐτίκα φασὶν εὐξασθαι
&c. *ut dicunt*, ex causâ, *OEdipum precatum esse*. Ibid. paulo post:
Αὐτίκα τῶν σῶν ἡλικιωτῶν εἰ πινες τυγχάνουσιν ἀφρονες ὄντες &c. *Si*, verbi
causâ, *quidam* &c. In eodem dialogo est alio loco, ἐκὼν οἱ ῥήτορες αὐ-
τίκα &c. &c. sic non solum in hoc sed aliis dialogis sæpe. Quo magis
miror ab Interpretibus hanc vim verbi intellectam non esse, nec in Le-
xicis obviam esse. Omnium maximè ridiculus est *Dacierius*, ad illum
ipsum dialogum gallicè ab ipso conversum. Socrates dicit, ignorantiam
interdum esse bonam. Id ut demonstret, sic dicit: εἰ σοι αὐτίκα μάλα
παρουσάειν, Περικλέα --- εἰπὲν, εἰ ἔνδον ἐστὶ, βεβλόμενον ἀποκτεῖναι αὐτόν &c.
Interpretes male: *statim*. Quid vero *Dacierius*? negat hoc verum
esse; quod Pericles, quo tempore ille sermo habitus esset, jam mortuus
fuisset. Itaque reddendum esse, *Si tibi olim in mentem venisset*: nam
hanc quoque verba vim habere. Nihil vidi acutius! Redde, *si tibi*,
verbi causâ, *in mentem veniret*. nec illud *veniret* perturbet aliquem.
Quis in exemplis tam scrupulosus sit? paulo post de eâdem re dicit,
ἐθέλειν ἂν σε τῶν πειράσεων. Apud *Hippocratem* ita sæpe occurrere
post *Duretum Girardetum* vidit ad lib. de rat. Vict. in morb. acut. p. 32.
nam ipse *Galenus* ignoravit. *Ernest.*

τοῦν τῇ μετρήσει, ἅμα τὴν τε γῆν, ὅποση ᾖ, εἰδέσθαι, καὶ ὥς μετρεῖται ὀπισθάμδρον ἀπιέναι.

γ'. Τὸ δὲ μέχρι τῶν δυσζυγέτων ἀριθμημάτων γεωμετρίαν μαθητὴν ἀπεδοκίμαζει. ὅ, τι μὲν γὰρ ἀφελοῖν ταῦτα, οὐκ ἔφη ὁρᾶν· (καὶ τοι ἔκ' ἀπειροῦς γε αὐτῶν ἦν) ἔφη δὲ ταῦτα ἱκανὰ εἶναι ἀνθρώπου βίον κατατελεῖν, καὶ ἄλλων πολλῶν τε καὶ ὠφελίμων μαθημάτων σπουκωλύειν.

δ'. Εκέλευε δὲ καὶ ἀστρολογίας ἐμπείρους γίγνεσθαι, καὶ ταύτης μέντοι μέχρι τῆς νυκτὸς τε ὥραν, καὶ μηνὸς, καὶ ἐνιαυτοῦ διύασθαι γινώσκειν, ἐνεκα πορείας τε, καὶ πλοῦ, καὶ φυλακῆς· καὶ ὅσα ἄλλα ἢ νυκτὸς, ἢ μηνὸς, ἢ ἐνιαυτοῦ περὶ τείλει, περὶ ταῦτ' ἔχειν τεκμηρίοις χρῆσθαι, τὰς ὥρας τῶν εἰρημνύων ἀγαθῶν γινώσκοντάς. καὶ ταῦτα δὲ ῥάδια εἶναι μα-

ad dimensionem advertat, is & scire possit, quanta sit ipsa terra, & cognitâ metiendi ratione discedat.

3. Verùm in geometriâ discendâ progressum ad descriptiones usque intellectu difficiles, improbabat. Nec enim, quid ex res usus haberent, videre se dicebat; (licet illarum minimè rudis esset) posse verò aiebat eas omnem hominis vitam absumere, ac ab aliis multis utilibusque disciplinis avocare.

4. Hortabatur etiam, ut astrorum doctrinæ adeo periti essent, ut & noctis & mensis & anni tempora cognoscere possent, tum itineris ac navigationis causâ, tum excubiarum, aliarumque rerum, quæcunque vel per noctem, vel in mense, vel in anno geruntur; ut ad ea certis indiciis uti possent, quibus illorum, quæ diximus, tempora dignoscerent. Atque hæc disci facilè ab iis posse, qui noctu

1 Habuit enim præceptorem geometriæ celeberrimum geometram Theodorum Cyrenæum. vide ad c. 2. sect. 10. hujus libri. Ernest.

θεῖν ὡς τε τῶν ἱ νυκτοθηρῶν, καὶ κυβερνητῶν, καὶ ἄλλων πολ-
λῶν, οἷς ὅπριμελές ταῦτα εἶδέναι.

ε'. Τὸ δὲ μέχει τῶν ἀτρονομίαν μαθητάνειν, μέχει τῶ
καὶ τὰ μὴ ἐν τῇ αὐτῇ θεωροῦν ὄντα, καὶ τὰς πλάνητάς τε,
καὶ ἀσταθμήτας ἀτέρας γνῶναι, καὶ τὰς ἀποστάσεις αὐτῶν
ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τὰς διεόδους, καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν ζη-
τῶναι, κατατερίβεσθαι, ἰσχυρῶς ἀπέτρεπεν. ὠφέλειαν μὲν γὰρ
θεωρίαν ἔδ' ἐν τούτοις ἔφη ὄραν, (καίτοι θεὸς τῶν γε ἀνέ-
μοος ἦν) ἔφη δὲ καὶ ταῦτα ἰσχυρὰ εἶναι κατατερίβειν ἀνθρώ-
που βίον, καὶ πολλῶν καὶ ὠφελίμων ἀποκωλύειν.

στ'. Οὕτως δὲ τῶν ὁρατῶν, ἢ ἕκαστα ὁ θεὸς μηχανᾶται,
φροντιστὴν γίνεσθαι, ἀπέτρεπεν. οὔτε γὰρ εὐρετὰ ἀνθρώποις
αὐτὰ ἐνόμιζεν εἶναι, οὔτε χερίσιν θεοῖς ἀν' ἡγέτο τὸν ζη-
τῶντα, ἀλλ' ἐκείνοι σαφηνίσαι ἔκ ἐβλάθησαν. κινδυνεύουσα δ'

feras venantur, & à navium gubernatoribus, aliisque mul-
tis, quibus est curæ, ut hæc sciant.

5. At verò in astronomiâ discendâ eò progredi, donec
& illa cognoscantur quæ in eodem non sunt ambitu, &
errantia vaguesque sidera, & ipsorum à terrâ intervalla, &
circuitus; eorumque causas inquirendo confici, vehemen-
ter dehortabatur. Quippe nec in his quidem ullam se uti-
litatem videre dicebat, (quanquam eorum rudis non ef-
set:) aiebat verò, etiam hæc absumere posse vitam homi-
nis, & à multis ac utilibus eum prohibere.

6. Denique in universum dehortabatur, nequis studium
in res cœlestes impenderet, quo scilicet artificio Deus om-
nia moliatur. Nec enim illa posse ab hominibus inveniri
putabat, nec Diis eum rem facere gratam arbitrabatur,
qui quæ illi manifesta esse noluisent, inquireret. Addebat

ἀν' ἔφη καὶ ὡς φρονῆσαι τὸν ταῦτα μεμινῶντα, ὅθεν ἦτιον
ἢ Αναξαγόρας πρὸ φρόνησεν, ὁ μέγιστον φρονήσας ὅτι τὰς
τῶν θεῶν μηχανὰς ἐξηγεῖτο.

ζ'. (Ἐκεῖνος γὰρ, λέγων μὲν τὸ αὐτὸ εἶ) πῦρ τε καὶ ἥλιον,
ἠγνόη, ὡς τὸ μὲν πῦρ οἱ ἄνθρωποι ῥαδίως καθορῶσιν, εἰς δὲ
τὸν ἥλιον ὃ δύνεται ἀντιβλέπειν· καὶ ὑπὸ μὲν τῷ ἡλίου
καταλαμπρόντοι τὰ χρώματα μελάντερά ἔχουσιν, ὑπὸ δὲ τῷ
πυρὸς, ὃ. ἠγνόη δὲ ὅτι καὶ τῷ ἐκ τῆς γῆς φυομένῳ ἀνευ μὲν
ἡλίου αὐγῆς ὅθεν δύεται καλῶς αὐξεσθαι, ὑπὸ δὲ τῷ
πυρὸς θερμαινόμενα πάντα σπόλυται. φάσκων δὲ τὸν ἥλιον
λίθον ἀγέφυρον εἶναι, καὶ τῷτο ἠγνόη, ὅτι λίθος μὲν ἐν πυρὶ
ὢν οὔτε λάμπει, οὔτε πολὺν χρόνον ἀντέχει· ὁ δὲ ἥλιος τὸν
πάντα χρόνον πάντων λαμπρότερος ὢν ἀγαμέμνεις.)

esse periculum, ne qui de rebus hisce sollicitus esset, in-
faniret tandem nihilo minus quàm Anaxagoras, qui ma-
ximè fuisset elatus, propterea quòd Deorum machinas
enarrâset.

7. (Nimirum ille, dum ait ignem ac solem idem esse,
ignorabat ab hominibus ignem cerni facile posse, quum
solem adversum intueri non possint: quodque illi, qui
à sole collustrantur, colore reddantur nigriores, qui verò
ab igne, non ita. Ignorabat etiam, quòd nihil eorum, quæ
terrâ nascuntur, absque solis splendore possit augescere;
quum omnia, quæ ab igne calefiunt, pereant. Idem quum
solem esse lapidem ignitum diceret, etiam ignorabat, lapi-
dem, qui sit in igne, neque lucere, neque diu perdurare:
quum sol per omne tempus splendidior rebus omnibus
manet.)

1 Scil. *Anaxagor.* de quo vide *Lucretium* lib. 1. v. 830 & seqq.

Nunc & *Anaxagoræ* ferebimur *Homæomeriam*.

vide etiam *Diog. Laert.* in vitâ ejus.

ή'. Εκέλευε δὲ καὶ λογισμὸς μαυθάνειν, καὶ τῶν δὲ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἐκέλευε φυλάττειν¹ τὴν μάταιον πραγ-
ματείαν, μέχει δὲ τῷ ὠφελίμου πάντα καὶ αὐτὸς συνεπε-
σκόπει, καὶ συνδιεξήει τοῖς συνῶσι.

θ'. Περὶ τρεπε δὲ σφόδρα καὶ ὑγείας ὀπιμελεῖσθαι τῆς
συνόντας, πῶς τε τῶν εἰδόντων μαυθάνοντα, ὅσα εἰδέχονται,
καὶ ἑαυτῷ ἑκατον προσέχοντα ἀπὸ παντὸς τῷ βίου, τί βρώ-
μα, ἢ τί πόμα, ἢ ποῖος πόνος συμφέρει αὐτῷ, καὶ πῶς τῶ-
τοις χρώμενος ὑγιεινότεατ' ἀν' ἀλάγῃ. τῷ γὰρ οὕτω προσέ-
χοντος ἑαυτῷ, ἔργον ἔφη εἶναι εὐρεῖν ἰατρὸν τὰ πρὸς ὑγίαν
συμφέροντα αὐτῷ μᾶλλον ἀγαγνώσκοντα² ἑαυτοῦ.

8. Hortabatur, etiam ut numerandi rationem discerent, & in hac perinde atque in aliis monebat, ut ab inani occupatione sibi caverent; atque adeo tum ipse omnia ea-
tenus peruestigabat, quatenus essent utilia, tum unà cum familiaribus perquirebat.

9. Vehementer etiam familiares suos hortabatur, ut va-
letudinis curam haberent; ac partim à peritis, quæ pos-
sent, discerent; partim singuli per omnem vitam seipso
observarent, quinam cibus, qui potus, qui labor eis con-
duceret, & quo pacto his utendo quàm optimâ valetu-
dine frui possent. Nam si quis ita se observaret, difficile
aiebat esse, ut medicum aliquis inveniret, qui ad valetu-
dinem conducentia magis ipso dijudicaret.

¹ Nonnulli habent τὸν. At imperitus librarius pro τῷ, quod valet τὴν, scripsit τὸν quod valet τὸν, hocque propter maximam scripturæ simi-
litudinem errorem istum peperit. Sed τὴν μάταιον πραγματείαν legen-
dum est. Epithetum autem masculinum cum fœmineo substantivo jun-
ctum est Atticè. Hujus Atticismi multa tam poëtarum quàm aliorum
scriptorum exempla in nostris in *Dionysium Halicarnassenseum* annotationi-
bus attulimus. *Æm. Port.*

² Tacit. Ann. VI, 46. *Tiberius solitus erat eludere medicorum artes,*

ί. Εἰ δέ τις μᾶλλον, ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην σοφίαν, ὠφελεῖσθαι βέλτοις, συνεβόλουε μαντικῆς ὀπιμελεῖσθαι. ἥ γὰρ εἰδότες, δι' ὧν οἱ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῶν πραγμάτων σημαίνουσιν, ὁδὲ ποτ' ἔρημον, ἔφη, γίγνεσθαι συμβουλῆς θεῶν.

Κ Ε Φ. ή.

Εἰ δέ τις, ὅτι, φάσκειλος αὐτῷ τὸ δαιμόνιον ἑαυτῷ προσημαίνειν, ἅτε δέοι, καὶ ἂ μὴ δέοι ποιεῖν, ὑπὸ τῶν δικαίων κατεγνώσθαι θάνατος, οἶεταί αὐτὸν ἐλέγχεσθαι περὶ τῷ δαιμονίῳ ψευδόμενον, ἐννοησάτω περὶτον μὲν, ὅτι οὕτως ἤδη τότε πόρρω τῆς ἡλικίας ἦν, ὥτ', εἰ καὶ μὴ τότε, ἔκ ἀν πολλῷ ὑπερὸν τελευτήσας ἢ βίον· εἶτα, ὅτι τὸ μὲν ἀχθινότατον τῷ βίου, καὶ ἐν ᾧ πάντες τὴν ἀλγύνοιαν μεῖνται, ἀπέλειπεν· ἀντὶ δὲ τούτου τῆς ψυχῆς τὴν ῥώμην ὀπιδειξάμενος, εὐ-

10. Siquis autem majora, quàm pro sapientiâ humanâ, vellet assequi, consuluit ut divinationi operam daret. Et enim aiebat, eum qui sciret, quibus indiciis Dii hominibus aliquid significant, nunquam à consilio divino destitui posse.

C A P. VIII.

Socratis Constantia.

QUod si quis ipsum mendacii de numine convictum fuisse propterea existimat, quòd à Judicibus morte multatus sit, dicens à numine sibi denuntiari, quæ facienda essent, quæ non; primùm velim consideret, illum jam tum eo ætatis provectum fuisse, ut si non id temporis, certe non multo post vitâ excessurus fuerit: deinde quod partem vitæ molestissimam, & in quâ omnibus sit mentis quædam imminutio, rejecerit: ac illius loco demonstratâ fortitudine animi gloriam consecutus sit, quum quidem

eosque, qui post tricesimum ætatis annum, ad internoscenda corpori suo utilia vel noxia, alieni consilii indigerent.

κλειαν προσεκήρυσσε, τίω τε δίκῃ πάντων ἀνθρώπων ἀληθέστατα, καὶ ἐλευθεριώτατα καὶ δικαιοτάτα εἰπὼν, καὶ τίω κατ'ἀγνοσίαν τῆς θομᾶς φαρότατα καὶ ἀνδρωδέστατα ἐνεγκών.

β'. Ομολογεῖται γάρ, ὅθενά πω τῶν μνημονευομένων ἀνθρώπων κάλλιον θάνατον ἐνεγκεῖν. ἀνάγκη μὲν γὰρ ἐγένετο αὐτῷ, μετὰ τίω κείσιν τεράκοντα ἡμέρας βιώσαι, ἀλλὰ τὸ Δήλια μὲν ἐκείνῃ¹ τῆς μηνὸς εἶναι, τὸν δὲ νόμον μηδένα ἔαν δημοσίᾳ σποδῇσκειν, ἕως ἂν ἡ² θεωρία ἐκ Δήλου ἐπανέλθῃ. καὶ τὸν χρόνον τῆτον ἅπασι τοῖς σινηθεσι φανερός ἐγένετο ὅθεν ἄλλοιότερον ἀφαιδῆς, ἢ τὸ ἔμπεραθεν χρόνον.

γ'. Καίτοι τῶν ἔμπεραθεν γὰρ πάντων ἀνθρώπων μάλιστα

causam suam supra mortales cæteros longè verissimè, ac imprimis ingenuè justissimèque dixisset, & condemnationem ad mortem mitissimè maximèque viriliter tulisset.

2. Etenim in confesso est, neminem hominum unquam, de quibus nos acceperimus, mortem pertulisse præclarius. Nam cogebatur à condemnatione dies adhuc triginta vivere, quòd in illum mensem Delia incidissent, ac lex vetaret, quenquam publicè prius interfici, quàm Theororum cœtus ex Delo rediisset. Hoc toto tempore familiaribus ipsius universis compertum fuit, nihil eum de vivendi ratione pristinâ immutâsse.

3. Atqui maximæ admirationi fuerat supra cæteros su-

¹ Dies festi, quinto quoque anno ab Atheniensibus in insulâ Delo celebrati, in memoriam insulæ à *Pisistrato* purgatæ & lustratæ. v. *Thucyd.* III, 104. & *Spanhem.* ad *Callim.* H. in *Cerer.* init. quem jam laudavit ad *Thucyd.* *Cel. Dukerus*, ut alios mittam. *Ernest.*

² De θεωρίᾳ & origine horum solennium vide *Platon.* in *Phæd.* t. I p. 58. Alii θεωρίς subaud. ναῦς. v. ad lib. III. 3, 12. Utrumvis accipias, cum θεωρίς sit navis, quâ Theori quotannis in Delum navigabant, litatum Apollini; θεωρίæ verò ipse cœtus Theororum nave illâ eò proficiscentium. *Wells.*

ἐθαυμάζετο, ὅτι τῷ εὐθύμῳς τε καὶ εὐκόλῳς ζῆν. καὶ πῶς ἄν τις κάλλιον, ἢ ὅπως ἀποθάνοι; ἢ ποῖος ἂν εἴη θάνατος καλίων, ἢ ὅν ἂν κάλλιστά τις ἀποθάνοι; ποῖος δ' ἂν γένοιτο θάνατος εὐδαιμονέτερος ὢ καλλίς; ἢ ποῖος θεοφιλέτερος ὢ εὐδαιμονεστάτος; δ'. Λέξω δὲ καὶ ἃ Ερμόγενοϋς τῷ Ἰππονίκου ἠκῶσα πρὸς αὐτοῦ. ἔφη γάρ, ἡδὴ Μελίτῃ γεγραμμένου αὐτὸν ¹ πρὸς γραφίῳ, αὐτὸς ἀκούων αὐτοῦ πάντα μᾶλλον, ἢ πρὸς τῆς δίκης διαλεγομένης, λέγειν αὐτῷ, ὡς χρὴ σκοπεῖν ὅ, τι ἀπολογησέται. ² τὸ δὲ πρῶτον εἰπεῖν. ὃ γὰρ δοκᾷ σοι τῆτο ² μελέτῃ διαβεβαιώμενα; Επεὶ δὲ αὐτὸν ἠρέτο, ὅπως; εἰπεῖν αὐτὸν, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ποίων ἀγαγεγέννηται, ἢ διασκοπῶν μὲν τὰ τε

periorum temporum mortales universos, quod magnâ cum animi tranquillitate facilitateque viveret. Et quâ possit aliquis honestius, quàm sic mori? Quæ mors esse possit pulchrior, quàm quæ ab aliquo pulcherrimè obitur? quæ mors possit esse felicior, quàm quæ pulcherrima sit? quæ Diis acceptior, quàm felicissima?

4. Dicam & quæ ex Hermogene, Hipponici filio, de ipso accepi. Nam aiebat, se ubi audivisset illum à Melito jam accusatum, quidvis potius dicere quàm quæ ad causam pertinerent, monuisse, quod considerandum ipsi esset, quidnam sui defendendi causâ proferre vellet. Illum primò respondisse; Annon tibi videor in hac meditatione pervixisse? Ipso verò quærente, Quo pacto? dixisse illum, nihil aliud perpetuò se egisse, quàm iusta iniustaque

¹ Vid. Indicem v. γραφή.

² Vox μελέτη eas omnes, five animi five corporis, exercitationes designare solet, quibus, quasi prælusionibus, ideò artium studiosi incubuere, ut, cum res postularet, egregium se in suâ quisque arte præstare posset. *Timotheo* itidem suam μελέτην commendans *Apostolus*, 1 *Tim.* 4. 15. verbum μελετάω à consuetudine five agonistarum five rhetorum, ad earum rerum curam, quæ ad animæ salutem pertinent, elegantèr transfert. *Hutchin.*

δίκαια, καὶ τὰ ἀδίκαια, πρᾶττων δὲ τὰ δίκαια, καὶ τῶν ἀδίκων ἀπεχόμενοι· ἥνπερ νομίζοι καλλίστῃ μελέτῃ σπουδῆς εἶναι.

ε'. Αὐτὸς δὲ πάλιν εἰπεῖν· ἔχ' ὁρᾷς, ὦ Σώκρατες, ὅτι οἱ Ἀθηῆναι δικάζου πολλὰς μὲν ἤδη μηδὲν ἀδικοῦντας, λόγῳ ἀχθεσθέντες ἀπέκλειναι, πολλὰς δὲ ἀδικοῦντας ἀπέλυσαν; Ἀλλὰ νῆ τὸν Δία, φάναι αὐτὸν, ὦ Ερμόγενης, ἤδη μοι ὅτι χειρὶν ὅς φροντίσαι τῆς πρὸς τὴν δικαστὴν σπουδῆς, ἵνα πιώθῃ τὸ Δαιμόνιον.

ς'. Καὶ αὐτὸς εἰπεῖν· θαυμάσαι λέξεις. τί δὲ, θαυμάζεις, φάναι, εἰ τῷ θεῷ δοκῇ βέλπιον εἶναι, ἐμὲ τελευτᾶν τὴν βίον ἤδη; ὅκ οἶσθ' ὅτι μέχρι μὲν τῶδε τῷ χρόνῳ ἐγὼ ὅδενι ἀνθρώπων ὑφείμην ἂν, ὅτε βέλπιον, ὅθ' ἥδιον ἐμοὶ βεβιωκέναι; ἄριστα

considerâsse; ac iusta quidem egisse, ab iniustis autem abstinuisse; quam sane meditationem purgandi sui pulcher-
rimam duceret.

5. Tum rursus dixisse: Non vides, mi Socrates, quòd Iudices Athenis multos, qui nihil iniuste perpetrâssent, duntaxat oratione offensi interfecerint; multosque sce-
rum reos absolverint? At profectò, respondisse illum, quum modò conarer, mi Hermogenes, meditari defensionem ad Iudices, Numen adversatum est mihi.

6. Tum se dixisse: Mira refers. Illum autem, Miraris, subiecisse, Deo videri potius esse, hoc me tem-
pore vivendi finem facere? An nescis me ad hoc us-
que tempus nemini hominum concessisse, quòd vel me-
lius vel jucundius me vixisset? nam optimè quidem ar-

I Αὐτὸς refertur ad ἑφθ: Tum Hermogenes dicebat se iterum dixisse. Sic paulo post καὶ αὐτὸς εἰπεῖν, pro quo in utroque loco malè Wells αὐτὸν; in secundo loco αὐτὸν tamen etiam Stephanus habet. Ernest.

μὲν γὰρ οἷμαι ζῆν, τὰς ἄλιστα ὀπιμελομένους τῷ ὡς βελτίους
γίγνεσθαι, ἥδιστα δὲ, τὰς μάλιστα αἰσθητομένους, ὅτι βελτίους
γίγνονται.

ζ'. Αἰ ἐγὼ μέχει τῷδε τῷ χρόνῳ ἡσθαμόμιμα ἐμαυτῷ
συμβαίνοντα, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἐντυγχάνων, καὶ
πρὸς τὰς ἄλλας παρρησιῶν ἐμαυτὸν, οὕτω ἀφαιτέλεκα
πρὸς ἐμαυτῷ γινώσκων. καὶ ὃ μόνον ἐγὼ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμοὶ
φίλοι ὅπως ἔχοντες πρὸς ἐμὲ ἀφαιτελοῦσιν· ὃ ἀπὸ τοῦ φιλεῖν
ἐμὲ, (καὶ γὰρ οἱ τὰς ἄλλας φιλοῦντες οὕτως ἀνέχοντες πρὸς
τὰς ἑαυτῶν φίλους) ἀλλὰ διόπερ καὶ αὐτοὶ ἀνέχονται ἐμοὶ
συυόντες βέλτεροι γίγνεσθαι.

η'. Εἰ δὲ βιώσομαι πλείω χρόνον, ἴσως ἀναγκάσιον ἔσται,
τὰ τῷ γήρῳ ὀπιτελεῖσθαι, καὶ ὁρᾶν τε καὶ ἀκθεῖν ἥτιον, καὶ δια-
νοεῖσθαι χεῖρον, καὶ δυσμαθέστερον καὶ ὀπιλησιμονέστερον ἀποβαίνειν, καὶ

bitror illos vivere, qui maximè dant operam, ut quàm op-
timi fiant; jucundissimè verò, qui maximè fieri se melio-
res sentiunt.

7. Quæ ego hætenus evenire mihi animadverti; ac par-
tim alios homines conveniens, partim meipsum ad alios
collatum inspiciens, sic de me semper statui. Neque tan-
tum ego, sed amici etiam mihi de me constanter ita ju-
dicant; non quòd me ament, (nam & qui alios amant,
ita suos in amicos affecti essent) sed quòd seipsos etiam
ex consuetudine meâ quàm optimos existiment evadere.

8. Quod si diutiùs vivam, fortassè necessarium erit
ea confieri, quæ in senectutem cadunt, & me minus au-
dire, minus cernere, minus intelligentiâ valere, ineptio-
rem ad discendum reddi, magisque obliviosum, in iis

I Evenire, accidere. Eodem prorsùs sensu hoc verbum occurrit in
sacris scriptoribus ---- ἐκδοτες τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων ---- ἐπιτελεῖσθαι.
I Petr. 5. 9.

ῶν πρότερον βελτίων ἦν, τέτων¹ χείρων γήνεας. Ἀλλὰ μὴ
ταῦτά γε μὴ αἰδομυθῶ μὲ ἀβίωτος ἀν εἴη ὁ βίος· αἰδο-
νόμῳ δὲ πῶς ἔκ ἀνάγκη χεῖρόν τε καὶ ἀηδέστερον ζῆν;

θ'. Ἀλλὰ μὴ εἰ γε ἀδίκως ἀποθανῶμαι, τοῖς μὲν ἀδί-
κως ἐμὲ ἀποκλείουσι αἰχρὸν ἀν εἴη τῶτο. εἰ γὰρ τὸ ἀδικεῖν
αἰχρὸν ἔστι, πῶς ὅκ αἰχρὸν καὶ τὸ ἀδίκως ὅποιον ποιεῖν;
ἐμοὶ δὲ τί αἰχρὸν, τὸ ἑτέρως μὴ δυνάσθαι δεῖ ἐμῶ τὰ δί-
καιο μήτε γνῶναι, μήτε ποιῆσαι;

ι'. Οὐδ' ἔγωγε καὶ πλὴν δόξαν τῶν περὶ γενεῶν ἀν-
θρώπων ἐν τοῖς ἐπιγνημομένοισι ἔχ ὁμοίαν καὶ ἀλειπομένῃ
τῶν τε ἀδικησάντων καὶ τῶν ἀδικηθέντων.² οἶδα δὲ, ὅτι καὶ

denique deteriore, in quibus antehac præstiterim. At-
qui hæc si quis non sentiat, esset illi ipsa vita minimè vita-
lis: si sentiat, quæ fieri potest, ut non & pejus & inju-
cundius vivat?

9. Enimvero si interficiar injustè, turpitudine ea in au-
ctores mortis meæ redundabit. Nam si turpis sit injuria,
quomodo non turpe sit injustè quicquam facere? Quæ ve-
rò mihi esse turpe possit, quòd alii de me neque cogno-
scere neque facere ea possint, quæ quidem justa sint?

10. Video verò superiorum temporum homines, non
eandem posteris opinionem de se reliquisse, & qui inju-
riam fecerunt, & quibus facta fuit injuria. Studia quoque

¹ Quoniam *Xenophon* ante dixit, ἀναγκασίον ἔσθαι καὶ δυσμαθέστερον, καὶ
ἐπιλησμονέστερον ἀποθαίνειν, nunc, ex Grammaticorum præceptis, ad le-
gitimam orationis structuram, videretur dicendum, τέτων χείρονα, vel
χείρω, ut sit accusativus Atticus. Atque adeo sic olim scriptum fuisse
puto. Græci autem tam ante quàm post infinitivos, nominativum vel
accusativum ἀδιαφόρως ponunt. *Xenophon*, οὐ μωρὸς οἶδ' εἶναι; ὅκ οἶδ'
ταῦτόν μωρὸν εἶναι; &c. *Æm. Port.*

² Confer ea quæ de hac re à *Laërtio* dicuntur. Accusatores enim
ejus secundum *Tertullianum* sub multo dedecore, multisque malis post-
ea laborabant. *Socratis* autem, ut optimè de republicâ meriti, statuam

ἐγὼ ὅπιμελείας τεύξομαι ἅπ' ἀνθρώπων, καὶ εἰάν νυν ἄπο-
θάνω, ὅχ' ὁμοίως τοῖς ἐμὲ ἀποκλείεασιν. οἶδα γὰρ αἰὲ μαρ-
τυρήσεσθαι μοι, ὅτι ἐγὼ ἠδίκηκα μὲν ὅθεν αὖ πώποτε ἀνθρώ-
πων, ὅθεν χεῖρω ἐποίησα· βελτίους δὲ ποιεῖν ἐπειρώμην
αἰὲ τὸς ἐμοὶ συνόντας. Τοιαῦτα μὲν πρὸς Ερμογένειον τε διε-
λέχθη, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους.

ια'. Τῶν δὲ Σωκράτει γινωσκόντων, οἷος ἦν, οἱ ἀρε-
τῆς ἐφ' ἑαυτοῖς πάντες ἐπὶ καὶ νυν ἀγατελοῦσι πάντων μά-
λιστα ποιοῦντες ὁκνεῖον, ὥς ὠφελιμώτατον ὄντα πρὸς ἀρε-
τῆς ὅπιμέλειαν. ἐμοὶ μὲν δὴ, (τοιοῦτος ὢν, οἷον ἐγὼ διήκη-
μαι, εὐσεβοῦς μὲν οὕτως, ὥτε μηδὲν ἄνευ τῆς τῶν θεῶν γνώ-
μης ποιεῖν· δίκαιος δὲ, ὥτε βλάπτειν μὲν μηδὲ μικρὸν
μηδένα, ὠφελεῖν δὲ τὰ μέγιστα τοὺς χρωμένους ἑαυτῷ· ἐγ-
χερτῆς δὲ, ὥτε μηδέποτε πρῆναι τὸ ἥδιον ἀντὶ τοῦ

hominum, tametsi jam neci tradar, erga me futura scio pla-
nè alia, quàm erga interfectores meos. Semper enim testi-
monio mihi futuros scio, quòd nullum unquam hominum
læserim neque deteriore reddiderim; sed potius operam
perpetuò dederim, ut familiares meos meliores efficerem.
Hujusmodi tum ad Hermogenem tum ad alios differuit.

11. Quotquot autem ex iis qui virtutis studiosi sunt,
novère Socratem, etiam nunc eum cum maximo deside-
rio expetunt, ut qui ad virtutis studium utilissimus fuerit.
Mihi quidem (quum talis esset, qualem commemoravi,
nimirum adeo religiosus, ut sine Deorum consilio nihil
ageret; adeo justus, ut nemini ne quidem exiguâ in re
noceret, prodesset autem iis maximè, qui eo uterentur;
adeo temperans, ut nunquam id quod jucundius esset me-

auream (vel fortassè æream secundùm *Laërtium*) in templo posuerunt
Athenienses. vid. *Tertull.* lib. 2. p. 109. *Apol.* c. 14.

βελτίονος· φρόνιμος δὲ, ὅτε μὴ ἀμαρτάνειν κείνων τὰ βελτίω, καὶ τὰ χείρω, μηδὲ ἄλλ᾽ προσδεῖσθαι, ἀλλὰ αὐτάρκης εἶναι πρὸς τῶν τέτων γνῶσιν, ἰσχυρὸς δὲ καὶ λόγῳ εἰπεῖν τε, καὶ διορίσασθαι τὰ τοιαῦτα, ἰσχυρὸς δὲ καὶ ἄλλοις δοκιμάσαι τε, καὶ ἀμαρτάνοντάς ἐξελέγξαι, καὶ πρὸς πρέφασθαι ἐπ' ἀρετῇ καὶ καλοκαγαθίᾳ·) ἐδόκει τοιοῦτος εἶναι, οἷος ἂν εἴη ἀειτὸς γε ἀνὴρ, καὶ εὐδαιμονέστατος. εἰ δὲ τῷ μὴ ἀρέσκῃ ταῦτα, ὥραβάλλων τὸ ἄλλου ἦεν πρὸς ταῦτα, οὕτω κρινέτω.

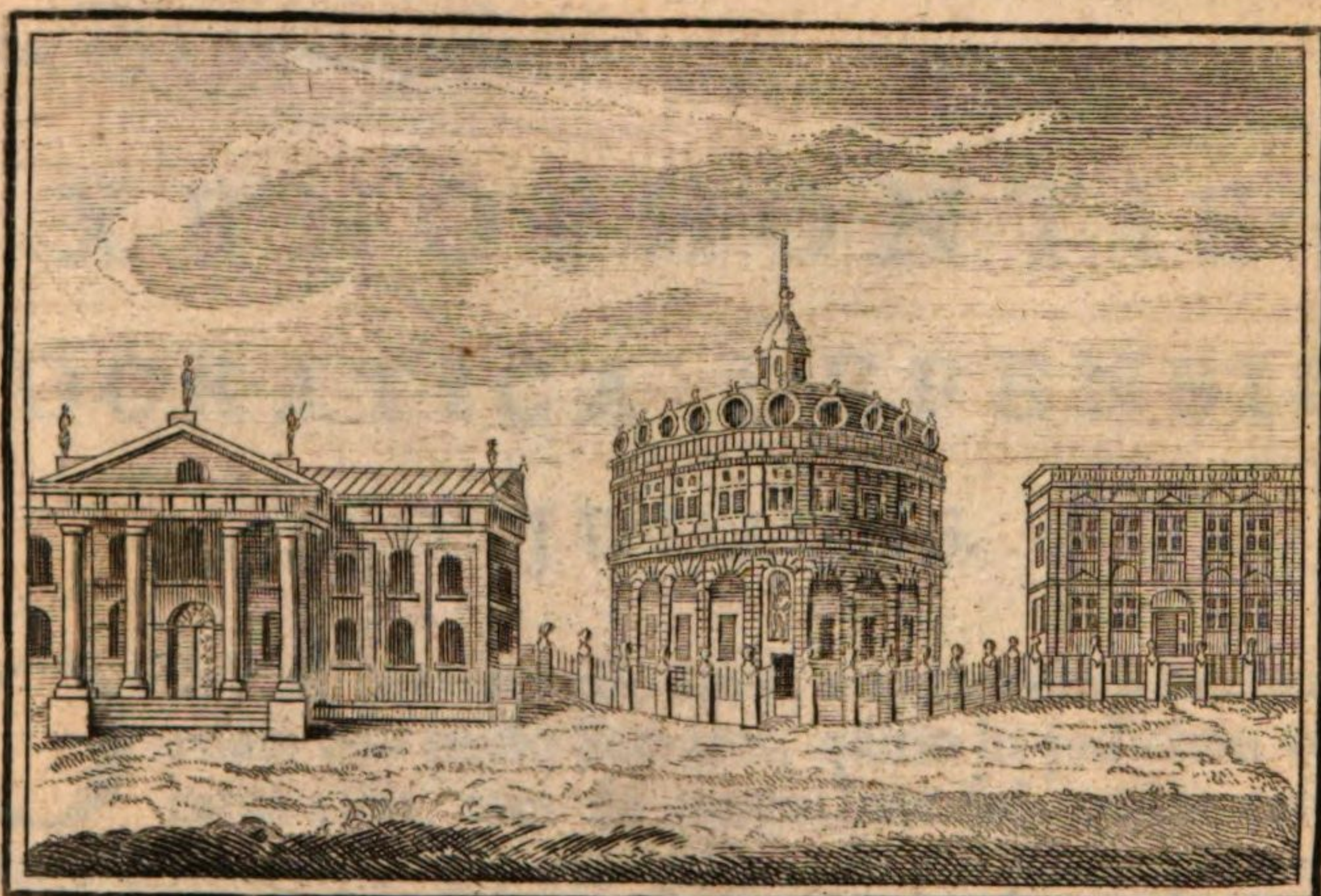
liori anteponeret; adeo prudens, ut in melioribus ac pejoribus dijudicandis non erraret, neque alterius ad hoc operâ egeret, sed ipse sibi ad cognitionem horum sufficeret, & oratione proferre ac definire hujusmodi posset, atque etiam alios explorare, delinquentes arguere, ad virtutem ac honestatem hortari:) ejusmodi vir esse visus est, qualis esse possit optimus & felicissimus. Quod si hoc alicui non probatur, comparatis aliorum ad hæc moribus, ita deinde judicium faciat.

I *Stephanus* primus ἄλλως in ἄλλας, ἀμαρτάνοντα in ἀμαρτάνοντας mutavit: quam lectionem sequimur, licet *Ernestus* adhuc ἄλλως & ἀμαρτάνοντα retineat.

F I N I S
MEMORABILIMUM &c.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑ
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΔΙΚΑΣΤΑΣ.
XENOPHONTIS
SOCRATICA DEFENSIO
AD JUDICES.

*Ecce Spectaculum dignum, ad quod respiciat, in-
tentus operi suo, Deus!*
*Ecce par Deo dignum, Vir fortis cum malâ for-
tunâ compositus! Seneca de Div. Prov.*

O X O N I I,
E THEATRO CLARENDONIANO.
MDCCXLIX.

3074 1702

ATONOTA 3074 1702

ATONOTA 3074 1702

ATONOTA 3074 1702

ATONOTA 3074 1702

ATONOTA 3074 1702

ATONOTA 3074 1702

ATONOTA 3074 1702

ATONOTA 3074 1702

ATONOTA 3074 1702

ATONOTA 3074 1702

ATONOTA 3074 1702

ATONOTA 3074 1702

ATONOTA 3074 1702

ATONOTA 3074 1702

ATONOTA 3074 1702

ATONOTA 3074 1702

ATONOTA 3074 1702

ATONOTA 3074 1702

ATONOTA 3074 1702

ATONOTA 3074 1702

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑ
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΔΙΚΑΣΤΑΣ.

Σωκράτης δὲ ἄξιόν μοι δοκεῖ εἶναι μεμνηῖσθαι, καὶ ὥς, ἐπειδὴ ἐκλήθη εἰς τὴν δίκην, ἐβουλόσατο εὖ τε τῆς ἀπολογίας καὶ τῆς τελουτῆς τῆς βίης. γεγραφασι μὲν εὖ τε ταῦτα καὶ ἄλλοι, καὶ πάντες ἔτυχον τῆς μεγαληροίας αὐτοῦ· ὧ καὶ δῆλον, ὅτι τῷ ὄντι οὕτως ἐρρήθη ὑπὸ Σωκράτους. ἄλλ' ὅτι ἤδη ἑαυτῷ ἡγέετο αἰρετώτερον εἶναι τῆς βίης θάνατον, τούτο ἔδιδασκάλεισαν· ὥστε ἀφρονετέρα αὐτῷ φαίνεται εἶναι ἢ ἡ μεγαληροία.

XENOPHONTIS
SOCRATICA DEFENSIO
AD JUDICES.

OPERÆ pretium esse ducō, mentionem à me fieri, etiam quo pacto Socrates, quum in judicium vocatus esset, tam de purgatione sui, quàm exitu vitæ consultaverit. De quo quidem & alii perscripserunt, & omnes magniloquentiam ejus sunt affecuti: unde patet, reverà Socratem sic fuisse locutum. Non tamen declarârunt, quòd mortem sibi vitæ præferendam duxerit: quo fit, ut illa verborum magnificentia minùs prudens fuisse videatur.

β'. Ερμogeneis μέντοι ὁ Ἰππονίκου, ἐταῖρός τε ἦν αὐτῷ, καὶ ἐξήγειλε πρὸς αὐτὸν τοιαῦτα, ὥτε παρέπυσαν φάνεσθαι τὴν μεγαληγορίαν αὐτῷ τῇ ἀφαινοίᾳ. ὁ κείνος γὰρ ἔφη, ὁρῶν αὐτὸν πρὸς πάντων μᾶλλον ἀφαινερόμηνον, ἢ πρὸς τῆς δίκης, εἰπεῖν.

γ'. Οὐκ ἐχρῆν μέντοι σκοπεῖν, ὦ Σώκρατες, καὶ ὅ, τι ἀπολογία; ἢ δὲ τὸ πρῶτον ἀποκρίνασθαι; ἢ δοκῶ σοι ἀπολογεῖσθαι μελετῶν διαβεβαιωκέναί; ἐπεὶ δ' αὐτὸν ἔρεσθαι, πῶς; ὅτι ὁδὸν ἀδίκον διαγεγήμεναι ποιεῖν, ἥνπερ νομίζω μελέτῃ ^{ἐν} καλίστῃ Απολογίας.

δ'. Ἐπεὶ δ' αὐτὸν πάλιν λέγειν· οὐχ ὁρᾷς τὰ Ἀθηναίων δικαστήρια, ὥς πολλάκις μὲν ὁδὸν ἀδικουῦνται, λόγῳ παραχθέντες ἀπέκλειναι· πολλάκις δὲ ἀδικουῦνται, ἢ ἐκ τῶ

2. Hermogenes autem Hipponici filius, familiaris erat Socrati, & de eo talia protulit; ut illa magniloquentia videatur ejus consilio rectè convenisse. Nam is, quum videret ipsum de quavis aliâ re potius, quàm de causâ suâ differere, dixisse se ait:

3. Nonne par erat, mi Socrates, ut considerares, quâ tibi utendum sit defensione? Tum illum primò respondisse: Non defendere tibi videor, quum me vitæ cursum peregissem meditator? Rogasse deinde se, Quî sic? Quod nihil iniqui unquam in vitâ perpetraverim, quàm Defensionis meditationem honestissimam esse arbitror.

4. Quumque ipse rursùm dixisset: Annon vides in Atheniensium judiciis sæpè Judices oratione commotos interfecisse infontes: sæpè verò fontes, quum vel oratione

1 Scribendum videtur ἐπεὶ pro ἐπεὶ. sed toties ἐπεὶ pro ἐπειτα reperitur, ut, an librariorum errori imputandum hoc sit, dubitem. H. Steph.

λόγῳ οἰκτίσαντάς, ἢ ὀπιχαιῖτως εἰπόντας ἀπέλυσαν; ἀλλὰ ναὶ μὰ Δία, φάναί αὐτόν, καὶ δὲς ἤδη ὀπιχειρήσαντός μου σκοπεῖν πρὸς τῆς ἀπολογίας, ἐνδρυτοῦτά μοι τὸ ¹ Δαιμόνιον.

εἰ. Ως δὲ αὐτόν εἰπεῖν, θαυμαστὰ λέγεις· τὸν δ' αὖ ἀποκρίνασθαι, Ἡ θαυμαστὸν νομίζεις, εἰ καὶ τῷ Θεῷ δοκεῖ ἐμὲ βέλτιον εἶναι ἢ δὴ τελευτᾶν; ὅκ οἶδα, ὅτι μέχει

commiserationem movissent, vel magnâ cum gratiâ causam egissent, absolvisse? At mihi profectò, dixisse illum, bis jam conanti de purgatione considerare, Numen adversatur.

5. Heic quum diceret *Hermogenes*, mira quædam ab eo proferri: respondisse illum, Tune mirandum putas, si etiam Deo videatur præstare, ut jam moriar? An nescis nulli

¹ *Esse divinum quiddam* (inquit *Cicero* in libro de Divinatione) quod *Socrates* *Dæmonion* appellat, cui semper ipse paruerit, nunquam impellenti, sæpe revocanti. De hoc *Genio*, qui vocatur *Dæmon Socratis* à *Δαιμόνιον*, apud Antiquos variæ sunt Criticorum sententiæ, quarum *Plutarchus* in libello ejus de *Genio Socratis* mentionem facit; quem consule. Quibusdam modò fuisse videtur quædam vis & rectè judicandi ratio, experienciâ præceptisque formata, quam *Δαιμόνιον*, aliquid divinum, vocabat *Socrates*: scil. *divinæ auræ particula*, quâ bonum à malo discernere potuit, & si ita dicam, futura quasi præsentire. Huic opinioni assentit *Fraguier* in ejus dissertatione de hâc re. vide *Mem. Acad. Bel. Lettres* tom. 4. p. 368. & *Rollin. Hist. Antiq.* vol. 4. Quòd Græci *Δαιμόνιον* quoddam seu *Angelum* ab ipsis incunabulis unicuique in vitâ comitem esse crediderunt, satis constat ex istis versibus *Memnandri*:

Ἀπαντὶ Δαίμων ἀνδρὶ συμπαραστατεῖ
 Εὐθὺς γινωσκόμενος, μυσταγωγὸς τῷ βίῳ
 Ἀγαθός.

Sic & Latini——*Plin.* lib. II. *Appositos sibi statim ab ortu custodes credebant, quos Viri Genios, fœminæ Junones vocabant.* Quid mirum est igitur, si ratione & mente ὁ *Δαιμόνιος* (*Genii sui*) se dirigi planè confessus est *Socrates*. (vid. *Mem.* passim.) In dictis factisque, quæ pietas? quæ sanctitas? quæ religio? — *Hæc enim omnia* (ut verbis *Ciceronis* utar) *purè & castè tribuenda Deorum Numini sunt, si est aliquid à Diis immortalibus hominum generi tributum.*

μὲν τῶδε ὁδὸν ἀνθρώπων ὑφείμιον βέλπιον ἐμῷ βεβιωκέναι ;
ὅπερ γὰρ ἡδιστὸν ὅστιν ἡδεῖν,, ὁσίως μοι καὶ δικαίως ἅπαντα τὸ βίον
βεβιωκέναι· ὥστε ἰσχυρῶς ἀγάμνος ἐμαυτὸν, ταῦτα εὕρισκον
καὶ τὰς ἐμοὶ συγγνωμύνας γινώσκονταί περὶ ἐμοῦ.

ζ'. Νυνὶ δὲ εἰ ἐπὶ προθήσειαι ἡ ἡλικία, οἶδ' ὅτι ἀνάγκη
ἔσται τὰ τῷ γήρως ἀποτελεῖσθαι, καὶ ὁρᾶν τε χεῖρον, καὶ
ἀκύνειν ἥσαν, καὶ δυσμαθέστερον εἶναι, καὶ ὧν ἔμαθον ὅτι λη-
σμονέστερον. Ἦν δὲ αἰσθάνωμαι χείρων γινόμενος, καὶ κατὰ-
μέμφωμαι ἐμαυτὸν, πῶς ἂν εἴποιμι ἐγὼ ὅτι ἂν ἡδέως βιο-
τεύοιμι;

ζ'. Ἰσως δέ τοι, φάναι αὐτὸν, καὶ ὁ Θεὸς δι' εὐμυρία

me hominum ad hunc usque diem concessisse, quod me-
lius me vixisset? nam quod jucundissimum est sciebam, vi-
tam à me omnem sanctè ac justè transactam: adeo ut &
valde meipsum admirarer, & animadverterem etiam fa-
miliares meos idem de me sentire.

6. At si nunc ætas mea progrediatur ulterius, scio ne-
cessarium esse, ut quæ senectutis sunt, eveniant; nimi-
rum ut pejus videam, minus audiam, ad discendum mi-
nus idoneus sim, eorum verò, quæ didicerim, facilius ob-
liviscar. Jam si animadvertam, deteriorem me fieri, &
meipsum accusarem; quæ dicere possim, me jucundè vi-
cturum?

7. Fortassis etiam, inquit, Deus ipse hoc mihi quâdam

† In fine libri Απομν. 4. legitur μέχρ' ἐμὴν τῶδε τῷ χρόνῳ, item ὑφεί-
μην ἂν ἔτε βέλπιον ἔσθ' ἡδιστὸν ἐμῷ βίῳ. Ex quo fortassè loco genitivum τῷ
χρόνῳ nihil necesse fuerit assumere, quum subaudiri possit: sed particu-
lam ἂν lubenter inde mutuabor, ac multò etiam magis hæc duo voca-
bula ἔσθ' ἡδιστὸν. Sequitur enim hîc, ὅπερ γὰρ ἡδιστὸν ἐστὶν ἡδεῖν. Quod si ἔσθ'
ἡδιστὸν inde accipiamus, erit itidem ἔτε, quod est ante βέλπιον, accipien-
dum. H. Steph.

προξενῶ μοι, ὃ μόνον τὸ ἐν καιρῷ τῆς ἡλικίας καταλῦσαι τὸ βίον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἢ ῥᾶτα. ἦν γὰρ νῦν κατακριθῆ μοι, δῆλον ὅτι ἔξεσά μοι τῇ τελευτῇ χρῆσθαι, ἢ ῥᾶτα μὲν ἕως τῆς τούτου ἐπιμεληθέντων κέκριται, ἀπραγμονεσάτη δὲ τοῖς φίλοις, πλείστον δὲ πόθον ἐμποιῶσα τῷ τελευτῶντι. ὅταν γὰρ ἀρχη-
μον μὲν μηδέν, μηδὲ δυσχερές ἐν ταῖς γνώμασι τῶν παρόντων καταλείπεται, ὑγιές δὲ τις τὸ σῶμα ἔχων καὶ πλὴν ψυχρῶ
δυναμένῳ φιλοφρονεῖσθαι ἀπομαραίνεται, πῶς οὐκ ἀνάγκη
τῆτο ποθεινὸν εἶναι;

ἦ. Ορθῶς δὲ οἱ Θεοὶ τότε μὲν εἰσδραμοῦντο, φάναί αὐ-
τόν, τῇ τοῦ λόγου ἐπισκέψει, ὅτε ἐδόκει ἡμῖν ζητητέα εἶναι
ἐκ παντὸς τρόπου τὰ ἀποφευκτικά. εἰ γὰρ τῆτο διεπρα-
ξάμην, δῆλον ὅτι ἑτοιμασάμην ἀντὶ τοῦ ἤδη λῆξαι τῆ

ex benignitate præstat, ut non solum opportuno ætatis tempore vivendi finem faciam, sed etiam quàm facillimè. Nam si modo condemnatus fuero, patet, posse me uti mortis genere, quod lenissimum esse judicatum sit ab iis, quibus hoc curæ fuit, minimumque negotii sit exhibiturum amicis, ac morienti maximum indat desiderium. Quippe quum nihil indecori, neque offensionis aliquid in animis eorum, qui adsunt, relinquitur; & ita quispiam extinguitur, ut & sanum habeat corpus, & animum benignè agere potentem; quî non necesse est, ut hoc sit optabile?

8. Rectè autem Dii tunc adversabantur, inquit, cogitationibus meis, quum nobis viderentur omni modo ef- fugiendi rationes esse quærendæ. Nam si hoc perfecis- sem, nimirum comparâssem mihi, ut pro eo quod nunc

1 Sic & in aliis editionibus invenio constanter scriptum. Quare, si codex mendo caret, augmentum, quod *temporale* nominatur, ab au-

βίῃ, ἢ νόσοις ἀλγυνόμενος τελευτῆσαι, ¹ ἢ γῆρα, εἰς ὃ πάντα τὰ χαλεπὰ συρρεῖ, καὶ μάλα ἔρημα τῶν εὐφροσυνῶν.

9. Μὰ Δί', εἰπεῖν αὐτόν, ὦ Ερμόγενης, ἐγὼ ταῦτα ὀδὲ περιθυμήσομαι· ἄλλ' ὅσων νομίζω τετυχηκέναι καλῶς καὶ ὡς θεῶν καὶ πρὸ ἀνθρώπων, καὶ ἣν ἐγὼ δοῖν ἔχω πρὸς ἑμαυτῷ, ταύτῃ ἀναφαίνων, εἰ βαρύνω τῆς δικαστῆς, αἰρήσομαι τελευτᾶν μᾶλλον, ἢ ἀνελευθέρως τὸ ζῆν ἐπὶ προσαιτῇ, κερδᾶναι τὸν πολὺ χεῖρω βίον ἀντὶ θανάτου.

1. Οὕτως δὲ γνόντα αὐτόν ἔφη ² εἰπεῖν, ἐπειδὴ κατηγόρη-

è vitâ excedendum est, vel morbis excruciatum ipsam clauderem, vel senectute, ad quam omnia molesta, planèque à gaudiis secreta confluunt.

9. Equidem, mi Hermogenes, inquit, hæc profectò non expetam: sed si ea commemorans, quæ consecutum me præclarè tum à Diis tum ab hominibus puto, quæque mea sit de meipso opinio, gravis iudicibus ero; mortem potius eligam, quàm ut, parum ingenuè vitam longiorem emendicando, pro morte vitam multo deteriore lucrer.

10. At illum ita statuentem tradit dixisse; quum jam

ctore consultò neglectum dices, quod parum probabile est. Hoc Poëtis quidem, propter ipsam metrorum necessitatem, non rarò facere licet: sed orationis solutæ scriptoribus eadem licentia non permittitur. Quare lectorem monere volui: nam alioqui dicendum ἦτοίμασάμεν. *Æm. Port.*

1 Huc illi *Antiphanis* elegantes versus commodè referri possunt, qui in vulgatis sententiis extant:

Πρὸς γὰρ τὸ γῆρας, ὥσπερ ἐργαστήριον,
Ἀπαντὰ τὰνθρώπεια προσφοιτᾷ κρηδί.

Idem ibidem:

Τὸ γῆρας ὥσπερ βωμός ἐστι τῶν κακῶν.
Πάντ' ἐς ἰδεῖν εἰς τῷτο κατὰπεφύγτα. *Æm. Port.*

2 Abundat verbum εἰπεῖν, veluti quod ex sequentis ἐπειδὴ primis literis irrepsit. Itaque delendum, atque præsertim propterea quòd versu ab hoc tertio, justo loco ponatur, quum ait παραλθόντα εἰπεῖν. *Leuncl.*

σαν αὐτῷ οἱ ἀντίδικοι, ὥς οὖς μὲν ἡ πόλις νομίζει Θεὸς, ὃ νομίζοι, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσφέρει, καὶ τὰς νεοὺς ἀφαιρεί, πρὸς ἐλθόντα εἰπεῖν.

ια'. Αλλ' ἐγὼ, ὦ ἄνδρες, τὸ μὲν πρῶτον θαυμάζω Μελίτη, ὅτῳ ποτὲ γὰρ λέγῃ, ὥς ἐγὼ οὖς ἡ πόλις νομίζει Θεὸς, ὃ νομίζω· ἐπεὶ γίνονται γὰρ με ἐν ταῖς κοιναῖς ἑορταῖς, καὶ ὅτι τῶν δημοσίων βασιλῆς, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ πρυτανεῖς ἑορτάζοντες ἑώρων, καὶ αὐτὸς Μελίτης, εἰ ἠθέλητο.

ιβ'. Καινὰ γὰρ μὲν δαιμόνια πῶς ἂν ἐγὼ εἰσφέρωμι, λέγων, ὅτι Θεὸς μὲν¹ φωνὴ φαίνεται σημαίνουσα ὅ, τι χρὴ ποιεῖν; καὶ ὅ οἱ φθόγγοις οἰωνῶν, καὶ οἱ² φήμαις ἀνθρώπων χρώμενοι, φωναῖς δὴ πᾶς τεκμαίρονται. βρονταῖς μὲν ἀμφιλέξῃ τις ἢ μὴ φωνεῖν, ἢ μὴ μέγιστον οἰωνιστήριον εἶναι; ἢ δὲ Πυθοῖ ἐν τῷ τρι-

accusassent eum adversarii, quòd quos civitas pro Diis haberet, ipse non haberet, aliosque Deos novos introduceret, ac juventutem corrumperet, tunc, inquam, accedentem dixisse:

11. Ego verò, O viri, primùm hoc miror, unde unquam Melitus hoc animadverterit, quòd ait me, quos Deos existimet civitas, non existimare. Nam sacrificantem me communibus festis, & in aris publicis, tum alii præsentes videbant, tum Melitus ipse, si quidem voluit.

12. Nova verò numina quo pacto ego introducerem, dum dico, Dei quidem vocem mihi obversari, denunciantem quid sit agendum? Nam qui gannitu avium, & hominum utuntur ominibus, ex vocibus conjecturas sumunt. De tonitruis an aliquis dubitet, num vocem edant, vel maximum sint augurium? Sacerdos item in tripode Py-

1 Rectius reponendum θεὸς μοι φ. φ. Quippe nihil omninò sequitur, quod illi μὲν deinceps respondeat. *Leun.*

2 Vide de voce φήμη quæ notantur ad *Mem.* I. 1. 3.

ποδι Ιέρεια, οὐ καὶ Αὐτὴ φωνῇ τὰ πρὸς τῷ Θεῷ ἀγγέλλει;

ιγ'. Ἀλλὰ μέντοι καὶ τὸ πρᾶξαι γε τὸ Θεὸν τὸ μέλλον, καὶ τὸ προσημαίνειν ὡς βέληται, καὶ τῷτο ὡςπερ ἐγὼ φημι, οὕτω πάντες καὶ λέγουσι καὶ νομίζουσιν. Ἄλλ' οἱ μὲν οἰωνοὶ τε, καὶ φήμας, καὶ συμβόλους τε, καὶ μάντις ὀνομάζουσι τὰς προσημαίνοντάς εἶναι. ἐγὼ δὲ τῷτο Δαιμόνιον καλεῶ, καὶ οἶμαι οὕτως ὀνομάζων, καὶ ἀληθέστερα καὶ ὁσιώτερα λέγειν τῶν τοῖς ὄρνεσι ἀνατιθέντων πῶς τῶν θεῶν δύναμιν. ὥς γε μὴν ἐν ψαύδομαι κατὰ τῷ Θεῷ, καὶ τῷτ' ἔχω τεκμήριον. καὶ γὰρ τῶν φίλων πολλοῖς δὴ ἔξαγγείλας τὰ τοῦ Θεοῦ συμβαλέμεθα, ὅδε πῶποτε ψαυσάμενος ἐφάνην.

ιδ'. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἀκούοντες οἱ Δικασαὶ ἐθορύβουσι, οἱ

thia, nonne & Ipsa voce, quæ habet à Deo, enunciat?

13. Enimvero Deum futuri præscium esse, ac significare futura cui velit, omnes haud aliter atque ego, tum dicunt tum existimant. Sed alii auguria, & omina, & conjectores, & vates appellant eos, qui futura significant. Ego verò numen hoc appello, meque arbitror, dum sic voco, veriora magisque pia dicere, quàm ii, qui avibus divinam potestatem attribuunt. Atqui non mentiri me contra Deum, hoc etiam habeo argumentum. Nam licet amicis plerisque consulta numinis enunciaverim, nunquam tamen mendax evaderem.

14. Hæc ubi Judices audientes tumultuarentur, quia

1 Leunclavius hæc ita legenda censet, τὰς προσημαίνοντας ἀ δὲ εἶναι. Ego verò minore cum mutatione sic ista legerem, τὰς προσημαίνοντας π εἶναι, id est, qui aliquid fore prædicunt. Æm. Port. — H. Stephanus hîc scribendum arbitratur, τὰς προσημαίνοντας τὰ μέλλοντα εἶναι.

μὲν ἀπιτυῦντες τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ καὶ φθονοῦντες, εἰ καὶ
 ὡς θεῶν μειζόνων ἢ αὐτοὶ τυγχάνοι, πάλιν εἰπεῖν τὸν Σω-
 κράτην· ἄγε δὴ, ἀκούσατε καὶ ἄλλα, ἵνα ἔτι μᾶλλον οἱ βυ-
 λόμηνοι ὑμῶν ἀπιτυῶσι τῷ ἐμῇ τετιμῆσθαι ὑπὸ δαιμόνων.
 Χαιρεφῶντος γάρ ποτε ἐπερωτῶντος ¹ ἐν Δελφοῖς περὶ ἐμοῦ,
 πολλῶν παρόντων, ἀνείλεν ² ὁ Ἀπόλλων, “μηνδένα ³ εἶ) ἀνθρώ-
 “πων ἐμῷ μήτε ἐλπίθειώτερον, μήτε δικαιοτέρον, μήτε σω-
 “φρονέτερον.”

ιε'. Ως δ' αὖ ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ Δικασταὶ ἔτι μᾶλλον
 ἐθορύβουσι εἰκότως, αὖθις εἰπεῖν τὸν Σωκράτην· ἄλλα μείζω

partim dictis fidem non haberent, partim inviderent ei, quod consequeretur à Diis majora quàm ipsi; rursus dixisse Socratem: Age verò, alia quoque audite, ut magis etiam ex vobis illi, qui volent, divinitus honorem mihi tributum non credant. Nam quum Chærephon aliquando Delphis oraculum de me sciscitaretur in multorum præfentiâ, respondit Apollo, “neminem hominum esse me vel
 “liberaliorem, vel justiore, vel prudentiore.”

15. Posteaquam his etiam auditis Judices magis tumultuarentur, ut par erat, rursus dixisse Socratem: Atqui

1 Delphi, oppidum nobilissimum Phocidis, templo & oraculis fuit celeberrimum. Vide Pausaniam de situ urbis & templi structurâ.

2 Hoc est Apollinis Oraculum:

Σοφὸς Σοφοκλῆς, σοφώτερος δ' Εὐελπίδης·

Ἀνδρῶν δὲ πάντων Σωκράτης σοφώτατος.

Hic (Socrates) in omnibus ferè sermonibus, qui ab iis, qui illum audierunt, perscripti variè, copiosè sunt, ita disputat, ut nihil affirmet ipse, refellat alios: Nihil se scire dicat, nisi id ipsum; eoque præstare cæteris, quod illi quæ nesciant scire se putent; ipse, se nihil scire, id unum sciat: ob eamque rem se arbitrari ab Apolline omnium sapientissimum esse dictum, quod hæc esset una omnis sapientia, non arbitrari sese scire quod nesciat. Quæ cum diceret constanter, & in eâ sententiâ permaneret: omnis ejus oratio tum in virtute laudandâ, & in hominibus ad virtutis studium cohortandis consumebar. Cicero. Acad. lib. 1. n. 4.

μὲν, ὦ ἄνδρες, εἶπεν ὁ Θεὸς ἐν χρησμοῖς παρὰ Λυκῆργου τῷ
 Λακεδαιμονίοις νομοθετήσαντος, ἢ παρὰ ἐμοῦ. λέγεται γὰρ
 εἰς τὸ ναὸν εἰσιόντα προσειπεῖν αὐτὸν· “Φροντίζω πόλιν Θεὸν σε
 εἶπω, ἢ ἄνθρωπον.” ἐμὲ δὲ Θεῷ μὲν οὐκ εἶχασεν, ἀνθρώπων
 δὲ πολλῶν προσέκρινεν ὑποφέρειν. ὅμως δὲ ὑμεῖς μηδὲ ταῦτα
 εἰκῇ πιστεύετε τῷ Θεῷ, ἀλλὰ καθ’ ἕνα ἕνα ὁπιοῦσθε ὧν
 εἶπεν ὁ Θεός.

15. Τίνα μὲν γὰρ ὁπίσασθε ἥσαν ἐμοῦ ἢ δαλδύοντα ταῖς
 τῷ σώματι ὁπιθυμίαις; τίνα δὲ ἀνθρώπων ἐλδυσσεῖον;
 ὅς περ οὐδενὸς οὔτε δῶρα, οὔτε μισθὸν δέχομαι. δικαιοτέρον
 δὲ τίνα ἂν εἰκότως νομίσητε τῷ παρὲς τὰ παρόντα σιωπῆ-
 μομένου, ὡς τῶν ἄλλοτεριῶν μηδενὸς προσδεῖσθαι; σοφὸν δὲ
 πῶς οὐκ ἂν τις εἰκότως ἄνδρα φήσκειν εἶναι, ὅς ἐστι ὅτι περ

majora, ὁ viri, Deus ille de Lycurgo, qui Lacedæmoniis le-
 ges tulit, quàm de me, oraculis prodidit. Fertur enim eum
 ingredientem fanum sic allocutum esse: “Cogito equi-
 dem, num te Deum appellem, an hominem.” Me verò Deo
 quidem non comparavit, sed hominibus tamen plurimum
 præstare censuit. Nihilominus vos ne in his quidem Deo
 temerè fidem habueritis, sed singillatim ea, quæ de me
 prodidit, considerate.

16. Quem enim minus me cupiditatibus corporis ser-
 vire nōstis? quem liberaliorem? qui à nemine neque mu-
 nera, neque mercedem accipio. Quem verò justiore
 meritò existimetis eo, qui sic ad præsentia semet accom-
 modat, ut alienæ rei nullius egeat? Et sapientem illum
 virum quis meritò non dixerit, qui ex quo tempore in-

1 Ad eundem modum loquitur *Apostolus* — δαλδύοντες ἐπιθυμίαις,
 καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις &c. *Tit. c. 3. v. 3.*

ζυυῖναι τὰ λεγόμενα ἡξάμην, ὃ πώποτε διέλιπον καὶ ζη-
τῶ καὶ μαθητῶν ὅ, τι ἐδιδάμην ἀγαθόν;

15. Ως δὲ ὃ μάτῳ ἐπόνου, οὐ δοκῶ ὑμῖν καὶ τὰδε
τεκμήρια εἶναι, τὸ πολλὰς μὲν πολίταις τῶν ἀρετῆς ἐφιεμδύνων,
πολλὰς δὲ ξένων, ἐκ πάντων περὶ αἰετοῦ ἐμοὶ ζυυεῖναι;
ἐκείνους δὲ τί φήσομεν αἵτιον εἶναι, τῶ πάντας εἰδέναι, ὅτι ἐγὼ
ἤκουσα ἔχειμι χρήματα ἀντιδιδόναι, ὅμως πολλὰς ὀφειλόμεν
ἐμοὶ τι δωρεῖσθαι; τὸ δ', ἐμὲ μὲν μηδ' ὑφ' ἐνὸς ἀπαιτεῖσθαι
εὐεργεσίαν, ἐμοὶ δὲ πολλὰς ὁμολογεῖν χάριτας ὀφείλιν;

16. Τὸ δ' ἐν τῇ πολιτορχίᾳ τῆς μὲν ἄλλης οἰκείρειν ἑαυ-
τοὺς, ἐμὲ δὲ μηδὲν ὑπερώτερον ἀξιάγειν, ἢ ὅτε καὶ μά-
λιστα ἢ πόλις εὐδαιμονῆς; τὸ δὲ, τοὺς ἄλλους μὲν τὰς εὐ-
παθείας ἐκ τῆς ἀγορᾶς πολυτελεῖς πορίζεσθαι, ἐμὲ δὲ
ἐκ τῆς ψυχῆς ἀνευ δαπάνης ἡδίστους ἐκείνων μηχανᾶσθαι;
εἴγε μὴ ὅσα εἶρηκα περὶ ἑμαυτοῦ, μηδεὶς δύναιτ' ἀν-

telligere, quæ dicebantur, cepi; nunquam intermisi tum
inquirere, tum discere, quicquid boni poteram?

17. At minimè frustra me laborasse, annon & illa vo-
bis argumento esse videntur, quòd multi cives ex iis
qui virtutis studiosi sunt, multi etiam exteri, meam con-
suetudine præ omnibus uti maluerint? Quid esse dice-
mus in causâ, quòd quum omnes nōrint, minimè mihi
facultates esse ad remunerandum, nihilominus multi cu-
piant aliquid mihi donare? Quòd à me nemo benefi-
cium reposcit, quum complures se mihi gratias debere fa-
teantur?

18. Quòd in obsidione suam deplorârunt sortem alii,
quum ego degerem nihilo magis indigentior, quàm quum
maximè beata civitas esset? Quòd alii delicias è foro in-
genti pretio mercantur, ego sine sumptu suaviores illis
ex animo meo comparo? Quòd si nemo in iis, quæcun-

ἔξελέγξαι με ὡς ψεύδομαι, πῶς οὐκ ἂν ἤδη δικαίως καὶ ὑπὸ θεῶν καὶ ὑπὸ ἀνθρώπων ἐπαινοίμην;

19. ΑΛΛ' ὅμως σὺ μὲ φῆς, ὦ Μέλιτε, τοιαῦτα ὅπιτι-
δεύοντάς τες νέας ἀφαιρῆναι; καίτοι ὅπιστάμεθα μὲ δῆπου,
τίνες εἰσὶ νέων διαφθοράι. σὺ δὲ εἶπες, εἴ τινα οἶδα ὑπὲρ ἐμοῦ
γενημένον, ἢ ἔξ εὐσεβὸς ἀνόσιον, ἢ ἐκ σώφρονος ὕβριστήν, ἢ
ἔξ εὐδαιμόνους πολυδάπανον, ἢ ὡς ἐκ μετεμοπότης οἰνόφλυγα,
ἢ ἐκ φιλοπόνου μαλακόν, ἢ ἄλλης πονηρῆς ἡδονῆς ἡσθημένον.

20. ΑΛΛὰ καὶ μὰ Δία, ἔφη ὁ Μέλιτος, ἐκείνους οἶ-
δα, οὓς σὺ πείνεις σοι πείθεσθαι μᾶλλον, ἢ τοῖς γει-
ναμένοισι. ὁμολογῶ, φάναι τὸν Σωκράτην, πρὶν γε παιδείας.
τοῦτο γὰρ ἴσασιν ἐμοὶ μεμεληκός. πρὶν δὲ ὑγείας τοῖς ἰα-

que de me ipso dixi, redarguere mendacii me potest, cur non meritò tum à Diis tum ab hominibus lauder?

19. Sed nihilominus dicis tu, Melite, me his utentem institutis corrumpere juvenes? Atqui novimus certè, quæ juvenum corruptelæ sunt. Tu dicito, an quem per me scias vel ex religioso impium, vel ex modesto petulan-tem, vel ex frugi sumptuosum, vel ex sobrio vinosum, vel ex laborum tolerante mollem factum, vel ab aliâ volu-ptate pravâ superatum.

20. At ego profectò, ait Melitus, novi eos, qui abs te persuasi sunt, ut tibi magis obtemperarent, quàm paren-tibus. Equidem hoc, inquit Socrates, de institutione fa-teor. Sciunt enim, hanc meam fuisse curam. De vale-

1 Sunt ὑβριστῆς, qui hominis nullius rationem habent, alios pulsan-
t, aliorum pudicitiam contaminant, quidvis sibi in quemvis licere putant,
injuriâ contumeliâque afficiunt, quoscunque ipsis lubitum est; sæpe e-
tiam nullâ propositâ utilitate, pravâ tantùm animi libidine atque petu-
lantiâ adducti, quia ipsum nocere eos delectat. Contraria enim omnia
faciunt, qui σώφρονες appellantur. vide *Raph. annot. philol.* p. 198.

πρὸς μᾶλλον οἱ ἄνθρωποι πείθονται, ἢ τοῖς γονεῦσι· καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις γε πάντως οἱ Ἀθηναῖοι πάντες δήπου τοῖς φρονιμώτατοι λέγουσι πείθονται μᾶλλον, ἢ τοῖς προσήκουσιν. ὃ γὰρ δὴ καὶ στρατηγὸς αἰρεῖσθαι καὶ περὶ πατέρων, καὶ ἀδελφῶν, καὶ ναὶ μὰ Δία γε ὑμεῖς περὶ ὑμῶν αὐτῶν, οὓς ἀν' ἡγήσασθε περὶ τῶν πολεμικῶν φρονιμοτάτους εἶ); οὕτω γὰρ, φάναι τὸν Μέλιτον, ὦ Σώκρατες, καὶ συμφέρει καὶ νομίζεται.

κα'. Οὐκ ἔν, εἰπεῖν τὸν Σωκράτην, θαυμαστὸν καὶ τὸτό σοι δοκεῖ εἶ), τὸ ὅτι μὲν ταῖς ἄλλαις πράξεσι μὴ μόνον ἰσομοιρίας τυγχάνειν τῶν κρατίστων, ἀλλὰ καὶ προτετιμῆσθαι· ἐμὲ δὲ, ὅτι περὶ τοῦ μεγίστου ἀγαθοῦ ἀνθρώποις, περὶ παιδείας, βέλτερος εἶναι ὑπὸ πινων προκρίνομαι, τῶν ἐνεχῶν θανάτου ὑπὸ οὗ διώκεσθαι;

κβ'. Εἰρήνη μὲν δηλονότι τῶν πλείονα ὑπὸ τε αὐτῷ, καὶ τῶν συναγορεύοντων φίλων αὐτοῦ. ἀλλ' ἐγὼ ὅτι πάντα

tudine verò medicis potius homines, quàm parentibus obtemperant: & in concionibus omninò Athenienses universi potius iis, qui prudentissimè dicunt, quàm necessariis suis parent. Annon in delectu Imperatorum, & parentibus vestris, & fratribus, & verò vobis ipsis antefertis eos, quos existimatis rerum bellicarum peritissimos esse? Nimirum, ὦ Socrates, inquit Melitus, & expedit ita, & usu receptum est.

21. Annon igitur, subjecit Socrates, mirum hoc tibi videtur esse, quòd, quum in actionibus cæteris præstantissimi quique non solum pares aliis sint, sed etiam præferantur; ego quia in maximo hominum bono, quod institutionis est, quorundam opinione cæteris præstare iudicer, capitis abs te anquirar?

22. Fuerunt autem plura scilicet his dicta, cum ab ipso tum ab amicis, qui ejus causæ patrocinebantur. Sed mihi

εἰπεῖν τὰ ἐκ τῆς δίκης ἐσπούδασα, ἀλλ' ἤρκεσέ μοι δηλῶσαι, ὅτι Σωκράτης τὸ μὴ μήτε πρὸ θεῶν ἀσεβῆσαι, μήτε πρὸ ἀνθρώπων¹ ἀδικὸς φανῆναι, πρὸ παντὸς ἐποιεῖτο.

κγ'. Τὸ δὲ μὴ ἀποθανεῖν, ὅκ' ὤετο λιπαρτέον εἶναι, ἀλλὰ καὶ καίρῳ ἤδη σιόμμεν ἑαυτὰς τελευτᾶν. ὅτι δὲ οὕτως ἐγίνωσκε, κατὰδηλότερον ἐγίνετο, ἐπεὶ καὶ ἡ δίκη κατεψηφίσθη. πρῶτον γὰρ κελύδομος² ὑποτιμάσθαι, ὅτε αὐτὸν ὑπετιμήσατο, οὔτε τῶν φίλων εἶασεν, ἀλλὰ καὶ ἔλεγεν,³ ὅτι τὸ ὑποτιμάσθαι ὁμολογῶντος εἴη ἀδικεῖν. ἔπειτα

non omnia recensere, quæ in judicio fuere dicta, studio fuit: sed satis habui ostendere, Socratem nihil fecisse pluris, quàm quòd nec in Deos impium, nec in homines injustum se gessisset.

23. Quominus autem morte afficeretur, minimè sibi deprecandum putabat; adeoque sibi jam opportunum esse moriendi tempus arbitrabatur. Eum verò ita sensisse, magis patuit, postquam judicio condemnatus fuit. Primùm enim jussus mulctam exsolvere, neque de suo eam solvit, neque amicos passus est, immò dicebat, mulctæ solutionem ejus esse, qui se injustè fecisse fateretur. Deindè

¹ Διχαίως erga homines, εὐσεβῶς erga Deum. Sic *Tit.* c. 2. v. 12. σωφρόνως καὶ διχαίως ἢ εὐσεβῶς. Quibus virtutibus contraria Vitia in uno tentati stupri flagitio notat *Artabazus*, Κ. Π. lib. 6. Ελθὼν δὲ ὁ Ἀρτιάξος πρὸς τὸν Ἀρτίσπαν ἐλοιδορήσεν αὐτὸν, παρακαταθήκην τὴν ὀνομάζων τὴν γυναικῆ, ἀσεβείαν τε αὐτοῦ λέγων, ἀδικίαν τε ἢ ἀκράτειαν. *Raphel.*

² Reipublicæ Atheniensis illud erat institutum, ut civi liceret in re capitali, aut exilii, aut perpetui carceris, aut mulctæ pecuniariæ supplicium eligere, quod vocabatur ὑποτιμάσθαι. *Socrates* igitur mavult mori, quàm hanc mulctam exsolvere. Huic autem *Xenoph.* loco Socratica ista verba apud *Platon.* plane contradicunt — Πλάτων ὁδὲ, καὶ Κρίτων κελύδοσι με τελάνοντα μνῶν πρήσασθαι· πρῶτα ἔν τοσέτῃ. Sed huic discrepantiæ Auctorum medelam adhibet *Cl. Rollin.* in *Antiq. Hist.* V. 4. p. 230.

³ Cujus Responso sic Judices exarserunt, ut capitis hominem innocentissimum condemnarent. *Cicero de Orat.* lib. 1.

τῶν ἐταίρων ἐκκλέψαι βουλομένων αὐτόν, ὅκ ἐφείπετο, ἄλλὰ καὶ ὅπισκῶψαι ἐδόκει, ἐρώμηνος εἶπε' εἰδεῖν τι χεῖρον ἔξω τῆς Ἀττικῆς, ἔνθα ὁ πρῶτος θανάτω;

καδ'. Ὡς δὲ τέλος εἶχεν ἡ δίκη, εἰπεῖν αὐτόν· ἄλλ', ὦ ἄνδρες, τῆς μὲν διδάσκοντες τῆς μάρτυρας, ὡς χρὴ ὅπις-κῶντας καταψευδομαρτυρεῖν ἐμοῦ, καὶ τῆς πειθομένων τέ-τοις, ἀνάγκη ὅτι πολλὴν ἑαυτοῖς συνειδέναί ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν. ἐμοὶ δὲ τί προσήκει νῦν μείον φρονεῖν, ἢ πρὶν κατακειθῆναι, μηδὲν ἐλεγχθέντι, ὡς πεποιήκαί τι ὧν ἔ-γράψαντό με; οὔτε γὰρ ἔγωγε ἀπὸ Διὸς καὶ Ἡρας, καὶ τῶν τοῦτοῖς Θεῶν, οὔτε θύων πρὸ καινῶν Δαίμοσιν, οὔτε ὁμνύς, οὔτε ὀνομάζων ἄλλας Θεὸς ἀναπέφηναι.

quum familiares eum furripere vellent, non obsequeba-
tur; immo ridere illos videbatur, dum quæreret, ecquem
alicubi locum extra Atticam scirent, quo mors non posset
accedere?

24. Ut iudicio finis impositus est, dixisse illum: Ne-
cesse est eos, ὦ viri, qui testes docuerunt, ut pejerando
falsum adversus me testimonium dicerent, unā cum illis,
qui paruerunt, magnæ sibi tum impietatis tum injustitiæ
conscios esse. Me verò cur animo dejectiore nunc esse
conveniat, quàm ante condemnationem; quum non sim
convictus, quidquam eorum fecisse, ob quæ illi me accu-
sârunt? Nec enim pro Jove, Junone, & Diis præter hos
cæteris, me aut sacra novis aliquibus Diis fecisse, aut per
alios Deos jurâsse, aut denique nominâsse compertum est.

1 Γράφειν & γράφεσθαι in mediâ voce, est dicam alicui scribere, ut
Terentius ait, Græcos imitatus; id est, in jus vocare, actionem alicui
intendere, accusare. vide Mem. lib. I. c. 1. sect. 1. In Epist. Jud.
V. 4. οἱ πάλας προγεγραμμένοι εἰς τὸ τοῦ καὶ μὲν illi sunt, qui dudum sunt
accusati, & in hoc iudicium vocati, in quo impietatis, cujus mox men-
tionem facit Apostolus, condemnabuntur. Raphael.

κέ'. Τύς γε μὴν νέεσ πῶς ἀν ἀλφειοίεσι, καρτερίαν καὶ εὐτέλειαν προσεγίζων; ἐφ' οἷς γε μὴν ἔργοις κείται θάνατος ἢ ζημία, ἱεροσυλία, τοιχωρυχία, ἀνδραπόδισις, πόλεως πρσοδοσία, οὐδ' αὐτοὶ οἱ ἀντίδικοι τέτων πρσζαί τι κατ' ἐμῶ φασι· ὥτε θαυμαστὸν ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, ὅπῃ ποτὲ ἐφάνη ὑμῖν τὸ τῷ θανάτῳ ἔργον ἐμοὶ ἄξιον.

κε'. Αλλ' ὅδ' ἐμέντοι ὅτι ἀδίκως ἀποθνήσκω, ἀλλ' αὐτοῦτο μείον φρονητέον. οὐ γὰρ ἐμοὶ, ἀλλὰ τοῖς καταγούσι τοῦτο¹ αἰσχρὸν ὅστι. πρσμυθεῖται δ' ἔτι με καὶ² Παλαμήδης, ὁ πρσπλησίως ἐμοὶ τελευτήσας. ἔτι γὰρ καὶ νῦν

25. Juvenes autem quo pacto corrumperem, ad tolerantiam & frugalitatem eos assuefaciens? Quibus quidem facinoribus mors in pœnam constituta est, ut sunt sacrilegia, parietum perfossiones, plagium, urbis proditio; eorum aliquid à me fieri, ne ipsi quidem adversarii obijciunt: adeo ut mirandum mihi esse videatur, ubi unquam in me rem morte dignam conspexistis.

26. Sed nec illâ quidem de causâ, quòd injustè occidar, animo esse dejectiore debeo. Non enim hoc mihi, sed iis, qui me condemnârunt, dedecori est. Præterea me Palamedes consolatur, qui simili ferè modo obiit. Nam is etiam

¹ Socrates concitatis inimicitiis calumniosâ criminatione damnatus morte mulctatus est. Sed eum postea illa ipsa quæ publicè damnaverat Atheniensium civitas publicè luxit: in duos ejus accusatores usque ad eòd populì indignatione conversâ, ut unus eorum oppressus vi multitudinis interiret; exilio autem voluntario atque perpetuo pœnam similem alter evaderet. Tum præclarâ igitur vitæ mortisque famâ Socrates reliquit plurimos suæ Philosophiæ Seētatores. S. Augustinus, lib. 8. de civit. Dei, cap. 3.

² Euripides post mortem Socratis tragœdiam Palamedis fecit, sub cuius nomine iniquum amici fatum valdè ploravit; & in sequenti versu præcipuè Atheniensium injustitiam apertè notavit:

Εκρίνετε, ἐκρίνετε τὸν ἀεὶστον Ἀχαιῶν.

πολὺ καλλίως ὕμνος πῶς ἔχεται Οδυσσεὺς τῷ ἀδίκῳ ἀπο-
κτείνοντος αὐτόν. οἶδ' ὅτι καὶ ἐμοὶ μαρτυρήσεται ὑπό τε ὅ-
πτιόντος, καὶ ὑπὸ τῷ πρὸς ἡλιούτος χρένῃ, ὅτι ἠδίκησα
μὲν ἑδέναι πώποτε, ἑδὲ πονηρότερον ἐποίησα· εὐεργέτου δὲ
τούς ἐμοὶ διαλεγμένους, ὡροῖκα διδάσκων, ὅ, τι ἐδυάμην
ἀγαθόν.

κζ'. Εἰπὼν δὲ ταῦτα, μάλα ὁμολογημένως δὴ τοῖς εἰ-
ρημνύοις ἀπήει, καὶ ὄμμασι καὶ οὐκ ἔχοντι καὶ βαδίσμασι φαι-
δρός. ὥς δὲ ἤσθετο ἄρα τούς πρὸς ἡμῶν δακρύονταί, τί
τῷτο; εἰπεῖν αὐτόν, ἢ ἄρτι δακρύετε; ἔ γάρ πάλαί ἴτε, ἔξ
ὅτ' ὡς ἐγενόμην, ὅτι κατεψηφισμένος ἦν μου ὑπὸ τῆς φύ-
σεως ὁ θάνατος; Ἀλλὰ μέντοι εἰ μὲν ἀγαθῶν ὀπιρρέοντων
ὡροαπόλυμα, δῆλον ὅτι ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς² εὖνοις λυπητέον·

nunc longè pulchriorem hymnorum materiem suppedi-
tat, quàm Ulysses, qui eum injustè occidit. Et scio non
modo futurum sed & præteritum tempus testimonium
mihi perhibiturum, neminem me unquam læsisse, neque
reddidisse pejorem: sed benè eis fecisse, qui mecum dis-
ferebant, quum gratis, quicquid boni poteram, doce-
rem.

27. Hæc quum dixisset, maximè consentaneus iis, quæ
ab ipso fuerunt dicta, discedebat, tum oculis, tum gestu,
tum incessu hilaris. Quumque animadverteret eos qui
comitabantur lacrymari: Quid hoc est? inquit, modòne
fletis? non jamdudum scitis, ex quo genitus fui, à na-
turâ me ad mortem condemnatum esse? Enimverò si
secundis rebus affluentibus è vitâ præripior, patet tum
mihi tum aliis mihi benevolis dolendum esse: si verò

¹ Quid dicam de *Socrate*, inquit *Cicero*, cujus morti illacrymari soleo
Platonem legens? De Nat. Deor. lib. 3. n. 82.

² Magis placeret τοῖς ἐμοῖς εὖνοις. *H. Steph.*

εἰ δὲ χαλεπῶν προσδοκωμένων καταλύω τὸν βίον, ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὥς εὐπραγῆνός ἐμῶ, πᾶσιν ὑμῖν εὐθυμητέον εἶναι.

κη'. Παρών δέ τις Απολλόδορος, ὅτι θυμητής μὲν ἰσχυρῶς αὐτοῦ, ἄλλως δὲ εὐήθης, εἶπεν· Ἀλλὰ τί τοι ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, χαλεπώτατα φέρω, ὅτι ὁράω σε ἀδίκως ἀποθνήσκοντα. τὸν δὲ λέγειν, καταψήσαντα αὐτὸς τινὲς κεφαλῇ, εἰπεῖν· σὺ δέ, ὦ φίλτατε Απολλόδορε, μᾶλλον ἂν ἐβόλου με ὁρᾶν δικαίως ἢ ἀδίκως ἀποθνήσκοντα; καὶ ἅμα ὀπιγελάσαι.

κθ'. Λέγειν καὶ Ἀνυτον παρῖόντα ἰδὼν εἰπεῖν· Ἀλλ' ὁ μὲν ἄνθρωπος ὅδε κυδρὸς, ὥς μέγα τι καὶ καλὸν ἀγαπεπραγμένον, εἰ ἀπέκτονέ με, ὅτι αὐτὸν τῶν μεγίστων ὑπὸ τῆς πόλεως ὁρῶν ἀξιόμνητον, ὃς ἐφην χρῆναι τὸν υἱὸν πρὸς βύρσας παιδεύειν. ὥς μοχθηρὸς ἔτος, ἔφη, ὃς ὃς ἔοικεν εἰδέναι, ὅτι ὁπότερος ἡμῶν καὶ συμφορώτερος καὶ καλλίω εἰς τὸν αἰεὶ χρόνον ἀγαπέπρακτος, ἔπος ὅτι καὶ ὁ νικῶν.

diris rebus imminentibus vivendi finem facio, vobis omnibus, tanquam me benè agente, lætandum arbitror.

28. Quum verò adesset Apollodorus quidam, mirificè studiosus Socratis, cæteroqui vir simplex, dixit: Ego verò, mi Socrates, molestissimè fero, quòd injustè necari te video. Ille autem caput ejus demulcens, dixisse perhibetur: Tune, carissime Apollodore, videre me malles justè, quàm injustè occidi? Simul subrisisse fertur.

29. Quum etiam Anytum prætereuntem videret, dixisse perhibetur: Hic vir gloriabundus exultat, quasi me interfecto magnum quid præclarumque gesserit; quòd quum ipsum maximi viderem in republicà fieri, filium ejus ad operas coriariorum institui debere negaverim. Quàm excors est, ait, qui nescire videatur, quòd quicumque nostrum & utiliora & præclariora in omne ævum gesserit, is victor sit.

λ'. Αλλὰ μέντοι, φάναι αὐτὸν, ἀνέθηκε μὲν καὶ Ὁμη-
ρος, ἔστιν οἷς τῶν ἐν καταλύσει τῆς βίου προμνησκέναι τὰ μέλ-
λοντα· βέλομαι δὲ καὶ ἐγὼ χρησιμωδῆσά τι. συνεγενόμην
γάρ ποτε βραχέα τῷ Ανύτῃ υἱῷ, καὶ ἔδοξέ μοι οὐκ ἄρρωτος
τὴν ψυχὴν εἶναι· ὥστε φημι αὐτὸν ὅτι τῇ δ' ἄλοπρεπεί δια-
τελεῖν, ἣν ὁ πατήρ αὐτοῦ πρᾶσκει δάκεν, ὃ δ' ἀγαμεῖν. ἀλλ'
δὲ τὸ μηδένα ἔχειν σπουδαῖον ὅτι μελητιώ, περὶ σπεισθῆναι
τινι αἰσχροῖ ὅτι θυμία, καὶ περὶ σπείσθαι μέντοι πόρρω μοχθη-
ρίας.

λα'. Ταῦτα δ' εἰπὼν, οὐκ ἐψεύσατο· ἀλλ' ὁ νεοφύ-
σκῃ ἡσθεὶς οἴνω, οὔτε νυκτὸς, οὔτε ἡμέρας ἐπαύετο πί-
νων· καὶ τέλῃ οὔτε τῇ ἑαυτοῦ πόλῃ, οὔτε τοῖς φίλοις,
οὔτε αὐτῷ ὅδε γένος ἀξίος ἐγένετο. αὐτὸς μὲν δὴ, ἀλλ' οὐκ

30. Enimvero, inquit, quum Homerus etiam nonnul-
los, qui erant in exitu vitæ, futura prænoscere fecerit: lu-
bet & mihi quiddam quasi per oraculum significare. Fuit
aliquando mecum Anyti filius exiguo tempore, visusque
est mihi indolis esse non ignavæ: itaque aio, non perman-
surum in illo servili vitæ genere, quod pater ei præscri-
psit. Quia verò nullum habet bonum curatorem, futurum,
ut in aliquam libidinem fœdam proruat, & in illâ socor-
diâ longiùs progrediatur.

31. Hæc dicens, nequaquam mentitus est. Nam ado-
lescens hic quum vino delectaretur, neque noctu, neque
interdiu potare cessabat: ac tandem nec patriæ, nec ami-
cis, nec sibi utilis fuit. *Anytus* ipse propter educatio-

1 Vide *Iliad.* lib. 22. ver. 359. Ubi moriens *Hector* fatum *Achillis*
prænunciat. Sic in *Plat.* *Apol.* sect. 30. ait, ἡ γὰρ εἰμι ἤδη ἐνταῦθα, ἐν
ᾧ μάλιστα ἄνθρωποι χρησιμωδῶσιν, ὅταν μέλλωσιν ἀποθανεῖσθαι. Vetus fuit opi-
nio morientium animos futurorum scientiâ fuisse præditos. Sic *Cicer.*
de *Div.* I. 30. *Idque facilius eveniat adpropinquanti morte, ut animi*
futura augurentur.

ἔ' υἱοῦ πονηρὰν παιδείαν, καὶ διὰ τὴν αὐτῷ ἀγνωμοσύνην, ἐπὶ καὶ τελευτηκῶς τυγχάνει κακοδοξίας.

λβ'. Σωκράτης δὲ, διὰ τὸ ¹ μεγαλύνειν ἑαυτὸν ἐν τῷ δικαστηρίῳ, φθόνον ἐπαγόμενος, μᾶλλον καὶ αἰφνιδίως ἑαυτῷ ἐποίησε τῆς δικασίας. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ θεοφιλεῖς μοίρας τετυχηκέναι. τῷ μὲν γὰρ βίου τὸ χαλεπώτατον ἀπέλιπε· ² τῶν δὲ θομάτων τῷ ῥά τ' οὗ ἐτυχεν.

λγ'. Επεδείξατο δὲ τῇ ψυχῇ τὴν ῥώμην. ἐπεὶ γὰρ ἔγνω τῷ ἐπὶ ζῆν τὸ τεθνήσκειν αὐτῷ κρείσσον εἶναι, ὥσπερ ὅθ' ἐπὶ τὸς τὰλλα τὰγαθὰ προσάντης ἦν, ὅθ' ἐπὶ τὸς τὸν θάνατον ἐμαλακίσατο, ἀλλ' ἰλαρῶς καὶ προσεδέχετο αὐτὸν, καὶ ἐπετελέσατο.

nem filii pravam, & amentiam suam, etiam à morte infamis est.

32. Socrates autem, quòd magnificè pro tribunali se prædicaret, invidiâ contractâ, magis Judices ad damnandum sese impulit. Illi equidem fatum Diis acceptum obtigisse arbitror. Quippe molestissimam vitæ partem valere jussit, & mortis genus tranquillissimum obiit.

33. Idem robur animi sui declaravit. Nam quum intelligeret, magis ex re suâ esse, ut moreretur, quàm ut diutius viveret; quemadmodum ad alias res bonas se non difficilem, ita nec ad mortem se mollem præbuit; immò hilariter eam & exspectabat & obibat.

¹ Confer ea, quæ *Socrates* in laudem suam dixit sect. 14. & facillè intelligas, quæ vis sit τῷ μεγαλύνειν. *Athenæus* ad finem lib. 13. hanc causam mortis *Socratis* affert. — Nempe ob frequentes ejus in disceptando ambitiones, & importunas reprehensiones, & cum apud Judices sorte datos, furacissimos homines, de justo differuisset.

² Ετελεύτησε (inquit *Laërtius*) τῷ πρώτῳ ἔτῳ τῆς ἐννεηκστῆς πέμπτῃς Ολυμπιάδος, γεγονώς ἑτῶν ἐξοδμήκοντα. Eadem tradit *Demetrius Phalereus*. Alii autem eum ad annum octogesimum vitam duxisse asserunt; va-

λδ'. Εγὼ μὲν δὴ καίανον τῷ ἀνδρὶ τίω τε ἰσοφίαν καὶ
τίω γενναϊότητα, οὔτε μὴ μεμνήσθαι δύναμαι αὐτοῦ, οὔτε
μεμνημένος μὴ οὐκ ἐπαινέιν. εἰ δέ τις τῶν ἀρετῆς ἐφιερμύων
ἀφελιμωτέρῳ τινὶ Σωκράτους συνεγένετο, ἐκείνον ἐγὼ τὸν ἄν-
δρα ἀξιομακαριστότατον νομίζω.

34. Sapientiam quidem certè, animique magnitudinem
quum in hoc viro confidero, non possum non ejus memi-
nisse, nec, ubi meminerim, non etiam laudare. Quòd si-
quis eorum, qui virtutis studiosi sunt, cum aliquo versatus
est, qui Socrate fuerit utilior; eum ego virum dignissi-
mum judico, qui beatus prædicetur.

rias verò opiniones de hâc re vide ab *Allatio* citatas in Dialog. ejus de
Scriptis Socratis.

I Tanto in honore habita fuit *Socratis* Sapientia, adeo ut si respicias
omnem oram Græciæ (inquit *Allatius* de scriptis *Socratis*) Socratico-
rum Dogmatum incisa publicis literis Æra cognosces. De eo enim, ac
de *Homero* dici potest:

Τίς ποτε Σωκράτεος μεγάλης ὀπὸς ἐστὶν ἀπόδης;
Τίς χθὼν, τίς ἢ θαλάττια τὸςιν ὅσιν ἐκλυε φήμι;
Δῆμος ὁ Κιμμερίων πανδερέκτος ἄμμορος αἴγλης,
ΔΑΙΜΟΝΙΗΣ Ἀρετῆς ὄνομ' ἐκλυεν, ἐκλυεν Ἀτλας
Οὐρανόθεν εὐρύστερνον ἔχων ἐπικείμενον ὤμοις.

F I N I S.

A D D E N D A.

L I B. I. c. 1. sect. 1. *Aristides* de dictione simplici cap. 11. pag. 352. ad simplicem stylum refert, quod *Xenophon* initio *Memorab. Socratis* non scripserit, οὐχ ἅπαξ ἀλλὰ πολλάκις, sed solum πολλάκις. Δεῖ μέντοι, inquit, ηρεκῆνο ὁρᾶν ὅπως ὑφειμένα διὰ τὸ ἀφελὲς πρὸς ὀνόματα, εἰδὲν ἥτιον ἐν τῷ οἰκείῳ τρόπῳ ἐμφαίνει καὶ τὸ μέγεθος τῶ πρᾶγματος, ὡς καὶ ἐν ἀρχῇ φησι τῶ λόγῳ. ΠΟΛΛΑΚΙΣ ΕΘΑΥΜΑΣΑ ΤΙΣΙ ΠΟΤΕ ΛΟΓΟΙΣ ΑΘΗΝΑΙΟΥΣ ΕΠΕΙΣΑΝ ΟΙ ΓΡΑΨΑΜΕΝΟΙ ΣΩΚΡΑΤΗΝ, ΩΣ ΑΞΙΟΣ ΕΙΗ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΗ ΠΟΛΕΙ. Τὸ γὰρ ΕΘΑΥΜΑΣΑ καὶ ΠΟΛΛΑΚΙΣ, εἰ μικρῶν ἐμφασίς ἐστιν. Εδήλωσε δὲ καὶ τὰ ἐπενεχθέντα. Πολιτικῶς μὲν ἐν ἀμφοτέρας ἀν εἰρήκει τὰς δυνάμεις, ΟΥΧ ΑΠΑΞ ΑΛΛΑ ΠΟΛΛΑΚΙΣ· ὁ δὲ τὴν ἀπλὴν δυνάμιν εἰπὼν, ἡρεκῆθη.

Tum illud etiam probe animadvertendum, quomodo studio simplicitatis, lenibus usus vocabulis, nihilo secius in suo dicendi genere, rerum magnitudinem exprimat. Ut initio operis memorati — Sæpenumerò miratus sum, quibus tandem argumentis Accusatores Socratis Atheniensibus persuaferint eum de civitate mortem meruisse — Illud enim miratus sum & sæpenumerò neutiquam res minutas designant, quod & ex sequentibus planum evadit. Civilis utique Orator utrumque significandi modum hoc loco adhibuisset, non semel, sed persæpè. Xenophon autem simplici contentus est.

L. IV. c. 3. sect. 16. *Augustinus* de civitate Dei lib. VI. 5. observat, quosdam Veteres, præcipuè *Varronem*, religionem divisisse in tria genera — in *Mythicon* sive poeticum, *Philosophicum* sive physicum, & *Civile* sive politicum. *Mythicon* (inquit *August.*) appellant, quo maximè utuntur Poetæ; *Physicon*, quo philosophi; *Civile*, quo populi. Primum, quod dixi, in eo sunt multa contra dignitatem & naturam Immortalium ficta. In hoc enim est, ut Deus alius ex capite, alius ex femore, alius ex guttis sanguinis natur. In hoc ut Dii furati sint, ut adulteraverint, ut serviverint homini. Denique in hoc omnia Diis attribuuntur; quæ non modò in hominem, sed in contemptissimum hominem cadere possunt. Huic generi Religionis *Socrates* difficulter assentiebatur. Vide *Platonem* in *Euthyphrone*. *Civilium* generi nunquam opposuit aut contradixit. Hoc & discipulis præcepit, ut Deos νόμῳ πόλεως colant & adorarent. Vide *August.* etiam Lib. IV. 22.

L. IV. c. 7. sect. 6. *Theodoreti* codices corruptè dant, Ὅλως δὲ καὶ τῶν ἐργονίων ἐκρίσται, ἀ ὁ Θεὸς μηχανᾶται, φροντιστὴν εἶναι τῶν ἀπείτερον. — *Minucius Felix* c. XIII. *Socratis*, quoties de cælestibus rogabatur, nota responsio est, “Quod supra nos, nihil ad nos.” Cælestia vel procul esse à nostrâ cognitione censet (*Socrates*), vel si maxumè cognita essent, nihil tamen ad benè vivendum. *Cicer.* Acad. L. I. ad quem locum v. Cl. Davisium.

INDEX CAPITUM

Libri Primi.

Cap.	Pag.
I. <i>Socrates neque contemptor patriorum Deorum neque novorum auctor fuit.</i>	1.
II. <i>Socrates non fuit corruptor juventutis.</i>	15.
III. <i>Qualis & verbis & factis, totâque vitâ Socrates fuerit.</i>	48.
IV. <i>Socrates Deos esse demonstrat.</i>	58.
V. <i>Temperantiæ Laus.</i>	70.
VI. <i>Socratis cum Antiphonte Sophistâ disputatio.</i>	74.
VII. <i>Quomodo Socrates à faciendiâ averterit Homines.</i>	83.

Libri Secundi.

I. <i>Socratis de voluptate & temperantiâ cum Aristippo disputatio.</i>	86.
II. <i>Lamproclem filium matri iratum placat.</i>	112.
III. <i>Fratres inimicitias exercentes placat.</i>	121.
IV. <i>De curâ amicorum.</i>	131.
V. <i>De pretio amicorum.</i>	136.
VI. <i>De amicis deligendis & conciliandis.</i>	138.
VII. <i>Aristarchi inopiæ medetur.</i>	157.
VIII. <i>Eutherum ad convenientius vitæ genus compellit.</i>	166.
IX. <i>Critonem à Sycophantis tutum reddit.</i>	169.
X. <i>Amicis benefaciendum esse docet.</i>	174.

INDEX CAPITUM.

Libri Tertii.

Cap.	Pag.
I. <i>De Arte imperatoriâ.</i>	177.
II. <i>De officio summo Imperatoris.</i>	184.
III. <i>De officiis Præfecti equitum.</i>	187.
IV. <i>Bonum Choragum & Oeconomum posse etiam esse bonum Imperatorem.</i>	194.
V. <i>De revocandis ad pristinam fortitudinem Atheniensibus.</i>	201.
VI. <i>Glauconem à capeffendâ republicâ aver- tit.</i>	216.
VII. <i>Charmidem ad capeffendam rempublicam cohortatur.</i>	225.
VIII. <i>De Bono & Pulchro cum Aristippo dis- putatio.</i>	229.
IX. <i>Ad varias quæstiones propositas respon- det.</i>	234.
X. <i>Cum Artificibus de ipsorum Arte differit.</i>	243.
XI. <i>Cum meretrice Theodotâ de Arte Homi- num alliciendorum differit.</i>	251.
XII. <i>De curâ corporis.</i>	260.
XIII. <i>Varia Apophthegmata.</i>	265.
XIV. <i>De obsoniis.</i>	269.

Libri Quarti.

I. <i>Homines bonæ indolis & divites non minùs institutione egere, quàm reliquos.</i>	274.
II. <i>Euthydemum, qui nullo magistro uti vole- bat, ad sanitatem revocat.</i>	278.
III. <i>Hominibus Deos consulere, & propterea co- lendos esse.</i>	304.

INDEX CAPITUM.

Cap.	Pag.
IV. <i>De Iustitiâ & Legibus naturalibus.</i>	315.
V. <i>De Intemperantiâ.</i>	331.
VI. <i>Differendi facultatem è consuetudine Socra- tis consequuntur Familiares.</i>	337.
VII. <i>Quid & quantum sit in quâcunque Arte discendum.</i>	347.
VIII. <i>Socratis Constantia.</i>	353.
IX. <i>Socratis Defensio ad Iudices.</i>	363.

INDEX CAPITULI

327.	Capitulum I. De Fide & Legibus naturalibus.
331.	Capitulum II. De Imperio.
337.	Capitulum III. De differentia facitatem & consuetudinem Secura.
347.	Capitulum IV. De consuetudine Facitatem.
357.	Capitulum V. De quatuor in quatuorque die.
367.	Capitulum VI. De consuetudine.
373.	Capitulum VII. De consuetudine.
383.	Capitulum VIII. De consuetudine.
387.	Capitulum IX. De consuetudine.

I N D E X

VERBORUM ET PHRASIUM.

*Primus numerus librum indicat, secundus caput,
tertius paragraphum.*

A.

- A** Γαῖος π, peritus alicujus rei, doctus. II, I, 20.
 Αἰπάζομαι ἐπὶ πνι, de aliquâ re glorior. III, 5, 16.
 Αἰανὸς, mollis, mitis. I, 2, 58.
 Ἀγνώμων, imprudens, imperitus. I, 2, 26.
 —, beneficii immemor, ingratus. II, 10, 3.
 Ἀγνώμων κερτῆς, judex imperitus, cui opponitur ἐγνώμων. II, 8, 5.
 Ἀγνῶς ἔχειν, purum esse. III, 8, 10.
 Ἀγροῦ πλήθισσα, frequens forum. (vide notam.) I, I, 10.
 Ἀγροῦσις, qui obsonia emit, quod officium proprium fuit servorum. I, 5, 2.
 Ἀγυμνάσις, sine exercitatione. II, I, 6.
 Ἀγχινοῦς, sagax. III, I, 6.
 Ἀγών, ἀγῶνες τεφανίται, (vide notam.) III, 7, 1.
 Ἀγῶνας πῆντα, instituire. hæc formula autem orta est inde, quod in
 certaminibus πῆντα præmia, de quibus certetur. III, 12, 2.
 Ἀγωνίζεσθαι, coram populo orationem habere in quâ contentione opus est,
 opponitur τῷ ἀλέγεσθαι, cum familiaribus differere. III, 7, 4.
 Ἀδελφίδα, sororum filia. II, 7, 2.
 Ἀδρύνω, ad maturitatem perduco. IV, 3, 7.
 Ἀδυνάτος, ποιεῖν π, qui efficere rem non potest. III, I, 7.
 — infirmus, tenuis. II, I, 13.
 Ἀθέμιτος, nefarius. I, I, 9.
 Ἀθυμέω, ægrè fero. IV, 3, 15.
 Ἀθυμία, timor, desperatio, melancholia. IV, 2, 17.
 Αἰρέω, ἐλεῖν παρρησίας πνι, convincere aliquem amentia. I, 2, 49.
 — ἐλέσθαι μάλλον, malle. I, 2, 16.
 Αἰπάζομαι, accuso. I, I, 2.
 Αἰπία, αἰπῶν ἔχειν, accusari. II, 8, 4.
 — ἐν αἰπῶν εἶναι, reprehendi. II, 8, 5.
 Αἰχμήτης, bellator. III, 2, 1.
 Ἀκέομαι, medeor. II, 7, 1.
 Ἀκολασπιέως ἔχειν πνι, intemperantius aliquâ re uti. II, I, 1.
 Ἀκροῖω, probè calleo. IV, 2, 10.

INDEX VERBORUM

- Αλγῶν, *dolor*. I, 2, 54.
 Αλεεινός, *calidus*. III, 8, 9.
 Αλίσκω, ἄλῃς, *cujus quis animum cepit*. II, 3, 10.
 Ἀλλὰ μὲν, *enim vero*. II, 7, 2.
 Ἀλλοῖοι, *diversus*. III, 10, 6.
 Ἀλλως τ' ἐάν, *imprimis si etiam. cum per se, tum si*. I, 2, 59.
 Ἀλύπως, *sine damno*. II, 6, 22. III, 14, 6.
 Ἀλυσιτελῶς, *inutiliter*. I, 7, 2.
 Ἀλφίται πῖ, *farina*. II, 7, 5.
 Ἀλώσιμος, *qui capi potest*. III, 11, 11.
 Ἀμῶντης pro ἀναῶντης, *eques*. III, 3, 2.
 Ἀμολύς, *hebes, stupidus*. III, 9, 3.
 Ἀμέλει, *adver. profectò, certè*. I, 4, 7.
 Ἀμελεῖν τὸ ὀργίζεσθαι, *non irasci*. II, 3, 9.
 Ἀμπερόνη, *vestimentum, pallium*. I, 2, 5.
 Ἀμύνω, *propulso scil. ab altero, ἀμύνομαι, propulso à me ipso periculum, defendo me*. II, 1, 54.
 Ἀμφίβολος, *anceps*. I, 2, 35.
 Ἀμφίλογος, *dubius*. IV, 2, 34.
 Ἀναῶνται, *de equitibus, qui faciliè & celeritè equum conscendunt*. III, 3, 5.
 Ἀνάχαρτοι ἵπποι, *qui nondum sunt domiti*. III, 3, 4.
 Ἀνάχαρτοι κύνες, *qui nondum sunt instituti*. IV, 1, 3.
 Ἀναγκάζειν ἀφροδίσεια, *re venerè uti, naturâ non stimulante*. II, 1, 30.
 Ἀναγκάεια, *quorum eventus certus est, quia est necessarius, & opponuntur iis, quorum eventus obscurus & incertus est*. I, 1, 6.
 Ἀνάγκη, *vis & ordo naturalis, quo res fiunt. Eodem modo latini necessitatem dicunt. vid. Gronov. observ. p. 122.* I, 1, 11 & 15.
 Ἀναιδῶς θεᾶσθαι ἥλιον, *rectis oculis intueri solem*. IV, 3, 14.
 Ἀναίρεῖν, *respondere, de oraculis*. I, 3, 1.
 Ἀνακαρμίζειν, *recuperare, è fugâ retrahere*. II, 10, 1.
 Ἀναλκίς, *imbecillis*. I, 2, 58.
 Ἀναλογίζομαι, *intelligo, reputo*. II, 1, 4.
 Ἀναμφίλογος, *certus*. IV, 2, 34.
 Ἀναμφιστοότητος, *haud dubiè*. IV, 2, 33.
 Ἀναπαυτήριον, *tempus quietis, seu potius, res quieti capiendæ accommodata*. IV, 3, 3.
 Ἀναπεπταμένα ὄμματα, *oculi super modum patentes*. II, 1, 22.
 Ἀνάρπαστος, *raptus*. IV, 2, 33.
 Ἀνάστατος, *eversus, deletus*. IV, 2, 29.
 Ἀναπίπτειν, *retrahere sermonem*. I, 2, 44.
 ——— ἀναθεῖναι, *tribuere, adscribere*. IV, 6, 15.
 Ἀναφαίνεσθαι, *esse*. II, 2, 14.
 Ἀνδροποδιστής, *qui in servitutem homines abripit*. I, 2, 5.
 Ἀνδροπεδωδής, *servili ingenio præditus, illiberalis, indoctus*. IV, 2, 22.
 Ἀνειμῶς, *remissè*. II, 4, 7.

E T P H R A S I U M.

- Ανεπισήμοσυνή, ignorantia.* III, 9, 6.
Ανεπισήμων, ignarus. II, 3, 7.
Ανεπίσκεπτος, cujus nulla cura habetur. II, 4, 3.
Ανερεθίζω, rursus incito. III, 5, 7.
Ανέχομαι (εὖ πάχων ἀνέχεται) libenter accipit beneficia. II, 6, 4 & 10.
Ανεψία, consobrina. II, 1, 2.
Ανήκεστος, insanabilis. III, 5, 18.
Ανήκω, imperitus, rudis. IV, 7, 5.
Ανθρώπεια, artes humanæ. I, 1, 15.
 ————— *Virtutes & aliæ res ex genere morum.* I, 1, 16.
Ανθρώπεια πρᾶγματα, actiones, quarum objecta sunt alii homines, quibus eæ scil. aut nocent aut profunt. IV, 6, 5.
Ανθρώπινα, Judicia hominum. I, 3, 4.
 ————— *res, quæ ad homines pertinent maximè, nempe mores & actiones hominum, doctrina de virtute & felicitate comparanda.* I, 1, 12.
Ανθρώπιον, homo. II, 3, 16.
Ανόσιος, qui officia, quæ cùm deo, tùm hominibus sunt præstanda, negligit, impius. I, 1, 11.
Ανοχά, induciæ. IV, 4, 17.
Αντελέγειν, ὑπὲρ δικαίων, de jure disceptare. III, 5, 12.
Αντεποιέομαι, δεχῆς, affectu imperium, magistratum. II, 1, 1.
 ————— *τέχνης, cognitionem artis sibi vindicare.* III, 14, 6.
Ανυπόδητος, qui nudis pedibus ambulat. I, 6, 2.
Ανυπόστατος, inexpugnabilis. IV, 4, 15.
Αξία, pretium. I, 6, 11.
Αξιόλογος, vir magni pretii. III, 7, 1.
Αξιοτέκμηρος, ad probandum idoneus. IV, 4, 10.
Αξιόω, volo. II, 1, 9.
Απαλλάττεται πνος, reus dicitur, cum accusator accusationem non persequitur. II, 9, 6.
Απαλλάττειν κακῶς, malè multatum discedere. I, 7, 3.
Απαρμόσκει, imparatus. III, 4, 11.
Απείπω, interdico. I, 2, 33.
Απειρόητος, honesti & decori expers. III, 10, 5.
Απειρος χαλεπῶν, nihil molestiæ expertus est. II, 1, 23.
Απενιαυπίζω, annum absum. I, 3, 13.
Απεργάζεσθαι, de eo, qui mercede conductus operam suam locat. I, 6, 5.
Απερύκω, arceo, propello. II, 9, 2.
Απλοῖζεσθαι, simplicem se præbere. IV, 2, 18.
Αποθαίνω, de eventu, ἀποθνήσκοντα, quæ contingunt. I, 1, 6.
Αποθλέπω, cum insigni admiratione aspicio (πρὸς ἐκείνον ἀποθλέπει πόλις.)
 IV, 2, 2.
Απογειοσόω, suggrundiorum modo munio. I, 4, 6.
Αποδειλιᾶν, formidolosè se gerere. III, 12, 2.
Αποδέχομαι, probō. I, 2, 8.
 ————— *intelligo, statuo.* III, 10, 15.

INDEX VERBORUM

- Αποδίδωμαι εὐχαῖς, vota persolvo. II, 2, 10.
 ——— χάριν, gratiam refero. II, 2, 13.
 Αποδοκιμάζω, rejicio. II, 2, 13.
 Αποκρίμναι, defatigari. II, 6, 35.
 Αποκινδυνεύειν, periculum facere. IV, 2, 5.
 Απολαύω, πέναντία τ' σοφίας ἀπολαύειν, fructum sapientiæ non percipere,
 h. e. infelicem esse. I, 6, 2.
 Απολύσοντα, remedia. II, 1, 5.
 Απολύω, absolvo. IV, 8, 5.
 Απομιμῶμαι, imitor. III, 10, 3.
 Απομνημονεύω, memor sum injuriæ. I, 2, 31.
 Αποπήγνυμι, congelare facio. IV, 3, 8.
 Αποπηδάω, desero. I, 2, 16.
 Απορέω, δαπάνης ἀπορεῖν, in angustiis hæerere propter nimios sumptus.
 I, 3, 5.
 Απορία, difficultas, angustia. II, 7, 1.
 Αποσροφή, receptaculum, perfugium. II, 9, 5.
 Αποπῶ, solvo. II, 9, 5.
 Αποτρέπεσθαι, deterreri, avocari. I, 1, 4.
 Αποφαίνομαι, dissero, statuo. II, 1, 2.
 ——— λογισμὸν, rationes edo. IV, 2, 21.
 Απτεσθαι, edere. I, 3, 7.
 ——— rapere. II, 1, 2.
 Απτόλεμϑ, ad bellum non aptus. I, 2, 58.
 Αράχνια, araneorum telæ. III, 2, 6.
 Αργυρία, πὰ, argenti fodinæ (Markland. mavult πᾶργωρεῖα, vid. not. ad
 Lys. Orat. 30.) II, 5, 2.
 Αρθρῶν, φωνῶν, articulatè loqui. I, 4, 12.
 Αεῖς ἄν, cibum meridianum, post quem non sunt manus lavandæ, sumere.
 II, 2, 1.
 Αρκίω, μὴ ἄρκειν τῷτο, intell. αὐτῷ. III, 7, 8.
 ——— ὅκ ἄρκει θρέψαι μόνον intell. αὐτῇ. II, 2, 6.
 Αεϋθμης, non aptus, accommodatus, de thorace. III, 10, 11.
 Αεχαιρεσία, comitia creandorum magistratuum. III, 4, 1.
 Αεχνης, reip. administrandæ peritus. I, 1, 1.
 Ασκεῖω, ἀνὴρ ἡσκημῶϑ, fortis. III, 13, 6.
 Ασκησις, (vide notam.) III, 14, 3.
 Ασκητὸν, quod exercitatione comparatur. I, 2, 23.
 Ασκητὸς ορρονitur ιδιώτῃ. III, 7, 7.
 Ασπάζεσθαι, blandiri. II, 3, 9.
 Αστάρμητος, vagus, errans. IV, 7, 5.
 Ασιδής, parum tritus. III, 8, 10.
 Ασφαλὴς ῥήτωρ, qui vincit dicendo. IV, 6, 15.
 Ασφάλεια λόγῳ. Ibid.
 Αχολίαν ἔχειν, occupatum esse. I, 3, 11.
 Ατεκμάρτως ἔχοντα, res, quibus nihil indicii, argumenti, inest. I, 4, 4.

E T P H R A S I U M.

- Ατρεπὸς, *semita*. III, 11, 8.
 Ατρεμέας, *de sedente, qui se non commouet*. I, 2, 58.
 Ατρεφοὶ ἵπποι, (*vide notam.*) III, 3, 4.
 Αὐ, *porro*. II, 1, 13.
 Αὐξω, ἀπὸ πολέμου αὐξέσθαι, *propter res in bello gestas celebrem fieri*. II, 1, 28.
 Αὐτάρεκτος, μὴ αὐτάρεκτος εἶναι, *non sufficit res familiaris sumtibus faciendis*. II, 6, 2.
 Αὐτάρεκτος ἐν ταῖς περὶ οὐρανίας πράξεσι, *qui idoneus est rebus ad se pertinentibus, tanquam muneri*. IV, 7, 1.
 Αὐτίκα, (*vide notam.*) IV, 7, 2.
 Αὐτόθεν, *ex hoc ipso loco*. II, 8, 1.
 ——— *statim*. II, 8, 3.
 Αὐτοκράτορες, *Juvenes, qui cum ex ephebis excessere, sui juris sunt*. II, 1, 31.
 Αὐτόματ᾽, *suâ sponte*. III, 12, 8.
 ——— ἀπ' αὐτομάτης. IV, 2, 4.
 Αὐτὸς, αὐτὸν ἐγκρατῇ ὄντα, *qui suâ sponte temperantiæ studiosus est*. I, 3, 7.
 Αὐτοχεδιάζειν, *de imperatoribus, qui munus hoc temere capeffunt, nullâ rei militaris scientiâ imbuti*. III, 5, 21.
 Αὐχμηρὸς, *squalidus*. II, 1, 31.
 Αφανής, ἐκ ἀφανῆς ἐστὶ, *cum participio, manifestum est, eum &c.* I, 1, 2.
 Αφανίζω, *sepelio*. I, 2, 53.
 Αφθονοὶ κερποὶ. II, 1, 28.
 Αφθονός, *abundans, copiosus*. II, 1, 9.
 Αφθόνως, *copiosè, οἰκία ἀφθόνως κρητεσκυασμένη, magnificè apparata*. I, 2, 60.
 Αφίημι, ἀφίεναι dicitur, *qui accusationem non persequitur, causam deponit*. II, 9, 6.
 Αφορμαὶ εἰς τὸ βίον, *res ad vitam sustentandam necessariae, praesidia vitae*. III, 12, 4.
 ——— *copiae*. III, 5, 11.
 Αφορμή, ἔργον, *occasio, materia operis suscipendi*. II, 7, 11.
 Αφροδίσια, *res venereae*. I, 2, 1.
 Αφροδισιάζειν, *rebus venereis uti*. I, 3, 14.
 Αφροσύνη, δι' ἀφροσύνην, *casu temerè, opponitur ei quod sapienter & consilio fit*. I, 4, 8.
 Αχθινὸς, *molestus*. IV, 8, 1.
 Αχίτων, *tunicâ carens, (vide not.)* I, 6, 2.

B.

ΒΑλανποτομεῖν, *crumenas incidere*. I, 2, 62.
 Βαρεὺς, βαρὺ χεῖλον, *locus minimè saluber, imprimis propter pestilentes & noxios vapores, ut apud Latinos, gravis*. III, 6, 12.

INDEX VERBORUM

- Βδελυγμία, fastidium. II, 11, 13.
 Βιάζομαι, (vid. not.) IV, 4, 21.
 Βίαιος, seditiosus, violentus. I, 2, 9.
 Βίος, pro re familiari, victu. III, 11, 4.
 Βλάξ, βλακώτατος, mollissimus. (apud Aristoph. Plut. v. 325. Βεόλακας.
 μδώς, molliter. ubi vid. Spanh.) III, 13, 4.
 Βλέπω, specto, de ædificiis aliquo vergentibus. III, 8, 9.
 Βλέφαρ, palpebræ. I, 4, 6.
 Βλεφαρίδες, pili palpebrarum. I, 4, 6.
 Βελοπικρὸς ὄρκος, juramentum, quod Ἐπιστάτης præstat, de fide & inte-
 gritate adhibendâ in causis cognoscendis. I, 1, 18.
 Βελοῦω, Senator sum. (vide not.) I, 1, 18. & I, 2, 35.

Γ.

- Γ**ΑΣῆρ, cupido vorandi & perpotandi. I, 2, 1.
 Γαστρί δελεάζεσθαι, de avibus, quæ vescendi cupiditate ad escam du-
 ctæ capiuntur. I, 1, 4.
 Γαστρί χαρίζεσθαι, ventri obsequium præstari. II, 1, 2.
 Γεραίος, venerandus, augustus. III, 1, 3.
 Γερουσία, Senatus. IV, 4, 16.
 Γεωργικὸς, agri culturæ peritus. I, 1, 7.
 Γινώσκω, censeo. I, 2, 19.
 Γινώθι σάυτον, nosce teipsum. (vide notam.) IV, 2, 24.
 Γνώμη, consilium, prudentia. I, 2, 12.
 ———— ὀρρονitur τύχη. I, 4, 4.
 Γνωμονικὸς ἀνὴρ, vir magni judicii. IV, 2, 10.
 Γνώμων, Judex, arbiter. I, 4, 5.
 Γνώριμοι, discipuli, familiares. II, 3, 1 & 11.
 Γόμφιοι, dentes molares. I, 4, 6.
 Γραμματικὸς, qui scribere potest. IV, 2, 20.
 Γράφειν νόμον, jubere legem, de populo. I, 2, 42.
 Γραφή, γραφήν φύγειν, accusari. IV, 4, 4.
 Γραφήν γραφέσθαι, accusare. (γραφή dicitur de causâ publicâ, δίκη, de
 publicâ & privatâ. Salmas. de modo usurar. p. 108.) IV, 8, 4.
 Γράφω, γραφέσθαι πνα, accusare aliquem. I, 1, 1.
 Γυμναστής, Lanista. II, 1, 20.
 Ρυμνοπαιδία, (vide not.) I, 2, 61.

Δ.

- Δ**ΑΙΜΟΝΙΑΩ, furo. I, 1, 9.
 Δαιμόνιε, est vox compellantis & tam blandientis quidem, quàm
 irascentis. II, 2, 58.
 Δαιμόνιον, Divinum, à Deo profectum, quod fit vi divinâ. I, 1, 9.
 ———— de rebus naturalibus. I, 1, 12.
 Δανείζω, mutuum do. δανείζομαι in medio, mutuum sumo. III, 7, 2.

E T P H R A S I U M.

- Δαψιλῶς ζῆν, *opipare, lautè vivere.* II, 7, 6.
 Δεῆσον, *usus, necessitas.* II, 6, 29.
 Δειδίωμαι, *timeo.* I, 2, 58.
 Δεικνύω, δέιξαι, *artis suæ specimen edere.* III, 5, 21.
 Δειλός, *miser.* IV, 2, 21.
 Δεινὸν ἂν εἴη, *indignum, mirum id esset.* IV, 2, 15.
 Δεινός τι, *qui in aliquâ re est multus, aut excellit.* I, 2, 46.
 Δεινὸς συνάγειν, *qui multum conferre potest ad rem reliquam perficien-*
dam. II, 6, 36.
 Δεινότατον στυγῆ εἶναι, *est seipsum in re aliquâ superare.* (Herodot. fa-
miliare ἀμείνων αὐτὸς ἑαυτῷ.) I, 2, 46.
 Δενδροκοπέω, *arboreas cædo.* II, 1, 13.
 Δὴ, *certè.* I, 1, 2.
 --- igitur. III, 4, 7.
 Δήλια τὰ, (*vide not.*) IV, 8, 2.
 Δῆλος, *cum particip. manifestum est, cum ἔσ.* I, 1, 2.
 Δημηγορέω, *concionor.* III, 6, 1.
 Δημηγορικὸς, *verba faciendi coram populo peritus.* (δημηγόροι sunt ora-
tores; sic conjunguntur tanquam synonyma apud Æli. V. H. IX, 19.
δημηγόροι καὶ ῥήτορες.) I, 2, 48.
 Δημοσίᾳ δ' ὑποθήσκειν, *supplicio publicè affectum mori.* IV, 8, 2.
 Δημότης, *plebeius.* I, 2, 58.
 Δημοτικὸς, *popularis, facilis.* I, 2, 60.
 Διαγινώσκω, *discerno.* III, 1, 9.
 Διαγίνομαι, ἀγαγένηται ποιῶν, *semper fecit.* IV, 8, 4.
 Διάγραμμα, *figura geometrica.* IV, 7, 3.
 Διάγω, *vivo.* I, 3, 5.
 Διαζώννυμι, *cingo.* III, 5, 25.
 Διαθρυλλῶμαι, *celebror.* I, 1, 2.
 Διαθρύπτειν, *elatum fieri, superbire, insolescere.* I, 2, 24.
 Διαιτήματα σπανιωτέρα τε καὶ πολυτελέστερα, *rara ἔ quæ parvi sumi ne-*
queunt obsonia. I, 6, 5.
 Διάκειμαι, ἀγακῆϊός περὶ ἀλλήλους ἔσ. *eandem eorum inter se esse, quam*
furiosorum rationem. I, 1, 13.
 Διαλαμῶναι, διειλημμένος, *divisus, distributus.* III, 10, 13.
 Διανύττω, *perficio.* II, 4, 7.
 Διαπερᾶν, *perficere.* II, 3, 13.
 Διαρκέσθαι, *ut nihil desit.* II, 8, 5.
 Διασαφηνίζω, *tradere, docere.* III, 1, 11.
 Διατείνομαι, ἀπειναμένους φεύγειν, *contento gradu fugere.* IV, 2, 22.
 ——— intendere animum ad aliquid. III, 7, 9.
 Διατελέω cum participio redditur, *semper.* ἀγατελέω σωφρονῶν, *constanter*
me honestè gero. I, 2, 28.
 Διαπίπτω, *utor.* I, 6, 13.
 ——— afficior. IV, 2, 10.
 Διατρέχω, τὰ ἡδέα ἀδραμόνεις, *omni genere suavitatis utentes.* I, 1, 31.

INDEX VERBORUM

- Διαφέρεσθαι, inimicum esse. II, 3, 1.
 Διάφορον, id, de quo dissentitur, causâ dissidii. item, differentia, discrimen.
 II, 3, 5.
 Διαχράομαι, interficio. IV, 2, 17.
 Διαψεύδομαι, διεψευσμένοι τῆς ἑαυτῶν διωόμεως, qui sibi plus virium tri-
 buunt, quàm habent. IV, 2, 27.
 Δίδωμαι, κακὸν τι σοι ἔδωκεν, malo effecit. II, 2, 1.
 Διέλκω, diduco, dilato. III, 10, 7.
 Διέρχεσθαι, percurrere. I, 6, 14.
 Διδύραμος, Carminis genus in honorem Bacchi. I, 4, 3.
 Δικάζομαι, controversiam in foro habeo. I, 2, 51.
 ——— discepto, certo. III, 5, 20.
 Δίκαιος, ἵππον δίκαιον ποιήσοιθαι, equum ad opera sua idoneum reddere.
 (vide not.) IV, 4, 5.
 Δικαιωκὴς, qui in judiciis versari potest, foro aptus. I, 2, 40.
 Διοδύομαι, perrumpo, pervado. II, 6, 22.
 Διοικέω, σῶμα καλῶς, valetudini & robori corporis servio. IV, 6, 10.
 Διορίζειν, duas res à se discernere. III, 9, 4.
 ——— definire. IV, 6, 1.
 Δίχα ψηφίζεσθαι, diversa discernere. IV, 4, 24.
 Διχογνωμονέω, dissentio. II, 6, 21.
 Διώκειν, studiosè aliquem sectari. IV, 4, 24.
 Δοκέω, δοκῶ πλεπίζειν pro πλεπίζω. I, 5, 3.
 Δοκῶ λέγειν pro λέγω. τὰ δοκῶντα τοῖς ἀνθρώποις, quæ omnes concedunt,
 vera esse putant. IV, 6, 15.
 Δοκιμαζόντων, cognoscant, judicent. I, 4, 1.
 ——— δεδοκιμασμένοι, cogniti perspecti. III, 5, 20.
 Δοκιμάζω, laudo. I, 2, 4.
 Δοκιμασία ἀρχόντων, (vide not.) II, 2, 13.
 Δελοπρεπής, servilis, oppon. ἐλευθερία. II, 8, 4.
 Δραπέυω, fugio, de servis. III, 1, 16.
 Δύναμις, καδδύναιμι, pro facultatibus. I, 3, 3.
 ——— exercitus. III, 6, 9.
 Δυνατός, δυνατὸν εἶναι, periphrasis τῆς διῶσθαι. I, 4, 16.
 ——— ἔση. III, 6, 3.
 ——— σώματι, robustus, labori ferendo aptus; peritus cujuscunque rei,
 & ibi, reipub. gerendæ. III, 7, 1.
 Δυνήση. I, 1, 28.
 Δύο, δύο τῶν νέων pro δύο νέας. II, 1, 1.
 Δυσσπολρεπλος, qui difficulter arceri potest. IV, 1, 4.
 Δυσκάθεκτος, effrenis, qui difficulter contineri potest. IV, 1, 4.
 Δυσκολία, morositas. III, 12, 6.
 Δυσμενῶς ἔχειν πνί, odisse aliquem. III, 5, 9.
 Δυσζύμβολος, homo malæ fidei, cum quo non licet tutò pacisci. II, 6, 3.
 Δυσζύνετος, obscurus, qui non facile intelligi potest. IV, 7, 3.
 Δυσωπείσθαι, timidum esse. II, 1, 4.

E T P H R A S I U M.

E.

- Ε** αὐτῶ, ἀριστεύσαντες τῶν κατ' ἑαυτὸς ἀνθρώπων, *qui longè præstant ho-*
minibus suæ ætatis. III, 5, 10.
- κατ' ἑαυτὸς ἀγωνίζεσθαι, *sine aliorum auxilio.* III, 5, 11.
- ὄψον κατ' αὐτὸ, *sine pane obsonium.* III, 14, 2.
- τὸ εὐρυθμῶν κατ' ἑαυτὸ. (*per se, opponitur πρὸς ἄλλο, respectu al-*
terius.) III, 10, 12.
- Εγκράτεια πρὸς ἐπιθυμίαν βρωτῶ, *abstinentia in cibo appetendo.* II, 1, 1.
- Εἰ, ἔ ἐ μετρίως αἰσθανόμενος, *vel mediocriter &c.* IV, 1, 1.
- Εικάζω, *conjecturam facio.* III, 6, 11.
- Εἰκασία τῶν ὁραμένων, *definitio picturæ, expressio rerum visibilium ejus-*
modi, ut pictura similis sit rei, quæ pingitur. III, 10, 1.
- Εἰκὸς, *probabile.* I, 2, 26.
- Εικότως, *jure.* I, 2, 28.
- Εἰλικρινὴς ἀχαρσία, *mera, manifesta.* III, 2, 3.
- Εἰμί, τὸ ὄν, *natura.* II, 1, 22.
- ὄντα, *res familiaris.* II, 8, 10.
- ἐπὶ σοὶ ὄν, *quod in potestate tuâ est.* II, 6, 36.
- Εἰρκταί, *domus alienæ.* II, 1, 5.
- Εἰσηγέομαι, εἰσηγῆσθαι πρὸς π, *alicui aliquid suadere.* II, 7, 10.
- Εισφέρειν καὶνὰ δαιμόνια, *novos deos inducere. (vide not.)* I, 1, 2.
- Εκῆνον pro ἑαυτόν. I, 2, 2.
- Εκκυλίω, *pervolvo. (vid. not.)* I, 2, 22.
- Εκμιμέομαι, *imitor.* III, 10, 1.
- Εκπληρώ, τὰ συμφέροντα, *quicquid utile est comparare, afferre.* II, 2, 5.
- Εκπλήττειν, *dicitur homines, quòd, specie aliquâ voluptatis aut cujuscun-*
que boni objectâ, vehementer animos movit. IV, 5, 6.
- Εκπονέειν, *laborando cibum degerere & conficere.* I, 2, 4.
- Ελαύνω, ἐλαύνεται ἐπὶ τὰ ἐπικίνδυνα φέρεσθαι, *præceps in periculum ruit.*
 II, 9, 5.
- equitare. III, 3, 1.
- Ελέγχειν, *erroris convincere, ad silentium redigere.* III, 8, 1.
- Ελευθέριος, ἐλευθέριον ζῆν, *ita vivere, ut ingenuum & liberalem hominem*
decet. I, 6, 3.
- Ελλείπεσθαι, *vinci.* II, 6, 5.
- Εμβάλλειν, *irruptionem facere.* III, 5, 4.
- Εμποδίζω, *impedio.* I, 2, 4.
- Εμφρων, *mente præditus.* I, 4, 4.
- Εναερίθμιος, *qui aliquo numero est.* I, 2, 58.
- Εναύω, *incendo.* II, 2, 12.
- Ενδεῶ, *Atticè pro ἐνδεῇ.* III, 1, 11.
- Ενδέχεται, *fieri potest.* I, 2, 22.
- Ενδεχόμενα, *quæ fieri possunt.* III, 9, 1.
- Ενδεῶς ἔχειν, *tenuem, inopem esse.* III, 6, 5.

INDEX VERBORUM

- Ενεμι ὡς ἐνι μάλιστα, *quàm maximè.* III, 8, 4.
 Ενεργῶς, *vim agendi habens.* I, 4, 4.
 Ενεργῶς μάχεσθαι, *pro viribus.* III, 4, 11.
 Ενοχος τῇ γραφῇ, *qui jure accusatus est.* I, 2, 64.
 Εξανγκνίζω ἀργίαν, *medeor ignaviæ violentis remediis.* II, 1, 16.
 Εξεταστικός, *rei explorandæ idoneus.* I, 1, 7.
 Εξηγέομαι, *interpretor.* I, 2, 58.
 Εξικνῆμα, ὅμμα ἐξικνῆται εἰς, *oculus prospicit.* I, 4, 17.
 Εξίς, *vivendi ratio.* I, 2, 4.
 Εξιστάμενοι τῶ τὰ δεινὰ ἀναλογίζεσθαι, *de avibus, quæ nimiam consequendæ
escæ cupidine impeditæ, non intelligunt imminens periculum.* II, 1, 4.
 Εξίστημι, ἐξίστησι τῶ φρονεῖν, *mentem aufert.* I, 3, 12.
 Εξόν, ἐξόν τῶτο μάθεῖν, *cum liceat hæc discere.* III, 1, 2.
 Εξοργίζειν, *ferocem reddere.* III, 3, 7.
 Εξορμᾶν, *incitare.* III, 5, 8.
 Εξωμίδες, *Tunicæ substriptæ & breves citra humerum desinentes.* (vid.
Perizon. ad Æl. IX, 34.) II, 7, 5.
 Επαγγέλλομαι, *de eo, qui aliquam artem profitetur.* III, 1, 1.
 Επαγωγόν, *quod vim movendi & suadendi habet.* II, 5, 5.
 Επάδω, *incanto.* II, 6, 1.
 Επαῖνος, *pro honore.* (ut verbum ἐπαινεῖν *pro honore afficere ap. Demosth.*
de Coronâ. II, 1, 33.)
 Επαίρεσθαι, *commoveri, impelli.* III, 5, 3.
 ----- ἐπῆρται τὸ φρόνημα, *elatus factus.* III, 5, 4.
 Επαίρω, *illustrem reddo.* III, 6, 2.
 Επαλλάττομαι, ἐπαλλάττεται λόγος, (vide not.) III, 8, 1.
 Επανηρωτάω, *iterum interrogo.* III, 1, 11.
 Επαρκέω, *suppedito.* I, 2, 60.
 Επηρεάζειν, *injuriâ afficere.* I, 2, 31.
 Επ' εὐδοξία, *ad gloriam.* II, 5, 1.
 Επὶ. I, 7, 1.
 Επὶ βλάβῃ, *nocendi causâ (cum dativo pro accusativo.)* IV, 4, 3.
 --- ἀξίαι ἐπὶ οἰκετῶν, *pretia servorum.* IV, 2, 19.
 Επίθελος, ὄρρον. ἀπλῆς, *tectus, insidiosus.* III, 1, 6.
 Επιδειγμα, *specimen.* IV, 4, 12.
 Επιδέκνυμι, *pronuncio, declaro.* I, 1, 11.
 Επιδίδωμαι, *proficio.* III, 9, 3.
 Επιζήμιος, *qui damnum affert.* I, 2, 57.
 Επιθεπτός, *ad aggrediendum aptus.* III, 9, 6.
 Επίκρυον ψύχης, *remedium frigoris.* IV, 3, 7.
 Επιλαμδάνεσθαι, *dicuntur, quibus noceri potest.* I, 2, 31.
 Επίπλα, *suppelles.* II, 7, 2.
 Επιπολῆς, *in superficie.* III, 1, 7.
 Επισκώπλω, *ludo, jocor.* I, 3, 7.
 Επίστασις, *curatio alicujus rei.* I, 5, 2.
 Επιστάτης, *qui alicui rei præest (vide not.)* I, 1, 18. confer IV, 4, 2.

E T P H R A S I U M.

- Επιστάτης, *Præses*. IV, 4, 2.
 Επιτελέω, ἐπιτελεῖσθαι τὰ τῆ γῆρας, *incommoda senectutis sustinere*. IV, 8, 8.
 Επιτήδεια, *viæ, res necessariae*. II, 1, 9.
 Επιτήδαιοι, *familiares*. I, 1, 6.
 ——— *commoda*. IV, 2, 26.
 ——— *conueniens, aptus*. IV, 2, 25.
 Επιτηδεύματα, *instituta vitæ*. III, 5, 14.
 Επιτηδεύω, *facere instituo*. III, 5, 14.
 Επιπῆνμα, δίκην ἐπιπέναι, *pœnam alicui irrogare*. II, 2, 13.
 ——— *aggredi*. III, 9, 7.
 Επιπῆμια, *pœnæ, damna*. III, 12, 3.
 Επιτρέπω, *judicium alicui permitto, arbitrum capio aliquem*. (*est locutio elliptica*.) III, 5, 12.
 Επιφέρειν πνὶ τι, *conferre in aliquem aliquid*. I, 2, 31.
 Επιψηφίζω, *in suffragia mitto*. (*vide not.*) I, 1, 18.
 Επωδή, *incantatio*. I, 6, 10.
 Επωμὶς, *summa humeri pars*. III, 10, 13.
 Ερασιχρήματος, *pecuniæ consequendæ cupidus*. I, 2, 5.
 Εργάζεσθαι σῶμα, II, 8, 1.
 Εργάζομαι, *labore quæro unde vivam*. (*vid. Græv. lec. Hesiod. ad ἔργ. 43.*) I, 3, 5.
 Εργαζόμεναι & ἐργασάμεναι *distinguuntur*. II, 7, 12.
 Εργασία, *quæstus*. III, 10, 1.
 Εργαστικός, *de imperatore, strenuus*. III, 1, 6.
 Εργολαθεῖν, *operam suam alicui locare, conducere opus*. III, 1, 2.
 Εργον ἐστὶ, *difficile est*. IV, 7, 9.
 Ερητύω, *cohibeo*. I, 2, 58.
 Ερμηνεία, *oratio*. IV, 3, 12.
 Ερμηνεύω, *doceo, explico*. I, 2, 52.
 Ερετὰ ὄρρον. *hominibus, τοῖς ἄλλοις ἐρετοῖς*. I, 4, 11.
 Ἐρρωμενής, *fortis, robustus*. III, 9, 1.
 Ερυμα, *munimentum*. II, 1, 14.
 Ερυμνος, *acclivis, inaccessus*. III, 10, 13.
 Ετε, *quoad*. I, 2, 18.
 Εχάθες, τὰ ἔχεται λέγειν πνὶ, *omnibus convitiis proscindere, gravissimè minari*. II, 2, 9.
 Ετοιμος, ἐξ ἐτοίμου εἶναι, *dicitur, quod facile & sine ullo negotio fieri potest*. II, 6, 16.
 Ευανδρία, *præstantia virorum. ὁμοία, æquè præstantes viri*. III, 3, 12.
 Ευγνώμονες, *æqui rerum æstimatores*. II, 8, 6.
 Ευδοκιμος, *illustis, celebris, πατερίδα εὐδοκιμωτέραν ποιεῖν*. III, 7, 1.
 Ευειδής, *speciosus*. III, 11, 4.
 Ευεξία, *bonus corporis habitus*. II, 1, 20.
 Ευήθης, *stultus*. IV, 2, 2.
 Ευκόλως ζῆν, *suavitè, jucundè vivere*. IV, 8, 2.

INDEX VERBORUM

- Ευλαβεῖσθαι**, *timere, fugere, cavere.* III, 6, 8. III, 9, 4.
Ευμαθής, *εὐμαθέστερον, planius.* I, 2, 35.
Ευνή, *cubile leporum.* III, 11, 8.
Ευζύμβολος, (*vide δυσζύμβολος.*) II, 6, 5.
Ευορκεῖν, *religiosè jurare, jusjurandum non violare.* I, 1, 18.
Ευπειθής, *obediens.* III, 4, 8.
Ευπετῶς, *facilè.* II, 1, 6.
Ευπρεπής, *pulcher, venustus.* *εὐπρεπῇ τε ἰδεῖν καὶ ἐλαφρότερον, vultu venusto*
ἔῃ liberali. II, 1, 22.
Ευρυθμῆς, *concinuus, item, corpori congruens, de thorace.* III, 10, 11.
Ευτακτέω, *εὐτακτῶν, qui in omnibus rebus modestè se gerit.* IV, 4, 1.
Ευωχῆσθαι, *convivio excipi, convivari.* (*vide not.*) III, 14, 7.
Εφάμιλλος, *qui certamen cum aliquo init.* III, 3, 12.
Εφίεμαι, *amo.* IV, 1, 2.
Ευφυής, *bonâ indole præditus.* III, 9, 3.
Εχω, *τῷτο ἔ καλῶς μοι ἔχει, hoc me non decet.* I, 3, 3.
 — *ἀνθλαστέρως ἔχειν πρὸς π, intemperanter se aliquâ re gerere.*
 II, 1, 1.
 — *ἐκ τῶτων φιλικώτερόν τε καὶ οἰκειότερον ἀλλήλοις ἔξετε, vehementius*
vos amabitis invicem. II, 7, 9.
 — *ἔχει, ἔργον, hoc laborat.* II, 10, 6.
 — *Ἡπείρ ἐχομένης, adjacentis.* III, 5, 10.
 — *μελάντερά ἔχειν τὰ χρώματα, de iis, quos sol nigriores reddidit.*
 IV, 7, 7.
 — *ὡς εἶχον πρὸς ἀλλήλους, quo inter se animo erant.* I, 2, 38.

Z.

- Ζεύς**, *jugum.* I, 1, 9.
Ζημία, *ζημίαν ἡγεῖσθαι, perniciosum putare.* II, 3, 2.
Ζωπικῆς, *vivus, vitam habens.* III, 10, 6.

H.

- Η** *Quomodo.* IV, 6, 1.
Ηγεμονικῆς, *idoneus ad rem primùm suscipiendam.* II, 3, 14.
 — *ad imperium idoneus.* IV, 5, 12.
Ηγέομαι, *ἡγούμενος, de eo, qui beneficiis provocat.* II, 3, 14.
Ηδοναὶ *ἐκ τῶ παραχρῆμα, (vide not.)* II, 1, 20.
Ηδυσμα, *condimentum.* III, 14, 5.
Ηθμός, *colum.* (*vide not.*) I, 4, 6.
Ηλίθιος, *stultus.* I, 1, 5.
Ηλικία, *ἐλαφρά, ætas, agilis.* III, 5, 27.
 — *ἐν ἡλικίᾳ γενόμενος, cum ad virilem ætatem pervenisset.* IV,
 2, 3.
Ημελημένως ἔχειν, *de vestitu tenui ἔῃ exili.* III, 11, 4.

E T P H R A S I U M.

- Ημιμναῖος, *peminiæ minæ pondus habens.* II, 5, 2.
 Ημιωβολιαῖος, *dimidii oboli magnitudinem æquans.* I, 3, 12.
 Ηνιοποιεῖον, *officina, in quâ habenæ conficiuntur & venduntur.* IV, 2, 1.
 Ηνιοχέω, *habenâs teneo, aurigor.* I, 1, 9.
 Ησυχία, *solitudo.* II, 1, 21.
 Ηττάομαι, *de iis, qui in iudicio litem perdiderunt.* IV, 4, 17.

Θ.

- Θάλλω, *de mortuis, quorum memoria reliqua est.* II, 1, 33.
 Θάλλπος, *æstas.* I, 4, 13.
 Θάμινά, *sæpe.* III, 11, 15.
 Θεάομαι εἰ τις θεῶτα αὐτήν, *si quis se videret & propter magnificum cultum admiraretur.* II, 1, 22.
 Θεῖος, τὰ θεῖα, *divinæ res, cælestes, naturales.* I, 1, 15.
 Θεῖος, *patruus.* III, 6, 14.
 Θέλω, *soleo.* III, 12, 8.
 Θεραπεύειν γῆν, *est terram colere.* II, 1, 28.
 Θεραπεύω, θεραπείην, *Dii homines dicuntur, quando eorum gerunt curam.* I, 4, 10.
 ———— *Homines deos θεραπεύειν dicuntur quando eos cultu & veneratione prosequuntur.* II, 1, 28.
 Θεραπεύς, *qui quamcunque rem suscipere audet.* I, 3, 9.
 Θεωρία, *(vide notam ad 3, 3, 12.)* IV, 8, 2.
 Θήγω, θήγειν ψυχὴν, *animum alicujus incitare, acuere, irritare.* III, 3, 7.
 Θηρεύομαι, θηρεύω, *de feminis libidinosi, quæ viros venantur.* I, 2, 24.
 ———— *de amicis comparandis.* II, 6, 8.
 Θηρευτικὰ, *quæ ad venandum apta sunt, prosunt, instrumenta venatica.* II, 6, 33.
 Θήρατρον, *quæcunque insidiæ, quæ bestiis capiendis struuntur.* II, 1, 4.
 Θίασος, *cætus, societas.* II, 1, 31.
 Θρυππῆς, *delicatus, qui cultu utitur pretioso, molli, & ad ostentationem composito.* I, 2, 5.
 Θυμειδής, *animosus, iracundus, de equis.* IV, 1, 3.

Ι

- ΙΔία, *privatim, singulis hominibus, opponitur τῇ πόλει.* I, 2, 63.
 Ιδιῶται, *opponuntur civitatibus & sunt tam privati, quàm magistratus, imperiti.* III, 7, 7.
 Ιδιώτης, *privatus, opponitur τοῖς πολιτευομένοις.* II, 6, 18.
 Ιδιωπικῶς ἔχειν σῶμα, *(vide not.)* III, 12, 1.
 Ιλαδὸν, *copiosè, abundanter.* II, 1, 20.
 Ιππαρχέω, *equitibus præsum.* III, 3, 1.
 Ιππαρχός, *præfectus equitum.* III, 3, 1.

INDEX VERBORUM

- Ἰππικὸν τὸ, *res equestris*. III, 3, 2.
 Ἰπποτοξόται, *equites levis armaturæ, qui fundis scilicet, aut sagittis, utuntur. quibus oppon. ἰππεῖς ὀπλίται*. III, 3, 1.
 Ἰσημι, *aor. I. pondus explorare*. I, 1, 9.
 Ἰσως, *fortasse*. I, 2, 27.
 Ἰυγξ, (*vide not.*) III, 11, 17.
 Ἰχνύω, *investigo*. III, 11, 9.

K.

- K**αίρως, ὑπὲρ τὸν καιρὸν, *supra modum*. I, 3, 6.
 Κακὸς, *de militibus timidis, ut καλὸς de fortibus & strenuis*. III, 1, 9.
 Κακροσκελὴς, *de equo qui prava crura habet*. III, 3, 4.
 Κάμνω, *morbo laboro*. I, 2, 57.
 Καρῶδὸς, *studiose attendo*. III, 5, 6.
 Καρπώω, *fructum percipio*. I, 1, 8.
 Καρτερινός, *fortis, rebus duris ferendis adsuetus*. I, 2, 1.
 Καταγνώσκω, ταῦτα κατέγνωκας αὐτῷ, *tam malè de ipso sentis*. III, 7, 3.
 Καταλαμῶναι, *deprehendo, invenio*. III, 11, 2.
 Καταλογίζομαι, *in numerum refero*. III, 4, 1.
 Κατάλογος, *album militum*. III, 4, 1.
 Κατάλυσις, *interitus*. I, 2, 20.
 Καταπράττειν, *perficere*. II, 1, 8.
 Καταρραθυμέω, *ignavus sum*. III, 5, 13.
 Κατασκαδάζομαι, *de fundamento ponendo*. I, 5, 4.
 Κατασκήπω, *percello*. IV, 3, 14.
 Κατατερίσθαι, *loquacitate alicujus confici, obtundi*. I, 2, 39.
 Κατατρίβειν ταῦτα τὸν βίον, *in his rebus frustra vitam consumi*. IV, 7, 4.
 ——— nimio studio & cogitatione in re aliquâ defixum confici. IV, 7, 5.
 ——— confici vulneribus, laboribus, de milite. III, 4, 1.
 Κατεπείγω, *urgeo. το κατεπείγων, res factu necessaria, quæ dilationem respuit*. II, 1, 2.
 Κατειπεῖν, *caluminari, accusare*. II, 6, 33.
 Κατεργάζεσθαι, *studio & exercitatione in re aliquâ proficere*. IV, 2, 7.
 Κατεσκευασμένος οἶκος, *instrueta, ornata domus*. III, 11, 4.
 Κατήκω, *obediens*. III, 4, 8.
 Καχεξία, *opponitur εὐεξία*. III, 12, 2.
 Κεκτημένος, *dominus*. IV, 2, 9.
 Κηδεία, *amor conjugum*. II, 6, 36.
 Κηδεμών, *tutor*. II, 7, 12.
 Κηδεύς, *affinis*. I, 1, 8.
 Κηλέομαι, *suaviter delinior, demulceor*. II, 6, 31.
 Κίσδηλος, *adulterinus, de nummis*. III, 1, 9.

E T P H R A S I U M.

Κινδυνάει εἶναι, *videtur esse.* IV, 2, 34.

Κινδυνάεις δυσχερέστερος εἶναι τῶν οἰκετῶν, *fastidiosior es servis.* III, 13, 5.

Κινδυνάεις ἀποδέξαι. II, 3, 17.

Κινδυνάσαι καὶ παραφρονῆσαι τὸν Ἔς. *parum abesse, quin insanire videatur, qui Ἔς.* IV, 7, 6.

Κινδυνεύω, *videor, parum abest, quin Ἔς.* III, 3, 6.

Κινέω, βεβλόμενος κινεῖν τὸν εὐθύδ', *laceffere.* IV, 2, 2.

Κιχαίνω, *invenio, deprehendo.* I, 2, 58.

Κλεῖδες, *claviculae.* III, 10, 13.

Κολαστήριον, *quod coercendi Ἔ reprimendi vim habet.* I, 4, 1.

Κεφίζω, *levo.* II, 7, 1.

Κρατεώ, τὸ κρατεῖν τῆς πόλεως, *penes quem summa potestas est in republicâ.* I, 2, 43.

Κρηπὶς, *fundamentum.* I, 5, 4.

Κυαμευτὸς, *fabis electus.* I, 2, 9.

Κύαμος ἀπὸ κυάμων κηδίσσασθαι ἄρχοντες, *fabis eligere magistratus.* I, 2, 9.

Κυβδέειν, *tesseris ludere.* I, 2, 57.

Κυβισᾶν εἰς μαχαίραν (κυβισᾶν est, se præcipitem aliquo dejicere in caput, ut faciunt urinatores, cum de ponte in flumen se præcipitant, unde Ἔ de ipsis dicitur, ipsique κυβισῆρες dicuntur, ut è Glossis patet: deinde est κολουμῶαν apud Suidam, Ἔ mersare in Glossis iisdem, quia scilicet urinatores ubi se dejecerunt, primo mersantur aquâ, deinde verò natant. κυβισᾶν εἰς μαχ. est se præcipitem in medios erectos gladios dare, h. e. summum periculum subire.) I, 3, 9.

Λ.

Λαγνεία, *lascivia.* I, 6, 8.

Λαμβάνειν ἔργον, *rem ipsam aggredi.* I, 7, 2.

Λαυθάνω, *cum participio, clam.* ἢ λαυθανεσί σε οἱ τέμνοντες, *num ignoras qui Ἔς.* I, 1, 13.

—— εἰδὼς λέληθα ἑμαυτὸν, *hoc me scire, ignorabam.* II, 3, 11.

—— ὅπως μὴ λάθης σεαυτὸν ἀγνοῶν, *ut scias te ignorare Ἔς.* III, 5, 23.

—— εἰ λαυθάνεις Ἔς. *prohè scio, te non existimare.* III, 5, 24.

Λειαίνω, *comminuo, de dentibus.* I, 4, 6.

Λεῖος, *lævis.* II, 1, 20.

Λείπω, εἰδὲ ταύτῃ μοι δοκῶσι λείπεσθαι, *nec in hâc parte mihi inferiores videntur.* III, 5, 2.

Λειτουργέω, (vide not.) II, 7, 6.

Λεωεργς, *audax, factiosus.* I, 3, 9.

Λήζω, *sino, desino, cum participio.* IV, 6, 1.

Λίπαρος, *nitidus.* II, 1, 31.

Λίχνος, *luxuriosus.* I, 2, 2.

Λοχαγέω, *cohortem duco.* (vide Perizon. ad Ælian. lib. 2. c. ult.) III, 1, 5.

INDEX VERBORUM

Λυμαίνω, λυμαίνόμενα γαστέρα, de cibis qui corpus vitiosum reddunt.
I, 3, 6.

_____ corrumpere, de cibis. III, 14, 5.

Λυπέω, noceo, damno afficio (sic Ælian. V. 11. 17.) I, 6, 6.

Λυπηρός, qui liberare potest, remedium. IV, 5, 7.

Λωποδύτω, vestes aufero. I, 2, 62.

M.

MΑγαλῆος, magnificus. IV, 5, 2.

Μαίνομαι, μαίνεσθαι, insanire de nimio amore, ut apud Latinos furere. (Sic est apud Hom. Il. 2, 160. dicitur etiam de nimio amore in res inanimatas. Callimach. Hymn. in Cerer. v. 30.) I, 3, 13.

Μαλακῆς, timidus. III, 7, 1.

Μαλακῶς φιλεῖν, in malam partem. III, 11, 10.

Μαντεύομαι, consulo oracula. I, 1, 6.

_____ Utor auspiciis. I, 1, 9.

Μειονεκτεῖν, minùs habere, inopem est. III, 14, 6.

Μεγθυρέω, probò, laudo, cum dativo. I, 2, 21.

Μεγαλύνομαι, efferor. III, 6, 3.

Μειόομαι, deteriori sum conditione. I, 3, 3,

_____ minuor. II, 7, 9.

Μελετῶ, meditor. I, 2, 21.

_____ exercitatione mihi comparo. I, 5, 5.

_____ commentor, cogito, quid dicendum sit. IV, 8, 4.

Μελέτη, exercitatio. II, 6, 39.

_____ δ'πολογίας. (vid. Spanh. ad Orat. Jul. p. 14.) IV, 8, 4.

_____ pro ᾡσκησις. III, 3, 6.

Μέλλω, cum futuro πλεονάζει. II, 2, 5.

Μελεμνάω, de philosophorum studio & cogitatione. I, 1, 4.

Μετ'ἀλλάομαι, merces permuto, negotior. III, 7, 6.

Μεταδιδόναι τῷ βάρῃ, scil. π, communicare cum aliquo malum, scil. aperiendo. II, 7, 1.

Μεταμέλει, pœnitet. I, 1, 4.

Μετανάστασις, migratio populi alicujus. III, 5, 12.

Μεταπέμπομαι, accerso. III, 9, 11.

Μεταπήγνυμι, retraho. IV, 2, 18. IV, 4, 14.

Μεταχειρίζομαι, guberno, in potestate habeo. I, 4, 17.

Μέπειμι, σοφίαν μεπένα, sapientiæ operam dare. IV, 2, 9.

Μέτριος, μετρίων δέσσει, paucis rebus ad vitam sustentandam opus habere.
I, 2, 1.

Μηχάνημα, artificium. I, 4, 7.

Μηχανικός, de imperatore, in consiliis excogitandis promptus & solers.
III, 1, 6. IV, 3, 1.

Μνᾶομαι, mentionem facio alicujus. III, 11, 6.

E T P H R A S I U M.

Μνησθῆναι ὁρῶμενοι ἄνθρωποι, quorum ad nos memoria pervenit. IV, 8, 2.
 Μισητὸς, odio dignus, infestus. III, 10, 5.
 Μοῖρα, θεία μῆρα, divino consilio. II, 3, 18.
 Μοχθεῖω, ærumnas perpetior. II, 1, 17.
 Μωμέομαι, affecto, aucupor (si quidem recta lectio. vide not.) II, 1, 20.

N

Nαυπλία, navigatio. IV, 2, 32.
 Νικητικὸς, ad vincendum aptus. III, 4, 11.
 Νομίζω, νομίζεται, in more positum est, justum habetur. II, 3, 15.
 Νοσεῖν, respublica eleganter dicitur, in quâ vitia dominantur. III, 5, 18.
 Νεφεπικὸς, νεφελικὸν λόγος, sermones, qui ad alicujus animum cohortandum sunt compositi. I, 2, 21.
 Νυκτεροπικὸς κύων, canis, qui nocturnis venationibus adhibetur. III, 11, 8.
 Νυκτοθήρα, qui noctu venantur. IV, 7, 4.

O.

O pro πς, (Ἐ multis aliis locis.) IV, 5, 10.
 Ογκῶμαι, superbio. I, 2, 25.
 Οικημα, Lupanar. (vide not.) II, 2, 4.
 Οἶκος, facultates. (sic apud Homer. οἶκον κατέδειν.) I, 5, 3.
 — familia. III, 6, 14.
 Οἶμος, semita, via. II, 1, 20.
 Οἶον, fieri potest. II, 6, 14.
 — ἂ οἶον τε συμφορώτατα αὐτοῖς εἶναι, quàm maximè utilia. III, 9, 4.
 — ὡς οἶον τέ γε μάλιστα, maximè. IV, 5, 2.
 — οἶα συνεῖναι, quæ solebat ἔς. III, 11, 1.
 Οἶος, οἶος τέμνειν, qui secare potest. I, 4, 6.
 — ὅπως οἶον, quantum in ipsis esset. II, 4, 2.
 Οἰωνὸς, augurium. I, 1, 3.
 Ομιλέω, παιδικοῖς ὀμιλεῖν, sensu turpiori, ὀμιλεῖν enim ἔ' ὀμιλία usurpantur de congressu venereo. II, 1, 24.
 Ομιλητὴς, familiaris. I, 2, 12.
 Ομιλία, ὀμιλίας μισθός, I, 2, 6.
 Ομογνωμονέω, assentior. IV, 3, 10.
 Ομοκλίω, clamore impello. I, 2, 58.
 Ομολογεῖν, assentiri, concedere. IV, 6, 15.
 Ομολογέμενα, concessa, de quibus nemo dubitat. IV, 6, 14.
 Ον, ἐρυθροτέρου τῷ ὄντος, rubicundior quàm erat naturâ (vide ἐπι.) II, 1, 22.
 Ονομαστότατος, celeberrimus. I, 2, 14.

INDEX VERBORUM

- Οπλίτης**, ὀπλίται κατ' ἐξοχὴν *dicuntur pedites gravis armaturæ.* III, 4, 1.
Ὅπως, ἐδ' ὅπως, *nullo omnino modo.* I, 6, 11.
Ὀρυσία, *extensio manuum aut pedum, cubitus, vel passus.* II, 3, 19.
Ὀρειος, *asper, præruptus, de viâ.* II, 1, 20.
Ὀρµάω, *impetum capio.* I, 2, 39.
 — ὤρμηκαί σε διδάζων, *exorsus sum te docere.* III, 7, 5.
Ὀρµή, *abitus, ἐν τῇ ὀρµῇ σπεύδειν, maturius se in viam dare.* III, 13, 5.
Ὀρνίς, *coturnix.* II, 1, 4.
Ὁς, *articulus postpositivus spectat casum substantivi præcedent. ἐν ᾧ ὧν ἡμεῖς ἐσμεν.* II, 1, 10.
 — οἷς ἂν οἱ ἄλλοι ἐργάζωνται, τέτοις σὺ χρήσῃ. II, 1, 25.
 — *pro ἐκείνος, αὐτός.* III, 1, 5.
Ουλαὶ τραυμάτων, *cicatrices vulnerum.* III, 4, 1.
Ὀφελος, *utile.* I, 2, 52.
Ὀφθαλμία, *lippitudo.* III, 8, 3.
Ὀχετός, *canalis, dicitur intestinum, per quod excrementa dejiciuntur.* I, 4, 6.
Ὀχλοι, *conciones populi.* III, 7, 5.
Ὀψοφαγίστατος, *obsonii voracissimus.* III, 13, 4.
Ὀψωνεῖν πολλὰ, *pretioso ἔσ copioso victu uti.* III, 14, 1.

Π.

- Π** **Αγκραπασής**, *Quinquertio, qui in omni certaminum genere vicit,* III, 10, 9.
Παιδικὰ, *amores.* II, 1, 24.
Παιδίον, ἐκ παιδὸς, *à primâ infantiâ.* II, 2, 8.
Πάλαισμα, δεινὸν πάλαισμα, *callidum inventum.* II, 1, 14.
Πάνυ, ὁ πάνυ, *celeber.* III, 5, 1.
Παραβάλλω, παραβάλλειν τί πινος, *aliquid cum altero comparare.* II, 4, 5.
Παραγινώσκω, *malè judico.* I, 1, 17.
Παραγίνομαι, παραγίνεται, *accidit.* II, 1, 2.
Παραθεωρεῖν, *comparare.* IV, 8, 7.
Παραίρεμα, *abduco, aufero, de discipulis, quos Antiphon abducere à Socrate volebat.* I, 6, 1.
Παρακαταθήσθαι, *alicui aliquid, tanquam depositum tradere; quod de iis rebus dicimus, quos fidelissimè, sanctissimeque custodire volumus, tanquam cum alicui liberos commendamus. (vide Perizon. ad Ælian. IV, I.)* IV, 4, 17.
Παρακινεῖν, παρακινηθέντες, *amore capti.* IV, 2, 35.
Παραλαμβάανειν, παραλαβεῖν, *accipere, quod traditur.* IV, 7, 2.
Παραμένους, *qui manet.* II, 10, 3.
Παραπλήσιος, *similis, παραπλήσια ἔχει, simillima sunt.* III, 4, 12.
Παρασκεύαζω, παρασκευάζομαι, *consuevi.* I, 2, 34.
Παραστάτης, *qui opem fert. (παρασῴται, propriè dicuntur milites, qui sibi*

E T P H R A S I U M.

- in acie adstant, quibus sibi invicem opitulari par est. παρισταῖται, no-
tat, præsto esse, auxilium ferre.)* II, 1, 32.
- Παρατείνω, παρετάτη μακρὰν ὁδὸν πορεύεις, *longo itinere defessus est,*
III, 3, 5.
- Παροξύνω, impello, concito. III, 3, 13. III, 5, 3.
- Πασις ἡ, ἄδως, cubiculum. III, 8, 9.
- Πάχω, πάχει ὕλην, facit, quod porcus. I, 2, 30.
- ἀζατὰ πάχει. IV, 2, 26.
- Πάειν πνὸς, avocare à re aliquâ. I, 2, 2. I, 2, 5.
- Πείθω, τὰ πείθοντα ἐδίειν, de ferculis delicatis, quæ etiam cilo refertum
ad comedendum alliciunt & invitant. I, 3, 6.
- Πείρα, πείραν λαμβάνειν, periculum facere. I, 4, 18.
- δίδονα, specimen dare. II, 6, 36.
- Πειραῖα, Piræum, portum Athen. II, 7, 2.
- Πεπρωμένον τέλος, finis à fato præstitutus, mors. II, 1, 33.
- Περίπλειν πνὶ ἀζατὸν, beneficiis aliquem afficere. II, 6, 13.
- Περιοάλλω, δόξαν περιοάλλεσθαι, laudem consequi. IV, 2, 6.
- κακῶς περιοάλλειν πνα, incommodo afficere. I, 2, 3.
- Περίολεπτος, ἐδὲν περίολεπτον ποιήσας, qui nihil præclarum & illustre
gessit. III, 6, 2.
- Περίνομα, superior sum. II, 3, 17.
- Περίεπω, περιέπεν αὐτὸν, observavit, coluit. II, 9, 5.
- Περίεργος, qui nimium temporis, studiique alicui rei impendit. I, 3, 1.
- Περποιέω, περποιέσθαι, lucrum facere. II, 7, 3.
- Περιτυχεῖν, contingere. ἐν περιτυχεῖν πάντα. III, 10, 2.
- Περιφορὰ, ambitus. τὰ ἐν αὐτῇ τῇ περιφορᾷ ὀρπονντὺρ iis, quæ in cælo
sunt, planetis, reliquisque sideribus. IV, 7, 5.
- Πεττεύειν, calculis ludere. III, 9, 9.
- Πιέζω, premo. II, 5, 1.
- Πιθανὸς, de statu, quæ ad vivum accedunt. III, 10, 7.
- Πλάτων, Plato. III, 6, 1.
- Πλημμελέω, delinquo, pecco. I, 2, 26.
- Πλησιάζειν, versari cum aliquo. IV, 4, ult.
- Πλησμονή, satietas. III, 11, 14.
- Πλίνθος, later. III, 1, 6.
- Ποικίλως, ἔχει ταῦτα, in hoc genere quædam varietas deprehenditur.
II, 6, 21.
- Ποιμὴν λαῶν, de regibus. III, 2, 1.
- Πολιορκέω, πολιορκέσθαι, de corpore, quod omni ærumnarum genere vexa-
tur & premitur. II, 1, 13.
- Πολλὸν μέρος, exigua pars. IV, 6, 7.
- Πολυψία, ubertas obsoniorum. III, 14, 3.
- Πολυτέλεια, magnificentia. I, 6, 10.
- Πορίζεσθαι, comparare sibi. II, 8, 1.
- Πορσιπὸς, de imperatore, qui ea comparare potest, quæ ad sustentandum
exercitum pertinent. III, 1, 6.

INDEX VERBORUM

- Πόρρω, πόρρω τῆς ἡλικίας ἦν, *ætate procefferat.* IV, 8, 1.
 Πράγμα, πρᾶγμα ἔχειν, *de illo, cui dies dicitur.* II, 9, 1.
 ———— Δὲ τὰ πρᾶγματα, *ut nunc res sunt.* II, 10, 4.
 Πραγματεία λογισμῶν μάταιος, *inanis syllogismorum abusus.* IV, 7, 8.
 Πραγματεύομαι, *traeto.* I, 1, 15.
 ———— *multum laboro.* I, 3, 15.
 Πρακτικὸς, *rebus gerendis aptus.* IV, 5, 1.
 Πράττειν πολιτικά, *republicam capeffere.* I, 2, 16.
 ———— τὰ ἑαυτῷ, *suas res agere, nihil aliena curantem.* II, 9, 1.
 Πραττέσθαι, *pro ἐσπραττέσθαι, exigere.* I, 2, 5, 60.
 Προάμαλ, εἰς φιλοποσίαν προαχθέντες, *ebrietati dediti.* I, 2, 22.
 Προαγγεῖν, *jubere.* I, 1, 4.
 ———— *edicere.* I, 2, 33.
 Προάγω, προαγαγεῖν, *magis magisque augere.* I, 4, 1.
 Προαιρέομαι, τὸ προαιρεῖσθαι, *animi propositio.* II, 1, 2.
 Προῶμαλ, *verbum proprium de militibus, qui ἀσπίδα προῶμαλ dicuntur. (vide notam.)* III, 8, 4.
 Προῶμαλ, *impello.* I, 2, 17.
 ———— *augeo, promoveo.* I, 5, 1.
 Προῶμαλ, *de militibus, qui scuto ante se protento hostem invadunt, aut excipiunt.* III, 5, 27.
 Προεπιχὸς, *profusus.* III, 1, 6.
 Προῖκα, *gratis.* I, 2, 60.
 Προμνάομαι, προμνησμένη, *quæ ἔσθαι dicitur προμνηστὴς, pronuba, conciliatrix nuptiarum.* II, 6, 36.
 Προμινιάζομαι, *præfatione in loquendo utor.* IV, 2, 3.
 Προορᾶν, *prospicere.* I, 4, 11.
 Προπηλακίζω, *contumeliâ afficio.* I, 2, 48.
 Προπονέω, προπεπονημένα, *quæ superiori tempore magno studio acta sunt.* IV, 2, 3.
 Πρὸς, *cum accus. ad, in comparatione.* I, 2, 52.
 ———— *præ.* I, 3, 4.
 ———— *erga, (etiam cum genitivo, ἔδωκ' ἑμῶς πρὸς σὺ λέγεις, indigna te dicis.)* II, 3, 10.
 Προσάντης, *arduus, ascensu difficilis.* III, 5, 2.
 Προσποδᾶν, *una amittere.* III, 6, 7.
 Πρόσειμι, προσιέναι dicuntur, *qui coram populo orationem habent, ἔσθαι cum eo agunt, quod apud Demost. dicitur παρελθεῖν.* III, 7, 1.
 Προσεκτικὸς, *attentus.* III, 5, 5.
 Προσέχεσθαι. *(vide not.)* III, 6, 12.
 Προσηκνῆ, *officium.* I, 1, 12.
 Προσιέμαι, *cupio.* II, 8, 4.
 Προσκνάω, *attero.* I, 2, 30.
 Πρόσοδι, *reditus.* III, 6, 6.
 Προσπαίζειν πινά, *jocari cum aliquo.* III, 1, 4.
 Προστατεία, *præfectura.* III, 6, 10.

E T P H R A S I U M.

- Προσφέρειν, in activo dicitur, qui alteri cibum præbet. III, 11, 14.
 Προσφέρεινται, in medio, qui cibum ut potum ori suo admovet & edit. (sic
 medicus προσφέρει φάρμακον, at æger ipse προσφέρεται, ut docet Lud.
 Kufter. de verbis mediis.) III, 11, 13.
 — ὡς προσεφέρετο αὐτοῖς, quomodo eos tractarit, iis usus sit, cum iis
 differuerit. IV, 2, 1.
 Προσφέρωμαι, προσφέρεσθαι πνι, dicitur, qui se hoc vel illo modo erga ali-
 quem præbet. III, 11, 11.
 Πρότερον, facilius, citius. II, 7, 2.
 Προπθεῖναι λόγον περὶ πνός, quæstionem ponere, aliquid deliberandum pro-
 ponere. IV, 2, 3.
 Προτρέπω, προτρέπομαι, impello. I, 2, 32.
 Προτροπαδὴν φεύγειν, Livio est, effusè sine respectu fugere cum maximâ
 celeritate, hosti terga dare. I, 3, 13.
 Προφυλάττω, custodio. II, 7, 14.
 Πρωτεύω, primas obtineo. I, 2, 25.
 Πω, unquam, εἰ δὲ πρὸς ταῦτά πω ἐχόλασα. III, 6, 6.
 Πῶς γ' εἶ, habet vim affirmandi, quomodo enim hoc non esset. IV, 2, 20.
 — ὧ δὲ πως, sic ferè, hoc modo. IV, 6, 2.

P.

- P**αλιγγία, dicitur de rebus, in quibus comparandis parum, aut nihil
 laboris adhibendum est. II, 1, 20.
 Ρᾶπτε περὶ ἡδίστα βιοτεύειν, de eo, qui Reipub. curis non implicitus suaviter
 & jucundè vivit: Latini enim dicunt, facilis vita, hoc sensu. II,
 1, 9.
 Ραψωδός, (vide notam.) IV, 2, 10.
 Ριψοκίνδυνος, qui caput suum cuique periculo objicit, audax. I, 3, 9.
 Ρυθμός, dicitur esse in thorace, qui benè sedet corpori. III, 10, 10.

Σ.

- Σ**αφής φίλος, amicus certus. II, 4, 1.
 — — insignis, præcipuus. I, 2, 24.
 Σεμνός, σεμνότερον τὰς διὰς διηάζοντες, ut eorum gravitatem & auctori-
 tatem decet. III, 5, 20.
 Σιελόν, sputum. I, 2, 54.
 Σκεπάζειν, tegere. III, 10, 9.
 Σκυθρωπός, qui est vultu tristi. σκυθρωπῶς ἔχειν, tristitiam vultu præ-
 ferre. II, 7, 12.
 Σοφίζεσθαι, argutè colligere. I, 2, 46.
 Σπάνις, penuria, inopia. II, 1, 25.
 Σπαράζειν περὶ τὰς ἐκφυπύτω ἡδονὰς, occupatum esse in quærendis volupta-
 tibus, quæ ex cibo & potu & venere percipiuntur. IV, 5, 10.
 — — seriò loqui. I, 3, 7.

INDEX VERBORUM

- Σπεδαῖον πῆγμα, *res magni facienda*. IV, 4, 14.
 Σπεδαῖον σπέρμα, *bonum semen, è quo valentes & robusti liberi procreari possunt*. IV, 4, 23.
 Σπεδαῖος ἀνὴρ, *vir gravis & rei gerendæ peritus*. IV, 2, 2.
 Στασιάζειν ἀλλήλοις *diffidere inter se*. II, 6, 17.
 Στομα, ἀπὸ χρόνου εἰπεῖν, *ex tempore, memoritèr enarrare*. III, 6, 9.
 Στοχάζεσθαι, *conjecturâ colligere*. II, 2, 5.
 Στοιχεῖα, *elementa*. II, 1, 1.
 Συγγίνομα, συγγενόμενοι, *commilitones*. I, 2, 16.
 Συγγνώμων, *qui ignoscit*. II, 2, 14.
 Συκλήπρω, *auxiliatrix*. II, 2, 12.
 Συκλήπρω, *auxiliator*. *ibid.*
 Συγχωρεῖν, *concedo*. II, 7, 14.
 Σύμβολα, *signa, prodigia, omina, quæ fulgure, tonitru, aliisque id genus διοσημείοις petebantur, vide illust. Spanh. ad Callim. hymn. in Pallad. v. 123. ubi de οἰωνοῖς, συμβόλοις, & totâ augurii ratione more suo agit*. I, 1, 3.
 Συμβουλεύω *consilium do, συμβουλεύεσθαι in medio, aut συμβουλεύεσθαι, curare, ut sibi consilium detur, vel ab aliis, vel à seipso, nempe deliberando*. III, 6, 8.
 Συμμετρία, *proportio*. III, 10, 3.
 Συμφερόντως, *utiliter*. I, 2, 50.
 Συμφορὰ, *calamitas in bello accepta*. III, 5, 4.
 Συμποδίζω, *pedibus impeditis, involutis capio*. III, 1, 8.
 Συνάπλω, μάχην, *pugnam inire*. III, 4, 11.
 ——— ἀνθρώπων, *conciliare inter se*. II, 7, 22.
 Συναύζω, *crescere facio*. IV, 3, 6.
 Συνδικέω, *rem alterius in judicio ago*. I, 2, 51.
 Συνελεῖν, *in compendium redigere*. III, 8, 10.
 Συνέρχεσθαι, *de congressu venereo*. II, 2, 4.
 Συνήθης, *familiaris*. IV, 8, 2.
 Συνημερεύω, *quotidiè cum aliquo versor, συνημερεύει λέγων, quotidie disserit*. I, 4, 1.
 Σύνθηρος, *venationis adjutor*. II, 6, 35.
 Συνίστημι, *commendo*. I, 6, 14.
 Συνεσία, *consuetudo*. I, 2, 23. I, 5, 4.
 Συνεσιάζης, *discipulus*. I, 6, 1.
 Συντίθημι, *componere, comparare, de pugilibus, gladiatoribus &c.* II, 6, 26.
 ——— *de legibus*. IV, 4, 13.
 Συντομωτάτη ὁδός, *compendiaria via*. II, 6, 30.
 Συντείσκειν, *de iis, qui cum præceptore discendi causâ versantur*. I, 2, 4.
 Συπιέζω, *comprimo*. III, 10, 7.
 Σφάλλομα, σφαλλόμενος, *de eo, cui adversi quid accidit*. II, 2, 12.
 Σχήμα, *habitus corporis, positura, gestus*. III, 10, 7.
 Σχολάζειν πρὸς τι, *alicui rei vacare*. III, 6, 6.

E T P H R A S I U M.

Σχολή, σχολήν ποιῶν πρὸς π. II, 6, 3.

Σχολή γ' ἂν, *minimè verò*. III, 14, 3.

Σωμασκέω, *exercitationibus corporis utor*. III, 5, 15.

Σωμασκία. III, 9, 11.

Σῶστρον, *pretium, quod Medico pro restitutâ valetudine datur*. II, 10, 1.

Σωφρονεῖν, *de illis qui à venere abstinent*. I, 3, 7.

—— *modestè se gerere*. II, 7, 8.

—— *de militibus sobriè se gerentibus*. III, 5, 21.

Σωφρονέω, *sanam (de Diis) sententiam habeo*. I, 2, 1.

Σωφρονίζω, *λαγνείαν λιμῶ σωφρονίζειν, lasciviam fame coercere*. II, 1, 16.

Σωφροσύνη, *modestia in cultu corporis*. II, 1, 22.

T.

TΑκπιά, *ars instruendæ aciei*. III, 1, 5.

Τακπιῆς, *peritus ejus artis*. III, 1, 6.

Ταλαιπωρέω, *de laboribus corporis*. (*de hoc verbo vid. Taylor ad Lysiam p. 490. sæpe sic adhibent medici Græci. v. c. Hippocr. de Diætâ in morb. acut. p. 389. ed. Foef. Francof.*) II, 1, 18.

Ταλαιεργέω, *lanificium tracto*. III, 9, 11.

Ταλασία, *lanificium*. III, 9, 11.

Ταξιαρχέω, *centuriæ præfectus sum, (vid. Periz. ad Ælian. 11. c. ult.)* III, 1, 5.

Ταπεινῶω, *debilito*. III, 5, 4.

Ταράττω, ἢ *ταράττει σε, num hoc tibi scrupulum injicit*. II, 6, 17.

Τάττω ἐμαυτὸν εἰς δαλείαν, *servus esse volo*. II, 1, 11.

Τεκμαίρομαι, *quibusdam argumentis inducor*. I, 4, 1.

—— *ἐ τοῖς λόγοις αὐτῶν τεκμαιρόμενοι, non ex eorum verbis conjecturam faciamus de operibus*. II, 6, 6.

—— *ἐτεκμαίρετο τὰς φύσεις, judicabat de indole*. IV, 1, 2.

Τεκμήριον, *argumentum*. I, 1, 2.

Τεκτονικῆς, *architecturæ peritus*. I, 1, 7.

Τελέω, *pecuniam alicui do*. II, 9, 1.

—— *sumptus facio*. II, 10, 6.

Τέλος, *adverb. tandem. intell. κατὰ*. II, 7, 13.

Τέρας, *prodigium*. I, 4, 15.

Τεχνάζω, *artificiose, callidè facio*. III, 11, 7.

Τιθασσεύω, *cicuro*. IV, 3, 10.

Τίθημι, *θεῖναι νόμον, θεῖναι ibid. vid. not.* IV, 4, 18.

Τιμή, *πρωή, omnia ea, quibus Dii placantur, in primis sacrificia. (vide Cup. Observ. I. 11. c. 3.)* I, 3, 3.

Τίμημα, *census, divitiæ*. IV, 6, 12.

Τιμῶν πολιτικῶν, *ut apud Latinos, honores, sunt magistratus*. II, 6, 24.

Τίς, *πῶς, respondet Latinorum, quid vero? i. e. porro*. II, 1, 3.

INDEX VERBORUM

— ἴσως ἂν π λέγῃς, fortassis diceres aliquid, quod nos. (inservit etiam vehementiori interrogationi. πδ, & δοκεῖ σοι, quid? nonne tibi videtur.)

II, 1, 12.

Τοιχορυχεῖν, perforare parietes. I, 2, 62.

Τρυφᾶω, τρυφῶντα ἀπικλείειν, qui te negligit, contemnit, & ludibrio habet, non admittere, excludere. III, 11, 10.

Τυγχάνω, τυχὼν, ubivis obvius unusquisque. I, 5, 6.

———— τυχόντα, vulgaria. I, 1, 14.

———— τυγχάνειν συγγνώμης, veniam consequi. I, 7, 4.

———— ὥς ἐτυχε ζημιῶσθαι, leve quoddam damnum pati. III, 9, 13.

———— ὑπὸ τυχόντων, à plebe, à multitudine. III, 9, 10.

Τύλος, callum. I, 2, 54.

Υ.

Υβρίζω, ὑβρισθῆναι, injuriâ, contumeliis affici. III, 5, 12.

———— νυκτὸς ὑβρίζουσα, noctem perdis, & consumis rebus venereis implicita II, 1, 30.

Υβριστής, insolens, contumeliosus in alios. I, 2, 12.

Υβριστικὸς, insolens, de vultu, qui ipsam animi insolentiam prodit. III, 10, 5.

Υἰδιον, porcellus. I, 2, 30.

Υἱὸς, υἱὸν π πάχει, idem accidit ei, quod porcis. I, 2, 30.

Υμνέω, τῷτον πάντες ὑμνῶσιν, hunc omnes dicunt &c. IV, 2, 33.

Υπαίτιος, obnoxius reprehensionibus. II, 5, 4.

Υπείκειν λόγῳ, priorem aliquem loqui sinere. II, 3, 16.

Υπερβάλλω, excello. IV, 3, 7.

Υπερεταῖν, διδασκάλοις, obedire. III, 5, 18.

Υπερεδίδειν, nimis largiter se invitare. I, 2, 3.

Υπερήφανος, superbus. I, 2, 25.

Υπερορᾶν, contemnere. I, 2, 9.

Υπερορία, quod extra fines regionis est. (vide not.) II, 8, 1.

Υπερπονεῖν, nimio labore se defatigare. I, 2, 4.

Υπέχω δίκην, pœnam luo. II, 1, 8.

———— λόγον, rationem reddo. IV, 4, 9.

Υπόθατρα, lectorum fulcra. II, 1, 30.

Υποδέξασθαι, de feminâ concipiente. II, 2, 5.

Υπόδεσις, pro ipsis calceamentis seu pro subligaribus, quibus pedes non inducebantur, sed plantæ tantum pedum muniebantur. I, 2, 5.

Υπόθεσις, res, de quâ disputatur, quæstio. ἐφ' ὑπόθεσιν ἐπιναύγειν τὸν λόγον, est constituta & explicata quæstione totam disputationem ab eâ repetere, ne in pugnam de verbis desinat. IV, 6, 13.

Υποθηρσυνώνη, monitum. I, 3, 7.

Υποκνίζομαι, titillor, amore uror. III, 11, 3.

Υποκαθίζομαι, rem turpiori nomine dico. II, 1, 26.

Υποχείριος, qui est in potestate alterius. IV, 3, 10.

E T P H R A S I U M.

Υποψία, *suspicio*. II, 11, 25.

Υπερῖζειν, τῶν ἀντιπάλων, *vinci ab adversariis*. III, 5, 13.

—— *sero venire*. III, 13, 5.

Υφαίνω, *texo*. III, 11, 6.

Υφίεσθαι τῆς δυνάμεως, *non facere quantum possis*. IV, 3, 16.

Φ.

Φ Αἰδρὸς, *hilaris*, ορρονitur σκυθρωπῶ. III, 10, 4.

Φαίνομαι, *sum*, δυσκατεργαστότερά φαίνεται. IV, 2, 7.

Φαίνομαι, *mibi videtur*. (*vide not.*) IV, 2, 20.

—— πόθεν φαίνη, *unde venis*. II, 8, 1.

Φανερός, *cum participio*, manifestum est Ἔς. Φανεροὶ ἔσμεν σκηπτάμενοι. II, 2, 4.

—— ἐκ φανερῶ τρέχοντες ἀποφύγουσιν, *ex conspectu currendo aufugiunt*. III, 11, 8.

Φεύγειν δίκην, *accusari*. IV, 4, 3.

Φῆμαι, *oracula*. apud Eurip. Jon. 179. aves augurales dicuntur ἀγγέλλειν θεῶν φήμας, i. e. oracula. Tyr. Max. dissert. 26. τὸν μὲν φήμασι σῶζει, τὸν δὲ οἰωνοῖς, *hunc oraculis, illum auguriis*. I, 1, 3.

Φημί, *concedo, assentor*. I, 2, 33.

Φθάνω, ὅς ἂν φθάνῃ τοὺς φίλους εὐεργετῶν, *qui beneficiis provocat*. II, 3, 14.

—— ἐκ ἂν φθάνοιτ' ἀκολουθεῖντες; *quin statim me sequimini?* *vid. notam.* (*confer* II, 3, 11.) III, 11, 1.

Φιλαίπος, *qui omnia reprehendit, morosus*. II, 8, 5.

Φιλονεικήσειν. II, 3, 17.

Φιλονικεῖν, *magno studio contendere*. III, 3, 17.

Φιλόνηος, (*vide notam.*) III, 4, 3.

Φιλοποσία, *nimia propotandi libido*. I, 2, 2.

Φιλοπρέομαι, *honoris causa, ambitiosè laboro, honori mihi duco*. II, 9, 3.

Φιλοπρέμενοι, *qui laudis ἔς gloriæ cupidi sunt*. II, 2, 11.

Φιλόφρων, *mitis, facilis*. III, 1, 6.

Φιλόχρητος, *æquitatis amans*. II, 9, 3.

Φίλτρον, *omne, quod vim conciliandi amoris habet*. II, 3, 11.

Φρενῶν, *φρενοῦν, docere*. II, 6, 1.

—— *meliora docere, ad sanitatem vocare*. IV, 1, 5.

Φροντίζω, *φροντίζοντίς σε, qui tui studiosi sunt*. III, 11, 12.

Φρερός, *custos*. III, 6, 10.

Φυλακή, *pro ipsis militibus, ut Latin. præsidium*. II, 6, 10.

Φυλάσσομαι, *caveo mihi*. I, 1, 18. II, 2, 14.

Φύσις, πρὸς τὴν φύσιν πύστην, *in hoc genere: si sana lectio, in hac re*. II, 3, 14.

—— κατὰ φύσιν, *ut sua cuique natura fert*. III, 11, 11.

INDEX VERBORUM

Φυτεύω, ὕδωρ φυτεύει ἅπαντα, i. e. nasci facit. IV, 3, 6.
 Φύω. πέφυκα, sum. II, 6, 19.
 Φωνήεις, qui voce est præditus humanâ, qui loqui potest. II, 7, 13.

X.

Χ Αλεπαίνω, succenseo. II, 2, 1.
 Χαλκιδυπής, qui artem fabri ferrarii callet. I, 1, 7.
 Χαιρίζομαι γαστρί, obedire ventri. II, 1, 2.
 Χαιρίζομαι, pass. beneficio afficior. I, 2, 10.
 ——— ἐμολέπῃσαι, comiter aliquem intueri. III, 12, 10.
 ——— de feminis, quæ corporis copiam faciunt. III, 11, 14.
 ——— Deos placare, propitios sibi reddere. IV, 3, 16.
 ——— κεχαρισμένα, jucunda. II, 2, 5.
 Χάρις, πρὸς χάριν ἀφαιρέσθαι πνι, alicujus gratiam captare oratione.
 IV, 4, 4.
 Χειροτέχνης, qui artem illiberalem quamcunque exercet, in quâ manibus
 imprimis opus est. III, 2, 4.
 Χθαρμῆλος, humilis. III, 8, 9.
 Χιτωνίσκος, vestimentum tam virorum, quam mulierum. II, 7, 5.
 Χλαμύς, paludamentum. II, 7, 5.
 Χλανιδυποίη, penularum confectio. II, 7, 6.
 Χορδταί, chori membra. III, 5, 6.
 Χορηγέω. (vide not.) III, 4, 3.
 Χορικὰ, ἡ τῶν χορικῶν νίκη, cum quis optimum chorum habuisse, s. sce-
 nam optimè apparasse, judicatur. III, 4, 5.
 Χορός, χοροῖς νικᾶν, optimos choros exhibere. III, 4, 3.
 Χορῶν προεστάναι, dicitur choragus. III, 4, 3.
 Χορῶν διδασκαλία. (vide notam.) III, 4, 4.
 Χρησθαι πνι ἐν τοῖς λόγοις ὅπως Βέλοιο, animum alicujus impellere oratio-
 ne, quocunque velis. I, 2, 14.
 Χρῶω, mutuū do. III, 11, 7.
 Χρήματα, pecunia, divitiæ, opes. III, 5, 8.
 Χρηματίζομαι, divitem esse. II, 6, 3.
 ——— juvor. IV, 3, 10.
 Χρόνος, τὸν αἰεὶ χρόνον, per omne tempus. II, 1, 33.
 ——— ἀπὸ χρόνου, ex longo intervallo. II, 8, 1.
 Χώρα, χώραν εἶναι βωμῆς, locum esse aris, i. e. convenire. III, 8,
 10.

Ψ.

Ψ Αύω, attingo. I, 4, 12.
 Ψεύδω, ἐψεύδῃ εἰαυτῶν, de iis, qui vires suas ignorant, multas-
 que virtutes sibi inesse putant, quibus carent. IV, 2, 26.
 Ψυχαγωγέω, suaviter afficio animum & delecto. III, 10, 6.
 Ψυχρινός, frigidus. III, 8, 9.

ET PHRASIUM

Ψύχος, *frigus*. I, 4, 3.

Ψωμὸς, *bucella*. III, 4, 5.

Ω.

Ωμὸς, *severus*. III, 1, 6.

Ωρα, *opportunum tempus, occasio*. III, 8, 10.

— *singulæ anni partes*. IV, 3, 5.

— *vicesima quarta diei & noctis pars*. IV, 3, 4.

Ωραῖος, *pulcher*. I, 3, 4.

Ως, *abundat apud accus.* ὡς περιγαῖα. II, 7, 2.

Ως ἐμέ. *ibid.*

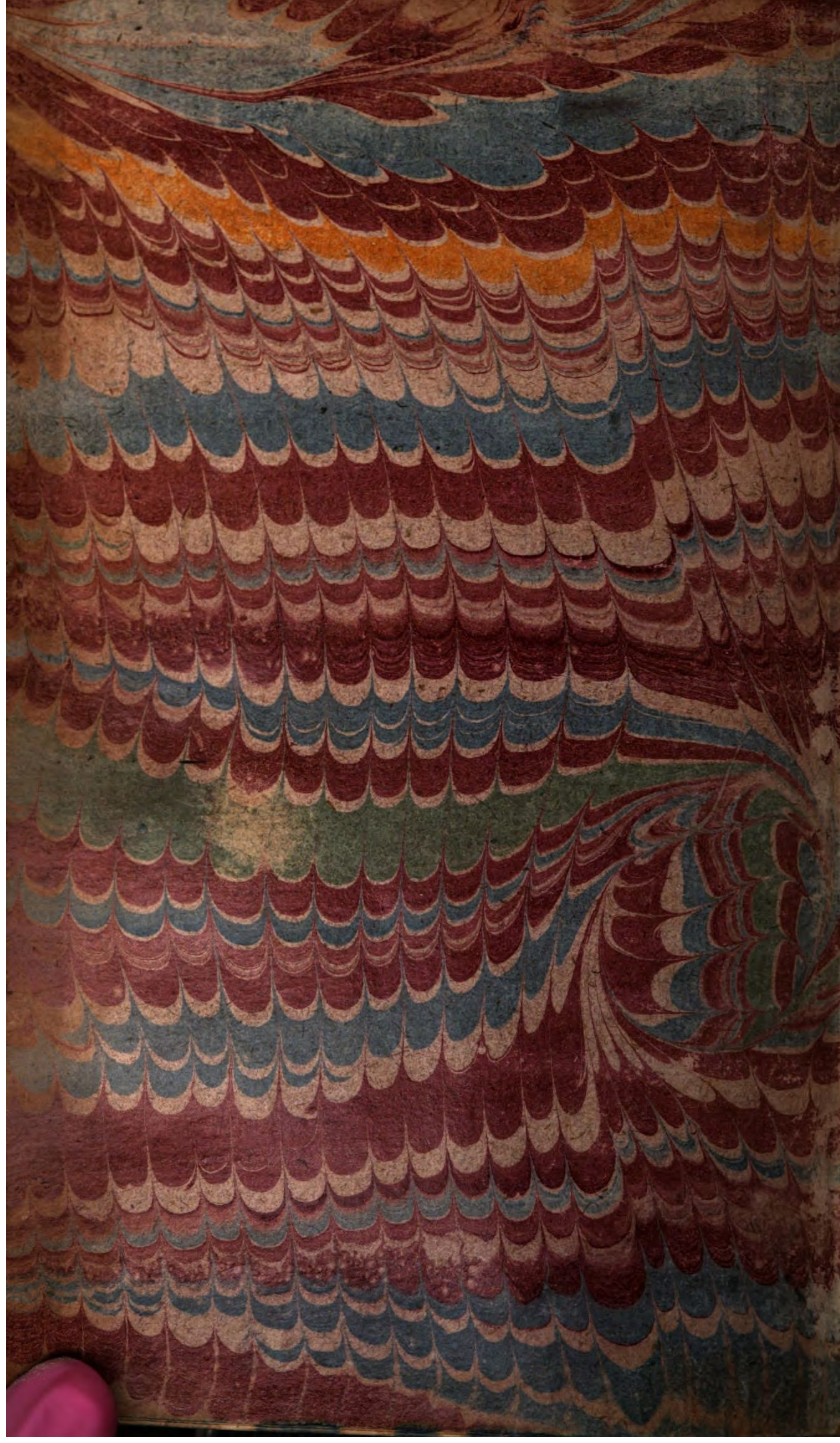
FINIS.

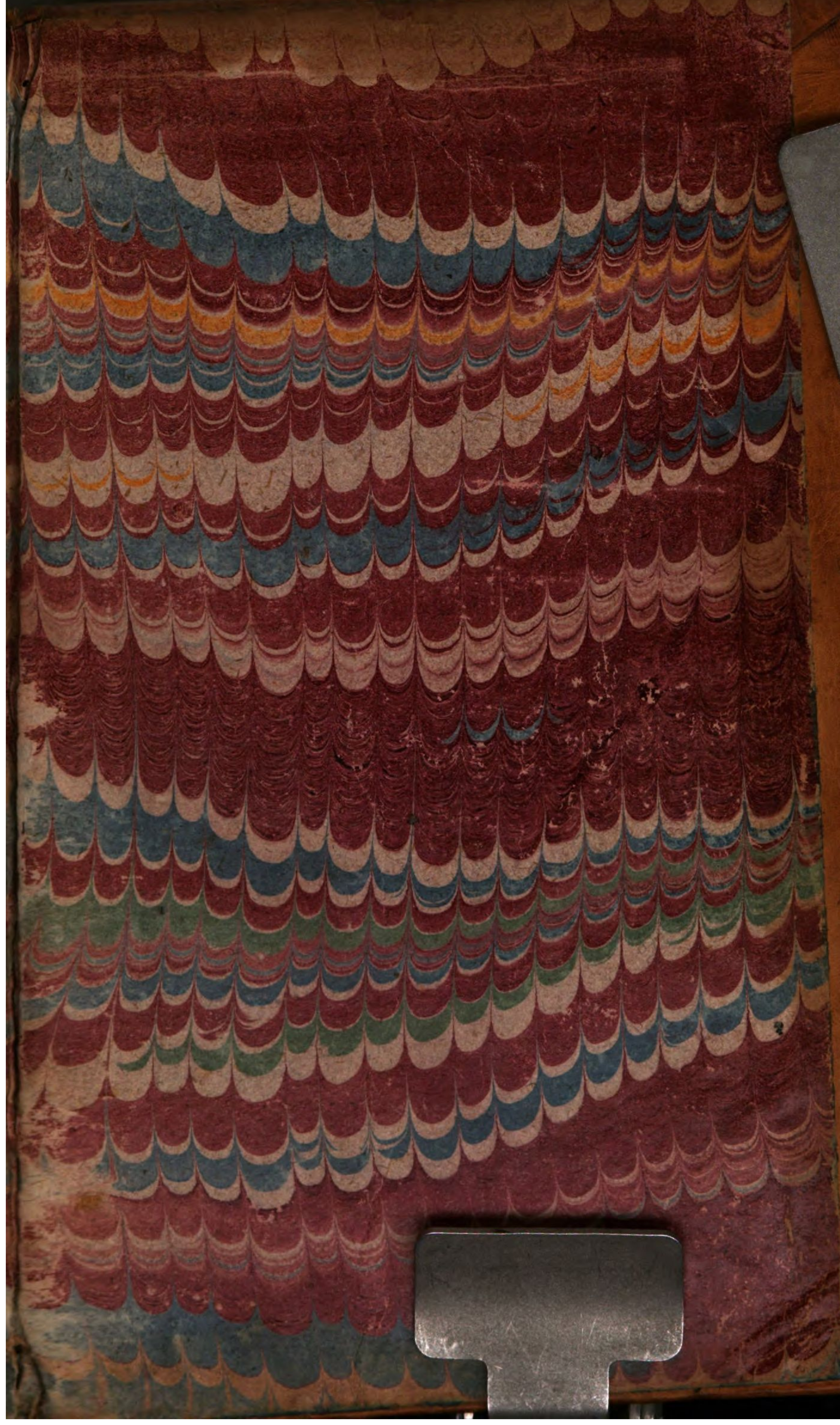
STAPLE

STAPLE

STAPLE

STAPLE

Xenophon,

Memorabilium Socrates

Oxonia 1749

A.gr.b. 3519

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10238824-6